

סליחות

הערות יתקבלו ברצון בטל' 08-9790506
שמעון שוסטר

אליך ה' שועתי ובבקר תפלתי תקדמך:

ה' עד ונשכח ונחקה ונכינו נחפשה

סליחות

כמנהג אשכנז

ממוצאי מנוחה. עד ערב יום סליחה. כסדר הנהוג
אצל האשכנזים. בק"ק פפד"מ וכרכים וערי פרזים.
עם ביאור בלישנא קלילא ותדירא. להבין מה
למעלה צלותא יקירא. לקוטי בתר לקוטי כאשר
מצאתי בספרים קדומים. להתפלל מתוכו בכוונת
הלב המשכימים. יוצר גבעות והרים. יקבל תפלה
תמורת זבחי פרים. ויהיו לרצון תחנונינו ואמרי
פינו. ובספר חיים יכתבנו. ומהרה ישלח גואלנו.
אמן סלה:

בירושלים עיה"ק שנת תרע"ץ אויב לפ"ק

ה' עד ונשכח ונחקה ונכינו נחפשה

הסליחות והתחינות כמנהג אשכנז

מסודרות על פי סדר א"ב, עם סימניהן

סימן		סימן	
מ	אך במתח דין	קב	אב לרחם
קיב	אל אלהים אצעקה	צא	אבדו חכמי גזית
מג	אל באפך פן תמעט	ל	אבותי כרבת ריבם
פד	אל הר המור	ס	אבלה נפשי
כה	א נא רפא נא	ה	אדון בינה הגיגנו
מא	אל נא תיסר	לז	אדון בפקדך
נד	אלה אזכרה	לח	אדון בשפטך (אנוש רמה ¹)
מה	אלהים אין בלתיך	מז	אדון דין אם ידקדק
קג	אלהים אל דמי אל נקשר	לט	אדון כתקה (אדון מועד)
מט	אלהים אל דמי לדמי	לה	אדון משפט בקרבך
לב	אלהים בישראל גדול	יט	אדני שמעה
עג	אליך יי שועתי	קי	אהבת עזוז
סח	אליך לב ונפש נשפוך	צד	אהל שכן (אם אפם)
כו	אליך נקרא איום	צו	אודה עלי פשעי
מז	אליך נשואות עינינו	קו	אוילים מדרך פשעם
עט	אם אמרי אשכחה	יז	אוייתך קויתך
כט	אם עונינו ענו בנו	מו	אורך ואמתך
ח	אם עונינו רבו	קד	אז בהר מור
נא	אמונים בני מאמינים	צה	אז טרם נמתחו
סא	אמנת מאז ארשת	כ	אז קשתי וחרבי
פב	אמרנו נגזרנו	כג	אזון תחן
נז	אנא הבט	סה	אזרחי מעבר הנהר
צט	אנוש במה יצדק	יג	איה כל נפלאותיך
פ	אנוש עד דכא	פט	איך אוכל לבוא
סט	אני ברב חסדך	נט	איך נפתח פה
ז	אני יום אירא	קא	איככה אפצה
נב	אני עבדך בן אמתך	יא	אין כמדת בשר
א	אנשי אמונה אבדו	כא	אין מי יקרא בצדק
ב	אנשי אמונה עברו	עד	איתן למד דעת
ק	אפם הוד כבודה	מב	אך כך לדל מעוז
פג	אקרא אל אלהים (אזעק)	צ	אך כך מקוה ישראל
סג	ארח צדקה		
מו	אריד בשיחי		

¹ סליחות שחלו חלופי גרסה בתחילתן, נרשם שמן לפי נ"א בסוגריים.

סימן		סימן	
סד	שוממתי ברב יגוני	פא	אריה ביער
נג	שופט כל הארץ	כב	ארכו הימים
צה	שחר קמתי	כז	ארכן וקצרן
פח	שחרנוך בקשנוך	פו	אשמרה אליך עזי
צז	שערי שמים	מח	אשפוך שיחי
קז	תא שמע	נ	את הקול קול יעקב
ג	תבוא לפניך	ע	את יי בהמצאו
עב	תוחלת ישראל	לא	את פני מבין
סז	תורה הקדושה	סב	את צום השביעי
כח	תענית צבור קבעו	צג	אתה חלקי וצור לבבי
יח	תערוג אליך	יב	אתה מקדם אהינו
נח	תפלה תקח	פה	באשמורת הבקר
צב	תשוב תרחמנו	ד	במוצאי מנוחה
		עו	גדול עוני
		סו	הורית דרך תשובה
		נו	ובכן יהי רצון
		נה	זכור ברית אברהם
		לו	יי אהי הצבאות יושב
		קט	יי אהי הצבאות נורא
		לג	יי אהי ישראל צדיק
		מד	יי אהי רבת צררוני
		כד	יי יי א רחום וחנון
		קח	יי שומרי
		י	יושב בגבהי
		קיא	ירצה צום
		יד	ישראל נושע
		ו	ישראל עמך
		קה	כי הנה כחמר
		צום גדליה	כסא כונן
		לד	לך יי הצדקה תלבושת
		ט	מלאכי רחמים
		עז	מלך מלכים
		עא	מקוה ישראל יי
		עה	עם יי
		עה	רועה ישראל
		פז	שבת הכסא

סדר סליחות

החזן מנגן אדון עולם לפני הסליחות^(א)

אֲדוֹן עוֹלָם ^(ב) אֲשֶׁר מָלַךְ ^(ג)	בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:
לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ ^(ד) כָּל	אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא ^(ה) :
וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת ^(ו) הַבֵּל ^(ז)	לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:
וְהוּא הָיָה וְהוּא הָיָה	וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה:
וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי	לְהַמְשִׁיל לּוֹ ^(ח) לְהַחֲבִירָה ^(ט) :
בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית	וְלֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה ^(י) :
וְהוּא אֱלִי וְחִי גּוֹאֲלִי ^(יא)	וְצוֹר חֲבִלִי ^(יב) בַּעֲת צָרָה:

(א) ואחרי הסליחות אין אומרו שוב אלא מתחיל מיד בא"י אמ"ה אקב"ו על נטילת ידים.

(ב) אֲדוֹן עוֹלָם. ג' הבתים הראשונים נסבות אודות יי מלך יי מלך יי ימלוך.

(ג) אֲשֶׁר מָלַךְ. שלא כדרך מלך בשר ודם שאינו מולך אלא"כ יש לו עבדים, אבל הצורא ית"ש מולך גם על האין, שהרי ברא יש מאין, ולכן מלך בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא. אי נמי מיגו דאי בעי. וי"מ אֲשֶׁר מָלַךְ בשעה שברא עולמות והחריבן (בראשית רבה ג ז).

(ד) נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ. כ"ס (תהלים קלה ו) כָּל אֲשֶׁר־הִפִּין ה' עָשָׂה. ובמורה נבוכים ח"א פס"ה כל מה שברא במעשה בראשית ויִאמָר וַיֵּאמָר עֲנִינוּ לָהּ או חפץ.

(ה) אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא. בפרד"א (פי"א) ראו הבריות את אדם הראשון ונתייראו, כסבורין שהוא צוראן, ובראו כולם להשתחוות לו, אמר להם, באתם להשתחוות לי, בואו אני ואתם, נלך ונלביש גאות ועוז ונמליך עלינו מי שבראנו, לפי שהעם ממליכים את המלך ואין המלך ממליך את עצמו אם אין העם ממליכים אותו. הלך אדם והמליך אותו ראשון וכל הבריות אחריו ואמרו ה' מָלַךְ גָּאוֹת לְבִשׁ וגו'.

(ו) וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת. היה לו לומר וְאַחֲרֵי כָלוֹת, אבל מלאנו דוגמתו (יהושע ב ז) אַחֲרֵי כָּאֲשֶׁר יֵצֵאוּ. וי"מ וְאַחֲרֵי, בראשית הימים, כִּכְלוֹת הַבֵּל, כאשר יכלה הכל.

(ז) כִּכְלוֹת הַבֵּל. אולי מרמז להא דרב קטינא (סנהדרין דף כ"ז ע"א) שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנא' (ישעיה ב יא) וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא, ולכן אמר לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא, אבל תימה והא כתיב (תהלים קד ה) יִסְדֹּאֲרִין עַל־מִבְּנֵיהָ בְּלִית־מִזֶּמְזָה עוֹלָם וְעַד, ואמרו (ערוצין דף נ"ד ע"א) כל מקום שנאמר נחם סלה ועד אין לו הפסק עולמית, ונא' (תהלים קמח ו) וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֲקִנְתָּן וְלֹא יַעֲבֹר, וראה עוד במורה נבוכים ח"ב פכ"ח וכ"ט שאין העולם עתיד להיחרב, ועו"ק וכי נשמות האלקים תכלינה. ויש לפרש הַבֵּל כינוי לרע, כ"ס עושה שלום ובורא את הַבֵּל, במקום מה שאמר הנביא (ישעיה מה ז) עֲשֵׂה שְׁלֹום וּבִרְא רָע, וכשיכלה כל רע, לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא כ"ס וְהָיָה ה' לְמֹלֶךְ עַל־בְּלִיַּת־הָאָרֶץ (ע"פ המפרשים), ואף אתה רד לסיפיה דקרא וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָאֱלֹהִים כָּלִיל יִחְלָף. ואח"כ מלאתי בדרכות ר' יהושע אבן שועיב (פר' בחר בחוקותיו) שפירש את דברי רב קטינא שיהא העולם חרב מעסק העולם ויתעסקו בידיעת האל יתברך וזהו וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ.

(ח) וְאֵין שְׁנֵי לְהַמְשִׁיל לּוֹ. אין שני שיהיה דומה לו ומשול אליו ע"פ לה"כ (ישעיה מו ה) לְמִי תִדְּמִינִי וְתִשְׁוּוּ וְתִמְשְׁלוּנִי וְנִדְּמָה.

(ט) לְהַחֲבִירָה. או שיהיה לו לחבר ע"פ לה"כ (תהלים כד כ) הִיחַבְּרָךְ בְּפֶא הַיּוֹת ופירש"י מצקקים לעשות פסל שלהם שותף עם הקד"ה כביכול.

(י) הַמְשָׁרָה. ל' שררה.

(יא) וְחִי גּוֹאֲלִי. אולי מרמז לילקו"ש (פר' שלח ד"ה מבצתי יכולת) ואולם חייגני אל"ל הקד"ה למשה החייתני עכ"ל, שעל ידי הישועות הנעשות לישראל, מראה לאומות העולם כי הוא חי וקיים, לא תש כוחו ח"ו.

(יב) חֲבִלִי. חלקי. ח"י על יחזקאל מז יג. וי"מ ל' כרה ומכאוב כמו חבלי לידה (ישעיה יג ח).

וְהוּא נָפִי^(א) וּמָנוֹס לִי מִנֶּת פּוֹסִי^(ב) בְּיוֹם אֶקְרָא:
 בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי בָּעֵת אִישׁוֹ^(ג) וְאֶעִירָה^(ד):
 וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי^(ה) יִי לִי^(ו) וְלֹא אִירָא:

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה

וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים^{(א)(ב)}: מִה־נִּתְּאוֹנֵן^(ג) וּמִה־נִּצְאָמֵר מִה־נִּדְבָר
 וּמִה־נִּצְטָדָק: נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ
 פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים: לֹא בַּחֲסֵד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים^(ד) בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ,
 כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דִּלְתֶיךָ: דִּלְתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא

(א) וְהוּא נָפִי. ל' דגל (ישעיה מט כב), או ל' נס ומופת (רס"י על שמות יז טו).
 (ב) מִנֶּת פּוֹסִי. לה"פ מִנֶּת־חֶלְקִי וְבוֹסִי (תהלים טז ה) מְנָה, בּוֹס וְחֶלֶק ל' אחד הם (רד"ק). בּוֹס ל' מְכַסֶּה (ע"פ רס"י).

(ג) בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי בָּעֵת אִישׁוֹ. בילקו"ש פר' בלק (רמז תשס"ט) וכשכא לישן מפקיד רוחו לפני הקב"ה שגא' (תהלים לא ו) בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי. ולפ"ז וְאֶעִירָה שייך להמשך, ופירושו כשאני מתעורר והנה נשמתי בקרבך, אומר אני, ה' לי ולא אירא. ד"א, בילקו"ש פר' פינחס (רמז תשע"ז) כל זמן שאדם נחון בחיים, נפשו פקודה ביד קונו שגא' (איוז יז ו) אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְּשׁ בְּלִיָּהּ, מת, נחונה באור שגא' (ס"א כה כט) וְהִיָּתָה נִפְּשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצִוּר הַחַיִּים, ולפ"ז מפקיד את רוחו גם כשישן גם כשיעור.

(ד) וְאֶעִירָה. כמו וְאֶעֱזֹר ל' (תהלים לה כג) הָעִירָה וְהָקִיצָה, פועל עומד (רד"ק שורש עזר), וי"ג וְאֶעֱזֹרָה.
 (ה) וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי. פי' כל עוד נשמתי בקרבך, אומר אני, ה' לי ולא אירא. א"נ אלמעלה קא, מפקיד אני את רוחי, ועם רוחי גם את גופי.

(ו) יִי לִי (תהלים קיח ו). ת"י מימרא דה' בסעדי. וכיון שה' עוזר לי לא אִירָא מבני אדם. וי"מ יִי לִי ה' הוא אלהי, לא אִירָא מאלוה אחר.

(ז) דניאל אמר לך ה' הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים (דניאל ט ז). ובשמות רבה (פמ"א א') אנשי כנסת הגדולה עמדו ופירשו אותה (נחמיה ט) אֶף בִּיָּעֵשׂוּ לָהֶם עֲגֹל מִסִּבָּה וַיֹּאמְרוּ זֶה אֵלֶיךָ אֲשֶׁר הֶעֱלָךְ מִמִּצְרַיִם וכו' ואחר כל מה שעשו לא היה המן כריך לירד אלא מה כתיב וּמִנְּךָ לֹא־מִנְּעֶת מִפְּיָהֶם הוּא לָךְ ה' הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים. א"ר יהודה ב"ר שלום ודיין עד כאן ולא עוד, אלא שהיו נוטלין מן המן ומקריבין לפני ע"ז וכו' וחוזר ויורד ביום האחר הוּא לָךְ ה' הַצִּדְקָה. וענין זה הוא החשבון השישי שבהצבות הלצבות בשער חשבון הנפש והמשיל למלך שגא' כת אחת מעבדיו להעביר אחד משריו נהר גדול בתכלית השמירה אל מקום ידוע וזמן קצוב. ואחר כך כוה המלך לשר לעשות להם בענין ההוא ובזמן ההוא דברים ידועים. וקיימו העבדים בשר מלות המלך, והתעלם השר ממה שגא' בו המלך להם. ואמר לו אחד מן העבדים, השר המתעלם ממלות המלך, הלא תירא שיעשה אחד ממנו כך כמעשיך, ויעבור מלכות המלך בשמירתך כמו שעברת בנו, ותיפול בנהר הגדול הזה ותמות מיתה רעה. והגמל כי הבורא ליוה את האיברים לשרת את האדם וליוה את האדם לקיים באיבריו מלכות, ועלינו להתבייש שהאיברים שימשו אותנו נאמנה, גם בעת שאנחנו לא קיימנו בהם מלכות בוראנו.

(ח) וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים. אשרי מי שזכה לומר מילים אלו בכנות ובלב שלם, באותן רגשות בושא כאילו נתפס על ידי חזירו בשר ודם בוגד בו ומועל בפקדונו, ובזכרות (דף כ"ח ע"ב) א"ל יה"ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא ב"ו, א"ל ע"כ ולא יותר, א"ל הלואי, תדעו שהרי אדם עובר עברה בסתר ואומר לא יראני אדם.

(ט) מִה־נִּתְּאוֹנֵן. אין לנו להתלונן על הצרות שקרו לנו, כיון שאין בידנו מעשים טובים.

(י) לֹא בַּחֲסֵד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים. בילקוט ואתחנן (תת"י) שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל משה רבנו ודוד המלך והיו יכולין לתלות שכלם במעשים טובים ולא ביקשו מן המקום שיתן להם אלא חנינם והלא דברים ק"ו ומה אלו שיכולין לתלות את שכלם במעשים הטובים לא ביקשו מלפני המקום שיתן להם אלא חנינם, מי שאינו אחד מאלף אלפים ורבוז רבבות מתלמידיהם עאכ"ו שלא יבקש לפני הקב"ה שיתן אלא חנם.

אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלִּפְנֵיךָ מִלִּפְנֵיךָ מִלִּפְנֵיךָ רִיקָם אֵל תְּשִׁיבֵנוּ
כִּי אַתָּה שָׁמַעַתְּ תַּפְלָה:

שָׁמַעַתְּ תַּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לִפְנֵיךָ יְיָ: לִפְנֵיךָ יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יָקָר יִתְּנוּ:
יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵיךָ אֲדֹנָי וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נְבוֹאָה לְמִשְׁכָּנֹתֵינוּ
נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדָם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַת נִבְרַכָּה לִפְנֵי־יְיָ
עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּ־לּוֹ בָּרְכוּ
שְׁמוֹ: הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת:
שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי
דְּבָרוֹ לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־צַבָּאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֹשֵׂי
רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי נַפְשֵׁי
אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱהִי
גִּדְלָתָהּ מְאֹד הוֹד וְהִדָּר לְבָשֶׁת: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהִי מִעַתָּה וְעַד־
עוֹלָם תִּלְלוּ־יְהִי^(א): וְאַנְחֵנוּ בָּרַב חֲסִדֶּךָ נְבוֹאָה בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה
אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֲסִדֶּךָ וְעַל־אַמְתָּךְ בִּי־הַגְדֵּלָתָהּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ^(ב)
אֲמַרְתָּ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גִּדְל לְאֱהִינּוּ: גִּדְלוּ לִי אֶתִּי
וְנִרְוִמָמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: רוֹמְמוּ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדָם רִגְלֵינוּ

(א) תְּלִלָתָהּ. כן הוא כתוב בתרי מילי ובמקף בכא"ל ובכת"י לנינגרד.
(ב) כי הגדלת על כל שמוך אמרתך (תהלים קלח ז). פי' א"ע על כל שמות שיש לך, הגדלת את אמרתך, השם
בן ד' אותיות ז"ה, שהוא מידת רחמים. ובלקט יושר פי' אמרתך, מלות, היא מלות סוטה למחוק על ידה
את שמו הגדול להשכין שלום בבתי ישראל, ומכאן יש ללמוד רוב חסדו וטובו אלינו.

קָדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוּ יי אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ בִּי־קְדוֹשׁ יי
 אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ:
לשון יראה ופחד
 כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים
 וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵּנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מֶלֶךְ כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ
 מִשְׁכִּיל: גָּדוֹל יי וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הֶרֶקְדָּשׁוֹ: גָּדוֹל יי
זמר עשוי בחכמה:
 וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדָּלְתּוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גָדוֹל מֵעַל־שָׁמַיִם חֲסִידְךָ
 וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים
שמים
 לְבִדְךָ: לָךְ יי הַגְּדָלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַחֹד בִּי־כָל
 בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יי הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא
 יִרְאֶךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתָה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ: מֵאֵין כָּמוֹךָ יי גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל
 שִׁמְךָ בְּגְבוּרָה: לָךְ זְרוּעַ עַם־גְּבוּרָה תָּעֵז יָדְךָ תְּרוֹם יְמִינְךָ: כִּי
 מִי בַשֶּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדָמָה לִי בְּבָנֵי אֱלֹהִים: אֵל נִעְרִץ^(א)
נורא לשון
 בְּסוּד־קֹדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבָיו: יי אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
אצל המלאכים ביראה רבה המלאכים:
 מִי־כָמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כָמוֹךָ בָּאֵלִים יי מִי
חזק
 כָּמוֹךָ נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֹשֶׂה פֶּלֶא^(ב): מִי־אֵל כָּמוֹךָ
 נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע^(א) לְשֹׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחְזֹק לְעַד

(א) נערץ. פי' הרד"ק, נורא, כמו שנאמר לא תערץ מפניהם (יהושע א ט) ותרגומו לא תדחל. אבל בתרגום תהלים (פט ח) תרגם תקיף וכן ביטעיה (כט לג) יימרון תקיף.

(ב) מי כמכה באלים ה' (שמות טו יא). אין אלוה זולתך (ת"א, ובמכילתא, באלו שאחרים קורין אותם אלוהות ואין בהם ממש) אי נמי מי כמוכה בחזקים, בני אדם (רש"י) או מלאכים (א"ע). נאדר. גדול ונכבד (רד"ק שורשים). בקודש. על כסא כבודך (א"ע) ויש לפרש נאדר בקודש נכבד ע"י מלאכים וחיות הקודש (אוה"ח). נורא תהלות. יראוי מלהגיד תהלתו פן ימעטו (רש"י), א"נ כל השומע תהלותיו והנקמות שעשה בעוברי רצונו מתמלא יראה (רמב"ן).

אָפּוּ בִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא: לָכוּ נִרְנֶנָּה לִי נִרְיָעָה לְצוּר יִשְׁעָנוּ:
נִקְדָּמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת נִרְיָע לֹא:

בעשרת ימי תשובה מוסיפים :

צָדֵק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֵאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:

לָךְ יוֹם אֶפְלָךְ לִילָה אֶתָּה הִכִּינוֹתָ מָאוֹר וְשֹׁמֶשׁ: לָךְ שָׁמַיִם
אֶפְלָךְ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אֶתָּה יִסְדָּתָם: אֶתָּה הִצַּבְתָּ
כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצַּצְתָּ רֹאשֵׁי
לְוִיתָן תִּתְּנֵנוּ מֵאֵכֶל לָעָם לְצִיִּים⁽³⁾: אֶתָּה פֹּרַרְתָּ בְּעֶזְךָ יָם
שִׁבְרָתָּ רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַפִּיִּם: אֶתָּה בָּקַעְתָּ מַעֲיָן וַנַּחֵל אֶתָּה
הוֹבֵשֶׁת נְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו
יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר בִּידוֹ
נִפְשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשָׂר־אִישׁ: הִנְשָׁמָה לָךְ וְהִגּוֹף שְׁלָךְ,
חוֹסֶה עַל גְּמָלְךָ: הִנְשָׁמָה לָךְ וְהִגּוֹף פָּעֵלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ:
אֶתְּנוּ עַל שְׁמֶךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, בַּעֲבוּר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, כִּי אֵל
רַחוּם וְחַנוּן שְׁמֶךָ: לְמַעַן־שְׁמֶךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא⁽²⁾:
כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי
עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים כאן פתיחה

(א) ועובר על פשע (מזכה ז יח). עושה את עצמו כמי שלא ראהו ועובר לדרכו, כזיכור.
(ב) לציים. לשון זיה ומדבר. ויש מפרשים לאנשי צי האוניות, כלומר מלחים העוסקים בדיוג, המשיל את המארים
שמתו בים לדגים וישראל שבזזו אותם לדיוגים.
(ג) למען שמך ה' וסלחת לעוננו כי רב הוא (תהלים כה יא). פי' א"ע וסלחת לעוונותי אע"פ שהוא גדול. ורש"י
פי' כדקשת חז"ל שמך ה' רב חסד, ולכן נאה לך לסלוח לעוונותי כי רב הוא. והרד"ק פי' וסלחת פעם אחרי
פעם, כי עוונותי רב וטעון כפרה מרובה.

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים
וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יי
מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת
יִרְאֵיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרַאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׂבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה
הוּא שִׁירְדָתָּ בְּעַנְן בְּבוֹדֶךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ
לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסָדֶיךָ גָּלִיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּו כִּי אֵתָּה א
רְחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְכָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־
כָּל־הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר
כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֵתִי בְּשֵׁם יי לְפָנֶיךָ וְחֲנַתִּי אֶת־אֲשֶׁר
אֲחוּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

א אֶרֶץ אֲפִים אֵתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תִּשׁוּבָה
הוֹרִיתָ: גִּדְּלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסָדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֶרַע
יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֵן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֵתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים:
בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְּלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מְקַדָּם: מִחֲרוֹן
אֶפֶךְ שׁוּב. כִּמּוֹ בְּתוֹרַתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל בְּנִפְיֶךָ נַחֲסָה וְנִתְּלוֹנָן.
כְּיוֹם וַיֵּרֶד יי בְּעַנְן: תִּעְבֹּר עַל־פֶּשַׁע וְתִמְחָח אֲשָׁם. כְּיוֹם
וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתֵנוּ וְתִקְשִׁיב כִּמּוֹ מְאֹמֶר. כְּיוֹם
וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנֶיךָ וַיִּקְרָא

יי | יי א רַחֲמוֹם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת:

יי יי. מַדַּת רַחֲמִים הִיא אַחַת קוֹדֶם שִׁחְטָא וְאַחַת לְאַחֵר שִׁחְטָא וַיִּשׁוּב. א. אֶף ז' מַדַּת רַחֲמִים וְכֵן הוּא אֹמֵר (תְּהִלִּים כב
ז) אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לְמִינָה עֲזָבְתָנִי וְאִין לֹמֵר כֵּן לְמַדַּת הַדִּין לְמִינָה עֲזָבְתָנִי. אֶרֶץ אֲפִים. מֵאֲרִיךְ אֲפֵי וְאִינוּ מִמַּהֲרָ לִפְרַע שְׂמֵא
יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה. וְרַב חֶסֶד. לְזִרְכִּים חֶסֶד שְׂאִין לֵהֵם זְכוּיוֹת כ"ב. וְאַמֶּת. לְשֵׁלֶם שְׂכָר טוֹב לַעֲשׂוֹי רְלוּנוֹ, אִמֶּת. שְׂמִירַת
הַהֲבָטָה (רַש"י עַל בְּרַאשִׁית לז יא). נִצָּר חֶסֶד. שֶׁהֵאֱדָם עוֹשֶׂה לַפָּנִי. לְאַלְפִים. לְשָׁנֵי אֲלָפִים דּוֹרוֹת. נִשְׁאָ. פִּי הַרְדֵּק
(סוֹף מִיכָה) כֹּאֲדָם שְׂמֵלֶךְ דָּבָר מִמְקוֹמוֹ. עֲוֹנוֹת. אֲלוֹ הַזְדוּנוֹת. פְּשָׁעִים. אֲלוֹ הַמַּרְדִּים. וְחַטָּאָה. שׁוּגָג. וְנִקְהָ. מִנְקָה הוּא
לְשָׁבִים. וְאֵע"פ שֶׁהַמֶּלֶךְ רַב חוֹזֵר גַּם עַל אִמֶּת כִּאֲלוֹ כְּתוּב וְרַב אִמֶּת. וְהִרְאֵה"ש הַקָּשָׁה קוֹדֶם שִׁחְטָא לְמַה לְזִרְכִּי רַחֲמִים
וְתִירֶץ שְׂכָרִיךְ רַחֲמִים לְכָל שֶׁה' יוֹדֵעַ שֶׁעֲתִיד לַחֲטוֹא אוֹ מִדְּבַר בְּחוּשׁ לַע"ז וְנִקְרָא קוֹדֶם שִׁחְטָא, פִּי קוֹדֶם שִׁעֲבוֹר.
וּבְאֹרֶחַ הַחַיִּים הַקָּשָׁה עַל הַתִּי הִרְאֵהוּ דּוּלְאִי פֶשַׁע שְׂאִין ה' מַעֲנִיט עַל הַעֲתִיד וְעַל הַתִּי הַשָּׁנִי דְּמַחֲשָׁבָה בַּע"ז עֲבִירָה
הִיא. וְתִי לְזִרְכִּי רַחֲמִים אֶף אֵם לֹא חֲטָא בְּמִי שֶׁלֹּא לְמַד אוֹ נִנָּחַם וְלֹא קִיִּים מ"ע, שְׂאִין לוֹ זְכוּיוֹת ע"מ לְקַבֵּל פְּרִנְסָה
מֵאֲתוֹ ית'. וְאִפִּי'ה מִתְּנַהֵג עִמּוֹ בְּרַחֲמִים. וְאִמְרוּ חז"ל (ר"ה דף י"ז) אִמֶּר ר' יוֹחָנָן אֲלֵמְלָא מִקְרָא כְּתוּב אִי אִפְשָׁר לְאִמְרוּ
מִלְמַד שֶׁנִּתְעַטֵּף הַקֶּבֶ"ה כְּשֶׁלִּיחַ צִיבּוֹר וְהִרְאֵה לוֹ לְמַשֶּׁה סֹדֶר תַּפְלָה אִמֶּר לוֹ כֹּל זְמַן שִׁיִּשְׁרָאֵל חוֹטֵאִין יַעֲשׂוּ לַפָּנִי כְּסֹדֶר
הַזֶּה וְאִינוּ מוֹחֵל לָהֶם. אִמֶּר רַב יְהוּדָה בְּרִית כְּרוּתָה לִי"ג מִדּוֹת שְׂאִין חוֹזְרוֹת רִיקָם. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים וְרַב חֶסֶד מִטָּה
כְּלִפִּי חֶסֶד. הִכִּי עֲבִיר. ר' אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר כּוֹבֵשׁ (אֵת כָּף הַמַּאֲזִינִים שֶׁל זְכוּת וּמַכְרִיעִין אֵת הָעוֹנוֹת) שְׁנֵא' (מִיכָה ז יט)
יִשׁוּב וְרַחֲמֵנוּ וְיִבְרַשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְר' יוֹסִי בְּר' חֲנִינָא אִמֶּר נוֹשָׂא (מַגְבִּיהַ כָּף הַמַּאֲזִינִים שֶׁל עוֹן) שְׁנֵא' נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר

נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וּפִשֶׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ.
וְסִלְחָתָהּ לְעֹנְנֵנוּ וּלְחִטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלְחָלֵנוּ אָבִינוּ כִּי חִטָּאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אֶתָּה
אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְעֵתָה יִגְדֹּל־נָא בָּח אֲדָנִי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאִמְרֵי⁽³⁾:
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְיָהּ שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמִי וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלָּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא⁽⁴⁾
דְּאִמְרֵינוּ בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַחֲנֵנָאִמְר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַחֲנֵנְסִפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים:
מַחֲנֵנָאִמְר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַחֲנֵנְדָּבָר וּמַחֲנֵנְצַטְדִּיק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ
יְיָ וְסִלְחָתָהּ לְעֹנְנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשְׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינֵנוּ וְנִכְלָמְנוּ
בְּעֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי

על־פִּשֶׁע. ומנין המדות ה' ה' שמים. א' שלִּישִׁית. רחום ד'. חנון ה'. ארך אפים ו'. ורב חסד ז'. ואמת ח'. נוצר חסד
לאֲלָפִים ט'. נושא עון י'. ונושא פשע י"א. ונושא חטאה י"ב. ונקה י"ג.
וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו. נהגו להסמיך פסוק זה להזכרת י"ג מידות, ובספר חסידים פירש מנין י"ג מידות
רחום א'. חנון ב'. ארך אפים ג'. ורב חסד ד'. ואמת ה'. נוצר חסד לאֲלָפִים ו'. נושא עון ז'. ונושא פשע ח'.
ונושא חטאה ט'. ונקה י'. וסלחת לעוננו י"א. ולחטאתנו י"ב. ונחלתנו י"ג.

(3) ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר. הרבה פוסקים הורו לומר הקהל פסוק זה (וגם פסוק זכור
רחמיך וכו') בזמן שש"ץ מתחיל לומר קדיש (רמ"א או"ח סי' נ"ו), ובספר חסידים הורה לאמרו המתפלל
ביחידות או מי שאיחר לבית הכנסת והפסיד עניית אמר יהא שמה רבא, ובמקור חיים (או"ח סי' נ"ו) כתב כי
מנהג שליחי ליבור וותיקין לאמרו לפני הקדיש. וטעם אמירתו הסביר בארחות חיים (לוגיל) כי יש ביהא שמה
רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא כ"ח אותיות, וכן מיהא שמה עד דאמירין בעלמא כ"ח תיבות, ולכן
לומרים ועתה יגדל נא כח אדני, פי' יתגדל סס ה' ע"י כ"ח אותיות וכ"ח תיבות. אבל בדברי קהילות לא
הזכיר אמירת ועתה יגדל נא בכל קדיש, פרט לקדיש ראשון של סליחות. וייתכן כי ראו לרמוז באמירתו למ"ש
(סנהדרין דף קי"א ע"א) כשעלה משה למרום מלאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים, אמר לפניו רבונו של
עולם ארך אפים ללדיקים, אמר לו אף לרשעים, א"ל רשעים יאבדו, א"ל השתא חזית מאי דמבעי לך, כשחטאו
ישראל, אמר לו לא כך אמרת לי ארך אפים ללדיקים, אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי אף לרשעים והיינו
דכתיב וְעֵתָה יִגְדֹּל־נָא בָּח ה' בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאִמְרֵי.

(4) וְנַחֲמָתָא. דברי נחמות הנביאים שהם מלאים שזכו והדרו של מקום.

עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רָאשׁ^(א) וְאַשְׁמִיתֵנוּ גָדְלָה עַד לַשָּׁמַיִם: כִּי
עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאוֹתֵינוּ עֲצָמוּ מִסֵּפֶר: יִדְּעֵנוּ יי
רְשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטְאוּ לָךְ: יִדְּעֵנוּ כִּי חָטְאוּ וְאִין מִי
יַעֲמִד בְּעֵדְנוּ שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל יַעֲמִד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יִדְּעֵנוּ כִּי אִין
בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עָשִׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא כַחַטָּאֵינוּ
תַּעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כְּגִבּוֹהַּ הַשָּׁמַיִם
עַל־הָאָרֶץ כֵּן הַגָּבֵר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן
תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: כְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יי
עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְּלִחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ^(ב):
וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וְלִכְל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בָךְ
וּנְתַתָּם לִרְחֻמִּים לִפְנֵי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמָּקוֹם
שְׁבִיתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעָתָ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה
כְּגֹדֶל חֲסִידְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה:
וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יי סִלַּחְתִּי כְּדַבַּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעָ^(ג)
פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּיָלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלַּחְתָּ אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה^(ד) וַעֲשֵׂה
אֶל־תֹּאחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) כי עונותינו רבו למעלה ראש (עזרא ט ז). המשיל את העוונות למים רבים שבהם אנו טובעים (כד"ק תהלים לח ה).

(ב) לה' אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו (דניאל ט טו). פירש"י שהרי לא כלינו למרות שמרדנו בו. ובשע"ת (ד כב) פי' רחמיו מרובים והוא סולח גם למורדים בו.

(*) לפי מ"ש הרב צביאלי בתנ"ך שלו, השוא נע, כיון שבכת"י מלאנו וישמע, הקשיבה.

א ע"ס א"ב

אֱהִינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ

בָּאִים בְּכַח מַעֲשֵׂיהֶם:

ניגשים בתפלה בזכות מעשיהם הטובים:

דוֹחִים אֶת־הַגְּזֵרוֹת:

וּלְמַחֲסֵה בְיוֹם זַעַם:

חֲמָה עוֹצְרִים בְּשׁוּעָם:

יֹדְעִים לַעֲתוֹר וּלְרַצּוֹתָךְ:

עתירה לשון תפלה

לֹא הִשְׁבֹּת פְּנֵיהֶם רִיקָם:

נֶאֱסָפוּ מִפָּנֵינוּ בַּחֲטָאֵינוּ:

עֲזָבוּ אוֹתָנוּ לְאַנְחוֹת^(א):

צָמְתוּ מְשִׁיבֵי חֲמָה:

נכרתו

רִאוּם לְרַצּוֹתָךְ אָפְסוּ:

אין

תְּרוּפָה לֹא מֵצָאנוּ:

לְשַׁחֲרָךְ אֵל בָּעֵת צְרוּתֵינוּ:

לדרוש אותך

אֲנָשִׁי אֲמוֹנָה אֶבְדּוּ.

גְּבוּרִים לַעֲמֹד בַּפָּרִץ.

למנוע פורענות מלהגיע.

הָיוּ לָנוּ לְחוֹמָה.

זוֹעֲכִים אֶף בְּלַחֲשָׁם.

מכבים אף ה' בהתפללם בלחש.

טָרַם קְרֹאוֹךְ עֲנִיתָם.

כָּאֵב רַחֲמֹת לְמַעַנָם.

מֵרַב עֲוִינוּ אֶבְדָּנוּם.

סָעוּ הֵמָּה לְמִנּוּחוֹת.

נסעו למנוחה נצחית.

פָּסוּ גִדְרֵי גֶדֶר^(ב).

אין כבר

קָמִים בַּפָּרִץ אֵין.

שׁוּטָטְנוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת.

הלכנו הנה ונהנה לכל מקום.

שָׁבְנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשָּׁת פָּנֵינוּ^(ג).

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת, מוֹחֵל עֲוֹנוֹת

עַמּוֹ, מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן^(ד), מְרַבֵּה^(ה) מְחִילָה לַחֲטָאִים

(א) סעו חמה למנוחות עזבו אותנו לאנחות. צמוע"ק (דף כ"ה ע"ב) פָּסוּ לְאַנְחוֹת וְלֹא לְאַנְחוֹת שֶׁהֵי אֶל לְאַנְחוֹת וְלֹא לְאַנְחוֹת.

(ב) גודרי גדר בו' קמים בפרץ. בפתיחתא דכות רבה (ה) עה"פ (יחזקאל יג ה) לא עליהם בפרצות ונתגדרו גדר ועה"פ (תהלים קו כג) לולי משה בחירי עמד בפרץ, למה מש"ר דומה באתה שעה לרועה נאמן שנפלה גדר סמוך לחשכה עמד וגדרה משלש רוחותיה נשתייר פרכה ולא היה לו שעה לגדרה ועמד הוא בתוך הפרצה בא ארי ועמד כנגדו בא ואז ועמד כנגדו.

(ג) בבשת פנינו וכו' בעת צרותינו. באתה בזה שהצדיקו זקני גלעד כשאמר להם יפתח (שופטים יא ז) ומדוע באתם אלי עתה פאשר צר לכם.

(ד) מעביר ראשון ראשון (ר"ה דף י"ז ע"א). (1) פירש"י (ראה גם מאמר חיקור דין לה"ר מנחם עזריה מפאנו, ח"א פ"ד) שמהעונות ראשונים הבאים לכך מאזנים מעביר הראשון בלבד ואם בלעדיו יכריעו הזכויות הרי זה דיוק אבל אם עדין הדיון שקול אז העון שאינו נמחק מכריע לחובה וייתכן שאין הדבר אמור אלא בדיון שלאחר המיתה אבל בדיון של ר"ה כל שנה אמרו (ר"ה דף ט"ז ע"ב) צדיקנים תלוים ועומדים וכו' נכתבו

וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים, עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא
בִּרְעֻתָם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֲמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, זְכַרְלָנוּ
הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן
כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי בָּעֵנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי⁽³⁾:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא

יי | יי | רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת:

נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים^(א) נִשָּׂא עֵינָיו וַפִּשַׁע וְחַטָּאָה וְנָקָה.

וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ:

סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חַטָּאתָנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה

אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

לחיים, ופי' הרמז"ס צפ"ג מהל' תשובה ה"ג אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה, אבל מהריטב"א שאביא להלן, משמע דגם דלין של ר"ה מועביר ראשון ראשון. וק' והא' ביומא (דף פ"ו ע"ב) אמרו עבר אדם עבירה פעם א' ב' ג' מוחלין לו (ולפי גרסת הרי"ף רק פעם א' וב', אבל ג' אין מוחלין לו). וי"ל דג' עוונות לגמרי נמחקים ואינם באים לכף מאזניים, ובנוסף לזה, מהעבירות הבאים לכף המאזנים מעביר עון ראשון, וכן משמע מלשוננו של רש"י (תוס' הרא"ש ר"ה, מאמר חיקור דין שם). עוי"ל דמעביר ראשון היינו בלא עשה תשובה לפטור בינונים מדינה של גיהנם, והא' דאמרו עבירה א' ב' ג' מוחלין לו, היינו בעשה תשובה ולפטור אותו מייסורין (השגת הראב"ד פ"ג מהל' תשובה ה"ה). והריטב"א כתב דג' עבירות שעובר לאחר שנהיה בר מזה נמחלין לו לגמרי, אבל דלין של ר"ה כל שנה, אינו מעביר אלא חטא ראשון. ועו"ק למה לא אמר מועביר ראשון, ומה בא לרבות צמ"ש ראשון ראשון, וי"ל ראשון ראשון של כל אחד מישראל (תוס' הרא"ש, ריטב"א).

(2) הרי"ף פי' ראשון ראשון, מעביר עוון ראשון וגם שני, וכ"ש ביומא (דף פ"ו ע"ב) עבר אדם עבירה, א' וב' מוחלין לו, ג' אין מוחלין לו (לפי גרסת הרי"ף).

(3) וי"ל הרמז"ס צפ"ג מהל' תשובה ה"ה ואם נמלאו זכויותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילך, מעבירים כל עונותיו ראשון ראשון, לפי שהשלישי נחשב ראשון, שכבר נמחלו השנים. וכן הרביעי, הרי הוא ראשון, שכבר נמחל השלישי, וכן עד סופן. עכ"ל. וכ"כ הרי"ף בשם גאון. והקשה הריטב"א א"כ אין אדם נענש לעולם על מיעוט עבירות שבידו, והא' צפ"ק דקידושין (דף ל"ט ע"ב) אומר שמריעין לו בעולם הזה וכו'. ועיי"ש דאיתוקמא הך ברייתא בפלוגתא דתנאי.

(4) בכזרי מאמר צ' מפרש מוהל עוונות עמו מועביר ראשון ראשון כי אינו מניח עוונותיו להתעכב עלינו והיו גורמים לאבדנו לגמרי, אלא מביא עלינו כרות בזה העולם למחילת עוונותינו, אבל שאר עמים מניח להם לזכור עוונות עד שהוא מכלה אותם בעוונם.

(א) מרבה מדיליה. פי' הרוקח, יותר משורת הדין, כגון למי שחטא בפרהסיא מוחל אפי' עשה תשובה בליענא וכדומה.

(ב) ויקרא בשם יי. רש"י והתרגומים פירשו ויקרא משה בשמו של הקב"ה, ומפרשים אחרים פירשו ה' הוא הקורא, וכן משמעות הפסק הטיפחא.

(ג) (א) פירש"י לשני אלפי דורות. (2) והרשב"ם פי' לאלפים, לדור אלה, כמו לרבעים, לדור רביעי. וזה ללא כמדקש חז"ל שמדה טובה מרובה ה' מאות על מדת פורענות. (3) וא"ע פי' לאלפים, לעולמי עולמים. ונאמר (דברים ז ט) שִׁמְרֵם הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאַהֲבֵי וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאַלֶּף דּוֹר, ולרשב"ם אתי שפיר, ורש"י פי' ולהלן הוא אומר לאלפים, כאן שהוא סמוך אלל לשומרי מצותיו העושין מיראה, הוא אומר לאלף, ולהלן שהוא סמוך אלל לאוהביו העושין מאהבה ששכרם יותר גדול הוא אומר לאלפים, והוא מדברי ר' שמעון בן אלעזר (סוטה דף ל"א ע"א). עוד נא' (תהלים קה) זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוְּיָהּ לְאַלֶּף דּוֹר אֲשֶׁר בְּרִית אֶת־אַבְרָהָם וַיְשׁוּבֵתוּ לְיִשְׁחָק וּפִירָשׁ"י לפי פשוטו זכר לישראל את בריתו והבטיח לשמור להם לאלף דור, ואין ספק כי אברהם ויחזק עשו מאהבה ולכן נראה כי מה שפירש"י לאלפים לשני אלפי דורות היינו לפי הדרכ.

הַאֲזִינָה יְיָ תַּפְלִתֵּנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מִלִּבֵּנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרָתְשָׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָתְ
נְעֻרֶיךָ־לְךָ וּנְצֻפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִתֵּנוּ תִּקְדֵּם: תִּבְנוֹן
תַּפְלִתֵּנוּ קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מִשָּׁאת פִּינֵנוּ מִנְּחַת־עֶרֶב^(א): עֶרֶב וּבִקְרָתְ
וְצַהֲרַיִם נְשִׁיחָה וְנִהְמָה^(ב) וְיִשְׁמַע קוֹלֵנוּ: קוֹלֵנוּ אֵלֶיךָ נִקְרָא חֲנֻנֵנוּ וְשִׁמְעַתְ
תַּפְלִתֵּנוּ: קוֹלֵנוּ אֵלֶיךָ נִקְרָא וְיַעֲנֵנוּ מִהֵרָ קִדְשׁוֹ סֶלָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בִּרְכַּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ
מִשָּׁנִיב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ
מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַתְ
אֲדָנִי סֶלָחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי
שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ב ע"ס א"ב

אַהֲבֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ אֲבוֹתֵינוּ

אֲנָשִׁי אֲמוֹנָה עָבְרוּ.	מֶרֶב עֲוֹנוֹנֵנוּ נִבְרָו:
נַפְטָרוּ.	יָדְעוּ לַהֲתַגְבֵּר בַּתְּפִלָּתָם עַל עֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים:
בָּאִים בְּכַח מַעֲשִׂים.	וּמַעֲבִירִים כְּפֶד כְּעֵסִים:
נִבְרָרִים לַעֲמֹוד בַּתְּפִלָּה.	וּמִבְּקָשִׁים סֶלִיחָה וּמַחִילָה:
דוֹחִים עֲבָרָה וְזָעַם.	וְעוֹצָרִים אֶף וְנִגָּף מַעַם:
חַיּוֹ לָנוּ לְחֹמָה.	וּמִכְבָּשִׁים אֶף וְחֹמָה:
וְעוֹדִים בַּתְּפִלָּה וּבַתְּחִנוּן.	וּמִרְצִים פָּנֵי רַחוּם וְחֲנוּן:
זוֹעֲקִים וּמִשִּׁיבִים חֶרוֹן.	וּמִכְבָּרִים חֶטָּא וְעוֹן מוֹצָרוֹן:
חָלוּ פָּנֶיךָ ^(א) בְּכָל־צָרָה.	וּבְטָלוּ רַע הַגְּזָרָה:

(א) תבון תפלתנו ג' (תהלים קמ"ב). תפלתנו תהיה נכונה לפניך כהקטרת הקטורת, ונשיאת כפינו תיחשב כמנחה של בין הערביים (ע"פ מלכות דוד).

(ב) ונהמה. השמעת קול נהי (כד"ק יחזקאל ז טז).

(ג) חלו פניך. התפללו כ"ש ופני ה' לא חליתי (ס"א יג יב) ת"י וקדם ה' לא כליתי.

טָרַם קִרְאוֹךְ נַעֲנוּ.

עֲלֶיךָ עַל־שִׁכְמָם נִתְּנוּ:

קבלו עליהם עול תורה ומצוות:

יִוָּדְעִים תַּחַן חֶפְצֶךָ.

וְרָצִים בְּכָל־מְאוֹדָם^(א) לְרִצּוֹתֶיךָ:

ידעו את התחינות הרצויות בפניך.

וְהִירְאִיתָ לָנוּ רַב נַפְסִים בְּגִינָם:

בְּמַה טּוֹבוֹת עֲשִׂיתָ לְמַעַנָם.

וְכֹוֹתָם לְעַמְּךָ זְכָרְתָּ:

לְמַעַנְךָ וּלְמַעַנָם רַחֲמָתָּ.

וּמַעַצֵּם פִּשְׁעֵינוּ שִׁבְחָנוּם:

מֶרֶב עֲוִינֵנוּ בִּלְעֲנוּם.

עוונותינו גרמו למותם.

וְהֵם בְּמַשְׁכָּבוֹתָם בְּשָׁלוֹם נַחֲוִים:

נַחֲנוּ בְּחֶרֶפָה וְקִלּוֹן בְּזוּיָם.

נחלים:

אנחנו

וְאָנוּ בַּגָּלוּת וּבִשְׁבִי דְחִוִּים:

סָגְרוּ בְּמֶרְגּוּעַ בְּצָרוֹר הַחַיִּים.

נכנסו למקום מנוחה עם נשמות הצדיקים.

מְרוּפִים בְּחָרֵב וּבִרְעַב וְדָאֵב^(ב):

עֲזָבוּנוּ בִּיתוּמִים וְאִין אָב.

ודאגה:

נֶאֱסָפוּ עֲשֵׂי רְצוֹנְךָ:

פָּסוּ מְשִׁיבֵי חֲרוֹנְךָ.

אין כבר

לָכֵן נִתְּנוּ לְקַרְיָ^(ג):

צָמָתוֹ גּוֹדְרֵי פָרִיץ.

לטבח:

נכרתו

וּטְבַעֲנוּ בְּטִיט הַיּוֹן^(ד) וְנָהִי כְּאִין:

קָמִים בַּפָּרִיץ אִין.

טיט ויון ענין אחד הם

לָכֵן נִמְנָעֵנוּ מִטּוֹב מְלֵא:

רַעֲתָנוּ עֲשִׂיתָה כָּל־אַלָּה.

וּדְרִשְׁנוּךָ יַחַד אָבוֹת וּבְנִים:

שִׁבְנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשְׁת פָּנִים.

כִּי אֲנַחְנוּ תַּחֲמוֹר וְאַתָּה יִצְרָנוּ:

תַּחַן עָלֵינוּ וְאַל־תִּשְׁחִיתֵנוּ.

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 ראשון ראשון מִרְפָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זְכָרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁחֹדְעֵת לַעֲנֵנוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
 בַּעֲזָן וַיִּתְּצֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

(א) בכל מאודם. צברכות (פ"ט מ"ה) ובכל־מְאוֹדֶיךָ בכל ממונה.

(ב) ודאב. לפי הרד"ק (צשורשים) ל' עילבון ולדאגה. ויונתן תרגם (תהלים פח י) ל' זליגת דמענות.

(ג) קרץ. שחיטה כ"ש עגלה יפה־פיה מצרים קרץ מצפון בא בא (ירמיה מו כ) וכל' משנה (יומא ג 7) קרא ומויק אחר שחיטה על ידו.

(ד) טיט היון (תהלים מ ג). פי' הרד"ק צשורשים כי טיט ויון אחד הם למרות הסמיכות. וצפי' תהלים כתב כי הם שני סוגים של בוז. ובמלוא פי' בוז שצקרקעית הים נקרא יוֹן, וכן משמע מפירש"י.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁעַ וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחַת לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אִתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הַרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנֻנוּ וְשָׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ:
שְׁמָעָה^(א) תְּפִלָּתֵנוּ יי' וְשִׁוְעֵתֵנוּ הַאֲזִינָה אֶל־דְּמָעֵתֵנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה בְּקוֹלָנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמָעָה יי'
צֶדֶק^(ב) הַקְשִׁיבָה רִנָּתֵנוּ הַאֲזִינָה תְּפִלָּתֵנוּ בְּלֹא שְׁפָתֵי מִרְמָה: שְׁמָע
קוֹלָנוּ יי' אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמָע קוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשִׁוְעֵנוּ אֱלֹהֵיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קֹדֶשְׁךָ: שְׁמָעֵי וְחֲנֵנוּ
יי' הִיחַ־עֲזֹר לָנוּ: שְׁמָעֵי קוֹלָנוּ נִקְרָא וְחֲנֵנוּ וְעֲנֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי' צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי' צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יי' הוֹשִׁיעָה הַמְּלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֵתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחַת אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

ג' ע"ס תשר"ק כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי^(א)) הקטן והצעיר יחי

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ שְׁוַעַת חֲנוּן.

תַּהֲיִי נָא אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבֹת תַּחֲנוּן.

שְׁמָעָה צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנּוֹן.

שֶׁר מִיִּשְׁרָיִם וּמִעֲלִים מִרְנוֹן⁽⁷⁾:

מסתכל על זכויותינו ומתעלם מהדיבה שמרננים עלינו:

רֹאשׁ לְהָרִים נִבְלָמָנוּ בְּשָׁנוּ.

(א) שמעיה תפלתנו. לפי מ"ש הרב ברויאר בתנ"ך שלו, השוא נע, כיון שבכת"י מאלנו שְׁמָעָה.

(ב) שמעיה ה' צדק (תהלים יז א). תפילה אמיתית ובכוונת הלב (א"ע ומזודה).

(ג) שלמה הבבלי. הוא הבבלי אשר רש"י מזכיר בפירושו (שמות כו טו, שה"ש ד י) וכן מוזכר בטור אור"ח סי' תרכ"א. חיבר סימנים ג, ז, ח, יח, כ, בא, בט, לד, מב, סג, עב (המוזכר בתוס' בחולין דף מ"ז ע"א ד"ה דרוסת הגז), עט, פב, פג, צ (המוזכר בפירש"י על איכה א ו), צב, קב. חי בדרום איטליה במאה ה' לאלף הרביעי בזמן גזרת הקיסר בסיליוס (בשנת ד' תרכ"ח) כמרוזן בסימון ז (וכמוצא במקור התפילות עמ' 430 בשם הראשונים, בערוגת הבושם ובמגילת אחמיעז) וזה היה ח' מאות שנה לאחר חורבן הבית, כמרוזן בסימון צ.

(ד) רנון. ברכ"י (יבמות דף כ"ו ע"א) רינון ולעז בני אדם.

רִיחַ נְרִידְנוּ כִּי הִבְאֵשְׁנוּ.

קלקלנו בעוונותינו את הריח הטוב של מעשינו הטובים.

קִלְקַלְנוּ יִשְׁרָיִם וְתוֹרוֹת שְׁבַעֲשָׁנוּ^(א).

קִרְקַע פָּנֵינוּ בְּכֵן כְּבַשְׁנוּ^(ב):

צַר וּמִצּוֹק מִכָּל-צַד.

צֹאן נִדְחָה מֵאֵין מִצָּד.

בלי מצודה להימלט שמה מאויב.

פָּנָה לְיָמִין וַיִּגְזֹר מֵעֶצֶד^(ג).

האויב מבקע בגרון.

פֶּחַד מִשְׁמָאל וְצִיד הַצֵּד:

עֵינֶיךָ רֹאאוֹת תִּהְיֶינָה פְּקוּחוֹת.

עָנִי וְעֲנִי צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת.

סֶפֶד לְרָנָה וּלְרִצּוֹי תוֹכְחוֹת.

את ההספדים לרינה ואת התוכחות לרצון.

סִבּוֹת וְהַפּוֹךְ בְּדַרְכֶּיךָ הַנִּכּוֹחוֹת:

הפוך בטובך:

נִתְּנוּ בְּעוֹנֵינוּ לְשָׁבִי וּלְבֹזָה.

נֶחֱנוּ מִלִּכְיֵנוּ כְּהִנֵּינוּ לְבֹזָה.

מֵרוֹם נִכְבְּדוֹת וְאַהֲבָה עֲזָה.

מִנֶּרֶת לְאָרֶץ לְשִׁמְחָה וּלְעֲזָה^(ד):

היפלת אותנו לארץ להיות שמחה ולעג:

לֹא חֲלִינוּ פָּנֶיךָ לְחֻקִּים תִּחֲנָה.

לְהַשְׁכִּיל בְּאַמְתָּךְ מַעֲלֹת צִחָנָה.

סרחון החטא.

כָּלִינוּ כְּסֻדּוֹם בְּשִׁפְלָה קוֹל הַטִּחָנָה^(ה).

בעון ביטול תורה – זה חורבן בית ראשון.

(א) ותורות שבשנו. גילינו פנים בתורה שלא כהלכה (אבות ג יא).

(ב) קרקע פנינו בכך כבשנו. פי' לכן אנחנו מתדיישים.

(ג) מעצד (ישעיה מד יז). פי' א"ע כלי כרזל שיחטכו בו.

(ד) מוגרת. היפלת (רד"ק שורשים). לעזה. ל' חז"ל מוֹרִיא לעז (קידושין דף פ"א ע"א).

(ה) בשפל קול הטחנה (קהלת יז ד). בקהלת רבה (יז ז) ע"י שצטלו מד"ת, נמשלו ד"ת לטחנה וכו'.

בְּמַעַט רָגַע לִוְלִי תִּתְחַנֶּה^(א):

חנינת ה':

יִתֵּר הַפְּלִטָּה לְהַשְׁאִיר חֶסֶת.

רחמתי.

יִתֵּד וְגִדָּר תִּתֶּה וְכַנְסֶתָּהּ.

מקום בטוח נתת לעמך לכנס אותם - זה בנין בית המקדש השני.

טִלְטַלְנוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ מַאֲסֹת.

אז גלינו בעון שנאת חנם השקולה כנגד ג' עברות חמורות - זה חורבן בית שני.

טִירַת כֶּסֶף^(ב) בְּגָלְלָנוּ רַמְסֶת:

בית המקדש

חִבַּל חִבְלָנוּ^(ג) מַעַל לְמַעוֹל.

חטאנו ומעלנו.

חִבְלָנוּ מַעַל אֶל עַל.

נחבלנו משעבוד לשעבוד.

זְכוֹר צוֹיֵת בְּלִי לְגַעוֹל.

זכור מה שכתבת בתורה (ויקרא כו מד) "לא געלתי".

זְרוּיִם לְקַבֵּץ וּבָם לְבַעוֹל:

לקבץ את ישראל המפוזרים ולמלוך עליהם:

וְאַתָּה אַחֲרֵי כָּל־הַבָּא.

וְדִי^(ד) וְצִדִּיק וְלָנוּ תִּדְבָּה.

אמיתי

הַיּוֹם בְּמֵאֵז בְּלִי סִבָּה.

מבלי שחזרנו בתשובה - סבה ל' הסבת הלצ לתשובה

הִנֵּנוּ לִפְנֵיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה:

דִּלַּת עִם לְקֹלָם וְחִרוּף.

דְּחוּפִים סְחוּפִים נְתוּנִים לְטִרוּף.

נָלוּת וְשִׁעְבוֹד בְּנִסְיוֹן וְצִרוּף.

בייסורין שמטהרים מהחטא.

נִלְגַּל בְּחֶסֶד לְסִלִּיחָה וְתִרּוּף:

עשה בחסדך שיביאו לנו ייסורין אלה סליחה ותירופה:

בְּרַחֲמֶיךָ עוֹד בְּרַבּוּת עֵתִים.

(א) כמעט רגע וכו'. לה"פ (עזרא ט ח) ועתה כמעט־רגע היתה תחנה מאת ה' אֲחִינוּ לְהַשְׁאִיר לָנוּ

פְּלִיטָה וְלִתְתִּילָנוּ יִתֵּד בְּמִקּוֹם קִדְשׁוֹ וְגו' וְלִתְתִּילָנוּ גִּדָּר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם.

(ב) טירת כסף (שיר ח ט). פירש"י עיר הקודש ובית הבחירה.

(ג) חבל חבלנו. אחר שדיבר על שני החורבנות אומר חבל חבלנו לך (נחמיה א ז) והוא על פי מה שאמרו חז"ל

(שמות רבה נא ג) מהו חבל חבלנו לך הרי שנתמשכן שתי פעמים ואין חבול אלא משכון.

(ד) ודאי. כינוי להקב"ה, בצרכות (דף ל"ג ע"ב).

בְּךָ נִוְשַׁע, קַיִם וְהוֹשַׁעְתִּים.

קייים מה שכתוב (הושע א ז) "והושעתים".

אַלֶּה מִרְחוֹק יָבֹאוּ כֹּתִים.

כיתות כיתות.

אַלֶּה מִצָּפוֹן וּמִצֵּים וְכֹתִים:

ומן הארצות שנקראו צים וכתים:

שֶׁלָּךְ הֵם עֲבָדֶיךָ וְעַמֶּךָ.

לִבִּב בִּימֵי קֶדֶם נְעִימֶיךָ.

חבב

מְשַׁכְּנוֹ אֶתְרִיךָ שִׁימְנוּ בְּרִשׁוֹמֶיךָ.

כתבנו בספר החיים.

הַכֹּל חֲפָצִים לִירְאָה אֶת־שִׁמְךָ:

הַקָּטָן לְאַלֶּף גִּדּוֹל^(א), רְחוּמֵנוּ.

אתה ה' אהובנו.

וְהַצָּעִיר לְגוֹי לְהַעֲצִים בְּתַחֲוֵמֵנוּ.

יַחַד כָּכֵל־צְדָקוֹתֶיךָ לְרַחֲמֵנוּ.

יִשָּׁב־נָא אִפְּךָ וּתְנַחֲמֵנוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לְקַוֹ לְנַפֵּשׁ תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב
יי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר
אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב לַחֲסוֹת בְּיִ מְבַטֵּחַ בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בְּיִ מְבַטֵּחַ

(א) הקטן לאלף וכו'. לה"פ (ישעיה ס כז) הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום ופי' הרד"ק משפחה קטנה שזהם יהיה לאלף ממה שהוא עכשיו.

בְּנִדְבִים: טוֹב־וַיִּשָּׁר יי' עַל בֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ^(א): טוֹב וַיַּחֵל וְדוּמָם
לְתַשׁוּעָתָּ יי'^(ב): הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מַיִם עַד־נַפְשִׁי: הוֹשִׁעַ יי'
אֶת־עַמֶּךָ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמֶּךָ וּבָרֶךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ
וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי' כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֱמוּנָתָם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר
עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יי' צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי' צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יי' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ד פזמון סס המחבר שמואל

בְּמוֹצָאֵי מְנוּחָה קִדְמָנוּךָ^(א) תְּהַלֵּלָהּ.

הַט אֲזַנְךָ מִפָּרוֹם יוֹשֵׁב תְּהַלֵּלָהּ.

לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרָנָה וְאֶל הַתְּפִלָּה:

ע"ס א"ב אלף שהנו"ן והסמ"ך בבית אחד

אֶת־יָמִין עֹז עוֹרָרָה לַעֲשׂוֹת חֵיל.

עורר את יד ימינך

בְּצֶדֶק נֶעֱקֹד וְנִשְׁחַט תְּמוֹרוֹ אֵיל.

בזכות יצחק

גִּגֵּן נָא גִּזְעוּ בְּזַעֲקָם בְּלִיל:

הגן על צאצאיו

דָּרֶשׁ־נָא דוֹרְשֶׁיךָ בְּדַרְשָׁם פָּנֶיךָ.

הִדְרֶשׁ לָמוֹ מִשְׁמֵי מְעוֹנֶךָ.

וּלְשׁוֹעַת מַחֲנֶיךָ אֶל תַּעֲלֶם אֲזַנְךָ:

זוֹחֲלִים⁽⁷⁾ וְרוֹעֲדִים מִיּוֹם בּוֹאֶךָ.

(א) טוב וישר ה' על בן יורה חטאים בדרך (תהלים כה ח). מן הטובות אשר הטיב ה' עס זכוראיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם לרוב טובו וישרו שגא' טוב־וַיִּשָּׁר ה' על בן יורה חטאים בדרך (שע"ת א ח).

(ב) טוב ויחיל וגו' (איכה ג כו). טוב לאדם שיקווה לישועה בשתיקה (ע"פ רש"י).

(ג) קדמנוך. בְּמִדָּה אֶקְדֶּם ה' (מייכה ו ו) פי' אבוא לפניו (מלודה).

(ד) זוהלים. זוֹחֲלֵתִי (איוב לב ו). פחדתי (כד"ק שורשים).

חָלִים כְּמִבְכִּירָה מִעֲבֶרֶת מִשְׁאָף.

מפחדים כמו אשה יולדת לידה ראשונה מכעסך כאשר תינשא במשפט.

טָנוּפִם מִחַה נָא וִירְצוּ פְּלִאִיךָ:

וישירו

יוֹצֵר אֶתְּהָ לְכָל־יִצִּיר נוֹצֵר.

בּוֹנֵנֶת מֵאֵז תִּרְף לְחֻלְצָם מִמַּעַצֵּר.

מאז בריאת העולם, הכנת תרופה, היא התשובה

לְחֻנָּנִים חֲנָם מֵאוֹצֵר טוֹב הַמְנַצֵּר^(א):

השמור:

מָרוֹם אִם עֲצָמוֹ פִּשְׁעֵי קָהֶלֶךְ.

כינוי לה'

נָא שְׁגִבֵם מֵאוֹצֵר הַמּוֹכֵן בְּזִבּוּלָךְ.

בשמים מקום שבתך.

חזקם

עֲדִיךָ לְחֵן חֲנָם בָּאִים אֵלֶיךָ:

ישראל המעידים על אלהותך

פִּנְהָ נָא אֶל הַתְּלָאוֹת וְאֶל תִּפְּן לְחַטָּאוֹת.

לסבלנו

צִדִּיק צוֹעֲקִיךָ מִפְּלִיא פְּלָאוֹת.

קָשׁוּב נָא רִנָּתָם אֱלֹהֵי צְבָאוֹת:

רִצָּה עֲתִירָתָם בְּעִמָּדִים בְּלִילוֹת.

תפילותם

שְׁעָה נָא תַּפְּלָתָם בְּרָצוֹן בְּקָרְבָּן תָּמִיד וְעוֹלוֹת.

קבל ברצון

תִּרְאֵם נְפִיךָ עֹשֶׂה גְּדִלוֹת.

לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתַּפְּלָה:

ק' בְּמוֹצָאֵי מְנוּחָה קִדְּמָנוּךְ תַּחֲלָה. הֵט אֲזִנְךָ מִמָּרוֹם יוֹשֵׁב

תַּחֲלָה. לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתַּפְּלָה:

א' מְלִיךָ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מִעֲבִיר

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בֶּשֶׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמּוֹל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) מאוצר טוב המנצר. במדרש שמות רבה (מה ו) אמרו שהראה הקב"ה למשה את כל אורחות מתן שכרם של

דיקים ואח"כ הראה לו אורח אחד גדול, א"ל של מי זה הוא, א"ל מי שיש לו אני נותן לו משלו ומי שאין לו אני

עושה עליו חנם. לכן מבקשים שיחון אותנו חנם מהאוצר השמור למי שאין לו זכויות.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל^(א): וְאַתָּה-הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ:
אַתָּה תְּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי-עַתָּה לְחֻנָּה כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ
נִשְׁבְּרָה לִב־נִשְׁבֵּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְזָכַחֲצֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ
עַל-מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים: זָכַר-רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעוֹלָם הִפָּחָה: זָכַרְנוּ יי
בְּרָצוֹן עֲמֶךָ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ: זָכַר עֲדַתְךָ קָנִיתָ קָדֶם גְּאֻלָּתָ שְׁכֵמְךָ
נִחַלְתָּךְ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתָ בּוֹ: זָכַר יי חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל
תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ
עַד הַיּוֹם בָּה^(ב): זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת-יִזְרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְיִזְרְעֶכֶם וְנִחַלּוּ לְעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּנֵי אֱלֹהֵי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ
וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חָטְאוּנוּ צוּרְנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצְרֵנוּ:

ה' חטאנו ע"ס א"ב כפול

אָדוֹן, בִּינָה הַגִּיגֵנוּ^(א). אֲזוֹן שִׁיחֵנוּ בְּשִׁאֲגֵנוּ.

הבן מחשבות לבנו. הקשב לדברינו כשאנו שואגים.

בְּעוֹנֵינוּ אֵל תוֹגֵנוּ. בְּרִשְׁעֵנוּ אֵל תְּמוֹגֵנוּ:

אל תביא עלינו יגון. אל תמס אותנו כשעוה הנמסה מפני אש:

גָּדְלוּ דְבָרֵי עוֹנוֹת. גָּבְרוּ עַד לְמַעוֹנוֹת.

עד לשמים.

(א) וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל (תהלים כז ד). פי' הרד"ק, אֵת ה' קדוש, יושב עד, ואתה תהלת
ישראל, שמהללים אותך. ורש"י פי' יושב לשמוע תהלות ישראל. וא"ע פי' אֵת יושב צבית המקדש, מקום
תהלות ישראל. במדרש שו"ט כל קילום וקילום שישראל מקלסין להקב"ה כבודו יושב ציניהם. ויונתן תרגם
אתה מושיב את העולם ומייסד אותו על תהלות ישראל.

(ב) עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּה (תהלים קלז ז). פי' החריבו עד שתגלו את היסוד (רד"ק).

(ג) בִּינָה הַגִּיגֵנוּ. פי' בטרם נתפלל, תבין כבר את מחשבות לבנו, ותענה אותנו.

דְּדוּי^(א) נַפְשׁוֹת נַעֲנוֹת. דּוֹד, שְׁעָה לַעֲנוֹת:

נענוע ראשם של ישראל הסובלים. אתה ה' קבל ברצון ועננו:

הִרְגִּזְנוּךָ אֱלֹהֵי תַּהֲלִיתֵנוּ. הִכְעֵסְנוּךָ בָּרַב אֲוִלֵּיתֵנוּ.

טיפשות שבנו.

וְלִכֵּן נִמְשַׁכָּה תוֹחֲלִיתֵנוּ. וּלְזָרִים נִהַפְּכָה נַחֲלִיתֵנוּ:

לכן מתעכבת תוחלתנו לראות בגאולה.

זְרוֹנוּ מִבֵּית חַיִּינוּ. זָלְזָלוּ מְקוֹם מַאֲוִיֵּינוּ.

פיזרו אותנו רחוק מבית חיינו, ביהמ"ק. מקום שאנו מתאווים ללכת אליו.

חָרַב בֵּית אֲוִיֵּינוּ. חָדְלוּ נִיחּוּחֵי רַצוּיֵנוּ:

בית המקדש חרב. וחדלו קרבנות לרצון:

טָעִינוּ מִנְתִּיב יֵשָׁר. טַפְּשָׁנוּ צֶעַד מְלִישָׁר.

היינו כטפשים שאינם צועדים ישר.

יַעַן כִּי מַאֲסָנוּ כֶּשֶׁר. יְרִיבָנוּ הִדְאִיתָ כֶּנֶשֶׁר:

אויבינו הבאת מהר עלינו כמו נשר הטס:

כָּבֵשׁ פּוֹל קָהְלִי. כָּלָה כָּחִי וְהִבְהִילִי.

פול, אחד ממלכי אשור. והבהיל אותי.

לַחֲלָה וְחִבּוֹר הוֹבִילִי. לַהֲרַחֲקִי מֵעַל גְּבוּלִי:

הגלה את עשרת השבטים לארצות רחוקות, חלח וחבור.

מִצֶּבֶת קֹדֶשׁ הַנְּשֹׂאֲרָה. מַעִיר קֹדֶשׁ הַמַּעֲטָרָה.

שבטי יהודה ובנימין. אשר נשארו בירושלים.

נִמְחָה לַנִּגְדָּךְ סוּרָה^(ב). נַעֲלִיתָ וְרוּחְךָ סָרָה:

גם הם חטאו ואמרו לך "סור מאתנו". וסילקת את שכינתך:

סִחַף גְּבוּ^(ג) גְּבוּרִי. סָלָה כָּל־אֲבִירִי.

נבוכדנצר שטף וגרף גיבורי. רמס

עַצֵּם כָּל־אֲבִירִי. עֲלַפְתִּי בְּיַד שׁוֹבְרִי:

שבר

פִּלְצָנוּ מִרְבַּ תְּלָאוֹת. פִּצְצָמוּ^(ד) מִכָּבֶד תַּחֲלוּאוֹת.

נבהלנו. נשברנו

צָפִינוּ יֵשַׁע לְרָאוֹת. צָרוֹת אוֹתָנוּ קוֹרָאוֹת:

קורות:

קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הַבֵּיטָה. קְלוֹן רַעֲיָתְךָ הַמְּלַבֵּטָה^(ה).

המַכָּה.

רָדָה מִכְּבוֹדָה וְנִתְמוּטָטָה. רָפָה שְׁבָרֶיהָ כִּי מָטָה:

נפלה:

רפא

ירדה

(א) דדוי. ע"פ לשון הפסוק אֲדָדָה כָּל־שְׁנוֹתֵי עַלְמֵי נַפְשִׁי (ישעיה לח טו) ופי' הרד"ק כמו האשה שמדדה את זנה בדברי חז"ל והוא הנענוע מעט מעט וכן הוא דרך האדם כשזוכר את הצרה שעברה עליו וניצל ממנה מנענע בראשו.

(ב) נמחה לנגדך סורה. כמו שנאמר האֲמָרִים לֹא סוּר מִפְּנֵינוּ (איוב כב יז).

(ג) גבו. שם פסל (ישעיה מו א) וייתכן שהיה פסל לכבוד המלך ולא ע"ז ממש, ולכן כינה בשם זה את נבוכדנצר.

(ד) פיצצמו. פיצצותה (תהלים ס ד) פירש"י שצרת אותה.

(ה) המַלְבֵּטָה. וְעַם לֹא יָבִין יִלְבֵּט (הושע ד יד) פי' ילקה צפורה. כמו (רש"י במדבר יא א) אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך.

שָׁמַע פָּלַל פִּיּוֹת. שִׁכְלָל בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת^(א).

תפילת בנה את בית המקדש.

שׁוּבָה אֱלֹהֵי בְרִיּוֹת. שׁוּבָב נְדָחֵי אֲרִיּוֹת^(ב):

השב ישראל שהוגלו על ידי מלך אשור ומלך בבל:

תַּעֲלֶה־נָּא אֲרוֹכְתֵּנוּ. תַּחֲבֹשׁ מַחֲץ מַכְתֵּנוּ.

רפואתנו. גם מחץ ל' מכה

תִּקְשִׁיב קוֹל רִנָּתֵנוּ. תִּקַּבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלִתֵּנוּ:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וּזְכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב
וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֶאֱרַץ
אֲזָכֹר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זָכֹר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק.

וְהֵשֵׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וּזְכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית
רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף
גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעְלָתִים
לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֵינוּ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא
יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֵׁב
שְׁבוֹתֵנוּ וּרְחַמֵּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ
וּרְחַמֶּךָ וְשָׁב וְקִבְּצֵךְ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יי אֱלֹהֵינוּ שְׁמָחָה:
קִבֵּץ נְדָחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְחַת הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם

(א) בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת (שיר 7 ד). כינוי לזיהמ"ק כ"ס (ברכות 7 ד ל' ע"א) חל שכל פיות פונים צו.

(ב) נְדָחֵי אֲרִיּוֹת. ירמיה המסיל את מלך אשור ומלך בבל לשני אריות (ירמיה נ יז).

יִקְבְּצֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הַלֵּבֶן חֲטֵאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכֶצֶמֶר כְּמוֹ שְׂפָתוֹב. לְכוּנָא וְנוֹכַחַה יֹאמֵר יי אִם־יְהִיו חֲטֵאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטְהוֹרָנוּ כְּמוֹ שְׂפָתוֹב. וְזֶרְקָתִי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים^(א) וְטְהוֹרָתָם, מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם^(ב) אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מִחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחֲטֵאֶתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חֲטֵאֶתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרְינוּ הֶאֱזִינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ^(ג): יְהִיו לְרִצּוֹן אֲמַר־יִפְּינוּ וְהִגִּיוֹן לִבְנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְהָ תַעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ יֵאָהִי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלָתָנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתְחַנְתָּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקִשִּׁי עֶרֶף לֹאמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ יֵאָהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ^(ד). גְּזַלְנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הֶעֱוִינוּ^(ה). וְהִרְשַׁעְנוּ^(ו). וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ שֶׁקֶר^(ז). יַעֲצֵנוּ רָע. כּוֹזְבֵנוּ^(ח). לִצְנוּ. מֵרְדְּנוּ.

(א) מים טהורים (יחזקאל לו כה). (1) בתנא דב"א רבא פ"ח פי' אין מים אלא תורה, בוא וראה כמה גדול כחה של תורה שמתהרת פושעי ישראל. (2) רש"י (ביחזקאל) פי' מי חטאת, ואולי כוונתו למי חטאת ממך, שזה על ישראל לטהרם מטומאת מת לכשייבנה בית המקדש. (3) המלבי"ם פי' להיפך שלעתיד לבוא יטהר את ישראל מטומאת מת ממים טהורים, פי' במים בלבד, שאין בהם אפר פרה, אבל מי פרה לא יוקראו מים טהורים, אלא להיפך הינם אב הטומאה (כלים א א). (4) ויונתן פי' דרך משל ואשכנח לחוביכו כמא דמדכין במי אדיותא ובקטס תורתא דחטאתא. וכ"כ א"ע (בפירושו על זכריה יג א) בשם ר' משה הכהן. (5) לפי ר' דנימין בר זרח (בפיוט אהינו אהים אמת, יור שבת ר"ח כמנהג אשכנז, שבת בראשית כמנהג רומי) המים הטהורים האמורים כאן הם המים שמעל לרקיע. (6) בספר אבן יחזקאל (הרב ירחמיאל מעטט) עמ' קפ"ה פי' שהמים הטהורים הם דמעותיהם של ישראל שזוכים ושבים לה'. (7) ייתכן כי הם המים שיאלו לעתיד לבוא מבית המקדש ונאמר עליהם (יחזקאל מז ט) וְהָיָה כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה וְגו' כָּל־אֲשֶׁר יִבּוֹא שֵׁם וְגו' וַיִּרְפָּאוּ: וְהָיָה, פי' רפואת הגפס מעוון וחיי העולם הבא.

(ב) מכל טמאותיכם ומכל־גלוליכם. לדברי רבי יוסי אף מן הממזרות ומן הנתינות (קידושין דף ע"ב ע"ב).

(ג) אמרינו האזינה גו' (תהלים ה ב). פירש"י אֲמַר־יֵאָזִינָה כשיש בי כח לשאול כרכי לפניך וכשאין בי כח להתפלל לפניך והדלגה עזרה בלבי בינה הִגִּינִי הֵן הגיון לבי. בינה מלעיל כפירש"י שם שאינו שם דבר אלא לשון הִבֵּן.

(ד) בגדנו. הפרנו ברית.

(ה) העוינו. ע"ש הפ' (איוב לג כז) וַיִּשָּׁר הָעֲוִיּוֹתִי, פי' העקמתי.

(ו) הרשענו (דניאל ט ה). עשינו כמעשה הרשעים, או הולאנו שם רע על אחרים כמו שגא' ירשיעך פ"ד (איוב טו ו).

(ז) טפלנו שקר. דבקנו בשקר או המלאנו שקר (כד"ק שורשים).

נֶאֱצָנוּ⁽³⁾. סָרְרָנוּ⁽²⁾. עֲוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ⁽⁷⁾. קָשִׁינוּ עֲרָף.
רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ⁽⁶⁾:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ⁽¹⁾. וְאַתָּה
צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עָשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם⁽⁶⁾. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר⁽⁷⁾. גָּלָה מִפָּנֵינוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה
יותר מכל עם. כאב

לִבֵּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ. הִחֲבַל אֲוִיָּנוּ. וְנִפְרַע פְּאֵרְנוּ. זְבוּל בֵּית
נלקח בית המקדש כמשכון וכפרעון חוב. אווי, ופאר וזול כולם כינויים לזיהמ"ק

מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיתָה לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמַּתְנוּ
לְזָרִים. בָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטַּעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיו פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ
לֵאמֹר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא
חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בָּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מָרְדָנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עָשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

(א) כזבנו. שקרנו. וי"מ אכזבנו את בוראנו ואת חברינו כ"ש (ישעיה ה 7) מדוע קִיַּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בָּאֲשִׁים, כ"ש (איוב מא ו) הִתְחַלֵּתוּ נִכְזָבָה.

(ב) נאצנו. מאסנו בטוב.

(ג) סררנו. סרנו מן הדרך.

(ד) צררנו. גרמנו כרה לאחרים.

(ה) תעתענו. עשינו שחוק וליאנות (כמו שפירש הרד"ק בשורשים שורש לעב). וי"מ הלכנו אחרי ההבל, כמו שנא' (ירמיה י טו) הִבֵּל הַפִּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים.

(ו) ולא שוה לנו (איוב לג כז). ולא נהיה לנו שכר מזה (רש"י). והרוקח פי' ולא שוה לנו ולא הערכנו שכר מלוא והפסד עצירה בשווי הנכון.

(ז) אשמנו מכל עם. שכל העמים עבדו רק על ז' מאות ואנחנו עבדנו על תרי"ג.

(ח) בושנו מכל דור. כי הדורות הקדמונים כשהגיע זמן הקץ נגאלו ממזרים ומזבל, ואנחנו כלו כל הקיאים וישראל לא נגאלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה.

לְעֵינֵינוּ עֲשֵׂקוּ עֲמָלָנוּ. מְמַשֵּׁךְ וּמִזְרֵט^(א) מִמֶּנּוּ. נָתַנּוּ עָלֵנוּ
 עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל שְׂכָמָנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פֹּרֶק אֵין מִיָּדָם.
 צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרְאוּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בַּעֲוִיָּנוּ.
 שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כְּצֹאן וְאַבָּדָנוּ:

וְעָדִין לֹא שִׁבְנוּ מִטְּעוּתָנוּ. וְחֵיד נָעִיו פְּגִינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:
 אֲשָׁמָנוּ. בְּגָדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיָנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
 שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לְצָנוּ. מְרָדָנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיָנוּ. פֶּשַׁעָנוּ. צָרְדָנוּ.
 קִשְׁיָנוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:
 סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
 עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי^(ב).
 נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־פֶּשַׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וּזְרַק עֲלֵינוּ
 מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כְּפָתוּב עַל יָד נְבִיאָךְ. וְזָרְקָתִי עֲלֵיכֶם
 מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר
 אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשָּׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע
 לְשֹׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לֹא־תַחֲזִיק לָעַד אֲפֹ כִּי־חָפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב
 יִרְחָמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם^(ג):
 וְכָל־חַטָּאת עִמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יוֹכְרוּ
 וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֲמַת לִיעֶקֶב חֶסֶד
 לְאַבְרָהָם^(ד) אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

(א) מְמַשֵּׁךְ וּמִזְרֵט (ישעיה יח ב). ת"י חניסא וצוזא.

(ב) שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין וכו'. פ' אי אפשר לֹא לַחֲטוֹא בְּשִׁגְגָה כְּלִי שִׁים לֵב, לֵכֵן אַתָּה ה' נִקְנִי מִעוֹן שְׂנֵאתָ מִמֶּנִּי.
 (ג) יָשׁוּב יִרְחָמֵנוּ וכו' (מִיכָה ז יט). פ' הַרְדֵּק אִמֵּר יָשׁוּב יִרְחָמֵנוּ וְאִמֵּר וְתִשְׁלִיךְ כֵּן דָּךְ הַמִּקְרָא בְּמִקְוֵי
 רַבִּים לְנוֹכַח וְשָׁלָא לְנוֹכַח, וְכֵן אִמֵּר עֲוֹנוֹתֵינוּ וְאִמֵּר חַטָּאתָם. יִכְבֹּשׁ. כֹּלֵם שְׂכֻבָּשׁ דְּכֵר תַּחַת רַגְלֵיו שְׁלֹא
 יִירָא. וְהַמְלִיצִים בִּימָה, הַעוֹנוֹת שְׂנֵאתָ, יִכְבֹּשׁ אוֹתָן שְׁלֹא יִיגַע עוֹנֵן בְּגִינוֹ, אֲבָל חַטָּאִים שְׂנֵאתָ יִשְׁלִיךְ
 אוֹתָם לְמַעְלוֹת יָם שְׁלֹא יִימָאֵל כָּלל.

(ד) תִּתֵּן אֲמַת לִיעֶקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם (מִיכָה ז כ). פ' בְּצִדְקָתָם (על ר"ה) אֲמַת שׁוֹרֵת הַדִּין, חֶסֶד לְפָנִים
 מְשׁוֹרֵת הַדִּין, וְאֲלֵל יַעֲקֹב, הַבְּטַחַת ה' הִיא שׁוֹרֵת הַדִּין, שְׂכָר נִשְׁבַּע לֹא־א, אֲבָל אֲלֵל אֲבָרָהם הִיא נְתִינָת חֶסֶד.

דְּנִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּנֶךָ וּשְׁמַע פֶּקֶחַ
עֵינֶיךָ וּרְאֵה שִׁמְמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא
עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה
אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי
פָּנֶי אֱלֹיֶךָ כִּי עֲזַנְתִּינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתִּנוּ גְּדֻלָּה עַד
לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת חַנוּן וְרַחוּם אֶרְךָ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד
וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאֶל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ
וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־כָּלָה כְּחַטֵּאתֵינוּ. וְקִי־לָנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ הַזֹּנֶה
כְּאֵמוּר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן
יִשְׂרָאֵל וְאִינָנוּ וְאַת־חַטֵּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אֶסְלַח
לְאִשֶּׁר אֲשִׁאִיר: עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבֵי טוֹבָךְ צָמְאֵי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי
יִשְׁעֶךָ יִפִּירוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לֹא־נָדִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חַנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֲרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן וַעֲזוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן טוֹבָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֲזוּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:
עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

ובדעת זקנים בעלי התוס' (בראשית כב יב) אחר העקידה, ביקש אברהם שיהיה אפר ילחק כבוד לפניו זיכרון לדורות כאילו הקריבו, ונשבע לו הקב"ה על כך, אמר אברהם תן לי חותם שלך, א"ל אעשה לך חסד ואעשה בך שאתה רוצה לא אמסרנו לך שאתה ממך ישמעאל ולא לילחק שאתה ממנו עשו אלא רק ליעקב שמיטתו שלמה היינו דכתיב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם כלומר על ידי חסד שראה לגמול לאברהם נתן חותמו אמת ליעקב על ההבטחה להיות זכות העקידה עומד לכל הדורות.

אוֹהֲבֵיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה
 לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן
 יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּם עֶבְדֶיךָ הַשָּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁה:
 עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחִוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמִּים
 עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה
 לְמַעַן יוֹנְקֵי שִׁדִּים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שְׁלֹא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא
 לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחָסִיד^(א), עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשְׂרָא,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ
 יִצָּר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צַדִּיקוֹת,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָרוֹב
 לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל
 אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמָךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי
 אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פַּחַד יִצְחָק,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב^(ב), עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׁבָטִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִפְחֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין
 אֲלָמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

(א) וְתִיק. מלטיין בחכמה, כ"ש (ריש תוספתא דהוריות) או שהיה אחד מן התלמידים הוותיקין יושב לפניו
 והוא ראוהו להוראה כשמעון בן עזאי, ואמרו (ערוכין 77 י"ג ע"ב) תלמיד ותיק היה ביניהם ובירושלמי דפאה
 (פ"ב ה"ו) אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפניו רבו כבר נאמר למשה בסיני. וְחָסִיד. עושה חסד.

(ב) אביר יעקב (בראשית מט כד). אלוה חזק ועזום של יעקב.

הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה ^(א)
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם בְּעַל יָם סוּף
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּהְרָה
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְיִחוּשָׁע בְּגִלְגָל
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בַּמִּצָּפָה
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַפְּרָמֶל
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחָלְיוֹ
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְחֲנָנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְמָרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה
הוא יַעֲנֶנּוּ:	מִי שֶׁעָנָה לְכָל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים
רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנַיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָי רֹחָא,	
לשפלי רוח	
עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא	
לנשברי לב	
עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזְב. רַחֲמָנָא	
הרחמן, הציננו. הרחמן, הושיענו.	

(א) מי שענה לא"א בהר המוריה. בתענית (פ"ג) על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה בא"י גואל ישראל, (1) ופי' צח"א מהרש"א, לא שנענה במה שלא נשחט יצחק (שהרי כוונתו היתה לשחוט את יצחק לקיים מצותו ית') אלא על שזינן ממנו אֱלֹהִים יְרָאֵהוּ הַשָּׁמַיְמָה לְעֵלְיָה בְּנִי, ונתקיימה מחשבתו וַיֵּרָא וְהָיָה אֵיל אַחֵר נִצָּחֻהוּ בַּסִּבָּה בְּקֶרְבָּיו גו' וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלְיָה תַּחַת בְּנוֹ עֵי"ש עול. (2) אבל בזיושלומי שם פריך ולא יצחק נגאל (ולמה חותמים בא"י גואל ישראל), ופריך מכיון שנגאל יצחק כמו שנגאלו כל ישראל. משמע שהתפלל להצלת יצחק. (3) עוד אי' שם שהתפלל א"א שיזכור ה' עקידת יצחק לכל הדורות, ואולי גם ע"ז שייד לומר מי שענה לא"א וכו'.

רַחֵם עָלֵינוּ הַשֵּׁתָא בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל
תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֵל־בְּאִפֶּךָ תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּן יְיָ
כִּי אֲמַלְלִי^(א) אֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי נִבְהַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְהַלָּה מֵאֵד
וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ:
עד מתי תביט ואינך מושיע:
כִּי אֵין בַּפִּי זְכוּרָה בְּשֵׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגִּיעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה
כל לילה אני מלכלך את מטתי, ומרטיב אותה בדמעותי:
מִפְּעַם עֵינַי עָתָקָה בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִפְּנֵי כָּל־פְּעָלֵי אֱוֹן
בלתה מרוב צרות:
כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנוּנִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ
וַיִּבְהָלוּ מֵאֵד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעַ:

מִחָא וּמִפְּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפִּיק מִשְׂאוֹל לַחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא בְּד
מכה ורופא מעלה משאוול לחיי נצח. כשבן
חֲטָא אָבוּהִי לָקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפְּסָא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמָרְד
חוטא, אביו מלקה אותו. ואז האב מרחם ומרפא את מכאוביו. כשעבד מורד,
נִפְק בְּקוֹלָר^(ב). מִרָה תֵּאָב^(א) וְתִבֵּר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי
יוצא ליהרג קשור בשלשלת. אדוני חוזר בו ושובר את השלשלת: אנו בנך בכורך
וְחֲטִינִן קִפְּדָה. הָא רֵוִי נַפְשָׁן בְּגִידִין^(ג) מְרָרִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וחוטאים לפניך. ונפשנו שתתה והשתכרה מלענה מרורה. עבדיך אנחנו
וּמְרָדִין קִפְּדָה. הָא בְּבִזָּתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקוּיָתָא.
ואנחנו מורדים לפניך. וענשת אותנו בבזוה, בשביה ובמלקות.
בְּמַטְוִי מִנְּךָ בְּרַחֲמֶךָ דְנַפְשִׁינִי. אֲפִי לְכַאֲבָא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד
בבקשה ממך ברחמיך דנפשינו. רפא את המכאוב המתחזק עלינו. לפני
דִּלָּא נִהְיָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:
שנאבד בשביה:

בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים כאן תחינה

- (א) אֲמַלְלִי צַקמָן צַכּא"ל וצרה צרתי יד.
(ב) קוֹלָר. וַיִּתְּנֵהוּ בַּפִּיגֵר (יחזקאל יט ט) ת"י צקולרין.
(ג) תֵּאָב. ל' תוֹבֵחַת, שָׂב וְחָזַר בּוֹ. וַיִּשָּׁב (ש"א כז ט) ת"י ותאב.
(ד) גִּידִין. הַגְּנִי מִאֲבִילִם אֶת־הָעָם הַזֶּה לְעֵנָה (ירמיה ט יד) ת"י אנא מיתי עקא על עמא הדין מרר כגידין.

מִכְנִיִּים רַחֲמִים^(א) הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים:
 מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:
 מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיִּים
 דְּמַעָּה הַכְּנִיסוּ דְּמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת:
 הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ
 לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם:
 יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעַם שְׁלֹא תֵאבֹד שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן
 רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָה:
 מִיָּהָר עָנְנוּ יְיָ אֱהִינוּ וּפָדְנוּ מִכַּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה
 בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מְשִׁיחַ צִדְקָךָ וְעַמְּךָ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין בְּעֵבֶדְךָ דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְתָּ. עֲשִׂיקִי
 אֲנִי וּבַחֲשׂוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא
 אֲנַחְנוּ וַיּוֹשִׁבִים בַּחוּשְׁךָ. וּנְפִשָׁנוּ מִרַב הַצָּרוֹת. כּוֹחַ
 לֵית בֶּן לְרַצְיוֹנָה, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְּגִזְרָתָּ עִם אֲבִהָתְנָא:
 אין בנו לפייס אותך, אדונינו. עשה בשביל הברית שכרת עם אבותינו:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין כְּבֵר שְׂבִיָּא דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְתָּ. כְּלָחוֹן
 בְּנֵי שְׂבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי
 כָּל הַשְּׁבוּיִים נִפְדִּים בְּכֶסֶף. וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּתַפִּלָּה.
 וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתֵינוּ וּבַעֲוִיתֵינוּ. דִּלָּא נְהַדֵּר רִיקָם מִן קַמְּךָ:
 תן לנו שאלתנו ובקשתנו. שלא נשוב ריקם מלפניך:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל
 הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

(א) מכניסי רחמים. פיוט קדום זה מופיע בסדר רב עמרם גאון וכן באלו הגאונים (מס' תענית עמ' 25).
 ובספר התניא (הל' תשובה ור"ה) כ' מלאתי בשם הרב אביגדור ז"ל שאין בזה משום משתף שם שמים ודבר
 אחר והביא ראיה מהא' לאמרינן (סנהדרין דף מ"ד ע"ב) אמר ר' יוחנן לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל
 מאמין את כחו מלמטה ואל יהיו לו כרים מלמעלה ופירש רבנו שלמה ז"ל שייסעוהו מלאכי השרת לבקש
 רחמים ואל יהיו משטינין מלמעלה ובמדרש שיר השירים על הפסוק השבעתי אתכם אומרת כנסת ישראל
 למלאכים העומדים על שערי תפילה ועל שערי דמעה, הולכו תפילתי ודמעתי לפני הקב"ה וזהו מליצי
 יוסף לפניו שימחול לי על הזדונות ועל השגגות.

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֲרִית עִם אֶחָד וְאֶל־יֶאֱבֹד גּוֹי אֶחָד
הַמִּי־חָדִים שְׁמָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֶל־יֶאֱבֹד גּוֹי
קָדוֹשׁ הַמְשִׁלָּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם
לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עֹזֶר:

אָבִינוּ מִלְּפָנֵינוּ חָנּוּ וְעָנּוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים
עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה⁽⁶⁾ וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֲנַחְנוּ לֹא נִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ⁽³⁾: זְכוּר־רַחֲמֶיךָ יְיָ
וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה⁽²⁾: יְהִי־חֶסֶדְךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ
לָךְ: אֶל־תִּזְכֹּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינוּ מִיָּהֵר יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי
דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּ יְיָ חָנּוּ בִּירֵב שְׁבַעֲנוּ בָּנוּ: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכֹּר: כִּי־הוּא יִדַּע יִצְרָנוּ זְכוּר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ⁽⁷⁾: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמָךְ וְהַצִּילָנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן
שְׁמָךְ:

(א) כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה. צמדרכ תהלים (7) אמרו ישראל לפני הקב"ה אם יש בנו זכות, עשה עמנו, ואם לאו, עשה עמנו צדקה וחסד.

(ב) ואנחנו לא נדע וגו'. פ' אין אנחנו יודעים מה לעשות כדי להינצל מאויבינו, אלא עינינו אליך להצילנו.

(ג) כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה (תהלים כה ו). פירש"י מימות אדם הראשון שאמרת לו ביום אֶבְלָךְ מִפְּנֵי מוֹת תָּמוּת ונתת לו יום משלך שהוא אֶלֶף שָׁנִים. וי"מ בתחילת יצירת האדם, שלא עבד את ה' עדיין, משגיח עליו בתכלית הרחמים והחסד, כי הוא מעשה ידיו.

(ד) כִּי הוּא יִדַּע יִצְרָנוּ גו' (תהלים קג יד). באבות דר"נ פט"ז רש"י אומר, אין ישראל רואים פני גיהנם לעולם, משלו משל, למה הדבר דומה, למלך בן"ד שהיה לו שדה זבוכית, באו בני אדם והשכירוה בעשרת כורין חטים בשנה, זבלוה, עידרוה, השקוה וכיסחוה, ולא הכניסו ממנה אלא כור אחד חטים בשנה, אמר להם המלך, מהו זה, אמרו לו, אדונינו המלך, שדה שנתת לנו זבוכית היא, שזבלנוה וכיסחנוה והשקינה מים, ולא הכנסנו ממנה אלא כור אחד חטים בלבד, כך עתידים ישראל לומר לפני הקדוש ברוך הוא, ריבוננו של עולם, אתה יודע זיכר הרע שהוא מסית בנו, שנאמר כִּי הוּא יִדַּע יִצְרָנוּ גו'.

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶנְזָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזְרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצֵי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שני

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישׁוֹן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֶל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שְׁמַע תַּפִּלָּה:

שְׁמַע תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלִיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבָרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְךָ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צָבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבָשֶׁת: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחְדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלִיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֵלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מְאֹד בָּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדֶךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמות: מאין כמות: יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערך בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמות חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמות נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקיים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כַּחֲטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחַק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחַם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחַם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֵּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכֻתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׂאתָה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי כִּדְבָרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פֶּקֶח עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֵעָה אֲדֹנֵי סִלַּח
אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ו סס המחנך יצחק הקמן ברבי מאיר חזק ואמץ(*)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ תַּחֲנֶה עוֹרְכִים.

שֵׁהם מִצְרִים וּלְהוֹשִׁיעַ צָרִיכִים.

נתונים בצרה

צָרִיכֵם עֲלֵיהֶם עַל מַאֲרִיכִים.

כָּל־זֹאת הִגִּיעַתֶּם וְשְׁמֹךְ מְבָרְכִים:

באה עליהם ועדיין

(*) י"א שהוא ריב"ם צעל התוספות, אחיהם הזכור של רבנו חס והרש"ס.

חָלִי וּמִכָּאוֹב לְהִכָּתֵב לֹא נִמְסַר.

לא ניתנו להיכתב כי רבים הם.

עֲלוּבִים מִנְעָר וְחִיתָם מֵהֶם לֹא הוּסַר.

עלובים הם מנעוריהם וכל ימי חייהם לא הוסר מהם העלבון והבזיון.

קְדוּשׁ, בִּידֶךָ לִפְתֹּחַ מוּסַר.

להוציא אותם מייסורין.

כְּאַמְנוֹתֶיךָ הִנֵּקִיָּה וְלֹא כְּאַמְנוֹת בֶּשֶׁר^(א):

בשר ודם:

הַלּוּבִשׁ צִדְקָה וְלוֹ כְּמַעֲלֵל עֲטוּיָה.

עטויה לשון לבישה

וּמִמָּכָה עֲצֻמָּה מִתַּקֵּן רְטִיָּה.

קוֹמִים עֲדָתְךָ מִנִּפְּלִיתָהּ הַפְּטוּיָה.

מִשָּׁה מִשָּׁה.

בְּכִתְּךָ הַגָּדוֹל וּבִזְרוּעֶיךָ הַנְּטוּיָה:

טִמְאִים הָאוֹמְרִים נַחֲלָתְךָ לְחֵבֶל.

כְּבוֹדְךָ לְהִמִּיר וּבְהֶבֶל לְהִתְהַבֵּל.

נִצֵּר נִתְעַב לְאֵלוֹהַּ לְקַבֵּל.

ישו הנוצרי

וַיִּרְאֶתְךָ הַקְּדוּשָׁה לְנִטּוֹשׁ וּלְנִבֵּל:

לעזוב ולבזות:

בְּאַהֲבָתְךָ וּבְחֶמְלָתְךָ מִנִּשְׂא וּמִנִּטֵּל.

מגביה ומרומם.

עֲצָתָם תִּסְפֹּל^(ב) וּמַחֲשַׁבְתָּם תִּבְטֹל.

קלקל

רַבָּה הַמְּהוּמָה בִּינִיָּהֶם הִטֵּל.

וּמִלֵּאךְ אֲכֹזְרֵי דִּתָּהּ וְטִלְטִל:

ואת הגוים הדומים למלאכי חבלה, הרחק ממנו:

בַּעֲבוּר כְּבוֹד שְׁמֶךָ שֵׁם קֹדֶשְׁךָ הַמְּהַלָּל.

נִזְרָאוֹת הַפְּלִא לְבַל בַּגּוֹיִם יִתְחַלָּל.

(א) כאומנותך הנקיה וכו'. בפסיקתא רבתי פ' ל"ג אומנות בשר ודם אדם מכה באיזמל ומרפא ברטייה ואומנותי אינו כן אלא בדבר שאני מכה בו אני מרפא אותו. וזה מה שאמר בהמשך ומומכה עצמה מתקן רטייה. ובמדרש (שמות רבה כג ג) בדבר שהוא מכה הוא מרפא שנאמר (ירמיה ל יז) כִּי אֶעֱלֶה אֲרָכָה לָךְ וּמִמּוֹתֶיךָ אֲרַפְּאֶךָ ממכות שאני מכה אותך מהם אני מרפא אותך.

(ב) עצתם תספל. כ"ס (ש"צ טו לא) ספֿל־נָא אֶת־עֲצַת אֱהִיתָפֿל פֿירָשׁ"י קלקל.

יועצי רעה תוליד שולל^(א).

ובהם תעולל פאָשר בי נתעולל:

מקים מעפר דל ואביון מאשפה.

בנסתך אל תתן לכלה ולחרפה.
כנסת ישראל לכיליון

אם בפקודיך מתעצלת ומרפה.

רפיון לשון ענלות

על כל־פשעיה אהבתך תהי מחפה^(ב):
מכסה:

יתרה חבתם לפניך אדוני האדונים.

בין כך ובין כך קרואים לך בנים^(ג).
בין שעושים רצונך בין אם לאו

רחמיך יקדמונו אֱלֹהֵי עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

טָרֵם יִשְׁטַפּוּנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוֹנִים:

חפצי קרבתך על כל־הבאות.

למרות כל הצרות.

החישת למו ישועות הנבאות.

הבא להם מהר

קדוש, עשה עמָהם לטובה אות.

חֲזַק וְאַמִּיץ גּוֹאֲלֵם יְיָ צְבָאוֹת:

אֵל מְלֶכֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
 ראשון ראשון מַרְבֵּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 וְכִרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁחֹדֶעֶת לָעֵנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְגֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

(א) יועצי רעה תוליד שולל. מוליד יועצים שולל (איוב יז יז) פירש"י שם דבר הוא שטות מולכים בשטות כשהוא רואה לערצב ולצלע חכמה. וא"ע והרמב"ן פי' שולל מהם חכמה.

(ב) על כל פשעיה אהבתך תהי מחפה. כ"ס (משלי י יז) ועל כל־פשעיהם תכסה אהבה.

(ג) בין כך ובין כך קרואים לך בנים. בקידושין (דף ל"ו ע"א) בנים אֵתָם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים.

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מַלְכָנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

לָמָּה יִי תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בַּצָּרָה: לָמָּה־פָּנִיךָ תִסְתִּיר תִשְׁכַּח עֲיָנֵנו וְלַחֲצֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִהֵרָה עֲיָנֵנוּ: עֲיָנֵנוּ יִי כִי־טוֹב חֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: פָּנָה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוּ כִּי־יְחִידִים וְעַנְיִים אָנָּחֵנוּ: אָנָּחֵנוּ עַנְיִים וְכוֹאֲבִים יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ^(א): אֲלֵי־שֵׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֲבִיוֹן יִהְלֹל שְׁמֶךָ: קוֹמָה יִי בְּאַפְךָ הַנָּשָׂא בְּעִבְרוֹת צוּרְרֵי וְעוֹרָה אֵלֵי מִשְׁפָּט צוִּיתָ^(ב): קוֹמָה עֲזָרְתָה לָנוּ וּפִדְנוּ לְמַעַן חֶסֶדְךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה תַפְלֹךְ יַעֲנֵנו כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אָנָּחֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִרְבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעַתָּה אֲדֹנָי סִלַּחַתָּ אֲדֹנָי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּתְאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

ז' ע"ס א"ב וצסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן יגדל בתורה וכל בתיו צני ה' ה' חזנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי יוֹם אִירָא אֵלֶיךָ אֶקְרָא.

ביום שאני ירא,

בַּל יַעֲשִׁקוּנִי יָדַימַי עוֹזְבֵי יְקָרָה.

התורה.

גָּמוּל לְהַשִּׁיב לָהֶם שֵׁב לְבַקָּרָה.

שב בדין וערוך ביקורת על מעשיהם.

דִּין רָשָׁע וְעוֹל מְלוֹאִם יִקְרָא:

לרשע ועושה עוול, עונש מלא יפסוק:

הַחֹשֶׁבִים לְהַשְׁפִּיחַ שֵׁם קָדֹשׁ הַנִּבְכָּד.

וְלַהֲרַגִּיל שֵׁם טְמֵאָה נִקְלָה וְנִעְבָּד.

נבזה, מעשה ידי אדם.

זֶה דֶּרֶכָם טוֹבֵי עִם אֶבֶד.

לאבד את הטובים שבנו, שאינם מסכימים להמיר דתם.

חֲשׂוֹךְ הַשָּׂאֵר מְלַכְתָּשֵׁם בְּבֵית הַבַּד^(ג):

הצל שארית ישראל מלהשחית אותם כמו שכותשים זיתים:

(א) תשגבנו (תהלים סט ז). ת"י תשזבינו, פי' תושיעני.

(ב) הנשא בעברות צוררי (תהלים ז ז). ת"י אתנטל צרוזא על מעיקי, פי' התרומם כעס נגד המציקים לו. ועורה אלי משפט צוית. פי' וקיים לי מה שהבטחת לי (ע"פ א"ע). אבל יונתן תרגם ועורה אלי, וסרהב לי, פירוש הבא מהר (ראה רש"י על ברכות דף מ"ז ע"א מסרהב ואכיל, ממחר לאכול).

(ג) מלכתשם בבית הבד. בערוגת הכוסס כ' כי סליחה זו חוצרה על גזרת מלך רשע שגזר גזירות קשות על ישראל בארץ יון והיו לוקחים יהודים וכותשים אותם בבית הבד.

טָרַף-טָרַף לְמִדּוֹ אָדָם בְּמִדְבָּר.

אויבינו למדו לטרוף בני אדם כמו שנאמר בספר יחזקאל (יט ג).

יְדוּ גֹורֵל בְּעַל הַפֶּקֶר בַּמִּדְבָּר.

מטילים עלינו גורל כדי להתחלק ביניהם כאילו אנחנו הפקר.

בְּמַעַט בָּלוּ וְלֹא יַעֲדְרוּ דָבָר.

החסירו

לוֹלִי רַחֲמֶיךָ אֲדוֹן בְּחֶסֶד דָּבָר:

מנחג:

מִי יִהְיֶה רַחֵם אַחֵר מִדּוֹתֶיךָ לְדִינָה.

נִכְחָד לְהַשִּׁיב מִי חֲלָצִיו לְדִינָה.

נגדך להשיב טענות, מי יאזור כח.

סֶרְנוּ וְסַעֲרָנוּ וְנִשְׁמָטָה חָרֵב הַיּוֹנָה^(א).

סרנו ממצוותיך וטולטלנו כמו על ידי סערה, ויצאה נגדנו חרב היונה^(א).

עֲפֹךְ הַדִּין וַיִּדָּךְ עַל הָעֲלִיּוֹנָה:

פְּנִי-אִמֶּר יִכְלְתִי בַעַל הַמוֹט^(ב).

המשעבד אותנו תחת העול.

צָרִי יְהוּדָה יִגִּילוּ בִּי אֲמוֹט.

קָרָא לְמַכּוּרֵי חֲנָם שְׁנַת שְׁמוֹט.

לישראל שנמכרו חנם שנות שמוט.

רָשַׁע הַפּוֹשֵׁט^(ג) יִפּוּג אַחֲזֹר וַיִּקְמוֹט:

המרחיב את שלטונו, ילך אחורה ויתכווץ:

שְׁטָרַךְ קוֹדֵם וְלוֹ נוֹשִׁים מִבְּקָשִׁים.

למרות שדין הקדימה שלך, אחרים מבקשים לקחת אותנו, כמלוה הגובה חובו.

שְׁעִבּוּדָךְ לְהִרְחִיק, רַבּוֹ אֲדוֹנִים קָשִׁים.

הרבה אדונים קשים מבקשים לשלוט עלינו למרות שעבודך.

תַּחֲוִימִי סְמָנִי מִצָּרִיךָ^(ד) לַעֲקוֹר מִבְּקָשִׁים.

רוצים לגנוב את שדך ולעקור את סימני גבולו.

תְּבוֹאָה קִדְשָׁתְךָ בְּלוֹעַ מְלִילוֹת^(ה) וְקָשִׁים:

הם רוצים לבלוע את ישראל שנמשלו לתבואת קודש, שיבולים עם הקש:

שֶׁפֶט רָעָה תָּבִיא עֲלֵיהֶם וְהָאֲשִׁימָם.

וחייבם.

לָמוֹ עוֹלֵל וְהִתְעוֹלֵל בְּכַבֵּד יִשְׁמָם.

בכבוד ידו ישים אותם שממה.

(א) חרב היונה. כמו שמאלנו בתו"כ בחוקותי (י ז) חרב הנשמטת אחריכם לא במהרה חוזרת. והנביא קרא לחרב

הַרְבֵּה הַיּוֹנָה (ירמיה מו טז) ופירש"י יונה לשון יין.

(ב) מוט. חלק מהעול כמו שנאמר מוטת עֲלֵכֶם (ויקרא כו יג).

(ג) הפושט. פי' המתפשט, וי"מ המפשיט ממנו את רכושנו.

(ד) סמני מצריך. רמז למאות שמקיימים ישראל שהם סימנים להיותם עבדים לו ית'.

(ה) מלילות. ראשי שיבולות (רש"י תענית דף ו' ע"א).

מִנֵּת בּוֹסֶם פִּיּוֹ מִפֶּחַ^(ה) הַגְּשִׁימִים.

יהיה חלקם גחלים בוערות שתפיל עליהם מן השמים כגשם. פחים ל' פחמים וגחלים

הַשִּׁיבֵם שְׂבָעֲתִים נָקֵם בְּרִית וְהַשִּׁימֵם:

הָעִיר קָרִית טִירַת נוֹף נִהְלֵנוּ.

ביתך

יָם גְּאוּלִּים דָּרָךְ לַעֲבוֹר קָהְלֵנוּ.

הכן דרך בים כדי שנוכל לעבור בעת הגאולה.

בְּךָ תוֹחַלְתֵּנוּ וְאַתָּה רַב מְחוֹלְלֵנוּ.

אדונינו ואבינו.

נַחֲמֵנוּ נָא, יְהִי חֶסֶדְךָ עָלֵינוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מוֹחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחִטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתֵּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מְחַלְלֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אִם-עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָרְיָה אֲדֹנָי מִי יַעֲמֵד: אִם-עֲוֹנֵינוּ עָנּוּ בָנוּ יְיָ עֲשֵׂה
לְמַעַן שְׁמוֹךְ: רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְיָ כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲיִינוּ: כִּי-עָמִיד הַסְּלִיחָה לְמַעַן
תִּזְרָא: אֶל-תַּעֲזֹבֵנוּ יְיָ, אֱלֹהֵינוּ אֶל-תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ: אֶל-תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ
כִּי-צָרָה קְרוּבָה כִּי-אֵין עֲזָר: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ כִּי-יּוֹם צָר-לָנוּ
הִטָּה-אֱלֹהֵינוּ אֲזָנְךָ כִּי-יּוֹם נִקְרָא מִיָּהָר עֲנֵנוּ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל-עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמֶיךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כִּי-יּוֹם-קִרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמְּךָ:

ח ע"ס א"ב וכסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן יחי וכל זמיו צני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִם עֲוֹנֵינוּ רַבּוֹ לְהַגְדִּיל.

(ה) מפח. הכלי צו מנפחים על הגחלים כדי להבעיר אותם.

בְּנוּ עֲנוּ עֲבוֹת בְּגָדִיל^(א).

מקטרגים נגדנו ונעשו כחבליים עבים.

נִרְמוּ לָנוּ בִּינְתִים לְהַבְדִּיל.

בינינו לביניך

דְּרָכֵי רַחֲמֶיךָ לֹא תַחְדִּיל:

הִתְנַהֵּג בְּמִדַּת חֶסֶד הַתֵּינִית.

וְאַתָּה הוּא לֹא שֵׁנִית.

זָכַר עֲדָתְךָ קָדָם קִנִּית.

חֵן שִׁירֵי בְּכוֹר בְּנֵיךָ:

תן חנינה לשיריים של ישראל המכונה בכורך:

טַעֲנַתְנוּ נָפִי קֶרֶת^(ב) נְתוּנִים.

הרמת אותנו למקומות גבוהים.

יִשְׁבְּתָנוּ שֵׁן סֹלַע אֵיתָנִים.

הושבת אותנו על ראש סלע חזק.

בְּאַחַת דְּבִיתָנוּ בְּמָקוֹם תַּנִּים.

פתאום דרסת אותנו במקום חיות רעות.

לְרוּיָה^(ג) צֵאת פֶּמָּה מְתוּנִים:

לגאולה אנחנו מחכים זמן רב:

מֵרֵב פְּקֻדוֹת וּבְהִלָּה מְחַלְחֶלֶת^(ד).

מרוב הצרות הקורות לנו נפשנו נבהלת.

נִקְטָה^(ה) שָׁחָה לְעֶפֶר בּוֹחֶלֶת.

נפשנו נאנחת, ירדה עד עפר, ומוגעלת.

סִמְכָה בָּטָן לְאַרְצִי, נִשְׁחָלֶת.

והיא נמשכת למטה.

עוֹרָה, לָמָּה תִּישָׁן, תּוֹחֶלֶת:

ה' תוחלתנו:

פָּקַח קוֹחַ אֲסוּרִיד^(ו) חֲפוּץ.

פתח את המאסר

(א) עבות בגדיל. בסוכה (דף נ"ב ע"א) יזר הרע דומה לחוט של זוכיא ולכסוף דומה לעבותות העגלה. ונאמר
הוּא מִשְׁכֵּי הָעוֹן בְּחִלְי הַשָּׁוְא וְכַעְבוֹת הָעֲנִיָּה הַפְּאָה (ישעיה ה יח) ופירש"י גורמים יזר הרע עליהם
מעט מעט, בתחילה בחבלי השוא, כחוט של קורי עכביש, ומשנחגרה בהן, מתגבר והולך עד שנעשה כעבות
העגלה שקושרין זו את הקרון למשוד. וכתב רבנו יונה בשערי תשובה (א לח) ומשלו ע"ז מחוט של משי שהוא
נרפה וחלש וכאשר יכפלו אותו כפלים רבים ייעשה עבות חזקה.

(ב) גפי קרת. (משלי ט ג) עֲלִי־גִפִּי מְרִמִּי קֶרֶת פי' א"ע במקומות הרמים שבעיר. קרת כמו קריה.

(ג) לרוייה (תהלים סו יב). ת"י לרווחתא.

(ד) פְּקֻדוֹת. פי' פקידת העוון (רש"י הושע ט ז). מְחַלְחֶלֶת. ל' חיל ופחד (א"ע על אסתר ד ז).

(ה) נִקְטָה (איוב י א). פירש"י נפשי מתקוטטת על שאני חי. א"נ ל' אנחה (רש"י יחזקאל כ מג).

(ו) פקח קוח אסוריד. וְלֹאֲסוּרִים פָּקַח קוֹחַ (ישעיה סא א) פי' הרד"ק פתח המאסר. ופירש"י קוֹחַ כמו מְלָקוֹחַ
(במדבר לא יא).

צֹק הָעֵתִים חֲשֹׁבוֹנָם קְפוּץ.

תקופת המצוקות, קפוץ עליה וקצר אותה.

קִבֵּץ פְּזוּרֵיךְ עֶדֶר הַנְּפוּץ.

רְאוּת עֲלֶתָהּ וּפִיהָ תִּקְפוּץ:

יראו רשעים ויסגרו פה:

שְׁמוֹר שְׁבוּעַת חֶסֶד וּתְנִי^(א).

תנאי הברית שהתנית עם אבותינו.

תָּם וְצָבוֹר וּבְנֵי^(ב) אֵיתָנִי.

יעקב, יצחק, ואברהם, שלושת יסודותינו החזקים,

שְׁלוֹמוֹ יִצְוֶה לְכָלִי גְנִי.

לכלל ישראל הנראה עכשיו ככלי מכוער,

הַפּוֹךְ וְשָׁנוֹת לְטוֹבָה הַפְּנִי^(ג):

במקום להביא עלינו צרות, תתפנה להיטיב לנו:

קָטַן כִּי יַעֲקֹב וְדָל.

יְדוּעַ חֲלִי נִבְּזָה וְחִדָּל.

נטול זכויות.

חַיִּים וְחֶסֶד, מַעֲזוֹ וּמִגְדָּל.

למרות כל חסרונות אלה, נא מלא אותנו חיים וחסד, אתה ה', מעוז ומגדל.

בְּאִשֶּׁר בָּחַךְ עֲתָהּ יִגְדָּל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּחֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. אֵל עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

(א) חסד ותנאי. זכות העקידה נקרא חסד ותנאי כ"ש במדרש (הובא בחוספות השלם אורז פירוש זעלי החוס' תנ"ך ח"ה עמ' ר"י) אחר שנעקד יצחק ביקש א"ל שכל זמן שיזכירו ישראל עקידת יצחק תהיה כפרה להם, א"ל אילו היית דורש ממני קודם אשר היית עוקד את יצחק היה תנאי, אבל עכשיו מה שעשה עשוי וחסד הוא זה שאתה דורש.

(ב) צבור. בתנחומא פר' תולדות (עה"פ ויהי כי זקן יצחק) רואה את אפרו כאילו הוא צבור על גבי המזבח. בנאי. כן נקרא א"ל ע"ש הפ' (בראשית יב ו) וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ.

(ג) הפנאי. בתורת כהנים על הפ' וְנִתְתִּי פָנִי בָכֶם (ויקרא כו יז) כשם שנאמר בטובה וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם כד נאמר דרעה וְנִתְתִּי פָנִי בָכֶם. עכ"ל. ופירש"י וְנִתְתִּי פָנִי. פנאי שלי פונה אני מכל עסקי להרע לכם. עכ"ל. וכן אמר בקינות לְרַעָה וְלֹא לְטוֹבָה גַם וְנִתְתִּי פָנִי (בקינה איכה תפארת מראשית). כאן מבקש שיהפוך את הפני מרעה לטובה.

טוב־י לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לָקֶוֶן לְנַפֵּשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יי לְמַעֲוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יי לְעוֹלָם חֶסֶד וְעִדְדֵּךְ וְדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב לַחֲסוֹת בִּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בִּי מִבְּטָח בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיֵּשֶׁר יי עַל בֶּן יוֹרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעָת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְחַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ט פזמון חתום זו שמואל כהן יחי^(א)

מִלֵּאכֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתִי עֲלִיזוֹן^(ב).

חֲלוּ נָא פָנֵי אֵל בְּמִיטַב הַגִּיזוֹן.

בתפלה יפה.

אוֹלֵי יָחוּם עִם עֲנִי וְאַבִּיזוֹן. אוֹלֵי יָרַחם:

אוֹלֵי יָרַחם שְׂאֲרֵית יוֹסֵף.

שְׁפָלִים וְנִבְזִים פְּשׁוּחֵי שֶׁסֶף^(ג).

שבורים וקרועים.

שְׁבוּיֵי חֲנָם מְכוּרֵי בְּלֹא־כֶסֶף.

שׂוֹאֲגִים בַּתְּפִלָּה וּמִבְּקָשִׁים רִשְׁיוֹן:

ומבקשים רשות לצאת מעבדות לחרות:

אוֹלֵי יָרַחם מַעֲנֵי כָּבֵל.

מִלְּמִדֵּי מַכּוֹת בְּעֲנֵי סָבֵל.

מורגלים לקבל מכות

מִנּוֹד רֹאשׁ נְתוּנִים לְיוֹשְׁבֵי תֵּבֵל.

ללעג נתונים

(א) אולי הוא רבינו שמואל בן רבינו יהודה כהן ממגנצא המוזכר כמה פעמים בספר הפרדס.

(ב) מלאכי רחמים וכו' חלו נא פני א'. מקובל לפנות אל המלאכים שיתפללו על ישראל כ"ש (ושעיה סב) הפזמנים אתיה' אלידמי לכם ואלתתנו דמי לו עדיכונן ועדיישים את ירושלים תחלה בארץ, ופירש רש"י בשם חז"ל שהם מלאכים.

(ג) פשוחי שסף. שניהם ענין אחד וישסף (ש"א טו לג) ת"י ופשה, פירש"י חתכו.

מִשָּׁל בְּגוֹיִם לַעַג וּבְזִיּוֹן:

אוֹלֵי יִרְחָם וַיִּרְאֶה בְּעֵינָי עָמוֹ.

וַיִּקְשֹׁב וַיִּשְׁמַע הַצָּגִים לְעָמוֹ.

הניצבים לעומתו.

וְעוֹדִים בְּלַחֲשׁ מוֹסֵר לָמוֹ.

נאספים בתפילה כאשר מגיעים עליהם ייסורים.

וַיַּעֲנִיָּהֶם תּוֹלִים לְמִצּוֹא רְצִיּוֹן:

לשמים, רצון מלפני ה' :

אוֹלֵי יִרְחָם אוֹמְרֵי סֶלַח־נָא.

אוֹמְצֵי שְׁבָחוֹ בְּכָל־עֵת וּבְכָל־עוֹנָה.

מתחזקים לשבח אותו

אֲגוֹדִים בַּצָּרָה לְשִׁפּוֹךְ תְּחִנָּה.

אֶת־פְּנֵי הָאֱלֹהִים שׁוֹפְכִים לֵב דְּוִיּוֹן:

כואב :

אוֹלֵי יִרְחָם לָקְתָּהּ בְּכַפְלִים^(א).

כלל ישראל שקיבל עונש כפול.

לֹאֲקָהּ וּמִשִּׁתְּלֶמֶת בְּעוֹן שׁוֹלִים.

מחמת עוונותיה המלכלכים את שולי בגדיה.

לְעוֹטָהּ בְּפִי אֲרִיּוֹת כָּמוֹ בְּפִי שַׁחֲלִים^(ב).

אכולה על ידי אריות וגם על ידי גורי אריות.

לֹא שִׁכְחָהּ בְּכָל־זֹאת מִכְתָּב עֹז חֲבִיּוֹן:

את התורה :

אוֹלֵי יִרְחָם כְּבוֹשֵׁי פָנִים.

הכובשים פניהם בקרקע.

הַשּׁוֹמְעִים חֲרָפְתָּם וְלֹא מְשִׁיבִים וְעוֹנִים.

נֶצַח מְקוּיִם לִישְׁעוֹ וְנִשְׁעָנִים.

בכל דור מקווים לישועתו, וסומכים עליו.

כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו בְּכָל־יּוֹן:

לגמרי :

(א) בְּכַפְלִים. לה"פ (ישעיה מ 3) כִּי לָקְחָהּ מִיַּד ה' בְּכַפְלִים בְּכָל־חַטָּאתֶיהָ. וק' הייתכן שיעניש ה' יותר מן המידה. (1) בַּת־י פ'י' שֶׁה' יִנְחֵם אֶת יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר לָקָהּ בְּכַפְלִים. (2) אִ"ע פ'י' כַּפְלִים בַּצָּרָה שֶׁלָּקָהּ כָּל גּוֹי. (3) וְהַרְדֵּק פ'י' בַּשָּׁנָה חוֹרְבָנוֹת. (4) וְחִזֵּל פ'י' (פסיקתא דנחמנו) חֲטָאוּ בְּכַפְלִים וּלְקָהּ בְּכַפְלִים, וַיֵּשׁ לַפֶּרֶשׁ דְּצָרִיהֶם לְפִי מִ"שׁ (יִרְמְיָה ז יג) בְּיִשְׁתָּיִם רָעוֹת עָשָׂה עָמִי וְגו' וּפִירָשׁ"י אֵם הַמִּיכָה יִרְאֶתָם בְּכִוּלָּא זֶה יֵשׁ כֹּאֵן רַעָה אַחַת וְעַכְשִׁיו שְׁאוֹתֵי עֲזָבוֹ שְׁאֵנִי מִקּוֹר מֵיִם חַיִּים לִלְכַּת אַחֲרַי ע"ז שֶׁהֵם כְּבוֹרוֹת שֶׁל מֵיִם מְכֻוָּסִין וְנִשְׁכָּרִין וְנִסְדָּקִין וְנִימִיָּהֶם נִבְלָעִים בְּסִדְקֵיהֶם הֵרִי שְׁחִים רַעוֹת.

(ב) לְעוֹטָהּ. ל' הִלְעִיטָנִי (בְּרַאשִׁית כה ל). שְׁחָל. אֲרִיָּה (רד"ק שו"ק) וּפִירָשׁ"י (איו"ב ד י) הֲאֲרִי גָדוֹל וְהַשְׁחָל בִּינוֹנִי וְהַכְפִּיר קֶטֶן. נ"א לְעוֹטָהּ אֲרִיּוֹת נִשְׁחָלָה שַׁחֲלִים.

אוֹלֵי יְרֵחַם יַחֲלִץ עָנִי בְּעָנָיו.

חֲבוּשׁוֹ^(א) יִתִּיר מֵאֶרֶץ שָׁבִיו.

מאסרו

יִגְהָה מְזוּרוֹ^(ב) וַיַּחֲבֹשׁ חָלָיו.

יסיר מכאובו וישים תחבושת.

צַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע וַיַּחֲיֵשׁ יוֹם פְּדִיוֹן.

וימהר

אוֹלֵי יָחוּם עִם עָנִי וְאַבְיוֹן. אוֹלֵי יְרֵחַם:

ה' מִלְּאֲבֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתִי עָלִיוֹן. חָלוּ נָא פָּנַי אֶל בְּמִיטַב הַגִּיוֹן.
אוֹלֵי יָחוּם עִם עָנִי וְאַבְיוֹן. אוֹלֵי יְרֵחַם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. אֵל עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחֲמִים וַחֲנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וַפֶּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיוֹן כִּי-עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לִבְנִשְׁפָּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת-צִיוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זָכָחִי-צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל-מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר-רַחֲמֶיךָ יי וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הֵמָּה: זָכַרְנוּ יי בְּרִצּוֹן עַמֶּךָ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתְךָ שָׁבַט נִחַלְתָּ הִרְצִיוֹן זֶה שְׁכַנְתָּ בּוֹ: זָכַר יי חֲבַת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת-זִרְעָכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמְרָתִי אֶתֵּן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לָעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּנֵן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאֵנוּ:

(א) חבושו. ל' קשירה ומאסר כמו וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹרוֹ (בראשית כג ג) וכל' חז"ל חבוש צבית האסורין (סוטה 77 כ"ה ע"א).

(ב) מזור. ולא יגהה מכם מזור (הושע ה יג) פירש"י לא יסור מכם מכאוב.

חַטָּאנוּ צוֹרְנוּ סִלְחֵלְנוּ יוֹצֵרְנוּ:

י חַטָּאנוּ סָם הַמַּחֲזֵר יוֹסֵף חֶזֶק חַתּוּם כַּפּוֹל דְּרַאשֵׁי הַמַּאמְרִים
 יוֹשֵׁב בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים. וּמִבֵּית בְּעִמְקֵי הַדּוֹמִים^(א).
בשמים בעמקי הארץ.

יֹדֵעַ כָּל־תַּעֲלוּמִים. וּמִבֵּין כָּל־סִתּוּמִים.

אִם פְּשָׁעִים נַעֲצָמִים. וְעֲוֹנוֹת נִכְתָּמִים.
חזקים.

נָא יִכְבְּשׁוּ רַחֲמִים. בַּעַם וְזַעֲמִים:

וְאִם הִרְבַּתָּה אֲשָׁמָה. עֲנִיָּה וְעֲגוּמָה.
כנסת ישראל, עניה ועצובה.

דִּיָּה כִּי נִזְעָמָה. בְּאַף וּבְחִמָּה.
מספיק סבלה מזעמד.

וְנִתְּנָה לְשִׁמָּה. וְאִבְלָה שׁוֹמָמָה.
לשממה.

וּמֵעַת נִכְלָמָה. עוֹד לֹא רַחֲמָה:

שְׂרָדִי אֲשׁוּרִי. נָפְלוּ בְּיַד הָאֲרִי^(ב).

מלכות יהודה ששרדה את מלך אשור. נפלה ביד נבוכדנצר מלך בבל.

וּמִלֵּא טָרַף חוֹרִי. וּמַעֲזוֹ עֵגֶל וּמָרִיא.

מילא את ירושלים הרוגים. והגלה לבבל את היהודים החשובים.

סִמָּךְ דָּב^(ג) אַחֲרִי. וְנִמְר^(ד) בְּסֻרֹב וּמָרִי.

דב כינוי למלכות פרס, ונמר כינוי למלכות יון בגין עוונותינו.

וּצַפֵּעַ נֶשֶׁךְ בְּחָרִי. בְּאִין חוֹבֵשׁ וּצָרִי:
מלכות אדום

פָּנִי כְּבַבְתָּ^(ה) נִצּוֹרָה. נֶהֱפְכוּ כְּשׁוּלֵי קִדְרָה.

פני ישראל שהי שמר עליהם כעל בבת העין. הושחרו כשולי קדרה.

כִּי עֲנִיָּה נִשְׁאָרָה. בְּלִי כֹחַ וּגְבוּרָה.

פָּנִיָּה לֹא הִסְתִּירָה. מִכְּלָמָה וְעִבְרָה.

(א) הדומים. כינוי לארץ כ"ס (ישעיה סו א) וְהָאֲרִץ הָדָם רִגְלִי.

(ב) הארי. כינוי לנבוכדנצר (רש"י על ירמיה ד ז).

(ג) דב. כ"ס (קדושין דף ע"ב ע"א) וְאֵרֹא הָיְתָה אַחֲרֵי תַנְיִנָּה דְמִיָּה לְדָב (דניאל ז ה) תני רב יוסף אלו פרסאים שאוכלין ושותין כדוב וכו'.

(ד) נמר. במדרש (ויקרא רבה יג ה) נִמְר שְׂקֵד עַל־עֲרִיָּהֶם (ירמיה ה ו) זו יון.

(ה) כבבת נצורה. רמז למ"ס (זכריה ד יב) כִּי הִנֵּנִי בְּכֶם נִגַּע בְּכַבֵּת עֵינֵי וְאִמְרוּ בְּמִדְרַשׁ (א"ר א נא) יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִין עֵינֵינוּ שֶׁל הַקִּבְיָה ה"ד (זכריה ט א) כִּי לֹהֲ עֵינֵי אָדָם וְכָל שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל.

כָּתוּב וְלֹא כָתוּב בַּתּוֹרָה^(א). אוֹתָהּ הִקְרָה:

קרה לה:

תִּיָּהּ תְּלוּאִים. מִפְּחָדִים הִבָּאִים.

בסכנה תמידית.

כִּי כְגִדִּיִּים וּטְלָאִים. בֵּין כְּפִירֵי לְבָאִים.

כלל ישראל נמשלים כצאן בין אריות.

חֲשָׁבִים^(ב) וְנִדְכָּאִים. דְּחוּפִים וְחִיל כָּאִים.

וכל עדת ישראל חלשים.

כָּל־מִצְרָעִים וּטְמֵאִים. בְּאַצְבַּע אוֹתָם מֵרָאִים:

גם האנשים הבזויים ביותר.

דרך ביזיון:

זְרִיבַת הַדּוֹמָךְ. וְשִׁרְפַת אוֹלָמָךְ.

שריפת בית המקדש.

נָא הִבֵּט מִמְּרוֹמָךְ. וְעַל־הַגּוֹיִם שְׂפָךְ זַעֲמָךְ.

זָכַר־נָא נְאוּמָךְ. אֲשֶׁר פָּצִיתָ לְעַמָּךְ.

אמרת בתורה (דברים ל ד).

בְּקִצָּה הָאָרֶץ^(ג) אֲשׁוּמָמָךְ. מִשָּׁם אֶקְבֹּצְךָ וְאֶנְחַמְךָ:

קִצְבַת לְנִמְכָּרִים. מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׁכִירִים.

זמן של שש שנים לעבד עברי. העובד עבודה כפולה.

הֵן בְּקִצּוֹת פְּזוּזִים. וְכִפָּה שָׁנִים לֹא זְכוּרִים.

אבל ישראל הפזורים בקצוות הארץ. הרבה שנים

קִיִּם־נָא אֲמָרִים. בְּיַד בֶּן־אֲמוּץ אֲמוּרִים.

ישעיה הנביא (ישעיה נד י).

אִם יִמוּשׁוּ גִבְעוֹת וְצוּרִים. חֲסָדֵי וּבְרִיתִי מֵאֲתָךְ לֹא סָרִים:

זָכַר־לָנוּ בְרִית אֲבוֹת כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהִשָּׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמָךְ:)

זָכַר־לָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כְּאֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה

עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים

וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל

תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח

אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הִשָּׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב

(א) כתוב ולא כתוב בתורה. ע"ש ספ' גם בלחלי וכלמפה אשר לא כתוב בספר התורה הוצאת יעלם יי
עליך (דברים כח סא).

(ב) חֲשָׁבִים (משלי כז כט). לפי ח"ע עניים, דללים (יר' לו י) ת"י חשיכיל.

(ג) בקצה הארץ. נ"א בקצה השמים.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־שְׁבוּתֵךְ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֵךְ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 שְׁמָחָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ בְּשָׁלֹג וּבְצֶמֶר כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה
 יֵאמֹר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בְּשָׁנִים בְּשָׁלֹג יִלְבִּינוּ אִם־יִהְיוּ בְּתוֹלַע בְּצֶמֶר יִהְיוּ:
 זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
 וּמְהֵרָתָם. מִכָּל טְמֵאוּתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
 בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אַנְכִּי אַנְכִּי הוּא מִחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
 פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
 אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרְנוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינוּ: יְהִיו לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ
 לִבְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתְחַנֶּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
 עֲרָף לֹמֵר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל
 אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרַנּוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנּוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
 שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מִרְדְּנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ.
 קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
 עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם. בְּשָׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בְּחֲטָאֵינוּ.
 הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פְּאִרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
 לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. בָּחֲנוּ לְנִזְכָּרִים:

וְעַד־זֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרַנּוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנּוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
 שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מִרְדְּנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרָנוּ.
 קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
 עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלָם עָלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
 שְׂכָמֵנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶךָ מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצָּאן וְאֶבְדָנוּ:

וְעַד־זֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנּוּ. חֲמָסָנוּ. מִפְּלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לִפְנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִהָרָנוּ מִכָּל־טִמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יָד נְבִיאָךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָתֶם. מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָה עֲבָדְךָ אָמַר לִפְנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אֲפֹו בִי־חֲפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּנָךָ וּשְׁמַע פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיָּהּ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלְּחָה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תַּטְּשֵׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאֶל־תַּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאֶל־תַּעֲשֵׂ עִמָּנוּ כָּל־הַבְּחִינֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹנֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמֵינוּ הָיָה וּבָעֵת
הַהִיא נֶאֱמַר יְיָ יִבְרַךְ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ
כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תִּאֲבִי וְשִׁעָךְ
יִפְּרוּ וְיִדְעוּ כִּי לֹאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עָשָׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עָשָׂה
לְמַעַן אָמַתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאָרְתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן וַעֲוֹדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עָשָׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עָשָׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עָשָׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עָשָׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עָשָׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עָשָׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עָשָׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עָשָׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עָשָׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עָשָׂה לְמַעַן מוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עָשָׂה
לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: עָשָׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עָשָׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עָשָׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עָשָׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחְךָ: עָשָׂה לְמַעַן

דָם עֲבָדֶיךָ הַשְׁפּוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קֹדֶשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחִידֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמִּים עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא פָשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנִּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמְטִיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלֹךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׁכֻטִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִמְרוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחָרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בַּמַּצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂשָׁאֵל וְעִזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמַרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעִזְרָא בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָ רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בְּעִנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חָטְאֵתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מִלֹּא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחַמְתָּךְ תִּיפְרֹנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֵאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסִדֶּךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִפְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכֶּעַם עֵינֵי עֲתִיקָה

בְּכָל־צוּרְרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֶזְרוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יי תְּהַנֶּנִּי יי
תַּפְּלִתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְהָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיכָבִי יֵשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעַ:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּת. מִפִּיק מִשְׁאוּל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפֶּסָא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְד נָפֵק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאב וְתִכְר
קוּלָרָה: בְּרָךְ בְּבָרָךְ אֲנִי וְחַטִּינִן קִמָּד. הָא רֹוִי נִפְשִׁין בְּגִידִין מְרָרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי
וּמְרָדִין קִמָּד. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְתָּא וְהָא בְּמִלְקוּתָא. בְּמָטוּ מְנָךְ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנִפְשִׁין. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עֲלֵךְ. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מְכַנְיִסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנַי בְּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעִי תַפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְּלָתְנוּ לְפָנַי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתְנוּ לְפָנַי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְיִסִי דְמַעְתָּה הַכְּנִיסוּ דְמַעוּתֵינוּ לְפָנַי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנוּנָה וּבִקְשָׁה לְפָנַי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לְפָנַי הַשְׁמִיעוּ לְפָנַי
תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עָפָר: יִזְכֹּר אֱהַבְתָּם וַיַּחֲיָה זֶרַע־שֶׁלֹא תֵאבֹד
שְׁאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל
וְלַשְׁנִינָה: מִהֵר עֲנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֵק וְעֶמֶד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּעֲבָדָא דְּמִתְחַנֵּן לְמָרָה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׁרִינִן. מְרִירָן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְיוּנָה. מָרָן. עֲבֹד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָה עִם אֲבִהֲתָנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמָרָה. כְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֶמֶד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׁאֵלָתִין
וּבַעוּתִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קִמָּד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוֹרִים שָׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִים שְׁמָךְ יי
אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עִם קְדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קְדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזָר:

אָבִינוּ מִלְּבָנוּ חֲנֵנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲזֹלָם
הַמָּח: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְלָנוּ עוֹנֹת רַאשֵׁנוּ מִהֵר
יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֵנוּ יי חֲנֵנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹז: בְּרַגְזוֹ רַחֵם

תִּזְכֹּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר
כְּבוֹד־שְׁמוֹךְ וְהִצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובחיצון את־תפלתנו:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלֹום בְּמִרְוֵמֵי הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלֹום עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שלישי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקְר יִתְּנוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְרָאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵתֵינוּ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲרַתָּה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלֵינוּ קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מְאֹד בָּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־פלסבינו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקדם שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במידת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטָדֵק: לְמַעַן־שָׂמְךָ יְיָ וְסַלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתֵּנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רַשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעַדְנוּ שְׂמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעַת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׂמֶךָ: לֹא
כַּחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵנוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסַלַּחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֵּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכֻתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעַתָּ וְסַלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סַלַּחְתִּי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאָה שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׂמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סַלַּח
אֲדֹנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׂמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

יֵא ע"ס א"ב כפול וכל בתיו בני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵין כְּמִדַּת בֶּשֶׁר מִדָּתְךָ.

בשר ודם גזור ואין גזירתו מתקיימת אבל אתה גזור וגזירתך מתקיימת.

אֵיהָ קִנְיָתְךָ וְעֵצַת עֲמִידָתְךָ.

ועצת ה' שנאמר עליה עצת ה' לעולם תעמוד (תהלים לג יא).

בֵּת בִּרְרַת לְבֵית חֲמִידָתְךָ.

בחרת להביא לבית מקדשך.

בְּעֵלוּהָ אֲדוֹנִים וְאֵין לְצִמְדָּתְךָ:

שלטו עליה זרים המונעים ממנה להתקרב אליך:

נֹעֶה לְדוֹדֵי אֲנִי מְאֻרָּסָת.

צועקת בתך – "אני כבר מאורסת לקב"ה".

גַּעַל רוּדִי אֵיךְ נִדְרָסֶת.

איך הרשה ה' לאויב מגעיל לשלוט בי ולדרוס אותי.

דִּין הָרֶג לְעִצְמָה מְקַנֶּסֶת.

מוסרת נפשה לקידוש ה'.

דְּחוּיָה גַם כִּי נֶאֱנָסֶת^(א):

כי היא דבקה בך למרות שדחית אותה והרשית לגוים לשלוט עליה:

הָאֵם בְּלִי סֵפֶר לְשָׁלוֹחַ.

גירשת את כנסת ישראל ולא נתת לה גט פיטורין.

הֵבֵן כִּיתוֹם אוֹבֵד שְׁלוֹחַ.

כל יהודי תועה וגולה כיתום.

וְגַן נָעוּל הַפֶּקֶר בְּמִלּוֹחַ^(ב).

כינוי לכנסת ישראל כעשב המדבר.

וּמַעֲיֵן חֲתוּם נִרְפָּם דָּלוּחַ^(ג):

וכלל ישראל שהיה כמו מעין שמור, כולם דורסים בו וגונבים ממנו מים:

זַעַם כְּרָגַע וְעֵתָה לְהַפּוֹד.

הבטחת שכעסך רגע והנה אנו רואים שהוא ארוך מאוד.

זִרִי קֹדֶשׁ חוֹצָה לְשָׁפוֹד.

בני ישראל שהיו יקרים ככתרי זהב נזרקו לרחובות.

חֲבִיבַת רַע בְּקֶרֶן הַפּוֹד^(ד).

אהובתך היפה מאוד.

חֲשׂוּבָה עֲזוּבָה בְּקוֹרֶעַת בַּפּוֹד^(ה):

עזובה עכשיו ונחשבת כזונה:

טוֹבַת הַתֹּאֵר קְדוֹרֶנִית מִפָּרָד.

נהייתה שחורה מחמת עבודה קשה.

טְרִיָּה מִכָּה מִבְּלִי אֶרֶד.

רפואה.

יוֹם נָקָם נִסְתָּם דָּרָד.

חסומה הדרך בה יבוא הגואל להינקם מאויביו.

יוֹם שְׁלוֹם נְחִתָּם חָרָד^(ו):

נסתם החלון בו רצינו לראות את ה' עושה נקמות בגוים:

בַּח הַסֶּבֶל הַבְּשִׁיל נָטַל.

שמו עלינו נטל כבד שאין לנו כח ללכת איתו.

(א) דְּחוּיָה גַם כִּי נֶאֱנָסֶת. ויש מפרשים נחת לה דין אשת כהן שהיא דחויה מצעלה גם אם נאנסה. ואינו מתיישב כ"כ עם מה שאמר דִּין הָרֶג לְעִצְמָה מְקַנֶּסֶת, שישראל קידשו שם שמים ולא חטאו בע"ז. ואני פירשתי כפי שמאלתי כפי" כתי".

(ב) בְּמִלּוֹחַ. עשב (כש"י איוב ל ד).

(ג) נִרְפָּם. ל' לריכה ורמיסה (כד"ק שורשים). דְּלוּחַ. וְלִחְשֹׁף מִיָּם מְנַבָּא (ישעיה ל יד) פירש"י לדלות ות"י למדלת.

(ד) קרן הפוד (איוב מז יד). שם בתו של איוב ונאמר וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים יְפוֹת בְּבָנוֹת אֵיזֵב בְּכָל־הָאָרֶץ (איוב מז טו).

(ה) בקורעת בפוד. פי' שמה איפור כבד כל כך זונה (כש"י ירמיה ד לו).

(ו) חָרָד. חלון (כש"י שיר ב ט).

בְּסוּל שְׁחוּל^(א) הַנְּשָׂאָר מִקָּטֹל.

היהודים שלא נהרגו נותרו בעלי מומים.

לֹא לְמַרְגּוּעַ נָד וּמִטְלִיל.

בלי מנוחה

לְעֵמֶל וַיָּגַע וְאַחֵר נוֹטֵל:

עובד קשה ואחר נוטל פרי עבודתו:

מִטַּע קָרָן^(ב) שִׁמֶן הַמִּדְשָׁן.

כלל ישראל נמשל לכרם הנטוע בחלקה טובה – מִדְשָׁן וּשְׁמֶן עֵינַי א' (נד"ק ישעיה לז ו)

מִרְמָם מִדּוּעַ בְּחֵרְלִי^(ג) כְּבִשָּׁן.

מדוע נהיה למרמס כקוצים שאין בהם שימוש אלא שריפה.

נוֹצֵר לְמַעֲלָה לֹא יִישָׁן.

שומר ישראל לא ישן.

נִטְעוּ לְמַשְׁלַח פְּרוֹת הַבִּשָּׁן:

מדוע נתן כרמו למרעה פרות שמנות: פרות הבשן כינוי לאויביו

שׁוֹרְקָה מֵהַבָּצַע וְנִקְטָפֶת.

מה תועלת יש לך, ה', שתלשו זמורות כרמך.

סוֹרַחַת^(ד) מֵהַיִּתְרוֹן וְנִחַטָּפֶת.

מה תועלת יש לך בכך כי יחטפו ענבים מגפנד הגדולה.

עַל יַד חֲקוּקָה וְטוֹטָפֶת^(ה).

הלא שם ישראל חקוק על ירך ובתפלין שאתה לובש.

עַל מֵה אֲהַבְתָּהּ נִשְׁטָפֶת:

למה נתבטלה אהבתך לישראל:

פְּעֻלַּת הָרוּבִים בְּמַעוֹט מְלֹאכֶת^(ו).

הגוים כילדים, שאינם חייבים אלא במעט מצוות.

פְּרִיעַת שֹׁכֵר רַבָּה וְהוֹלָכֶת.

ולמרות זאת, אתה נותן להם שכר מרובה.

צוּפָה הַפְּנוֹת וְעֵתָהּ נִמְשָׁכֶת.

וישראל עמד מחכים שתתפנה לשלם להם גמולם, וזמן הגאולה מתעכב לבוא.

(א) בסול שחול. כדתנן והשחול והכסול איזו שחול שנשמטה ירכו וכסול שאחת מיכרותיו גבוהה (בכורות ו ז).

(ב) קרן. נ"א פָּרָם.

(ג) חרול. קוץ (נד"ק שורשים).

(ד) סורחת. ע"פ ל"ה ויהי לְגִפֶּן סוֹרַחַת (יחזקאל יז ו) פירש"י גפן גדולה.

(ה) על יד חקוקה וטוטפת. כדלמרי' הגי תפילין למרי עלמא מה כתיב בהו מי בְּעִפְנוֹד וְשָׂרָאֵל (ברכות דף ו' ע"א).

(ו) פעולת הרובים במעוט מלאכת וכו'. רובים. ילדים שעדיין לא הגיעו למצוות כמו שפירש"י בתמיד (דף כ"ז

ע"א). ובתו"כ ופגיתו אֲלֵיכֶם (ויקרא כו ט) משלו משל למה הדבר דומה למלך שקצר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה ימים הרבה, נכנסו הפועלים ליטול שכרם ונכנס אותו פועל עמהם, א"ל המלך בני אֲפֻנָה לך, הָרוּבִים הללו שעשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשוב עמך. כך היו ישראל צערה"ז מבקשים שכרם מלפני המקום והמקום אומר להם לישראל, בני אֲפֻנָה לכם, אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשוב עמכם לכן נאמר ופגיתו אליכם. עכ"ל. והמפרשים נתנו דוגמאות לשכר הרב שקיבלו הרשעים עבור מעשיהם הטובים, עשו קיים מזה אחת בלבד, כיבוד אב ואם, וקיבל את הר שער, נבוכדנצר פסע ג' פסיעות והשליטו המקום על כל העולם.

צָרָה פְּקוּדָה^(א) וְאַחֶרֶת נִסְמָכָת:

עדיין צרה ראשונה אצלנו וכבר מגיעה אחרת:

קִדְשׁ רֵאשִׁית עֲרֵמַת שְׁעָרִים.

ישראל עם קדוש, ראשית תבואתך, שנמשלו לערמת חטים (שיר ז ג), שנמדדים ונמכרים בדמים יקרים.

קִצְוֵי אֶרֶץ זְרוֹיִם פְּשְׁעוּרִים^(ב).

עכשיו פזורים לקצוי ארץ כמו שעורים שאין להם ערך.

רוּחַ מְנַשְּׁבֶת בְּעָלֵי יַעֲרִים^(ג).

כאשר הם שומעים רוח מנשבת בעלי העצים.

רְדוּף נִשְׁמָטָת^(ד) נָסִים וְנִסְעָרִים:

נסים ונבהלים כאילו חרב רודפת אחריהם:

שְׁמֹנֶה וְתִשְׁעִים הָאֱלֹת הָאֵלֶּה.

הקללות שבפרשת כי תבוא.

שְׁלֹמוֹ אֱלֹהֵי מִאֲלָה וְכִאֲלָה^(ה).

כולן באו אלינו, ועוד אחרות כיוצא בהן.

תִּרְחֹם תִּקְבְּצֵנוּ מִקְרָנוֹת אֵלֶּה.

קרנות כינוי לארבע מלכויות

אִזּוּ יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגָּדִיל יִי לַעֲשׂוֹת עִם־אֵלֶּה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 ראשון ראשון מִרְבֵּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַיִּפְשַׁע וַיִּחַטָּא וַיִּנָּקֶה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
 סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מִחִלְלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַתָּה־הוּא מִלִּבֵּנוּ אֱלֹהִים צִוִּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: בָּךְ בָּטְחוּ אֲבֹתֵינוּ
 בָּטְחוּ וַתִּפְלֹטְמוּ: אֱלֹהֵי זַעֲקוֹ וְנִמְלָטוּ בָךְ בָּטְחוּ וְלֹא־בֹשׁוּ: אֲדֹנֵי שְׂמֵעָה
 בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שָׁקַן

(א) צרה פקודה. בילקוט בחוקותי רמז תרע"ג והפקדתי עליכם שיהו המכות פוקדות אתכם מזו לזו עד שהראשונה פקודה אלכם אזיא אחרת ויסמוך לה.

(ב) בשעורים. במדרש (ב"ר פר' ע"ב) שעורים דימי קליר חיטים, כהפקר.

(ג) רוח מנשבת וכו'. ע"פ הפ' וירדה אתם קול עליה נדה ונסו מנסת הרב (ויקרא כו לו) ופירש"י שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוליא קול. ובתו"כ, אמר ריב"ק פעם היינו יושבים בין האילנות ושעה הרוח והטיחו העלים ועמדנו ורלנו ואמרנו הוי לנו שמה ידבוקנו הפרשים וכו'.

(ד) נשמטת. קרא לחרב נשמטת לפי תו"כ (על הפסוק והיריקתי אתריכם הרב ויקרא כו לג) החרב הנשמטת אחריכם לא במהרה היא חוזרת.

(ה) מאלה ובאלה. בחזרת כהנים, ואם־עד־אלה לא תשמועו לי ר' יהושע אומר שלא יהו ישראל אומרים כלו המכות ואין לו אחרות להביא עלינו ת"ל ואם־עד־אלה עוד יש לי אחרים מאלה ובאלה להביא.

עָנֹת עָנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו מִפָּנָיו מִפָּנָיו וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שְׁמֵעַ: קוֹמָה עֲזָרְתָּה
לָנוּ וּפִדְנוּ לְמַעַן חֲסֶדְךָ: בִּי־עֲמֹךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרָא^(א):

לִי הִישׁוּעָה עַל־עֲמֹךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֵעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עֲמֹךְ:

יב ע"ס א"ב ובסוף חתום (רבנו) גרשם בר יהודה^(ב) (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶתָּה מִקֶּדֶם אֱלֹהֵינוּ אֲדוֹנֵינוּ.

וְאָנוּ עֲדִידֶךָ^(א) כִּי אֵין בְּלִתְךָ גְּאוּנָנוּ.

בָּךְ בְּטַחוֹ אֲבֹתֵינוּ וְתַפְלִטָּמוֹ, פִּלְטָנוּ.

אֱלֹהֶיךָ זַעֲקוּ וְנִמְלָטוּ, בְּזַעֲקָנוּ מִלְטָנוּ:

גַּר צֶדֶק הָרֹאשׁוֹן לְכָל־הַנְּדִיבִים⁽⁷⁾.

אברהם אבינו

בֶּן־שֵׁלֶשׁ הַבִּירָךְ^(ה), יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים.

דָּמוֹ לְהַפְרִידוֹ מִיִּרְאָתְךָ אוֹיְבִים חַיִּים.

נמרוד הרשע רצה לכופו לעבוד עבודה זרה.

בְּעֲצָמְךָ יִרְדֶּתָּ וְהוֹצֵאתָ מֵאוּר שְׂבִיבִים:

אור ושביבים שניהם לשון אש

הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל אֶרֶךְ הָאָבָרָה.

כינוי לנצולנכר עם כנפיים ארוכות.

צֶלֶם בְּהִקִּימוֹ בְּבִקְעַת דּוּרָא.

הקים צלם בבקעת דורא וציוה כי ישתחוו כולם.

(א) למען תורא. פי' הרד"ק (תהלים קל ז) ה' יתברך נתן ממסלה לעליונים לעשות חפצו בצרף אצל הסליחה
אינה עמהם כי אם עמו, למה, שלא יאמרו בני אדם בלבם אם אנו חוטאים יתפייסו לנו המלאכים וישאו
לפשענו אצל אֵין בהם סליחה למען שייראו בני אדם את ה' יתברך כי עמו הסליחה, לא עם זולתו. וכן
פירש"י.

אצל בספר העיקרים (מ"ד פכ"ו) פירש בענין אחר בִּי־עֲמֹךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרָא שאין לאדם לפחד מהמוות
או מלשלם מס למלכות, כיון שאין לו מנוס מכך, אצל עליו לפחד מהעונש המגיע למי שלא ישוב בתשובה,
אחרי שהקב"ה מרצה לסלוח לשבים (עיי"ש באריכות).

רבנו גרשום מאור הגולה חיבר סימנים יב, יג, כו, מה, נה, ועו.

(ג) ואנו עדיך. כ"ס ואתם עדי ה'יש אֵלֶּה מִבְּלָעֲדֵי וְאֵין צוּר בֶּל יִדְעָתִי (ישעיה מג י) וכן בחוס' חגיגה דף ג'
ע"ב (ד"ה ומו) בשם המדרש ג' מעידין זה על זה, ישראל ושבת והקב"ה וכו'.

(ד) הראשון לכל הנדיבים. אברהם אבינו (סוכה דף מ"ט ע"ב, חגיגה דף ג' ע"א).

(ה) בן שלוש הכירך. בנדרים (דף ל"ב ע"א) בן ג' הכיר אברהם את בוראו.

וְחֲנֻנִיָּה וְחֶבְרִי פִיךָ אֶצּוֹ לְשִׁמְרָה.

חנניה מישאל ועזריה מיהרו לשמור את מצוותך. והושלכו לאש.

וְיִשָּׂר אִישׁ^(א) צוֹיֵת לְהִקָּר אֶתוֹן נוֹרָא:

שלחת מלאך לקרר את הכבשן:

זְמֻמוֹ רְשָׁעִים מִצּוֹא עָלֶיָּהּ.

לְהַמִּית אִישׁ חֲמוּדוֹת עַל עֲשָׂקֵי הַתַּפְלָה.

את דניאל על כך כי המשיך להתפלל לה' גם כשהמלך אסר זאת.

חַיֵּיו צָמְתוּ בְּבוֹר אֲרִיּוֹת וַיִּדּוּ אֶבֶן מִלְמַעְלָה.

ושמו אבן מלמעלה.

סגרו אותו בבור אריות

וּמִלֵּאָהּ שְׁלַחַת וְסִגְר פִּיהֶם מִלְחַבְלָה:

שלא יזיקו לדניאל:

טָפַשׁ יוֹנִי הוּא וּמִשְׁרָתִיו רְשָׁעִים.

אנטיוכוס

לְהַשְׁכִּיחַ מַעֲמָךְ שְׁמֶךָ הַנָּעִים.

יַעֲזֵן לְהַדִּיחַ יְלִידֵי שַׁעֲשׁוּעִים.

להרחיק ממך את בני ישראל.

נָפַל וְנִשְׁבַּר וּמֵת בְּתַחֲלוֹאִים רָעִים^(ב):

נפל ממרכבתו

כַּמָּה וְכַמָּה צָרוֹת צָרְרֵנוּ מִנְּעוּרֵינוּ.

הציקו לנו

עֲזָרְתֵנוּ הָיִיתָ וְלֹא יָכְלוּ לָנוּ.

לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד וְלֹא לָנוּ.

עֲתָה בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם הָיוּ תִּהְיֶה עִמָּנוּ:

מוֹאֲסֵי דָתְךָ הִמְשַׁלְתָּ עַל עַם דֹּלִים.

טוֹבֶתְךָ כָּפוּ וְהִחֲזִיקוּ טוֹבָה לְאֵלִילִים.

לא הכירו בטובתך

נוֹשָׂאִים לָבָם לְהַרְבוֹת כְּבוֹד לַפְּסִילִים.

חָבַל נִחַלְתָּךְ לְהַעֲבִיר לַגִּלּוּלִים:

כיניו לכלל ישראל, חבל לשון אחוזה

(א) וישר אש. בפסחים (דף קי"ח ע"א) בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש עמד יורקמו שר הכרד לפני הקב"ה ואמר רבש"ע ארד ואכנן את הכבשן ואכיל לדיקים הללו מכבשן האש. א"ל גבריאל אינן גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר של כרד והכל יודעין שהמים מכבין את האש, אלא אני שר של אש, ארד ואקטר מצפנים ואקדיח מבחוץ מעשה נס בחור נס. א"ל הקב"ה רד.

(ב) נפל ונשבר וכו'. ביוסיפון (פ"ב) ויהפכו את הרכב ויפול אנטיוכוס מעליו ותישברנה כל עצמותיו וכו' עיי"ש.

סוֹד עֲצַתְּם שְׁמַעְנוּ וְתַרְגְּמוּ בְּטִנְנוּ.

שמענו אותם מבקשים כי נמיר את דתנו, ופחדנו.

בִּיַּדֵּינוּ תַּפְשֵׁנוּ אֲמִנוֹת אֲבוֹתֵינוּ.

מקצוע אבותינו, שהוא התפילה.

עֲדִידָךְ לָשׁוּב בַּצָּר לָנוּ בְּגָלוּתֵנוּ.

רַחוּם, שְׁמַע צַעֲקֹתֵנוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ:

פִּלְגֵי מַיִם בְּיָדְךָ לֵב מְלָכִים וְשָׂרִים.

כמו מים שניתן להטות לכל מקום על ידי חריץ, כן לב מלכים בידך.

הִטָּה לָבָם לְצֶדֶק וּמִיִּשְׁרִים.

להתנהג עמנו בצדק וביושר.

צִפָּה בִּי עֲמֶיךָ רַבִּים וְנָעָרִים.

וְאִין יְכוּלִים לְסָבּוּל פְּרָעָנוֹת וְיִסּוּרִים:

קִיּוֹם בְּרִית אֲבוֹת זְכוֹר לְבְנֵיהֶם.

כְּמוֹ כָּתוּב בְּפָרָשַׁת תּוֹכְחוֹתֵיהֶם.

רְצוּצִים בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם.

גם כשהם שבורים

לֹא גָעַלְתִּים לְכַלֶּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי עִמָּהֶם:

שְׂדֵי, בְּשִׁמְךָ נִשְׁבַּעְתָּ לְרֹאשׁוֹנִים.

בְּשִׁמְךָ קָיָם^(א), בֶּן שְׁבוּעָתְךָ קָיָם לְאַחֲרוֹנִים.

כיון ששמך קיים, יש לך לקיים את שבועתך.

תִּתֵּן אֶמֶת וַחֲסֵד לְבָנִים.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתָם מִיָּמִים קְדָמוֹנִים:

גֵּן נָעוּל מַעֲיָן חָתוּם וְאִין מְזִדְקָר^(ב).

בימי קדם שמרת עלינו כמי ששומר על גנו ונועלו או על מעינו וחותרם אותנו, ולא יכלו אויבינו להיכנס.

אֶל־תִּשֶׁת לְמִשְׁלַח^(ג) מְרָמָם וְהַפְּקָר.

אל תתן למרעה

(א) בשמך קיים. במדרש (שמות רבה מד ה) מהו אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ, חזקיה אמר, אמר משה איצו בשמים ובארץ נשבעת לאבותם, ופה אחת עושה שהיית מכלה את בניהם, למה, שכשם שהשמים והארץ בטלים, אף השבעה שלהם עוברת, רבון העולם, לא כך נשבעת לאבותם שאין אחת מכלה בניהם, אלא אמרת לאברהם (בראשית כב טז) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, מהו בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, אמר הקב"ה לאברהם, כשם שאני חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, כך שבעתי קיימת לעולם ולעולמי עולמים.

(ב) ואין מזדקק. פירוש נכנס דרך חור במחילה (סוכה דף י"ד ע"ב).

(ג) למשלח. למרעה (רש"י ישעיה ז כה).

רֹאשִׁית תְּבוּאָתְךָ וְכֶרֶםְךָ שָׂבַם אֶתְּהָ מִתֵּיָקֵר.

מתכבד ומתפאר.

אַל תִּמְסֹר לְכֶרֶסוֹם נֹחֵר וּמַעֲקָר^(א):

להשחתה על ידי עשו שרוצה להרוג אותנו מיתה משונה:

שְׂאֲרִית עֶמֶךָ וּפְלִטָה הַנִּשְׁאָרָת.

שְׂמֹר וּבְצֵל יָדְךָ תִּהְיֶה לְמִשְׁמֶרֶת.

מַעֲמָדָה חֲזִק לְבַל תִּפֹּל בְּמִכְמֶרֶת.

שלא תיתפס ותיפול ברשת של הצדים אותה.

יֵתֵן אוֹתָהּ לְתַהֲלָה לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת:

בְּנֶךָ בְּכֹרְךָ אֲשֶׁר בָּךְ נוֹשֵׁעַ.

תִּשְׁוַעַת עוֹלָמִים בְּקָרוֹב יִוָּשֵׁעַ.

רְעִי גוֹיִם חוֹשְׁבִים מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע.

עֲצָתָם קִלְקַל וְעֵינֵיהֶם הִשָּׁע^(ב):

כסה את עיניהם:

יִהְיוּ לְרֹצוֹן אִמְרֵי־פִי לִפְנֶיךָ.

הַיּוֹם הַזֶּה בְּהִתְפַּלְּלִי בְּעֵד בְּנֶיךָ.

וְאַל תִּבְּזֶה וְאַל תִּשְׁקֹץ עֲנוֹת אֲמוֹנֶיךָ.

תפילת ישראל המאמינים בך.

לְשִׁמוֹעַ שׁוֹעֲתָם תִּהְיֶינָה קִשְׁבוֹת אֲזִנֶיךָ:

דְּבָרֵי עוֹנֵינוּ וּפִשְׁעֵינוּ הַנִּכְתָּמִים.

המלככים.

תִּשָּׂא וְתִכְבֹּשׁ וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָמִים.

תסלח ותכסה

הַסְּלִיחָה עִמָּךְ סְלַח־נָא לַעֲוֹן אֲשָׁמִים.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי דוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) נוחר ומעקר. כדתנן בחולין (ה ג) והנוחר, והמעקר.

(ב) השע. כסה טיח (רש"י ישעיה ו י).

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרָאִיךָ:

כָּל-הַיּוֹם חֲרַפּוֹנוּ אוֹיְבֵינוּ אֵינָה מְלַכְכֶּם וְצוּר מַעֲזוֹכֶם: לָמָּה יֹאמְרוּ
הַגּוֹיִם אֵי-הֵנָּה אֱלֹהֵיהֶם: וְאֵינָה אִפּוֹ תִּקְוֹתֵנוּ וְתִקְוֹתֵנוּ מִי יִשְׁוֹרְנָה^(א):
תִּיתַחֲלֵנוּ דְמַעַתֵּנוּ לָחֵם יוֹמָם וְלֵילָה בְּאֶמְרָם אֱלֵינוּ כָּל-הַיּוֹם אֵינָה
אֱלֹהֵיהֶם: אֱלֹהִים אֱלֹד־מִיֶּלֶךְ אֶל-תַּחֲרֹשׁ וְאֶל-תִּשְׁקוּט א: קוֹמָה עֲזֹרְתָה
לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסִדֶּךָ: בִּי-עַם יי חֲחֶסֶד וְחֶרֶבָה עִמּוֹ פְדוּת: פּוֹדֶה יי
נֶפֶשׁ עַבְדּוֹ וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל-תַּחֲסִים בּוֹ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מְשֻׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֱדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֱדֹנֵי סֶלָחָה אֱדֹנֵי תְקַשִּׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

יג. ע"ס א"ב כפול וצסוף חתום (רבנו) גרשם בר יהודה (מאור הגולה)

אֱלֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵינָה כָּל-נִפְלְאוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת.

אֲשֶׁר סִפְרוּלָנוּ אֲבוֹתֵינוּ יי צְבָאוֹת^(ב).

בְּרַדְתָּ יִשְׂרָאֵל מִצְרִימָה לְשַׁעְבּוֹד וְתִלְאוֹת.

וצרות.

בְּחֻבְלֵי אָדָם מִשְׁכָּתָם וְלֹא בְּשִׁלְשָׁלוֹת^(ג):

בדרך חמלה הבאת אותם למצרים, שהתקבלו בכבוד רב, ולא כגולים הקשורים בשלשלאות:

גַּם מַעֲבִידֵיהֶם בְּקֶשֶׁה עֲבוֹדָה.

נִזְרוּ בִּיָּאֵר זְכוּרֵיהֶם לְאַבְדָּה.

(א) וְתִקְוֹתֵנוּ מִי יִשְׁוֹרְנָה (חיוז יז טו). פי' מי יראה את תקוותנו (יום הגאולה) הלא נמות לפני כן (רמב"ן על חיוז).

(ב) אֵינָה כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ. הפייטן שואל את שאלת גדעון, וְלָמָּה מִצַּאתֵנוּ כְּלִי-נִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר סִפְרוּלָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֹא-אִמְרָה הֵלֵא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ ה' וְעַתָּה נִמְשְׁנוּ ה' וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף-מִדִּין (סופטים ו יג).

(ג) בְּחֻבְלֵי אָדָם וכו'. בשבת (דף פ"ט ע"ב) ראויה היה יעקב אבינו לזכר למצרים בשלשלאות של כרזל אלא שזכותו גרמה לו שנאמר (הושע יא ז) בְּחֻבְלֵי אָדָם אֲמִשְׁכֶּם בְּעִבְתוֹת אַחֲבָה וְאַחֲבָה לָהֶם בְּמִרְיָמִי עַל עַל לְחִיָּהֶם וגו'.

דַּנְתָּ בְּסִאפְסָאָה^(א) מִדָּה בְּמִדָּה.
סאה בסאה

דַּגְלִים הוֹצֵאת בְּרִכּוּשׁ כָּל־חֲמִידָה:
צבאותיך הוצאת ממצרים ברכוש גדול:

הֵיִם וַגְּלִי בְּעֶזְךָ פוֹרְרוּ.
נבקעו.

הִירְדֵּן הוֹבִשֶׁת וּבִרְגֵל עָבְרוּ.
(בימי יהושע)

וּבַמִּדְבָּר כָּל־לִבָּתָם וּדְבַר לֹא חָסְרוּ.
על ידי חֲמֵן וחבאר

וּמִמְלָכוֹת וְעַמִּמִּים בְּיָדָם נִמְסְרוּ:

זָנְחוּ טוֹב וִרְדָּפוּם מִכְּנִיעִים.
עזבו תורתך

זָעְקוּךָ וְשִׁמְעָתָ וְהֶעֱמַדְתָּ מוֹשִׁיעִים.
זעקו אליך

חֲנוּ בְּאַרְצָם כָּל־טוֹב שְׁבִיעִים.

חָטְאוּ וַגְּלוּ וּפָקַדְתָּם לְשִׁבְעִים:
בחורבן בית ראשון וזכרתם אחרי ע' שנה של גלות בבל:

טָפְלוּ שֶׁקֶר וְנָתְנוּ לְמִרְמָם.
חטאו בחטא הוצאת שם רע

טָרְדוּם לְמִדְּחָפּוֹת אֲנָשֵׁי חָמָם.
גרשו אותם לגלות

יֵצְאוּ מֵאַרְצָם וְקִץ חֲזָרְתָם נִכְמָם.
נעלם

יֵשְׁבוּ בַּגּוֹיִם וְהָיוּ לְמָם:
והטילו עליהם מיסים:

כַּח אֶמֶץ פִּלְטָה הִנְשֵׁאֶרְתָּ.
חזק כוחם של הנשארים.

כָּשֵׁל כַּחֲהָ מִכַּבֵּד רָעָה מִמְּאֶרְתָּ^(ב).

לַעֲת רֵאשׁוֹנָה פָּקַדָה מִשְׁאֶרְתָּ^(ג).
בזמן שהצרה הראשונה עדיין לא עברה.

לְבוֹא שְׁנִיָּה אֵצֶה מִמְּהֶרְתָּ:
ממהרת שניה לבוא: אלה לשון מהירות

(א) בסאפסאה (ישעיה כז ח). כמו שדקשוהו (סנהדרין דף ק' ע"א) סאה בסאה.

(ב) ממארת. צרעת מִמְּאֶרְתָּ (ויקרא יג נב). ת"א סגירות מחסרא.

(ג) פקודה משוארת. בסנהדרין (דף כ"ז ע"א) ולכות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממהרת לבוא, וזמורת כהנים דרשו כך על הפ' וְהֶפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּחֻלָּה (ויקרא כו טז) עד שהראשונה פקודה אלכלם אזיא אחרת. ואולי הפייטן רמז גם ללה"כ ומהייתעשו ליום פָּקַדָה (ישעיה י ג), פירש"י שיפקד הקצ"ה עליכם עוונתכם.

מַעַת לַעַת צָרָתִי מִרְבָּה.

מִיּוֹם שֶׁעָבַר קָשָׁה הִבָּא.

נִלְאִיתִי נִשּׁוּא עַל מִדְּהֶבָה^(א).

הַתַּעֲיִיפִתִּי כִּינִי לַמַּלְכוּת

נֹאֲמָת מְדוּד וְהִבָּא הִבָּאָה רַבָּה:

הַאוֹמֶרֶת

מִגְלָתְךָ דִּוְחָק צוֹרֵר הֶצָּר.

אֶת כָּלִל יִשְׂרָאֵל

שִׁבְרָה לְהַמִּיר בְּתַלּוּי נֹצֵר^(ב).

שֶׁנֶּחֱלִיף אֶת ה' שֶׁהוּא תַקּוּוֹתֵנוּ בְּאֶחָד מִיְצוּרָיו, בֶּן אָדָם, שֶׁנִּתְלָה.

עַד־אָנָּה יִי אֶקְרָא מִפְּצָר.

עֲנֵנִי בַּמֶּרְחֵב כִּי יָדְךָ לֹא תִקְצָר:

פְּשָׁעִים אִם עֲצָמוֹ בֵּינִי וּבֵינְךָ לְהַבְדִּילָהּ.

פְּרִגְנוֹד אִם נִנְעַל בְּפָנֶי הַתְּפִלָּה.

פְּרִגְנוֹד מַחֲסֵה שֶׁל הַשְׂכִּינָה

צוֹר, בְּכַפֵּא כְבוֹדְךָ חֲתוּרָה^(ג) מְחַלָּה.

פֶּתַח חוֹר בַּמַּחֲסֵה לִקְבֹּל אֶת תְּפִילָּתֵנוּ.

צַעֲקָתִי תָבוֹא לְפָנֶי כְבוֹדְךָ לְהַתְקַבֵּלָהּ:

קָרָא שְׁנַת רָצוֹן מַעֲצָב לְהַנְפִּישִׁי.

הִכְרַז עַל שְׁנַת הַגְּאוּלָּה כְּדִי לִתֵּת לִי מְנוּחָה מִצָּרוֹתַי.

קִבֵּץ נְפֻצּוֹתַי וְעָבֹר בְּרֹאשִׁי^(ד).

רִיבָה יִי רִיבֵי נַפְשִׁי.

רָצָה לְהַצִּילֵנִי אֱלֹהֵי קְדוּשָׁי:

שְׁנֵי רִשְׁעִים בְּחֻצֵּי תִגְרָם.

הַאֲכַל אֶת הַרְשָׁעִים חֻצֵּי כְּדִי לִשְׁבּוֹר שִׁינֵיהֶם.

שָׂכֹל וְאַלְמוֹן אוֹתָם תִּתְּהוֹרָם.

הַחֲרוֹגִים אוֹתָנוּ וְעוֹשִׂים אֶת נָשִׁי יִשְׂרָאֵל שְׂכּוֹלוֹת מִבְּנֵיהֶן וְאַלְמוֹנוֹת מִבְּעֲלֵיהֶן, הָרוֹס אוֹתָם.

(א) מִדְּהֶבָה (יִשְׁעִיָּה יד ז'). דִּרְשׁוּ חֲז"ל בְּשִׁבְתָּ דף קמ"ט ע"ב אֹמֶרָה ז' שְׁאִמְרָה מְדוּד וְהִבָּא.

(ב) נֹצֵר. פִּירוּשׁ נִבְרָא, וְאִינוּ אֵל, וְהוּא גַם רִמּוֹ לֶשֶׁם עִירוֹ, שֶׁבֶא מְנַלְכֶּת.

(ג) חֲתוּרָה. בְּמִדְרַשׁ (דְּבָרִים רַבָּה ז יג) דַּעֲנִין מִנְשָׁה הַמֶּלֶךְ שֶׁרָאָה לַחֲזוֹר בְּתַשׁוּבָה וְכו' וְהָיוּ מַלְאָכֵי הַשֶּׁרֶת מַסְתַּמִּין אֶת חֲלוֹנוֹת שֶׁל רִקִּיעַ שֶׁלֹּא תַעֲלֶה תַפְלֹתוֹ לִשְׁמַיִם מֵה עֲשֵׂה הַקִּבְ"ה הַתָּר אֶת הַרְקִיעַ מִתַּחַת לִכְסֵּא הַכְּבוֹד וְקִיבַל אֶת תַּפְלֹתוֹ וְיִשְׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַּיִם לְמַלְכוּתוֹ.

(ד) וְעָבֹר בְּרֹאשִׁי. כ"ש דַּעֲנִין הַגְּאוּלָּה וְיַעֲבֹר מִלְּפָנֶיהֶם וְה' בְּרֹאשָׁם (מִיכָה ז יג).

תִּשְׁפֹךְ דָּמָם אֶרְצָה לָרֶם.

ותרטיב בו את האדמה.

תְּמוּתָהּ^(א) הוֹתֵר וּבִאֲמוֹנָה תֵּאָרֶשׁ:

בתוך הנהרגת עליך, הִשָּׁאֵר אותה בחיים ותתארכ איתה בשכר האמונה:

גְּדוֹר פְּרִצַת סֶפֶת דָּוִיד הַנִּפְלֵת.

רוֹמֵם קָרִיָּה עַד־עֶפֶר מִשְׁפָּלָת.

שְׁבוּיָה נָחַם נַחֲמָה מִכִּפְלֵת^(ב).

מֵאוּרָה הָאֵר וְתֵאִיר מְאֻפָּלָת:

ותאיר את ירושלים היושבת בחושך:

בְּנֵה עִירָךְ כִּימֵי עוֹלָם.

רַפָּא מִזְבִּיחֶךָ הֵיכַל וְאוֹלָם.

בנה מחדש

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל שֵׁם יַעֲבֹדוּךָ כָּלֵם.

וַיִּתְגַּדֵּל שִׁמְךָ עַד־עוֹלָם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לִקְנוֹ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בִּי מִכַּבֹּט בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִכַּבֹּט בְּגִדִּיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְיָ עַל בֶּן
יֹרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָהּ יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִיָּם
עַד־נִפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרָךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים

(א) תְּמוּתָהּ. כנסת ישראל הנהרגת עליך (רש"י תהלים עט יא).

(ב) נַחֲמָה מִכִּפְלֵת. צפסיקתא פסיקא דנחמו, חטאו כפלים חטא חטאה ירושלים (איכה א ח), ולקו כפלים, כִּי לִקְחָה מִיַּד ד' כפלים ככל־חטאתיה (ישעיה מ ז), ומתנחמים כפלים נחמו נחמו עמי (ישעיה מ א).

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמָךְ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדִיקֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֵלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

י' פזמון חתום בו שפטיה^(א)

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בְּיָ תַשׁוּעַת עוֹלָמִים^(ב).

ישועה נצחית.

גַּם הַיּוֹם יוֹשְׁעוּ מִפִּיךָ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים.

כִּי אַתָּה רַב סֵלִיחוֹת וּבַעַל הָרַחֲמִים:

שְׁעָרֶיךָ הֵם דּוֹפְקִים כְּעַנְיִים וְדָלִים.

צָקוֹן לַחֲשֹׁם^(ג) קָשׁוּב, יְהִי שׁוֹכֵן מְעַלִּים:

לתפלה שהם שופכים לפניך בלחש, תקשב, אתה ה' השוכן בשמים:

פְּחוּדִים הֵם מִכָּל־צָרוֹת מִמֶּחָרְפֵיהֶם וּמִלּוֹחֲצֵיהֶם.

נָא אֵל תַּעֲזֹבם יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

טוֹבוֹתֶיךָ יִקְדְּמוּ^(ד) לָהֶם בְּיוֹם תּוֹכְחָה.

וּמִתּוֹךְ צָרָה הַמְצִיאֵם פְּדוּת וּרְוַחָה:

הכן להם את הישועה:

יִוָּשְׁעוּ לְעֵין כָּל וְאֵל יִמְשְׁלוּ בָם רְשָׁעִים.

כִּלְהַ שְׁעִיר וְחוֹתָנוּ וַיַּעֲלוּ לְצִיּוֹן מוֹשִׁיעִים:

אדום וישמעאל

הַקְשִׁיבָה אָדוֹן לְקוֹל שׁוֹעֲתָם.

וּלְמִכּוֹן שִׁבְתְּךָ הַשָּׁמַיִם תַּעֲלֶה תַפְלָתָם.

(א) רבנו שפטיה חי באיטליה בעיר אוריה ונפטר בר"ה שנת ד' אלפים תרמ"ז (מגילת אחימעז).

(ב) נושע בה' תשועת עולמים. בילקום (זכריה סימן תקע"ז), עם נושע בה' (דברים לג כט), אמר הקב"ה בעוה"ז הייתם נושעים ע"י בני אדם, במלכים ע"י משה ואהרן, בימי סיסרא על ידי דבורה וזרקה, ובמדינים ע"י שופטים, וע"י שהיו ב"י הייתם חוזרים ומשתעבדים אצל לעתיד לבא אני בעלמי גואל אתכם ועוד יותר אין אתם משתעבדים שנאמר (ישעיה מה יז) וישראל נושע בה' תשועת עולמים.

(ג) צקון לחש (ישעיה כו טז). פירש"י שפך שיח ותפילה.

(ד) טובותיך יקדמו. במגילה (דף י"ג ע"ב) אין הקב"ה מכה את ישראל אל"כ בורא להם רפואה תחילה.

כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

ק' יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בִּי תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים. גַּם הַיּוֹם יוֹשְׁעוּ מִפִּיד
שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' א' רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנִפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וְשִׁנּוּתִיךָ לֹא יִתָּמוּ:
אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן בִּי-יַעַת לְחַנּוּנָהּ כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ
נִשְׁבְּרָה לִב-נִשְׁבֵּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרַצוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכַחִי-צֶדֶק עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזִי יַעֲלוּ
עַל-מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים: זָכַר-רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּחָה: זָכַרְנוּ יי'
בְּרַצוֹן עַמֶּךָ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ: זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדָם גְּאֻלַּת שְׁבֹט
נַחֲלָתְךָ חֲרִי-צִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי' חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל
תִּשְׁפַּח לְנִצָּחַ: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ
עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת-זִרְעֶכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמַּרְתִּי אֶתְּךָ לְזִרְעֶכֶם וְנָחֳלוּ לָעָלָם: זָכַר לַעֲבָדֶיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּנֵי אֱלֹהֵי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ
וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֶל-נָא תֵּשֶׁת עֲלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חָטֵאנוּ צוּרְנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

אם הוא יום שלפני ערב ראש השנה, אומרים לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

טו חטאנו ע"ס א"ב וצסוף חתום יצחק בר יקר חזק ואמין

אָרִיד בְּשִׁיחִי. בְּשִׁיחִי לְגֹחִי.^(א)

אצעק בתפילתי לבוראי

לְגֹחִי בְּהִשְׁיחִי. כִּי אִם־בְּרוּחִי (זכריה 7 ו):

כאשר משפילים אותי. אבל ברוחי

בְּרוּחִי וּבְלִשׁוֹנִי. בְּלִשׁוֹנִי עֲלִבּוֹנִי.

ובלשוני, אני מספר את עלבוני

עֲלִבּוֹנִי לְקוֹנִי. נַחַר גְּרוֹנִי (תהלים סט 7):

לה' קוני ומרוב הדיבור יבש גרוני

גְּרוֹנִי וּשְׁפָתַיִם. וּשְׁפָתַיִם בְּשִׁתַּיִם.

וגם שפתי.

בְּשִׁתַּיִם נְתִיבוֹתַיִם. לְפָנַי דִּלְתַּיִם^(ב) (ישעיה מה א):

בפני האדם שתי דרכים, דרך הטוב ודרך הרע, וגם אם יחטא,

דִּלְתַּיִם לְתִשׁוּבָה. לְתִשׁוּבָה שׁוֹבָה.

דלתי תשובה פתוחים, וקול קורא : שובי,

שׁוֹבָה מִשׁוֹבָה. הַבֵּת הַשׁוֹבֵבָה (ירמיה לא כא):

שובי ממרידתך, כנסת ישראל שמרדה:

הַשׁוֹבֵבָה נַעֲוִית^(ג). נַעֲוִית וְנִדְוִית.

כנסת ישראל שמרדה בך מתכופפת וסובלת.

(א) כתב בסידור עבודת ישראל : להבנת פיוט זה יש לדעת כי רוב התבות הנכפלות בו העמידן המחבר רק לפאר חרוזת פיוטו ולענין הבנת המאמרים מיותרות הן והמבאר את הפיוט כריך שיקרא : אריד בשיחי לגוחי בהשיחי כי אם ברוחי ובלשוני עלבוני לקוני נחר גרוני וכו'. וכן ככל הפיוט. אריד בשיחי (תהלים נה ג). ת"י אתרעם במילי.

(ב) דלתים. יש מפרשים שתי דלתות לתשובה, אחת פתוחה לרצים כל השנה, ואחת ליחיד בעשרת ימי תשובה.

(ג) נעוית. נהייתה עקומה (ת"י תהלים לח ז).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון ככל בית על לשון הכתוב, וצסוף חתום שמואל חזק וברוב המקומות אין אומרים ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא בונן אומרים לאם גלילה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבִּי. אֲתָנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבִי.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אֲבוֹת זְכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבִי. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבְּקֵשׁ מְחִילָה.

ואנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

נְדִיית וְנִתְיִית⁽⁷⁾. לְאַבְדּוֹן וּמָוֶת (איוצ כח כ):

ונכתבה למיתה

וּמָוֶת וְצוּקָה. וְצוּקָה מְצִיקָה.

וצרות מציקות

מְצִיקָה וְהַחֲזִיקָה. וְתִלְךָ הַלֹּךְ וְזַעֲקָה (ש"ב יג יט):

וחזקות. ולכן הולכת וזועקת.

זַעֲקָה מְגַעֲרָתְךָ. מְגַעֲרָתְךָ וְקִנְאָתְךָ.

גם קנאה לשון קנף (רש"י במדבר כה יא)

קִנְאָתְךָ וּגְבוּרָתְךָ. סְמִכָה חֲמִתְךָ (תהלים פח ח):

גערות, וקנאות, וגבורת עונשית, וחמתך, כולן הגיעו סמוך לה.

חֲמִתְךָ מִלֵּאָה. מִלֵּאָה נִלְאָה.

והתעייפה.

נִלְאָה נִכְאָה. עַל־אֲדָמָה טִמְאָה (עמוס ז יז):

טִמְאָה בְּצִרוּעָה. בְּצִרוּעָה פְּרוּעָה.

כמצורעת, ששעריה ארוכות.

פְּרוּעָה מִדְּעָה. וְהִיא לֹא יִדְעָה (הושע ב י):

חסרת דעה ולא ידעה איך לצאת מצרתה.

יִדְעָה נֶאֱלָמָה. נֶאֱלָמָה נֶעֱלָמָה.

היא שתקה ונעלמה ממנה

נֶעֱלָמָה חֲכָמָה. בְּפִתָּה בְּלָמָה (יירמיה נא נא):

חכמה, וכלימה כיסתה אותה:

(7) ונתוית. לה"כ (יחזקאל ט ז) וְהִתְיִיתָ וְעַל־מִצְדּוֹת הָאֲנָשִׁים. ודקשו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א) ח"ל הקב"ה לגבריהל כך וכסום על מלחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדֻלָּה⁽⁸⁾. חֲטָא הָעָם הָיָה חֲטָאָה גְּדֻלָּה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שמו' לב לא):

גְּדֻלָּה מִקֶּדֶם וְנֹאָה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֹנֶה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גֹּלָה בְּרָגֶל גִּזְאוֹה. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מְעַנָּה תַּחֲזֶה. דִּלּוּתִיהָ לֹא תִבְזֶה.

אביוניה

(8) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדֻלָּה. חֲטָא הָעָם הָיָה חֲטָאָה גְּדֻלָּה. במדרש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רבדבין יאי לאלוה רב דשציק לחובין רבדבין הה"ד (תהלים כה יא) לְמַעַן־שְׁמֹךְ ה' וְסִלְחָתָהּ לְעֹנִי כִּי רַב־הוּא.

בְּלִמָּה וְחִרְפָּה. חִרְפָּה פְּרוּפָה^(ה).

היא לבושה כלימה וחרפה.

פְּרוּפָה צְרוּפָה^(ו). הִיתָה לְשִׁרְפָה (ישעיה ט ז):

הותכה ונשרפה באש.

לְשִׁרְפָה חֲבוּשָׁה. חֲבוּשָׁה נְטוּשָׁה.

עזובה.

שבוייה,

נְטוּשָׁה רְטוּשָׁה^(ז). גְּרוּשָׁה מְאִישָׁה (ויקרא כא ז):

מְאִישָׁה לְבָזִיּוֹן. לְבָזִיּוֹן וּכְלִיּוֹן.

וּכְלִיּוֹן בְּצִיּוֹן. לֹא תֻכַּל נְקִיּוֹן (הושע ח ה):

במקום שאין בו מים. לא תוכל להינקות מהחטא:

נְקִיּוֹן וּכְפָרָה. וּכְפָרָה מְחַסְרָה.

והיא מחוסרת כפרה.

מְחַסְרָה מְנַרָה. כְּפָרָה סִרְרָה (הושע ז טז):

והושלכה לארץ כפרה מורדת:

סִרְרָה בְּבַעֲלָה. בְּבַעֲלָה מַעֲלָה.

ומרדה ומעלה בבעלה, הוא ה'.

מַעֲלָה מְעִילָה. אֵין דֵּי עוֹלָה (ישעיה מ טז):

ואין קרבן לכפר:

(ה) פְּרוּפָה. כדתנן (שבת ו ו) ומדיות פרופות ופי' הרע"ב שמתעטפות בטלית ותולות לצועה בשפתה אחת כנגד זוארה ובשפתה השנית כורכת אצן או אגוז וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופלת מעליה.

(ו) צְרוּפָה. לשון התכה בלש.

(ז) רְטוּשָׁה. לשון עזיבה כמו שאמרו (ב"מ דף ל"ח ע"ב) ואלו הן נכסי נטושים וכו' ואלו הן נכסי רטושים וכו'.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

דִּחָה מִחָה וְהִיָּה. לַעֲוֹן הָעַם הִיָּה (במדבר יד יט):

הרחק עוונותינו, מחוק אותם, והזה עלינו לכפרתנו.

הִיָּה וּכְזָה^(ב) הִעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֶם וְשָׁלוֹחַ לְצוּרֵינוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחֻבּוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מַעֲלוֹ לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(א).

כינוי לנביאים

את הנביאים.

(ב) הִיָּה וּכְזָה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הִיָּה הרבה פעמים כמו הִיָּה אֲנַכִּי מִבֵּיא רָעָה אֶל־הָעָם הִיָּה (ירמיה ו יט), וגם בלשון פְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כְּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(א) פְּרוּזוֹת. כינוי ליכושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פְּרוּזוֹת כדאמר ר' יוחנן (פתחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

עוֹלָה וּמִנְחָה. מִנְחָה זָנְחָה.

פסקו עולות ומנחות.

זָנְחָה נֶאֱנַחְתָּה. בַּמִּכּוֹה פָּרַחְתָּה^(ח) (ויקרא יג כה):
וכנסת ישראל נאנחת על שריפת בית המקדש:

פָּרַחְתָּה טְמֵאָה. טְמֵאָה וְקִנְאָה^(ט).
מלכות הטומאה מתפשטת ומרגיזה את ישראל.

וְקִנְאָה תִּקְנֵאָה. לֶךְ צִמְאָה (תהלים סג ז):
ואתה ה' תקצוף באויב למען ישראל הצמאים לך.

צִמְאָה נִפְשִׁי. נִפְשִׁי לְהִנְפִישִׁי.

לְהִנְפִישִׁי מִרְפְּשִׁי. אֵלֵּי קִדְשִׁי (חזקוני ח יז):
שיתן לנו ה' מנוחה מהטיט והבוץ

קִדְשִׁי וּמוֹשִׁיעִי. מוֹשִׁיעִי מִפְּרִשְׁיָעִי.
מאויבינו

מִפְּרִשְׁיָעִי תִשְׁעֶשְׁעִי. יִי רַעִי (תהלים כג א):
תשמחני

רַעִי אֵלִי. אֵלִי וּמִצִּילִי.

מִצִּילִי תִנְחִילִי. בְּרַמִּי שְׁלִי^(י) (שיר א ו):
בית המקדש:

שְׁלִי שְׁלָךְ. וְשְׁלָךְ לְמוֹלָךְ.
שהוא שלנו וגם שלך.

(ח) במכּוֹה פָּרַחְתָּה (ויקרא יג כה). והמפרשים פירשו אותו לכמה פנים. ואני סמכתי על מ"ש בריש הפיוט כי המלים הכפולות נכפלו לתפארת, ולכן חתכתי בין שתי המלים ופירשתי כאילו כתוב: נאנחה במכּוֹה, פָּרַחְתָּה טוּמְאָה, פי' כנס"י בוכה על שריפת הבית, והטומאה מתפשטת.

(ט) וְקִנְאָה. קִנְיָה, כמו שפירש"י ריש פרשת פינחס.

(י) ברמיו שלי (שיר א ו). במדרש רבה שם נדרש על בית המקדש.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

וְאֶנְחָנוּ בְּשׁוּמְרֵי מְזֻזוֹת⁽⁷⁾. מִה־נֶּאֱמַר אֵלֵּינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):
ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

זֹאת מְשׁוּגָתֵנוּ אֶתֵּנוּ. יִרִיתֵנוּ וְרִזְתֵּנוּ^(ה) וּפִרְתֵּנוּ.
מלאי חטא אנחנו. למרות שחזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

זֶדוֹן הוֹסַפְנוּ וְחִתֵּתֵנוּ. יִדְעֵנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):
והבהלת אותנו.

(7) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אשְׁרֵי אָדָם שִׁמְעֵ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתֵּי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזֻזוֹת פֶּתְחֵי (משלי ח לד).

(ה) זריתנו. ל' וְתִזְרֵנִי חֵיל לְמִלְחָמָה (ש"ב כב מ) ובהללים הוא אומר (יח לג) הַבְּאֲזִרְנִי חֵיל, וחז"ל דרשו (יומא דף מ"ז ע"א) דבוננו של עולם זריתני וזרזתני.

לְמוֹלֶךְ נִאֲצוּ לָךְ. וּלְשׁוֹנָם תִּהְלָךְ: (תהלים עג ט):

האויבים חרפו אותך בביתך, ואמרו שתש כחד:

תִּהְלָךְ גִּזְרֶת. גִּזְרֶת הָעֶבְרִית.

והנה אתה גזרת את הים והעברת את ישראל.

הָעֶבְרִית וַיִּתְּרֶת. עֲסִיזוּ יִצְרֶת: (ישעיה מג כא):

וגידלת את ישראל אשר בראת לכבודך:

יִצְרֶת חֶק לִי. בִּירַר יִקַּר מְלוּלִי.

ונתת לנו את התורה. קבל תפילתי הטהורה.

מְלוּלִי לְאֵלִי. אֱלֹהִים אֲדֹנֵי חֵילִי: (חזקוק ג יט):

חֵילִי חֲזָקְנוּ. חֲזָקְנוּ וְאַמְצָנוּ.

וְאַמְצָנוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מְחַקְקֵנוּ: (ישעיה לג כב):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שָׁבוֹת אֲחֵלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶת גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטָאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲפִינוּ יִשַׁע אֶל־הַהָרִים⁽¹⁾.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטָאנוּ בְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפֵּר. טוֹב בְּעֵד יִכְפֹּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפֵּר. יַעֲזֵן וְיָמִי יִפֹּר: (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפֹּר פֶּעַם וַיַּחֲסֶה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵשָׂא. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד כִּפָּא: (ישעיה נז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן כסא בונן תמלא ברום גדליה

(1) ישע אל ההרים. במדקש תהלים אָשָׂא עֵינֵי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקד"ה לדן וישראל מסתכלין בצבות שידברו עליהם זכות.

וְלֹא־תַעֲלֶתֶם לְכַלְתֶּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאֵל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. וְשִׁב
יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּצָה מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֻצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּצֶךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן הִטְאִינוּ פִּשְׁלֶךָ וּכְצֹמֶךָ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחָה
יֹאמַר יְיָ אִם־יִהְיוּ הִטְאִיכֶם בַּשָּׁנִים פִּשְׁלֶךָ יִלְבִּינוּ אִם־יֹאדִימוּ כִּתּוּלָע בַּצֹּמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִהָרָנוּ כְּמוֹ שְׁכָתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִהָרָתֶם. מִכָּל טְמֵאוּתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם: מִחָה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחָה
פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנֵן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גִאֲלִיתִךָ: אֲמַרִינוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לְבָנוּ לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלֹתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲוֵי פָנִים וְקִשִּׁי
עָרַף לֹא־מַר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינִי. וְהִרְשַׁעְנוּ. זְדוּנוּ. חֲמִסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לִצָּנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לְבָנוּ בַּחֲטֵאֵינוּ.
הִחֲבֵל אוֹוִינֵנוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתֵּנוּ הִיָּתָה
לְשֹׁמֵה. יָפִי אֲדַמְתֵּנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נַעֲזִי פָנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹא־מַר לִפְנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינִי. וְהִרְשַׁעְנוּ. זְדוּנוּ. חֲמִסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לִצָּנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּנוּ מְשֻׁלָּנוּ. מְשֻׁשָׁנוּ וּמִוֶּרֶט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שְׂכָמֵנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלּוֹ בָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קְרָאוּנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעֵינֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיהָ. תַּעֲנֵנוּ כְּצֹאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵנוּ. וְחֵיד נַעֲיִז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֶר לְפָנֶיהָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרִדָנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פֶּשַׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעָנוּ. שִׁחַתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיהָ וּמִפְּשָׁטֶיהָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָה אָמַר לְפָנֶיהָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָהּ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדָהּ אָמַר לְפָנֶיהָ. מִי־אֵל כְּמוֹד נִשָּׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיהָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנָהּ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיהָ וּרְאָה
שְׁמִמְתֵּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמָהּ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיהָ כִּי עַל־רַחֲמֶיהָ הִרְבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעַה אֲדֹנִי סִלַּחַה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנָּהּ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמָהּ נִקְרָא עַל־עִירָהּ וְעַל־עַמָּהּ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיהָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאַשְׁמַתָנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיָחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּפְשָׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סָלְחוּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶה כְּאָמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא גָּאֵם יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָהּ רַעֲבִי טוֹבָה צִמְאִי חֶסֶד תֹּאבִי יִשְׁעָהּ
יִבִּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמָהּ: אֵל חֲנוּן שְׁמָהּ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמָהּ: יְיָ עָשָׂה לְמַעַן שְׁמָהּ: עָשָׂה
לְמַעַן אֲמַתָּהּ: עָשָׂה לְמַעַן בְּרִיתָהּ: עָשָׂה לְמַעַן גְּדֻלָּהּ וְתִפְאָרְתָהּ: עָשָׂה לְמַעַן
דָּתָהּ: עָשָׂה לְמַעַן הוֹדָהּ: עָשָׂה לְמַעַן וַעֲוִדָהּ: עָשָׂה לְמַעַן זִכְרָהּ: עָשָׂה לְמַעַן
חֶסֶדָהּ: עָשָׂה לְמַעַן טוֹבָהּ: עָשָׂה לְמַעַן יְחִידָהּ: עָשָׂה לְמַעַן כְּבוֹדָהּ: עָשָׂה לְמַעַן

לְמוֹדֶדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֱהָבֶיךָ
 שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבָרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
 בְּבוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
 יְחֻדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
 בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: אֲהִינּוּ, עֲנֵנוּ: אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: הֵא הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹכֵשׁ בְּעַסִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
 מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוָנִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבָרָהֶם, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מִשְׁגָּב אִמְהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ יַעֲנֵנוּ: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר הַחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתֶה הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
 בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
 וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ
 בְּכָשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה
 לְמִרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
 דִּי־עָנָה לְתַבְרִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
 רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי
אל־בא־פך תוכיחני ואל־בִּחֲמֶתךָ תִּסְרֶנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אִמְלֹאֲנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי
נִבְחָלוּ עַצְמִי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׂאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטּוֹתַי, בְּדַמְעָתִי עַרְשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתֻקָּה
בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי
תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיְכִי וְיִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמַחֲיָה. מְסִיק מְשֹׂאֵל לַחֲיִי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אַבּוּהִי
לְקוּיָה. אַבּוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְד נֶפֶק בְּקוֹלָר. מְרָה תֵּאב וְתִבְר
קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִן קִמְד. הָא רֹוִי נַפְשָׁן בְּגִידִין מִרְרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי
וּמִרְדִּינִן קִמְד. הָא בְּבוּזָתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקוּיָתָא. בְּמִטּוּ מִנְדָּ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עֲלֵךְ. עַד דְּלֹא נִתְּוֹא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מִכְּנִיסֵי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוּתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהִרְבּוּ תַּחֲנּוּן וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הוֹפִירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ
תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֲבָתְךָ וַיְחִיָּה זֶרַעֲךָ שְׁלֹא תֵּאבֵד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מֵהֵרָ עֲנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזוּרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמּוּךְ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנּוּן כְּעֲבָדָא דְּמִתַּחֲנּוּן לְמֶרְה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׁרִינִן. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁינִן. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְוִיָּךְ, מָרְן. עֲבֵד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבִהֲתָנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנּוּן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתַּחֲנּוּן לְמֶרְה. כְּלָחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לָן שְׂאֵלְתִּין
וּבַעוּתִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קִמְדָּ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֻמְרִים שָׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יי
אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשֻׁלָּשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קְדוּשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפִּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אָבינו מלכנו חַנּוּנוּ וְעֲנּוּנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחַסֵּד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחָנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוָלָם
הָמָּה: יְהִי־חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֲלֹתֵינוּכָרְלָנוּ עֲוֹת רֹאשִׁים מִהֵר
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חַנּוּנוּ יְיָ חַנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנֻחָנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתָנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֲרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום רביעי

בְּטָרִם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶיךָ:
דְּלִתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוִה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוִה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רָצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוִה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוִה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מְאֹד בָּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקְרָה: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהִתְנַשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לוי ידמה לוי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נורא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לוי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען־שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בחדעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׂרִירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטָדֵק: לְמַעַן־שִׁמּוּךָ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְּפָר: יָדַעְנוּ יְיָ רָשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שִׁמּוּךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שִׁמּוּךָ: לֹא
כַּחֲטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עִלְּנוּ: כִּי כִגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידֶךָ עִלְּנוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עִלְּנוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלְחָת: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמִמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמּוּךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֵעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה
אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמּוּךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מז ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵלֶיךָ נִשְׁוֹאוֹת עֵינֵינוּ.

בְּכָל־פְּנֵה וּפְנֵה אֲשֶׁר זָרִיתָנוּ:

פזרתנו

נַעֲטִית קוֹלָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ נִשְׁמָע.

בשמים

דִּלֵּךְ בְּכִי תִמְרוּרִים נִדְמָע:

טפטוף

הִצִּיקְתָּנוּ בְּטִינָנוּ מִרַב תַּחֲלוּאוֹת.

וּמִתְלָאוֹת הַבָּאוֹת אַחֲרֵי תִּלְאוֹת:

זוֹלָתְךָ בְּעָלוּנוּ אֲדוֹנִים^(א).
חוץ ממך שלטו עלינו

חוֹרְשִׁים זֶה אַחֵר זֶה בְּמַחֲשָׁנִים:

טְרוּפָה פָּרְתְּךָ בְּבִצְעֵי חֲבוּרִים^(ב).
בפצע וחבורה.

יְגוּעָה וּכְבֶּד אֵין לָךְ צָרָךְ בָּהּ וְלֹא לְאַחֲרִים:

כָּל־הַיּוֹם עָלֶיךָ הִרּוּגִים.

לְכַפֶּרָה אֵינָם מִשִּׁיגִים:

מִחֵנְתָנָה^(ג) וּמִחֵנְקָדָם.
נספר

נִגְדָדְךָ מִלְּבוּשׁ וּמִלְּהֻטְאֵי־אֵדָם:

שִׁיחַ שִׁפְתוֹתֵינוּ אִם נִבְרַר בְּשׁוֹשָׁן^(ד).

עוֹנֵנוּ נִגְדָנוּ יֶשֶׁן נוֹשָׁן:

פְּגָרֵנוּ אִם תִּצְמִית וְדָמְנוּ אִם תִּשְׁפּוֹף.
אם תשחית את גופנו

צִדְקָה אֶרֶץ מְבִלִּי רָגַז תִּהְפֹּךְ:

הארץ לא חטאה, ולמה תהפוך אותה מבלי סיבת רוגז נגדה:

קוֹמוּ רְבוּצֵי מִכְּפָל^(ה), סְעִדּוּנוּ בְּשׁוּעָה.
האבות

רְאוּ כִלְיוֹן וְאַיִה שְׁבוּעָה:

שׁוֹמְרֵי הַצֵּאֵן הִקִּיצוּ וְהַשְׁתּוֹמְמוּ.
משה ואהרן והיבחרו.

שִׁקְדָתָם טְרַחֲתָם וְלִפְהֻלּוֹת הִתְמַוּ^(ו).
ללא הפסק עבדתם

(א) זולתך בעלונו אדונים. כ"ס (ישעיה כו יג) בְּעָלוּנוּ אֲדָנִים זוֹלָתְךָ.

(ב) פרתך. נמשלו ישראל לפרה (הושע ד טז). בבצעי. לשון פלע כמו שפירש"י על הפ' ובצעים בראש בָּלָם (עמוס ט א) ופלעס.

(ג) נתנה. שם יתנו צדקות ה' (שופטים ה יא) פי' במלודה ענין דיבור.

(ד) שפתותינו אם נברר בשושן. ע"פ ל"ה (סיר ה יג) שִׁפְתוֹתֵינוּ שׁוֹשָׁנִים.

(ה) רבוצי מכפל. מה שקרא לאבות רבוצי מכפל, נ"ל ע"ס קרית ארבע, וארבע ל' רביעה, כמו (זרעית כט ז) רבצים ת"א רביעין.

(ו) הִתְמַוּ (ס"ז כ יח). פי' הרד"ק כמו תמו.

תפארת עזמו עזרה למה תישן.

ה' תפארתנו וכוחנו,

תוחלת ישראל הנה לא־ינום ולא יישן:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם־כל־בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויֵרֶד יי בעֶזְרָא ויִתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצח חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי מֶלֶךְ וְסֹלֵחַ ורב־חסד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

למה יי תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה: למה־פָּנִיךָ תסתיר תשפח עֵינֵינוּ וְלֹחֲצֵנוּ: למה לנצח תשפחנו תעזבנו לארך ימים: הושיעה יי כִּי־גָמַר חסיד כִּי־פָסוּ אַמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: כִּי־אֵיל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם בֶּן נֶפֶשׁ תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: קוּה קוּיֵנוּ יי וַיֵּט אֵלֵינוּ וישמע שׁוֹעֲתֵנוּ: הושיענו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ: קוּיֵתִי יי קוּתָה נֶפֶשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֲלֵתִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סְלָה: יי צבאות עֲמָנוּ מְשֻׁבְּ־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סְלָה: יי צבאות אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּיטַח בָּךְ: יי הושיעה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַע אֲדֹנָי סְלַח אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

יז ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה⁽⁶⁾ חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֱוִיתִיךָ קוּיֵתִיךָ מֵאָרֶץ מִרְחָקִים.

חמדתי אותך, וקווייתי אליך

בְּקֶרְבִּי שִׁחַרְתִּיךָ קְרָאתִיךָ מִמַּעַמְקִים.

דרשתיך

(א) י"א שהוא רבנו אליה בר שמעיה מעיר בארי באיטליה, המוכתר ככתר תורה וככתר שירה, החתום בתשובה המובאת בהגהות מיימוניות פכ"ג מאישות הי"ד. על חכמי בארי כתב ר"ת בספר הישר חלק השו"ת סוף סי' מו וז"ל בני בארי שהיו קורין עליהן כי מבארי תלמי תורה. רבנו אליה בר שמעיה חיבר סימנים יז, כז, ל, לג, לה, סח, ע, עה, פא, צא, צג, ק, קא.

גִּרְסָתִי לְתַאֲוָתְךָ^(א) בְּאֵיל עַל אֲפִיקִים.

נשברתי מרוב תאוותי אליך כמו אייל המחפש נחלי מים.

דִּרְשֵׁתִיךָ חֲקָרְתִיךָ בְּרַחוּבוֹת וּבְשׂוּקִים.

חיפשתך

הִנֵּה כָּעֵת תִּרְוִיחַ לִדְחוּקִים.

עכשיו תן רווח ליושבים בצרה ובדוחק.

וּתַעֲשֶׂה דִין וּמִשְׁפָּט לְעֲשׂוּקִים.

זְמוּרֵיהֶם שִׁחַתוּ וּבִקְקוֹם בּוֹקְקִים^(ב).

ענפיהם ובוזזים לקחו את הכל.

חֲמוּסִים אֲנוּסִים נְגוּשִׁים בְּיַד מַדִּיקִים.

לשון חמס משועבדים ביד הכותשים אותם.

טְפוּלֶיךָ שֶׁעֲשִׂעַתָּ בְּיַלְדִּים רַבִּים.

ישראל הדבקים בדך שימחת אז

יָמִים רַבִּים לְחַוְצִים וּדְפוּקִים.

כֹּל חָסְרוֹ מְטוֹב יִרְקִים.

לְבָאִים שִׁנִּיהֶם עָלִימוּ חוֹרְקִים.

אריות

מֵאִסַּת וּזְנִיחָת וְנִטְשֵׁת דִּבְקִים^(ג).

נֶאֱרַת בְּרִית^(ד) שְׁלֹשֶׁת הַחֲשׂוּקִים.

הרחקת מלבדך את הברית עם האבות.

סָחִי שִׁמְתָנוּ מִכִּים וְלֹקִים.

דבר מיאוס

עֲצוּמֵי גֵזֶם וְאֹכְלֵי יִלְקִים.

שבורים ואכולים ע"י חגבים. גזם וילק שני סוגי חגבים

פְּצוּעֵי חֲבוּרוֹת וְאַבְרִינוֹ מִתְפַּרְקִים.

צָרִי חֲדַלְנוּ וְדַלְנוּ תִּמְרוּקִים.

אין לנו תרופות ומשחות.

קוּמָה עֲזָרְתָה לְנֶאֱנָחִים וְנֶאֱנָקִים.

ומתפללים

קום ועזור

רוּחַם מֵאֲשָׁפוֹת וּמַעֲפָר תִּקִּים.

(א) גרסתי לתאוותך. גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲוָה (תהלים קיט כ) פירש"י נפשי משתכרת מחמת תאוה.

(ב) ובקקום בוקקום (נחום ד ג). פירש"י בזזום.

(ג) דבקים. בג' לשונות של חזה חבד הקב"ה את ישראל בדביקה, בחשיקה ובחפילה, בדביקה (דברים ז 7) וְאִתָּם הַדְּבָקִים (ז"ר פר' פ').

(ד) נֶאֱרַת בְּרִית (תהלים פט מ). פירש"י בטלת.

שְׁלֹטוֹן לְפָנֶיךָ יְרוּדִיךָ לְהַקִּים.

כוח להקים את ישראל שירדו עד עפר.

תִּקְפֶּךָ בְּשֹׁחַק וּמִמְשִׁלְתְּךָ בְּאַרְקִים.

כוחך בשמים בארץ.

אֵךְ לְשִׁמְךָ יוֹדוּ הַצַּדִּיקִים.

בְּנִשְׁאֹךְ רֹאשׁ שְׂבַעַתִּים מִזִּקְקִים^(א).

כשתרים את ראשם של ישראל שנטהרו שבע פעמים.

עֲתָה יֹאמְרוּ הַקְּרוֹבִים וְהַרְחוֹקִים.

יִתְבָּרֶךְ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

חֹזֵק וְאַמִּיץ דְּבָרוֹ הַקִּים.

לְחִבְצֻלַת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַת הָעֶמְקִים:

כינויים לכנסת ישראל

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֲזֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

הֶאֱזִינָה יְיָ תַפְלִתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מַלְכֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי-אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקֵּר תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקֵּר
נַעֲרֹךְ-לֶךְ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִתֵנוּ תִקְדֵּם: תִּכּוֹן
תַּפְלִתֵנוּ קְטָרֶת לְפָנֶיךָ מִשְׁאֵת כַּפֵּינוּ מִנְּחַת-עָרֵב: עָרֵב וּבִקֵּר וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִתְהַמָּה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֱדֹנֵי

(א) מזקקים (תהלים יב ז). י"מ על ישראל שנטהרו ע"י כרות הגלות, שהם ככור לטהר זו את הכסף. וי"מ על ת"ח העוסקים בדברי תורה הטוהרים, ונותנים בהם מ"ט פנים לטמא ומ"ט פנים לטהר, שבעתים שבע פעמים שבע.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

יח ע"ס תשר"ק ובסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן וכתיו בני ה' ה' חזנים

אֲהִינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ

תַּעֲרַג אֵלֶיךָ בְּאֵיל^(א) עַל־אֲפִיקִים.

נפשי משתוקקת אליך כאייל המשתוקק לנחלי מים.

שָׁחָה צֶאֱת לְרוּיָה וְאִין מְפִיקִים^(ב).

נפשי הנשפלת מבקשת לצאת לרווחה ואין נותנים לה לצאת.

רְחוּק וְעֵמוֹק וְלִדְלוֹת לֹא מִסְפִּיקִים.

קץ הגאולה רחוק ועמוק ואין מצליחים לגלות אותו – המשיל את הקץ למים עמוקים שלא ניתן לדלותם.

קוֹיִם וְחוֹכִים וְאַמְנָה לֹא נִפְסְקִים^(ג):

ולא מפסיקים להאמין:

צִמְאִיךָ צוֹק לָהֶם יְחוּל לְבָבָם.

לישראל הצמאים לך, שפוך ותן תוחלת לבם.

פָּנִיךָ לִרְאוֹת בֵּית מְעוֹן חֲבוּבָם.

להיראות בפניך בבית המקדש.

עֲבוֹר בְּסֶךְ וְעֵמוֹד שְׂבִיבָךָ סְבִיבָם.

לעלות בהמון לרגל, כאשר עמוד האש מגן עליהם מסביב.

סוּר עָרֶל וְטָמֵא בְּעֵלֵי דְבָבָם:

אוֹיְבֵיהֶם:

והסר מהם

נִכְחִידֵם נִירְשָׁה לָנוּ נִמּוּ חֲרָשׁוּ^(ד).

אמרו וחשבו.

מִירְשָׁתְךָ אֲשֶׁר הוֹרֵשְׁתָּ עַמֶּךָ גִּירָשׁוּ.

לְהִכְחִיד יוֹם יוֹם עוֹד יִדְרוֹשׁוּ.

בָּנוּם מִם וְחָמָם, עֲנִיִּיךָ יְרוּשָׁשׁוּ:

הטילו על ישראל מיסים, גזלו את ממונם והשאירו אותם עניים ורשעים:

יְבוּזוּ בּוֹז יִדִּידִיךָ, יִכְנוּם כָּלָבִים.

טִפֵּשׁ וְנָבֵל כָּמָר תַּעֲרַח הַגְּלָבִים.

אנשים גסים וכמרים מגולחים.

חֲרַפְתָּם שׁוֹמְעִים עֲלוּבִים וְלֹא עוֹלָבִים.

(א) תערוג אליך וכו'. שני המאמרים הראשונים מיוסדים על מזמור מז שבתהלים, בְּאֵיל תַּעֲרַג

עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם בֶּן נִפְשֵׁי תַעֲרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים צִמְאָה נִפְשֵׁי וְגו' מִתִּי אֲבֹא וְאַרְאָה פְּנֵי אֱלֹהִים וְגו' כִּי אֶעֱבֹר בְּסֶךְ וְגו' מִחֲתָשְׁתּוֹחֲחֵי נִפְשֵׁי וְגו'.

(ב) מפיקים (תהלים קמד יג). מוליאים.

(ג) נִפְסְקִים. נ"ל מִפְסְקִים.

(ד) חֲרָשׁוּ. חֲרָשׁ רָע (משלי ו יד) פ' במלודה חושב רע.

זָר לֹא נִשְׁלָבִים וְעַלֶּיךָ נִצְלָבִים:
אינם נדבקים לעי"ז ונהרגים עליך:

וְאַנְחֵנוּ עִמָּךְ, נִגְדֶּךָ זֶה עֲנִינֵנוּ.
מצבנו ידוע לך.

הֶעֱלָ אֱלֹה תִתְאַפֵּק תַּחֲשָׁה וְתַעֲנֵנוּ.
תשתוק, ותתן להם לייסר אותנו.

דְּבִיתֵנוּ בְּמָקוֹם תַּנִּים וְעַלֶּיךָ נִשְׁעֵנוּ.
דרסת אותנו

גַּם גֵּיָא צִלְמוֹת שְׁמוֹנוֹ מְעִינֵנוּ:
גם בגיא צלמות אנחנו בוטחים בך:

בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ, אֵל יִתְחַלֵּל.

בָּךְ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִתְחַלֵּל.

אִם עֲוִינֵנוּ רַבּוֹ וּמָלְאוּ חַלָּל.
חללו של עולם.

אֲנֹכִי מִחָה פֶּשְׁעֶיךָ, פִּיךָ מִלָּל:
פִּיךָ דִּיבֵר:

שְׁגִיאוֹת שִׁים יָדִים וְאֵין קוֹנֵם.
חשוב זדונות לשגגות ואל תעניש אותנו.

לְפָנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין לָנוּ הַפָּנִים.

מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה^(א) יְבוֹשׁ הָאוֹנִים.
נוכח אמינות דינך, יבוש האויב שהשלטת עלינו.

הַיָּם יִנּוֹסֵם נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֵם:
בזכות עמידתנו בניסיונות קשים, תרים נס ותקבץ נדחי ישראל:

הָרִץ בֵּת פּוֹצִי, קָרְבֵּן תִּשָּׁע.
קבץ מהר נפוצותינו ותקבל ברצון קרבנותינו.

קִבֵּץ יַחֲדוֹ עֲשִׂירִית^(ב) עִם תִּשָּׁע.
הגלות העשירית עם תשע הגלויות הקודמות.

טִבֵּעַ חֲטָא וְלֹא יִזְכָּר רָשָׁע.
הטבע את החטא במצולות ים

(א) מפני קשט סלה. ע"ש הפ' נְתַתָּה לִירְאֶיךָ גַם לְהִתְנוֹסֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה (תהלים ס ו) ופירש"י נתת נסיונות רבים ליראיך. להתננסם. להחנכות בהם. מפני קושט. שכשתחן להם הטובה, לא יהרהרו האומות אחריך אלא יקשטו דינך. עכ"ל. וייתכן שהפייטן התכוון במילה גַם גם במשמעות של נסיון, וגם במשמעות של הרמת נס בשעת הגאולה.

(ב) עשירית עם תשע. עשר גלויות נמנו על ידי חז"ל במדרש עשר גלויות ואלו הן, ג' על ידי אשור, הראשונה ראובן וגד וחצי מנשה, השניה זבולון ונפתלי, השלישית, שאר מלכות ישראל. ג' על ידי בבל, גלות יהויקים, גלות יהויכין וגלות דלקיהו. ד' על ידי הרומיים, פולמוס אסורוס, פולמוס אספיינוס, פולמוס טיטוס ומלחמת בן כוזיבא, היא הגלות העשירית. וי"מ ע"ש הפסוק וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂירִיָּה (ישעיה ו יג), ופירש במלואה תשעה חלקים יהיו אבדים ותשאר חלק עשירי ואף היא תשוב להיות לבער, ומבקש לקבץ את כל העשרה חלקים.

נִשָּׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל פִּשְׁעוֹ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְכָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדָם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וּפִשְׁעֵי וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסְלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵנוּ לְנַפְשׁ תַּדְרִישָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעַן
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵדִידוֹ וְדֹר אָמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּין מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּין מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשְׁרֵר יְיָ עַל כָּן
יִוְרָה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מֵיָם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אָמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּכַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סְלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

יט פזמון ע"ס א"ב

אֲדֹנָי שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סְלַחְהָ.

אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר.

לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

אם עֲבַרְנוּ תּוֹרוֹת וְחָלַפְנוּ חֻקִּים.

בִּיטָה בְּבְרִית שְׁלֹשֶׁת מְצוּקִים.

הסתכל בברית שלוש אבות.

גִּזַּע כָּאֲזוֹר בָּךְ דְּבָקִים.

זרע ישראל הדבקים בך כחגורה הדבקה למי שלובש אותה.

דְּפִים תִּשְׁלִיךְ בְּעֶמְקֵי אֲרָקִים^(א):
חטאם תשליך בעומק הארץ:

הִנָּנוּ אֶתְּנוּ לָךְ שׁוֹעִים וְדָלִים.

באנו אליך, עשירים ועניים.

וְעוֹדִים לְשֵׁלֶם שְׁפָה תִּמּוֹר אֵילִים.

נאספים לתפילה, במקום קרבן.

זַעַם אִם יֵצֵא כְּרַע מְעַלְלִים.

אם יצא כעסך עלינו בגין מעשינו הרעים.

חֲסִדֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֵל אֱלֹהִים:
הקדם לנו רחמך, ה':

טָרֶם תֵּאבֹד שְׂאֲרִית עֲמֶךָ.

יִהְיֶמוּ עָלֵינוּ מַעֲיֵד וְרַחֲמֶיךָ.

כִּי־כָלֵינוּ מִפְּנֵי זַעֲמֶךָ.

לְחַנְנוּ תִּפְּנֵן מִשְׁמִיךְ:

מִרַב פְּשָׁעִים הִלֵּכְנוּ קְדֵרֶנִּית.

בחושך.

נִתְּנוּ בַיָּד מֵאֲרִיכֵי מַעֲנִית.

אויבים החורשים על גבנו.

סָבוּנוּ כְּדִבְרִים נוֹשְׁקֵי קֶשֶׁת וַחֲנִית.

אויבים נושאים נשק.

עָלֶיךָ הִרְגָנוּ שְׂמָאֵלִית וַיִּמָּנִית:
מכל צד:

פָּקוּד הַיּוֹם גָּפֶן יִמִּינְךָ נִטְעָה.

זכור את ישראל.

צָקוֹן לַחֲשֵׁה הִקְשִׁיבָה וּשְׁמָעָה.

תפילה אשר שופכים לפניך בלחש,

קָלַע בִּיּוֹן מְצוּל כְּבֹד פִּשְׁעָה.

השלך בבוע עמוק

רוֹמְמוֹתֶיךָ נִצַּח בְּפִיהָ לְהַבִּיעָה.

עד כאן אומרים בפפד"מ והמאמר האחרון נתקן להיאמר ביום כיפור בלבד

וממשיך מיד למענד א"ה וכו'

(שְׁפִטְנוּ בְּצִדְקָתְךָ הַמֶּלֶךְ הַמְּשַׁפֵּט^(ב)).

(א) ארקים. ל' (ורמיה י יא) אֲרָקָא פי' ארץ. נ"א אַפִּיקִים.

(ב) המלך המשפט. נ"א הָאֵל הַמְּשַׁפֵּט, וכן הוא ברוב כתבי היד, והנה פיוט זה נתקן ליום כיפור, ולפי מנהגנו אומרים אותו במוסף. ואז ודאי י"ל המלך המשפט. ואולי הקהילות שנהגו לומר אותו כבר לפני ר"ה נהגו אז לומר הָאֵל המשפט

שְׁבַתְךָ עַל כָּפַא דִּין וּמִשְׁפָּט.

תִּזְכּוּר נָם לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט.

זכור את אברהם שאמר "השופט כל הארץ לא יעשה משפט".

תְּגוֹנֵן פְּרָחֶיךָ הַיּוֹם^(ה) בְּמִשְׁפָּט.

תגן על צאצאיו

לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

ק' אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סְלַחְתָּ. אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר.

לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כָּפַא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְפָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עֹשֶׂה צְדָקוֹת עִסְכ־לְבָשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי' בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' | יי' א' רַחֲמִים וַתִּגְוֵן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינֵי וַפֶּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹגְנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסְלַח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתִיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה תִּקְוָה תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה לְבִנְשִׁפָּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה כְּרִצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכָחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלֵם הָמָּה: זָכְרָנוּ יי' כְּרִצוֹן עַמְּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתְךָ: זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתְךָ שָׁכַט נִחַלְתָּ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתְךָ בּוֹ: זָכַר יי' חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרָבָה אֶת־זִרְעֶכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנִחַלּוּ לְעַלְמִים: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֲלֵנָּה תִּשָּׁת עֲלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאֵלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאתֵנוּ צוּרָנוּ סְלַח־לָנוּ יוֹצֵרֵנוּ:

כ' חַטָּאתֵנוּ ע"ס א"ב מְסוּלָּשׁ וּבְסוּף חֲתוּם שְׁלֵמָה (הַבְּבִלִי) הִקְטִין וְכָל צִיּוֹן צִנִּי ג' ג' אֲזַנִּים

אֲזִי קִשְׁתִּי וְחַרְבִּי. אֲזִנִּי לֹא מִרְבִּי.

ה' היה ביטחונו כמו קשת וחרב. ואהב אותנו למרות היותנו עם קטן.

(ה) היום במשפט. נ"א ביום המשפט. אולי גם חילוף גרסה זה מתפרש על ידי כך שרק ציו"כ שייד לומר היום במשפט, אבל בזמן אחר, עדיף לומר ביום המשפט.

אין נהיה שחרה בי אף ה' ואף לבי נשרף בקרבי:

ואיברי מדולדלים כאשר אויבי הכסילים פותחים פיהם בגאווה.

ואומרים – איה ה' שבקע לפניך את הים בעת יציאת מצרים :

בעבר נגאלו ישראל ממצרים. וכבודם גדל מאוד.

עברו בכל מקום שרצו. ואין מוחה בידם:

אבל עכשיו ה' גזר עלי גזרה. ונדחיתי מארצי לסלטול וחורבן.

נענשתי בגין עוונותי. וחישוב לי שגגות כדונות :

אז ה' פינק את כנס"י המלאה כל טוב והיפה. ועכשיו הסיר בגדי כהונה וכלי מלחמה.

ה' שינה את הזמנים וחייב אותי.

וגליתי לאשור ולגוזן (ארץ רחוקה) וגם למצרים.

והצרות מוציאות נגדי כל הרוגז שלהן משנה לשנה :

בכלכל וייסד את אבותינו כשהתגברו על יצרם. ומאז שחטאו, הזניחם וענש אותם.

אויבײַם נשלחו מהיִם. והתחברו נגדי :

(ב) בהנע וטוה (ישעיה לז יג). פירש"י החריב וטלטל.

(7) למטען הפותח הרווח (733'000 ש"ח), פירש"י לפי שאוסיוף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי

(ה) הוא בידון המוזכר על ידי ירמיה (נ מד) ומלכים רבים י

(ו) מיוזם. אין מיוזם אלא סוס שנא' סוסים ביוזגים (ירמיה ה ח), ואין זרמת סוסים (פי' זרע סוס) אלא המזרים

(ז) מִיֵּזֶז אֶל זֶה (תְּהִלִּים קמ"ד יג) פִּירָשׁ"י מַשְׁנֶה לֵּךְ

אָלעל בױאָרמז לז"ח צומוכע (דף נ"א ונ"ב) וול יודעניונט הימער [דעם שניט בונד"א וכו' צאמער דער] אסא

אשכחינהו דהוו קרו בסיפרא ויפא ד' עקיד' גוי מרחוק אמר מכדי ההוא גברא בעי למייתי ספינתא בעשרה יומי דליה זיקא ורתי ספינתא בחמשא יומי נפל עלייהו וקטלינהו. ואולי זאבים מרמז לרומי, כ"ס באסתר דבה כי שני יחומים שנשתיירו לאחר, רומוס ורומילוס, הניחם זאבה ובסוף עמדו וייסדו את העיר רומי.

חֲבֵרוּ לְעֶמֶק כְּרִיתָה. חֲרוּשָׁה מִחֲרָשֶׁת נִכְרִיתָה.

התחברו להוריד אותי לבור עמוק. וחרשו גוים על גבי.

חִבּוּל וּפִצֵּעַ פְּרִיתָה. חִבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיתָה (ישעיה א ו):

נחבלתי, ואני מלאה פצעים.

טְרִיתָה לְאֵין פְּגוּעָה. טְרַחֲוֹת וְלֹא רְגוּעָה.

מכה טריה הבאת עלינו, שלא כהבטחתך – "אין פגע רע" (מ"א ה יח). טורח ולא מנוחה.

טְרוּפָה פָּרָה וְגוּעָה. עַד כִּי־יִגְעָה (ש"ב כג ו):

פרתך פצועה וצועקת, ואין לה כבר כח:

יִגְעָה יָד מְנוּשָׁף^(א). יוֹנָה לִפְח וּלְשִׁפְשִׁף^(ב).

אין בה כח לעמוד בפני אויב. והיא כיונה שנתפסה בפח ובמלכודת.

יִסְכּוּ בְּנֵי רָשָׁף. כְּשִׁלְנוּ בַּצְהָרִים כְּנָשָׁף (ישעיה נט ו):

שְׂדֵים סובבים אותנו. וגם ביום אנחנו נכשלים כמו בלילה:

כְּנָשָׁף אִישׁוֹן וְעֶלְטָה. כִּי־עַת הַמְּלִיטָה.

מתוך החושך, כוון עת הגאולה שנא' בה וְהַמְּלִיטָה זָכָר (ישעיה סו ז).

כְּבַחֲשִׁכָה אֹרֶה קְלוּטָה^(ג). הִנֵּה־הִיא לֹוֹטָה (ש"א כא ו):

ישראל יושבים בחושך. ואורם אינו מאיר אלא נסתר: לוטה ל' כיסוי

לֹוֹטָה אֲדָרֶת עֶזֶק^(ד). לְשִׁלֵּם הַמִּבְעִיר הַהֵזֶק.

עדיין נסתר אליהו הנביא, שיחייב את המזיק לשלם את הנזק שגרם לנו.

לְהִטּוֹ קוֹצִים לְרֹזֶק^(ה). וְאֵין אֶחָד מִתַּחֲזִק (דניאל י כא):

כולנו נשרפנו כקוצים, רוסקנו, ואין בנו מתחזק:

מִתַּחֲזִק וּמִתַּחֲזִק טַפָּנוּ. מִחֲרָף וּמִגִּידָף זַמָּנוּ.

אין למצוא לא מתחזק ולא מחזיק כי נאלצו להתחבא. אבל מצויים מחרפינו ומגדפינו.

מְלִיזִים נְחוּמִים עִפָּנוּ. מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ^(ו) (ירמיה טו יח):

והם מלעיגים על אמונתנו בגאולה. וטוענים כי דברי הנביאים לא יתקיימו ח"ו.

נֶאֱמָנוּ חֲלָיִים מִלְּחָפָרָה. נִכּוֹנוּ שְׂפָטִים לִי־פָרָה.

אבל המחלות הבאות עלי נאמנות בתפקידן והעונשים מוכנים לייסר אותי.

נָדִיב בְּנָבֵל הַמִּסְרָה. כִּי דְבַר־סָרָה (דברים יג ו):

כלל ישראל הנדיב נמסר בידי גוי נבל, כי חטא בדברי פיו:

סָרָה עֲנִיּוֹת נִכְזָבוֹת. סָלְקוּ תִקְרָה וּמַעֲזָבוֹת.

דיברנו דברי מרמה, ולכן נחרב בית המקדש.

סִוְרוּ הָזֵיל כְּזָבוֹת. וְכַאֲסָף בִּיצִים עֲזָבוֹת (ישעיה י יד):

האויבים אומרים – "סורו מהם", ולזלו בנו כבאישה זבה. ושמנו אותנו הפקר כמו ביצים שהצפור עזבתם:

(א) נושא. פי' אויב הנלחם בנו כמו נִשְׁפָּת בְּרוּחָךְ (שמות טו ו).

(ב) שפִּשְׁף. מלכודת ללוד איפורים (שבת דף ע"ח ע"ב), וצמחנה (שבת ח ד) נקרא שבשבת.

(ג) קלוטה. חזוי כמו כל שהתיצה קולטתו (סנהדרין דף ק"ח ע"ב).

(ד) לֹוֹטָה אֲדָרֶת. אליהו הנביא, שנא' (מ"א יט יג) וְלֹוֹט פָּנָיו בְּאֲדָרֶתוֹ. עֶזֶק. פי' רש"י (שבת דף נ"ד ע"ב) כמר גפן.

(ה) לרזק. בשבת (דף נ"א ע"ב) אין מרזקין, פי' משכרין לחתיכות דקות.

(ו) מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ. כלשון זה התלונן הנביא על העיכוב בקיום הגאולה, לָמָּה הָיָה כְּאֲבִי נִצָּח וּמִכָּתִי אֲנִי־שָׁח מֵאֲנָה הִרְפָּא הָיָה תִּהְיֶה לִּי כְמוֹ אֲכָזָב מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ (ירמיה טו יח). ומיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ היינו נחל שמימיו פוסקים בסוף הקיץ והסומכים עליו לשחות אינם מולאים זו מיָּם.

עֲזוּבוֹת עָרִים וּפְנֹת. עָרוּ עָרוּ בְּפָנֹת.

ערינו עזובות. החריבו כל פנה.

עָרַעַר בְּכָל־דְּפָנֹת. מֵאִין עוֹד פָּנֹת (מלאכי ב יג):

כל קיר הרוס, ואין אתה פונה לתפילה:

פְּנֹת אֶל־הַפְּנִיחָה. פָּעַלְתִּי אֶזְנוֹ וְהִזְנַחְתָּ.

אין אתה פונה לתפילה בגלל שחטאנו והזנחנו מצוותיך.

פָּרַץ יוֹצֵאת^(א) וְצוּחָה. סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה (תהלים סח ז):

יש אצלנו פגעים, שמועות רעות וצעקות, ובגלל עוונותינו הושיבנו במקום ציה בלי מים:

צְחִיחָה צָמָא וּמִדְקִיר. צַעַק וְשׁוֹד בְּהִקִּיר.

אנחנו צמאים ומדוקרים. צועקים על השוד שקרה לנו.

צָרוֹת מָתִי לְהַעֲקִיר. נִגְשָׁשָׁה כְּעוֹרִים קִיר (ישעיה נט י):

ואומרים – "מתי תסלק את הצרות". וממששים קירות כעורים:

קִיר עָרָה וַיַּחְרוֹשׁ. קָנָה קִימָת וַיִּשְׁרוֹשׁ^(ב).

את קירות ביהמ"ק הרסו עד היסוד וחרשו. אבל הקנה שנטע גבריאל בים עשה שורשים.

קָמִיד עוֹלָיִם בְּבָרוּשׁ. וּמִשְׁנֵאִיד נִשְׂאוּ רֹאשׁ (תהלים פג ג):

ובני רומי אויביך צומחים כעץ ברוש.

רֹאשׁ זִנְבָתָ לְהַחֲלִישׁ. רֹאשׁוֹ יִרְאִימוּ לְהַפְלִישׁ^(ג).

ישראל שהיו לראש, שמת לזנב והחלשת. והגוים שיראו מהם, מגלגלים אותם בעפר.

רַעֲלָתָ כּוֹסְמוֹ לְהַגְלִישׁ^(ד). וְתִשְׁקְמוּ בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ^(ה) (תהלים פ ו):

נתת לישראל לשתות כוס רעל רותח. והשקית אותם מדה שלמה של דמעות:

שְׁלִישׁ בְּמוֹעֲצוֹת מְבַחַר. שִׁבַּת מְכַל־מִסְחָר.

זכור זכות יעקב אבינו, שלישי באבות, שבחר ללמוד תורה, ולא לעסוק במסחר.

שְׂמָעָה גְרוֹנָנוּ נָחַר. וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר (דניאל ט יט):

בזכותו, תשמע גרונו העייף מלהתפלל.

תֹּאחֶר שְׁלוֹמָת מֵאַחֶר^(ו). תַּחֲיֵשׁ בְּעֵת מָחָר.

תביא את הגמול ששמרת לנו לסוף הימים. מהר, וכבר מחר.

תִּנְקָה בְּצֶמֶר צָחַר. הִנֵּשְׁקָפָה בְּמוֹשָׁחַר (סיר ו י):

תנקה כצמר לבן. כנסת ישראל שאורה עולה:

שָׁחַר מוֹצִיא וּמְזוֹרֹת. לְאוֹר תּוֹצִיא גְזוֹרֹת.

אתה ה', המוציא בוקר ומזלות. תוציא גזרות טובות.

מִהָר יִשׁוּעוֹת נִצּוֹרוֹת. כִּי נִשְׁכְּחוּ הַצָּרוֹת (ישעיהו סה טז):

הבא מהר את הישועות ששמרת לנו, והשכח את הצרות:

הַצָּרוֹת חָטָא הִטָּנוּ. הִרְבָּה כּוֹשֵׁל וּמַעֲטָנוּ.

הצרות הטו אותנו לחטוא. גרמו לנו להיכשל ולהתמעט.

(א) יוצאת (תהלים קמד יד). פירש"י שמועה רעה.

(ב) קנה קימות וישרוש. בסנהדרין (דף כ"א ע"ב) צענה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה סירתו ועליו נבנה כרך גדול שדרומי.

(ג) להפליש. לגלגל דעפר כמו שנאמר' עָפַר הַתְּפִלָּשִׁי (מיכה א י).

(ד) להגליש. בפסחים (דף ל"ז ע"ב) פירש"י מוגלשין, רותחין.

(ה) שְׁלִישׁ. שם מידה (א"ע, רש"י בשם מנחם).

(ו) שְׁלוֹמָת מֵאַחֶר. יש מפרשים תביא על הגוים עונש, ששמרת להם לסוף הימים.

קח טוב שופטנו. נואלנו ואשר חטאנו (במדבר יב יא):

קבל במשפטך את מעשינו הטובים, וסלח אוולתנו וחטאינו:

זכרלנו ברית אבות באשר אמרת. וזכרתי את־בריתי יעקוב ואף את־בריתי יצחק ואף את־בריתי אברהם אִזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זכר ברית אברהם ועקדת יצחק. והשב שבות אהלי יעקב. והושיענו למען שמך:)

זכרלנו ברית ראשונים באשר אמרת. וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לא־הים אני יי: עשה עמנו כמו שהבטחתנו. ואף גם־זאת בהיותם בארץ אֲבִי־הם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רחם עלינו ולא תשחיתנו כמו שפיתו. כִּי אֶל־רְחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֲשִׁב שְׁבוּתֵנו וְרַחֲמֵנו כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב. וְשִׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקִבְּצָה מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָה יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחָךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֶמֶר כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב. לְכוּ־נָא וְנִכְכַּח יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִהְיוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִיָּהֲרָנוּ כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב. וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמִיָּהֲרָתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גֹאֲלֶיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הֲגִיגָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנו. שאין אנחנו עוי פנים וקשי ערף לומר לפניך יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעֵוִינוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. זָדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עֵוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קִשִּׁינוּ עָרְף. רָשָׁעֵנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחֲטָאֵינוּ. הִחֲבֵל אֲוִיָּנוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹלָמֵנוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעֵדִין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לִפְנֵיךָ יי
אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאוּנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאוּנוּ:

אֲשָׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מֵרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

לַעֲיֵינוּ עָשְׂקוּ עִמָּלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמִזֶּרֶם מָנוּנוּ. נָתַנוּ עֵלָם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרְאוּנוּ יי
אֱהִינוּ. רַחֲמֶת מָנוּנוּ בַּעֲוִיֵנוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעֵדִין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוֹתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לִפְנֵיךָ יי
אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאוּנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאוּנוּ:

אֲשָׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מֵרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסִתְרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פִּשְׁעֵי לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְזִיק לְעַד אֲפֹי בִּיחַפֵּץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יוֹכְרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱהִי אֲזַנְךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵינוּ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלְּחָה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱהִי בִּישְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱהִי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱהִי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשָׁמְתָנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עוֹזְבָתָם: אֱלֹהֵינוּ אֲבִינוּ וְאֱלֹהֵינוּ
בּוֹרְאוֹנוּ וְאֱלֹהֵינוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֱלֹהֵינוּ עֹשֵׂנוּ כָּל־הַבְּחִינִים. וְקִיָּם־לָנוּ יי אֱהִינוּ

אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵף בְּאִמּוֹר. בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נִאֲסִי וּבִקֵּשׁ אֶת־עֵינַי וְאֵינְנוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאֶינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתָּ רַעֲבֵי טוֹבָה צִמְאֵי חֶסֶד תֹּאבִי וְשַׁעַר
יִפְרֹו וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־נִי אֶהְיֶה הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאֶרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תַּחֲלָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עֶפְרַי: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: אֶהְיֶה עֲנֵנוּ: אֶהְיֶה עֲנֵנוּ: אֶהְיֶה עֲנֵנוּ: בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶה וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מַלְךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קָרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵד תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמְהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנְּעָקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יֵם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר הַחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְּחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:

מי שְׁעָנָה לְאֵלִישָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחֻזְקִיהוּ בְּחֻלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ בְּבִשְׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לִבָּבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בָאפָד תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רָפְאֵלִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינִי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיָבִי יֵשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאֹל לַחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאס מִפֶּסָא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאב וְתַבֵּר קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִן וְחַטִּינִן קַמּוּד. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדָךְ אֲנִן וּמְרִירִין קַמּוּד. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקוּיָתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפִּישִׁין. אִפִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵן. עַד דְּלֹא נִהְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסִי רַחֲמִים חֲכָמִים רַחֲמִינוּ לְפָנַי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתִנּוּ לְפָנַי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתִנּוּ לְפָנַי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְּנִיסִי דְמַעָה חֲכָמִים דְּמַעוּתִינוּ לְפָנַי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנּוּה וּבִקְשָׁה לְפָנַי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לְפָנַי הַשְׁמִיעוּ לְפָנַי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֶתְכֶּם וַיְחִיָּה זְרַעֲךָ שְׁלֹא תֵּאבֵד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזוּרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדִיקָךְ וְעַמּוּךְ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִן בַּעֲבָדָא דְּמִתַּחֲנָנִן לְמָרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִן וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִן. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתִין דְּנַפִּישִׁין. חֵילָא לִית בְּן לְרַצְיוּךָ, מָרְן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְּגִזְרָתְךָ עִם אֲבִהָתִנָּא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִן כִּבְר שְׁבִיָּא דְּמִתַּחֲנָנִן לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְּפָרְקִין. וְעַמּוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין וּבַעֲוִיתִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קַמּוּד:

שומר ישראל שמור שארית ישראל ואל־יאבֹד ישראל האומרים שמע
ישראל:

שומר גוי אחד שמור שארית עם אחד ואל־יאבֹד גוי אחד תמיחדים שמך יי
אֱהִינוּ יי אחד:

שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש ואל־יאבֹד גוי קדוש המְשֻׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת קדוש קדוש קדוש:

מתרצה ברחמים ומתפלים בתחנונים התרצה והתפלים לדור עני כי אין
עוזר:

אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וחסד
והושיענו:

ואנחנו לא נדע מה־נַעֲשֶׂה בִּי עֲלֶיךָ עֲיִנֵּנוּ: זכר־רחמֶיךָ יי וחסדֶיךָ בִּי מעולם
הפֶּחַ: יהי־חסדֶיךָ יי עֲלֵינוּ כְּאִשֶּׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינוּ מִהֶר
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ בִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד: חֲנֵנוּ יי חֲנֵנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בְּוֹ: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנֹכְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱהִי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
בְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהִצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יתגדל ויתקדש שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן
וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובִּרְצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְּשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרִי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצִי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום חמישי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעוֹז וְהַמְשִׁירָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדָנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלַתֶיךָ:
דְּלַתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלֵתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדָנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבָרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צָבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רָצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמַשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֵשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד מִכָּל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמות: מאין כמות: יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמות חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמות נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותועפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בחדעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׂרִירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצָמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כִּחְטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעוֹנֵיתֵנוּ תִגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כִּן הַגִּבֹּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כִּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כִּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֵי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאָה שְׁמִמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כא ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵין מִי יִקְרָא בְּצִדְקָה.

אִישׁ טוֹב נִמְשָׁל בְּחִדְקָה^(א).

גם הטובים שבנו נחשבים כקוצים שאין בהם תועלת.

בִּקֵּשׁ רַחֲמִים בְּעַד שְׁחֻקֵי הַיָּד.

ישראל השחוקים הדק היטב בידי לוחציהם.

(א) איש טוב נמשל כחידק. לה"כ מו"בם בְּחִדְקָה (מיכה ז' 7) והמין פי' גם טובי ישראל רעים כקוצים (עירובין 77
ק"א ע"א) אכל לפי ר' יהושע בן חנניה מו"בם בְּחִדְקָה, פירושו דלוקים נמשלים לקוצים, כשם שקוצים מגינים
על הפרעה, כך דלוקים מגינים על דורם, ולפי זה יש לפרש כאן אֵין מִי יִקְרָא בְּצִדְקָה, כי לא נשאר איש טוב
נמשל בְּחִדְקָה, כי הדלוקים שנמשלו בְּחִדְקָה נפטרו ואינם.

בְּשׁוּם פָּנִים אֵין בְּדָק^(א):

אין שום דבר כתקנו:

נֶגֶד תָּמִים וְנֶגֶד אָפֶם.

טהור

גִּמְרַח חֲסִיד וְצִדִּיק נִרְפֵּשׁ.

גדרס.

דֹּר עֲנִי בַּעֲוֹנוֹ נִתְפָּשׁ^(ב).

דְּבָרָיו לְהַגִּיד מִי יִחַפֵּשׁ:

איך נמצא מי שיוכל להתפלל:

הוֹסַפְנוּ בְּחֻטְאֵינוּ חֶמֶה לְהַבְעִיר.

הַמִּתְנַדְבִּים כְּבִנֵּי בַּיִת לְהַפְעִיר^(ג).

הצדיקים שהתנדבו להתפלל וידעו לפייס את קונם כבן בית, אכל אותם חרון האף.

וּמַה־יַּעֲצֹר־כַּחַר רַב וְצָעִיר.

ומה יוכל אדם הן גדול הן קטן.

וְדוֹי וּפְלֵל לְקַדִּישׁ וְעִיר^(ד):

להתוודות ולהתפלל לפני הקב"ה, לא ינום ולא יישן:

זַחֲלָתִי וְאִירָא בְּעַד מַחֵן.

מחנה ישראל.

זַעַק לְחַוֹּת לְחוֹקֵר בְּבַחֵן.

לספר את זעקתי לפני ה', חוקר ובוחר.

חֶסֶד חֶסֶד וִיתוֹר צַחֵן.

ומלא סרחון

חֵן אֵיךְ אֶמְצָא בְּתַחֵן:

בתחינה:

טוֹב לְקוֹרְאֵיךְ בְּנַפְשׁ רַחֵב^(ה).

בנפש נכנעת.

טָרַחַם שׂוֹא וּלְכַלְכֵּל יִהְיֶה.

תסכים לשאת טרחם ומשאם ועול פרנסתם.

יָקָר חֶסֶדְךָ עָלַי יִרְחֵב.

יגדל

יַעַן קוֹלִי לְהַאֲזִין בְּאַהֲבָה:

עניית קולי להאזין באהבה:

(א) אין בדק. ל' חוזק כ"ס (דה"צ לד י) לְבָדֹק וְלַחֲזֹק.

(ב) דור עני בעונו נתפס. פי' אם היו צינינו לדיקים, היו נתפסים בעוון הדור (שבת דף ל"ג ע"ב), אבל עכשיו שהדור עני מן הדיקים, נתפסים בעוון עצמם.

(ג) להפעיר. לשון אכילה וזליעה ע"פ הפ' לְכֵן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁהּ וּפְעָרָהּ פִּיהָ לְבָלִי חֶק (ישעיה ה יד).

(ד) עיר. שהוא ער לעולם (רש"י דניאל ד י).

(ה) בנפש רחב. לשון (משלי ו ג) הִתְרַפֵּם וְרַחֵב רַעֲיָהּ, ופי' במדרש (שמו"ר פר' כ"ז) התרפס בעפר רגליהם של גדולים ממך והמליכם עליך.

בְּהִגּוֹן מִדּוֹת וּבִתְפִּלָּה שָׁלֵם.

כמי שיש בו את כל המדות הראויות לש"ץ.

בְּזֶקֶן וְרָגִיל וְלֹא כֶּגֶלֶם.

לְהַחֲשֵׁב נִגְדָּךְ דְּכֹאֵי מְלָהּפִלֵם.

חשוב אותי ראוי כדי שלא אכלם בדכאוותי.

לְרַחֲמֶיךָ זְכָרָה לְרוּחָתִי^(א) מְלַהֲתֵעֲלֵם:

ואל תתעלם משועתי:

מַרְבִּים צָרְכֵינוּ וְאֵין לְהֶאמֹר.

מְקַצֵּר יְדָעָה וּמַרְבֵּי מְמוֹר.

מרירות.

נִגְדָּךְ הַכֹּל יוֹצֵר חֶמֶר.

אתה יודע צרכינו כיון שאתה יוצרנו.

נוֹהֵג וְרוֹעָה צֵל וְשׁוֹמֵר:

שׁוֹרְדֵנוּ כְּתֹרֶן הַר בְּדוֹדֵנוּ.

נותרנו שרידים ובודדים כתורן בראש ההר.

סָחִי וּמֵאוֹם הוֹשֵׁם כְּבוֹדֵנוּ.

עֲנֵנוּ וּתְנֵנוּ מַחֲיָה בְּשַׁעֲבוֹדֵנוּ.

תן לנו מחיה

עוֹד לְמִנְיָנְךָ בִּקְשׁ אֲבוֹדֵינוּ:

פְּקֻדֹת נִגְעֵי תוֹכְחוֹתֶיךָ שְׁבוּטִים.

על ידי הנגעים והתוכחות שצוית להביא עלינו, אנחנו מוכים.

פְּזוּרִים פְּרוּדִים וּבְגוּיִם עֲבוּטִים.

ממשוכנים לגוים, כמשכון הלוח שהוא ביד המלוה.

צָפְנִים בְּסִכָּךְ מַרְיָב וּשְׁפֻטִים.

שמרם

צָפִית תַּפְאֲרָתְךָ לָמוֹ מִבְּטִים:

מקווים לראות את בנין בית המקדש:

קוֹל כְּחֹךְ לַהֵב חוֹצֵב.

מכח קולך יוצאים ברקים של אש.

קָצֵב טוֹב וְחִלּוּפוֹ קוֹצֵב.

אתה קוצב לאדם חלק טוב או לחילופין חלק רע.

רָעִיךָ דּוֹפְקִים בְּקוֹל עֶצֶב.

רְצוֹת נִדְבָתָם וּבְקָרְבָם הִתִּיצֵב:

(א) לרחותי. לשפיכת כוחי.

שׁוֹקֵדִים בְּצוּם לָבָם לְהַכְנִיעַ.

שְׂאוֹנָם מִזַּעַם בְּחֻדְרֵי תַצְנִיעַ.

על המונס תגן מזעם.

תּוֹבָעִים בְּלַחַשׁ שְׁפָה לְהַנִּיעַ.

מתפללים בלחש ומניעים רק את שפתותיהם.

תְּאוֹתָם אֵל נָא תִמְנִיעַ:

שְׁמֶךָ אֱלֹהִים חַיִּים מִתְפָּאֵר.

לְחַיִּים טוֹבִים מִמֶּךָ נִשְׁאֵר.

מְקוֹר חַיִּים עִמָּךְ מִתְבָּאֵר^(ה).

נובע כמו באר.

תְּבִיטָה וְעִנְיָנוּ וְעִנְיָנוּ הָאֵר:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרֶךְ נִרְאָה־אוֹר: כִּי־עַם־יי תְּחַסֵּד וְתִרְבֶּה עַמּוֹ
בְּדוֹת: פִּדְהָ אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו: וְהוּא יַפְדֶּה אֶת־יִשְׂרָאֵל
מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו: כִּי־פָדָה יי אֶת־יַעֲקֹב וַגָּאֵלוֹ מִיַּד חֹזֶק מִמֶּנּוּ: מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל
מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כִּגֹּר בְּאֶרֶץ וּבְאֶרֶץ נָטָה לָלוֹן: לָמָּה
אֱלֹהִים זִנְחָתָ לְנִצָּחַ יַעֲשֵׂן אַפָּךְ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עִמָּךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁגְּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֱדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֱדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֱדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עִמָּךְ:

(ה) מתבאר. וי"מ מזוהר ומפורש בפסוק (תהלים לו ו) כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים.

כב ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום כפול שמעון בר יצחק^(א) חזק
אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אָרְכוּ הַיָּמִים וְדַבֵּר חֲזוֹן.

ארכו ימי הגלות ועדיין אנחנו מחכים לקיום דברי הנביאים.

אֲרֻמוֹן נָפֵשׁ וְחֹדֶל פְּרֻזוֹן.

בית המקדש חרב ואין יושב בערי הפרזות של א"י.

בְּקוּוֵי מַרְפֵּא, בְּעֵתָהּ וְרֻזוֹן.

כשמקווים לרפואה, מגיעות בהלה ודלות.

בְּטַחָה וְהַשְׁקֵט לְמִנוּסָה וְחַפְזוֹן:

במקום לשבת בטח ובשקט אנחנו נסים מהר:

נִאֲלָה נֶאֱחָרֶת וְתוֹחֶלֶת מְשֻׁכָּה.

גֹּלָה וְסוּרָה קְדֻרָּנִית וְחֲשֻׁכָּה^(ב).

כנ"י גלתה, הוצאה מארצה, יושבת בחושך ועניות.

דְּמַעֲתָהּ מִצִּיּוֹהַּ בְּלַחֲיָהּ לְמִשְׁכָּה.

ונמשכת על לחיה.

דְּרוּסָה בְּעוֹטָה נְגוּחָה נְשׁוּכָה:

כרגל, כגוף, כקרן, כשן

הוֹבָאָה בַּחֲשֹׁךְ וַיּוֹשְׁבֶת דּוּמָם.

בשתיקה כמו אָבֵל.

הוֹמָה לָבָה וּבְקִרְבָּהּ יִשְׁתּוּמָם^(ג).

נאנח שותק בחוסר הבנה.

נאנח

וַעֲיִנֶיהָ מִיַּחֲלוֹת לֵילָה וַיּוּמָם.

וַעֲצוֹר בְּעֲצֻמוֹתֶיהָ כְּגִחֶלֶת לַחֲמָם^(ד):

ובתוך עצמותיה בוערת אש:

זְמַנִּי קָצִיחַ מְאֹד נֶחְתָּמוּ.

זמן הקץ אינו ידוע.

וְהָרוֹת נִהְרֹתֶיהָ בְּעֵבְרָה נֶעֱתָמוּ^(ה).

זוהר ונהרה ענין אחד – אור ישראל חשך מחמת כעסך.

חֲבָאוּ נִדְחֶיהָ וּבְמִסְגֵּר נִסְתָּמוּ.

נדחי ישראל נחבאים ונסגרים בכלא.

חֲטָאִיהָ הִשְׁיגוּהָ בִּי נִכְתָּמוּ:

בגלל חטאינו שהם ככתמים על בגדינו:

(א) כאור זרוע הל' ר"ה סי' ער"ה קרא אותו רבנו שמעון הגדול בר יצחק מקדושים אשר בארץ המה, חי

במגנלא בזמנו של רבנו גרשום מאור הגולה. חיבר סימנים כב, מו, סו, פז וקו.

(ב) וְחֲשֻׁכָּה. לפי א"ע (משלי כב כט) עניה ודלה, דָּלִים (ירמיה לט ז) ת"י חשיכה.

(ג) הוֹמָה. השמעת קול נהי (רד"ק יחזקאל ז טז). ישתומם. שותק (רש"י יחזקאל ג טו).

(ד) לַחֲמָם (ישעיה מז יד). מקור, כאילו כתוב לְחָמוֹם, פי' לְחָמָם.

(ה) נֶעֱתָמוּ. לשון חושך (רד"ק ישעיה ט יח).

טַפְּלֵי־שָׁקֶר יִשְׁלִיּוּ בְּשָׁקֶט.

הממציאים עלינו עלילות שקר יושבים בשלוח ושקט.

מִירוֹתָם בְּטוֹחוֹת כָּעַל שְׁמִירֵי פֶקֶט^(א).

ובבטחה בארמנותיהם כמו שמן על שמריו.

יַעֲצִיבוּ רַעֲיָתְךָ בְּרָגְזוֹ לְמַקֵּט^(ב).

לצער.

יְגוֹזְזוּהָ כְּרַחֵל גְּזוֹזְתִּיהָ לְלֶקֶט:

שודדים ממונם של ישראל כמו שגוזזים רחל:

כַּשֵּׁל כְּחָה מִכְּבֹד סָבַל.

כְּנוֹרָה לְבָבִי וְעוֹגְבָה לְאַבֵּל.

הפך כלי שיר

לְנִגְנָהּ כְּלַמָּתָהּ מִצָּרִיָּה לְהִתְנַבֵּל.

אויביה מכלימים אותה בפניה ומשפילים אותה.

לֵאמֹר נוֹאֲשָׁתָם לְצֹאת מִכְּבָּל:

ואומרים לנו – תתייאשו מלצאת מן השלשלאות:

מֵאוֹם נִמְאָסָתָם בְּגוֹיִם לְנִדָּח.

נמאסתם בעיני ה' ולכן פיזר נידחיכם בגוים.

מִנוֹסְכֶם אֲבָד וּכְיָקוֹד מִקָּדָח.

ביהמ"ק אבד והיה לשריפת אש.

נוֹתַרְתֶּם כַּנֵּם וְכַצְּבִי מִדָּח.

נשארתם בודדים כמו דגל שהוא לבד בראש גבעה וכצבי נרדף.

נְהִיָּה יִקְרָכֶם כְּאַפֵּל מְנַדָּח:

כבודכם אבד בחושך:

סִלְעֵנוּ וּמִצִּידָתֵנוּ בְּשִׁמְךָ נְרוּיָן^(ג).

בעזרתך, לא ניכשל ונשמיד אויבינו.

סָבּוּל עָלֶיךָ כְּלִיזֹן חָרוּץ.

אנחנו מוכנים לסבול עבורך וגם למסור את הנפש.

עֲנוּשִׁים וּמָכִים כְּפָרִץ פָּרוּץ.

כמו הפקר.

עָבוֹר מִחֲמִירָךְ בְּחֶמֶךְ קָרוּץ^(ד):

כדי לא להמיר אמונתך בבן אדם, עשוי מעפר (ישו):

פִּנְהָ לְהַחִישׁ אֵילוּתִי לְעֹזְרָתִי.

בוא מהר, אתה כוחי, לעזור לי.

פְּנִיָאֵמֶר הָאוֹיֵב יִכְלָתִי.

(א) שמרי פקט. צ"מ דף מ' ע"ב פקטים, פירש"י, פסולת הגרעינין הצפין על פני השמן. שְׁמִירָה (תהלים עה)

(ט) ת"י פֶּקֶטִיָּהּ.

(ב) למקט. לשון כער (רש"י צ"מ דף ס"א ע"ב). ויתכן היותו גם לשון קטטה.

(ג) בשמך נרויץ. פי' א"ע (משלי יח ו) שלא ייכשל, אי נמי ירכץ אויבו.

(ד) מחמירך קרצתי (איוז לג ו). פי' אבן עזרא נחתכתי.

צור הקימני כי נפֿלתי.

צדקה עֵשה כי כְּמַעַט פֿליתי:

קומה והנשא בעֲבֹרוֹת צוֹרִים^(א).

קומה והנשא ענין אחד בכעס נגד המציקים לנו.

קרב יום יקראו נוֹצְרִים.

שומרי תורה יקראו כי הגיע הזמן.

רעי גוים להיות מִצָּרִים.

ראות דְּרִיכַת פּוֹרֵת בּוֹצְרִים:

ולראות את ה' דורך את אדום, יושבי בוצרה, כמו שדורכים ענבים בגת:

שור בעֲמֹךְ לְחוֹסִיף אָמְצוֹ.

ראה לחוסיף כח לעמד.

שְׁקוֹד לְמַתְּרוֹ וּלְנִקּוֹתוֹ מִשְׁמָצוֹ.

מהר מטומאתו.

תִּשְׁמֹר עֲדָרְךָ פֶּרְעָה לְרַבָּצוֹ.

להביא אותו למקום מנוחה.

תִּשְׁמִיעַ מִזֶּרֶה יִשְׂרָאֵל קִבְּצוֹ:

ותגיד – אני פיזרתי את ישראל ואני קיבצתי אותו:

שִׁנָּה בֶּרֶק חָרֵב בְּזַעֲמֶךָ^(ב).

חדד להב חרבך

שִׁבְרַת חֲצִיךָ מִגּוֹי^(ג) מִזְעִימֶךָ.

מֵרֹאשׁ פְּרָעוֹת^(ד) אוֹיֵב בְּהִנָּקְמֶךָ.

כשאתה תתנקם באויבך מכל הפרצות שפרצו בנו.

מִמַּה־שֶּׁעָשׂוּ בְּחִלְלֵי עַמֶּךָ:

עֲבוֹר נִקְמָתְךָ גּוֹיִם הִרְגִּינוּ^(ה).

כשיראו נקמתך, הגוים עצמם ישבחו לך וידו כי צדיק אתה.

עֲלִיּוֹת וְתַחֲתִיּוֹת הִרְיעוּ וְרָנוּ.

שמים וארץ ישירו.

וְהָר וְגִבְעָה וְאֵילָנוֹת יִרְנְנוּ.

(א) קומה והנשא בעברות צוררים. הנשא בעֲבֹרוֹת צוֹרִים (תהלים ז' ז) ת"י אחטטל כרוגזא על מעיקיי.

(ב) שגן ברק חרב וכו'. מכלאן והלאה כמה בתים מיוסדים על סוף שירת האזינו, הלא־הוא בָּמָס עֲפָדִי וגו' לִי נָקָם וגו' בִּי־אֵזֶלֶת יְד וגו', אִם־שִׁנּוּתִי בֶּרֶק חָרְבִי וגו' אֲשִׁכִּיר חֲצִי מִדָּם וגו' מֵרֹאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב הִרְגִּינוּ גּוֹיִם וגו'.

(ג) מִגּוֹי. כ"א מָדָם.

(ד) מֵרֹאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב. פירשתי לפי פירש"י (דברים לב מז, שופטים ה ב) ואחרים פירשו לשון נקמה ופירעון חוב.

(ה) הִרְגִּינוּ וכו' הריעו ורנו. ל' ליווי במקום עתיד.

וְגַם יוֹשְׁבֵי סֵלַע יִרְנּוּ:

וגם המתים שיחיו (רש"י ישעיה מב יא) ישירו:

נִקּוּם הַדָּם וְנִקּוּם הַחַמָּם.

נִמְסָךְ לְצָרִים לְהַגִּירָם^(א) נִכְמָם.

תמזוג לאויבינו ותשפוך להם כוס יין מורעל הכמוס אצלך.

בְּכּוֹס עֲמוּק וְרָחֵב^(ב) לְהַעֲמָם.

למלאות.

בְּשָׁחוֹק וְלַעַג בָּחַם יָמָם:

יהיה נָמָס:

רֵאשׁוֹנָה תִּשְׁלַם מִשְׁנָה^(ג) עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

עוד לפני הגאולה תעניש אותם על עוונותיהם שחטאו ושנו בהם.

רֵאָה שְׁחָלְלוּ אֶרֶצְךָ בְּשָׁחִיתוֹתֵיהֶם.

בטומאתם.

יְבוֹשׁוּ יָדִים בְּשֶׁקֶר עֲוֹתוֹתֵיהֶם.

יתביישו ידים כאשר יתגלו שקריהם ודרכיהם המעוותות.

יִפְקְדוּ מֵרֵב יָמִים בְּחַטָּאוֹתֵיהֶם^(ד):

וייענשו על חטאים שחטאו כל השנים:

צִרְפָּנוּ כֶּכֶסֶף בְּמוֹעֶקֶה לְגוֹלָלָה.

כשם שמטהרים כסף ע"י התכתו והעברתו מכלי אל כלי, כן התגלגלנו מצרה לצרה.

צִמְתָּנוּ וְנוֹאֲשָׁנוּ לְכָלוֹת בַּגּוֹלָה^(ה).

הוכרתנו והתייאשנו

חֲלָלָה לְנַפֵּץ יָד עִם סִגְלָה^(ו).

ידנו התחילה להישבר, פי' אצל כוחנו.

חֲפֵץ פְּרוּטָה מִבֵּים אֲזָלָה:

קָנָא לְשִׁמּוֹךְ וְלִקְדֻשָּׁתְךָ חָם^(ז).

חוס.

(א) להגירים. ל' מים מְגִירִים (מיכה א ז).

(ב) בכוס עמוק ורחב. נ"א עֲמֻקָּה וְרָחֵבָה וכן ל' הפ' (יחזקאל כג לב).

(ג) משנה עוונותיהם (ירמיה טז יח). פירש"י את ששנו על עונם לעשות עונות אבותיהם.

(ד) יפקדו מרוב ימים וכו' (ישעיה כד כב). פירש"י עוונות ימים רבים ייפקדו עליהם.

(ה) ונואשנו לכלות בגולה. נ"א ונואשנו מן הַגּוֹלָה. מכאן והלאה כמה מאמרים בנוים על לשון הספרי

צפרשת האזינו על הפ' בִּי־אֲזָלָה יָד, כשיתייאשו מן הגאולה, כשתכלה פרוטה מן הכים, שגא' וּבְכָלוֹת

נַפֵּץ יָד עִם קֹדֶשׁ תִּבְלִינָה בְּלִי־אֲלָה (דניאל יב ז), ד"א בִּי יִרְאָה בִּי־אֲזָלָה יָד, כשהוא רואה שאין זהם אדם

שמבקש עליהם רחמים כמושה שגאמר וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לִזְלִי מוֹשֶׁה בְּהִירוֹ (תהלים קו כג), ד"א וכו' כשהוא רואה שאין זהם מבקש רחמים כשהרן שגא' וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַפְּתִיחַ וּבֵין הַחַיִּים (זמזכר יז יג), ד"א בִּי

יִרְאָה כשהוא רואה שאין זהם אדם שמבקש עליהם כפינחם שגא' וַיַּעֲמֹד פִּינָחָם וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֹר הַפְּגָפָה

(תהלים קו לו).

(ו) חללה לנפץ. ל' הפ' וּבְכָלוֹת נַפֵּץ יָד עִם קֹדֶשׁ תִּבְלִינָה בְּלִי־אֲלָה (דניאל יב ז) והוא מלשון אֲשָׁרִי שִׁיאֲחֹז

וְנַפֵּץ אֶת־עֲלָיוֹךְ אֶל הַפֶּלַע (תהלים קלז ט), הוללה, לשון התחלה כ"ש וַתִּתְחַלֵּינָה (זכריה מל נד). נ"א

חוללה ואין הבדל בפירוש.

(ז) חם. כמו חום אלא שגינה את הניקוד לצורך החרוז.

קָרְבָנוּ אֱלֹהִי וּבְצִלָּהּ נַחֵם.

נְחֻסָּה.

חַיָּה אֵין מִפְּנֵיעַ^(א) עֲלֵינוּ לְהַחֵם.

ראה כי אין מי שיתפלל עלינו לעורר עלינו רחמך.

חֲלוּתְךָ כְּמִשָּׁה אֶהְרֶן וּפִינָחִם:

וידע להתפלל אליך

זְכוֹר חֶסֶד בְּרִית קְדוּמִים.

וְעַקְתָּנוּ קָשׁוּב מִשְׁמֵי מְרוֹמִים.

קַיִם לְעַמֶּךָ בְּרִית שְׁלוֹמִים.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֵתָהּ אֲדָנִי מוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עָנָנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּן וּשְׁמַע תִּפְלִתֵנוּ:
אֲדָנִי שְׁמַעָה בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אָזְנוֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע קוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשׁוֹעֲנוּ אֱלֹהִי בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחַנּוּן
יְיָ הִיחַ־עֶזְרֵנוּ לָנוּ: שְׁמַע־יְיָ קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּן וְעָנָנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶל־תִּפְלֵת עֲבָדֶיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכְתָּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי
שְׁמַעָה אֲדָנִי סֶלָחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) מפגיע. ל' תפילה כמו (בראשית כח יא) וַיִּפְּגַע בְּמָקוֹם וּרְבוּתוֹנוּ דְּרִשׁוּהוּ ל' תפילה (רש"י) וכן בירושלמי ריש
מס' תענית, בשעה שיקראל באין לידי עבירות מעשים רעים הגשמים נעצרין והן מביאין להן זקן אחד כגון
ר' יוסי הגלילי והוא מפגיע בעדס ומיד הגשמים יורדין.

בג ע"ס א"ב כפול וכל בתיו בני ד' ד' חזנים

אֵלֵינוּ יְיָ אֱבֹתֵינוּ

אָזוֹן תַּחַן וְהַסְכֵּת עֲתִירָה.

אֶף הָפֵר וְשִׁבְדָּ עֲבָרָה.

בָּאֵי לְחִלּוֹתֶךָ בְּנֶפֶשׁ מָרָה.

בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יִמָּצְאוּ עֲזָרָה:

גְּעִית נְאֻנָּחִים וְעֲנוּתָם חַיָּה.

ותפילתם ראה.

גְּחִינָת^(א) קוֹמָתָם לֹא תִבָּזֶה.

כפיפת

דְּרוֹשׁ עֲלֵבוֹנָם מִצָּר בּוֹזֶה.

דְּרוֹךְ פּוֹרָה וְנִצָּחִים יִזָּה^(ב):

דרוך על האויבים כמו דורך ענבים בגת ויישפך דמם:

הֲלֹא אַתָּה הָיִיתָ וְהִנֵּךְ.

הִיָּה תִהְיֶה בַּהֲדָר גְּאוּנָךְ.

וְנִמְתָּ יִכּוֹן זֶרַע אֱמוּנֶיךָ.

ואמרת כי זרע האבות יהיה נכון לעולם.

וְהִנֵּם בָּלִים מִתְגַּרֵּת^(ג) חֲרוֹנָךְ:

תגרה לשון מכה

זַעֲמוּ בְּעוּוִים וּמִמָּאוִים נִסָּחוּ.

ה' קצף עליהם מחמת עוונם וגורשו מארץ ישראל.

זֶרוּ בְּאַפְסִים וְלֹא נָחוּ.

פוזרו בקצוי ארץ ולא מצאו מנוחה.

חִבְלָה רוּחָם וְלַעֲפָר שָׁחוּ.

וירדו עד עפר.

חֲרָשׁוּ חֲרָשִׁים וּמַעֲנִית הַמְתִּיחוּ:

חרשו על גבנו תלמים ארוכים:

טָבְעוּ בַּבֵּץ וְאֵין פּוֹצֵחַ^(ד).

ואין מציל.

(א)

גחינת קומתם. בז"מ (דף נ"ט ע"א) איתתך גואל גחין ותלחוש לה ופירש"י כפוף עלמך.

(ב)

דרוך פורה וכו'. ע"ס הפ' פורה דרבותי לבדי ומעמים אינאיש אתי ואדרבם באפי וארמסם בחרמתי וזו נצחם על-בגדי וכל-מלבושי אגאלתי (ישעיה סג ג) ופירש"י נצחם למס.

(ג)

תגרה. מכה (רש"י תהלים לט יא).

(ד)

פוצה. ל' הצלה (רש"י תהלים קמד ז).

טוֹרְפֵיהֶם שָׁלוּ מִקְצָה לְקָצָה.

האוכלים אותם יושבים בשלוח.

יוֹם יוֹם לוֹחֲמִים מִנְצָה.

ולוחמים נגדם ורבים איתם כל יום.

יָד פּוֹרְשִׁים^(א) מִלַּחֲץ לִיצֵא:

פורשים יד כדי שיבואו להציל אותם מצרה:

כָּלוּ חַיֵּיהֶם בְּיָגוֹן וְאַנְחָה.

כּוֹשֵׁל רַבָּה וְעֶרְבָה שְׂמַחָה^(ב).

הכישלונות התרבו ואין שמחה.

לִישָׁע חוֹכִים וְהִנֵּה צוּחָה.

ישראל מחכים לישועה והנה עוד צרה.

לְבָטוּם^(ג) קָמִים וְכָרוּ שׁוּחָה:

הלכו אותם אויביהם וחפרו בור להפיל אותם:

מַעְרִימִים סוֹד מִמָּוֶה לְהַדִּיחֵם.

מתייעצים בערמה ובסודיות איך להרחיק אותנו מדתך.

מַכְבִּידִים עַל לְהַכְשִׁיל בָּחֵם.

נוֹאֲקִים אֱלֹיךָ בְּהַתְעַטֵּף רוּחָם^(ד).

כשלא נשאר בהם כוחם, וכמעט פורחת רוחם מהם.

נַחַת לְמִצּוֹא מִכַּבֵּד טָרְחָם:

שִׁיחַ צוֹעֲקִים בְּמַעֲמַד צָפוּף.

בעמדם צופים בבית הכנסת.

סְלִיחָה מִבְּקָשִׁים בְּקֶדֶד כָּפוּף.

בראש

עוֹשְׁקֵיהֶם יִקְנִיאוּם בְּנִצָּר^(ה) נֶאֱפוּף.

מכעיסים אותם בפרי של ניאוף, ישו נצרי.

עוֹעִים^(ו) יִמָּסְכוּ וַיִּהְיוּ לְסָפוּף^(ז):

יישפך עליהם רוח טירוף הדעת ויכלו:

פִּדְהָ דְבָקִיךָ מִחֶרֶץ וְכִלּוּי.

ישראל הדבקים בדך מכיליון גמור.

(א) יד פורשים. וי"מ פורשים ידוהם השמימה בתפילה.

(ב) וערבה שמחה (ישעיה כד יא). פירש"י, א"ע והרד"ק ערבה ל' חושך.

(ג) לבטום. ל' מלקות (רש"י הושע ד יד).

(ד) בהתעטף רוחם. ל' חולשה עד אבדן הכרה כ"ש (איכה ב יב) בְּהַתְעַטֵּפָם בְּחָלָל בְּרַחֲבוֹת עִיר בְּהַשְׁתַּפֵּף נַפְשָׁם אֶל־חֵיק אֲמֹתָם.

(ה) נִצָּר. ענף, כמו שנא' נִצָּר מִטְּעֵי (ישעיה ס כא), ואולי יש גם רמז לשם העיר נצרת, ואולי גם רמז למה שנא' שִׁית זִזְנָה וַיִּנְצֶרֶת לָב (משלי ז י).

(ו) עוֹעִים יִמָּסְכוּ. ע"ש הפ' ה' מִסָּךְ בְּקֶרְבָּה רֹחַ עוֹעִים (ישעיה יט יד) ופירש"י עוֹעִים, שם חולי של טירוף הדעת.

(ז) סָפוּף. ספוף (תהלים עג יט) פי' במלודה ענין כיליון.

פְּלִטָּם מִצּוֹרָר וּתְנִים לְעֵלּוּי.

למעלה.

צִוָּה יִשׁוּעוֹת מְשַׁחֲרִיךְ בְּחֵלּוּי.

שלח ישועות לישראל, דורשיך בתפילה.

צִמַּת בְּקֶצֶף שׁוֹחֲחֵי לְתֵלּוּי:

הכרת בכעסך את הנוצרים המשתחווים לישו:

קִנּוּא וְנוֹקֵם קִנְיָא לְשִׁמְךָ.

קִצֵּץ סְמִלּוֹנִים^(א) מִצּוֹאֵר עֲמֹךְ.

יתדות העול

רֵאָה עֲמִלְנוּ וְשׁוּב מִזֵּעֲמֹךְ.

רִיבָה רִיבְנוּ מֵעַם חֶרְמֶךָ^(ב):

מהלוחמים נגדך:

שִׁבְעָתִים הָיִב לְחִיק מֵאֲנִינִי.

למצערים אותי.

שִׁבְרַ חֲצִיךְ מִדָּם מֵעֲנִי.

תִּטָּה אֲזַנְךָ לְקוֹל תַּחֲנוּנִי.

תִּרְצֵנִי בְּקִרְאֵי יי יי:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יְי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי לְקַוֹּ לְנַפֵּשׁ תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב יְי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב לְחַסוֹת בְּיִ מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בְּיִ מִבְּטָח בְּנִדְבִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְי עַל בֶּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתִשׁוּעָה יְי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְי אֶת־עַמֶּךָ אֶת־שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמֶּךָ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים

(א) סמלונים. כמו שאמרו בחזרת כהנים (על ויקרא כו יג) ומשכר את העול ומקצין את הסמלונים.

(ב) מעם חרמך. עם הגלחם נגדך (פירש"י ישעיה לז ה) וכל משנה (כחוצות יז) בשעת חירום שנו.

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשָׁרֵי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

כֹּד פּוֹמּוֹן סָם הַמַּחֲבֵר אֲמַתִּי^(א) חֲתוּם צִרְאִשִּׁי הַמֵּאֲמָרִים

יְיָ יֵי אֶל רַחוּם וְחַנוּן.

אָרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת.

נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים.

נִשָּׂא עֵז וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה.

וְסֶלָחָה לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

אֲזַכָּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה.

ואני נאנח.

בְּרֹאוֹתֵי כָל־עִיר עַל־תִּלְהָ^(ב) בְּנוֹיָה.

במקומה

וְעִיר הָאֱלֹהִים מִשְׁפָּלַת עַד־שְׂאוֹל תַּחֲתֶיהָ.

וּבְכָל־זֹאת אָנוּ לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ:

מִדַּת הַרְחָמִים עָלֵינוּ הַתְּנַלְגָּלִי.

וּלְפָנֵי קוֹנֵךְ תַּחֲנֹתֵנוּ הַפִּילִי.

וּבְעֵד עַמְּךָ רַחֲמִים שְׂאֵלִי.

כִּי כָל־לֵב בְּדָוִי וְכָל־רֹאשׁ לְחָלִי:

(א) לפי מגילת אחימעז רבנו אמתִי הוא בנו של רבנו שפטיה אשר חיבר את הפזמון ישראל נושע בה' (סי' יד).

(ב) על־תִּלְהָ (ורמיה ל יח). ת"י באתרה. וייתכן שהוא לשון חורבן כמו שגא' וְהִיָּתָה תֵּל עוֹלָם (דברים יג יז) ולפ"ז יס לפרש, ערים אחרות, אע"פ שנחרבו, שוב נבנו על חרבותיהם, אבל ירושלים עדיין בחורבנה. עוד יס לפרש תֵּל ל' גובה כמו גְּבוּהָ וְתִלּוּל (יחזקאל יז כג), כל הערים בנויות במקום גבוה, ואילו ירושלים שאמורה להיות גבוהה מכל העולם מושפלת עד שאול.

תִּמְכֹּתִי יִתְדוֹתַי בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תְּבוֹת.

וּבְשַׁעְרֵי דְמַעוֹת כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת^(א).

נסגרות.

לָכֵן שָׁפַכְתִּי שִׁיחַ פָּנַי בּוֹחֵן לְבוֹת.

בְּטוֹחַ אֲנִי בָאֵלֶּה וּבְזָכוֹת שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שׁוֹמֵעַ קוֹל בְּכִיּוֹת.

שְׁתָּשִׁים דְּמַעַתָּנוּ בְּנֹאדְךָ לְהִיּוֹת^(ב).

וּתְצִילֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת אֲכָזְרִיּוֹת.

כִּי לָךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיּוֹת.

וְסִלַּחַת לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

ק' יי יי א רַחוּם וְחַנוּן. אַרְךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת. נֹצֵר חֶסֶד

לְאֱלֹפִים. נִשְׂא עוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחַת לְעוֹנֵנוּ

וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תְּגִמּוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רַחוּם וְחַנוּן אַרְךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחַת לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה
לְבִנְשִׁפָּר וְנִדְּכָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת

(א) ובשערי דמעוֹת כי לא נשלבוֹת. בצרכות (דף ל"ב ע"א) שערי דמעוֹת לא ננעלו. נשלבוֹת. ל' חיבור כמו משלבי הדמיה (קידושין דף ע"ג ע"ב לפי הגרסה המובאת בערוך ערך הדס בשם ר"ח), פי' אבריו מחוברים ומיושקים היטב.

(ב) שתשים דמעַתָּנוּ בנאדך. ע"פ ל"ה (תהלים נו ט) שִׁימָה דְּמַעַתִּי בְּנֹאדְךָ, פירש"י שים דמעתי בנאד שלך ותהא שמורה לפניך. ובמדרכ (ב"ר פר' נ"ג אות י"ד) דרשו שיהיה דמעַתָּנוּ ראויה כדמעַת הגר, בעלת הגור.

ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִיץ וּבְחִירְצֶדֶק עֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבֵּחַךְ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדְךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּוֶה: זָכְרָנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקֲדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדַתְךָ קָנִיתָ קָדָם גְּאֻלָּתְךָ שָׁבַט נִחַלְתָּךְ הִרְצִינוּ זֶה שְׁכָנְתָּ בּוֹ: זָכַר יְיָ חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת־זִרְעָכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲתָן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לָעַלְמָּ: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תֵּשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלָנוּ וְאֲשֶׁר חַטָּאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחָלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

אם הוא יום שלפני ערב ראש השנה, אומרים לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

כה חטאנו ע"ס א"ב ליום ה' כשחל ר"ה בימים ב' או ג'

אֵל נָא רַפָּא נָא תַחֲלוּאֵי פָרִיָה.

ישראל שנמשלו לגפן פוריה.

בוֹשָׁה וְחִפְרָה וְאִמְלַל פָּרִיָה.

בושה וחפרה ענין אחד - ופריה נתייבש ונבל.

גְּאֻלָּנָה מִשִּׁחַת וּמִמַּכָּה טָרִיָה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּזְרִיָה^(ה):

(ה) כל מאמר מפיוט זה מסתיים בחפילה עננו בשענית ומונה והולך על פי הסדר במשנה תענית פ"ג מ"ד מי
שענה את אברהם זהר המוריה וכו' מי שענה את אבותינו על ים סוף וכו' וכן הלאה.

חַטָּאנוּ לַיּוֹם שֶׁלפְּנֵי עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, ובסוף חתום שמואל
חזק וברוך המקומות אין אומרים ממנו אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל כסא בוגן אומרים ליום
גדליה.

אֲדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבְּךָ. אֲתָנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבָךְ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אָבוֹת זָכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבָךְ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מְחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעי הרבים.

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה^(ה). חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדִלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

(ה) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה. חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדִלָה. כמו שאמרו (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה
רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רבצין יאי לאלוה רב לשציק לחובין רבצין הה"ד (תהלים כה יא) לַמַּעַן־שְׁמֹךְ
ה' וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵי כִּי רַב־הוּא.

דגְלִי עִם פְּדוּיֵי בְּזֻרְעַ חֲשׂוֹף.

ישראל שפדית ממצרים על דגליהם בזרועך הגלויה.

הֵצֵל מֵאֶנְף וְאֵל יְהוּ לְשִׁסּוֹף.

מחרון אף ל' הריגה כמו שנא' וישפך שמואל את־אָנָּג (ס"א טו לג)

וְתַעֲנֶה קְרִיאָתָנוּ וּלְמַעֲשֵׂה יְדִידֶךָ תִּכְסֹּף.

תחמוד.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לַאֲבוֹתֵינוּ עַל יָם סוּף:

זְכוּת צוֹר חֲצַבְנוּ הַיּוֹם לָנוּ תִּגְלִי⁽³⁾.

אברהם אבינו שממנו יצאנו, תגלגל עלינו.

חֲשִׁכְנוּ מֵאֶנְף וּנְחֵנוּ בְּיֵשֶׁר מַעְגָּל.

הגן עלינו מחרון אף בדרכים ישרות.

טִהַר טְמֵאֵתָנוּ וּלְמֵאֹר תוֹרָתְךָ עֵינֵינוּ תִּגַּל.

תגלה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לַיהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל:

(3) תגל. תגלגל עלינו, כמו שפירש"י על הפ' גל מעלי הרפה ובוז (תהלים קיט כב).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

גְּדוֹלָה מְקַדֵּם וְנֹאֶה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֹהֶה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גוֹלָה בְּרָגֶל גֵּאֹה. פְּלִי־הַיּוֹם דְּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דְּוָה מְעַנֶּה תַּחֲזוֹת. דְּלוּתִיהָ לֹא תִבְזֶה.

אביוניה

דִּחָה מִחָה וְהִזָּה. לַעֲזוֹן הָעַם הִזָּה (זמזכר יד יט):

הרחק עוונותינו, מחוק אותם, והזה עלינו לכפרתנו.

הִזָּה וּכְזָה⁽³⁾ הַעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֶם וְשְׁלוֹחַ לְצוּתָנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחוֹבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאֲבֹתֵינוּ (ירמיה ג כה):

(3) הזה וכזה. אולי הוא רמז למה שהתירה ירמיה בל' הזה הרבה פעמים כמו הזה אנכי מביא רעה אליהם

הזה (ירמיה ו יט), וגם כלשון כזה כמו ואם בגוי אשר־כזה לא תתנבאם נפשי (ה ט).

יְהִי רָאֵה דָּשָׁן עֶקֶד וְהִצַּמַּח תְּרוּפָה.

אפרו של יצחק

כִּלְהָ שׂוֹד וְשֹׁכֵר סֶעַר וְסוּפָה.

סער וסופה שניהם ענין רוח סערה

לְמַדְנוּ וְחִכְמָנוּ אִמְרַתְךָ הַצְרוּפָה.

תורתך הטהורה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְשִׁמּוּאֵל בַּמִּצֵּפָה:

מִתָּמָם מֵרָחֵם^(ג), שְׂרָשִׁיו נָא אֵל תִּקְמֵל.

אל תייבש.

יעקב אבינו

נִקְנוּ מִכֶּתֶם וְשָׁמַיִן וְלֹא נֶאֱמַל.

וחרפה, ולא נהיה אומללים.

סֶעֱדְנוּ וְנוֹשְׁעָה וְאַרְחֹת חֶסֶדֶיךָ נִגְמַל.

ונזכה לגמולך הטוב.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל:

(ג) מִתָּמָם מֵרָחֵם. כן נקרא יעקב אבינו מִתָּמָם, שנא' אִישׁ תָּם (בראשית כה כז), מרחם, שגולל מהול (במדבר רבה יד ה) ועל המילה שייך ל' תמימות כמו שנא' הִתְחַלֵּף לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים וְאַתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ (בראשית יז א).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

וְאַבְתִּינוּ מְעַלּוֹ לְהַבְּזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(ג).

כינוי לנביאים

את הנביאים.

וְאַנְחָנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזוּזוֹת^(ד). מֶה־נֶּאֱמַר אֲלֵהֵינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):

ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

אחרי שעשינו זאת:

זֹאת מִשׁוּגָתֵנוּ אֶתֵּנוּ. זִרְיתָנוּ זִרְזָתָנוּ^(ה) יִפְרָתָנוּ.

למרות שחזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

מלאי חטא אנחנו.

זְדוֹן הוֹסַפְנוּ וְחִתַּתָּנוּ. יִדְעָנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

(ג) פְּרוּזוֹת. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ז ח) וקרא לנביאים יושבי פְּרוּזוֹת כלאמר ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

(ד) בְּשׁוֹמְרֵי מְזוּזוֹת. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אֲשֶׁרִי אָדָם שִׁמְעָ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתֵּיתִי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזוּזוֹת פְּתָחִי (משלי ח לד).

(ה) זִרְיתָנוּ. ל' וְתִזְרְגִי חֵיל לְפִלְחָמָה (ש"ב כב מ) וצתהלים הוא אומר (יח לג) הִמְאֲזַרְגִּי חֵיל, וחז"ל דקשו (יומא דף מ"ז ע"א) רבונו של עולם זריתני וזרזתני.

עוֹדְדָנוּ בְּצֶדֶק מְשׁוּי מַמִּים וְכִפָּר זָדוֹן וּמִשׁוּגָה.

עזור לנו בזכות משה

פִּדְנוּ מִמְּהוּמַת מָוֶת וְאַחֹר בֶּל נִסְוָגָה.

צִוָּה יְשׁוּעָתָנוּ וּבְעֻזּוֹתֵינוּ לֹא נִתְמוּגָה.

אל תמסמס אותנו.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְיוֹנָה בְּמַעֲי הַדָּגָה:

קִדְשֵׁת אִישׁ חֲסִידְךָ זְכוֹר לִיפֶת נַעֲלִים.

כינוי לכלל ישראל (שיר ז ב)

אהרן

רַחֲמֶיךָ תַּעֲוִיר כִּי לָקִינוּ בְּכַפְלִים.

שׁוּבֵנוּ לִירֵאתְךָ וְלֹא נַחֲשֵׁף שׁוּלִים⁽⁷⁾.

ואל תגלה עוונותינו.

השיבנו

תַּעֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בָּנוּ בִּירוּשָׁלַיִם:

(7) ולא נחשף שולים. לה"כ (איכה א ט) מְאֻתָּה בְּשׁוּלֶיךָ, ופירש"י בשולי בגדיה כלומר חטאותיה גלויין, הרבה עשאתן בגלוי.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטָאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יֵשַׁע אֶל־הַהָרִים⁽¹⁾.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטָאנוּ בְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפֵּר. טוֹב בְּעֵד יְכַפֵּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפֵּר. יַעֲיֵץ וּמִי יִפֵּר (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפֵּר בַּעַם וַיַּחֲסֶה. יַכְבִּשׁ עוֹן וַיַּכְפֶּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְנַשֵּׂא. וְהוֹכֵן בַּחֶסֶד בָּסֵא (ישעיה נז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן בסא בונן תמלא כלום גדליה

(1) ישע אל ההרים. במדרש תהלים אָשָׂא עֲיָנִי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה לדון וישראל מסתכלין באבות שידברו עליהם זכות.

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזֹכֵר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כַּשֵּׁם צִרִית מִיֵּלֶד מוֹסִיפִים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֲלִי
יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גְעָלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֵּצָה מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָה יי אֱלֹהֶיךָ
שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקְבֹּצֶךָ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֹמֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחְתָּ
יֹאמֶר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֹמֵר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמְהֵרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אִתְּכֶם: מְחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מְחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מְחַה
פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מְחִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹכָה
אֵלֵי כִּי גָאֲלָתֶיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרִּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלִיתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לִזְמֹר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזוּלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שׁוּחַ לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מִשׁוּשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִינָנוּ. וְנִפְרַע פְּאֵרָנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹיָנוּ. טִירַתֵנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתֵנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוֹתֵנוּ. וְהִיךְ נַעֲזִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לִזְמֹר לִפְנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתָהּ רַעֲבִי טוֹבָה צִמְאִי חֶסֶדָה תֹּאבִי יִשְׁעָה
יִפְּרוּ וַיִּדְּעוּ כִּי לֹאדְנִי אֶלְהִינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חַנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּהּ וְתַפְאֶרְתָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲנֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאָרָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיהָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלֶּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיהָ
שׁוֹכְנֶיהָ עֲפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מִשָּׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשָׁהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מְשֻׁכָּן
כְּבוֹדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיהָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוּגִים עַל שֵׁם קִדְשָׁהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנָּה אִם לֹא לְמַעַנָּה: עֲשֵׂה
לְמַעַנָּה וְהוֹשִׁיעֵנָה:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֶלְהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ זֶה וַיִּשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵה תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׁכֵמִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁבָּב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמִשָּׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיְהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה בְּתוֹךְ

בְּשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדַנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמַרְדְּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשֵׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפִּיכֵי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירֵי לִבָּא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מֵלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בְּרָכָה תִּזְכֶּינִי וְאֵל־בְּרַחֲמֶיךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנֻנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֲיִן בַּמָּוֶת זָכָרְךָ בִּשְׁאוּל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשִׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲוֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנֻנָּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיבֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעַ:

מִחָא וּמִסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאוּל לַחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כַּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמַרְדָּ נָפַק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאב וְתַבֵּר קוּלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמָּךְ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מַרְרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי וּמַרְדִּינִן קַמָּךְ. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיּוּתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵן. עַד דְּלֹא נִתְּוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְּנִיסֵי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוּתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוּת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַּחֲנֹנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְּׁמִיעוּ לִפְנֵי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֲבָתְכֶם וַיְחִיָּה זֶרַעֲכֶם שֶׁלֹּא תֵּאבֹד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֶקָךְ וְעַמָּךְ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִן כַּעֲבָדָא דְּמִתַּחֲנָנִן לְמָרָה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִן. מַרְרִין נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא לֵית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרְן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבָהֵתֵנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתַּחֲנָנִן לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלְתִּין וּבְעוּתִין. דְּלֹא נִתְּוָר רִיקִם מִן קַמָּךְ:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאֵלֵּי־אֲבָד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחֲדִים שְׁמֶךָ יי
אֱהִינּוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֵלֵּי־אֲבָד גּוֹי קָדוֹשׁ תְּמִשְׁלֵשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעָנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁנִים מִהֵרָה
יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יי חֲנֻנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בְּוֹ: בְּרָגוּ רַחֵם
תִּזְכָּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנָחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֶה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֶה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום ששי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעוֹז וְהַמְשִׁירָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נִּאֲמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטַמְדָּק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לִקְבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵי: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ
לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד וְהַחֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לוי ידמה לוי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לוי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
 יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
 וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
 דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמִּירָן
 בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
 לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
 רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
 מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
 כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
 כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
 בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
 כַּחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
 כֵּן הַגָּבֵר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
 כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלֹחַת כִּי
 מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
 לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
 וְשִׁמְעַתָּ וְסִלְחָתָּ: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדֵּל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַתָּ
 פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמַּתֵּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמַעַה אֲדֹנֵי סִלְחָה
 אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תְּאֵחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כו ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום כפול (רבנו) גרשם בר יהודה (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵלֶיךָ נִקְרָא אִים וְנוֹרָא.

אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִרְאוֹת בְּצָרָה.

בְּקוֹם עֲלֵינוּ בְּעָלִי מְאָרָה.

רשעים ארורים.

בְּהוֹסְדֵם יַחַד עֲצָה נִבְעָרָה:

כשהם נאספים ומתייעצים עצה של שוטים :

גּוֹזְרִים עֲלֵינוּ אָדוֹן מִלְּקִרְאָת.

אוסרים עלינו לקרוא אדון.

גִּזְלָנוּ שְׁמוֹ יְיָ צְבָאוֹת.

לה' צבאות גואלנו.

דֹּדֵי צַח וְאָדוֹם^(א) דָּגוּל מִרְבּוֹאוֹת^(ב).

שנא' עליו בשיר השירים (ה י) דודי צח ואדום דגול מרבבה.

דְּבָרוֹ לְהַבְזוֹת וְגַם אוֹתוֹ לְהַלְאוֹת^(ג):

לזלזל במצוותיו ולהתיש אותו כביכול בע"ז:

הַעֲצֵב נִבְזָה לְקַבֵּל אֱלֹהִים.

האם פסל בזוי נקבל לאלוה?

הַשְׁתַּחֲוֹת לַסֶּמֶל לְפָנָיו לְפִלּוֹת.

לעבוד.

וּלְבַלְתִּי הַקֹּדֶשׁ הַמְרֻבָּה לְסִלּוֹת.

וְגַם לֹא לִירֵא אִים אֱלֹהִים:

זֹאת בְּשִׁמְעִי יַחֲרֵד לְבִי.

זֹאת אָשִׁיב תְּשׁוּבָה לְמִרְיָבִי.

חֲלִילָה לִי לְשִׁכְחִי וּלְעֲזֹבִי.

לשכוח ולעזוב.

חֲטִיבֶת^(ד) אֱלֹהֵי אָבִי:

האלקים אשר בחרו בו אבותינו:

טָמֵא וּמֵת חֲדָשׁ הֵבֵא מִקְרֹב.

כינויים לשון נוכרי

טָבוּ מָה אֶצְלִי עֲרֻבְתִּי לְעֲרֹב^(ה).

מה מעשיו עבורי? איזו הצלה הביא לי?

יֹצֵר הַכֹּל אֶיֶּחָד, לְקוֹרְאֵי בְּאַמֶּת קָרֹב.

יְתוֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזֹדֵד וְאוֹיְבָיו יִזְרֹב:

ישרוף:

בְּשִׁמְעֶם אֱמָרֵי בִי נַעֲמֹו.

(א) צח ואדום. פי' לבן, בשבתו למשפט, כמו שנא' לְבוּשָׁה בְּתֵלָג הָיָה וּשְׁעָרָה רְאִשָּׁה פְּעֻמָּר נָקָא (דניאל ז ט)

ואדום להיפרע מאויביו, כמו שנא' מִדּוּעַ אָדָם לְלִבּוֹשָׁה (ישעיה סג ב).

(ב) דגול מרבואות. הרבה חיילות של מלאכים מקיפים אותו.

(ג) אותו להלאות. פי' תלאו גם את־יָדֵי (ישעיה ז יג), פירש"י הוגעתם לפניו ברשעתכם.

(ד) חטיבת אהי אבי. את־יָדֵי הָאֱמֻרָת הַיּוֹם (דברים כו יז) ת"א ית ה' חטבת יומא דין, ופירשו בחרת בו

לעולם כמו שאמרו במדרש (א"ר א' נ) ולא עוד אלא שגזענו לאלהינו שאין לנו ממירין אותו באל אחר

שנא' את־יָדֵי הָאֱמֻרָת הַיּוֹם.

(ה) טבו מה אצלי ערבותי לערוב (נ"א טיבו). ערבה וטיב שניהם ענין הכלה, ערבתם (ש"א יז יח) פירש"י

הכלתם. ות"י טיבהון, ומתאר את ההבדל בין הבורא ית', גואלנו, בו בחרו אבותינו, מול אליל חדש, שאינו

מוכר לנו, לא האל אותנו ולא הטיב לנו. וגם מרמז למ"ש בגמ' (ב"ק דף ק"ה ע"ב) מזה טיבו אצלך, פי' מה

מעשיו אצלך.

בָּלֶם יַחַד עָלֵי חֹרָקִים שְׁנִימוּ.

לְשַׁלּוֹל וּלְבוֹז עַמֶּל יְדֵימוּ.

את ממונם של ישראל.

לְהַשְׁמִיד וּלְאַבֵּד מִפְתָּח שְׁפָתֵימוּ:

פותחים את פיהם להשמיד ולאבד אותנו:

מִבֵּית תַּעֲנוּגִיָּה בְּסוּתָהּ וּמְלוֹנָהּ.

מארץ ישראל שם היו לישראל בגדים ובתים.

מִגִּרְשֵׁת עֲדָתְךָ לְכָל־רוּחַ וּפְנָהּ.

נִחַלְתָּךְ נִלְאָה עֲגוּמָה וְעֲגוּנָהּ.

עייפה, עצובה ומבודדת.

נוֹשָׂאת עֵינֶיהָ לְעִזְרָתְךָ הַיְשָׁנָה:

שָׁמָּה פָּנִיָּה לְתִשׁוּבָה וּלְתַפְלָהּ.

סֶדֶר אֲבוֹתֶיהָ בְּמִקְדָּם תִּחַלָּהּ.

עֲרֹךְ שִׁפְהָ בַּצֵּר לָהּ בַּגּוֹלָהּ.

עֲלֶיךָ מִשְׁלַכֶּת יָהֵב לְכַלְכְּלָהּ:

את נטל פרנסתה:

פָּנִה אֲדוֹן אֶל־תַּפְלָת עֲבָדֶיךָ.

פֶּדֶם וְהִצִּילָם מִכַּף בּוֹגְדֶיךָ.

צִוָּה יְשׁוּעוֹת זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

יָצֵאת לְרוּיָה מִשְׁאוֹן מוֹרְדֶיךָ:

והצילם מהמונם הרועש של המורדים בדך:

קִנְיָא לְכְבוֹד שְׁמֶךָ אִם לֹא לְמַעֲנִימוּ.

קֶצֶף גָּדוֹל קֶצוֹף עַל מַעֲנִימוּ.

על הגוים המצערים אותם.

רְשָׁעִים כִּי אָמְרוּ אֵיָּה אֲדוֹנֵימוּ.

רִיבָם יָרִיב יָקוֹם לְגוֹנֵימוּ:

להגן עליהם:

שִׁפְטָה מִשְׁפָּטִי מֵאֲנָשֵׁי חָמָם.

שְׂאֵרֵם הָמָּק וּלְשׁוֹנָם תִּמְסָמָם.

בשרם תרקב ולשונם תימס.

תִּשְׁפִּיל גְּאֻזָּתָם וְתִנֵּם לְמִרְמָם.
למדרס רגל.

תַּפַּח רוּחָם^(א) וַיִּהְיוּ לְמָם:
ויחיו משועבדים לנו:

גְּאֻלָּתָ בְּזִרְעֵ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף.
גְּאֻלָּתָ שְׂאֵר עַמּוֹד וְשִׁנִּית תּוֹסֶף.
רִיבָה רִיבָם וּגְאֻלָּם מִיַּד שׁוֹסֶף.
חורג.

רְאֵה כִּי אֶזְלַת יָד וּמָכִים תָּם הִכְסֶּף:
כי לא נותר לנו כוח
שׁוֹר כִּי־אֵין אִישׁ, הַשְׁתוּמָם^(ב) וַאֲיֵין מִפְּגִיעַ.
ראה ותתבונן – אין מתפלל עלינו.
שְׂאֵת בַּעֲדָם רָנָה בָּךְ לְהַפְּגִיעַ.
כנה ופגיעה שתיהן לשון תפלה.
מִדַּת הַדִּין לְהַרְחִיק וּמִדַּת הַרְחָמִים לְהַגִּיעַ.

מַעֲצָב וּמִרְגָּז לְהַנִּיחַ וּלְהַרְגִיעַ:
ל' מנוחה

בְּצִדְקָתְךָ הִצַּל פֶּלֶט וְהוֹשִׁיעַ.
בְּצִדְקָה מְדַבֵּר^(ג) וְרַב לְהוֹשִׁיעַ.
רַחֵם תִּזְכּוֹר וְאַל נָא תִרְשִׁיעַ.

רְצֵה וְהִצַּל וְחוֹשֶׁה מוֹשִׁיעַ:
ומהר

יִכִּירוּ אֶזְזוּ וַיִּדְעוּ כָּל־בָּאֵי עוֹלָם.
יַחֲדוּ יַעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ בְּלָם.
הֲלֹא אֵין בְּאֵהִים בְּכָל־הָעוֹלָם.

הֲלֹא יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל וַחֲזָק גּוֹאֲלָם:

(א) תפח רוחם. ל' קללה שתלא מהם נפשם כמו רוח נופחת. או שתדאב נפשם מל' פחי נפש (ר"ה פ"ב מ"ו).
(ב) שור כי אין איש וכו'. ע"ש הפ' וַיִּרְא בִּירְאֵין אִישׁ וַיִּשְׁתוּמָם כִּי אֵין מִפְּגִיעַ (ישעיה נט יז) ופירש במלואה כאלם העומד בתמהון ומתבונן בדבר.
(ג) מדבר בצדקה (ישעיה סג א). פירש"י זוכר צדקת אבות ולדקת דורו של שמו. ובפתחיתא דרות רבה (אות א') דקש, בצדקה שעשיתם את עולמי על שקבלתם את תורתי.

וְעַתָּה נִזְדַּח לָךְ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתְךָ.
וְדִין עָלֵינוּ לְבָרְכֶךָ עָלֵי תְּשׁוּעָתְךָ.
דָּבַר הַזֶּה כְּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלָּתְךָ.

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ:

על ישראל מוטל לברך אותך:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנָח לָתֵנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

הַאֲזִינָה יְיָ תַפְלִיתֵנוּ וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הַקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מַלְכֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרַת תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרַת
נַעֲרָךְ־לָךְ וְנִצְצָה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִיתֵנוּ תִּקְדֶּמָּה: תַּבּוֹן
תַּפְלִיתֵנוּ קְטָרֶת לְפָנֶיךָ מִשָּׁאת כַּפֵּינוּ מִנְּחַת־עֶרֶב: עֶרֶב וּבִקְר וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוֹנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כז ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

אַהֲבֵנוּ וְאַהֲבֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַרְכֵּן וְקִצְרֵן^(א) לֹא יַחֲדֵל וַיִּמָּנַע^(ב).

ש"ץ קורא לקהל – אחד המאריך בתפילתו ואחד המקצר, לא יפסיקו.

בְּקֶשׁ בְּעַד נִמְעַד נָד וְנָע.

מלהתפלל עבור כלל ישראל, הנכשל והגולה.

(א) ארכן. המאריך בתפלתו. וקצרן. המקצר בתפלתו (ברכות דף לד ע"א). הפייטן מתכוון לזרז כל אחד להתפלל, בין אם הוא מאריך או מקצר בתפלתו.

(ב) וימנע. אולי ז"ל וימנע.

גִּזְאוֹן מִכְּעֵי־סִים פִּחְמַת עֲוֹה וְהִנֵּעַ^(א).

גאוות אויבינו, כמו סנחריב, שהחריב את חמת, והתפאר כי יחריב גם את ירושלים.

דִּבְא נִבְה הָיוֹת פְּקוּץ מוֹנֵעַ:

תשבור אותם ויהיו כקוץ מושלך לארץ:

הִימָצֵא פּוֹצֵה מְרֻצָּה עֶתֶר מְהַפֶּכֶת^(ב).

היימצא לנו מי שידע להתפלל עלינו ולהפוך מדת הדין לרחמים.

וְלִפְנֵי קִנּוּ נִפְשׁוֹ וְרוּחוֹ נִשְׁפָּכֶת.

זְכוֹת עֲנוּשִׁים לְחֵיבוֹב לְעֵיּוֹב לְמַהֲפָכֶת^(ג).

ובזכות תפילתו וזִכָּה ה' את ישראל אשר חויבו בעונשים ויושבים בחושך ובחורבן.

חֲבֵב אַחֵר גִּזְרָה פְּנִינִיּוֹה נְהַפֶּכֶת:

וגם אם נגזרה גזרה, חזור בד מנמה באהבתך, כמו שניחמת מגזרת "יונינוה נהפכת" (יונה ג ד):

טִיף מִטִּיף^(ד) בְּלִמּוֹת וֶרֶק מוֹסֵג.

שליח ציבור המדבר בעדנו חוזר משליחותו בבושת פנים.

יִחָדּוּ נֶאֱלָח נִמְלָח הַפֶּל סֵג^(ה).

כיון שהוא מלוכלך בחטא ומקולקל, ומלא פסולת.

פְּקֻשֶׁת רְמִיָּה נְהַפֶּךְ אַחֲוֹר נִנְסֵג.

תפילתו כחץ היוצא מקשת רעה ואינו משיג את המטרה, והוא חוזר ריקם.

לְלִבּוֹט^(ו) לְחִבּוֹט שֶׁח נִפְשָׁח וְנִפְסָג^(ז):

מוכה נשפל קרוע ונתלש:

מִנָּה נֶאֱמָנָה מִרְאֵשׁ אֲמָנָה חֲבִבָּה^(ח).

ישראל, חלקך, שאהבת מאז שהאמינו בד ויצאו למדבר אחריד.

נִבְה הַתְּנִבָּה פְּצֻמָּה הַשְּׂדָה רִבְבָּה.

בימי קדם הצלחנו כמו עשב השדה הגדל לרוב. נבה והתנבה שניהם ל' למיחה ותנובה

סוּרֵי נִכְרִיָּה^(ט) נִחְשָׁבָה, בְּלִהֲבֶת הַשְּׂבִבָּה^(י).

אבל עכשיו אנחנו כבדים הרעים של הגפן שכורתיים אותם לשריפה.

(א) עוה והנע. ביסעיה (לז יג) אֵיחָ מִלֵּךְ חֲמַת וּמִלֵּךְ אֶרְפָּד וּמִלֵּךְ לְעִיר סְפָרוּיִם הִנֵּעַ וְעוֹה, פִּירֵשׁ"י הניעהו ועוהו מלך אשור, החריבם וטילטלם ממקומם. ופירושו כאן, גאוות המכעיסים אותך כמו סנחריב אשר החריב וטילטל (הנע וְעוֹה) את מִלֵּךְ חֲמַת.

(ב) עתה מהפכת. בסוכה (דף יד ע"א) ח"ר למה נמשלה תפלתן של דליקים כעתר לומר לך מה עתה זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפלתן של דליקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות.

(ג) עיוב. לשון חושך שנאמר אֵיכָה יָעִיב בְּאֶפֶס (איכה ז א) ופִירֵשׁ"י יחשיך. או ל' חיוז במדרש רבה שם, איך עייב ברוגזיה ה' ית בת ליון אית אתרא לזווחין לחייבא עייבא. למהפכת. חורבן.

(ד) טיף. לשון דיבור ע"ש הפ' לא יטפו לְאֶלֶה (מיכה ז ו).

(ה) נאלח. נהפך לקלוקל (רש"י תהלים יד ג) או נתעב (רש"י ורלב"ג חיוז טו טז). נמלח. נשחת (ע"פ שורשי רד"ק). סג (תהלים נג ז). פִּירֵשׁ"י לשון סיגים, פי' פסולת הכסף.

(ו) לְלִבּוֹט. למכות, כ"ס וְעָם לֹא יָבִין וְלִבָּט (הושע ד יד) פי' ילקה בפורענות. לְחִבּוֹט. גם הוא לשון מכה כמו בִּי תִחַבֵּט זֵיתָךְ (דברים כד כ).

(ז) נִפְשָׁח. נתלשן ממנו ענפיו (רש"י חולין קכז ע"ב) ובלשון המקרא וַיִּפְשַׁחֲנִי (איכה ג יא). וְנִפְסָג. נתלשן (פסח פי"א מ"ט).

(ח) מִרְאֵשׁ אֲמָנָה. (שיר ד ח) פִּירֵשׁ"י מראשית האמונה שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר.

(ט) סורי נכריה. פי' הרד"ק (ירמיה ז כא) בדי גפן רעים שמסירים אותם מן הגפן שאין בהם לורך.

(י) הַשְּׂבִיבָּה. נשרפה, כמו שנאמר שְׂבִיב אֲשׁוֹ (חיוז יח ה), שְׂבִיבִין דִּי־נִגְדָר (דניאל ז ט).

עֹבְרֵי דֶרֶךְ אַרְוֵהָ לְמֵאֲכָלֶת גִּבָּהָ:

לקטו פירותיה לאכול אותם:

פְּרִי צִדְקָה יִדְקָה מִדְקָה וְרַפְסָה.

את כלל ישראל, טחנה מלכות אדום, הטוחנת ורומסת.

צָפוּנִי מִצְפוּנֵי הַבָּעֵת, חֲבִיוֹנֵי חֶפְשָׁה^(א).

חיפשה ומצאה את כל אוצרותינו הטמונים.

קָצוֹת כְּבִשָּׁה, קָצִינוֹת וּמִלְכוֹת תִּפְשָׁה.

כבשה את כל העולם

רָגְזוּ לֹא יִדְעָה, חֲרָדוֹת אִפְסָה:

אין מרגיז אותה ואינה מפחדת מכלום:

שָׁרֵשׁ בְּרוּשׁ^(ב) בְּחֶרֶשׁ גִּבּוֹהַּ וּמִצֵּל.

עקור את מלכות הרשעה הגבוהה כעץ ברוש, וכיער הנותן הרבה צל.

תֵּק וְנִרְתֵּק סָמִים וּבְשָׁמִים רִבְצֵל^(ג).

והיא מלאה כל טוב כמו כלי מלא בשמים.

אֶצֶל עַל בְּנֵי לְבָנָה פִּצֵּל.

שלטה על בני יעקב אבינו שקילף מקלות מעץ הלְבָנָה (בראשית ל לו).

לֹא הִקַּל וְרָדָה בְּמִקַּל וַיִּפְצֵל^(ד):

האויב לא הקל עולו ושלט עלינו במקל, והפשיט מישראל את רכושם:

יָקָר נָקָר נָעָקָר נִפְקָר וְנִפְזָר^(ה).

בנד היקר מדוקר, גולה, הפקר, ומפוזר.

הַחֶפֶר, עֵפֶר בְּעֶפֶר, בּוֹז וְנִבְזָז.

נכלם, זורקים עליו עפר, ומוטל בביזיון, והפקר לביזה.

בָּזוּי לָזוּי^(ו) בְּמַעֲיָן נּוֹבֵעַ וְנִנְעָז.

אבל עָשׂוּ הראוי לביזיון ולעג, מתגבר כמעין נובע ומלא עוז.

רַחֲלֵךְ חוֹלֵב חָלָב וְצֶמֶר גִּזָּז:

המשיל את ישראל לרחל, ואדום לוקח את החלב ואת הצמר:

שְׁלָמִים לַהּוֹלָמִים וְלַמְשָׁה יַעֲקֹב מִדּוּעַ.

למה ישראל התמימים ניתנו למכים, ויעקב למדרס.

מִשָּׂרָה סָרָה, קָרַן יִשְׂרָאֵל לַגְּדוּעַ.

סר שלטון משראל, וכבודם נגדע.

(א) הַבָּעֵת והַפְשָׁה שניהם לשון גילוי כמו שנאמר אֵיךְ נִחְפְּשׁוּ עֲשׂוֹ נִבְעֵי מִצְרַיִם (עובדיה א ו).

(ב) בְּרוּשׁ. כינוי למלכות, בְּרוּשִׁים (ישעיה יד ח) ת"י שלטונין.

(ג) תֵּק וְנִרְתֵּק. במגילה (דף כו ע"ב) ותיק של ס"ת ונרתיק של תפילין ופירש"י תיק ונרתיק חדא היא אלא שלשון תיק נופל על דבר ארוך ולשון נרתיק נופל על דבר קצר. רִבְצֵל. בכלים פ"כ מ"א חמת קטן של עור שמשמשים בו בשמים. הפייטן מדמה את שלות הרשעים לכלים מלאים בשמים טובים.

(ד) וַיִּפְצֵל. הסיר את הקליפה (בראשית ל לו). המשיל את ישראל לעץ, והרשעים מסירים מהם את קליפה, פי' ממונם.

(ה) נִפְזָז. מפוזר, כמו שפירש"י (סוטה דף ל"ז ע"ב) וַיִּפְזָז לָשׁוֹן ויפוזו שהזיז"ן והאז"י מתחלפין כמו זעקת לעקת.

(ו) לָזוּי. שראוי להלעיג עליו, מל' וְלָזוּת שְׁפָתַיִם (משלי ד כד).

עגל לא למד במלמד רדוע^(א).

והם מצערים את ישראל כמו שמדרבנים עגל כדי שילמד לחרוש.

יום יום למפנים חבור ופדוע^(ב):

מוכה ופצוע:

העלה דלה גלה עתיד ואותיות^(ג).

העלה את ישראל מבור, והראה להם אותות ומופתים.

חבתך רשופה בלהבת שלהבת חתיות.

אהבתך תהיה כאש העולה מגחלים כשחותים בהם.

זהו רהוי^(ד) ברית ורטט חתיות^(ה).

אנחנו מפחדים ורועדים מפחד ואימה.

קראתי שמך יי מבור תחתיות:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. נגיד יי בענין ויתנצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ניעבר יי. על פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנון ארך אפים ורחמים ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונתת לנו סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כי אתה אדני טוב וסלח ורחמים לך לך קרא יי:

שמעתי תפלתנו יי וישועתנו האזינה אליך מעתה: שמעתי יי צדק הקשיבה רנתנו האזינה תפלתנו בלא שפתי מרמה: שמע קולנו יי אלהינו וקבל ברחמים ובכבוד את תפלתנו: כי שמע אל אבינו יי ואת אסיריו לא בזה: כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו מפניו ובשועו אליו שמע:

לוי הישועה על עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם במח בך: יי הושיעה המלך יענינו ביום קראנו: כי לא על צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים: אדני

(א) מלמד, רדוע. ענין אחד הם כמו שפירש ברטנורא (ב"ב פ"ב מ"ג), מרדע מלמד הבקר. ובמדרש (פס"ר ג' ב' וכן במדב"ר פר' י"ד), המשנה קראה אותו מרדע והמקרא קורא אותו דרבן ומלמד דכתיב (שופטים ג' לא) במלמד הבקר וכן (ש"א יג כא) ויהצביב הדרבן, א"ר נתן למה נקרא שמו מרדע שמורה דעה לפרה, ולמה נקרא שמו דרבן שמדיר בינה דפרה, מלמד, שמלמד את הפרה לחרוש בתלם שלה.

(ב) פדוע. לשון פלע ומכה, פצע (שמות כא כד) ת"א פידעא.

(ג) אותיות. דברי מופת (רש"י ישעיה מד ז).

(ד) זהו. לשון גערה, בחולין (דף ז' ע"א) אין מזההין וכן גרס הערוך אותו, פי' לגעור בו ולבקש ממנו לחזור בו משמועתו. ישראל זהו, שהגויס גוערים בהם ומבקשים מהם לחזור בהם מאמונתם. וי"א מלשון נזהר תורא (פסחים דף קי"ב ע"ב) פי' גערה. רהוי. נפחד, כ"ס אל תפחדו ואל תרהו (ישעיה מד ח).

(ה) רתת (הושע יג א), רטט (ירמיה מט כד), חתית (יחזקאל לב כג), כולם לשון פחד.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

בח ע"ס תשר"ק ונסוף חתום (רבנו) מאיר (בר יצחק ש"ץ) הצעיר חזק בתורה ובמעשים
טובים^(א)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תַּעֲנִית צָבוּר קָבְעוּ תְּבוּעַ צָרָכִים.

לבקש צרכיהם.

שׁוּב עֲדִידָה חֲפֵשׁ וַחֲקוֹר דְּרָכִים.

לשוב אליך, לחפש ולחקור את דרכיהם.

רַךְ לְרִצּוֹת בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה עָרָכִים.

אתה מתפייס מהר בהזכרת י"ג מדות.

קָשָׂה לְכַעֵס תֵּת לְאַפִּים אֲרָכִים:

ואין אתה כועס מהר, אלא להיפך מאריך אף:

צַדִּידִךְ מְקַשְׁטִים^(ב) עֲדִים בְּלִי תַפְשִׁיט.

שני צדדיך מקושטים, ואל נא תפשט מהם את התכשיט,

פֶּאֶר הַרְחָמִים וְהַסְלִיחוֹת, הוֹד תַּכְשִׁיט.

עֲטָרַת כְּלִילַת קָלוּם וּפְלֹל תַּקְשִׁיט.

התשבחות והתפילות של ישראל יהיו לך לכתר שתתקשט בו.

סֵדֶר הַחַיִּים וּפְרָנְסָה לִיצוּרִים תוֹשִׁיט:

נִסְתָּמָה הַבִּירָה^(ג) וְנִתְרוֹקֵן טַהַר הַשְּׁלֶחָן.

נחרב בית המקדש, ואין לחם הפנים על השולחן.

מִזִּין מִזִּיחַ^(ד) סֵתֶר מַעֲבֹדֶת פִּלְחָן.

המזבח נסתר ואין עליו עבודה.

לְשִׁפְיכוֹת הַנֶּפֶשׁ חֲשׁוּב כְּבִשִׁית^(ה) וְזֶלְחָן.

חשוב שפיכת נפשנו בתפילה כמו שפיכת יין הנסכים.

בְּמַעֲטָר וּמִשְׁבִּיעַ גּוֹאֵל רוּפָא וְסִלְחָן^(ו):

ואתה משפיע לנו טוב,

(א) רבנו מאיר בר יצחק שלח צבור, שנקרא אותו צדיק (שכלי הלקט סי' ר"ט) וציר נאמן (סס סי' ע"ו),
הידוע כבעל האקדמות, מוזכר בפירש"י (הושע ו טו; עמוס ג יב; תהלים עג יב), חיבר סימנים כה, לא, נה,
פד.

(ב) צדדיך מקושטים. כ"ס רש"י (שמות טו ו) וְיִמִּינְךָ וְיִמִּינְךָ, שני פעמים, כשישראל עושין את רצונו של מקום,
השמאל נעשית ימין, ויד ימין היא המזילה את ישראל (רמב"ן סס).

(ג) הבירה. נ"א הַבִּירָה, ועיין בשערי תשובה על אורח חיים סי' תל"ב שכתב בשם שו"ת בית אפרים שכן לריק
לומר על פי מ"ש (בילא דף כ ע"ב) ומה במקום שכירתך בתומה כירת רבך פתוחה, ופירש"י כירה, יש לה בית
קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר זה סתומה ופתוחה. ולפי פי' התוס' שם ז"ל כאן הַבִּירָה (פאת שדר, ה"ר
שמאל דוד מונק).

(ד) מִזִּין מִזִּיחַ. בכתובות (דף י ע"ב) אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזיח מחבב מכפר, היינו מכפר היינו מזיח, מזיח
גזירות ומכפר עונות.

(ה) שיתין. הם חלל תחת המזבח שלשם יין הנסכים יורד.

(ו) הפייטן נקט חמש לשונות שבהלים (קג), הַפִּלְחָן לכל עונכי הַרְפָּא לכל תחלואי הַגּוֹאֵל משחת חייכי
הַמַּעֲטָרְכִי חסד ורחמים הַמִּשְׁבִּיעַ בטוב עדיך.

יֹאזֹת לָךְ יַעֲזֹן מִפְּנֵיךָ נִשְׁנָסֶת^(א).

תהיה לרצון לפניך תפילת ישראל, חלקך, הזריזים בעבודתך.

טוֹב רוּחְךָ הָיֹת נְזוּנָת וּמִתְפַּרְנֶסֶת.

בטובך, אתה זון ומפרנס אותה.

חֲלַף לָךְ שׁוֹאֵלֶת קוֹבֶלֶת וּמִתְנוֹסֶסֶת^(ב).

בזכות שהיא מתפללת אליך, מתלוננת על צרותיה, ומרימה קולה.

זָכַר דְּאֲגוּתֶיהָ לְפָנֶיךָ מִשְׁחַת וּמִכְנָסֶת:

מספרת

וְאַלֶּיךָ הִיא נִשְׁוִיָּה וּבָךְ חֲסִיָּה.

נושאת עיניה וחוסה בך.

הַזוּתֶיהָ הֶעָבַר מִי כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי.

חזק

צרותיה

דָּרַךְ אֶפְנוֹתֶיךָ בְּחֶלְקֶךָ לְלִיזוֹנָה אֶפְסִנִּיא^(ג).

שכר לישראל צבאותיך.

נְמוּל חֶסֶד לְעֻלּוּבָה הִלְזוּ אֶכְסִנִּיא^(ד):

לכלל ישראל העלוב והגולה מארצו:

בְּקִיָּאִים וּמִיִּשְׁבִּים לְרִצּוֹתֶיךָ בְּדְבָרִים עֲרָבִים.

אֶפְסוּ פָּסוּ, בְּכַחַם קִטְגוֹר מְעַרְבָּבִים.

נפטרו לעולמם, אותם שליחי ציבור שידעו לבלבל את השטן.

מֵאֲהִבִּי^(ה) לְאָבִי שֶׁבְּשָׁמַיִם, זְרִיזִים מְעַרְבָּבִים^(ו).

שהיו נעימים עם הבריות.

גרמו לה' לאהוב אותי,

יִרְאִיו נְדָבָרִי דָתוֹ שַׁחַר וְעֲרָבִים:

לומדי תורה יום ולילה:

הִקְדָּשְׁנוּ צוּם עוֹלָלִים וְזִקְנֵי אִסְפּוֹת.

לשון אסיפה

ילדים

יִשְׁרְנוּ רִנָּה וּתְפִלָּה, שִׁקְדָּנוּ^(ז) סְפוֹת.

התמדנו בבית הכנסת.

חֲשׂוֹךְ לְמַטָּה מִעוֹן^(ח) וּשְׁלוּמֵנוּ תִשְׁפּוֹת.

גְּבַה מִמֶּנּוּ פְחוֹת מִעוֹנוֹתֵינוּ וְשִׁים לָנוּ שְׁלוֹם.

(א) נשנסת. ל' זריזות כמו וַיִּשְׁנֶם מִתְנַיִי (מ"א יח מו).

(ב) ומתנוססת. ל' גבהות, וכאן פי' להרים את הקול.

(ג) אֶפְסִנִּיא. מילה יוונית, ὁψωνία, פי' שכר, ושני השוואים נחים, וכל' המשנה (סנה' ב' 7) וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבְּהוּ מֵאֵד אֶלָּא כְּדִי לִיתֵן אֶפְסִנִּיא פי' רע"ב שכר חיילות.

(ד) אֶכְסִנִּיא. שאין לו מקום קבוע כאורח במלון, דְּלִיתִי לְאֶרֶץ אֲפֻתָּה (איוב לא לב) ת"י דשי לאכסניא פתחית.

(ה) מאהבי. (זכריה יג ו) נדרש בילקו"ש תהלים ס"ו תרנ"ט הגורמים לי ליאהב לאבי שצצמים.

(ו) מְעַרְבָּבִים. בכתובות (דף י"ז ע"א) לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות פירש"י לעשות לאיש ואיש כראונו.

(ז) שיקדנו. ל' התדמה כמו הוי שקוד ללמוד תורה (אבות ב' יד).

(ח) לְמַטָּה מִעוֹן. כ"פ (עזרא ט יג) חֲשִׁכְתָּ לְמַטָּה מִעוֹנֵנוּ, ובילקו"ש (יתרו רמז ש"ג) וַיִּדְעָתָ עַם־לְבָבָךְ פִּי בְּאֶשֶׁר יִיפָּר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרָךְ, יהא ליבך יודע מעשים שעשית וייסורין שהבאתי עליך שלא לפי מעשיך הבאתי עליך את הייסורין.

זָקוּף דֵּל מַעְפָּר וְאַבְיוֹן מַאֲשָׁפוֹת:

בְּתוֹר הַמַּעֲלָה וּבְמַדּוֹת הַגְּנוּזוֹת תְּרוּמוֹת.

איחשב לפניך כאילו הייתי אדם חשוב עם מדות טובות.

עֲרַבְתָּנוּ שֵׁים טוֹב יוֹשֵׁב מְרוֹמוֹת.

עשה למען גאולתנו לטוב, יושב שמים.

וּבְמִקְוֵה טֹהַר תְּדִיחַ קָלוֹת וְרָמוֹת.

וחמורות.

תכבס

מִצּוֹא תִפְלֹתֵנוּ חֶסֶד לְאַדְרָךְ רוּמָמוֹת:

נמצא חן וחסד לפניך בתפילתנו, כשאנו משבחים ומרוממים אותך:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲנָן וּפֹשֶׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקוּז לְנַפְשׁ תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד־דָּר וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יְיָ עַל בֶּן
יֹרֵה חַטָּאִים בְּדָרָךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת־נִחְלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עֲדֵה־עוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְחֲצִילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

כַּט פּוֹמֶזֶן ע"ס א"ב כפול וחתום בסוף שלמה (הבבלי) הקטן

אִם עוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ.

העידו נגדנו.

אֶתְנוּ לָךְ וּבְשִׁמְךָ בָּאנוּ.

באנו אליך להתפלל, בטוחים כי שמך ה' הוא מדת רחמים.

בְּרַחֵם אֱלֹהֵינוּ תִּשְׁבֹּב תִּרְחִמֵנוּ.

בְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמֵנוּ.

אֵל-בְּאֶפְדָּךְ פֶּן-תִּמְעִיטֵנוּ:

אֶתָּה יְיָ טוֹב וְסֶלָח.

אוֹתָנוּ רַע יַצָּר אֵלָּה.

יצר הרע השחית.

בְּנִיךָ בֵּיד פִּשְׁעֵם מְלָשָׁלָה.

אל תעזוב את בניך בידי העבירות.

בֵּיד מַסְרִיּוֹת לִבֵּנוּ הַמֶּלֶךְ^(א):

טהר ליבנו והלבש אותו בגדים נקיים:

גָּדְל־חֶסֶד נִצָּר לְאֵלָפִים.

גָּלְגַל מִדּוֹתֶיךָ וְלֹא חֲלוּפִים.

הבא עלינו מידת רחמים ולא ההיפך.

דְּבָרְךָ לֹא רִיקָם וְסִלּוּפִים.

הבטחתך מתקיימת ואינה הבטחת שוא.

דְּמִינוּ^(ב) חֶסֶדְךָ בְּעֵינֵינוּ וְעֲלוּפִים:

לכן קוינו

הַסֶּכֶת צֶת^(ג) צִיר^(ד) הַתְּבוּנָה.

כאשר משה רבנו הקשיב והתבונן.

הֵא דְּבָרְךָ אִם לְגוֹיָנוּ.

ורצה לדעת אם ה' יגן על ישראל.

וּתְקַתּוּ^(ה) דְּרָכֶיךָ חֲנוּן שִׁנּוּן.

אהבת אותנו ולימדת אותנו דרכי חנינותך.

וּבָהּ בְּמִדָּה עֲפָנוּ חֲנּוּן:

כן התנהג עמנו:

זוֹכֵר נִשְׁכָּחוֹת, לֶךְ הַלּוּל.

זַעֵם תִּקְטִין בְּרַגַע מְלוּל^(ו).

תקצר את זעמך לרגע קטן, וכמה רגע, זמן אמירתו.

(א) ביד מסריות לבנו המלך. ע"פ ל"ה ומוֹלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הַיּוֹלָדָה אֶתְּךָ לֹא-יִכָּרֵת שְׁרָךְ וּבְמִים לֹא-יִרְחָצֶךָ לְמַשְׁעִי וְהַמֶּלֶךְ לֹא הִמְלִיחַ וְהַחֲתָל לֹא הִתְלָה (יחזקאל טז ז), ותרגום של וְהַחֲתָל לֹא הִתְלָה, ובאסורין לא אתאסר לפ"ז מסריות הן חיתולי הטינוק. המלך. נקה כמו שמנקים טינוק עם מלח.

(ב) דְּמִינוּ (תהלים מח י). פי' במעודה ל' תוחלת ותקוה.

(ג) הסבת צת. שניהם לשון שמיעה, הַסֶּכֶת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל (דברים כז ט), הַאֲזִינוּ (דברים לז א) ת"א אצינו. נ"א הַסֶּכֶת צת.

(ד) ציר. שליח ונאמר ציר נֶאֱמָן לְשִׁלְחָיו (משלי כה יג) ומשה רבנו הוא שליח הבורא ועבדו הנאמן (במדבר יב ז).

(ה) וּתְקַתּוּ. ל' חיבה (רש"י ברכות דף ט' ע"ב, ותיקון מחצבין מלות).

(ו) בְּרַגַע מְלוּל. כ"ש וכמה רגע אמר אמימר ואיתימא רבינא רגע כמימריה (ע"ז דף ז' ע"ב).

חַתוּךְ חַיִּים דִּין פְּלוּל.

תקציב לנו חיים כפי שאנחנו מתפללים.

חֵן חֲנָם חֶקֶרְךָ חֲלוּל^(א):

כשתחקור את ליבנו ותמצא שאין לנו זכויות, תטיב לנו חנם:

טִיט נְגַרְשִׁי^(ב) תוֹכוֹ תַעֲלִיל.

לתוך קרקעית הים תשליך.

טוֹעַ זָדוֹן טָמוּן וַעֲלִיל.

כל חטאינו, שגגה וזדון, נסתר וגלוי.

יֹדַע יִצָּר וּמַה־מַּעֲלִיל.

אתה יודע יצר הרע ומעשיו.

יָד לְטוֹבָה עָלֵינוּ תַגְלִיל:

תשלח ידך להגן עלינו:

פְּלִיזֹת בּוֹחֵן וְשִׁבְלֵי לֵב.

פְּשָׁרוֹת יִשְׁרוֹת שְׁרִירוֹת לֵב.

קושי

לֵב עֶלּוֹב עִם עוֹלָב.

אתה בוחן לב הצדיק הנעלב ולב הרשע המעליב.

לָעֵז מִתּוֹק שָׁב וּמִכֶּלֶב^(ג):

מר ומתוק, השב והשונה בחטאו:

מִצִּיל מִטֵּי דִין הָרָג.

אתה מציל את החייבים מיתה.

מִקּוֹר קוֹרוֹת, לָךְ עוֹרָג^(ד).

סיבת כל הסיבות, אליך תאוותנו.

נֶקֶל שֶׁקֶל עוֹן מַה־שֶּׁתָּרַג^(ה).

כשתשקול את העוון, תמצא אותו קל, שלא אֶסְגֵּר בקשריו.

נְשׁוּי נְשׁוּי^(ו) כְּבוֹא מִקְטָרָג:

ויהיה העוון נסלח ונשכח, כשמגיע השטן לקטרג:

סְרַחוֹן כְּתָב יָד הַנִּזְחָתָם.

העבירות כתובות על ספר הזכרונות, ובו חתימת ידנו.

סִפְרוּ זֵיף טַעַן הַסִּתָּתָם.

זייף את הספר, ומחוק מה שכתוב בו, כדי שישתתמו טענות המקטרג.

עוֹ עֵין עוֹן הַנִּכְתָּם.

מראהו העז של העוון.

(א) חֶקֶרְךָ חֲלוּל. פי' בשעה שאתה חוקר את הלב שנקרא חלל, שנאמר וְלִבִּי חָלָל בְּקֶרְבִּי (תהלים קט כז).

(ב) נְגַרְשִׁי. כינוי לים שני' (ישעיה נז כ) וְהִרְשָׁעִים בָּיָם נְגַרְשִׁי.

(ג) וּמִכֶּלֶב. ע"פ לשון הפסוק בְּכֶלֶב שָׁב עַל־קֶאוֹ בְּסִיל שׁוֹנָה בְּאַוְלָתוֹ (משלי כו יא), הנה כי המכלב היפך השב.

(ד) עוֹרָג. כ"א עָרַג.

(ה) מַה־שֶּׁתָּרַג. באיכה (א יד) נִשְׁקַד עַל פִּשְׁעֵי בִידוֹ יִשְׁתַּרְגוּ עָלָיו עַל־צִוְּאָרֵי, יִשְׁתַּרְגוּ. פירש"י נעשו קליעות קליעות.

(ו) נְשׁוּי נְשׁוּי. ע"פ לה"פ אֲשֶׁרֵי נְשׁוּי פִּשְׁעֵי (תהלים לב א) וּבִלְקוּ"שׁ אַל תְּהִי קוֹרָא סַמ"ך׳ אֲלֵא שִׁי"ן דְּהוּא מְנַשִּׁי חוֹבִיתָן וְסוֹלַח לַעֲוֹנוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

עַל יְדֵי רַחֲמֶיךָ יְתָם:

יימחק:

פֶּנֶה אֲבֹן^(א), מְדַרְכֶּךָ הַתִּקָּן.

סלק לב האבן (יצה"ר) ותקננו ללכת בדרכיך.

פִּלְגֵי מַיִם^(ב) פָּנּוּי, מְלַהֲתֵרוֹקֵן^(ג).

ליבנו פֶּנֶה מיצר הרע, כדי שלא יסור ממך.

צוֹר מְכַשׁוֹל נֶעַר וְזָקֵן.

יצר הרע, המשול לאבן המכשילה נערים וזקנים.

צִמֵּית וּכְרַחֲמֵן רַחֵף הַקָּן:

הכרת אותנו, ואז תוכל לשכון עלינו, כנשר על קינו:

קְרוֹב לְרִצּוֹת, קְלוּסָךְ אָמוֹר.

שבחך הוא שאתה ממחר להתפייס.

קָשִׁי לְגִיוֹנָךְ שְׁנוּי וְתַמּוֹר.

גזירות קשות שגזרת על ישראל צבאותיך, תשנה אותן ותמיר אותן לטוב.

רִיבְךָ לֹא לְנִצָּח שְׁמוֹר.

אל תריב איתנו לנצח.

רַחֵם בְּרַגְזוֹ וְדִין גָּמוֹר:

תרחם עלינו, גם כשמגיע לנו רוגז ודין קשה:

שָׁבִים שָׁבִים שִׁפְח שִׁחָרוֹת.

כשזקנים שבים אליך, מחק את מה שחטאו בצעירותם, כשהיו שערותיהם שחורות.

שְׁתִּילִים יִשְׂרָאֵל יִלְדוֹת בִּחָרוֹת.

את הצעירים, תדריך אותם בדרך הישר.

תִּגַּן חֵרוֹת מִצַּד תִּחָרוֹת^(ד).

תגן על עם בני חורין מכל ריב.

תַּחֲזֵן תּוֹ חַיִּים חָרוֹת:

תן לנו חנינה ותרשום על מצחנו תי"ו סימן "תחיה":

שְׁלוֹם שְׁלוֹם בְּיָשָׁר מִתְקָרֵב.

לכל מתקרב לשוב אליך.

מַעַט סִיעַ קִדְשׁ הָרֵב^(ה).

עזור למי שבא ליטהר מעט, וקדש אותו הרבה.

(א) פנה אבן וכו'. כמ"ס (ילקוט) הו"ע רמז תקל"ב) משל לאור גבוה שהיה עומד על פרשת דרכים ובני אדם

נכשלים בה וכו' כך אמר הקד"ה לישראל בני יה"ר מכשול גדול הוא וכו' לסוף אני מעבירו שגא' (יחזקאל לו כו)

והסרתי את לב האבן מבישרכם.

(ב) פלגי מים. הלכ כמו שנאמר פלגי מים לב-מלך (משלי כא א).

(ג) מלהתרוקן. מלסור, כמו שפירש"י (נדרים דף ס"ח ע"א) נדרוקנה רשות לאב, כאדם שמריק יין מכלי אל כלי

כלומר שיאל כל הרשות מן הבעל ואל לרשות האב.

(ד) תחרות. שגאה וריב, כדחגיאל (תוספתא שבת פ"ג (י"ד) ה"ה) ספרי מינין שמתילין איבה וקנאה ותחרות בין

ישראל לאזניהם שבשמים.

(ה) מעט סיע קדש הרב. דיומא (דף ל"ט ע"א) אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה.

הַבְּכֻרוֹת וְחַלּוּפֵיהֶן^(ה) בְּאַחַת עָרָב.

ואז הצדיקים והרשעים בעלי תשובה יהיו כולם ערבים לפניך.

הַקֵּשׁ טַנָּא יַחַד עָרָב.

כולם יהיו שווים לפניך, ותערבם בטנא אחד.

אַל־בְּאַפָּךָ פְּנֵי־תַמְעִיטֵנוּ:

ק' אִם עֲוִינֵנוּ עָנוּ בָּנוּ. אֶתְנוּ לָךְ וּבִשְׁמֹךְ בָּאֵנוּ. בְּרַחֵם אָב
תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ. בְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמֵּנוּ. אַל־בְּאַפָּךָ
פְּנֵי־תַמְעִיטֵנוּ:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' א רַחֵם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעֹגְגֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחֵם צִיּוֹן כִּי־עָתָה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
לְבַנְשִׁבְרָה וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אִזּוּ תַחֲפִץ זְכַחֲצֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אִזּוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הֵמָּה: זְכַרְנוּ יי' בְּרִצּוֹן עַמְּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדִתְךָ קִנִּית קָדֶם גָּאֻלָּתְךָ שִׁבְט נִחְלָתְךָ תִּרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתְךָ בּוֹ: זְכַר יי' חֶבֶת
יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבֵּת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצְחָה: זְכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זְכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרָבָה אֶת־זִרְעֶכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמְרָתִי אֶתֵּן לְזִרְעֶכֶם וְנִחַלּוּ לָעָלָם: זְכַר לְעַבְדֶּיךָ לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֲלֵי־תַפְן אֲלֵי־קִשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֲלֵי־רִשְׁעוֹ וְאֲלֵי־חַטָּאתוֹ: אֲלֵי־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

(ה) הבכורות וחלופיהן. ע"ס הפ' (יכמיה כל א-ג) ובהנה שני דודאי תאנים מועדים וגו' הדוד אהד תאנים
טבות מאד בתאני הבכורות והדוד אהד תאנים רעות מאד, ואמרו בעירובין (דף כ"א ע"ב), תאנים
הטובות אלו לדיוקים גמורים, תאנים הרעות אלו רשעים גמורים, שמה תאמר אצל סכרס ובטל סיכוס, ת"ל
הדודאים נתגדריהן אלו ואלו עתידין שיתנו רית.

חטאנו צוֹרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

חס ערב ראש השנה ציום ראשון, אומרים ציום שעי לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

ל חטאנו ע"ס א"ב משולש ומתוס צסוף אליה בר שמעיה חזק

אֲבוֹתַי כְּרַבְתָּ רִיבָם. אֲבִדְתָּ כָּל־מַחְרִיבָם.

(בזמן יציאת מצרים וכיבוש כנען)

אֶתָּה הָיִיתָ בְּקֶרְבָּם. כִּי לֹא בַּחֲרָבָם (תהלים מד 7):

לא בכוחם ירשו ארץ, אלא בכוחך:

בַּחֲרָבָם הוֹרִישׁוּ זָרָה. בַּהֲיוֹתְךָ לָמוֹ לְעֹזְרָה.

את מלכי כנען.

בְּזִרְתָּם כָּשָׁה פְּזוּרָה. אֶל־אֶרֶץ גְּזוּרָה (ויקרא טז כז):

ואח"כ פיזרת אותם אל ארץ חרבה:

גְּזוּרָה הָיְתָה יְרוּשָׁלַּיִם. גְּלַתָּהּ וְלָקַתָּהּ בְּכַפְלָיִם.

חרבה

גְּלוּיָהּ מֵעֵר וְשׁוּלָיִם. כְּגִמְרַת־דְּבָלָיִם (הושע א ג):

גלויה ערותה, כי הרימו בגדיה. זונה שהיתה בימי הושע בן בארי

דְּבָלָיִם בְּבוּרִים אֲכָלוּהָ. דּוֹלָקִים כְּעֶרְמִים סָלוּהָ.

אכלו אותנו מהר כאוכל תאנים בתחילת עונתן. האויבים דשו אותנו כערמת חיטים.

דָּרְסוּהָ חֲמֹסוּהָ גְּזָלוּהָ. כָּל־מְכַבְּדֶיהָ הִזְלוּהָ (איכה א ח):

זלזלו בה:

הִזְלוּהָ צָרִים כְּנִתְעֶבֶר. הֶאֱדִירוּ גֵל וּמִשְׁפָּר.

כשהי' כעס עלינו. תקפו אותנו כאניה בסערה בלב ים. גל ומשבר ענין אחד

הִצְלוּ בְּנִשְׁקָם בָּר. וְכֵן נִגְזְזוּ וְעָבְרוּ (נחום א יב):

ניצלנו כאשר שבנו אליך ודבקנו בטהרה, ואז אויבינו נכרתו ועברו מן העולם:

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל צית על לשון הכתוב, וצסוף חתוס שמואל חזק וצרוצ המקומות אין אומרין ממנו ציום שלפני ער"ה אללא עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא בונן אומרים לצוס גדליה.

אֲדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקֶרְבְּךָ. אֶתָּנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבְךָ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אֲבוֹת זְכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבְךָ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

וְעָבַר עָרִיץ וְחִייתָנוּ. וְכָלָה לֵץ וְהַחֲיִיתָנוּ.

המלכים הקשים מתו, וכן מתו הרשעים שהתלוצצו בנו, וזכינו לישועה (בבנין בית שני).

וְעָתָה אֲנַפְתָּ וּפְרַצְתָּנוּ. לָמָּה אֱלֹהִים זִנְחָתָנוּ (תהלים ס ג):

ועכשיו שוב קצפת עלינו ופרצת חומותינו.

זִנְחָתָנוּ שִׁלַּחְתָּנוּ מִפְּנֵיךָ. זָרִיתָנוּ הִגְלִיתָנוּ מִמְּעוֹנֶךָ.

גרשתנו פיזרת אותנו והגלית אותנו מבית המקדש.

גרשתנו

זָרְבוּ נִחְרְבוּ בְּנֵיךָ. עָלֵי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ (תהלים פח יז):

נשרפו

חֲרוֹנֶךָ הִסֵּר מִלְּקָטוֹב. חוֹר^(א) שֶׁשְׁשׁוּעַ וְרָטֹב.

הסר כעסך ואל תכריתנו. וילדים ישחקו שוב בירושלים, שהיא עכשיו מעון נחשים.

חֶשֶׁק יַחֲוֹדֶךָ לַחֲטוֹב^(ב). הִנֵּה מַה־טוֹב (תהלים קלג א):

ונתפאר באהבתך, ונגיד "מה טוב חלקנו":

טוֹב לְמַעֲוֹז וּמַחֲסֶה. טַרַח כָּל נוֹשֵׂא^(ג).

טוב לחסות בדך.

טְפוּלִים^(ד) בּוֹ מִכֶּסֶּה. רְצוֹן־יִרְאָיו יַעֲשֶׂה (תהלים קמה יט):

ומכסה עוונות של ישראל הדבוקים בו.

יַעֲשֶׂה כְּמֹדְתוֹ לְנִכְחֵי. יָד יֹאחֲזֵ בְּהַתּוֹכְחֵי.

יתנהג עמי במידת רחמים.

יתמוך בידי כשאני מתווכח עם אויביי.

(א) חור. מעון הנחש ע"ש הפ' וְשֶׁשְׁשׁוּעַ יוֹצֵק עַל חֹר פֶּתֶן (ישעיה יא ח). נ"א חור. ל' חירות, פי' שחרר את כלל ישראל שהוא נמשל לילד שעשועים ולגן רטוב.

(ב) לחטוב. אֶת־ה' הָאֲמָרָתָה (דברים כו יז) ת"א חטבת, ופירש"י ל' תפארת.

(ג) טרח כל נושא. וי"מ כי אתה מפרנס אותנו כמו שנאמר הַשֶּׁלֶךְ עַל־ה' יִהְיֶה (תהלים נה כג).

(ד) טפולים. דבוקים כמו כל שהוא עיקר ועמו טפלה (דרכות פ"ו מ"ז).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

בָּךְ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מִחִילָה.

אנחנו מקווים בדך וברחמך.

בְּרַב סְלוּחַ לִפִּי הִגְדַּלְתָּ^(א). חֲטָא הָעַם הָיָה חֲטָאָה גְּדוֹלָה:

ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

כיון שאתה אלוה גדול.

גְּדוֹלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֲוָה. גָּבוּל קִדְשׁ אֹיָה.

גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה.

גוֹלָה בְּרָגֶל גִּנְאוּהָ. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מִעֲנָה תַּחֲזֶה. דִּלּוּתֶיהָ לֹא תִבְזֶה.

אביוניה

(א) בְּרַב סְלוּחַ לִפִּי הִגְדַּלְתָּ. חֲטָא הָעַם הָיָה חֲטָאָה גְּדוֹלָה. כ"ש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע

את אלוה רב ואנא חובי כרובין יאִי לאלוה רב לשזיק לחובין כרובין וה"ל (תהלים כה יא) לְמַעַן־שָׁמְךָ ה'

וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵי בִי רַב־הוּא.

יֹוצִיאֲנִי לַמֶּרְחָב לְהַפְּכִיחִי^(ה). יְבֹשׁ בַּחֲרָשׁ בָּחִי (תהלים כב טז):
להרגיע אותי.

בָּחִי הַכְּשִׁיל מַחְבְּלִי. בְּכָלִי אֲבִיד הַמְּשִׁילִי.
עשה ממני שבר כלי.

בָּבִד סְמִלּוֹן^(ו) עָלִי. לְשָׁלוֹם מִרְלִי (ישעיה לח יז):
יתדות העול כבדים.

לִי קוֹוּ מִרְשִׁיעִי. לְאֲבִיד נְדִיבִי וְשׁוֹעִי.
שרים ועשירים של ישראל.

לְבִי מִפֶּחַד מִרְעִי. נִמֵּם בְּתוֹךְ מַעִי (תהלים כב טו):
המרעים לי.

מַעִי אֹחִיל בְּטִיתִי. מִמוֹסָרְךָ לֹא שָׁטִיתִי.
בקרבי אני רועד, ואני אומר –

מִצוֹרֵרִי בְּלִמָּה עָטִיתִי. מִעֲדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי (תהלים קיט קנז):
היתנה לי כלימה כבגד.

נָטִיתִי וְלִהְרֹג נִמְסַרְתִּי. נָתַתִּי בְּזָקִים וְאַפְרָתִי.
נפלתי בשלשלאות ונאסרתי.

נַעֲוִיתִי^(ז) וְכָל חֲסִרְתִּי. מִפֹּשְׁפֹּטֶיךָ לֹא־סָרְתִּי (תהלים קיט קכ):
חליתי

(ה) להפכחתי. להרגיע אותי כמו (ב"צ דף י' ע"א) יין קשה שינה מפכחתו. נ"א לְהַפְּכִיחִי. פי' להוליא אותי לחירות (ישעיה סא א').

(ו) סמלון. יתדות העול (שבת דף נ"ט ע"ב).

(ז) נַעֲוִיתִי. ל' חולי (רש"י ישעיה כא ג).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

דִּיחָה מִחָה וְהִיחָה. לַעֲזוֹן הָעַם הִיחָה (במדבר יד יט):
הרחק עוונותינו, מחוק אותם, והזה עלינו לכפרתנו.

הִיחָה וּבִכָּה^(ב) הִעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֵם וְשָׁלוֹחַ לְצוּרֵתָנוּ.
הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחוּבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מָעַל לְהַבְּזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(ג).
את הנביאים. כינוי לנביאים

וְאַנַּחְנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזוּזוֹת^(ד). מִה־נֶּאֱמַר אֲהִינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):
ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו. אחרי שעשינו זאת:

(ב) היזה ובזה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הִיחָה הרבה פעמים כמו הִיחָה אֲנִכִּי מִבֵּיא רָעָה אֶל־הָעָם הִיחָה (ירמיה ו יט), וגם בלשון פְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־פְּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(ג) פרוזות. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כלאמר ר' יוחנן (פתיחתא דליכא רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

(ד) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אֲשֶׁר־י אָדָם שׂוֹמֵעַ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזוּזוֹת פֶּתְחִי (משלי ח לד).

סְרַתִּי מִרַע וְאַרְעֵד. סְבִבַּתִּנִּי סַעַד וּמִסְעֵד.

ואתחרט מעוונני. ואז אתה הגנת עלי מכל צד ועזרת לי.

שׁוֹמְנֵי תִמִּיד הַמַּעַד. יִבְשׁוּ וַיִּבְהֲלוּ עַד־יַעַד (תהלים פג יח):

הפל את אויבי.

עַד־יַעַד הִגְדִּילוּ חֲרוּפֵיהֶם. עֲשֹׂק וְחָמָם בְּכַפֵּיהֶם.

עֲכָרוּנִי דְקָרוּנִי בְּהִבְלִיָּהֶם. וַיִּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם (תהלים לה כא):

פִּיהֶם פָּעָרוּ בְּבֶדֶק. פָּרְצוּ צָצוּ בְּחֶדֶק.

כפרצה בחומה. פשטו לכל מקום וצמחו כקוצים.

פָּעַר עוֹרֶק^(ח) לְהֵדֶק. בִּלְלִמַּד צֶדֶק (ישעיה כו י):

אמר האויב לכתת את הפליטים. אינו יודע לעשות צדקה וחסד:

צֶדֶק הָיָה וְהָקֵץ. צוֹמְנוֹ לֹא תִשְׁקֵץ.

אתה ה' עורר לנו את צדקתך. וקבל את תעניותינו.

צָר נוֹשֵׁף וְעוֹקֵץ. עַד־עַתָּה קֵץ (דניאל יב ז):

אנחנו סובלים מהרשעים הנושכים ועוקצים אותנו, עד קץ הגאולה:

קֵץ הַפְּלָאוֹת וְנַחֲמוּמִיוֹ. קְדוֹשׁ יַעִיר לְרַחוּמִיוֹ.

ה' יעורר לישראל, מרוחמיו, קץ הנפלאות והנחמות.

קָרַב יַעֲוִיר לְלַחֲמוּמִיוֹ. בִּי־רַבִּים רַחֲמִיו (דה"א כא יג):

ונגד אויביו יערוך מלחמה.

רַחֲמִיו לְהַקְדִּימוֹ יִבְקֶר. רוֹדֵי יִסְפָּה וַיִּדְקֶר.

תקדים רחמים לרוגז. השולט עלי ימות.

רוֹדְפֵי וְצָרֵי יַעֲקֹב. תִּתְּלֶמְנָה שְׂפָתַי־שֹׁקֶר (תהלים לא יט):

ישתקו

(ח) פער. פתיחת הפה כמו פָּעָרוּ עָלַי פִּיהֶם (איוב טז י). עורק. בוכח כמו הַעֲרִיקִים צִיָּה (איוב ל ג), בְּרַחַת

(וצראשית טז ח) ת"א ערקת. וי"מ עורק, גידים שלי כמו וְעָרְקִי (איוב ל יז), האויבים מכתתים את גידיו.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

זֹאת מִשׁוּגִיתֵנוּ אֲתָנוּ. זִרְיתֵנוּ וְזִרְתָּנוּ^(ה) יִפְרָתֵנוּ.

מלאי חטא אנחנו. למרות שחזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

זֶדֶן הוֹסֵפְנוּ וְחִתָּתֵנוּ. יִדְעֵנוּ בִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

חֲטָאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יִשַׁע אֶל־הַהָרִים^(ו).

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

(ה) זריתנו וזרזתנו. ע"פ מ"ש ביוםא (דף מ"ז ע"א) רבי אבהו רמי כתיב וְזִרְתָּנוּ חֵיל לְמִלְחָמָה (ש"ב כב מ), וכתיב

הַמֵּאֲזִרֵי חֵיל (תהלים יח לג), אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני. ופירש"י בזירת את טיפת הזרע.

(ו) ישע אל ההרים. במדרש תהלים אָשָׂא עֲיִנִּי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה

לדן וישראל מסתכלין בצבות שידברו עליהם זכות.

שָׁקֶר וְשׁוֹא וּמַהֲתָלוֹת. שׁוֹד וְשָׁבֵר בְּמִקְהָלוֹת.
 אויבינו אומרים נגדנו שקר ולעג, שודדים ושוברים קהילותינו.
 שָׁקֶע וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת. קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת (תהלים כד ז):
 השלך אותם למעמקי ים.
 תְּהִלּוֹת בְּפִי אֶהְיֶה. תְּחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת אֶגִּידְנִי.
 תִּתְּנוּ לִי לַעֲטוֹת אֶעֱנֶדְנִי. בִּי־עוֹד אֲוִדְנִי (תהלים מז ו):
 אני מבקש כי תפילתי תהיה לכתר ותכשיט לה', כביכול.
 אֲוִדְנִי פִּלְאִיו בְּהִתְנוּסָם. לֹא הִתַּמְנִי בְּיַד מְכַעֲסִי.
 כשיעשה לנו נסים. לא כילה אותנו
 יִסְרְנוּ מְרוֹק שׁוֹסִינִי^(ט). הִבָּא עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׁינוּ (עזרא ט יג):
 על ידי הייסורים והאויבים, עוונותינו כובסו. הצרות הגיעו לנו בגלל חטאינו:
 בְּמַעֲשֵׁינוּ הוֹדְנוּ נִכְלָם. רֹחַ הַצִּלָּתֵנוּ נִעְלָם.
 בגלל מעשינו הרעים, בושנו מכבודנו, וקץ הגאולה נעלם.
 שִׁיר מִמִּקְדָּשֵׁנוּ נִאָּלָם. מְעָרוֹת עַד־עוֹלָם (ישעיה לז יד):
 הלויים שתקו בביהמ"ק. והמקדש תרב:
 עוֹלָם וְעַד אֶכְבְּדֶךָ. יַחַד לִבִּי לְעַבְדֶּךָ.
 הוֹרְנוּ דָרְךָ פְּקוּדֶיךָ. הִרְאֵנוּ יְיָ חֲסִדֶךָ (תהלים פה ח):
 חֲסִדֶךָ תַּחֲזִינָה עֵינֵי. זִוִּיּוֹתֵי יָסֵד וּפָנֵי.
 בנה זויות ופנות בית המקדש.
 קְרוֹא כָּאֵז פִּהֲנִי. בְּכָל־עֵז לִי (דה"צ ל כא):
 ואז שוב יתפללו הכהנים. בכלי שיר

(ט) יסרנו מרוק שוסינו. סרסו ודרסהו, ה' ייסר אותנו על ידי אויבים השוסי אותנו, ומירק את פשעינו.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטֵאֵנוּ בְּהִבְטַחַת הַזֹּרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים:
 טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):
 טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפִּיר. טוֹב בְּעַד יִכְפָּר.
 קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.
 טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפָּר. יַעֲזֵ וּמִי יִפָּר (ישעיה יד כז):
 לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:
 יִפָּר בְּעַם וַיִּחַסֶּה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.
 ויגן עלינו.
 יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵהָ. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד בָּסָא (ישעיה עז ה):
 זכור לנו ברית אבות וכו'
 ויש מקומות שאומרים כאן כסא בונן תמלא בלום גדליה

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אֲבָרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיש זריית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אֲבָרָהָם וְעַקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶ רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֶמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחְתָּ יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִתְּהוֹרֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמִתְּהוֹרֵתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מַחֵה פִשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֵה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר: מַחֵה פִשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנֵן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרְיֵנוּ הִאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלִיתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עֶרֶף לֹמֵר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ. שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְנוּ. לִצָּנוּ. מִרְדָּנוּ. גִּאֲצָנוּ. סָרְדָנוּ. עוִינֵנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְדָנוּ. קָשִׁינוּ עֶרֶף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מִשׁוּשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ. הִחֲבֵל אֲוִינֵנוּ. וּנְפָרַע פְּאֵרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. הָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירַתְנוּ הִיִּתָּה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוֹתֵנוּ. וְהִיךְ נַעֲיוּ פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֶרְפָּנוּ לֹמֵר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמוֹרֵט מִפָּנֵינוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִפָּנֵינוּ בַּעֲוֹנֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאֵן וְאַבְדָנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיו פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אָכֵל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וּזְרַק עֲלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאֶךָ. וְזָרְקֵנוּ עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּמְהֵרָתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֲרֵ אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אֲפֹ כִּי־חָפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־תַאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עוֹבֶתֶם: אֱלֹהֵינוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־כָּלָה כַּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סָלְנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵף בְּאָמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יי וּבִקֵּשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאַת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה

כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתָהּ רַעֲבִי טוֹבָה צִמְאִי חֶסֶדָה תֹּאבִי יִשְׁעָה
יִפְּרוּ וַיִּדְּעוּ כִּי לֹאדְנִי אֶלְהִינוּ הֶרְחַמִּים וְהַפְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חַנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֶרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲנֶה: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלֵּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֶלְהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶה וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׁבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֶרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיְהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמִעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ

בְּשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדַנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמַרְדְּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְכָל־הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמִפְיָא רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מֵלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בְּרָכָה תִּזְכֶּינִי וְאֵל־בְּרַחֲמֶיךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנֻנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֲזִין בַּמָּוֶת וְכֶרֶךְ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעָתִי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעֻלֵי אֱוֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנֻנָּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיבֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאֹל לַחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֵרַד נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאֵב וְתִבְרָ קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכֶרֶךְ אֲנִי וְחֲטִינִי קַמָּךְ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדָךְ אֲנִי וּמְרִידִין קַמָּךְ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקִיּוֹתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִי. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵךְ. עַד דְּלֹא נִתְּוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מִכְּנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנֶי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמְעֵי תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמְעֵי צַעֲקָה: מִכְּנִיסֵי דְמַעָּה הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לְפָנֶי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנֹנָה וּבִקְשָׁה לְפָנֶי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הִזְכִּירוּ לְפָנֶי הַשְׁמִיעוּ לְפָנֶי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֲבָתְכֶם וַיְחִיָּה זֶרַעֲכֶם שֶׁלֹּא תֵּאבֹד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֵק וְעַמָּךְ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִין בַּעֲבָדָא דְּמִתַּחֲנָנִין לְמָרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא לִית בְּן לְרַצְיוֹנָה, מָרְן. עֲבַד בְּדִיל קִימָא דְּגִזְרָתָא עִם אֲבָהֵתָנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתַּחֲנָנִין כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתַּחֲנָנִין לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מִתְּפָרְקִין. וְעַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלְתִין וּבְעִוִּיתִין. דְּלֹא נִתְּוָר רִיקִם מִן קַמָּךְ:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֹמְרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאֶל־יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד תְּמַיְחֲדִים שְׁמֶךָ יי
אֱהִינּוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֶל־יֹאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ תְּמַשְׁלֵשִׁים
בְּשִׁלֵּשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חָנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֲנַחְנוּ לֹא גִדַע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדֶּךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָ
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יי חָנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יִדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱהִי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֶךָ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֶךָ
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שביעי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקְר יִתְּנוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבָשֶׁת: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכָל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכָל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמִלְכָּנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִחֲלָל מְאֹד בָּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִחֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תַּמְלִיכָה וְהַמְתַּנְשָׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמות: מאין כמות: יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אהי צבאות
מִי־כמות חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמות נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקרי־ארץ ותועפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רב־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו במוחים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקדים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את־כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
פתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה הורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. בהודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך פתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּחַ אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
 יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
 וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
 דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
 בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
 לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטָדֵק: לְמַעַן־שָׂמְךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעֹנֵינוּ כִּי
 רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
 מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם:
 כִּי עֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוּ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
 כִּי חָטָאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׂמֶךָ הַגְדּוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
 בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׂמֶךָ: לֹא
 כַּחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
 כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחַק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
 כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחִימִים וְהַפְּלֹחוֹת כִּי
 מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֵּם
 לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכֻתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
 וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְדֹּל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
 פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמִמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׂמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלַּחַה
 אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׂמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לֹא ע"ס א"ב ונסוף חתום מאיר (בר יצחק שליח צבור)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־פָּנֶי מִבֵּין וַיִּזְדַּע דִּין דָּל.

לפני הקב"ה שהוא

בְּקוּוֹי אַחֵר קוּוִי^(א) בְּעֵטוֹף לְבִי יִשְׁתַּדֵּל^(ב).

כשאני מתקרב למוות מרוב ייסורים, יתרחצ לי.

בתקוה אחר תקוה,

(א) בקווי אחר קווי. בצרכות (דף ל"ב ע"א) אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנה' (תהלים כז יד)
 קוה אליה' חזק ויאמין לך וקוה אליה'.

(ב) בעטוף לבי (תהלים סא ג). פי' א"ע (תהלים קב א) חולשה עד מוות. ישתדל. יתרחצ ויתפתה, כמו ציומא
 (דף לה ע"ב) ככל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו כלדרים.

גִּדְל־חֶסֶד חֲנָן, לְשׁוּעֵי יִטָּה בְּדָל^(א).
ה', גדל חסד לחנון, לתפילתי יטה אזנו.

דָּרְכוּ יֵאָחֵז צַדִּיק וַיּוֹסִיף אֱמִין וַיִּגְדַּל^(ב):
הקב"ה שהוא צדיק, יאחז במדת רחמים ויחזק את יראיו:

הֵן בְּנִהַג עוֹלָם בְּדִין עֲנִי וְעֲשִׂיר^(ג).

וְנִכַּח נְשׂוּא פָּנִים דִּין פָּנָיו יִישׁוּר.
הדיין מקבל את העשיר בסבר פנים יפות.

זֶהר פְּנִיךָ עֲנֻתָן^(ד) עֲנֻת עֲנִי תִכְשִׁיר.
בסבר פנים יפות ובסבלנות, אתה ה' מתנהג ומקבל את תפילת העני.

חֲשׂוּב קָרִבָּן מִנְחָתוֹ כְּאֵלּוֹ נִפְשׁוֹת הַתְּשִׁיר^(ה):
הקריב את נפשו קרוב:

טוֹב מְלֹא כֶּף נִחַת קֶמֶץ סֵלֶת^(ו).
מנחת העני, קצת קמח, טובה ומתקבלת לנחת רוח לפניך.

יִפָּה הַיָּמֵנוּ חֲשׂוּב חֲנוּן וְלִבּוֹן הַפְּסֵלֶת^(ז).
עוד יותר טוב תפילה בכוונה ותשובה.

כִּלְת־שָׂא עוֹן וְקַח טוֹבָה נִחְסֵלֶת.
מחל על כל עוונותינו ותן לנו את הטובה שנלקחה ממנו.

לָךְ יִשְׁלַם נָדָר בְּצִיּוֹן תִּהְלָה מְסֻלָּת:
על ידי תפילה יפה:

מִרְבֵּה לְסֻלּוֹת, סְלִיחוֹת לָנוּ מִשְׁלָךְ מוֹתָר.

נִזְרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ וַיִּם רְחוּקִים יִתָּר.
בצדקתך עננו, לעשות נוראות באויבינו, והתר רחוקים יתר.

סִלַּח אֲבִיר יַעֲקֹב, יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית הַיָּתָר.
כינוי לקב"ה (בראשית מט כד)

עֲזָה בְּמִדָּה זֹה פִּעֻלָּתָ לָנוּ לְעֵתָר:
חזק את מדת הרחמים, אשר הוריתנו להזכיר בתפילה:

פְּלִיאָה מִדַּת רַחֲמֶיךָ, מִלּוֹה מִשְׁלֹ גּוֹבָה.
אתה נמשל למלוה המסכים לקחת בחובו מה שכבר שלו.

(א) בְּדָל. חלק הקיטוני של האוזן, כ"ש פֶּאֶשֶׁר יִצִּיל הָרֶעָה מִפִּי הָאָרִי שְׁתֵּי כְרָעִים אוֹ בְּדָל אֶזֶן (עמוס ג יב).

(ב) דָּרְכוּ יֵאָחֵז צַדִּיק וכו'. בלויב (ז 7) וַיֵּאָחֵז צַדִּיק דָּרְכוּ וַיִּתְּרֵי־יָדָיו יִסִּיף אֱמִין, ופסיקתא דרב כהנא סי' כ"ו, יִסִּיף אֱמִין זֶה הַקֶּבֶ"ה שְׁהוּא מַעֲלִים כַּחַן שֶׁל דְּלִיקָיִם שִׁיעָשׂוּ רָאוּנוּ.

(ג) בְּנִהַג עוֹלָם בְּדִין עֲנִי וְעֲשִׂיר. בילקו"ש תהלים (קב) בְּנוֹהַג שְׁבַעֲוָלָם שָׁנִים נִכְנָסִין לַדִּין, אֶחָד עֲנִי וְאֶחָד עֲשִׂיר, מִשְׁתַּק לַעֲנִי וְשׁוֹמֵעַ לַעֲשִׂיר, אֶחָד הַקֶּבֶ"ה אִינוּ כֵן, הַגְדוּלָּה וְהַקְטָנִים שׁוֹיִן לַפָּנִי.

(ד) עֲנֻתָן. ל' סְבֻלּוֹת (רש"י גיטין דף נ"ו ע"א).

(ה) כְּאֵלּוֹ נִפְשׁוֹת הַתְּשִׁיר. כמו שפירש"י (ויקרא ז א) לֹא נִאֲמַר נִפְשׁ בְּכָל קִרְבָּנוֹת נִדְבָה אֲלֹא בְּמִנְחָה, מִי דָרְכוּ לְהַתְנַדֵּב מִנְחָה, עֲנִי, אִמָּר הַקֶּבֶ"ה מַעֲלָה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִילוֹ הַקָּרִיב נִפְשׁוֹ.

(ו) טוֹב מְלֹא כֶּף וכו'. בַּמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה ג א) טוֹב מְלֹא כֶּף בְּנִחָת, זֶה קוֹמוֹץ מִנְחַת נִדְבָה שֶׁל עֲנִי.

(ז) יִפָּה הַיָּמֵנוּ וכו'. בַּמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה ג ה) וְהָרִי דְּבָרִים קו"ח וְהָאֵם מִי שְׁאִינוּ מִקָּרִיב נִפְשׁ כְּתִיב בּוֹ נִפְשׁ, מִי שְׁהוּא מִקָּרִיב נִפְשׁ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה כְּאִילוֹ נִפְשׁוֹ הַקָּרִיב. ופ' בַּמִּתְנֻת כְּהוֹנָה, מִי שְׁהוּא מִקָּרִיב נִפְשׁ, תַּעֲנִית וְתַשׁוּבָה.

צַדִּיקָה לֵךְ צַדִּיק וְלֵךְ הַחֶסֶד מִרְבָּה.

הצדקה שאנחנו נותנים, שלך היא, ואתה בחסדך הרב מקבל אותה לכפרה.

קִמְעָה חֵלֶב וּדָם כְּשֵׁי רִצּוֹן תֹּאבֶה.

מעט חלב ודם שנתמעט בצומותינו תקבל כקרבן.

רָגְזוּ עֵשְׂנָה הַמִּלֻּכָּה, זֵיל דְּמִעָתִי יִכְבֶּה:

הבוער, דמעותי הנוזלות יכבו:

שָׁבְתוּ חֲטָאוֹת וְעוֹלוֹת לְפָרְקֵלִיט וְדוֹרוֹן מְשׁוֹלוֹת.

פסקו

שָׁמֶם מְלוֹן צֶדֶק מְשׁוֹשׁ יָדִים רְשׁוֹלוֹת.

עייפות.

בית המקדש

תָּמוּ פָּסוּ אֱמוּנִים מַחְזִיקֵי בְרָכִים כּוֹשְׁלוֹת.

נפטרו לעולמם הצדיקים אשר בזכותם החזקנו מעמד.

תּוֹמָכִים, מְאַשְׁרִים^(א), צִדְקוֹתֶם יִרְאֵת אֱלֹהִים מוֹשְׁלוֹת^(ב):

תמכו בנו, חיזקו אותנו, בצדקתם וביראת ה' שלהם, גורו, והקב"ה קיים גורתם:

מִדַּת רַחֲמִים תִּגְבֵּר בְּדִין, תַּעֲמֹד בְּפָרְצוֹת.

נגד גזרות קשות.

על מידת הדין,

אֲנִי לְשִׁפָּה, לֵבִי כָח, נוֹחַ לְרִצּוֹת.

חרון אף חזק את כוחנו, אתה ה' נוח לרצות.

יְהִי נָא דְבָרְךָ טוֹב וְאִמְרוּתִיךָ נִמְלָצוֹת.

קיים מה שאמרת על ידי נביאך (זכריה ג ד).

רֵאֵה הָעֶבְרִיתִי מַעֲלִיךְ עוֹנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת:

ואלבישך בגדים חדשים, סימן למחילת העון:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מַחֲלִיחַ לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צִדְקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלִחֲטָאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

הֶאֱזִינָה יְיָ תַפִּלָּתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מַלְכֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי-אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרָה תִשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָה
נַעֲרָה-לֶךָ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפִּלָּתֵנוּ תִקְדָּמָה: תִּכּוֹן

(א) מאשרים. כלי המקרא אשרו חמוץ (ישעיה א יז) פי' החזיקו את הגזול.

(ב) צדקות יראת אלהים מושלות. כ"ש (ש"ב כג ג) צדיק מושל יראת אלהים ודקשו בגמ' (מוע"ק דף ט"ז ע"ב) מי מושל בך, לדיק, שאני גוזר גזרה ומצטלה.

תִּפְלֹתֵנוּ קְטֹרֶת לִפְנֵיךָ מִשָּׁאת בְּפִינוּ מִנְחַת־עֶרֶב: עֶרֶב וּבֹקֶר וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לֵי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

לב ע"ס א"ב וכל כתיב בעלי ד' ד' אכנים
אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל נִוְדָעָתָ.

אַתָּה יְיָ אָבִינוּ אַתָּה:

בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵי, קָרְבָנוּ.

רָם וְנִשָּׂא, אַתָּה בְּקָרְבָנוּ:

גְּמֻלָתֵנוּ טוֹבוֹת גַּם בְּחוֹבֵינוּ.

לֹא בְצַדִּיקֵנוּ וּבְיִשָּׁר לְבָבָנוּ:

דוֹדֵנוּ, גַּם כִּי זָנַחְנוּ.

את מצוותיך.

גָּאֵלֵנוּ כִּי־עֲבָדִים אֲנַחְנוּ:
עבדיך

הִנֵּנוּ בְּעוֹנֵינוּ עַד־דָּכָא.

עד שפל המדרגה.

וְתִקְצַר נַפְשׁ לְךָ מִחֲפָה:

וְאִיהַ חֲסָדֶיךָ הָרָאשׁוֹנִים עֲמָנוּ.

מַעֲוֹלָם וְעַד־עוֹלָם נֶאֱמָנוּ:

זַעַף נִשָּׂא וְתֵשׁ כִּיֵּנוּ.

אנחנו סובלים מחמת כעסך וכוחנו נחלש.

יְיָ אֶל־בְּאֶפְךָ תֹּכִיחֵנוּ:

חֲלָחֳלוֹת רַבּוֹת בָּלוּ בְּשִׁירָנוּ.

צרות מזעזעות

נָא אֶל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנוּ:

טֹרַח הַצָּרוֹת אֵין לְהַסְפִּיר.

אֵיחָ שֶׁקֶל אֵיחָ סִפֵּר:

יִדְעֵנוּ צוּרֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ.

אַמֶּת עֲשִׂיתָ וְאַנְחֵנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

בַּעַם יוֹפֵר וְחָרוֹן יִחַדֵּל.

כִּי קָטַן יַעֲקֹב וְדָל:

לַחֵץ יוֹסֵר וְעַל יִחַבֵּל.
יִשְׁבֵּר.

כִּי כָשַׁל כַּח הַסֶּבֶל:
אֵין לָנוּ כַח לִסְבּוֹל עוֹד:

מִנֶּת מִדֵּיתָנוּ לֹא תִגָּבֶה.
לֹא תִגְבֶּה מִמֶּנּוּ כִּמְיֶדֶת חוֹבֵנוּ.

כִּי־נִשְׁאַרְנוּ מְעַט מִהֲרִיבָה:

נָחֵם עַל־הִרְעָה לְאַיְמָתְךָ^(א).
אֵתָה חוֹזֵר בְּךָ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד אֶמְנוּתְךָ:

סֶלְחָן, אִם־עוֹנֵינוּ עָנוּ בָנוּ.

עֲזָרְנוּ, כִּי־עָלִיךָ נִשְׁעֵנוּ:

עֲרִפְנוּ כַּף לְךָ לְהַשְׁתַּעֲבֵד.

לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אוֹתְךָ וּלְכִבֵּד:

הוֹקֵדִיךָ קִדְּשׁוּ צוּם לְקַבּוֹעַ.
יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכְרִים אוֹתְךָ קִבְּעוּ צוּמוֹת.

וְדַעְתָּם קִצְרָה צָרָפָם לְתַבּוֹעַ:

צָקוֹן לַחֲשֹׁם לְפָנֶיךָ יָבוֹא.
תְּפִילָה שְׁשׁוּפְכִים בִּלְחָשׁ

לְחַתֵּל לְאִישׁ נִגְעוּ וּמִכְאוּבוֹ:
לְחַבּוֹשׁ

(א) אֵימָתְךָ. כִּינוּי לְכָלֵּל יִשְׂרָאֵל כ"ש אֵימָה בְּנִדְּגָלוֹת (שִׁיר ו' 7) וּבִשְׁמוֹת רַבָּה (טו ו') לְמַה נִּקְרָא שְׁמָה אֵימָה, לְפִי שְׁעוֹמֶדֶת בְּמַלְכוּת שִׁשׁ לֵה אֵימָה, פִּי לְפִי שְׁגִלְתָּה לְמַלְכוּת אֱלֹהִים, שְׁקִרְיָה דְּנִיָּאֵל דְּהִילָּה וְאַמְתָּנִי (דְּנִיָּאֵל ז' ז').

קול יַעֲקֹב נוֹהֵם מִתְּהוֹמוֹתֶיהָ.

שואג ממעמקים.

תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שְׁבִתָּהּ:

רוֹדֶה רוֹדֶה בָּאֶף תִּכְלֶה.

את השולטים עלינו ורודפים אותנו, כלה בכעסך.

שָׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן תִּגְלֶה:

תראה לעיני כל:

נקם

שָׁרֶת וְרִדְתָּ מִנְּעַר קְנוֹתֵנוּ.

ראית את ענינו וירדת לקחת אותנו ממצרים בנעורינו.

אַל־תִּשְׁלִיכֵנוּ לַעֵת זְקָנֵתֵנוּ:

תַּעֲיִנוּ לְשִׁמְאֹל, יְמִינְךָ תִּקְרֶבֵנוּ.

אחרי יצר הרע

בְּכָלוֹת בָּחֵנוּ אַל־תַּעֲזֹבֵנוּ:

תִּבְיֹט וְתִצִּיץ וְתִשְׁגִּיחַ לְרַחוּמֶיךָ.

תִּתְאַזֵּר בַּחֲנִינוּתְךָ תִּתְלַבֵּשׁ בְּצַדִּיקוּתֶיךָ.

תִּתְכַּפֶּה בְּרַחֲמֶיךָ וְתִתְעַטֵּף בַּחֲסִידוּתְךָ^(א).

וְתִבּוֹא לִפְנֵיךָ מִדַּת טוֹבָךָ וְעֲנֹתֵנוּתְךָ:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֹּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָזָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלֵלֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנֻנוּ וּשְׁמַע תִּפְלִתֵנוּ: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אֲזִנֶיךָ קְשֻׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשׁוֹעֵנוּ אֱלֹהֵי בְּנִשְׁאָנוּ יִדְּנוּ אֶל־דְּבִיר קֹדֶשְׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחֲנֵנוּ

(א) תתאזר וכו'. אזירה, כיסוי ועטיפה, ענין לבישה הס, ולשון תפילה זו מכלותיה דר' יוחנן (ברכות דף ט"ז ע"ב) ואולי יש משחק מלים בין מדות למידים.

יְיָ הָיָה-עֲזָר לָנוּ: שְׁמַע־יִי קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֲהִינוּ
אֶל-תְּפִלַּת עַבְדֶּיךָ וְאֶל-תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל-מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמֵנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בִּטַּח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדָנִי
שְׁמַע אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוּךְ:

לג ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְנִדְבָה בָּאֲנוּ לְחַלּוֹתְךָ וּבְשִׁבְרוֹן רוּחוֹת.

גַּם עֲשִׂיתוֹנוֹת קִשְׁטָנוּ וְהִכְנוּ סְתָרֵי טוֹחוֹת^(א).

מחשבותינו

כליות.

דָּגוּל, תַּהֲיִינָה אֲזֻנֶיךָ קְשׁוּבוֹת וְעֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת:

כינוי להקב"ה

הַשְׁקֵדָה הַשְׂרָגָה^(ב) עָלַי עֲלִית תִּכְף מִכָּה.

קשורות וקלועות על כלל ישראל מכות העולות עלינו תכופות זו אחר זו.

וְרוּפֵא אָמֵן וּבָקִי אֵין לְהַעֲלוֹת אַרְוֹכָה.

רפואה.

יְד שׁוֹחָה כּוֹרָה וְעֵינָיו יִצְפְּנוּ לְחַלְכָּה^(ג).

הרשע כורה בור להפילני ועיניו מחפשות איד להרע לכלל ישראל, צבאותיך.

חֲלַקְלַק וְרִשֵּׁת בְּרָגְלָיו יִתְהַלֵּךְ עַל שִׁבְכָה:

רגלי ישראל מחליקים, נכנסו לרשת האויב ונתפסו בה: שזכה ורשת ענין אחד

מְרִדּוֹ^(ד) חָתוּ יְדֵיךָ הָעֵתִיקוּ מִלִּין^(ה) וּמַעֲנָה.

ישראל ידיך מבלבלים ושבורים, אין בפיהם מלה ונסתתמו טענותיהם.

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל הוֹסֵר מֵהֶם מִשְׁעֵן וּמִשְׁעֵנָה.

(א) גם עשיתונות קשטנו וכו'. כ"ס בחובות הלצבות בשער חשבון הנפש, בחשבון העשירי וז"ל, ועוד כי מן הידוע אללנו, שאנו מתקשטים במזרח מה שנוכל עליו מן המלבושים זלאתנו לקראת מלכינו ושירינו וגדולי דורנו, מפני שהם משקיפים על גלוינו וכו' וכפי זה אנו חייבים להתקשט בעבודת ה' והוא דגלנו וזנבנו ללואים, מפני השקפתו עלינו בשווה תדיר. ואילו היינו מעלים בלבנו כי השקפת המלכים על הגסס ממלכונינו כהשקפתם על הגררה מגופנו, לא היינו מתעבדים לקשט ממלכונינו כרנוס ממנו וכו' והל' יתברך יוחר ראוי לו, ויותר חובה עלינו להתקשט בעבודתו במלפניו ובלצבות ובזכרים להשקפתו עליהם וראותו אותם תמיד. עכ"ל.

(ב) השקדה השרגה. באיכה (א יד) נשקד על פשעי בידו ושתרגו עליו על-צוארי. נשקד. פי' הרד"ק בשורשים נקשר. ושתרגו. פירש"י נעשו קלועות קלועות.

(ג) יצפנו לחלכה. ל' (תהלים י ח) עיניו לחלכה יצפנו פירש"י כמו חילך חיל שכל.

(ד) מרדו. היפך השקט והשלוה (רד"ק בשורשים).

(ה) העתיקו מלין (איוז לב טו). ת"י שתקו ולא אחיבו חוב.

כְּרָאשׁ שְׁבִלַת נִמְלוּ וְנִפְשָׁם דָּאֲבָה וְנַעֲנָה.

נכרתו כשבולים הגבוהים שנקצרים תחילה בשדה, ונפשם כואבת וסובלת.

לְרַעְבָּם מְרוֹרִים שָׁבְעוּ וְלִצְמָאֵם רוּוּ רֹאשׁ וְלַעֲנָה:

שתו משקים מרים מאוד:

מַעֲרָכִי לֵב מִשְׁוֶה כָּל־נִבּוֹן וְרָבֵן.

החכמים והרבנים שמו את כל עיונם לגלות את מועד הקץ.

נָעֲלָם מִשְׁךְ הָעֵדֶן וְנִסְתָּם בְּשֵׁשׁ הַחֲרִבָּן.

ואולם לא נודע זמן הקץ וכמה זמן יימשך עוד החורבן.

סָפוּ תַּמּוֹ תְּמִידִי כִּפְרָה וּבִטָּל הַתְּקָרְבָּן.

עֲבָדֶיךָ בְּקֶצֶר רוּחַ וּבְשִׁלּוֹה יִהִיר וְסָרְבָּן:

עשו, בעל גאוה ומורד:

פֹּדֶם וּמִצִּילֵם הַנְּשִׁית^(א) רַחֵם וְשַׁכַּחַת חַנוּת.

ל' שכחה

צָפִית הַבִּטָּת מַעַל וְלַעַד זְכָרַת צַחֲנוּת.

אתה מסתכל על עוונותינו וזוכר את כיעורם.

קִצְפָּת עַד־מָאֵד וְסִתְּמַת זַעַק וּתְחַנוּת.

וסגרת שערי תפלה.

רַבְבוֹת אֲלָפֶיךָ שׁוֹבָה וְשֹׁכֵן בְּקָרֵב מַחְנוּת:

שֵׁחַ גְּבַהּוֹת יְהוּדָה וְרוֹם יִשְׂרָאֵל שָׁפַל.

ירדה

תַּלְפִּיּוֹת^(ב) חָרֵב וְלֹא נִגְהָ לֹא וְאַפֵּל.

בית המקדש

אֹר לְצִלְמוֹת הַיֵּשֶׁם וְגִיָּה^(ג) הַיֹּשֶׁת לְעֶרְפֶּל.

והאור נחפך

נחפך לחושך

לָאֵן שַׁעַן הַזֵּרִים וְזִכּוֹת יִשְׁנֵי מַכְפֵּל:

איפה זכות אבות:

יּוֹצֵרֵנוּ, בְּדִינְךָ שֶׁר לֹא נִשָּׂא וְנִגְדָּל.

אין אתה נושא פנים לשרים.

הַשְׁוֶה שׁוֹעַ^(ד) וְלֹא נִכָּר לְפָנֶי דָּל.

עשיר

בְּזוּי לָמָּה נִכְבָּד וְקִטֹּן גְּבַהּ וְגִדָּל.

למה עשו המכונה בזוי וקטן (עובדיה א ב) קיבל כבוד וגדולה.

(א) הַנְּשִׁית. נ"א הַנְּשִׁית, פי' האם שכחת.

(ב) תַּלְפִּיּוֹת (שיר ד 7). כינוי לביהמ"ק כ"ש (ברכות דף ל' ע"א) תל שכל פיות פונים בו.

(ג) גִּיָּה. אור ע"ש הפ' (ש"כ כב כט) וְה' יִגִּיהָ הַשָּׁפִי.

(ד) שׁוֹעַ (איוב לז יט). פירש"י שר.

רְצָה יִלֵּד שְׁעֵשׂוּעַ עֲצוּר וּפְרוּזוֹן חֲדָל^(א):

רצה בכלל ישראל, ילד שעשועים, שעכשיו עצור ונמצא בסכנת חיים:

שְׁלֵמִיךְ לֹא בִטְחוּ בַּחֶרֶב וְלֹא סִבְרוּ בַּחֲנִית.

ואינם מקווים

כלל ישראל

מִבִּטְחָם צוֹם וְשֶׁק, וּמִשְׁעָנָם תִּפְלָה וְתַעֲנִית.

עוֹד תּוֹסִיף יָדְךָ עָלוּבֶיךָ לְקִנּוּת שְׁנִית.

יְדִמוּ^(ב) וַיַּחֲלוּ לָךְ מִתַּחַת עַל רִגְזִנִּית:

מחכים בשתיקה ומייחלים לך תחת עולה של אדום המרגיזה אותם:

הָאֲזִינָה חֵין עִם בְּזוּי וּמִדְּבָא וּמִחוּלָּל.

ומפוחד. ל' חיל ופחד

חֲנוּן, זַעַק קָשׁוּב, וְקִבֵּל בְּרָצוֹן מִפְּלָל.

תפילה.

קִטְרַת תִּפְלָתִי תִּבּוֹן וּבִמְנַחָה טְהוֹרָה תִּכְלָל^(ג).

הַקְּשִׁיבָה לְקוֹל שִׁוְעֵי מַלְכִּי וְאַהֲבֵי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֵל עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

טוֹב-יֵי לִפְלֵ וְרַחֲמֵינוּ עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יֵי לְקוֹן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יֵי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי-טוֹב יֵי לְעוֹלָם חֶסֶד וְעִדְדֵי וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יֵי עַל בֵּן
יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָה יֵי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד-נַפְשׁ: הוֹשִׁיעַ יֵי אֶת-עַמְּךָ אֶת-שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמְּךָ וּבְרַךְ
אֶת-נִחְלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד-הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יֵי כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ אֲמוֹנִים

(א) ופרוזון חדל. כמו שפירש"י (שופטים ה ז) חדלו פרוזון, ערי הפרזי שאין להם חומה, חדלו להיות יושבים בהם מפני אויביהם וגאספו אל ערי המצור.

(ב) ידמו. פירשתי ל' שתיקה. ויש לפרשו גם ל' תקווה (רש"י תהלים מח י).

(ג) תבָלל. ככת"י תבָלל מלשון מנָחָה בלילה (ראה לקמן סליחה לט) אבל תבָלל אינו מתאים למנחת ישראל שאינה כליל.

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרֵנוּ כְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לד פזמון ע"ס תשר"ק וצסוף חתום כפול שלמה (הבבלי)

לָךְ אֲדֹנֵי הַצִּדְקָה תִּלְבַּשֶׁת.

כִּי אֲמַת עֲשִׂיתָ וְלָנוּ הַבִּשֶׁת.

וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ וּבִפְּנֵינוּ אֶרְשֶׁת.
תפילה.

נִזְאָלְנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ אֶל־תִּשְׁת׃
היינו כשוטים אל תשת עלינו עונש:

תַּעֲזִינוּ אַחֲרֵי יֹצֵר.

תַּעֲתַעְנוּ דִּין יוֹצֵר.
שיבשנו את תורת ה'.

שְׁלוּחַ לֹא עוֹצֵר.

לא נמנע מלשלוח אלינו את עבדיו הנביאים להחזירנו למוטב.

שֶׁחַר וְעָרַב נוֹצֵר:
ה' השומר עלינו יום ולילה:

רַצְנוּ רַע הָרַגְלִי.

רצנו אחרי הרגלינו הרעים.

רִשַׁעְנוּ צֶדֶק הָעֵגֶל^(א).

רשענו ולא הלכנו בדרכי מישור.

קִשְׁרָנוּ אֶהָב הַדִּגְלִי.

מרדנו בה' ששם עלינו דגלו באהבה (שיר ב ד).

קִלְקַלְנוּ קֶטֶט גִּלְגָּל:

קלקלנו מעשינו וחבאנו עלינו קטטה מאתו ית':

צִרְפָּנוּ מְקוֹר רְטוּב.

צרפנו להקב"ה שהוא מקור מים חיים.

צִמְאוֹן לֹא קוֹרְטוּב.

עבודה זרה שהיא צימאון שאין בה אפי' מעט מים. קורטוב מדה קטנה של לח

פָּצְנוּ רַע הַטּוּב.

קראנו לטוב רע.

(א) צדק העגל. ע"פ ל"ה יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי־צֶדֶק (תהלים כג ג) פירש"י בדרכי מישור.

פֶּרְקָנוּ עוֹל מִלְחָטוֹב^(א):

מלחכיר בה' כאדון:

עַל עֵסֶק פְּעוּרִים.

בגין מעשינו המכוערים.

עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵי נְעוּרִים.

כינוי לה', אדונינו מאז נעורינו

סָחִים^(ב) וְכֵן סְעוּרִים.

גולים מארצנו ומטולטלים כמו על ידי סערה.

סָגוּף עָנִי וְצַעֲוִרִים:

מוכים בעניות ושאר צרות:

נִחָנוּ בַּמָּרְדּוֹ וּבַמַּעַל.

אנחנו

נוֹאֲשָׁנוּ יֵשַׁע מִמַּעַל.

התייאשנו מלהיוושע על ידי אבינו שבשמים.

מָרִינוּ מֵאֵם וְגָעַל.

בגין עוונינו

מִדַּת רַחֲמִים נָעַל:

וסגר את שערי רחמים:

לֹא בְצֶדֶק וּבִישָׁר.

גם אם אין בנו צדק ויושר.

לָנוּ נִגְדָד פֶּשַׁר^(ג).

הסכם להתפטר אתנו.

בַּח וַיִּתְּרוֹן הַכָּשָׁר^(ד).

וחכמה.

כִּבְיֹר בַּח, יֵתֵן לְפִשָׁר:

אתה ה', תן לנו, כדי שנוכל לחזור בתשובה:

יָם שֵׁם גִּישָׁר.

שמת את הים כמו גשר והלכו בו ביבשה.

יִשְׂרָאֵל מִקְוֵה כָּשָׁר.

אתה מקוה טהרה לישראל.

טָהָרָה תִּזְרֹק וּתְחַשֵּׁר^(ה).

מים טהורים תזרוק ותמטיר עלינו.

טִמְאָה תִּשְׁלֹךְ וּתְנַשֵּׁר:

ותעביר:

(א) מלחטוב. אֶת־יָדָהּ הָאֲמֶרֶת (דברים כו כז), מתרגמינן חטבת. ופי' הרמז"ן גללתם השם ורוממתם אותו

שיהיה הוא לבדו לכם ללהים.

(ב) סוּחִים. סָחִי (איכה ג מה) ת"י טלטולין.

(ג) פֶּשַׁר. קבלת התשובה נקראת פֶּשַׁר, כ"ש (בראשית רבה פר' כב אות כח) עשיתי תשובה ונתפשרתי.

(ד) וַיִּתְּרוֹן הַכָּשָׁר. כינוי לחכמה שני' (קהלת י ו) וַיִּתְּרוֹן הַכָּשָׁר הַכְּמָה.

(ה) וּתְחַשֵּׁר. ל' גשם שני' (ש"ב כב יב) חֲשֵׁר־מִים עָבִי שְׁחָקִים.

חֲבֵא חֲטֵא וְגִרַע^(א).

ומעט אותו.

חֲזֹר אַחֲזֹר מֵרַע.

חזור בד מלחרע לנו.

זְכוּת כַּף הַכֶּרַע.

זְרוּת חֻבּוֹת מְלַחֲפָרַע:

הרחק חובותינו ואל תפרע ממנו:

וְאַתָּה הוּא פִּזְנָה.

לתפילה.

וְלֹא בִזְזָה, וְעִזְנָה.

הָעַם עָנִי וּמַעֲנָה.

הַיּוֹם לְטוֹבָה תִּפְנָה:

דִּלַּת רֹאשׁ^(ב) דִּלְתָּךְ.

ישראל, עמד, הדלים והרשים.

דּוֹפְקֵת הַיּוֹם דִּלְתָּךְ.

גִּלָּה לָהּ גִּלְתָּךְ.

גּוֹנֶנָה כִּי הִיא גִּדְלְתָּךְ:

הגן עליה, כי היא בתך שגידלת אותה:

בִּלְע בָּגַד בּוֹגְדִים.

הבא כליה על הגוים שהתראו כאוהבים ובשעת צרתנו בגדו בנו.

בּוֹא בְּחֻמוֹן בָּגְדִים.

בוא מארץ אדום בבגדים מלוכלכים מדם אויבינו.

אַסֵּף אֲבוֹדִים אֲגוּדִים.

אסוף את ישראל שאבדו בגוים, שיתאגדו.

אַחַר אֲחֵיהֶם אֲזַגְדִּים^(ג):

ויבואו אחרי אחיהם, שתשלח לאסוף אותם:

שְׂדֵי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

ה' השוכן בשמים.

שׁוֹר שְׁנִים שְׁחֻקִים.

ראה את כלל ישראל השחוקים תחת שיני אויביהם.

(א) חבא חטא וגרע וכו'. מאמר זה יסודו צמ"ס (פסיקתא דר"כ בובער דף קס"ז ע"א) כף מאזניים מעויינת.

כף עוונות מכאן וזכויות מכאן, והקב"ה חוטף שטר חוב של עוונות וזכויות מכריעות.

(ב) דלת ראש. לה"כ וְדִלַּת רֹאשׁ (שיר ז ו) ובמדרש רבה דרשן הדלים והרשים שבישראל.

(ג) אזגדים. כ"ס (ישעיה סו) וְשִׁלְחֵתִי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל הַגּוֹיִם וְגו' וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיהֶם מִכָּל הַגּוֹיִם. אזגדין כלשון תרגום שליוחם (ת"א בראשית לב ז).

לָךְ לְבַד לְהַקִּים.

ותקים אותם שיהו לך לבד.

לְקוֹקִים בְּקוֹקִים נְקוֹקִים^(א):

הגוים לקקו את דמם, שברו אותם, ודקרו אותם:

מְרִימוּ מְרַדְמוּ מְרוֹקִים.

עוונותינו מרק.

מִהָר מִחַה מְחוֹקִים^(ב).

מחה אותם, ויימחקו.

הַבְּרִית וְהַתּוֹרוֹת הַקִּים.

הַזֵּכֶר הָעֵדוּת וְהַחֲקִים.

נֹאֲלָנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ אֶל־תִּשָּׁת:

ק' לָךְ אֲדָנִי הַצְדָּקָה תִּלְבֹּשֶׁת. כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְלָנוּ הַבִּשָּׁת.
וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ וּבִפְּנֵינוּ אֲרֻשָּׁת. נֹאֲלָנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ
אֶל־תִּשָּׁת:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' א' רַחֲמִים וַחֲנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וַפֹּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאנוּ. מְחַלְלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה
לְבִנְשִׁפָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה כְּרֻצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזוּ תַחֲפֹץ זְכַחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּה: זְכַרְנוּ יי' בְּרֻצוֹן עֲמֹךְ פָּקַדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתָ שָׁכַט נִחַלְתָּ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתָ בּוֹ: זְכַר יי' חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זְכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם

(א) נְקוֹקִים. מל' נְקִיָּי הַפְּלָעִים (ישעיה ז יט ; ירמיה טז טז), פִּי חוֹרֵי הַסְּלַעִים, וְלִכְנ פִּירַשְׁתִּי דְּקוֹרִים, וַיִּתְּכֵן
לְפָרֶשׁ קְבוּרִים תַּחַת הָאֵלֶּמֶה, כִּמּוֹ מִי שֶׁמִּתְחַבֵּא בְּתוֹךְ חוֹרֵי הַסְּלַעִים.

(ב) מְחוֹקִים. נ"ל מְחָקִים מִלִּשׁוֹן מְחָקָה עַל הַקִּיר (יחזקאל ח י) פִּי חֻקֹּק עַל הַקִּיר וְכִמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר חֲטָאֵת יְהוּדָה
כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרֹזֶל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר (ירמיה יז א).

הַאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיָּסוֹד בָּהֶּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת־זִרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵתֶן לְזִרְעֶכֶם וְנָחֳלוּ לָעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תַּנְשֵׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלְחֵלְנוּ יוֹצְרֵנוּ:

לָה

חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון ככל בית על לשון הכתוב, ובסוף חתום שמואל חזק
ובכוז המקומות אין אומרים ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל כסא בונן
אומרים לאוס גדליה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקָרְבְּךָ. אֶתֵּנוּ אֶל־תְּבוּא בְּרִיבְךָ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אָבוֹת זָכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבְךָ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מַחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בָּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה^(א). חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שנ' לב לא):

גְּדֹלָה מִקֵּדָם וְנֹאֹתָ. גָּבֹל קֹדֶשׁ אֹתָהּ.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גֹּלָה בְּרָגֶל גִּנְאוֹתָ. בְּלִיַּחֲיוֹם דָּוִד (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוִד מִעֲנָה תַּחֲזָה. דִּלּוּתִיָּה לֹא תִבָּזֶה.

אבינו

דִּחָה מִחָה וְהִיָּה. לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה (במדבר יד יט):

הַיָּה וְכֹזָה^(ב) הַעֲדָתְנוּ. הַשָּׁכֵם וְשִׁלּוּחַ לְצוּרֵתְנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עָרְף בְּחוֹבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מָעַל לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְיוֹשְׁבֵי פְרוּזוֹת^(ג).

את הנביאים. כינוי לנביאים

(א) בָּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה. חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה. כ"ס (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
את אלוה רב ואנא חובי רבדבין יאי לאלוה רב דשביק לחובין רבדבין ה"ד (תהלים כה יא) לַמַּעֲזֵן־שִׁמְךָ ה'
וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵי בִי רַב־חַוָּא.

(ב) הַיָּה וְכֹזָה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הַיָּה הַרְבֵּה פַעֲמִים כְּמוֹ הַיָּה אֲנֹכִי מִבִּיא רָעָה אֶל־הָעָם
הַזֶּה (ירמיה ו יט), וגם בלשון בָּזָה כְּמוֹ וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־בָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(ג) פְּרוּזוֹת. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תִּשָּׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ז ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כלאמר
ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

וְאַנְחֵנוּ בְּשׁוּמְרֵי מְזוּזוֹת^(א). מִה־נֹּאמַר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):
ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

זֹאת מְשׁוּגָתָנוּ אֲתָנוּ. וְרִיתָנוּ וְרִזְתָּנוּ^(ב) וּפְרִתָּנוּ.
מלאי חטא אנחנו. למרות שחיוזקתנו וזרזתנו, לכן ענשת אותנו.

וְדוֹן הוֹסַפְנוּ וְחִתָּתָנוּ. יִדְעֵנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):
והבהלת אותנו.

חֲטָאנוּ שְׂגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יֵשַׁע אֱלֹהֵהָרִים^(ג).
חטאנו כשׁוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטָאנוּ בְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוֹרִים:
טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

מְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפִּיר. טוֹב בְּעֵד יִכְפֹּר.
קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפֹּר. יַעֲץ וּמִי יִפֹּר (ישעיה יד כז):
לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפֹּר בַּעַם וַיַּחֲסֶה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.
ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵנָּה. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד בָּסֵא (ישעיה נז ה):

יש מקומות שאומרים כאן בסא בונן תמלא כלום גדליה

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֱהֱיָ
יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְיָ. עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גִלְעָלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוֹתָנוּ וְרַחֲמָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשִׁב
יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְהָ הַשָּׂמִים מִשָּׁם יִקַּבֶּצְךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הֲלִבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶּג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לִכְוִינָא וְנוֹכַחָה

(א) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אשורי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמור מזוזות
פתחי (משלי ח לו). אולי הפייטן מרמז למ"ש בנצח (דף ק"ט ע"ב) כל המצוה ת"ח אין לו רפואה למכתו שנא'
(דה"צ לו טז) ויהיו מלעבים במלאכי ה"ה וגו' עד־לאין מרפא.

(ב) זריתנו. ל' ויתורני חיל לפלחמה (ש"צ כב מ) ונתהלים הוא אומר (יח לג) המאורני חיל, וחז"ל דקשו (יומא
דף מ"ז ע"א) רבונו של עולם זריתני וזריתני.

(ג) ישע אל ההרים. על פי מדקס תהלים אשא עיני אל־ההרים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיבוא
הקב"ה לדן וישראל מסתכלין בצלות שידברו עליהם זכות.

יֹאמַר יי אֱמִיחִיו חַטֵּאֵיכֶם בְּשָׁנִים בְּשָׁלָג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצֶמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עֲלִינוּ מִיָּם מְהוּרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוּרִים
וּמְהֻרָּתִם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלְגֻּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחַה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
פֶּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנֵן בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹכַח
אֵלֵי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזְנָה יי בִּינָה הִגִּיגָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֵךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתָּה תַעֲנֶנָּה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאֵל תְּתַעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֵּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוִינוּ. וּנְפָרַע פֶּאֶרְנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִיִּרְתָּנוּ הִיִּתָּה
לְשִׁמְחָה. יְפִי אֲדַמְתָּנוּ לְזָרִים. כַּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּיָתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עִמָּלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמָּנוּ. נָתַנוּ עֵלָם עֲלֵינוּ. סָבָלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלּוֹ כָּנוּ. פָּרַק אִין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאֵן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּיָתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִהָרָנוּ מִכָּל־טִמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִיָּם מְהוֹרִים וּמִהָרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוֹרִים וּמִהָרָתֶם. מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֶמְהַר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עֵוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־הֶחְזִיק לְעַד אֲפֹי כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפָּקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיָּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלְּחָה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כְּשִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וּנְכַלְמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנִי אֵלֶיךָ כִּי
עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּפְשֹׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַ כְּחַטָּאוֹתֵינוּ. וְקִנְיָם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמֵים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עֵוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וּנְחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי וְשִׁעְךָ
יִפְּרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֹךְ: אֵל חֲנוּן שְׁמֹךְ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֹךְ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֹךְ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּךְ וְתִפְאָרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲדוֹתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלְתָּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּדִים: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֹךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שְׁדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא

פָּשְׁעוּ: עָשָׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עָשָׂה לְמַעַן אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עָשָׂה לְמַעַן וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבוּנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנּוֹאֲמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זָךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יָצָר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאֵיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבוֹנוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֵם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׂכֻטִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִשְׁגָּב אִמְהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ שֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְהוֹשִׁיעַ בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֵלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֶזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכֵי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירֵי לִבָּא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיּוּב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יי מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנֵי: יי אֱלֹהֵי־בָאֶפֶד תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחִמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶ־אֹנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתַי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בִּשְׁאוּל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֶזְרוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִבְשׁוּ רָגַע:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפִּיק מִשְׁאוּל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כַּד חֲטָא אֲבוּהִי לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאָם מִפֶּסָא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאֵב וְתִבְרַר

קולרה: בָּרֶךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחַטִּינִי קָמֶדְ. הָא רְוִי נַפְשִׁי בְּגִידֵי מָרְרִין. עֲבָדֶךָ אֲנִי
וּמְרִידִינִי קָמֶדְ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיָּתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנַפְיִשִׁין. אִפִּי לְבָאבָא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מְכַנְיִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְיִי דְמַעַה הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂאָ: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֶהְבְּתֶם וַיַּחֲיֶה זֶרַעֲךָ שֶׁלֹּא תֵּאבֵד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָה עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדִיק וְעָמֶד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין בְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנְנִין לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא
שְׂרִינִי. מְרִירוֹן נַפְשִׁי מַעֲקָתִי דְּנַפְיִשִׁין. חֵילָא לִית בֶּן לְרַצְיוֹנָא, מָרָן. עֲבַד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרָתָא עִם אֲבַחְתָּנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין בְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנְנִין לְמַרְה. בְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מַתְפָּרְקִין. וְעָמֶד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין
וּבַעוֹתִין. דְּלֹא נִהְיָדֵר רִיקָם מִן קָמֶדְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרִים שְׁמֵעַ
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קָדְשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מַתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמַתְפִּים בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:
אֲבִינוּ מִלְּכֵנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:
וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָפַח: וַהֲיִחְסְדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רַאשֵׁינוּ מַהֲרָה
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שָׁבַעֲנוּ בְּיוֹם בְּרַגְזוֹ רַחֲם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּכַר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לערב ראש השנה

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶיךָ:
דְּלִתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֶל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ בֵּית־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמָרוּ אֱלֹהִים זְמָרוּ זְמָרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמָרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמָרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֵשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לְכָל לְרָאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךָ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כָּמוֹךָ: מֵאִין כָּמוֹךָ יְיָ גְדוֹל אֶתָּה וְגְדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
זְרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בִשְׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדוּמָה לִי בְּבִנְי
אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָיו: יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת
מִי־כָמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כָמֹכָה בָּאֱלֹהִים יְיָ מִי כָמֹכָה נֶאֱדָר
בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלְאָ: מִי־אֲ כָמוֹךָ נִשְׂא עֵינַי וְעֵבֶר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתִּי לֹא־הִחְיִיק לְעַד אֲפֹי בִּי־חָפִין חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְגָּנָה לִי גְרִיעָה לְצוֹר
יִשְׁעֶנּוּ: נִקְדָּמָה פָּנָיו בַּתּוֹדָה בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לֹ: לָךְ יוֹם אֶפְיֶךָ לִילָה אֶתָּה
הַכִּינֹת מְאֹר וְשָׁמֶשׁ: לָךְ שָׁמַיִם אֶפְיֶךָ אֶרֶץ תִּבְל וּמַלְאָה אֶתָּה יְסֻדְתָּם: אֶתָּה
הַצְבֹּת פְּלִגְבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצְצָתָ רָאשֵׁי לוֹיִתָּן
תִּתְּנֵנוּ מֵאֲכָל לָעָם לְצִיִּים: אֶתָּה פֹּרֶרֶת בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרָתָ רָאשֵׁי תַנִּינִים
עַל־הַפָּיִם: אֶתָּה בִּקְעָתָ מַעֲיֵן וְנִחַל אֶתָּה הוֹבִשְׁתָּ נְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם
וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֹׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידֹ מַחְקֵר־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לֹ: אֲשֶׁר
בִּידֹ נָפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוֹסֶה עַל עֲמֻלְךָ:
הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פֶּעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנֵנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמוֹךְ, בְּעֵבוֹר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ
כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים:

לו פתיחה

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים אֶתָּה אֱלֹהִים לְבִדְךָ:
צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן בְּסֶאֱךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:
הַנִּשְׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים:

ע"ס א"ב

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים.

בְּטִית שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים.

אמרת

גִּשּׁוּ נָא אֱלֹהֵי בְּדָבָרִים עֲרָבִים.

דְּרָשׁוּנִי וְחִיו יָמִים רַבִּים.

הֲלֹא דְבָרֶיךָ לְעוֹלָם נִצָּבִים^(א).

הבטחתך קיימת לעולם.

וְכֵם אָנוּ נִשְׁעָנִים וְנִקְרָבִים.

(א) דבריך לעולם נצבים. בילקוט עה"פ (תהלים קיט פט) 'לעולם ה' דברך נצב בשמים קיים דברך שהתקנת עם אדם הראשון שכשם שדנת אותו ברחמים כך אתה דן את כל הבריות אחריו.

זְכַרְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים.
 חֲנֵנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַמְרַבִּים.
 טוֹב אַתָּה לָרָעִים וּלְטוֹבִים.
 יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים.
 כִּי לֹא תַחֲפֹץ בְּמִיתַת חַיִּים.
 לֵכֵן אָנוּ מִשְׁכִּימִים וּמַעְרִיבִים.
 מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּמַחְנֹת כְּרוּבִים.
 עַל יְדֵי הַמַּלְאכִים.
 נִקְּנוּ מִחֲטָא וּמִחַיּוּבִים.
 סִלַּח־נָא כִּי פָשַׁעִינוּ רַבִּים.
 עֲנֵנוּ לְמַעַן צוּרִים הַחֲצוּבִים^(א).
 הַאֲבוֹת
 פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה לְבַל יִהְיוּ נִשְׁלָבִים^(ב).
 סְגוּרִים
 צַעֲקוֹתֵינוּ לִפְנֶיךָ יְהוֹ מְקַרְבִּים.
 קָרְבָנוּ אֵלֶיךָ חוֹצֵב לְהָבִים^(ג).
 רִצְנוּ כְּעֹלֹת פָּרִים וּכְשָׁבִים.
 שִׁבְנוּ אֵלֶיךָ נְעָרִים וְשָׁבִים.
 תְּמוּכִים בְּטוֹחִים עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צַדִּיקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ
 אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אַתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צַדִּיקוֹת מְקַדֵּם
 מַעְבִּיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה
 לְאַחֲרוֹנִים: אַתָּה הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ

(א) צורים החצובים. כן נקראו האצות ע"ש הפ' הַבִּיטוּ אֶל־צוּר הַצִּבְתָּם וגו' הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אַבְיָכֶם (ישעיה נא א). דימה את האצות לצור סלע ואת ישראל לאצנים שנכרתו ונפסלו מאותו סלע. וביצמות (דף ס"ד ע"א) דקדק מקרא זה על לידת יצחק בדרכ נס.

(ב) נשלבים. ל' חיבור כמו משלבי הדמיה (קידושין דף ע"ג ע"ב לפי הגרסה המובאת בערוך ערך הדם בשם ר"ח), פ' אצרים מחוצרים ומיושרים היטב.

(ג) חוצב להבים. ע"ש הפ' קוּלְחֵי הַצֵּב לְהַבּוֹת אֵשׁ (תהלים כט ז) ופירושו כורת צדקים מהאש שאכלו בשמים.

לְמִשָּׁה עֲבָדָךְ. אֲרָחוֹת חֶסֶדֶיךָ גָּלִיתָ לָּו וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אַתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ
אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כָּלֹו בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן
כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי
אֶת־אֲשֶׁר אֲחוּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אַרְךָ אֲפִים אַתָּה. וּבָעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת
רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֹרַע יְדִידֶיךָ: תִּפְּן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי
אַתָּה הוּא בָּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. כְּהוֹדַעְתָּ לָעֵנוּ מִקֶּדֶם:
מִחֲרוֹן אַפָּךְ שׁוּב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ נִחְסֶה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד
יְיָ בְּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשָׁע וְתִמָּחֶה אֲשָׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוּן שׁוֹעֲתֵנוּ
וְתִקְשִׁיב מִנוּ מֵאֲמָר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נֶאֱמָר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עוֹן וּפְשָׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיבוֹן
וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מִה־נֶּאֱמָר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמִה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מִה־נֶּאֱמָר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִה־נִּגְדָּבֵר וּמִה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שָׁמְךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפָּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כְּחַטָּאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבוֹה הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הַגָּבֵר חֶסֶדֶךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזְרַח מִמְּעַרֵב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אֲב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֵאדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַפְּלָחוֹת כִּי
מִרְדָּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׁכִינָתָם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁכִיבָתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֶסֶדֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשָׁם נֶאֱמָר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי כִּדְבָרְךָ: תַּיִתּוּ אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעֵ

פָּקַח עֵינַיִךְ וּרְאֵה שְׁמֹמְתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עָלִיצְדָּקְתִּינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלְחָה
אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לו' שניה ע"ס א"ב ובסוף חתום יצחק הכהן החבר חזק ואמץ

אָדוֹן, בְּפָקֶדְךָ אֲנוֹשׁ לְבָקָרִים^(א). בְּמַצּוֹי הַדִּין אֵל תִּמְתָּח:

גּוֹף וּנְשָׁמָה אִם תִּרְיֵבם^(ב). דַּחוּ וְלֹא יָכְלוּ קוּם:

הַיּוֹכֵל גָּבַר לְזֻכּוֹת בְּמִשְׁפָּט. וְאִם יֵשׁ בִּידוֹ מַעַשׂ לְהַצְטִידֶךָ:

האם יש בידו מעשה להצטדק:

זְרוּי יְחֻמוּ^(ג) מִלַּחַת סְרוּחָה. חֲבוּי אֲזָרְבוּ בְּקֶרְבוֹ מֵעַת הַיּוֹלָדוֹ:

תחילת בריאתו של אדם מטיפה סרוחה. וטמון יצר הרע בתוכו מעת לידתו:

טָמוֹן הוּא כְּרֶשֶׁת לְרַגְלָיו. יִסִּיתָהוּ בְּכָל־יוֹם לַשַּׁחַת לְהַפִּילוֹ:

והוא לו לפח ולמוקש כמו רשת.

בַּח וּגְבוּרָה בְּגּוֹף אָיִן. לִפְנֵי לַעֲמוֹד וּלְהַתִּיצֵב:

אין בגוף האדם כח. לעמוד ולהתגבר נגד יצר הרע:

מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל־דַּעְתּוֹ. נִפְשׁוּ יִשְׁיִם בְּכַפּוֹ^(ד) לְהַבִּיא לַחֲמוֹ:

מוסר עצמו לסכנה לפרנסתו.

שָׁבַע בְּלִימָיו יִגִּיעַ פַּעַם וּמִכְאוּבוֹת. עַד־שׁוּבוֹ לַעֲפָרוֹ לֹא יִשְׁקוּט:

פְּנֵה אָדוֹן בְּעֶצְבוֹן רוּחַ. צִפֵּה בְּשִׁבְרוֹן לֵב:

קְרוֹב אֶתָּה לָרְחוּקִים. רוּצָה תִּשׁוּבַת רְשָׁעִים:

שִׁדִּי הַפִּצָּא לְדוֹר־שִׁיךְ. תֹּאמַר הַנִּנִּי לְמִבְקָשִׁיךָ:

יִבְשָׁרוּ סִלְחָתִי קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ. צִידֶךָ בְּמִשְׁפָּט עִם מִי־חֲדִיךָ:

למתפללים לפניך תשמיע בשורה טובה – "סלחתי".

חֲסוּם מִנּוּל מִלְּהַרְשִׁיעַ. קֶצוֹף בְּמִשְׁטִין מִלְּהַשְׁטָן:

סתום פיו של שטן שלא יקטרג.

הִקֵּם לָנוּ מִלֵּיץ יֵשָׁר. כִּפֹּר מַצָּאתִי תִשְׁמִיעַ לַשּׁוֹבְבִים:

(א) בפקדך אנוש לבקרים. בר"ה (דף ט"ז ע"א) אלס נדון בכל יום שנאמר וַתִּפְקְדֵנוּ לְבָקָרִים (איוב ז יח).

(ב) גוף ונשמה אם תריבם. בסנהדרין (דף ז"א ע"א) אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כילד, גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר, ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר ככפור, אמר ליה אמשול כך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו בכורות נאות והוסיב בו שני שומרים אחד חוּגֵר ואחד סוּמָא, אמר לו חוּגֵר לסוּמָא בכורות נאות אני רואה בפרדס בוא והרכיבני ונביאם לאכלם, רכב חוּגֵר על גבי סוּמָא והביאום ואכלום, לימים בא בעל פרדס אמר להן בכורות נאות היכן הן, אמר לו חוּגֵר כלום יש לי רגלים להלך בהן, אמר לו סוּמָא כלום יש לי עינים לראות, מה עשה הרכיב חוּגֵר על גבי סוּמָא ודן אותם כאחד, אף הקב"ה מביא נשמה וזרקה בגוף ודן אותם כאחד.

(ג) זרוי. ראה רש"י על תהלים קלט ג. יחומו. ל' יְחַמְתִּי אִמִּי (תהלים נא ז).

(ד) נִפְשׁוּ יִשְׁיִם בְּכַפּוֹ. פירש"י (תהלים קיט קט) הרבה נסתכנתי בסכנות רבות קרובות למיתה.

הַשְׁלַכְנוּ עָלֵינוּ יְהוָה. נָא אֶתָּה תִּכְלֹךְלָנוּ:

השלכנו עליך את משאנו.

הַעֲתֵר לָנוּ בְּתַפְלִיתָנוּ. חַפְצֵנוּ וּבִקְשֵׁתָנוּ מִלֹּא בְּרַחֲמִים:

בָּךְ תָּלִינוּ בְּטַחֲנוּנוּ. רַחֲמֶיךָ מִהֲרָה יִקְדְּמוּנוּ:

חֹזֶק וְאַמִּיץ שְׁמֶךָ לֹא שָׁכַחְנוּ. אָנָּה לְנֶצַח אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַמּוֹ מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וְנִשְׁפָּע וְחַטָּאָה וְנִקְּחָהּ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מִחַל-לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדֵּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: כִּי אָדָם אֵין
צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה-טוֹב וְלֹא יִחָטֵא: הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יֵאֱמִין
וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְיֶה^(א): אַף כִּי-אֲנוֹשׁ רַמָּה וּבֶן-אָדָם תּוֹלַעֶה: אָדָם
יִלּוּד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וּשְׁבַע-רָגְזוֹ: כִּי-הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי-עֶפְרַיִם
אֲנַחְנוּ: כִּי-בָּו יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בְּטַחְנוּ: כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם
אֲדֹנָי: כִּי אִם-הוֹנָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסִדָיו^(ב):

לִי חִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעֲהָ אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי תְּקַשִּׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

לַח שְׁנִיָּה ע"ס א"ת ב"ש וּבְסוּף חֲתוּם אֵלֶיהָ בֵּר שְׁמַעִיָּה חֹזֶק וְכָל צַחֲיוֹ צִנִּי ד' ז' אֲזַנִּים

אֲדוֹן בְּשִׁפְטֶךָ אֲנוֹשׁ רַמָּה. תִּזְכּוֹר בְּרָגְזוֹ חַנוּת רַחֵם:

בְּעֶרְכֶּךָ דִּין אֲשָׁמִים לִוְכַח. שׁוּגָה וּפְתִי זִכָּה וְהַצִּדִּיק:

(א) הֵן בַּעֲבָדָיו לֹא יֵאֱמִין וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְיֶה (אִיּוֹב ד' יח). אֲפִי עַל הַצְדִּיקִים אֵין הַקִּבְ"ה סוֹמֵךְ שְׁלֹחַ
יַחְטָאוּ, וְגַם בְּמַלְאָכָיו הוּא מוֹלֵא דְבָרֵי שְׁטוּת (ע"פ רש"י). וּבְמִוֶּרֶת (ח"ג פ"ג) כ' שָׁגַם עַבְדֵּי כִּינּוּ לְמַלְאָכָיו.

(ב) כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (אִיכָה ג' לא). פִּי (מ"ר ס"ט) אֵין ה' מִתִּיַּאֲשׁ מִן הַצְדִּיק לְעוֹלָם, אֲלֹא כִּי אִם הוֹנָה. אֲלֹא
מִצִּיחַ עֲלֵיו יִגוֹן בְּצִדִּיל עוֹנוֹתָיו וְרַחֵם. וְאֲח"כ מִרַחֵם עֲלֵיו שׁוֹב (ע"פ רש"י ס"ט).

גָּמוּל חֶסֶד וְטוֹבָה לַחֲיִיבִים. רִיב אֵל תִּמְתַּח לְמִצּוֹי:
 דְּלִי מַעַשׂ וְרִיקִי בְשָׁרוֹן. קוֹרְאִים אֵלֶיךָ, לָמוּ הַמִּצָּא:
 הִנָּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה. צַפְצוּף^(א) מַעַן בְּשָׁנוּ לְפּוֹצֵץ:
 וְאִם מֵאֻלָּה אֲנוֹשׁ הִיִּצְדָּק. פָּנֵי עוֹשֵׂהוּ גִבֹּר הִיטָהֵר:
 וְדוֹן בְּחִבּוֹ אָזוֹן בְּקִרְבּוֹ. עוֹן מֵלֵא וּפִשֵּׁעַ רָב:
 חֲשָׁבוֹן וְדִין לְמִלְךָ הַמְּלָכִים. סוּפוֹ לִתֵּן בְּבוֹא חֲלִיפָה:
 טָבַע חוֹתָם בְּכַפּוֹ נִחְרַת^(ב). נִגְדַּד פָּנָיו רִשְׁעוֹ יַעֲנֶה:
 יוֹרֵה כָּפִים מַעֲיָן וַיִּגִּיד. מִקִּיר אֶבֶן תִּקְרָא וְתִזְעַק^(ג):
 כּוֹבֵשׁ פָּנָיו נָדוֹן וְנִכְלָם. לְאִין נִחָשֵׁב בְּעַמְדוֹ לְפָנֶיךָ:
 אֲנֵא לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ הִרְצָה. בְּשִׁבְרוֹן רֵאָה, שְׁמוֹר מִדְּחִי:
 עֲבָדֶיךָ יִמָּצְאוּ הַיּוֹם חֲנִינָה. זָכֵם קִרְבָּתְךָ חֲפוּץ בְּכִרְאִישׁוֹנָה.
 וּכְשֶׁלֶג הַלֵּבָן חֲטָאֵי שׁוֹשְׁנָה:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בהסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויירד יי בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי על פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כי אתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:

אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל־חי: כי אקח מועד אני מישרים אשפט^(ד): בקראנו עננו אֵלֵּי צדקנו בצר הרחבת לנו

(א) צפצוף. ל' תפילה. בצראסית רבה (סה כ) עה"פ (בר' כז) הקל קול יעקב והידיים ידי עשו, ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידיים ידי עשו.

(ב) טבע בחותם בכפו נחרת. כ"ט (איוב לו ז) ביד־פל־אדם יחתום.

(ג) יורה כפים מעין וכו'. (חזקוק ז יא) בראבן מקיר תזעק וכפים מעין יעננה, פירש"י וכפים מעין קיסם מתוך הקורה, ואמרו (חגיגה דף ט"ז ע"א) אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו.

חַנּוּנוּ וְשָׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמַעֲהָ תְּפִלָּתֵנוּ יְיָ וְשִׁוְעֵתֵנוּ הַאֲזִינָה
אֶל־דַּמְעֵתֵנוּ אֶל־תַּהֲרֵשׁ: אֲדֹנָי שְׁמַעֲהָ בְּקוֹלֵנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת
לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַעֲהָ יְיָ צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רַחֲמֵינוּ הַאֲזִינָה תְּפִלָּתֵנוּ בְּלֹא
שִׁפְתֵי מִרְמָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בִּרְכָתְךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֹּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעֲהָ אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

לט ע"ס אא"ב גג"ד וזסוף חתום יוסף בר יצחק⁽³⁾ (בכור שור מאורליינש) והצית האחרון
מכל מאמר לקוח ממקראי קדש

אָדוֹן בְּתַקַּח מוֹעֵד לְשָׁפוֹט מִיִּשְׂרָאֵל בְּתַעֲצוּמֶיךָ.

אֲתִיצֵבָה בְּפֶלֶץ לַחֲלוֹת פָּנֶיךָ לְרוּמְמֶךָ.

אני עומד בפלצות

בְּמַעֲשֵׂי לֹא נִשְׁעַנְתִּי כִּי אִם בִּרְחֻמֶיךָ.

יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֹךְ (יכמיה יד יז):

גָּזוּ אַמוֹנִים גְּבוּרֵי כַח בְּמֶרְץ.

נפטרו לעולמם הצדיקים שהיו מלאים כח לעבוד את בוראם.

גַּם גּוֹדְרֵי גֵדֶר וְעוֹמְדִים בַּפֶּרֶץ.

גם הגנו עלינו מכל גזירות קשות.

דוֹרְשֵׁי חֶפְצָם בְּכַח מִשׁוֹכֵן שְׁמִי עֶרֶץ.

וידעו לבקש את צרכם מכח מעשיהם הטובים מה' השוכן בשמים.

אֲבֹד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מיכה ז ז):

הֵן קָלוּתִי וְמָה אֲשִׁיב בְּמוֹתִי.

הֲנִנִּי צָעִיר וְכֹאֵין בְּמַפְעָלוֹת כֹּפִי.

(א) כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט (תהלים עה ג). לפי פשוטו, אומר הקב"ה, ביום הקבוע לדון, אשפוט
דִּין יִשְׂרָאֵל (ע"פ המלצה). ואפשר לפרש פסוק זה (ואולי אף תחילת הסליחה אדון בתקח מועד) לפי
הפסיקה (פיסקא בחולש השבוע) שדרשו מ"ש (תהלים יז ז) עֵינֶיךָ תַּהֲוִינָה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵל תִּסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂים
רַעִים אִם יֵשׁ לָנוּ, וְזִמְמָה אֶתָּה מִסְתַּכֵּל בְּזִמְמוֹת וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, ד"ה אֶתָּה יוֹשֵׁב בְּדִין וְקִטְיֹגוֹרִים
וּסְנִיגוֹרִים עוֹמְדִים לִפְנֶיךָ, אֵל תֵּת עֵינֶיךָ אֵלָּא בְּמַלְמְדֵי סְנִיגוֹרִים.

(ב) רבנו יוסף בר יצחק מאורליינש מוזכר בתוס' שבת דף י"ז ע"א ד"ה שְׁמָא יְהוּדָה, זכחים דף ע"ט ע"א
ד"ה אֲמֹר רַבָּנוּ, ב"ב דף נ"ד ע"א ד"ה מוֹלִיא, יצמות דף כ"ה ע"א ד"ה הוּא וְאֲחֵר, והוא רבנו יוסף בכור
שור המוזכר בתוס' מכות דף ח ע"א ד"ה הֵינִי (כי אותו פירוש אמרו ביצמות בשם ר' יוסף מאורליינש
ובמכות בשם ר' יוסף בכור שור).

וְאֵיךְ אֶקְנֶה וְאֵנִי רַב דָּפִי.

הַיּוֹת לְרָצוֹן אֶמְרִי־פִי (תהלים יט טו):

זַחֲלָתִי וְאִירָא מַחֲוֹת דְּעִי.

פחדתי מלדבר.

זְדוֹנִי יִגְזַרְתִּי וּמָרְד פִּשְׁעִי.

כי אני ירא מעוונותי.

חֲנוּן רַחֲמָנִי בְּהַתְּוֹדוֹתֵי וְעֶזְב רִשְׁעִי.

שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵי אֱלִיךָ בְּשׁוֹעִי (תהלים כח ב):

טָעִיתִי וְהִנְנִי שָׁב וּמַתְּוֶדֶה לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ.

טָהוֹר עֵינַיִם, חָשַׁבְנִי בְּשָׁלֵם לְפָנֶיךָ.

יְהִי הַכֶּנֶם לִי לְפָנִים מִשׁוֹרֶת דִּינְךָ.

וְאִדְעָךָ לְמַעַן אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ^(א)

ואזכה להכיר אותך ועיי' כך למצוא חן בעיניך:

בְּחֶךָ יִגְדַּל־נָא וּבִתְפִלָּתִי הִתְנַאֲתָה.

בְּתַפִּלַּת זָקֵן וְרָגִיל וּפְרָקוֹ נָא^(ב).

לְבָבִי הִנְשַׁבֵּר הִנְדָּכָה וְהִנְכָּאָה.

הִבֵּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה (ישעיה סג טו):

מְרַבִּים צָרָכִי עִמָּךְ וְדַעְתָּם קִצְרָה.

מִחֲסוֹרָם וּמִשְׁאֲלוֹתָם בֶּל יוּכְלוּ לְסַפְּרָה.

נָא בִּינָה הִגִּיגְנוּ טָרָם נִקְרָא.

שמע תפלתנו בטרם נקרא.

הֵא הַגְדֵּל הַגָּבֵר וְהַנּוֹרָא (דברים י ז):

סָפוּ גַם כָּלוּ יוֹדְעֵי פִגְיָעָה.

נפטרו ואינם הצדיקים היודעים להתפלל.

(א) ואדעך למען אמצא חן בעיניך. פירשתי על פי מורה נבוכים ח"א פנ"ד. אצל בעיקרים (מאמר ג' פ"ג)

נראה שמפרש ואדע את רעונך כדי שאוכל לקיים אותו ולמלאו חן בעיניך.

(ב) ופרקו נאה (תענית ט"ז ע"ב). אמר אב"י זה שלא יאל לו סם רע צילדותו.

סֶדֶר תַּפְלוֹת בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם לְהַבִּיעָה.

עֲרָמִים נוֹתְרָנוּ וְרִבְתָּה בָּנוּ הָרָעָה.

עַל־כֵּן לֹא הִשְׁיִגְתָּנוּ יְשׁוּעָה:

פָּנִים אֵין לָנוּ פָּנִיךָ לְחַלוֹת.

פִּשְׁעֵנוּ וּמַרְדָּנוּ וְעַקְלָנוּ מִסְּלוֹת.

צָדָקָה מִמֶּךָ נִבְקֵשׁ בְּמַעֲרֵכֵי תַּהֲלוֹת.

הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת (תהלים קלד ח):

קְדוֹשׁ, רֹאֵה כִּי פֶם מְלִיץ בְּשׁוֹרָה.

ראה ה' כי אין לנו עוד מי שיודע להתפלל כדין.

קֶבֶל נִיבִי^(א) בְּמַרְבִּית תְּשׁוּרָה.

קבל דברי כאילו הקרבתי לפניך הרבה קרבנות.

רִנָּתִי הַיּוֹם תִּהְיֶה בְּכַתְרְךָ קְשׁוּרָה.

תפילתי

אֵל נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה (תהלים סה ז):

שְׁוַעְתִּי שְׁעָה וְתַפְלָתִי תִּהְיֶה נְעִימָה.

שְׁמַע פְּגִיעָתִי בְּפִגְיַעַת תַּמָּה.

שמע תפילתי כאילו אין בה מום.

תַּחֲקֹקְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְתִיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה.

תִּלָּח אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה^(ב) (איוב כו ז):

יָדְךָ פִּשׁוּט וְקֶבֶל תְּשׁוּבָתִי בְּמַעֲמָדִי.

סִלַּח־נָא וּמַחֲל רָע מַעֲבָדִי.

מעשי הרעים.

פְּנֵה וְעֲשׂוֹק בְּטוֹבַת מְשַׁחֲרִיךְ, הוֹדִי וּמַעֲוֹדִדִי.

תתפנה כדי לעסוק בטובת המתפללים לפניך

וְאַתָּה יְיָ מִגֵּן בְּעָדִי (תהלים ג ד):

בָּזָה אֵל תְּבֹזָה הוֹד מְלוּלִי.

אל תבזה את התשבחות שאני אומר.

(א) ניב (יסקעיה נז יט). ת"י ממלל.

(ב) בלי מה. כלום, פי' ללא יסוד (כס"ו).

רוֹמְמִתִּי הוֹדֶךָ לְפִי עֲנִיּוֹת שְׁכָלִי.
מֵלֵא לְטוֹבָה תַּאֲוֹתִי וּמִשְׁאָלִי.

אֱהִים אֲדֹנֵי חַיִּילִי (חזקוק ג יט):

יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי וְתַעֲתֵר בְּתַפְלָה.
ותענה

צָרוּף לְחֻשְׁבוֹן כָּל־מַלְאָה וּמַלְאָה.

חֲשׁוֹב קְדוֹשׁ מַעֲמָדִי בְּמִנְחָה בְּלוֹלָה.

הַאֲזִינָה אֱהִי יַעֲקֹב סָלָה (תהלים פד ט):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֵל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֶּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנָחֵלְתָנוּ:
סָלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֶל־תִּתֵּן יְיָ
מִאֲוִי רָשָׁע זִמּוֹ אֶל־תִּפְק יְרוּמוֹ סָלָה^(א): אֶל־תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבֻלַת מִים
וְאֶל־תִּבְלַעְנוּ מִצּוֹלָה וְאֶל־תִּאֲטַר־עֲלֵינוּ בָּאֵר פִּיהָ^(ב): אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִיָּהָר עֲנֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ כִּי־צָר־לָנוּ
הַטַּהֲיֵאלֵינוּ אֲזַנְךָ בְּיוֹם נִקְרָא מִיָּהָר עֲנֵנוּ: בָּךְ בָּטַחוּ אֲבֹתֵינוּ בָּטַחוּ
וְתַפְלִטְמוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכָּתְךָ סָלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱהִי יַעֲקֹב
סָלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי

(א) זממו אל תפק (תהלים קמ ט). מחשבתו אל תלכח (רס"י). ור"ד (ב"ר פר' עה) רבונו של עולם, עשה לו זמם לעשו הרשע, כדי שלא תהא לו נחת רוח שלימה. ירומו. פן יתגאו.

(ב) אל תשטפנו שבלת מים (תהלים סט טז). שלא יגרכו אותנו לגלות אויבינו החזקים כמו זרם מים (ע"פ ת"י). ואל תאטר עלינו באר פיה. ואל תסתוס את הצלר שטבעתי זה את פיה לחסוס בעדי את דרך העליה, באר משל לגלות (רד"ק). ויונתן תרגם באר, גהינס.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךָ:

מ שניה ע"ס א"ב

אֶלְהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בְּמִתַּח דִּין וּמְרוֹץ חָבֵל.

בדין מתוח וחבלה קשה.

בְּנֵי אַמּוֹנִיךָ אֶל־נָא תַחֲבֹל:

גְּלוֹי הָרִיב לָהֶם נְטוּשׁ^(א).

תציע להם פשרה עוד לפני שתדון אותם.

דְּרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ צֹאנְךָ וְאֶל־תַּטּוּשׁ:

הוֹאֲלֵת לַעֲשׂוֹתָם לָךְ לָעַם.

נשבעת

וְאֵל תִּשְׁלַחֵם בְּיַד פְּשָׁעִים:

וְדוֹנוֹת חֲשַׁב־נָא בְּשִׁגְגוֹת.

חֲשׂוֹךְ מִזֵּדִים נִפְשׁוֹת לָךְ עוֹרְגוֹת^(ב):

ומנע ממנו מלחטוא עוד במזיד, כיון שאנחנו צועקים לך:

טַנְף טִהַר וְתִדִּיחַ בְּתַמִּים.

יִצְלַל בְּצוֹל כְּבֹד אֱשָׁמִים:

תשליך במצולות ים את חטאינו:

כָּלָה אֵל תַּעֲשׂ וְנִחַרְצָה.

אל תעשה כליון גמור.

לְקוֹחֶיךָ לָקַח מִיַּד הַנְּטוּיָה וְעֲצָה הִיעוּצָה:

הצל אותנו מהמרימים יד נגדנו והיועצים עלינו רעה:

מוֹעֵד בְּתַקַּח לְשָׁפוֹט מִיִּשְׂרָאִים.

נְזוֹף בְּמִשְׁטִין מְלַלְמוֹד קִטְגוֹרִים:

סֶפֶר זְכוֹרֹנוֹת לְפָנֶיךָ בְּהִתְגַּלֵּל.

כשאתה קורא במגילת הזכרונות.

עוֹן עֲקָבִים לֹא יִסּוּבֵב^(א) לְבַעֲפִים מִתְבּוֹלֵל:

העברות שזלזלנו בהם לא יגרמו להביא רעה על עם ישראל המעורב בין הגוים:

(א) גלוי הריב להם נטוש. כ"ס (משלי כ ו) וְלִפְנֵי הִתְגַּלֵּעַ הָרִיב נְטוּשׁ, ודקשו (סנהדרין דף ו' ע"א) שלפני שהדיין יודע לאן הדין נוטה, מותר לו להציע פשרה לזעלי הדין.

(ב) עורגות. כועקות (נד"ק שורק ערג).

(ג) עון עקבים לא יסובב. כ"ס (תהלים מט ו) עוֹן עֲקָבִי יִסּוּבֵנִי, ודקשו (ע"ז דף י"ח ע"א) עונות שאלדס דש צעקציו צעולס הזה מסובין לו ליום הדין.

פֶּשֶׁר הַדִּין וְתַבְצַע הַשּׁוֹרָה.

עשה אתנו פשרה לפניך משורת הדין.

צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמַהֲר בְּדִיל לְהַסִּירָה^(א):

נקה כמו בסבון את טומאותינו והסר מלבנו כל פסולת:

קִפּוּי וּמַתָּה וְכִדּוּנָה נִמְסָה.

גוף האדם שעליו נאמר (איוב י) "כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני" חלש כשעוה נמסה.

רָגַע יִגְעֵשׁ^(ב) אִם בְּמִשְׁפָּט עָלָיו תִּנְשָׂא:

יאבד תוך רגע אם אתה דן אותנו במשפט:

שְׁלֵם-לָו בְּמַעֲשֵׂה הַחֶסֶד וְלֹא כְּגִמּוּלוֹ.

תִּכְרִיעַ הַכֶּף לְזִכּוֹתָו וְלֹא לְחַבְלוֹ:

תִּפְשׁוּט יָד וְתִקְבְּלוֹ.

תשלח ידך

תַּחֲנֻנוּ מִרְדַּת שַׁחַת וּבוֹר^(ג) מִלְּהַטְבִּילוֹ:

להציל אותנו מגיהנם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
 ראשון ראשון מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תְּגִמּוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַר-לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וּרְב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
 סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל-לָנוּ מִלִּבְּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
 וּרְב־חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עַמּוֹנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: לָמָּה לְנִצָּח
 תִּשְׁפָּחֵנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְץ יָמִים: יְיָ אֵל-בְּאִפְךָ תּוֹכִיחֵנוּ וְאֶל-בְּחִמָּתְךָ
 תִּיפְרֵנוּ: אֱלֹהִי יְיָ שׁוּעֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֶּמָּה: חַנּוּנוֹ אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ
 כָּרִב רַחֲמֶיךָ מִחַה פֶּשַׁעֵינוּ: פְּנֵה-אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוֹ כִּי-יַחֲיִידִים וְעֲנִיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עֲמֻךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עַמּוֹנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטִחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם-קָרְאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל-צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי

(א) צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמַהֲר בְּדִיל לְהַסִּירָה. כ"ט (ישעיה א כה) וְאַצְרָף כְּבֹר סִינִי וְאַסִּירָה כָּל-בְּדִילֶיךָ, פִּי
 אֲנִקָּה אֶת הַפְּסוּלָת כִּמוֹ שְׁמַנְקִים בְּזִוִּית וְאֲסִיר אֶת הַבְּדִיל הַמַּעֲרֹב עִם כֶּסֶף, שִׁיהָא כֶּסֶף טָהוֹר.

(ב) רָגַע יִגְעֵשׁ. (איוב לד כ) רָגַע יָמָתוֹ וְחִצּוֹת לִיָּהּ יִגְעֵשׁוּ עִם וַיַּעֲבֹרוּ, לִרְשָׁ"י וְתִ"י נֹאמַר עַל כְּבוֹרֵי מַלְכִּים.

(ג) בּוֹר. בְּמַדְרַשׁ (בְּמַדְרַשׁ רַבֵּה פֶר' י' אֹת ו') שְׁאוֹל נִקְרָא בּוֹר דְּכַתִּיב ד' הַעֲלִיתָ מִן-שְׁאוֹל גִּפְשֵׁי הַיִּיתֵנִי מִיָּרְדֵי
 בּוֹר (תְּהִלִּים ל ז).

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מא שניה ע"ס א"ב וזסוף חתום בנימין^(א) (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵל נָא תִיַסֵּר בָּאֵי עֲדִיךָ.

כִּי מֵאֵד מִיַּסְרִים בְּמוֹסֵר רַע וְקִשָּׁה:

בייסורין

בְּאֵשׁ וּבַפִּיִּם בַּשִּׁבִּי וּבַבִּזָּה נְדוֹנִים.

בְּכָל־יוֹם בְּאֲכֻזִּירוֹת וְשִׁטְף אָף:

גָּלוּ וְנָעוּ מֵעַל שְׁלֹחֶנְךָ.

וּפְזָרוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַדּוֹמָךְ:

בארבע קצוות הארץ:

דִּשּׁוּם רְמָסוֹם רַגְלֵי כָל־מִצִּיק.

וַיִּשִׁיתוּם לְמֶרְמָם כְּחֹמֶר וְטִיט חוֹצוֹת:

שמו אותם במקום שדורסים עליהם

הַשְׁקִיפָה וּרְאֵה בְּעֶלְבּוֹן עַל־וִבִּיךָ.

כִּי בָאוּ וְנָעוּ עַד־שַׁעְרֵי מוֹת:

והגיעו

וְאִם גָּדַל עוֹן עַד שָׁמַי שָׁמַיךָ.

רַחֲמֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֲשֶׁר מַעוֹלָם:

זְכֹר שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִי קֶדֶם.

האבות

תְּהִי־וֹ דְבָקִים בְּיִרְאֵת יְחִוּדְךָ:

חֶשֶׁק חֲבַתָּם אֶל־תִּשְׁכַּח לְנֶצַח.

כִּי־כֵן הִבְטַחְתָּם בְּיַד רוּעָה נְאֻמָּן:

(א) בנימין בר זרח חיבר סימנים מא, נא, נט, סא, סו, צט, קי. חיבר את פיוטיו אחרי שנת ד' אלפים תתכ"ח כעבור אלף שנה מחורבן הבית כ"ש בסליחות ל' טבת זה לי יותר מאלף שנים ושם אמר עתי גאולה מנייתם ונגמרו ותקות התשועה פסקה והלכה לה והיינו לפי מה דא' בפדר"א פ' כ"ז שאין או"ה מושלם בישראל אלף יום אחד מיומו של הקב"ה שהוא אלף שנה. והוא חתם מקצת פיוטיו בנימין מלא, ומקצתם בנימין חסר (אצל צערוגת הבושם (כרך א' עמ' 104) כ' כי שני פייטנים היו בשם בנימין, האחד במגננאל, שחתם בנימין מלא, וחזירו בהאל, שחתם בנימין חסר).

טָרַם תִּכְלָה שְׁאֲרִית יַעֲקֹב.

יִחַמוּ רַחֲמֶיךָ וַיִּכְמְרוּ נְחוּמֶיךָ^(א):

יִקַּשׁ עֲוֹנִים בְּכֶסֶד־נָא בְּעֶצְמֶךָ.

עוונם שהוא להם למוקש

כִּי אֵין לְחַטָּא בְּמִי נָדָה:

כי אין לנו מים מקודשים באפר פרה אדומה לטהר טומאה:

בְּתַנִּי עֲבוּדָה וּלְוִי דוֹכֵן.

וּבְנֵי מַעֲמָדוֹת סִלְקוּ וְאִינָם:

לְבִשְׁנוּ חֲרָפָה וְעֲטִינוּ כֶּלֶמָה^(ב).

גם עטייה לשון לבישה

כִּי חֲסִרְנוּ כָּל וְנוֹתַרְנוּ בְּכָלִי רִיק:

מֵאֵז נִטְמִינוּ בְּכָל־מַנְעַ טִמְאַתָּה.

וְאֵין לָנוּ טָהָרָה בַּפֶּה לְהַטְהֵר:

נָא מְמַרְמֶךָ זְרוּק מִים טְהוֹרִים^(ג).

וְהַשִּׁירָה שְׂכִינָתְךָ עַל זֶרַע מַקְדִּישֶׁיךָ:

שְׁמֹאֲלֶךָ דִּחַתָּהּ, יְמִינְךָ תִּקְרַב.

כִּי קִרְבָּתְךָ חַיִּים הִיא לָנוּ:

עַל־מִי נָנוּס מְצוּא מָנוּס וְעֶזְרָה.

בִּי־אֵם עֲלֶיךָ עוֹנָה בַּעֲת צָרָה:

פְּסִילִים וְגִלְוִלִים אֲשֶׁרִים וְחַמְּנִים.

חֲרָשִׁים וְסוּמִים הִבֵּל תַּעֲתוּעִים:

צוּר עוֹלָמִים חַי וְקַיִם לַעַד.

(א) ויכמרו נחומיך. כ"ש (הושע יא ח) נִכְמְרוּ נְחוּמִי, פי' הדל"ק נתגלגלו נחומי שאני ניחם על הרעה וכו' ויש מפרשים נתחממו. נִכְמְרוּ (בראשית מג ל) ת"א אחגוללו.

(ב) לבשנו חרפה ועטינו כלמה. המתבייש וזיו פניו משחנה נמשל למי שפניו מכוסים בצגד (שע"ת א כז).

(ג) נא ממרומך זרוק מים טהורים. הפייטן צנימין בן זרח הולך כאן לשיתו צפויט אהינו אהים אמת (יו"ט שצת ר"ח כמנהג אשכנז) שהמים הטהורים העתידים להזרק הם המים שמעל לרקיע.

בָּךְ לְבַד מִבְּטַחֲנוּ וְאַתָּה תּוֹחֲלֵתָנוּ:

קִיֵּיךְ אֵל חַי וּבּוֹטְחֶיךָ אֵל אֱמֶת.

אֵל־נָא תְּבַיְשֵׁם מִסֶּבֶר קִיִּים:

מתוחלת תקוותם:

רֵאֵה רַפּוּיֹנָם וְהַבֵּט בְּשָׁלוֹנָם.

וְהַקֵּל וְהַעֲבֵר כְּבֹד מִשָּׂאָם:

שְׁפֹךְ חֲמַתְךָ עַל־עַם לֹא־יִדְעוּךָ.

כִּי אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאַתָּה יִגְוְהוּ הַשָּׁמוּ:

תָּשִׁיב גְּמוּלָם וְשָׁלֵם בְּמַפְעָלָם.

עַל רוּם קִדְקֹדֶם חֲמִסָּם יִרְד:

ירד על ראשם עונש החמס שעשו:

בֵּין וּבֵינוּ כָּל מֵאֲמָצִי כֹחֶךָ.

נַפְסִים בְּהַפְּלִיאוֹךָ לְמַלְמְדֵי נַפְיֶךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחֲלֵה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֵל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: חֲנֵנוּ אֱלֹהִים
בְּחֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ: כִּי אַתָּה יי מוֹשִׁיב לֵדָךְ מוֹשִׁיב
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: אֵל־יֹשֵׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֲבִיוֹן יִחַלְלוּ שְׁמֶךָ: וְאַנְחֵנוּ
עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מוֹשִׁיב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִחַ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךָ:

מב שניה ע"ס א"ב מחצרו שלמה הבבלי וכל צתיו צני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בָּךְ לִדֹּל מַעֲזוֹ. בַּצֹּר לֹא מִצּוֹא סִתָּר:

מקום מחסה:

גִּזְנוּ חַטָּא^(א) גִּזְעַל רָשָׁע. דָּן לְזִכּוֹת מִחֲפֵשׁ צֶדֶק:

אין אתה מסתכל על החטאים. אלא דן את האדם לכף זכות:

הַכֹּל לָךְ מִפְּרֹשׁ שְׁכָל. וְכֹל תַּחֲפִיץ הַתְּבוּנָה אֶוֹן:

זאת דעתנו בייכון דרךך. חסות בצלך הנה באנו:

טוֹב חֲנָם תּוֹשִׁיט לָנוּ. יָמִין סַעַד פְּרוּסַת פֶּתַח:

ה' הטוב, תושיט לנו את ידך בחנם, ותן לנו פרנסה כמי שנותן פרוסת לחם לעני העומד בפתח:

בְּחֻקֵּי רֶשַׁע שׁוֹאֵל חֶסֶד. לֹא קַח טוֹב תַּעֲזוּ:

כשאנחנו דופקים כרשים על דלתך, ענה לנו – "קח טוב":

מִדֶּתְךָ בִּי־כֹן שָׁבַח. נָעוּר וּרְק מַחֲזִיר מִלֵּא^(ב):

שבחך הוא כי הבא אליך בידים ריקות יוצא מלפניך מלא כל טוב:

סְמוּךְ נּוֹפֵל לֹא תִבּוֹה. עֲנִית עֲנִי קְרִיבוֹת תִּרְיָ:

סמוך נופלים ולא תבוה תפילת עני ותרצה לקרב אותו:

פְּנִקֶּם חוֹב יִמְרַק חֶסֶד. צוּ סוֹפֵר כְּתוֹב שׁוֹבֵר:

חסדך ימחוק את פנקס חובותינו. צוה לסופר לכתוב לנו שובר:

קוֹל הַקֵּל יַחֲלִיף קֶשֶׁת. רִצּוֹן יוֹצֵר תִּכְבֵּף יֵצֵר:

קול התפילה הקל יסלק מעלינו גזרות קשות. כוף את יצרנו לעשות רצון יוצרנו:

שׁוּבָה לְכָךְ שִׁית הַקָּרֵב^(ג). שְׁלוֹף שְׂרִיץ טְבִילָה תַעֲלֶ:

שיהא ליבנו נקי כמו כפנו. נעזוב את החטא הנמשל לשרץ וניטהר בתשובה הדומה למקוה:

תְּבַעֵר רַע תַּעֲבִיר טָמֵא. יִתַּת טָהוֹר לְכַת חֻקֶּיךָ:

הרחק ממנו את יצרנו הרע המטמא אותנו ונהיה טהורים ללכת בחוקיך:

מג ע"ס א"ב

אֶל־בְּאֶפְךָ פֶּן תִּמְעִיט. בַּצֹּר־פְּקַדְנוֹךְ צָקוֹן לַחֵשׁ:

אל תמעיט אותנו באפך. בצר לנו זכרנו אותך ובאנו לשפוך לפניך את תפילתנו בלחש:

גְּרוֹר מִשׁוֹךְ וּבָךְ נְרוּץ. דְּבַרְךָ הַטּוֹב יִסַּעַד לָנוּ:

משוך אותנו ובעזרתך נרוץ ולא ניכשל.

(א) גזנו חטא. כמו שפירש"י בערכין דף ח' ע"ב הקצ"ה כוזב ומסתיר עונות תחת מחילות כסא הכבוד כדי שיכריעו הזכויות.

(ב) נעור ורק מחזיר מלא. בפסיקתא (שופה ישראל אות ט') אדם שהוא הולך לכבוד את המלך הולך מלא וחוזר ריקס, אבל הקצ"ה אינו כן אלא הולכים אצלו ריקנים ושבים מלאים.

(ג) שובה לכף שית הקרב. פי' ר' יוסף קרא (בפי' על איכה) כשאנחנו פורקים ידינו השמימה בתפילה, כוון גם את ליבנו אליך, כ"ש (איכה ג מא) נִשָּׂא לִבֵּנוּ אֶל־כַּפָּיִם אֶל־יָאֵל בְּשָׁמַיִם, שלא נהיה פורקים כפינו בתפילה, וליבנו עדיין שקוע בהרהור חטא ועוון.

הַחַיִּישׁ יַעֲזֹר וְגַם מִפֶּלֶט. וְעִזֹּתָ תַּעֲזֹ לְקוֹי סִבְרָךְ:

מהר תתן כח למי שמייחל לך :

זְכוֹר מִכְּתָב זְכוֹרֹן סֵפֶר. חֶסֶד נֶעַר וְאַהֲבַת כְּלוּלוֹת:

זכור מה שכתבת על ידי נביאך (ירמיהו ב ב) "זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך":

טָרַף וּמִזֹּז לָנוּ תִּכְוֶן. יָדְךָ לֹא כִּבְשָׁר וְדָם:

טרף ענין מזון

כָּגַשׁ הַדָּךְ בְּדוּדֵי פֶשַׁע. לוֹ תִּאֲזִין מִצָּאֵתִי כִפָּר:

כאשר ניגש העני ומתוודה. תשמיע באזניו "סלחתי":

מִנִּי אֶלֶף אֶחָד מִצֹּא. נְטִיהַ הַכֶּף מִרְדַּת שְׁחַת:

גם אם מתוך אלף מלאכים נמצא רק אחד שהוא מגיד טוב על אדם. תכריע את הכף לחיים:

סוּטֵן בְּבוֹא לְקַטְרֵג עֲמֶךָ. עֲמוֹ לֹא תִסְפִּים וְתִאֲכָה:

שטן

פִּדְהָ נֶפֶשׁ חוֹכָה לָךְ. צֵלַח רֶכֶב^(א) בְּהַדּוּר הַדָּרָךְ:

הצלח במלחמה נגד אויביך כאשר אתה רוכב בהדרת קדש:

קָרַב שְׂאֲרִית מִקָּרֵב הָעַמִּים. רִצָּם חֲשִׁבִּים פֶּטֶל וְכִרְבִּיבִים:

שנחיה רצוים וחשובים לפניך כטל ומטר:

שְׁמֹר אֶלֶת^(ב) לֹא־יִטָּשׁ. תִּגְדִּיל שְׁמֶךָ הַמִּשְׁתַּף^(ג) בְּשִׁמְנוֹ:

שמור את שבועתך לא לנטוש אותנו.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפָיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִילֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: רַבַּת צָרָרוּנִי
מִנְּעוּרֵי יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְּעוּרֵי גַם לֹא־יִכְלוּ לִי:
עַל־גַּבִּי חָרְשׁוּ חֲרָשִׁים הָאֲרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יְיָ צִדִּיק קָצֵץ עֲבוֹת רָשָׁעִים:
יִבְשׁוּ וַיִּסָּגּוּ אַחֲזֹר כֹּל שְׂנְאֵי צִיּוֹן: לוֹלִי יְיָ שְׁחִיתָ לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם:

(א) צלח רכב. שייך לשון רכיבה כביכול לכל הזרע כ"ש ויִרְבֵּב על־פְּרוּב (תהלים יח יא) וגא' (דברים לג כו) רֶכֶב שְׂמִיָּם בְּעֶזְרֶךָ, (תהלים סח ה) סלֹ לְרֶכֶב בְּעֶרְבוֹת ופי' במורה נבוכים (ח"א פ"ע) שהוא ל' ממסלה ושלטון כמו (דברים לג יג) יִרְבְּדוּ עַל־בְּמֹותֵי אֶרֶץ.

(ב) שמור אלת לא ימוש. ע"ס הפס' כי לא ימוש ה' את עמו וגו' כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם (ס"א א יב כב).

(ג) שמך המשותף בשמנו. כ"ס (ירושלמי תענית פ"ב ה"ו) ומה־תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל (יהושע ז ט) שהוא משותף בשמנו.

אֲזִי חַיִּים בְּלָעוֹנוֹ בַּחֲרוֹת אָפֶם בָּנוּ: אֲזִי הַמַּיִם שִׁטְפוּנוּ נִחְלָה עָבַר
עַל־נַפְשֵׁנוּ: אֲזִי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוּנִים: בְּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ
מָרָף לְשֹׁנֵיהֶם:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בַּטָּח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

מִד' ע"ס א"ב וּכְסוּף חֲמוֹס שֶׁס' הַמַּחֲזֵל דּוּיָד בֵּר שְׁמוּאֵל הַלּוֹי חֹזֵק וְאִמִּין
יְיָ אֱלֹהֵי רַבַּת צָרָרוּנֵי מְנַעוּרֵי.

בְּקִשְׁתֶּיךָ אִמְצָתָ לְבִי בְּהִיוֹתְךָ בְּעוֹזֵרִי.

נִגְבְּרוּ עִתָּהּ וְגַם־עֲתָקוֹ^(א) שׁוֹבְרֵי.
חֲזָקָת
הַתַּחֲזָקוֹ

דּוֹבְרִים כִּי רָעָדוּ כָּל־אֲבָרֵי:

הָיִיתִי חֶרְפָּה בֵּינֵיהֶם מָשָׁל וּשְׁנִינָה.

וַיִּדּוּ אָבֶן כִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעַנָּה^(ב).
זָרְקוּ עָלַי אֲבָנִים וְחָרְשׁוּ עָלַי גִּבִּי.

זָדִים הִלְצוּנִי בְּפִיהֶם וּלְשׁוֹנָם שִׁתּוֹ כְּחֶרֶב שְׁנוּנָה.
וְחֻצִּיאוּ עָלַי שֵׁם רַע כְּדִי לְהַמִּיתֵנִי.
הַתְּלוּצְצוּ עָלַי

חֹשְׁבִים עָלַי מַחְשְׁבוֹת רָשָׁע כָּלִי חֲנִינָה:

מוֹפְלִים שֶׁקֶר^(ג) וְכֹזֵב לְהַתְגַּלֵּל וּלְהַתְנַפֵּל עָלֵינוּ.
מִמְצִיאִים

יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וּמִמַּחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְהִשְׁפִּלְתָּם תַּחֲזִינָה עֵינֵינוּ.

כָּל־תָּה נַפְשֵׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ לֹא־מָר מָתִי תִנַּחֲמֵנוּ.
מִתְאוֹוָה

לְמַעַן שֵׁם קְדֹשְׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ:

מִדַּת טוֹבְךָ וְחֶסֶדְךָ הַגָּבֵר עַל צָאן מְרֵעִיתְךָ.

(א) עֲתָקוֹ (אִיּוֹב כ"א ז'). מִדּוּעַ רָשָׁעִים יִדְּיוּ עֲתָקוֹ גַּם־גְּבָרֵי חַיִּל, כִּי הִכָּד"ק בְּשׁוֹרָשִׁים עָבָו וְחֻצִּיאוּ.

(ב) מַעַנָּה (ש"א י"ד). פִּירָשׁ"י תִּלְסַּם הַמַּחֲרִישָׁה.

(ג) מִפְּלִי־שֶׁקֶר (אִיּוֹב י"ג ד'). פִּירָשׁ"י מַחֲזִרִים לְדַבְּרֵי שֶׁקֶר.

נַעֲנִינוּ לָךְ^(א), מְחַל, רַבֵּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמְחִילָתֶךָ.

חטאנו באמרי פינו

סַעֲדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְהַט לִבְנוּ לְנִתְיבוֹתֶיךָ.

עֲנֵנוּ יי עֲנֵנוּ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ וְאַמּוּנָתְךָ:

פֶּדָה וְהִצֵּל עַמְּךָ וְרַעֲיָתְךָ מִכַּף מִתְקוֹמֵמִיָּהֶם.

הקמים נגדם.

צוֹר צַדִּיק גָּדוֹל גִּבּוֹר וְנוֹרָא אֵל מוֹשִׁיעֵהֶם.

קִדֵּשׁ קִדְשֵׁת שְׁמֶךָ עֲלִיוֹן קְרוֹב מִצְדִּיקָהֶם.

רַעוּץ תִּרְעֵץ בְּכֻלָּהּ וְנַחֲרָצָה אוֹיְבֵיהֶם וְקִמִּיָּהֶם:

והעומדים נגדם:

בכיליון גמור

תשבר

שַׁחֲרָנוּךָ בְּתַחֲנָה, הִקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מִלִּפְנֵי וּקְדוּשָׁנוּ.

שָׁלוֹם רַב תִּרְבֶּה לְסִגְלָתְךָ, כְּבוֹדֵנוּ וּמִרִים רֵאשֵׁנוּ.

תִּבְעֶנָה שְׂפָתֵינוּ תַּהֲלִתְךָ כִּי תִצְיֵלֵנוּ מִרוּשְׁשֵׁינוּ^(ב).

מהשודדים אותנו.

תוֹרַתְךָ וְעִדּוֹתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵינוּ וּבָם תַּחֲי נַפְשֵׁנוּ:

דָּבַב שְׂפָתֵי וְקוֹל תַּחֲנוּנֵי שְׂמָעָה וְהֶאֱזִינָה.

וּשְׁלִיחוֹת דְּבָרֵי לִפְנֶיךָ יִנָּעֲמוּ וּבְקִטְרֹת רִצְחָנָא.

יְרִיבֵי רִיב וְחֵית קִנָּה^(ג) גָּעַר וּמִקְנָה תוֹרִידָנָה.

דְּבִיר קִדְשֶׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה:

בְּךָ תִּוְחַלְתִּי וְשִׁבְרִי, רָם וְנִשָּׂא גָאֵה גָדוֹל וְנוֹרָא.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדְךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תִּמְיֵד אֲשַׁבֶּרָה.

אקווה.

שְׂפָטָה מִשְׁפָּטִי וְנָקָם דָּם עֲבָדֶיךָ שִׁפְכוּ בְּנֵי נָבֵל בְּעֶבְרָה.

מִגֵּר מִתְקוֹמְמֵי וְשִׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַף וְזַעַם וְצָרָה:

הדוף והפוך את אויבי

(א)

נענינו לך. בצרכות (דף כ"ח ע"א) נענית לך פירש"י ליצרת למולך יותר מן הראוי.

(ב)

מרוששינו. ל' רש ואביון, פי' מהשודדים הלוקחים את כל כושנו ומשאירים אותנו רשעים ואביונים.

(ג)

חית קנה. חיה הגרה בין הקנים, כינוי למלכות אדום בשמות רבה (לה ה) שכולה חיה מן הקנה, פי' מאותו קנה שנעץ גבריאל ציס כאשר נשא שלמה את צה פרעה וממנו נהיה כרך רומי (סנהדרין דף כ"א ע"ב).

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מִלָּכָם וּגְאוּנָם.

אֲשׁוּרִים^(א) אִם הָטוּ וְלָבָם הִלֵּךְ אַחֵר עֵינָם.

אם הלכו בדרך לא נכונה

לַעֲמֹל יְגוֹנָם וּלְכַבֵּד עַל גְּלוּתָם הַבֵּט, מִגְנָם.

כינוי לה'

הַבֵּט לְבָרִית וְהַפְּלֵא רַחֲמִים עַל פְּלִיטַת שְׂאוֹנָם^(ב):

המונח:

לְעִזְרָתִי חוֹשָׁה וְהַחֲזֹק נֶשֶׁק לְקִרְאָת צָרִי וְאוֹיְבִי.

מחר

וַיִּשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ חוֹסֵי בָךְ כִּי תַחְבוֹשׁ מְכַאוֹבִי.

יְבוֹשׁוּ וַיִּחַפְּרוּ וַיִּפְּגּוּ אַחֲזֹר חֲפָצֵי קָרְבִּי.

הרוצים להילחם נגדי.

חֲזֹק וְאַמִּץ מֵאַמִּינִיךָ גּוֹאֲלִי וְצוֹר יְשׁוּעָתִי אֱלֹהֵי אָבִי:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-פְּלִבֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: כִּי-גָדוֹל אַתָּה
וְעֹשֶׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבִדְךָ: כִּי-גָדוֹל מֵעַל-שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ
וְעַד-שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל-כָּל-אֱלֹהִים: אֱלֹהִים
שִׁמְעָה תִּפְלִתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאַמְרֵי-פִינוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מֵיָם
עַד-נֶפֶשׁ: אֲדֹנֵי שִׁמְעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קְשֻׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי

(א) אֲשֶׁר (תהלים יז ה). ת"י איסתורא הוא הקרסול וכמו שפירש"י תהלים יח לז קרסלי הוא אסתירון שקורין קבלי"א בלעז, וכן פירש ביצמות דף קג ע"א איסתורא קבלי"א בלעז.

(ב) שְׂאוֹנָם. פי' המונח, שנא' (ישעיה ה יז) וְהַמוֹנָה וְשְׂאוֹנָה.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תְּאֵחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מה שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה^(א)

אֱלֹהִים אֵין בְּלִתְךָ. לְדוֹר וָדוֹר מְמַשְׁלֶתְךָ.

וְלַעֲד קִיּוֹם בְּרִיתְךָ:

בריתך קיימת לעד:

בִּימִינְךָ אֵין מַעְצָר. יָדְךָ לֹא תִקְצָר.

אין מה שיעצור בעדך.

אֵל עוֹנָה בַּצָּר:

נִגְבְּרוּ מְאֹד נִפְלְאוֹתֶיךָ. וְלַעֲד שְׁלֵטוֹן מַלְכוּתְךָ.

וְלֹא יִתְמוּ שְׁנוֹתֶיךָ:

דוֹרֵשׁ דָּמִים. הַצִּלְתָּנוּ כַּמָּה פְּעָמִים.

אתה תובע את שופך דמנו.

וְהַשְׁפַּלְתָּ מְלָכִים רָמִים:

הֵן לֹא שָׁנִיתָ. אַתָּה הוּא שְׁתַּיִיתָ.

בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָ:

וּמִבְּנֵי בְנֵיהֶם אֲנַחְנוּ. לָמָּה לִנְצַח זִנְחָנוּ.

וּכְמַת מֶלֶךְ נִשְׁכַּחְנוּ:

זְרוֹיִים בְּכָל־פְּנֵה. עֲבוּדִים בְּכָל־מְדִינָה.

מפוזרים

משועבדים

וְאֵין לָנוּ חֲנִינָה:

חַשׁוּכִים^(ב) בֵּין כָּל־אַמָּה. נְתוּנִים לְבִשָּׁת וְלִכְלָמָה.

מעוכבים

(א) זבדיה חיבר סימנים מה ומו.

(ב) חשוכים. ל' עכזה כמו (בראשית כ ו) וְאֶחָשֶׁךְ גַּם־אֲנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטוּלִי.

לְכָל־גּוֹיֵי אָדָמָה:

טַבַּעְנוּ בְּצוֹל מַעֲמָקִים. יִרְדְּנוּ וְאִין מְקִים.

במצולה

לָךְ לְבַד נֹאֲקִים:

צועקים:

יּוֹשְׁבִים בְּעֵדֵי שְׁקָרִים. בְּלִי רֹאשׁ לְהָרִים.

נחשבנו כעד שקר כיון שכלו הקיצים ולא נגאלנו.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ שְׁכוּרִים:

השקו אותנו משקים מרים:

כְּשִׁלְנוּ בְּצִהָרִים כְּבִלְיָלָה. כַּעֲוָרִים נִגְשֵׁשׁ בְּאַפְלָה.

וְאִין לִידַע קִין הַגְּאֻלָּה:

לְקוּחֵי כֶסֶף לְחֵרוֹת יוֹצְאִים. וְאַנְחָנוּ יוֹם וָלַיִל גְּלָאִים.

עבדים

יגעים.

וּמְנוּחַ לֹא מוֹצְאִים:

מנוחה

מִחֲבֹחֵי לְסִבּוֹל טֵיט רַפְּשִׁי. וּמִחֲקֻצֵּי כִי אֲאָרִיךְ נַפְשִׁי.

טיט ורפש ענין אחד הם

האם אאריך ימים עד הקץ.

עַד זְמַן תּוֹצִיאִי לַחֲפְשִׁי:

תוציא אותי

נֹאמֵר בְּקָר מִיִּיתָן עָרֵב. וְלַעֲרֵב מִי בְּקָר יִקָּרֵב.

מִפֶּחַד לֵב וְקָרֵב:

שָׁה פְּזוּרָה אָנוּ מְשׁוּלִים. כָּל־מוֹצְאֵינוּ אוֹתָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ לֹא חוֹמְלִים:

עֵינֵי סָבִיב הָרִימוֹתִי. שְׁמַאל וְיָמִין צְפִיתִי.

וּמִכִּיר לִי לֹא רָאִיתִי:

פָּנִיתִי לְכָל־צַד וְאִין עֲזָרָה. צַעֲקָתִי לָךְ וְאַקְרָא.

עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

צור, יְדֶךָ לֹא קִצָּרָה. לָךְ הַפֶּחַ וְהַגְבוּרָה.

לָמָּה תִּישָׁן, עוֹרָה:

קָשׁוּב תַּחַן שִׁיחֵנוּ. רֵאֶה בְּתִשׁוּת בָּחֵנוּ.

חולשה

אֶל־בְּאֶפֶךָ תֹּכִיחֵנוּ:

שׁוּר בְּשִׁפְלוּת דּוֹרְנוּ. תִּבְיט בְּכַבֵּד צַעֲרֵנוּ.

ראה

וְאֶל־בְּחִמָּתְךָ תִּסְפְּרֵנוּ:

זַעֲקָתֵנוּ קָשׁוּב מִמְּעוֹנָךְ. בִּיטָה בְּאַנְקַת בָּנֶיךָ.

חבט בזעקת

וְאֶל־תִּשְׁיבֵנוּ רִיקָם מִלִּפְנֶיךָ:

דִּרְשָׁנוּךָ בְּחִין וְשׁוּעָה. יְהִי הַרְצָה לָנוּ בְּזוֹ הַשָּׁעָה.

בתחינה

וְתַחֲנוּנֵינוּ אֲדָנִי שְׁמָעָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכַרְלָנוּ חַיִּים בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ תַּחֲיֵנוּ בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא

מִצָּרָה נִפְשָׁנוּ: לְמַעַן יַחְלִצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וְעֲנֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת
כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד: לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים עָשָׂה וְלֹא
לָנוּ, רָאֵה עֲמִידָתֵנוּ דָלִים וְרָקִים: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד
עַל־חֲסִדְךָ עַל־אַמְתְּךָ⁽⁶⁾:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

מו' שלישיה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שמעון (בר יצחק)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אוֹרְךָ וְאַמְתְּךָ⁽³⁾ שְׁלַח. אֲמוּנֶיךָ⁽²⁾ בְּטוֹב הַצֵּלַח.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסֶלָה (תהלים פו ה):

בִּיטָה בְּעַנּוֹי וְכִפְשָׁ⁽⁷⁾. בְּטוֹבְךָ הַמְצִיאָנוּ חֶפְשׁ.
והכנעה.

כִּי בָאוּ מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ (תהלים סט ז):

נַעֲוִיתֵנוּ יְהוָה נִקְשָׁבִים. נָלוּתֵנוּ הָשִׁב לִישׁוּבִים.
צעקותינו

כִּי־יָגִרִים אֲנַחְנוּ וְתוֹשָׁבִים (דה"א כט טו):

דִּפְקָנוּ דִּלְתֶיךָ לְתַמּוֹד. דִּבְקָנוּ אֵלֶיךָ לְצַמּוֹד.
בהתמדה. כמילה ודביקה ענין אחד

כִּי יִדְלוּנוּ מָאֹד (תהלים עט ח):
כי אנחנו דלים מאוד :

הִלִּיצָנוּ יָדַיִם בְּמִצָּרֵינוּ. הִצִּילָנוּ וְנוֹדֶךָ צוּרֵנוּ.
אויבינו התלוצצו מצרותינו.

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ (תהלים מד ח):

- (א) עַל־חֲסִדְךָ עַל־אַמְתְּךָ (תהלים קטו א). פי' ח"ע בעבור חסדך ואמיתך.
(ב) אוֹרְךָ וְאַמְתְּךָ. פירש"י (תהלים מג ג) אורך זה משיח, אמתך זה אליהו הנביא.
(ג) אֲמוּנֶיךָ. ישראל המאמינים בך. אי נמי שטיפלת בהם כאב כמו שפירש"י הָאֲמוּנִים עָלַי תוֹלָע (איכה ד ה)
כמו וְיְהִי אוֹמֵן אֶת־הַדָּפָה.
(ד) בִּפְשָׁ. כמו (איכה ג ג טז) הִכְפִּישְׁנִי בְּאַפְּךָ פִּירֶשׁ"י כפה אותי.

זְרוּיִךְ מִיַּחֲלִים לְעוֹדְדָם. זָכָם בִּירָאֲתָךְ לְסַעְדָם.
 ישראל שְׁפֹרֶת עזור אותם לירא אותך ולהיטהר.

בִּיָּזָה כָּל־הָאָדָם (קהלת יב יג):
 כי תכלית האדם היא יראת ה' :

חֲקוֹת הָעַמִּים תִּהְיוּ. חֲשׂוֹקֶיךָ אֲחֲרֶיךָ יִנְהוּ^(א).
 ישראל נמשכים אחריו.

בִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא (יואל ב יג):

טִירְתָּךְ הוֹשָׁמָה לְעֵיִים. טִיבָהּ בְּחֹמוֹת בְּנוֹיִם.
 בית המקדש הושם לחורבה. היטיבה את בית המקדש

בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ מִחַיִּים^(ב) (תהלים סג ז):

יִגְעָתִי וְאֲשִׁיחָה בְּמַעֲנִי. יִבוֹשׁ וַיִּכָּלֵם מַעֲנִי.
 בדיבורי בדיבורי

בִּי־עֲשֶׂה יְיָ דִין עָנִי (תהלים קמ יג):

כָּבְדוֹ שִׁפְתֵי קָמִי. כָּל־חַיִּים מְזַעֲמִי.
 קשה לי לשמוע דברי אויבי. מכעיסים אותי.

בִּי־כָלוּ בְּעֶשֶׂן יָמִי^(ג) (תהלים קב ז):

לָהֶם יָשִׁיב כָּפְעָלָם. לְעַמּוֹ יִלְמֹד לְהוֹעִילָם.

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (איכה ג לא):

מִרְחָמוֹ יִתֵּן מַאֲוִיו. מִמֶּנּוּ יִסִּיר דָּפוֹ.
 ה' הרחמן יתן לישראל את מבוקשו. יסיר ממנו את חסרונותיו.

כִּי מִה־טוֹבוֹ וּמִה־יִּפְיוֹ (זכריה ט יז):
 ואז יכירו את טובו ואת יפיו של כלל ישראל :

נִשְׁמוֹת הוֹשָׁתוּ עָרִי. נִכְרִים בָּאוּ שְׁעָרִי.
 שממה

כִּי נִשְׁאָתִי חֲרַפְתָּ נְעוּרֵי (ירמיה לא יח):
 עוונותינו הראשונים :

(א) יִנְהוּ (ש"א ז ב). פירש"י ל' המשכה. חשוקיך. בג' לשונות של חבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה, בחשיקה ובחפילה, בחשיקה (דברים ז ז) לא מִרְבָּבָם מִבְּלִי־הָעַמִּים חֲשָׁק ה' בָּבָם (ב"ר פר' פ').

(ב) כי טוב חסדך מחיים. החסד שהצטחת לעשות ללדיקים טוב הרבה יותר מכל חיי העולם הזה שנתת לרשעים (תרגום ורד"ק).

(ג) כי כלו בעשן ימי. מעט ורעים ימי חיי כמו עשן בָּלָה (תרגום, רד"ק וא"ע).

שׁוּשׁ נְשִׁישׁ עָלֶיךָ.

שִׁיחַ לַעֲנוֹת גְּאוּלֶּיךָ.

תענה לתפילתנו.

כִּי שִׁמְחָתָנִי יְיָ בְּפִעֲלֶךָ (תהלים כב ה):

עֲזֹז נֹרָא וְאִים.

עֲתָה הוֹצִיאֵנוּ לְפָדְיוֹם.

כינויים להקב"ה

כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם (תהלים מד כג):

פִּנָּה דָּרְךָ עֵקֶב.

פֶּאֶר הַלּוֹלֶךְ לְנִקּוֹב.

הכן דרך הגאולה שלא תהיה מעוותת.

להגיד ולפרש.

כִּי פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב (ירמיה לא י):

צָרִים פִּלּוֹת בְּחָרִץ.

צָפָה מַשְׁמִי עָרִץ.

בכיליון גמור.

מן השמים.

כִּי צַל יְמִינוּ עַל־אֶרֶץ^(א) (איוב ח ט):

קוֹל לְהַשְׁמִיעַ לְעוֹנֵי.

קָרַב קִץ עֲדֵנִי.

לשונאי.

קץ הגאולה.

כִּי קָרֹב יוֹם יְיָ (יואל א טו):

רָם, זְרוּעֶךָ תִּרְאֶה.

רַעֲיִתְךָ פָּנִים הִתְרַאֶה.

התראה לכנסת ישראל פנים אל פנים.

כִּי־רָם יְיָ וְשָׁפַל יִרְאֶה (תהלים קלח ו):

שִׁמֵּעַ קוֹל תַּחֲנוּנִי.

שִׁוְעָתִי תַעַל לְמַעוֹנִי.

לשמים.

כִּי־שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיוֹנִים יְיָ (תהלים סט לד):

תַּחֲזֵן בְּתוֹדָה תִּרְצֶה.

תֹּאמַר לְעַמִּי אֶת־רְצֶה.

תפילה כקרוב

(א) כי צל ימינו עלי ארץ. בילקו"ש (דה"א רמז תרפז) הלואי כצילו של כותל או כצילו של אינן אלא כצילו של עוף שא' (תהלים קמד ד) יִמְיוּ כְּצֵל עוֹבֵר.

כִּי תֹרָה מֵאֲתִי יֵצֵא (ישעיה נא 7):

עוֹז נִצַּח יַעֲמֶה וַיִּלְבֹּשׁ.

עטייה ולבישה ענין אחד הן

שָׁקֶל מֵאֲזֻנִּים יִכְבֹּשׁ^(א).

תכביד על כף זכויותינו.

כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ (איוב ה יח):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחֲלֵה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנֹי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי א רַחֲמִים וְחַנּוּן אַרְבָּע אַפָּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצַּח
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִלְּפָנֶיךָ
מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל^(ב): כִּי־עֲשִׂיתָ מִשְׁפָּטֵנוּ וְדִינֵנוּ
יִשְׁבֹּת לְכִפֵּא שׁוֹפֵט צָדֵק: כִּי־דִרְשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת
עָנִוִּים: יָדִין בְּגוֹיִם מָלֵא גְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֱשָׁרֵי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעַה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

מִזְ שְׁלִישִׁיה ע"ס א"ב וזכרון חסד זכרון חזק

בְּחֶקֶר פָּעַל אִם יִבְדֹּק.

אם בחקירתך תבדוק את פעולותינו.

אֲדוֹן, דִּין אִם יִדְקֶדֶק.

אם תדקדק עמנו בדיון.

נִבְרַר לְפָנֶיךָ לֹא יִצְדָק:

הֵן בְּמִלֵּאכֶיךָ תַּעֲלֶה.

אתה מוצא בהם דברי שטות.

דָּפִי תִתֵּן בְּצָבָא מַעֲלָה.

אתה מוצא חסרונות במלאכים.

(א) שָׁקֶל מֵאֲזֻנִּים יִכְבֹּשׁ. כדברי רבי אליעזר (ר"ה דף י"ז ע"א) שהקב"ה כובש את כף המאזניים של זכות כדי להכריע את העוונות וכפירש"י סס.

(ב) מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא (תהלים יז ב). פירש"י עבירות שבידי שאני ראוי להשפט עליהם בייסורין, יאלו מלפניך ולא יבואו לפניך דיון. עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל. אם יש בידי זכויות, בהן תחזינה במישרים עיניך.

וְאַף שׁוֹתָה כַּמִּים עוֹלָה:

על אחת כמה וכמה בן אדם שחוטא הרבה כמי ששותה הרבה מים לצמאו:

זְכוּת וְצַדִּיקָה אֵין בָּנוּ. חֲטָא וְרָשָׁע כָּלֵנוּ.

טוֹב, אֵל תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ:

ה' הטוב,

יְהִימוּ מֵעַיִךְ עָלֵינוּ. כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ.

לְבַלְתִּי כָרַע מֵעַלְלֵינוּ:

מעשינו:

מְשׁוּבוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת. נִיחוּחִים אֵין וְקָרְבָּנוֹת.

מרדינו

סְלִיחָה מִצּוֹא לַעֲוֹנוֹת:

עַל־צַדִּיקוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ סְמוּכִים. פֶּשַׁע וְעוֹן מְלַכְלָכִים.

צַדִּיקָה מִצּוֹא לְתַחַן עוֹרְכִים:

תמצא זכויות לישראל העורכים תחינה:

קוֹ אֵל תִּמְתַּח בְּאַרְחוֹתֵינוּ. רַמָּה וְתוֹלַעָה אַחֲרֵיתֵנוּ.

אל תקח את קו מדת הדין כדי לבדוק את דרכינו.

שׂוֹא וְהֶבֶל שְׁנוֹתֵינוּ:

תָּשׁוּב, עַל הָרָעָה תִּנָּחֵם. זֶה דֶּרֶכְךָ חַנּוּם מִרַּחֵם.

שוב מחרונך,

בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלֵינוּ רַחֵם:

דֶּרֶכְיֶךָ הוֹדַעְתָּ לָעָנוּ לְהוֹרוֹת. יִדְעָתוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה סְדוּרוֹת.

למשה רבנו

למדת אותו י"ג מדות רחמים.

הַבְּטַחְתּוּ שְׂאִין רִיקָם הוֹזְרוֹת^(א):

חֲנוּן בָּם סִדְרָנוּ לְפָנֶיךָ. זַעַק קָשׁוּב מִמַּחְנֵנֶיךָ.

(א) הבטחתו שאין ריקם חוזרות. כ"ה (דף י"ז ע"ב) ברית כרותה ל"ג מדות שאין חוזרות ריקם.

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּפָנֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנֶפֶשׁ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחַלְלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ
תִּפְלָתֵנוּ וְאַל־תִּתֵּעַלֵם מִתַּחֲנִיתֵנוּ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנַקְתָּ אֶסִּיר כַּגְּדָל
זְרוּעֶךָ הוֹתֵר בְּנֵי תַּמּוּתָה^(א): לְשִׁמְעַ אֲנַקְתָּ אֶסִּיר לְפִתְחָ^(ב) בְּנֵי תַּמּוּתָה:
תִּפְלָה לְעַנִּי כִּי־יַעֲטֹף^(ג) וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפֹךְ שִׁיחוֹ: נִשְׁפֹךְ לְפָנָיו שִׁיחוֹנוּ
וְצָרוֹתֵינוּ לְפָנָיו נִגִּיד: זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שִׁמְעַ וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעֵנוּ:

לִי הִישִׁיעָה עַל־עַמּוֹךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סָלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

מוֹחַ שְׁלִישִׁיה ע"ס אב"ג בג"ד גד"ה וכן כולם וצסוף חתום גרשם (מאור הגולה) בר יהודה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲשַׁפֵּךְ שִׁיחֵי לְפָנֶיךָ צוּרִי.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְלֹא כְּאוֹלָם בְּרִיא^(ד).

ולא בלב מלא גאווה וכוח כמו ארמוך.

גַּם צָרָתִי אֲגִיד וְצַעֲרִי:

בְּעַד פִּשְׁעֵי לְפָנֶיךָ אוֹדָה.

(א) הוֹתֵר (תהלים עט יא). פִּירָשׁ"י הֵתֵר מִמַּאֲסֵר, וְהֵרֵד"ק פִּי הַשָּׂאֵר אוֹתָם צַחִים. בְּנֵי תַּמּוּתָה. פִּירָשׁ"י צִנִּי כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל הִנְהַרְגַת עֲלִיד.

(ב) לְפִתְחָ (תהלים קז כא). לְהַתִּיר הַקֶּשֶׁר (מאודה).

(ג) יַעֲטוֹף (תהלים קז ח). לִי חוֹלְסָה עַד מוֹת (א"ע).

(ד) וְלֹא כְּאוֹלָם בְּרִיא. וּבְרִיא אוֹלָם (תהלים עג ד) פִּירָשׁ"י צִרְיָאִים כְּאוֹלָם, כ"ש שֶׁם עַל הַרְשָׁעִים שֶׁהֵם חֲזָקִים צְעוֹלָם הֵזֶה וְאִינֵם חֲרָדִים וְדוֹאֲגִים לְיוֹם הַמִּיתָה.

גַּם חַטָּאת עַמִּי אֶתְוֹדֶה.

דָּגוּל, רַחֲמֵנוּ פְּעוּזָב וּמוֹדֶה:

ה', רחם עלינו כאילו שבנו בעזיבת החטא ווידוי:

גּוֹפְנֵנוּ מִרְעִיד וְנַפְשֵׁנוּ נִבְהֶלֶת.

דּוֹאֲגִים עָלֵי חַטָּאת פִּי גִדֶּלֶת.

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה גְדוֹלָה:

דְּבַרְנוּ עֶשֶׂק וְסָרָה^(א).

דברים לא נכונים.

הִלַּכְנוּ דֶּרֶךְ לֹא יִשְׁרָה.

וְקַלְקַלְנוּ אֶרֶץ פְּקָלָה בְּכָרָה:

התנהגנו כגמלה צעירה שאינה מקשיבה למנהיג:

הֵן עֲוִינֵנוּ מִנּוּ גָבְרוּ.

וְכִבְדּוֹ כְּמִשָּׂא וְרֹאשֵׁנוּ עָבְרוּ.

זִנְחָנוּ מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָבְרוּ:

הטהורות:

וּבִפֶּה נִקְדַּמְךָ אֵל פֶּבִיר.

חזק.

זִדְנוֹת לְכַפֵּר וּשְׁגָגוֹת לְהַעֲבִיר.

חַטָּא לְהִרְחִיק וְחֶסֶד לְהַגְבִּיר:

זִבְחִים וּמִנְחֹת מִסֻּלָּקִים.

חַטָּאוֹת וְאַשְׁמוֹת נַפְסָקִים.

טָפִי דָמִים גַּם יָהּ לֹא נִזְרָקִים:

חֲרֹב בֵּית קִדְשֶׁךָ.

טָבְעוּ שַׁעְרֵי מִקְדָּשֶׁךָ.

יִשְׁבֶּה בַדָּד עִיר קִדְשֶׁךָ:

(א) פִּי דֶּבֶר פָּרָה (דברים יג ו). פירש"י דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא.

טַבַּחַתְּ שְׁלַחַתְּ מֵעַל פָּנֶיךָ.

^{גרשת}

יֵצְאוּ דְּחוּפִים מִלְּפָנֶיךָ.

כְּהֲנִים מִקְרִיבֵי קֶרְבָּנֶיךָ:

יִזְמְנוּ לִבְנוֹ וְרוּחֵנוּ לְשִׁבְרָה.

^{החלטנו לשבור את לבנו ואת רוחנו.}

כִּי זִכְחֶיךָ רוּחַ נְשִׁבְרָה.

לִב־נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה לֹא תִבְזֶה, נוֹרָא:

כּוֹנְנֵנוּ לִבְנוֹ לְצַד הַתְּשׁוּבָה.

לִקְחָנוּ דְּבָרִים^(א) וְעַדֶּיךָ נִשׁוּבָה.

מִבְּטֹא שְׁפָתֵינוּ יִשְׁלַם פְּרִי נִדְכָּה^(ב):

^{על ידי אמרי פינו ייחשב כאילו הקרבנו קרבנות:}

לְפָנֶיךָ עֲמִדְנוּ צִמְאִים וְרַעֲבִים.

מִמַּעֲטִים בָּצוּם דָּמִים וַחֲלָבִים.

נָא רָצֵם כָּעַל מִזְבְּחֶךָ קֶרְבִּים:

מִמַּעֲמָקִים קָרְאֵנוּךָ אֱלֹהֵי זֶה.

נָא תַפְלִיתְנוּ לֹא תִבְזֶה.

סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה:

נוֹאֲצִינוּ אִם מִקְטָרָגִים וְנוֹאֲמִים.

סִנְגִּירֵנוּ אִם שׁוֹתְקִים וְדוֹמָמִים.

עֲמוּד מִכִּפָּא הַדִּין וְיֹשֵׁב עַל כִּפָּא רַחֲמִים:

סְלִיחוֹתֶיךָ הִרְבָּם וְהִפְּרֵם.

(א) לקחנו דברים. קחו עמכם דברים (הושע יד ג) פי' דברי פיוסים (יומא דף פ"ו ע"ב), א"נ וידוי (שע"ת א מא).

(ב) פרי נדבה. ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד ג) ביומא (דף פ"ו ע"ב) יכול פרי חובה ת"ל אָרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֲהֵבָם נִדְבָה ופירש"י נדבה מקובלת בלשון יותר מחובה.

עֲוֹנוֹתֵינוּ מַחֶה וּפֹזֵר.

פִּשְׁעֵינוּ אֶתָּה תִּכַּפֵּר:

עֲמֹד אָנוּ מִנֵּת חֶלֶקְךָ.

פִּנְהֵנָּה מִכָּל־עֲשָׂקֶיךָ.

צֵא כִגְבוּר לַיֵּשַׁע חֲשׂוֹקֶיךָ:

להושיע את ישראל שחשקת בהם:

פְּזוּרִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

צוֹעְקִים וּמִתְאַנְּחִים אֲנַחְתָּ.

קוֹבְלִים עַל צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת:

מתלוננים

צָרוֹת רַבּוֹת וּמִצּוֹקוֹת.

קִרְבּוֹת וּבָאוֹת וְדוֹחֲקוֹת.

רֵאשׁוֹנוֹת פְּקוּדוֹת וּשְׁנִיּוֹת דּוֹבְקוֹת:

הראשונות עוד אצלנו וכבר מגיעות מיד חדשות:

קוֹלְנוּ שְׁמָעָה כְּחֶסֶדְךָ.

רַחֲמֶיךָ זְכוֹר וַחֲסָדֶיךָ.

שִׁמְר הַבְּרִית וַחֲסֶד לְעַבְדֶּיךָ:

רִיבָה רִיבְנוּ וּגְאֹלְנוּ.

שִׁבְעָתִים הָשִׁב לְחִיק מְעַנֵּינוּ.

השב למי שציער אותנו שבע פעמים כמו שעשה לנו.

תִּרְדּוּף בָּאָף וְתִשְׁמִידֵם, מַחֲלִלְנוּ:

ה' אבינו:

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן^(א).

תִּקְרָא אֵל אֱלֹהִים עֲלִיוֹן.

(א) שנת שלומים וכו'. ל' (ישעיה לז ח) כִּי יוֹם נָקָם לָהּ שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן פִּירָשׁ"י שִׁשְׁלֶס גְּמוּל עַל עֲסָקִי רִיב צִיּוֹן הַצּוֹעֶקֶת לִפְנֵי לְשׁוֹפְטָה מִן הַמַּרְיָעִים לָהּ.

גַּאִים תִּכְנִיעַ כְּחָרָב בְּצִיּוֹן^(א):

כחוס במקום שאין צל:

תוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וּתְיַסְדָּהּ.

גַּם תִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה.

רַחֵם יוֹשֶׁבֶת שְׁכוּלָה וְגִלְמוּדָה^(ב):

בודדת

שְׁבוֹת אֶהְיֶה יַעֲקֹב הָשֵׁב.

מִשְׁכְּנוֹתָיו תִּרְחֹם וּתְיַשֵּׁב.

בְּנוֹה שְׁלוֹם עִמָּךְ יֵשֵׁב:

יְהִי אֱלֹהֶיךָ גִּלְתִּי רִיבִי.

וּדְבַרְתִּי עַד־הֵנָּה שִׁיחִי וּכְאֲבִי.

אֲמַרִי הֶאֱזִינָה יְיָ בִּינָה נִיבִי:

דיבורי:

הוֹדַעְתָּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת לְנֶאֱמָנָה.

למשה.

הוֹדַעְתּוֹ שְׁאִינֵן חוֹזְרוֹת רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ.

דְּבַרְךָ הַטּוֹב יֵאֱמָן נָא^(ג) לְבָנֶיךָ:

אֲ מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נֹצֵר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֵנּוֹן וּפֹשֵׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלֵלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהִים אֱלֹהֵי־מִי־לָךְ אֶל־תִּחַרֶּשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט אֲ: אֱלֹהִים בָּאוּ גִוִּים בְּנִחַלְתָּךְ טָמְאוּ

(א) כְּחָרָב בְּצִיּוֹן (ישעיה כה ה). ת"י כשרבא בארעה אחיא, פי' כחוס בארץ יבישה.

(ב) שְׁכוּלָה, שְׁמִתוֹ בְּנִיה. גִּלְמוּדָה, שְׁעִזָּה אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ.

(ג) יֵאֱמָן נָא דְבַרְךָ אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ (מ"א ח כו). ת"י יתקיימון פתגמיא די מללית.

אֶת־הַיֵּכָל קִדְשְׁךָ שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעַיִים: נָתַנוּ אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ
מֵאֵכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בְּשֵׁר חֲסִידֶיךָ לְחֵיתוֹ־אֶרֶץ: שָׁפְכוּ דָמָם בַּמַּיִם
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֶלְמָנָה וְגֵר יִהְרֹגוּ וַיִּתּוּמִים יִרְצָחוּ:
שְׁלַחוּ בָּאֵשׁ מִקִּדְשְׁךָ לְאֶרֶץ חָלָלוּ מִשְׁכַּן־שִׁמּוֹךְ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עֲמֻנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שִׁמּוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

מַטְ עַקְדָּה ע"ס א"ב כפול ונסוף חתום דוד בירבי משלם הקטן חזק והוא מענין הגזירות

אֱלֹהִים, אֶל־דָּמִי לְדָמִי.

אל תשתוק מול דמי הנשפך.

אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט לְמַתְקוֹמִי.

אל תשתוק ואל תישאר שקט מול הקמים נגדי.

בְּקִשְׁתּוֹ דָּרְשׁתּוּ מִיַּד מַחֲרִימִי^(א).

אויב.

בַּל תִּכְסֶּה אֶרֶץ בְּכָל־מְקוֹמִי:

את דמי

גוֹל יִגָּלָה לְפָנֶיךָ יִשְׁפֹךְ וַיִּזְלַף.

דמי יהיה גלוי לפניך גם זליפה ענין שפיכה

גַּם בַּפּוֹרְפֹרֶךְ^(ב) מָלֵא גִּיּוֹת יִגָּלַף^(ג).

בבגדך, כל הנהרגים על קידוש השם, יהיו רשומים.

דוֹן יִדוֹן שׁוֹפֵךְ חֵלֶף בְּחֵלֶף.

תעמיד לדין את הרוצח ותעניש אותו במידה.

דָּמִי עֲנִיֶיךָ הַנִּשְׁפָּךְ בְּשִׁגְרֵי אֶלְפָה^(ד):

כעגלי בקר:

הַתִּיעֲצוּ יַחַד סוֹךְ מִסֶּךְ^(ה) רַעַל.

למזוג לי כוס מלאה רעל.

הַלּוֹט הַלּוֹט^(ו) פָּנִי כָל־הָאֶרֶץ לְהַעֲל.

לכסות את כל הארץ בדעתם הכוזבת.

וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם קִדְשׁ הַמַּעַל.

המעולה.

(א) מחרימי. ל' מלחמה וחרוס (רש"י מ"א כ מז).

(ב) פורפרא. במדרש א"ר (א ח) וְאֶל־בִּישָׁף רַקְמָה, פורפירא, והוא בגד.

(ג) יגלף. ל' חקיקה כ"ש על שרה אמונו (ב"ר פר' מז) עיקר מטריין לא היה לה וגלף לה הקב"ה. ואמרו בשמות

רבה (פר' כ) שהקב"ה טובל את בגדיו כביכול בדם הרוגי ושראל.

(ד) שגרי אלה. שִׁגְרֵי אֶלְפָיָה (דברים ז יג) פירש"י ולדי צקדק ות"א צקרי תוך ואלף הכתוב כאן אינו מספר.

(ה) סוך מסך. ל' מזיגת הכוס (רש"י תהלים עה ט).

(ו) הלוט. ל' כיסוי (מפרשים ישעיה כה ז).

וְלָקַת אַחֲרֵי הַתְּהוּ מִשְׁקִין וּמִגְעָל:

זֶרַע קָדֵשׁ בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ.

זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְהוּ זַעְקוּ וְשׁוּרְרוּ.

חָבַל נַחֲלַתְנוּ הוּא וּבּוֹ נִתְאַפְּרוּ.

ועוד אמרו – "ה' הוא חבל נחלתנו" והתפארו בו.

חַיַּת יְחִידָתָם בְּצִרּוֹר הַחַיִּים צָרְרוּ:

ומתו על קידוש ה' והינם בגן עדן עם נשמות הצדיקים:

טַף וְנָשִׁים יַחַד הִשְׁלִימוּ לְעֶקֶד.

מסרו עצמם לעקדה.

טָלָאִים הַמְּבַקְרִים בְּלִשְׁכַּת בֵּית הַמוֹקֵד.

כמו הכבשים המיועדים לתמיד שביקרו אותם ממום והכניסו אותם ללשכת בית המוקד.

יַחֲדִיד וְנִשְׂאָ עָלָיָהּ נִהְרַג וְנִשְׁקָד^(א).

ונקבל ייסורין.

יַחֲוֵם הַזֹּמָה אֱלֹהֵי רֹאשׁ מְלִיָּקָד:

כדי לא להשתחוות לישו נוצרי: מְלִיָּקָד ל' קידה והשתחויה

בְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְעֹלָה תַמְיָמִים.

בְּבָשׁוֹ עוֹלוֹת בְּזִבְחֵי אֱמוּנָתֵי שְׁלָמִים.

נלקחו לשריפה כעולה וכאימורי שלמים.

לְאַמּוֹתָם אוֹמְרִים לֹא תִכְמְרוּ רַחֲמִים.

אל תרחמנה.

לְקָרְבָן אִשָּׁה לִי נִתְבַּקְּשָׁנוּ מִמְּרָמִים:

מִפְּרָפְרִים הִילָדִים וְזֶה עַל־זֶה מִפְּרָכָסִים.

פרפור ופרכוס שניהם תנועות בשעת ילידת נשמה

מִמִּתְהַרִּים שְׁחוּטֵי אַחֲרִים וּבְדַמִּיהֶם מִתְבּוֹסָסִים.

מתלכלכים.

נִתּוֹן עַל רֶכֶד הַיִּכְלָף וְאַף לְמִמְרָסִים.

ייחשב דם זה כדם פר ושעיר י"כ שנתנו אותו לממרס על הרובד הרביעי שבהיכל שלא יקרוש (יומא פ"ד מ"ג).

נֶגֶד עֵינֶיךָ לַעֲד יְהוּ תוֹסְסִים:

רותחים:

סִדְרוּ לְפָנֶיךָ סִדּוֹר מַעֲרֶכֶה גְדוֹלָה.

הקריבו לך כל כך הרבה קרבנות.

סוֹיֵב וְגַם הִיסוֹד קָטוֹן מִתְכִּילָה.

שהמזבח, לרבות הסוּבב והיסוד, אינו יכול להכיל אותם.

עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים הַנּוֹזְבִּחִים כָּלִיל עוֹלָה.

ילדים

(א) ונשקד. בַּאֲשֶׁר יִפָּר אִישׁ אֶת־בְּנֵי (דברים ח ה), תרגם יונתן היכמא דמסקד גבר ית צריה.

עוֹלָתְךָ יִדְשָׁנָה, יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ סֵלָה:

יקבל ברצון (רש"י תהלים כ 7)

פְּנוֹת וְעֶזְרוֹת מָלְאוּ קֶרְבָּנִי זִבְחִים.

פְּדָרִים וְאַבְרִים הָרָאשׁ וְהַרְגֵּל וְהַנֶּתְחִים.

חלבים

צִרְדֵּי^(א) מִנְחוֹת כַּמָּה עֲשָׂרָנִי מִחִים.

ובמקום קמח המנחות, הקריבו מוחים.

צִדְקָנִיּוֹת קִנְיָהֶם הֵמָּה עוֹלָלֵי טִפְחִים:

במקום קרבן העוף, הביאו הנשים את ילדיהן המטופחים:

קִיץ לְמוֹזֵבַח^(ב) יֵם בְּנֵי בֵּירֶב.

במקום עולת נדבה, הוקרבו התלמידים.

קֶרֶבֶן הָעָם לְכַפֵּר תִּלְמִיד עִם־צוֹרֵב.

חכם לעיר וחריף

רָחַשׁ מִרְבֶּךָ זֶה מֵאֵז לֹא נִקְרַב.

והם חשובים כמנחה על המרחשת שמזמן החורבן לא הוקרבה.

יֵיחַ נִיחַח מִנְחַת יְהוּדָה תַּעֲרֹב:

שְׂרֵתִי כֹהֵנָה פָּשְׂרוּ נָשִׁים בְּאַנְשִׁים.

גם הנשים היו כשרות לעשות

שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְקִבְלָה מִקְרִיבִים וּמִגִּישִׁים.

את כל העבודות.

תִּקְרַבֶּת מִנְחָה טְהוֹרָה נִפְשׁוֹת הַקְדוּשִׁים.

תִּנּוּפֶת חֲזָה וְשׁוֹק וְלַחֲיֵי הָרָאשִׁים:

דְּמָעוֹת מִפֶּה וּמִפֶּה נוֹבְעִים וּמִקְלָחִים.

וְשׁוֹחֲטִים וְנִשְׁחָטִים אֵלּוּ עַל־אֵלּוּ גּוֹנְחִים.

דְּמֵי אָבוֹת וּבָנִים נוֹגְעִים וְטוֹפְחִים^(א).

בְּרַבֶּת תִּזְבַּח שְׁמַע יִשְׂרָאֵל צוֹרְחִים:

יִרְאֶה יִרְאֶה פְּעֻלַּת בָּנוֹת בּוֹטְחוֹת.

יראה ה' וייראו לפניו מעשי נשים צדקניות שבטחו בו למות על קידוש ה'.

בָּהֶם הַיּוֹם עֲרָמוֹת לַשֹּׁמֵשׁ נִשְׁטָחוֹת.

(א) צרדי מנחות. קמח המנחה שלא נגע בה שמן נקרא צרדי (פסחים דף כ' ע"א).

(ב) קיץ למזבח. היא עולת נדבת כזור (שקלים פ"ד מ"ד).

(ג) וטופחים. ל' הרטבה כמו ומשקה טופח עליה (פסחים דף כ' ע"א).

יָפָה בְּנָשִׁים מִבְּקָעוֹת כָּרִם וּמִפְּלָחוֹת.

כמו מזקנות.

מִבֵּין רִגְלֶיהָ שְׁלִיחַ וְלֵד מִפְּרִיחוֹת:

מוציאות:

שְׁמוֹעַ הַנְּשֻׁמָּע אוֹ אִם נִרְאָה.

לְהֶאֱמִין מִי יֶאֱמִין גְּדוּלָּה פְּלִיאָה.

מוֹלִיכִים בְּנִיחָם לְטִבַּח פְּלֶחֶפֶה נָאָה.

הַעֲלֵאָלָה תִּתְאַפֵּק רָם גָּאָה גָּאָה:

קָדָם נִשְׁעַנְנוּ וַתַּעֲמִד עֲקֵדַת חֵר מוֹר.

בעבר סמכנו על זכות עקדת יצחק.

טְמוּנָה לִישָׁע בְּכָל־דּוֹר וְדוֹר לְשֹׁמֵר.

השמורה להביא ישועה לכל דור.

נִתְּוֹסְפוּ אֵלָה וְכֹאֲלָה עַד בִּלְתִּי לֵאמֹר.

חַי זְכוּוּד קָוִים תִּשְׁמְרֵלָנוּ וְצָרוֹתֵינוּ תִּגְמֹר:

בטחונם הטחור

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֵלֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִקּוֹל מַחֲרָף
וּמִגִּדָף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם נִחַשְׁכֵנוּ כְּצֹאן
טִבְחָה: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־גִּוְהוֹ הַשְׁמוּ: הַעֲלֵאָלָה תִּתְאַפֵּק יְיָ
תִּחַשֶׁה וַתַּעֲנֵנוּ עַד־מָאֹד: אֵל־נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנְּשֵׂא שִׁפְט
הָאָרֶץ חֹשֵׁב גְּמוּל עַל־גָּאִים: וְהַשֵּׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׂבָעִתִּים אֶל־חֵיקֵם
חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפּוּ אֲדֹנֵי: יְיָ כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה
יִרִיעַ אֶת־יִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו וַתִּגְבֹּר:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּימָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ג עקדה ע"ס א"ב ובסוף חתום קלונימוס בר רבי יהודה חזק ואמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם^(א).

שמע את הקול של יעקב מיילל.

בְּיָדֵי עֲשׂוֹ בָהֶם מִתְּלֵהֶם^(ב).

מתעלל.

גָּבִיר שִׁמְתּוֹ בְּאַרְץ לֹא לָהֶם.

הבטחתו שיהיה גביר, והנה הוא גר.

דְּבָאוֹם בְּעַבְדוֹת וְעַל־מְטִילִים עֲלֵיהֶם:

הוֹרְגִים תּוֹלִים מִשְׁמִידִים בְּכָל־מִינֵי מִשְׁמַד.

וּבְכָל־זֹאת עָלֶיךָ אוֹתָם לְהַצִּמֵּד.

בשכר כל זאת, אתה תקרבם אליך לחיי העולם הבא.

זִנוּחַ אֵי חֵי קִלְקוּלָם לְלַמֵּד.

האויבים מבקשים שנזניח אל חי ונלמד את דתם המקולקלת.

חֻבָּטִים וְחֻבְּלִים בְּאֵין מַאֲמָד:

בלי שיעור:

טוֹמְנִים פָּח לְלִכּוֹד בְּשֶׁךְ יְקוֹשִׁים^(ג).

כמוקש הנושך את הרגל.

יְחוּדָךְ לְהַמִּיר בְּבַעַל לְהַאֲשִׁים.

רוצים שנמיר את ה' בעבודה זרה, כדי שנחטא.

כָּלָה לְגַמֵּר בְּעַם קְדוֹשִׁים.

כיליון

לֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל לְהַרְשִׁים:

לא ייזכר שם ישראל ולא ייכתב:

מִזְמוֹת נָבְלוּ תַעֲוִבָם בְּשִׁלְמוֹתָם לְצִיָּין^(ד).

יעצו נגדנו עצות רעות וציירו על בגדיהם את הצלב.

נִמּוּשׁ יִרְאָתְךָ בְּהַבְלִיָּהֶם לְעֵין.

(א) נוהם. לוועק (מהר"י קרא יחזקאל כד כג).

(ב) מתלחם. לפירש"י (משלי יח ח) ורבנו יונה (שע"ת ג ללא) הוא מלשון מִהְלָמוֹת (משלי שם ו), פי' ייסורין ומכות, בחילוף סדר האותיות.

(ג) כשך יקושים (ירמיה ה כו). פירש"י כאשר ישוך היוקש שעושין ללכוד כזיים ביער כשרגלו זא לחוכו והוא נוסכו ומחזיקו ברגלו ונלכד.

(ד) תעובם בשלמותם לציין. מדבר על נוסעי הצלב שציירו כלבים גדולים על בגדיהם.

שִׁיחַ פּוֹצִים עִמָּךְ לְהַדִּין^(א).
מדברים ומתדיינים נגדך.

עַד־מֹות אֶהְבְּנוֹהוּ חֲצִצְיָהּ הַזֵּה:

אנחנו מוכנים למות על קידוש ה' ואתה ה' הזדיין בחיציד והילחם בם:

פּוֹשְׁטִים צֹאֵר לְאַבְחַת^(ב) הָרָג רַב.
לחרב

צִדְקָנוֹת חֲשׂוֹת קִנְיָהֶן לְקָרַב.

ממהרות להקריב את ילדיהן במקום קרבן העוף.

קָרְבֵּן כָּלִיל יֵיחַ הַנֶּעֱרַב.

רוֹגְשִׁים לְקֵדָם מִנְחָתָם לְהַעֲרַב:

מתאספים להביא לפניך מנחה עריבה:

שׁוֹחֲטִים הָאָבוֹת בְּנֵיהֶם בְּדַמֵּיהֶם מִתְּבוֹסָסִים.
מתלכלכים.

תְּבוֹסָתָם עָלֵיהֶם בְּאַהֲבַת מִתְעַלָּסִים.

לכלוך דם בניהם עליהם והם באהבתך שמחים.

קָצִים בְּחֵייהֶם וְעַל־נַפְשׁוֹתָם לֹא חָסִים.

לִיַּחַד שְׁמֶךְ דְּצִים וְשִׁשִּׁים:

וּמִתְאַשְּׁרִים לְהַשְׁמִיעַ שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאתָם.

נוֹהֵם פִּיהֶם בְּכִרְפַּת זְבָחָתָם.

צועק

יַחַד אָבוֹת וּבָנִים חֲתָנִים וְכִלּוֹתָם.

מִמֶּהָרִים לְטָבַח בְּבִאֲפָרְיוֹן חֲפָתָם:

אפריון ל' חופה

וְלִדֵּי נֶעְמָךְ נִטְעֵי שְׁעִשׁוּעִים.

ילדיך הנעימים, כמו עצים יפים.

סָפִים כָּלִים גְּוֹעִים מְנוּעִים.

מתים נמנעו מלחיות עוד.

בְּדֶ נִשְׁבַּעְתָּ בְּעֶקֶד הָרוּעִים.

בעקדת יצחק. רועי לאן היו אבותינו

רְבוֹת זֶרַעַם כְּכֹכְבֵי רְקִיעִים:

להרבות

רְאֵה תִּרְאֶה עֲקֵדוֹת אֵלֶּה נֶעְקְדוּ.

(א) עמך להדין. מרמז לוויכוחים עם הכמרים.

(ב) אבחת הרב (יחזקאל כא כ). פי' הרד"ק להט החרב.

בְּחַיֵּיהֶם נִצְּהָבוּ וּבְמוֹתָם לֹא נִפְּרְדּוּ.

יְחִיד שְׁמֶךָ לְקִדְּם שְׁקָדוֹ.

מְהֵרָה.

יְדִידוֹת יִשְׂרָאֵל פְּקוּד פֶּאֶשֶׁר נִצְּחָדוּ:

זכור את העת בה נאחדו אתך במותם על קידוש ה':

הֵא זְכוֹר וְאַל תִּשְׁכַּח.

וּשְׂאֲרִית הַפְּלִיטָה בְּמִכְאוֹב מוֹכַח.

מיוסרים בייסורים.

דוֹרֵשׁ דְּמִים דְּרוֹשׁ לְהַתְּנוּכָה.

דרוש דמנו והתנוכח עם אויבינו.

הוֹפִיעַ בְּנִקְמַת עִם נִשְׁכָּח:

לנקום את ישראל שנשכחו בגלותם:

חֲפוּץ וּבַעֲבֻרוֹת צוּרֵי^(ה) הַנְּשָׂא.

יהי רצון שתקום בכעס נגד אויבינו.

זַעֲוָה תָּשִׁים מִפְּרִיךְ וְשׁוֹסָה.

תשים לזעווה את העריצים שהעבידונו עבודת פרך ודרסו עלינו.

קְנוּיִךְ תַּחֲזֵן בְּאַבְרָתְךָ מַחֲסָה.

ישראל שקנית לך תן להם חנינה ובכנפיד ימצאו מחסה.

וְעַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ אַהֲבָה תִּכְסֶּה:

אֲמִין וְשׁוֹב פְּלִטָּה שְׂרִידֶיךָ.

חזק והצל

מִיַּחֲלִים לְחַסְדְּךָ זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

צַעֲקָתָם קָשׁוּב מִמִּכּוֹן הוֹדְךָ.

זְכוֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנֶהֱג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֵּדָם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲזָן וַיִּתְּנָצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֶזְרָה וְנִשְׁעָה וְנִקְחָה. וְסִלִּיחָה לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלְּחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(ה) בעברות צוררי (תהלים ז ז). ת"י צווגזא על מעיקי.

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ
 אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לָּנוּ חֲנֻנוּ וְשָׁמַע תְּפִלָּתָנוּ: שְׁמַעֲה־תְּפִלָּתָנוּ יי
 וְשִׁוְעֵתָנוּ הַאֲזִינָה אֶל־דְּמֵעֵתָנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנֵי שְׁמָעָה בְּקוֹלָנוּ
 תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמָעָה יי צְדָק הַקְּשִׁיבָה רְנִיתָנוּ
 הַאֲזִינָה תְּפִלָּתָנוּ בְּלֹא שְׁפָתֵי מְרָמָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
 שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סֶלַח אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

נא עקדה ע"ס א"ב וזסוף חתום בנימן בר זרח חזק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
 אֱמוּנִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים הַנֶּאֱמָנִים בְּבְרִיתְךָ.

בָּאִים לְקוֹד וְלִכְרוֹעַ בְּסִפֵּי חֲצֵרוֹתֶיךָ:

ליפול על פניהם בשערי

גוֹעִים בְּתַפְלָה וּמִתְפַּקְקִים בְּבְרִיעָה.

צועקים ומשתחוים

דוֹפְקִים דִּלְתֶיךָ וְאוֹמְרִים אֲדֹנֵי שְׁמָעָה:

הַמְקַרִּיבִים תְּקַרְבַּת מִנְחָה רוּחַ נְשִׁבָּרָה.

במקום מנחה,

וְדָבָאוֹת לֵב תַּחַת עוֹלָה תִּמְוָרָה:

זָבַח כָּלִיל מִזְבִּירִים עֲקֹדַת מִרְיָה.

במקום קרבן עולה

חֲלָבֵי אִשִּׁים וְעוֹלַת רֵאִיָּה:

והיא עומדת לזכותם כמו החלבים שעל האש ועולה שמקריבים עולי רגלים:

טְעִינַת עֲצִים אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ נֶעֱמָסָה.

העצים שנשא יצחק ואשר ניתנו על המזבח.

יְקוֹד יֵאֵשׁ וּמֵאֲכָלָת אֲשֶׁר אָב נָשָׂא:

בְּפִיפֶת יָדַיִם וְרִגְלַיִם אֲשֶׁר עַל־הַמַּעֲרָכָה נֶעֱקְדָה.

לֶחֶב^(א) בְּרָזַל וְקוֹפִיץ מְרוּטָה^(ב) וְחֻדָּה:

סכין מושחזת

מֵאֲכֵלֶת לְקוֹחָהּ וְצוֹאֵר לְשַׁחֲטָהּ פָּשׁוּט.

סכין

נִתְפָּפָה סְמִיכָה וּלְקָרִיץ^(ג) אָב קָשׁוּט:

תכף אחר הסמיכה התכונן האב לשחיטה :

שִׁמַּח הָאָב בְּזִבְיָהּ בְּעַל מְשִׁתָּה בָּנוּ.

עַלֵּן הַבֵּן בְּקָרְבָּנוּ בְּבַחֲתָנוּת אַפְרִיזוֹ:

אפריון לשון חופה

פְּעֻלַּת צִדְקָתָם בְּנִיחָם בְּהַזְכִּירָם לְפָנֶיךָ.

צָפוֹן לָהֶם תּוֹשִׁיטָם^(ד) וּבְמִגְנָךְ תִּגֵּן חַנוּנֶיךָ:

שמור להם שכרם הטוב

קָרְנִי סְבִיכַת אֵיל הַנָּאֲחוּ בְּחַרְשֵׁים^(ה).

אותו איל שקרניו היו סבוכים בענפי היער.

רָצָה לְהַנְתִּין כֹּפֶר לְעַם קְדוֹשִׁים:

שַׁעַת נִיחֻחוֹ וְנִשְׁבַּעַתָּ לּוֹ.

קיבלת ברצון

תּוֹלְדוֹתָיו לְהַרְבּוֹת, שֶׁעַר אֵיבָיו לְהַנְחִילוֹ:

בְּהַר יִי יִרְאֶה וּלְבָנָיו יְהִי מִחֶסֶד^(ו).

לפני ה' תיראה ותיזכר עקדת יצחק, וזכות העקדה תהיה למגן ומחסה לזרעו.

נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם יִי יִרְאֶה עַל שֵׁם הַמַּעֲשֶׂה:

יִלְדָּיו הַיּוֹם בָּצָר וּבְמִצּוֹק לְפָנֶיךָ בְּעִמָּדָם.

מַעֲוִדֵי מִתְנַיִם, כּוֹשְׁלוֹת בְּרַפִּים, וְרַפּוֹת יָדָם:

עייפות

נוֹשָׂאִים לָךְ עֵינַיִם, בִּירַר נִיב מַעֲנָם.

רצה תפילתם כתפילה ברה וטהורה.

זְכוֹר רֵיחַ הַנֶּעֱרַב וְחִזֵּק רַפְיוֹנָם:

וּנְפִוצוֹתֵיהֶם תִּקְבֵּץ וְנִדְחֵיהֶם תִּאָּסֹף.

(א) להב. פי' חרב, כמו שפירש הרד"ק בשורשים לפי שהחרב דומה ללהב בהתלהט נקראת להב כ"ש (נחום ג ג) וְלֶחֶב חֶרֶב.

(ב) מרוטה. שניקו אותה מכל חלודה (רד"ק בשורשים).

(ג) קריץ. שחיטה כמו שנאמר עֲגֹלָה וְפַחֲפִיָּה מִצָּרִים קָרִץ מִצָּפוֹן בָּא (ירמיה מו כ).

(ד) תושיה. שזר טוב כמו שנאמר יִצְפֹּן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָּה (משלי ז ז).

(ה) וּבְחַרְשֵׁים (דה"ב כז ז). פי' הרד"ק וביערים.

(ו) בְּהַר ה' יִרְאֶה וכו'. כמו שפירש"י (צדאשית כז יד) בְּהַר ה' יִרְאֶה אֶפְרוֹ שֶׁל יִצְחָק זְכוֹר וְעוֹמֵד לְכַפְרָה.

וְאוֹבְדֵיהֶם תִּבְקֹשׁ וְנִוְהֶם תִּישָׁב.

תחפש את ישראל האובדים בין הגוים ותבנה משכנותיהם.

וְתוֹשִׁיבֵם לְבִטָּח וְתִשְׁכַּנֵּם שְׂאֲנָן בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל.

בשלוח

וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם לְבָדָד.

הַמָּחָה יִהְיוּ לָךְ לְעַם וְאַתָּה תִּהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עַמּוֹנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שְׁמַע קוֹלָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתֵנוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ
בְּשׁוֹעֲנֵנוּ אֱלֹיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדֵינוּ אֶל־דִּבְרֵיךָ קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוּ יי
הִי־הָעֶזֶר לָנוּ: שְׁמַע־יי קוֹלָנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶת־תַּפְלַת עַבְדֶּיךָ וְאֶת־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדֹנֵי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עַמּוֹנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֱשֵׁרֵי אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

נב חתום בראשי המאמרים אפרים מבונא בר רבי יעקב^(ה) חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי עַבְדְּךָ בְּנ־אֲמָתְךָ.

בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ.

(ה) רבנו אפרים בר יעקב מבונא חיצל סימנים נב וקז.

מָחָר בַּיּוֹם קִדְשׁ לְפָקֶדְנִי בִישׁוּעָתְךָ.

באתי לבקש כי מחר תפקוד אותנו לישועה.

שִׁבְתוֹן שַׁבַּת־קִדְשׁ לִי מָחָר (שמות טז כג):

אֶעֱיֶרָה שַׁחַר וְלֹא שַׁחַר יַעֲיֶרְנִי.

בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר פָּחַד קְרָאֲנִי.

לִפְנֵי בּוֹא יוֹם הַגָּדוֹל לְדוֹנֵנִי.

בַּכֶּסֶה^(א) לַיּוֹם חֲנִנּוּ חַג לִי מָחָר (שמות לז ה):

פִּשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי תִסּוּבְּנִי.

אני יודע כי פשעתי והעונש המגיע לי מאיים עלי מכל צד.

וְאֲדַאֵג לַיּוֹם מָחָר יוֹם מִשְׁפָּטִי וְדִינִי.

וְאֶת־פֶּלֶל אֶל־יְיָ לְסִלּוֹחַ לַעֲוֹנִי.

מִדְאָגָה מְדַבֵּר עֲשִׂינוּ זֹאת לְאֹמֶר מָחָר (יהושע כב כד):

התחלנו כבר היום להתפלל למחר:

רַחוּם פִּדְנִי וּבִמְרָעִים לִי תִתְחַר.

והילחם באויביי.

שְׁלַחֲנִי בִי עָלָה הַשַּׁחַר.

קבל תפילתי ושלחני כי התפללתי זמן רב בלילה ועכשיו עלה השחר.

בִּי אֵיזָה עִם סִגְלָתָ לָךְ לְבַחֲרִי.

חשקת

בִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמָחָר (אסתר ה יז):

גם מחר הראה לכל כי אני עמך:

יִשְׁלָנוּ אָב זָקֵן וְיִלְד זָקָנִים.

אברהם יצחק

וְאָבִי יֵשֵׁב אֶהְל וּמִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים^(ב).

יעקב אבינו יושב בבית המדרש ועסק בתורה.

תַּחֲזֹן זְכוֹת אֲבוֹת לְבָאִי בְּכָבִד וּבִתְהַנּוּגִים.

זכות אבות תביא חנינה

וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמָחָר (שמות יט י):

וקרבת אותם אליך

מִקְשֶׁר אֲמִיץ קֶשֶׁר רְשָׁעִים מְשַׁבְּלִי.

התר את הקשר החזק שבו קשרו אותי רשעים, הורגי ילדיי.

(א) בכסה (תהלים פא ז). רבותינו דרשוהו על ר"ה שהינח מתכסה בו (סנהדרין דף י"א ע"ב). ולפי פשוטו, פֶּסֶחַ, יום מועד קצוה (רש"י).

(ב) ואבי יושב אהל וכו'. ע"ש הפ' וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֵשֵׁב אֶהְלִים (בראשית כה כז) ופירש"י אהלו של שם ואהלו של עזר. מִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים, היא התורה שנאמר בה ה' קָנְנִי רֵאשִׁית דִּרְבּוֹ (משלי ח כב).

אָסוּר חַל עַל אָסוּר בּוֹלֵל וּמוֹסִיף^(א) אֱלֹי.

שמו אותי במאסר תוך מאסר.

קָשֶׁר הָעֵקֶדָה יִתִּירַם מִהֶתְגִּלָּל עָלַי.

בזכות הקשרים שקשר אברהם את יצחק בנו הוצא אותנו ממאסר ומנע ממנו כל התעללות.

וְאֶל־הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר

(במדבר יא יח):

התכוננו למחר:

מִקֵּדָם צִלְחָה דִּרְכִּי, וְהָיָה יְיָ עִמָּדִי.

וְעַתָּה לְהַפּוֹךְ נִסְתַּחֲפָה שָׂדִי.

נשטפה שדי ונתרוקנה מכל.

לְחָרֵב וּלְהָרֵג נִמְסַרְתִּי בְּיַד רוֹדִי.

רשע השולט עלי.

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר

(דברים ו כ):

ועל זאת יתפללו ישראל מחר:

בְּחֶסֶד וּבְאֶסֶר נֶאֱסַרְתִּי בְּגִלּוּתִי.

וְלֹא־קָרַב הַפֶּתִיר בְּמִצּוֹת אִישׁ בְּשׁוֹרְתִי.

לא הגיע משיח בן דוד, אשר אליהו הנביא יבשר לנו.

אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׁמִנְהוּ אָבִי יִתּוּמִים מִלֵּאָךְ בְּרִיתִי^(ב).

אליהו הנביא שמינהו הקב"ה עלינו,

יֵשֶׁם יְיָ מוֹעֵד לְאֹמֵר מָחָר

(שמות ט ה):

יביא ה' מחר את גאולתנו:

וְחִקְצִים כָּלָם כָּלוּ וּבֶנְךָ בְּיַד קָמִיף מִתְאַחֵר.

אויביך

כל חשבונות הקץ כבר עברו

וְהֵלֵא אֵין אָדָם רוֹצֶה שְׂיֵהִי פֶקֶדוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר.

לְכַל־תְּכַלֶּה יֵשׁ קִיץ^(ג), רַחֲבָה גִלּוּתִי לְסִחָר.

להסתובב ממדינה למדינה.

דבר

נִשְׁאַל לִי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַמֶּךָ וַיֹּאמֶר לְמַחֵר

(שמות ח ה-ו):

שאלנו את ה' מתי צריך להתפלל על כלל ישראל ואמר לנו – "מחר":

נֹרָא, מֵחֵר וְחֹרֵד בְּכָרִים לְטַבַּח.

ככבשים

(א) אסור בולל ומוסיף. בכריתות (דף י"ז ע"ב) נהי לאיסור חל על איסור לית ליה, איסור מוסיף ואיסור כולל אית ליה. ופירוש, אין איסור חל על האיסור, כגון האוכל נבלת בהמה טמאה, אינו חייב משום נבלה. איסור כולל, נבלה ונכנס יו"כ, מיגו דחל איסור יו"כ על שאר חתיכות דהתירא, חל נמי אחתיכת נבלה והאוכלה יהיה חייב גם על יו"כ. איסור מוסיף, חלב של קרבן נעשה נותר, מיגו שנאסר עכשיו גם לגבי מזבח, חל איסור נותר גם לגבי אדם והאוכלו יהיה חייב גם משום נותר.

(ב) מִלֵּאָךְ בְּרִיתִי (מלאכי ג א). פי' במאודה, אליהו הנביא.

(ג) לכל תכלה יש קיץ. ע"ש הפ' לְכַל־תְּכַלֶּה רִאִיתִי קִיץ (תהלים קיט כו), ופירש"י לכל סיום דבר יש קץ גבול.

אם עוֹבֵד זָרָה, וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ^(א).

וּמָחָה אֶת שְׁמָהּ.

חֲמַל עַל זֹבְחִים נַפְשֹׁתָם לָךְ זֹבַח.

וְעֲנֵתָהּ בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מָחָר (בראשית ל ג):

אם שְׁטַהֲרָתָה טְמֵאָה אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ.

מִה שְׁטָהוֹר אֵצֶל שְׁמָהּ טְמֵא הוּא לָנוּ.

תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מָחָר בְּיוֹם הַחֲדָשׁ.

הַכַּחֲלָה לָשׁוֹן הַשְׁמָדָה

נָקָם נִקְמָתִי וּמָד לָהּ צָרוֹת בְּגִדְשׁ^(ב).

בַּכְּמוּיוֹת גְּדוּלוֹת.

וּמְדוּד

וַיֵּצֵא הֶלְחָם בְּעַמְלֶק מָחָר (שמות יז ט):

אֲנֵה ה', הִלְחָם בְּאוֹיְבֵינוּ מָחָר:

בּוֹזוּזֵי נוֹאָמִים, הָאוֹכְלִים אוֹתִי וּמְדַקִּים.

לְיוֹעֲסִים אוֹתִי הַדָּק הַיָּטֵב.

מְדַבְּרִים נֹגְדֵי

אֲבִלְתִּיד בַּמָּה שְׁנֵי חֻזְקָה וַיֵּשׁ חֻזְקָה לְנִזְקִים.

טוֹעֲנִים כִּי יֵשׁ לָהֶם חֻזְקָה לֹאכֹל אוֹתִי וּלְהַזִּיק לִי.

עוֹלֵל לָמוֹ כִּאֲשֶׁר עוֹלֵלָתָ לִי, דְּנָקִים^(ג)

שִׁישִׁית הַשֶּׁקֶל,

בְּשֶׁקֶל, וְהָיָה פָּעֵת מָחָר (מ"ב ז יח):

יִשְׁלְמוּ בְּשֶׁקֶל מָחָר (הִשָּׁב לָהֶם שֶׁשׁ פְּעֻמִּים מִה שֶׁעָשׂוּ לָנוּ):

רַחוּם, הִכִּינוּ לָךְ בִּימָה וְסִינְגוּרִים לְהִתְקַרֵּב.

בְּעֲלֵי תַפִּילָה וּבְעֲלֵי תַקִּיעָה.

וּבְכָר בָּא חֲכָם לְדְרוֹשׁ בְּמַעֲרָב^(ד).

וְעַתָּה תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב^(ה).

לִין פֹּה וַיִּיטֵב לְבָבְךָ וְהִשְׁפַּמְתָּם מָחָר (שופטים יט ט):

ה' יִגִּיד לָנוּ – שֶׁמַּחֲוֹ הַלֵּילָה בְּשִׁמְחַת יוֹ"ט

רֵאָה אֲבִינוּ בִּי עֲשִׂינוּ בְּאִפְנוּתָנוּ.

יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו.

(א) וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ. ע"פ ה' וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ בְּשִׁמּוֹ (במדבר לב מז), ופירש"י לָהּ אֵינוֹ מְפִיק ה"א וּרְאִיתִי

דִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה הַדְּרָשׁן לְפִי שֶׁלֹּא נִתְקַיֵּים לָהּ שֶׁסֶּה לְפִיכָךְ הוּא רַפָּה שֶׁמִּשְׁמַע מְדַרְשׁוֹ כְּמוֹ לֹא.

(ב) בְּגִדְשׁ. מִל' מִלֵּא וּגְדוּשׁ קְטוֹרֶת (תמיד פ"ה מ"ד).

(ג) דְּנָקִים בְּשֶׁקֶל. בַּמָּה (דף ל"ט ע"ב) פִּירֶשׁ"י דִּנְקָא שְׁתֵּית חֲזִי הַשְּׁלִיִּשׁ.

(ד) בָּא חֲכָם לְדְרוֹשׁ. רָמַז לְמִנְהַג שֶׁהָיָה הָרֵב דּוֹרֵשׁ שְׁלֹפְנֵי ר"ה (הַקְדָּמַת מַהְרִי"ל). בְּמַעֲרָב פִּי הַמִּפְרָשִׁים

בְּמַעֲרָב רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּל"נ דְּבָרִים עָרְבִים הַמּוֹשְׁכִים אֶת לֵב הַשּׁוֹמְעִים לְתַשׁוּבָה. אוֹ צַעֲרוֹב וּמוֹזָגָה שֶׁל דְּבָרֵי

הַלֵּכָה וּדְבָרֵי אֲגֻדָּה.

(ה) תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב. בְּקִדּוּשֵׁין (דף לב ע"א) וְרַב יוֹסֵף אָמַר אִפִּי הָרֵב שֶׁמַּחֲל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מִחוּל

שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יג כא) וְה' הִלָּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם.

עֲשֵׂה בְּאַמְנוּתְךָ וּסְלַח לָנוּ.

קָם קִדִּישׁ אֶת־הָעָם וְאָמְרָת הַתְּקַדִּישׁוּ לְמַחֵר (יהושע ז יג):

בְּרוּר כִּי אֵין צָדִיק שְׁלֹא־יִחָטֵא בַּעֲבָרָה.

לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא נִתְּנָה תוֹרָה.

וְאָנוּ אֵין לְדַקְדֵּק עִמָּנוּ כַּחוּט הַשְּׂעָרָה.

בִּי־יֹאמְרוּ אֱלֵינוּ וְאַל־דִּרְתִּינוּ מַחֵר (יהושע כב כח):

כאשר יוכיחו אותנו ואת בנינו

יְהִי, כְּבוֹדְךָ עוֹמֵד בֵּין עַדְתֵּנוּ בְּהִבְטָחָתָ לְזִקְנֵנוּ^(א).

אתה עומד בתוכנו, כמו שהבטחת לאברהם אבינו.

אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדָת אֵל בְּקִרְבָּנוּ.

גַּם אַתָּה יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סִבְבָּנוּ.

עמוד סביבנו.

שֵׁב בְּזֶה גַם־חַיִּים וּמַחֵר (ס"ז יא יז):

יָד פְּשׁוּטָה פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת לְבַעְלֵי תִשׁוּבָה.

הקב"ה

וּפָשַׁט הָעֲנִי אֶת־יָדוֹ לְקַבֵּל טוֹבָה.

ישראל

אֲמַת נִתְּתָ לִי־עֶקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּאַהֲבָה.

יִנָּתֵן גַּם־מַחֵר (אסתר ט יג):

עַד־מָתִי תִרְדְּפֵנִי רוּדָף מָלֵא^(ב).

רדיפה מלאה.

כָּתוּב וְלֹא כָתוּב^(ג) עָלַי תַּעֲלֶה.

קללות הכתובות בתורה וגם שאינן כתובות אתה מעלה עלי.

אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל הַמִּפְלֵא.

הקב"ה

זֹאת אוֹת בְּקִרְבָּכֶם כִּי יִשְׁאַלֶנּוּ בְּנֵיכֶם מַחֵר (יהושע ז ו):

כי יש לבני ישראל להתפלל מחר:

(א) בהבטחת לזקננו. במדרש (בראשית רבה מח י) והוא עומד עליהם (בראשית יח ח) שהצטיח הקב"ה

לאברהם אבינו כי הוא יעמוד בשעה שזניו יסבו כמו שנאמר אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדָת אֵל (תהלים פז א).

(ב) רודף מלא. באיכה רבתי (א לג) וַיִּלְכּוּ בְּלֹא־יָבוֹחַ לְפָנֵי רוּדָף, א"ר אחא כסם שלא גלו ישראל אלל ברודף

מלא כך אינן גנאלין אלל בגואל מלא דכתיב וְכֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל (ישעיה נט כ) מלא כתיב.

(ג) כתוב ולא כתוב. ע"פ הפ' גַּם פְּלִיגְלִי וְכֹל־מִבְּהָ אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֵיךְ

(דברים כח סא).

קִדְמוֹךְ בְּנִיךָ בְּתַפִּלַּת הַיּוֹם שְׂכָרָם.

בתקווה.

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּלְמַחַר לְטוֹל שְׂכָרָם.

כי יקבלו מחר שכר על מה שהתפללו היום.

הַיּוֹם בְּמַחַר זֶה וְזֶה גִּזְרָם לְטוֹבָה לְזַכָּרָם^(א).

וְהָיָה כְּזֶה יוֹם מַחַר (ישעיה נו יז):

בְּזֵרוֹז צִירֵי יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלְלוּ עַל־אֲחֵיכֶם.

שליחי ציבור

עַל כָּל־צָרָה וְצוּקָה שְׁלֹא תָבוֹא עַל צְבוּרֵיכֶם.

וְצַעֲקוּ בְכַח פִּי תוֹלַעַת^(ב) יַעֲקֹב אֲבִיכֶם.

בתפילה חזקה

וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנַי יי מַחַר (במדבר טז ז):

תפילה במקום קטורת

בְּתוֹרָה וּבְמִצְוָה שֶׁקִּיְמוּ הֵם וְאֲבוֹתֵיהֶם.

יִזְכּוּ לְהִיטִיב לְעוֹלָם לָהֶם וּלְבְנֵיהֶם.

יי הַטּוֹב יַכְפִּיר בְּעַד עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

וְכֵן תֹּאמַר אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחַר (במדבר יא יח):

חֲנוּן, הָשִׁב שָׁנִים בְּבִרְכָּתְךָ.

הוֹאִיל וּמִסִּתְּפָלִים לָךְ וּמִקְוִים לִישׁוּעָתְךָ.

חֲדַשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וְעִטְרָתָ^(ג) שְׁנַת טוֹבָתְךָ.

תברך בפירות מרובים.

הִנֵּה יוֹם קִדְּשׁ לִי מַחַר (שמות טז כג):

(א) היום במחר וכו'. ע"פ תנחומא פר' אמור ערב ראש השנה גדולי הדור מתעניין, והקדוש ברוך הוא מוותר להם שליש מעונותיהם, ומראש השנה ועד יום הכיפורים, יחידים מתענים, והקדוש ברוך הוא מוותר עליהם מעונותיהם, וביום הכיפורים, כל ישראל מתעניין ומבקשין רחמים אנשים ונשים וטף, והקדוש ברוך הוא מוותר להם את הכל.

(ב) פי תולעת יעקב. במכילתא (על שמות יד י) אֶל־תִּירָאֵי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל, מה תולעת זו אינה מכה את הארז אלא צפה כך אין להם לישראל אלא תפלה.

(ג) ועטרת (תהלים סה יז). פירש"י על ידי גשמים אלה מעטר בכל טוב את השנה. וכן בלשון חז"ל כדי לעטר את שוקי ירושלים בפירות (ביצה דף ה' ע"א).

זָכָה חֲדָשׁ תִּשְׁרִי לְהִתֵּר^(א) וּסְלִיחָה.

להתיר אותנו ממאסר

יֵרַח אִיתָנִי עוֹלָם וּגְבוּעוֹת^(ב) נִזְכְּרוּ וְנִפְקְדוּ בֹו לְהַשְׁמִיחָה.

חודש בו האבות והאמהות נפקדו בבנים.

וּבֹו עֲתִידִים לְהִנָּאֵל צֶמַח צְדִיק^(ג) לְהַצְמִיחָה.

מלך המשיח יצמח בו.

כֹּה אָמַר יְיָ כַּעַת מָחָר^(מ"ז ז א):

"מחר אגאל אתכם":

קְדוּשִׁים, הַמְּלִיכוּנִי עֲלֵיכֶם וְהִזְכִּירוּ זְכָרוֹנוֹת.

ח' אומר לישראל –

בְּדִי שְׁאֵזְכוֹר עֲקֵדַת אֲבִיכֶם בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל בְּפִקְדוֹנוֹת^(ד).

וְאַכְתַּבְכֶּם בְּסֵפֶר חַיִּים וְאַמְחוֹל לָכֶם עוֹנוֹת.

אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תִּתַּחַתּוּ מָחָר^(ד"ה ז כ יז):

גם חתה לשון יראה

וְאֲנִי בַחֲסִדְךָ בְּטַחְתִּי, אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה^(ה).

צִדְקָנוּ תִכְרִיעַ בְּגֵרוּמִים^(ו) בְּבָדִים לְהַמְנִיחָה.

תכביד את כף זכויותינו ותוסיף עליה משקל.

תֹּאמַר לִי רַב־חֶסֶד, מִטָּה פְּלִפִּי חֶסֶד, מִפְּנֵה.

מטה את כף המאזניים לצד הזכויות, ומסלק את העברות.

אֶל־תִּצַּר צַרְתּוֹ מָחָר^(זן סירא כח א):

"אל תדאג למחר":

אֶרְךְ זְמַן זְמַנִּים זְמַנִּיהֶם^(ז) קִדְּשָׁה נִתְחַלְלָה.

וְטִמְאָה אָבִי אֲבוֹת הַטִּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה.

יְרוּדָה עַד־עֶפֶר תִּעְלָה מִעֲלָה מְעֲלָה.

וְהַעֲמִלְקִי וְהַכְּנִיעֵנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מָחָר^(במדבר יד כה):

תשפיל אותם

(א) זכה חדש תשרי להתיר וסליחה. בשם החולש מרומז התרה וסליחה כ"ש צמדקש (ויקרא רבה כט ח) חודש תשרי, תשרי ותשבוע ותכפר על חובי עמך.

(ב) איתני עולם. האבות (ר"ה דף י"א ע"א). וגבעות. האמהות (שם).

(ג) צמח צדיק (ירמיה כג ה). משיח.

(ד) בפקדונות. גם פקדון ל' זיכרון, ואולי פירושן שופר של איל העקידה המופקד אלל הקצ"ה לתקוע בו לעתיד לבוא כ"ש צפרקי דרבי אליעזר פ"ל.

(ה) אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים פט ג). לעולם חסד ה' עומד וננוי (א"ע).

(ו) גרומים (ב"ב פ"ה מ"א). תוספת משקל.

(ז) זמן זמנים זמניהם. פי', זמן רב, כמו שדרשן במגילה (דף ב' ע"א) בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם ואמרו שם האי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה זמנו של זה לא כזמנו של זה א"כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו.

מָחָר שְׁעִיר אֲכַנְיָסָךְ בְּשָׁנָה רָעָה.

בְּנֵי מִידָךְ אוֹצִיא וְאוֹשִׁיעָה.

הִמָּה פּוֹרְשִׁים לְחַיִּים טוֹבִים וְאַתָּה לְמִיתָה קְבוּעָה.

וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמְּךָ מָחָר (שמות ח יט):

צָדָקָה וּגְאֻלָּה הִנְנִי מְבִיא לְמָחָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

שְׁנַת אָסֶם וּבִרְכָּה בָּאוּ אֵלַי כָּעֵת מָחָר לְחַנּוּנָה.

לקבל חנים.

יְשׁוּעָה וְחַיִּים וְשָׁלוֹם רַחֲמִים וְחֲנִינָה.

הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם כָּעֵת מָחָר (שמות ט יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲוִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקוּן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד־דֹּר וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאֶדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִיכִים: טוֹב־וַיִּשֶׁר יְיָ עַל בֶּן
יֹרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִל וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָהּ יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מֵיִם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבִרְךָ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

גַּם פִּזְמוֹן חֲתוּם שְׁלֹמָה (אבן גבירול^(א)) צִרְאָשִׁי הַמֵּאֲמָרִים

פּוֹתַחֲנִין אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ^(*)

שִׁפְט כָּל־הָאָרֶץ וְאוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד.

נָא חַיִּים וְחֶסֶד עַל עַמִּי תַצְמִיד.

ישראל תדביק.

וְאֶת־תַּפְלַת הַשָּׁחַר בְּמָקוֹם עוֹלָה תַעֲמִיד.

עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֲלֵת הַתָּמִיד:

לֹאֲשׁ צִדְקָה מַעֲטָה, לָךְ לְבַדָּךְ הִיתָרוֹן.

אתה לבד נעלה.

הצדקה היא מלבושך

וְאִם אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, זָכְרָה יִשְׁנֵי חֲבָרוֹן.

האבות.

וְהֵם יַעֲלוּ לְזָכְרוֹן. לִפְנֵי יי תָּמִיד.

עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֲלֵת הַתָּמִיד:

מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד לְהַטּוֹת אִישׁ לְתַחֲיָה.

מכריע את הכף כלפי הזכויות כדי לכתוב אותנו לחיים.

עֲמֹךְ לְחֶסֶד תִּהְיֶה, גְּמֻלָּא עָלָיו וְחִיָּה.

גמול נא טוב

כְּתוּב תְּהוּ חַיִּים^(ב), וְהִיָּה. עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד:

סימן

הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן עִיר קְדוֹשִׁי.

וְנָתַתְּ יָד וְיָשָׁם בְּבֵיתְךָ לְמִקְדָּשִׁי.

מקום וזיכרון

עֲרִיכַת גֵּר לְבֶן־יִשְׂרָאֵל. לְהַעֲלוֹת גֵּר תָּמִיד.

ובבנין בית המקדש.

בהקמת מלכות בית דוד.

עֲלֵת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֲלֵת הַתָּמִיד:

(א) רבי שלמה בן יהודה אבן גבירול הוא רבי שלמה ספרדי המוזכר בתוס' מנחות דף מ"א ע"ב, חי בספרד באלף החמישי, סוף מאה ח' ותחילת מאה ט'. חיבר סימנים גג, סד, צה וקד.

(*) בערב ראש השנה וערב יום כיפור פותחין ארון הקדש לפזמון (ויש מקומות פותחין גם בעשרת ימי תשובה) וס"ז אומר את החזר ג' פעמים, אחרי המאמרים הראשון, השני והאחרון.

(ב) תו חיים. ע"פ הפס' (יחזקאל ט ד) וְהִתְנִיֹתָ תְּהוּ עַל־מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים. ודרשו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א) א"ל הקד"ה לגבריאל כך וכסוס על מלחן של כליקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ומאי שנא תיו אמר רב תיו תחיה.

ק' שִׁפְט כָּל־הָאָרֶץ וְאוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד. נָא חַיִּים וְחַסֵּד עַל
עִם עָנִי תַצְמִיד. וְאֶת־תַּפְּלַת הַשָּׁחַר בְּמָקוֹם עוֹלָה תַעֲמִיד.
עֲלֵת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֵלַת הַתָּמִיד:

סוגרין

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תַּגְמוּלוֹ: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעֵינָי וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי' | יי' א' רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנִי וּפֹשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְיָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לְבִנְשִׁפֹּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: זָכַרְנוּ יי' בְּרִצּוֹן עֲמֶךָ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גָּאֻלָּתְךָ שִׁבְט נַחֲלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי' חַבַּת
ירוּשָׁלַיִם אַחֲבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנַחֲלֹ לְעַלְמִם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאֵלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

נַד חַטָּאנוּ ע"ס א"ב וּבְסוּף חֲמוֹס יְהוּדָה חֹזֵק

אֵלֶּה אֲזַכָּרָה וְנַפְשִׁי עָלֵי אֲשַׁפְכָּה^(א).

כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֵר עֲשָׂרָה הַרוּגֵי מַלְכוּת, נַפְשִׁי מִצְטַעֶרֶת עַד מוֹת.

כִּי בִלְעוֹנֵי זָרִים בָּעָגָה בְּלִי הַפּוּכָה^(ב).

כְּעוּגָה שֶׁאֲכָלוּ אוֹתָהּ עוֹד לִפְנֵי גֹמֵר אִפִּיתָה.

(א) וְנַפְשִׁי עָלֵי אֲשַׁפְכָּה (תהלים מז ח). פירש"י נפשי משתפכת, והוא ל' מוות כ"ס בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם (איכה ב

יז) וכן פי' במזלדה על תהלים בעצור העער נפשי משתפכת ורואה ללכת.

(ב) בָּעָגָה בְּלִי הַפּוּכָה (הושע ז ח). ת"י כחררה דעד ללא איתהפכת איתהכלת.

כִּי בַיָּמִי קִיסַר לֹא עָלְתָה אַרְוֹכָה^(א).
רפואה.

לַעֲשֹׂרָה הַרוּגִי מְלוֹכָה^(ב):

בְּלִמְדוֹ סֵפֶר מִפִּי מְשׁוּלֵי עֲרֻמַּת^(ג).
כאשר למד תורה מפי זקני סנהדרין.

וְהִבִּין וְדָקְדַּק בְּדַת רְשׁוּמַת.
בתורה שבכתב.

וּפָתַח בְּיָאֵלָה הַמְשַׁפְּטִים וְחָשַׁב מְזֻמַּת.
מחשבה רעה.

וְגִנֵּב אִישׁ וּמָכְרוּ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמָת:

גָּבַהּ לֵב בְּלִיעַל עוֹבֵד אֱלִילִים.

וְצִוָּה לְמַלְאֵת פְּלִטִירוֹ מְנַעְלִים^(ד).
ארמונו

וְקָרָא לַעֲשֹׂרָה חֲכָמִים גְּדוֹלִים.

מִבִּינֵי דָת וּטְעָמֶיהָ בְּפִלְפוּלִים:

דִּינוּ מִשְׁפָּט זֶה לְאַשּׁוּרוֹ.
ביושר.

וְאַל תַּעֲוִתוּהוּ בְּכָזָב לְאַמְרוֹ.

כִּי אִם הוֹצִיאֻהוּ לְאַמְתּוֹ וּלְאֹרֹו.

כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֵּנֵב נֶפֶשׁ מֵאַחֲיוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמְרֻבוּ וּמָכְרוּ:

הֵם כְּעֵנֵנוּ לוֹ וּמַת הַגֵּנֵב הַהוּא.

נָם אֵינָה אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲחִיהֶם מְכָרוּהוּ.
אמר להם

(א) ארוכה. רפואה (רש"י ירמיה ל יז).

(ב) לעשרה הרוגי מלכות. כ' רבנו בחיי סוף פרשת מקץ, ויש לך לדעת שלא היו בזמן אחד ולא נדונו כולן ביחד וכו'. עשרה נכתבו בבית דין של מעלה ונתנו לו לסמאל הרשע שרה של רומי ואמרו לו לך והכחד מאחירי ישראל כל נתח טוב ירך וכתף להשלים גזרה (שמות כא טז) וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת. ומשמע מדבריו דקיסר האמור בענין הגזירה, לאו קיסר ממש הוא אלא שרה של רומי. וכן פי' בשו"ת יפה נוף או"ח סי' קי"א. ול"ע אם גם הפייטן התכוון לכך. וראה גם מקור חיים (על או"ח) סוף סי' קי"ד.

(ג) בלמדו ספר בו'. במדרש אלה אזכרה, נתן הקב"ה בלב הקיסר של רומי ללמוד תורת משה מפי חכמים וזקנים. ערמת. כ"ס (שיר ז ג) בטיגד ערמת חכמים ורש"י פי' את כל הפסוק על הסנהדרין היושב בלשכת הגזית.

(ד) וצוה למלאת פלטיירו מנעלים. כ"ס במדרש אלה אזכרה. פלטייר. בית המלך כדתנן (סנהדרין פ"ב מ"ג) מת לו מת אינו יולא מפתח פלטרין שלו.

וְלֹאֲרַחֵת יִשְׁמַעְאֵלִים סְחָרוֹהוּ.

וּבְעֵד נְעָלִים נִתְּנוּהוּ^(א):

וְאַתֶּם קִבְּלוּ דִין שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

כִּי מִיָּמֵי אֲבוֹתֵיכֶם לֹא נִמְצָא כָכֶם^(ב).

וְאִם הָיוּ בַּחַיִּים הָיִיתִי דָּנָם לְפָנֶיכֶם.

וְאַתֶּם תִּשְׁאוּ עוֹן אֲבוֹתֵיכֶם:

זְמַן תִּנְהַלְנוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים^(א).

ביקשו החכמים –

עַד שֶׁיֵּדַע אִם נִגְזַר הַדָּבָר מִפְּרוּמִים.

לִדְעַת אִם אָנוּ חַיִּבִּים וְאַשְׁמִים.

נִסְבּוֹל גְּזֵרַת מֶלֶךְ רַחֲמִים:

חָלוּ וְזָעוּ וְנָעוּ בְּלִמּוֹ.

כולם פחדו.

עַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־אֱלִישֶׁעַ בְּהֵן גָּדוֹל נִתְּנוּ עֵינֵינוּ.

ביקשו מר' ישמעאל

לְהַזְכִּיר אֶת־הַשֵּׁם לְעֹלֹת לְאֲדוֹנֵינוּ.

כי יזכיר שם משמות הקדושים ויעלה השמימה.

לִדְעַת אִם יֵצֵאָה גְּזֵרַת מֵאֵת אֱלֹהֵינוּ^(ב):

טָהַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל עֲצָמוֹ וְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם בְּסֻלּוּדִים^(א).

בחרדה.

וְעָלָה לְפָרוֹם וְשָׁאֵל מֵאֵת הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבְּדִים^(א).

המלאך גבריאל.

(א) ובעד נעלים נתנוהו. בפרקי דרבי אליעזר פ' ל"ח כל אחד ואחד נטל שני כספים לקנות מנעלים ברגליהם שנאמר עַל־מְכָרָם בַּכֶּסֶף צָדִיק וְאֶבְיוֹן בְּעִבּוֹר נְעָלִים (עמוס ב ו).

(ב) כי מימי אבותיכם וכו'. במדרש אלה אזכרה, עשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה ביד מלכות הרשעה וכו' על מכירת יוסף שמכרוהו אחיו כו' שמיום שמכרו השבטים את יוסף לא מאל הקב"ה בדור אחד עשרה דלוקים וחסידיים כמו השבטים לפיכך הקב"ה פורע מכם.

(ג) זמן תנה לנו ג' ימים. במדרש אלה אזכרה, תן לנו זמן ד' ימים.

(ד) לדעת אם יצאה גזרה. במדרש אלה אזכרה, וחלו פני ר' ישמעאל כה"ג שיזכיר השם הגדול ויעלה לרקיע ויחקור אם נגזרה גזרה מאת ה' יתברך.

(ה) בסלודים. ל' יראה ולאגה (רש"י איוב ו י). במדרש שיר השירים (מהגניזה, גרינהוט) מיד טהר את עצמו ונטל והזכיר את השם בסלודים.

(ו) לבוש הבדים. הוא גבריאל (רש"י יומא דף ע"ז ע"א). במדרש אלה אזכרה, מיד נשאו הרוח ונשאו למעלה עד הרקיע השישי ופגע בו גבריאל המלאך וכו'.

וְנָם לוֹ קָבְלוּ עֲלֵיכֶם צְדִיקִים וְיָדִידִים.

ואמר

כִּי שָׁמַעְתִּי מֵאַחֲרֵי הַפְּרָגוּד^(א) כִּי בָזְזָת אֶתְּם נְלָבָדִים:

המחיצה של מקום השכינה

יָרַד וְהִגִּיד לַחֲבֵרָיו מֵאֲמַר אֵל.

וְצִוָּה הַבְּלִיעַל לְהַרְגֵם בְּכַח וְלֹאֵל^(ב).

גם לאל לשון כח

וּשְׁנַיִם מֵהֶם הוֹצִיאוּ תַּחֲלָה שְׁתֵּם גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּהֶן גְּדוּל^(ג) וְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן-גַּמְלִיאֵל^(ד) נָשִׂיא יִשְׂרָאֵל:

בְּרוֹת רֹאשׁוֹ תַּחֲלָה הִרְבָּה לְבָעוֹן^(ה).

ר' ישמעאל כ"ג ביקש כי יכרתו את ראשו תחלה.

וְנָם לוֹ הִרְגֵנִי תַּחֲלָה וְאַל-אַרְאֶה בְּמִיתַת מִשְׁרַת לְדָר בְּמַעוֹן.

ורשב"ג אמר לו

הכחן הגדול המשרת לה' השוכן שמים.

וְלַהֲפִיל גּוֹרְלוֹת צִוָּה צַפְעוֹן^(ו).

נחש (כינוי לרשע).

וְנָפַל הַגּוֹרֵל עַל רַבֵּן שְׁמַעוֹן:

לְשֹׁפוֹךְ דָּמוֹ מִהֵר בְּשׁוֹר פָּר.

(א) פרגוד. מחיצה של השכינה (רש"י סוטה דף מ"ט ע"א). במדרש אלה אזכרה, ח"ל גבריאל, ישמעאל בני חי נפסך שך שמעתי מאחורי הפרגוד שעשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה וכו'.

(ב) ולא. וישלאל ידי (בראשית לא כט) פירש"י יש כח וחיל בידיו.

(ג) רבי ישמעאל בן אלישע כה"ג. נהרג עם רשב"ג עוד בפני הבית (ראה לקמן בענין רשב"ג). ומ"ש (שבת דף י"ב ע"ב) רבי נתן אומר ישמעאל בן אלישע קרא והטה ואמר לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה, אחר היה, שהרי כה"ג אינו מביא חטאת אלא בשגגת הוראה, וכ"כ בחוס' יבמות דף ק"ד ע"א שהיה ישמעאל בן אלישע אחר בימי התנאים האחרונים.

(ד) רבן שמעון בן גמליאל. הוא רשב"ג הראשון שחי בזמן הבית, הוא המוזכר בסוכה דף נ"ג ע"א ששמח בשמחת בית השואבה, ואינו רשב"ג דמתני' בנו של ר"ג מייבנה (פירש"י שבת דף ט"ו ע"א וכ"כ באיגרת רב שרידא גאון). ואחר הריגתו מינו לנשיא את רבן יוחנן בן זכאי, ולא את רבן גמליאל בנו, כי חששו פן יהרגו גם את רבן גמליאל, עד שרבן יוחנן בן זכאי קיבל הבטחה מאספסינוס קיסר שלא יהרגו אותו (גיטין דף נ"ו ע"ב). ומיתתם של ר' ישמעאל ור' שמעון הוכרזה מראש על ידי שמואל הקטן בשעת פטירתו (סנהדרין דף י"א ע"א) ושמואל הקטן בימיו של הלל היה (ירושלמי סוף סוטה מעשה שנכנסו זקנים וכו') ויאלה בת קול ואמרה להן יש ביניכם שנים לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהן ונתנו עיניהם בשמואל הקטן ועד לימי ר"ג הזקן, ומה שמאלנו שהיה ביבנה אלא רבן גמליאל כשסידר י"ח ברכות (ברכות דף כ"ח ע"ב) מדובר בר"ג הזקן וכבר נהגו חכמים להתאסף ביבנה עוד בפני הבית, לכן ביקש ריב"ז (גיטין פס) יבנה וחכמיה.

(ה) לבעון. לבהק, כמו שנאמר תְּבַעֲיוֹן בְּעִי (ישעיה כ"א יב).

(ו) צפעון. ל' נְהַשִּׁים צַפְעָנִים (ירמיה ח יז). במדרש אלה אזכרה, אמר הקיסר זה אמר אני אהרג תחלה וזה אמר אני אהרג תחלה אם כן הפילו גורלות ביניהם.

וּבְשִׁנְחַתְךָ רֹאשׁוֹ נָטְלוּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְצָרַח עָלָיו בְּקוֹל מֵר פֶּשׁוּפֶּר^(א).
 אֵי, הַלְשׁוֹן הַמִּמְהָרֵת לְהוֹרוֹת אִמְרֵי שְׁפָר.
אוי, דברי תורה.
 בְּעוֹנוֹת אֵיךְ עָתָה לוֹחֶכֶת אֶת־הַעֲפָר:
 מִחֲמַד בָּכָה עָלָיו בַּחֲרָדָה.
 בֵּת בְּלִיעֵל לְקוֹל בְּכִית רַבִּי יִשְׁמָעֵאל עֲמָדָה^(ב).
בת הקיסר
 תֹּאֵר יָפִיו בְּלָבָה חֲמָדָה.
 וְשָׁאַלָה מֵאֵת אָבִיהָ חֵיתוֹ לְהַעֲמִידָה:
להשאיר אותו בחיים.
 נֵאֵץ בְּלִיעֵל דְּבַר זֶה לַעֲשׂוֹתוֹ.
סירב
 לְהַפְשִׁיט עוֹרוֹ מֵעַל פָּנָיו שָׁאַלָה מֵאֵתוֹ.
 וְלֹא עָכַב דְּבַר זֶה לַעֲשׂוֹתוֹ.
 וּבִשְׁהַגִּיעוֹ לְמָקוֹם תְּפִלִּין צָרַח בְּקוֹל מֵר לְיוֹצֵר נִשְׁמָתוֹ:
 שִׁרְפִי מַעֲלָה צָעֲקוֹ בְּמָרָה.
המלאכים
 זֹו תֹוֹרָה וְזֹו שְׁכָרָה עָטָה פֶּשֶׁלְמָה אוֹרָה.
כינוי להקב"ה ע"פ תהלים קד ב
 אוֹיֵב מִנֵּאֵץ שְׁמֹךְ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא.
 וּמִחֲרָף וּמִגִּידָף עַל דְּבָרֵי תֹוֹרָה:
 עֲנֵתָה בַּת־קוֹל מִשְׁמַיִם^(ג).
 אִם אֲשַׁמַּע קוֹל אַחֵר אֶהְפֹּךְ אֶת־הָעוֹלָם לְמַיִם.
 לְתַהוֹ וּבְהוֹ אֲשִׁית הַדּוֹמִיִּם.
הארץ.

(א) ובשנחתך ראשו וכו'. במדרש אלה אזכרה, ויפול הגורל על רשב"ג וליזה הקיסר לחתוך את ראשו תחלה וחתכוהו. ונטלו אח"כ רבי ישמעאל כה"ג בין ירכיו וצרח עליו במר נפש ואמר אי תורה ואי שכרה, הלשון שהיתה מזכרת התורה בשבעים לשונות איך עתה לוחכת את העפר.

(ב) בת בליעל וכו'. בקשת בת הקיסר וזווחת ר"ש כשהגיעו למקום תפילין במדרש אלה אזכרה.

(ג) ענתה בת קול משמים וכו'. גם זה במדרש אלה אזכרה.

גִּזְרָה הִיא מִלְפָּנֶי קְבִלֹהּ מִשְׁעָשְׁעֵי דֵּת יוֹמִים^(א):

ישראל העוסקים בתורה:

פְּקִידִים^(ב) נִהְרְגוּ מֵאַחֲרֵי שְׁבֶת בִּתֵּי כְּנָסִיּוֹת.

אשר ישבו עד שעה מאוחרת

מִלֵּאֵי מִצּוֹת כְּרֻמּוֹן וּכְזִיּוֹת^(ג).

וְהוֹצִיאוּ אֶת־רַבִּי עֲקִיבָא דִּוְרֵשׁ בְּתֵרֵי אוֹתִיּוֹת^(ד).

וּסְרָקוֹ^(ה) בִּשְׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת פִּיפִּיּוֹת^(ו):

חדות:

צִוָּה לְהוֹצִיא רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־תְּרַדְיּוֹן^(ז) מִבֵּית אוֹלָמוֹ.

מבית מדרשו.

וּבְחִבְלֵי זְמוּרוֹת שָׂרְפוּ גִלְמוֹ.

בחבילות של עצי גפן, שרפו גופו.

וּסְפוּגִין שֶׁל צֶמֶר שָׂמוּ עַל־לְבֹו לְעֵבֶב עֲצָמוֹ.

שלא ימות מהר ויסבול הרבה.

וּכְשֶׁנִּסְתַּלְקוּ מִיד נִשְׂרַף וְסִפֵּר תוֹרָה עִמּוֹ:

אותם ספוגים

קוֹנְנוּ עִם לֹא־אֱלֹמֶן^(ח).

כלל ישראל.

כִּי עַל דְּבַר מַעַט נִשְׁפָּד דָּמֶן.

לְקִדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם מִסְרוּ עֲצָמוֹן.

(א) דת יומים. כינוי לתורה ע"ש שנבראה אלפיים שנה לפני בריאת העולם, ויומו של הקב"ה אלף שנה (נבראשית רבה פר' ח').

(ב) פקידים. כינוי ללדיקי הדור, ע"ש שהם שומרים את פיקודי התורה. וי"מ ע"ש שהקב"ה מפקיד להם את כלל ישראל כמי שמפקיד לאנו אכל רועה.

(ג) וכזיות. ע"ש הפ' וּמִלֵּאֵי בְּפִזְרוֹת בְּזִיּוֹת מִזְבֵּחַ (זכריה ט טו), וזויות המזבח מלאות מלאות, זריקת הדם, הזאה ומתן שירים וכיוצא בהם.

(ד) דורש בתרי אותיות. במנחות (דף כ"ט ע"ב) כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעבד על ידי אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

(ה) סרקו בשרו וכו'. כמו שסורקים שער הסוס (במוע"ק דף י' ע"ב לסרוקי סוסיא, פירש"י להסריק סוסים במסרק של ברזל) ועושה פלעים כדאי' בביצה (דף כ"ג ע"א) שהקירוד עושה חבורה, ופירש"י ע"י מגרדת של ברזל ששיניה דקות.

(ו) פיפיות. חידוד החרב נקרא פה (מלכות ליון תהלים קמט ו).

(ז) רבי חנניא בן תרדיון. בעבודה זרה (דף י"ח ע"א) הביאורו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של אמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תלך נשמתו מהרה וכו' אמר אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני.

(ח) לֹא־אֱלֹמֶן יִשְׂרָאֵל (ירמיה נא ה).

בְּהִרְיַגַּת רַבִּי חֲצִפִּית הַמְתִּירָגְמָן^(א):

רַעְדָּה תִּתְאַחֵז כָּל־שׁוֹמֵעַ שְׁמוּעַ.

וְתִזֹל כָּל־עֵין דְּמוּעַ.

ויזלו דמעות מכל העיניים.

נִהְפֹךְ לְאַבֵּל כָּל־שֹׁעֵשׁוּעַ.

עַל הִרְיַגַּת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן־שְׁמוּעַ^(ב):

שְׁחַתּוּנִי צוֹרְרִי וּמַעֲנִי.

וּמִלֵּאוֹ כִּרְסָם מַעֲדָנִי.

וְהַשְׁקוּנִי מִי רוּשׁ וְלַעֲנִי.

משקים מרים.

בְּהִרְיַגַּת רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן־חֲכִינִי^(ג):

תִּקְפוּ עָלֵינוּ מִצּוֹת לְהַפִּיר.

ניסו להכריח אותנו לבטל את המצות.

וּמֵאֲנוּ לְקַחַת הוֹזֵן וּכְפָר.

ולא רצו לקחת שוחד כדי לבטל גזרתם.

כִּי אִם נִפְשׁוֹת הַהוֹגֹת אִמְרֵי שִׁפָּר.

העוסקות בדברי תורה.

כְּמוֹ רַבִּי יִשְׁכָּב הַסּוֹפֵר^(ד):

יַחַתּוּנוּ בְּנֵי עֲדִינָה^(ה) שׁוֹמְמָה.

נלחמו בנו מלכות אדום.

הִרְעוּ לָנוּ מִכָּל־מַלְכֵי אֲדָמָה.

(א) רבי חוצפית המתורגמן. היה מתורגמן של ר"ג ביבנה (זכרות דף כ"ז ע"ב), ובשביעית פ"י מ"ו ר' חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו וכו'.

(ב) רבי אלעזר בן שמוע. הוא התנא רבי אלעזר סתם כמו שפירש"י זכמה מקומות, תלמיד ר' עקיבא (יבמות ע"ב) ונסמך ע"י ר' יהודה בן בבא בשעת השמד (סנהדרין דף י"ד ע"א) ורבונו הקדוש היה מתלמידיו (עירובין דף נ"ג ע"א).

(ג) רבי חנינא בן חכני. מהתנאים (כלאים פ"ד מ"ח) ובכתובות (דף ס"ב ע"ב) שלמד י"ב שנה מבלי לחזור לביתו (בויק"ר כא ח א') דלמד י"ג שנה אצל רע"ק עד שאמר לו רבי עקיבא מי שיש לו בת בוגרת ילך וישאנה).

(ד) רבי ישכב. מהתנאים (חולין פ"ב מ"ב) והוא שאמר בואו ונלווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בשראל הוולד ממזר (כתובות דף כ"ט ע"א) ורעה לחלק את כל ממונו לעניים ולא הניחו ר' עקיבא (כתובות דף נ' ע"א). בתוספתא דכלים (ב"ב פ"ב) הוא אחד מד' זקנים שהיו יושבין חרש (פי' נחבאו מפחד אויבים) עם ר' אלעזר בן עזריה בליפורי.

(ה) יחתונו. ל' מייחית עלינו (ירמיה כא יג) פי' הרד"ק מי ירד עלינו למלחמה. עדינה. זו מלכות הרשעה ע"ש הפ' עדינה היושבת לבטח האמרה בלבבה אגני ואפסי עוד לא אשב אלמנה ולא אדע שכול (ישעיה מז ח).

וְהִרְגֵנוּ מִפְּנֵי פֶּמֶה וְכֶמֶה.

בְּהִרְיַגְתִּי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־דָּמָא^(א):

דִּבְרַת בֵּית יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה.

על ידי עובדיה נביאך (יח) – "בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם"

הֵן עָתָה קֵשׁ אֲוָרִם פָּבָה^(ב).

הקש של עשו כיבה את האש של יעקב.

חֵי, זַעֲקֵי קָשׁוּב וְקָרֵב בְּעוֹר יוֹם הַבֹּא.

שמע זעקתי וקרב את היום בו תבער את הרשעים

כִּי הֵמָּה הַסְפִּימוּ לְהִרְגֵי עֲשָׂרָה צְדִיקִים עִם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־בְּבָא^(ג):

חֲסִידִים אֵלֶּי וְהִרְיַגְתֶּם.

אֵב הַרְחָמִים זְכֹר אֹתָם.

זְכוּתָם וְזְכוּת אֲבוֹתָם.

תַּעֲמִד לְבְנֵיהֶם בְּעֵת צָרָתָם:

צָרָתָם וְעֲלִבוֹנָם שׁוֹר מִמְּרוֹמִים.

ראה

וְהַפִּילָא עַל צְאֲצְאֵימוֹ רַחֲמִים.

זְכוּתָם זְכוּר וְזְכוּת שְׁלֹשֶׁת הַקְּדוּמִים.

האבות:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

נִקֵּם נִקְמַת דָּם עֲבָדֶיךָ כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב. הִרְגִּינוּ גֵוִים עַמּוֹ

בְּיַדָם עֲבָדֶיךָ יְקוֹם וְנִקֵּם יְשִׁיב לְצָרֵינוּ וְכִפֹּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ:

(א) רבי יהודה בן דמא. לא מלאנו חכם בשם זה במשנה או בצרייתא. הרשב"ץ כתב בספרו מגן אבות שהוא התנא רבי יהודה בן תימא ש'אמרנו עליו במס' חגיגה דף י"ד ע"א ב' הַיָּהּ הָאָדוֹן ה' צְבָאוֹת מְסִיר מִיְּרֹשָׁלַיִם וּמִיְּהוּדָה וּמִשְׁעָנָה אֵלֶּי מִשְׁנֵה כְּגוֹן ר"י בן תימא וּחֲבֵירָיו.

(ב) פָּבָה. חולי ל"ל פָּבָה.

(ג) רבי יהודה בן בבא. על אודות הריגתו אמרו (סנהדרין דף י"ג ע"ב) זכור אותו האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו וכו' שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר סומכין זה תיחרב ותחומין סומכין זהו יעקרו מה עשה יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת, בין אושא לשפרעס, וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר"מ ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמעון וכו' כיון שהכירו אויביהם זהו אמר להן, בניי, ראו, אמרו לו, רבי, מה תהא עליך, אמר להן, הריני מוטל לפנייהם כאבן שאין לה הופכים, אמרו, לא זז משם עד שנעלו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה.

כִּי־דָרַשׁ דְּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים^(א): אֶל־נִקְמוֹת
 יִי אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנָּשָׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הָשִׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים:
 יִדִּין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְיוֹת מַחֵץ רֹאשׁ עַל־אָרֶץ רַבָּה: וְנִקִּיתִי דָמָם
 לֹא־נִקִּיתִי וְיִי שִׁכַּן בְּצִיּוֹן:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף
 אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

גַּם פִּזְמוֹן ע"ס א"ב כפול על אות ו' ולאח"כ חתום גרשם בר יהודה חזק
 פותחין ארון הקדש

זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֹהֲלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

אֲבִדְנוּ מֵאֶרֶץ טוֹבָה בְּחַפְזוֹן.

אָרְכוּ הַיָּמִים וּדְבַר כָּל־חַוְזוֹן.

רבו שנות הגלות, והתקיימו כל הנבואות בענין זה.

בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ פְּרוֹזוֹן.

ישראל מפחדים מאויביהם ולכן חדלו מלגור בערי הפרזות.

בְּמִשְׁמָנֵי שֶׁלַח רוֹזוֹן.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֹהֲלֵי יַעֲקֹב^(ב). וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

גּוֹלָה אַחֵר גּוֹלָה.

גָּלְתָה יְהוּדָה כְּלָה.

דָּוָה כָּל־הַיּוֹם וְכָלָה.

בצער ומתמעטות.

דוֹרֵשׁ וּמִבְקֵשׁ אֵין לָהּ:

הָעִיר הַקֹּדֶשׁ וְהַמְּחֻזָּזוֹת.

שאר ארץ ישראל.

הָיוּ לְחֶרֶפָה וּלְבִזּוֹת.

וְכָל־מַחְמָדֶיהָ נְטוּלוֹת וּגְנוּזוֹת.

(א) כי דורש דמים וגו'. ברבנו בחיי סוף פר' מקץ בענין י' הרוגי מלכות, עליהם אמר דוד ע"ה (תהלים ט יג)
 כִּי־דָרַשׁ דְּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים.

(ב) וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֹהֲלֵי יַעֲקֹב. כן מנהג פפד"מ בער"ה וער"כ (נוהג כלאן יוסף) חבל בחפילת נעילה אומרים
 וְהָשִׁב בְּרַחֲמֵיךָ עַל יִשְׂרָאֵל.

וְאֵין שִׁיּוּר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת^(א):

ולא נשאר

גִּזְאֵל חֲזָק, לְמַעַן פָּדֵנוּ.

רֵאָה כִּי אֶזְלַת יָדֵנוּ.

הלך כוחנו.

שׁוּר כִּי אָבְדוּ חֲסִידֵינוּ.

ראה

מִפְּנֵי אֵין בְּעֵדֵנוּ:

מתפלל

בְּרִית אָבוֹת וְאִמָּהוֹת וְהַשְּׁבָטִים.

רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶּיךָ זָכַר בְּרָבוֹת עֲתִים.

אחרי שנים רבות.

יְהִי זָכַר לְמַכִּים וְנִמְרָטִים.

שאויביהם תולשים את שערם.

וְעָלֶיךָ כָּל־הַיּוֹם נִשְׁחָטִים:

דוֹרֵשׁ דָּמִים דוֹן דִּינֵנוּ.

הַשֵּׁב שְׁבַע־עֲתִים אֶל חֵיק מַעֲיָנוּ.

חֲנָם נִמְכָּרְנוּ וְלֹא בְכֶסֶף קִנְנוּ.

זָקוּף בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְעֵינֵינוּ.

וְהַשֵּׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

ה' זָכַר בְּרִית אֲבֹרָהֶם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהַשֵּׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב.

וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

סוגרין הארון

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתָּ לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיוֹת לָהֶם לְאֵהִים אֲנִי יי'. עָשָׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲרִי־הֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־נִגְעָלָתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי' אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי' אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הַשֵּׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב

(א) וְאֵין שִׁיּוּר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת. בילקו"ש פר' בחוקותי (רמז) תרע"ה עה"פ לא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־נִגְעָלָתִים לְכַלָּתָם) וכי מה נשתייר להם לישראל שלא נמאסו, והלא כל מתנות טובות שניתנו להם ניטלו מהם, מה נשתייר להם, זה ספר תורה שאם לא היה קיים לישראל לא היו משונים מאומות העולם כלום.

יְי אֱלֹהֵיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְי אֱלֹהֵיךָ שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֻצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם וּקְבַצְךָ יְי אֱלֹהֵיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֶמֶר כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמֶר יְי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִיאָדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם מְהוּרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוּרִים וּמְהֻרָּתִים. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מַחֵה כְּשָׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֵה כְּשָׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטְאֶתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מַחֵה כְּשָׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב כְּשָׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטְאֶתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הָאֻזִּינָה יְי בִּינָה הִגִּינָנו: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יְי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לָךְ יְי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

נו תחנה

וּבִכָּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהִי הַשָּׁנָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ, קִץ תְּכַלִּית לְשָׁבִי כְּשֶׁעַ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְעַת סוֹף לְגָלוּתֵנוּ וּלְאַבְלָנוּ, וְאַחֲרִית טוֹב לִימֵי עָנִינוּ וּמְרוּדֵנוּ. כִּי מִשָּׁךְ עָלֵינוּ הַשְׁעָבוֹד וְאָרֶךְ עָלֵינוּ עַל הַמַּלְכוּת. וְהִנָּנוּ בְּכָל־יוֹם הוֹלְכִים וְדוֹלִים, וְנִצְעָרִים^(א) בְּרַבּוֹת הַשָּׁנִים, וְנִמְעָטִים בְּשִׁגְיָאוֹת הַזְּמַנִּים. וְאִין לָנוּ לֹא מִנְהֵל וְלֹא מִנְהָם וְלֹא מַחְזִיק בִּידֵנוּ. כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אִין־מִנְהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יִלְדָּה וְאִין מַחְזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדְּלָהּ (יטעיה נא) וְאִין מִי־יַחֲמַל עָלֵינוּ וּמִי יִנַּחֲמֵנוּ. כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. כִּי מִי־יַחֲמַל עָלֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם וּמִי יִנּוֹד לָךְ וּמִי יִסּוֹר לְשָׂאֵל לְשָׁלוֹם לָךְ (ירמיה טו ט): אוֹ מִי יִגְדֹּר גִּדֹּר אוֹ מִי יַעֲמֹד בַּפָּרִץ בַּעֲדֵנוּ. וְאִין עוֹד לֹא חוּזָה וְלֹא נָבִיא. וְאִין קוֹרָא בְּשִׁמְךָ בְּאַמֶּת מִתְעוֹרֵר לְתַחֲזִיק בָּךְ. כִּי כָלֵנוּ כַּצֶּאֱן תָּעִינוּ. אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ. כָּל־גֹּבֵר אַחֵר בָּצָעוּ. וְכָל־אִישׁ בְּשִׁרִירוֹת לְבוֹ הָרַע. וְלֹא דִי לָנוּ עֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ הָרָאשׁוֹנִים. כִּי הוֹסַפְנוּ עָלֵיהֶם עוֹד חֲדָשִׁים. וְלֹא הוֹכַחְנוּ בְּכָל־הַתּוֹכָחוֹת אֲשֶׁר הוֹכַחְתָּנוּ. וְלֹא הִזְהַרְנוּ בְּכָל־הָאֲזַהְרוֹת אֲשֶׁר הִזְהַרְתָּנוּ. וּמִה־יֵשׁ־לָנוּ עוֹד צְדָקָה וְלִזְעוּק עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ. וְאָנוּ בְּשָׁנֵנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וּנְכַלְמָנוּ בַּעֲוִינָנוּ. וְאִין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ:

(א) נצערים. מתמעטים ל' (בראשית יט כ) הלא מצער הוא.

נז

אָנא הַבֵּט בְּצַדִּיק עַבְדֶּיךָ חֲסִידֶיךָ. אֲשֶׁר הִעָּרוּ נַפְשָׁם לַמּוֹת
עֲלֶיךָ. וְלֹא חָסוּ עַל עַצְמָם וְעַל זִרְעָם. וְקָצוּ וּמָאָסוּ בְּחַיֵּי
הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבָטְלוּ רְצוֹנָם מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ. וְקִדְּשׁוּ שְׁמֶךָ הַמִּיּוֹחַד
וְלֹא חָלְלוּהוּ. וְרָצוּ לַטִּבַּח וּפִשְׁטוּ צִוָּאר וְעָמְדוּ בְּנִסְיוֹן וְנֶאֱמָנוּ.
וּנְבַחְנוּ בְּצִרוּף וְנִמְצָאוּ תְּמִימִים. וְנִגָּעוּ דְּמֵי אָבוֹת וּבָנִים וְדְּמֵי
רַחֲמָנִיּוֹת וַיִּלְדִּיהֶן. וְנִתְעַרְבוּ דְּמֵי אֲחִים וְאֶחָיוֹת. וְדְּמֵי חֲתָנִים
וְכִלּוֹת. וְדְּמֵי יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת. וְדְּמֵי חֲכָמִים וְחֲכָמוֹת. וְדְּמֵי
חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת. וְדְּמֵי יְלָדִים וַיִּלְדוֹת. וְדְּמֵי זָקְנִים וְזָקְנוֹת.
וְדְּמֵי בַּחוּרִים וּבַחוּרוֹת. וְדְּמֵי פֶּרָנְסִים וְחוֹזְנִיהֶם. וְדְּמֵי מְלַמְּדִים
וְתַלְמִידֵיהֶם. וְדְּמֵי דִינִים וְסוֹפְרֵיהֶם. וְדְּמֵי אֲנָשִׁים וְנָשִׁיהֶם.
וְדְּמֵי גְמוּלֵי מַחֲלָב וַיּוֹנְקֵי שְׂדִים. וְנִתְהַרְגוּ כֻּלָּם יַחַד עַל קְדוּשַׁת
שְׁמֶךָ הַמִּיּוֹחַד: אֶרֶץ אֱלֹהֵיכֶם דָּמָם וְאַלִּיָּהִי מְקוֹם לְזַעֲקָתָם עַד
יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם. וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ וְנִקְמַת עַמּוֹ. וְנִקְמַת
תּוֹרָתוֹ וְנִקְמַת דָּם עַבְדֶּיךָ אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָּמָם בְּפָיִם. כְּהִבְטַחְתָּנוּ
בְּיַד אָבִי חוּזָה. הִרְגִּינוּ גּוֹיִם עַמּוֹ כִּי־דָם עַבְדֶּיךָ יָקוּם וְנִקָּם
יָשִׁיב לְצִרְיָו וּכְפָר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: אֶת־אֱלֹהֵי הַמִּזְבְּחוֹת זָכַר.
וְאֶת־אֱלֹהֵי הָעֲקִדּוֹת תִּרְאֶה. כִּי עַל אַחַת הִרְעִישׁ הָעוֹלָם. וְהֵן
אֲרָאֶלֶם צָעֲקוּ חוּצָה. וְנִשְׁבַּעְתָּ לְבָרְךָ עוֹקֵד וְנִעְקֵד לְהַרְבּוֹת
זִרְעָם בְּחוּל הַיָּם. וְאַף כִּי עָתִידָהּ פָּמָה וּכְפָה עֲקִדּוֹת עֲקִדּוֹ
בְּנִיָּהֶם עַל יְחִוֹד שְׁמֶךָ הַנִּכְבָּד. נָא הוֹרֵשׁ דְּמִים, קוֹל דְּמֵי בְּנֶיךָ
צוֹעֲקִים אֵלֶיךָ מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹא־אֶרֶץ לֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר
שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שָׁפְכוּ. הִנָּחֵם, וְשַׁכֵּךְ אָף, וְחַמֵּם כֹּלֵה.
וְתִשְׁבִּית שׁוֹד וְשֹׁכֵר מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְחוּם וְחֲמוּל אֶת־יִתְר
הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאַרְתָּ וְתוֹצִיאֲנָהּ מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. וְחִדְּשׁ עָלֵינוּ
שָׁנָה טוֹבָה. שְׁנַת רְצוֹן שְׁנַת גְּאֻלָּה. שְׁנַת תְּזַכְּרֵנוּ בְּרִית
אֲזָרָה. וְתִזְכְּרֵנוּ זְכוֹת הַנִּעְקֵד. וְצַדִּיקֵנוּ בְּצַדִּיקַת אִישׁ תָּם:

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לִפְנֵיךָ תַּפְלִיתָנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנְתָּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עֲרָף לֹא־מֵר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ שָׁקֵר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֲרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ. הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פְּאִרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיתָה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחַנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־זֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹא־מֵר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ שָׁקֵר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֲרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמוֹרֵט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עֵלֶם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ בָנוּ. פִּרְק אֵין מִידָם. צְרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קִרְאוּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצָּאן וְאַכְדָנוּ:

וְעַד־זֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹא־מֵר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ שָׁקֵר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֲרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָה אָמַר לִפְנֵיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב עַל יַד נְבִיאָה. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מיכה עבדך אִמַר לִפְנֵיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עֵינַי וְעָבַר עַל־פְּשָׁעִי לְשָׂאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחַזֵּק לְעַד אֲפֹי כִּי־חָפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ וַיִּכְבֹּשׂ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּגִיאל אִישׁ חַמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמְתֵּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סִלְּחָהּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אִמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתֵּנוּ גְדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיָחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנְךָ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגְאַסְיָי וַיִּבְקֹשׁ אֶת־עֵזֶן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנַחֲלָתְךָ רַעֲבִי טוֹבָךְ צִמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי וְשִׁעֲךָ יִפְּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹאֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֱמֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֲרָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֲזָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדוּשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדוֹשָׁךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיִּכְלָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קְדוֹשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמָּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שְׁלֹא פָשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנֵנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיְיָשָׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךְ

מלכי המלכים, עֲנֵנו: עֲנֵנו נֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנו: עֲנֵנו סוֹלַח וּמוֹחֵל, עֲנֵנו: עֲנֵנו
 עוֹנֶה בְּעֵת רְצוֹן, עֲנֵנו: עֲנֵנו פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנו: עֲנֵנו צַדִּיק וְיֹשֶׁר, עֲנֵנו: עֲנֵנו
 קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנו: עֲנֵנו רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנו: עֲנֵנו שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנו:
 עֲנֵנו תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנו:
 עֲנֵנו פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנו: עֲנֵנו עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻמִּים, עֲנֵנו:
 עֲנֵנו מְשַׁבֵּחַ אֲמֵהוּת, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו דִּין אֱלֹמֹת, עֲנֵנו:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמְּרִיזָה הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשַׁנְעָקֵד עַל גְּבִי הַמּוֹזֵבֶת הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנו: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
 יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתֶה הוּא
 יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
 בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
 וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנו:
 מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנו:
 מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
 בְּבֶשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה
 לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנו:
 מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשֵׁרִים הוּא יַעֲנֵנו:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיָא רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
 דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
 רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְנָא קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מֵלֵךְ רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנוּנִי: יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־תִּכְחַדְתָּ תִּפְסִיחֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֶנִּי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי
 נִבְחַלְתִּי עֲצָמִי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלְתָּ מֵאֵד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי
 הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּפִמּוֹת זְכָרְךָ בְּשִׂאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי,
 אֲשַׁחֲחֶה בְּכָל־לִילְתָּה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתֻקָּה
 בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲזָן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ
 תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחַלּוּ מֵאֵד כָּל־אֲבִי יִשְׁבּוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מַחֲא וּמַסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מַסִּיק מִשְׂאֵל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא בַּד חֲטָא אֲבוּהִי
 לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאס מַסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדֵּךְ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תֵּאב וְתִבֵּר
 קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמָּךְ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
 וּמֶרְדִּינִן קַמָּךְ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמָטוֹ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶךָ
 דְּנַפְשִׁי. אֲסִי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָי. עַד דְּלֹא נִחָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

נִחַ תַּחֲנֶה ע"ס תשר"ק ובמשקל ח' ח' תנועות ובסוף חתום מאיר ברבי יצחק (שליח ציבור)
 חזק ואמץ
 פיוט זה מתאר את עבודת התמיד בבית המקדש ומתפלל כי קריאתה תיחשב כאילו הקרבנו אותו. עניני עבודת התמיד נלקטו על ידי
 הפייטן ממס' תמיד, יומא ומדות.

תְּפִלָּה תִּקַּח תַּחֲנֶה תִּבְחַר.

תָּמוּר נִיחַח תָּמִיד הַשָּׁחַר:

שְׁקוֹל לְעוֹמְדִים שְׁמֹךְ לְשִׁיבָה.

כָּאֵלֹ זָכוּ תָרוֹם מְזִבָּח:

כאילו זכינו בפס של תרומת הדשן, שהוא הפס הראשון:

רִצְהָ עֲבוֹדָתָם בְּמִקְדָּשׁ שְׁבִיתָם.

תפילתם בבית הכנסת, הוא מקדש מעט בגלות.

כְּבֵית עוֹלָמִים לְעוֹשֵׁי חֲבָתָם:

כעשיית חביתים בבית המקדש:

קָשׁוּב מִקְרָאוֹת וְחֵין הַפְּדָרִים.

קריאת שמע ושמונה עשרה.

כְּעֵין אֲבָרִים וְעָבֹל פְּדָרִים:

ושרפת החלבים:

צְרוּף שְׁטוּחַ פְּנֵי טָפוּחַ^(א).

חשוב מה שאנחנו מרימים ידינו בתפלה לשמים.

כְּמַעֲלָה אֶפֶר לָגֵב תַּפּוּחַ:

כאילו אספנו את האפר על הערמה שהיתה באמצע המזבח ונקראה תפוח:

פָּאֵת קְדִימָה פְּנִיָּהֶם יִזְרַח.

כשאנחנו פונים מזרחה להתפלל, ייחשב לנו.

כְּסוּדָרֵי חֲזִית כְּלָפֵי מִזְרַח:

כאילו סידרנו עצי המערכה שחזיתה כלפני מזרח:

עֶרֶב מִחֻבָּרַת לְמִדּוֹת עֲרוּכוֹת.

קבל ברצון אמירת פיוטים וי"ג מדות.

כְּשִׁרַת כָּשֶׁר שְׁתֵּי מַעֲרָכוֹת^(ב):

כמו כהן כשר שמכין

סְפֹר לְצוּעָדִים לְעִבְדְּךָ גָּשִׁים.

חשוב להולכים ונגשים לבית הכנסת להתפלל.

(א) שמוח. ע"פ הפ' (תהלים פח י) שִׁטְחֹתִי אֶלֶיךָ כָּפִי וי"מ השתחויה כמו רש"י בסוכה (דף נ"ג ע"א) קידה על
 אפים אין לו להשתטח להגיע לארץ גופו אללא פניו כלכל. טפוח. כינוי לשמים שנא' (ישעיה מח יג) וְיִמְיָנִי
 מִפְּחָה שָׁמַיִם.

(ב) שתי מערכות. ג' מערכות היו שם (יומא פ"ד מ"ו) אולם עם הקרבת תמיד הבוקר, סידרו רק שתיים מהן, שהן
 מערכה גדולה ומערכה קטנה של קטורת. המערכה השלישית היתה לקיום האש.

כְּמוֹ בְּעֶזְרָה לְפִים רוֹגְשִׁים^(א):
כאילו נאספו בעזרה לפיס:

נִכּוֹן הַבֶּקֶר וְכוֹכְבֵּי בֶרֶךְ.
מוקדם בבוקר, כאשר הכוכבים עוד לא סיימו לשיר לקב"ה.

בֶּרֶק הַשָּׁחַר זְכוֹת שְׁבַחְבְּרוֹן:
אמרו "ברקאי (לשון אור) האיר כל פני המזרח עד שבחברון", על מנת להזכיר זכות אבות:

מִמֶּנֶּה מְזִרְזוּ לְהָבִיא טָלָה.

בְּלִשְׁבֹּת טָלָאִים בְּבִקּוֹר מִפְּלָא:
נבדק והופרש:

לְכוּם שֶׁל זֶהָב יִשְׁלַח לְהַשְׁקוֹת^(ב).
השקו את התמיד מים בכוס של זהב.

מִבֶּקְרוּ שְׁנִית לְאוֹר הָאֲבֹת:
אע"פ שהוא מבוקר כבר, מבקרו שנית לפני השחיטה לאור האבוקות (לפני הזריחה):

כְּזֹכָה בְּתַמִּיד וְזָכָה אָחִיו^(ג).

בפיס השני, זכה הראשון בשחיטת התמיד וכל העומדים אחריו זכו בשאר עבודותיו.

מִשְׁכּוֹ וְהוֹלֵךְ לְבֵית מִטְבְּחָיו:

יְדֵי שְׁחִיטָתוֹ זָבוּחַ יִחְדָּלוּ.

עַדִּי יִפְתַּח שַׁעַר גְּדוֹל^(ד):
דלתות ההיכל:

טְרוּד עַד־שְׁחִי פֶתוּחַ פִּיּוֹן^(ה).

במפתח הראשון, שלח ידו עד השחי בחור שבדלת ופתח מבפנים, ובשני פתח כרגיל.

שְׁתֵּי מִפְתָּחוֹת לְפֶתַחַו כְּוִן:

(א) בעזרה לפים רוגשים. הפייס היה נערך במקום הקדוש בקדושת עזרה, אבל לא בעזרה עצמה, אלא פייס ראשון בזית המוקד, בחלקו הקדוש בקדושת עזרה, ושאר הפייסות בלשכת הגזית, בחלקה הקדוש בקדושת עזרה. ולדברי הרמב"ם כל הפייסות היו בלשכת הגזית. ועל הפיס שייך לשון רגש, כ"ש (יומא דף כ"ד ע"ב) למה מפייסין ומחזרין ומפייסין אמר רבי יוחנן כדי להרגיש כל העזרה שנאמר אֲשֶׁר יַחְדּוּ נְמוֹתֶיךָ סוּד בְּבֵית אֲהִיִּם נְחִלָּה בְּרָגֶשׁ.

(ב) להשקות. כדי שיהיה עורו נפשט יפה.

(ג) בזכה בתמיד וזכה אחיו. בפייס השני זכו י"ג כהנים, הראשון זכה בשחיטה, השני בזריקה, השלישי בדישון מזבח הפנימי, הרביעי בדישון המנורה, ששה זכו בהעלאת אברים, הי"א זכה בחביתים, הי"ב בסולת, והי"ג ביין.

(ד) עדי יפתח שער הגדול. בתמיד (פ"ג מ"ז) לא היה שוחט השוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח.

(ה) טרווד עד שחי וכו'. השער הגדול (דלתות ההיכל) היה נפתח מצפנים. הכהן נכנס דרך הפשפש הצפוני לתא שממנו נכנסים להיכל. על מנת לפתוח את דלת הפשפש, השתמשו בשני מפתחות, והיה מכניס את זרועו עד האציל לתוך חור שצדלת, ומכניס את המפתח הראשון מצפנים; המפתח השני היה פותח בו כבכל מפתח רגיל. הפייסן סתם ולא פירש כי הזוכים בדישון מזבח הפנימי ובמנורה הם נכנסו לפתוח את ההיכל, כאשר ביד כל אחד מפתח, בנוסף, מדשן המזבח לקח בידו טני (סל), ומדשן המנורה נטל בידו כוז (קנקן). אחרי שפתחו את השער הגדול, מדשן המזבח היה מסיר את אפר המזבח, ומדשן המנורה היה מכבה חמשת הנרות מאל מערב, מסיר את השמנים ואת הפתילות הישנים ומכין חדשים לכוֹרֶךְ הדלקתם בערב. כשיאלו השאירו את הטני ליד המזבח ואת הכוז על המעלה השניה, ולכן היו צריכים להיכנס שוב להיכל על מנת להוציא אותם, לפני הקטרת הקטורה, כפי שיתבאר בהמשך.

חֲרָצִיו בְּגִלְגָּלוֹ וְצִירֵי צָרִיחוֹ.

צירי הדלת היו מסתובבים בחריצים ועושים רעש.

וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּבִקְעַת יְרִיחוֹ^(א):

זְרִיזִים זְהִירִים עֶקְדָה לְגִמּוֹר.

לעקוד את התמיד.

בְּיָד וְרָגֶל בְּיִצְחָק בְּהַר מוֹר:

וְזָכוּ שְׁנֵי זֵת שְׁחִיטָה לְשִׁמּוֹשׁ.

הטבעת השניה שבעזרה שימשה לקרבן התמיד.

וְשִׁחַר וְאַמָּשׁ לְמוֹל הַשְּׁמֹשׁ:

בבוקר, שניה שבמערב, ובין הערבים, שניה שבמזרח:

הֲרַמַּת שְׁתֵּי לְאַרְבַּע יְתָרוֹם.

זריקת דם התמיד שתיים שהן ארבע.

לְמִזְרַח צָפוֹן לְמַעְרָב דָּרוֹם:

על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית:

דְּמֵי שִׁירִים יְסוֹד הַדָּרוֹם.

הנותר בדם היה שופך על יסוד המזבח מדרום.

וְטַעֲוֹן הַפֶּשֶׁט וְכִלְיִל לְמָרוֹם:

הפשיטו אותו, ושרפו את בשרו לעשות נחת רוח לה':

גִּלְל הַנְּתִיחָה מִרְבֵּה בְּדַבּוֹר.

גלל שענין הנתיחה מרבה בדרך.

שְׁתִּיקָה יָפָה וְאַיִמַּת צְבוֹר:

עדיף לדלג עליו שלא להטריח את הציבור:

בְּתִשְׁעָה קָרַב בְּצִרוּף זָכִים.

תשעה כהנים הלכו למזבח, שישה עם איברי הקרבן, בנוסף עוד שלושה שזכו.

חֲבֵתִים סֶלֶת וַיִּין הַנֶּסְכִּים:

בחביתים, בסלת, וביין:

אֲזִי יָם כֶּבֶשׂ מִלְּחָוִם^(ב) וּבָאוּ.

שמו אותם במערב הכבש ומלחום, ואז הלכו.

בְּלִשְׁכַּת גְּזִית שִׁמֶע יִקְרָאוּ:

מְבָרְכִים בְּמִנּוּי בִּרְכָה אַחַת.

לפני קריאת שמע, בירכו בציווי הממונה, ברכה אחת והיא אהבה רבה.

עֲשֶׂרָה דְּבָרוֹת וּמוֹסִיף בְּנִחַת:

וגם עשרת הדברות, ובשבת עוד ברכה נוספת:

(א) ונשמע קולו וכו'. בתמיד (פ"ג מ"ח) מיריחו היו שומעים קול שער הגדול שנפתח.

(ב) מלחום. פרט ליין שאין מליחה ליין.

אָמֶת וְעִבּוּדָהּ וּבִרְכַּת בְּהֵנִים^(א).
ואחרי קריי"ש, אמת ויצבי, רצה,

יְבָרְכוּ הָעַם בְּרָכָה נְהֵנִים:
והעם נהנים מהברכה:

יְבָרְרוּ חֲדָשִׁים לְפָנִים קְטוֹרֶת.
בפס השלישי, בחרים לקטורת כהן שלא זכה בה מימיו.

וְלֹא שָׁנוּ בָּהּ וְהִיא מַעֲשֶׂרֶת:
לא נתנו שוב למי שכבר זכה בה, כיון שהיא מעשרת, כדי שכולם יזכו לעושר:

רְבִיעֵי פִּים בִּיחָד נִקְבְּעוּ.
חדשים גם ישנים

נִתְחִים לְהַעֲלוֹת לִגְבַּ הַמֶּרְבֶּע:
המזבח:

בְּקוֹל מַגְרָפָה מְרַבִּים זְמָרִים.
אז זרקו את המגרפה, והיא כלי שיר שמוציאה מאה מיני זמר.

וְקוֹלָהּ נִשְׁמַע בְּעִיר הַתְּמָרִים:
ביריחו:

רְגִילִים לְקוֹלָהּ לְוִיִּם וְכֹהֲנִים.
קול המגרפה היה סימן ללויים ולכהנים.

לְשִׁיר וְהַשְׁתַּחֲוֹת הָיוּת מְזַמְּנִים:
להתכונן לשיר ולהשתחוות:

בְּמַעֲלוֹת אוֹלָם עֲלוֹת בְּמַרוּצָה^(ב).
הזוכים בקטורת ובמחתת הגחלים עלו במדרגות לאולם

מִדִּשָּׁן פְּנִימִי טָנִי טַל וַיֵּצֵא:
מי שזכה בדשון המזבח הפנימי נטל את הסל שבו הדשן

יִדְשֵׁן מִנוֹרָה וְכָבֵה יַעֲרֹכוּ^(ג).
מדשן נר א' ממזרח, ואם מצא נר ב' (שנקרא נר מערבי) שכבה, דישנו והדליקו שוב.

וְהַכּוֹז נָטַל וְנִחַץ לְדֶרְבּוֹ:
כוז הוא קנקן הזהב בו נתנו את דשן המנורה

יִרְדֵּד זֹכֶה בְּשׁוּלֵי מַחְתָּה.
הזוכה במחתה, אחר ששפך את הגחלים על המזבח, היה משטיח אותם בשולי המחתה.

(א) וברכת בהנים. אין המדובר כאן בצרכת כהנים כנשיאת כפים, שהרי נשיאת כפים היתה אחרי הקטורת, כפי שיתבאר לקמן, אלא לפי הרמז"ס מדובר בצרכת שים שלום בלבד, ולפי ראשונים אחרים בקריאת פסוקי צרכת כהנים, ללא נשיאת כפים, וכן משמע מהמאירי (צרכות דף י"א ע"ב).

(ב) עלות במרוצה. ולפניהם מי שזכו דישון המזבח הפנימי והמנורה (תמיד פ"ו מ"א).

(ג) ידשן מנורה וכבה יערכו. חמישה נרות מלך מערב כבר דישן לפני שחיטת התמיד, ועכשיו מדשן את שני הנרות מלך מזרח. הנר השני מלך מזרח נקרא נר מערבי, ועל לימי שמעון הצדיק, היה דולק בנס מערב עד ערב, למרות שלא נתנו בו שמן יותר מחצרי. משמת שמעון הצדיק, היה הכהן מדשן אותו ומדליק אותו מיד, ושוב מדשנו ומדליקו בערב. וז"ל המשנה (תמיד ו' א) מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק וכו' מלאו שכבה מדשנו ומדליקו וכו'. ומאות נר מערבי שיהיה דולק כל היום, דרשו בספרי ריש בהעלותך, שומע אני שיהיו דולקים לעולם, ת"ל מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר (ויקרא כד ג), אי מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר יכול כולם מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר, ת"ל לִפְנֵי ה' תָּמִיד שיהיה נר מערבי דולק תמיד וּמִתּוֹס' יומא דף ע"א ע"א ד"ה ולהטיב משמע שזו אסמכתא. ופירשתי כדעת התוס' [ומנחות דף פ"ו ע"ב] שלא היה מדליק בדוקר אלא נר מערבי בלבד וכן מש' מהשגת הראצ"ד בפ"ב מעבודת יום הכפורים.

לְגַחֲלִי אֵשׁ וְשַׁחַח וְאַתָּה:
והשתחוה

צָבוּר הַקְטָרֶת פְּנִימָה חוּץ לוֹ.
להתחיל ולשפוך את הקטורת לצד מערב, רחוק ממנו.

מִלְמָדִים מִקְטִיר בְּלִי כֹוֹת אֲצִילוֹ:
כדי שלא תִּכָּה זרועו:

חֲרָדִים לְפָרוֹשׁ בְּעֵת הַקְטָרָה.
הכהנים יצאו

חֲשִׁי כַפָּרָה לְחֵץ מַטָּרָה^(א):
כפרה בסתר לעון לשון הרע:

קְבוּעוֹת הָיוּ לְמוֹל הַפְּרָצוֹת.
כנגד י"ג פראות שפרצו מלכי יון.

בְּהִשְׁתַּחֲוֹאוֹת לֹא חֵי לְרָצוֹת:
תיקנו י"ג השתחואות:

חֲגוּרֵי חָרֵב כָּתַב וְלֹא כָנִי^(ב).
נשאו כפיהם לברך ברכת כהנים ואמרו את ה' ככתבו.

מְבָרְכִים אַחַת וְעַל רֹאשׁ מְנוּי^(ג):
במקדש לא ענו אמן בין פסוק לפסוק והרימו ידיהם מעל ראשיהם:

זְמַן הַגְּדוֹל לְחֶלְקוֹ כֹּוֹשׁ.
כשכהן גדול רצה לקחת חלק בעבודה.

סֶגֶן מִיָּמִינוּ עֲלוֹת בִּבְכָשׁ:
עלה עם הסגן בכבש לראש המזבח:

קָרְבִּים אֲצִילוֹ וְלוֹ מַגִּישִׁים.

נִתְחַיִּים לְסִמּוּךְ זֶרֶק לְאֲשִׁים:
הביאו את הנתחים והוא סמך ידיו עליהם וזרק אותם לאש:

וְאֵז בִּשְׂתִיתִין נִסְכִּים סִידָר.
שיתין הם חלל תחת המזבח שלשם יין הנסכים יורד

(א) חשי כפרה בו'. הקטורת כפרה בחשאי על לשון הרע שהוא מעשה חשאי (יומא דף מ"ד ע"א). לה"ר נמשל לחץ כמו שנאמר (ירמיה ט ז) חץ שחוט לשונם מִרְכָּה דְבָר ואמרו במדרש (בראשית רבה נח יט) ומה ראה למשלן בחץ מכל כלי זיין אלא כל כלי זיין מכין במקומו וזה מכה מרחוק כך הוא לשון הרע לאמור זרומי וקטיל בסוריא. א"נ כשם שהמוכה בחץ אינו יודע מי הכהו, כך מי שאמרו עליו לה"ר אינו יודע מי אמרו. ועוד זורק חץ אין בידו להשיבו, כך בעל הלשון, אחר שיצא מפיו לא יוכל לתקון (שע"ת ג רז, רח).

(ב) חגורי חרב וכו'. במדרש (במדבר רבה יא יט) שְׂשִׁים גְּבָרִים קָבִיב לָהּ אֵלּוּ שָׂסִים אוֹתוֹת שְׂצִדְכָת כַּהֲנִים. מִגְבְּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מַגְבִּירִים אֶת יִשְׂרָאֵל וכו' בָּלֶם אֲחֹזִי חָרֵב מִלְּפָדִי מִלְּחָמָה שֶׁהֵם נִלְחָמִים כִּנְגַד כָּל פּוֹרְעָנוֹת שְׂצִדְכָתוֹ. אִישׁ חָרֵב עַל־יָרְכוֹ, שֶׁאִפִּי אֵלֶם רֹאֶה בְּחִלּוֹמוֹ כְּאִילוֹ חֲרָב מִחֲתַכַּת בִּירְכוֹ מִהַ יַּעֲשֶׂה יִשְׂכִּים לְבִית הַכִּנְסָה ויעמוד לפני הכהנים וישמע בצרכת כהנים ואין דבר רע מזיקו. ובמקדש היו אומרים את השם מפורש כמו שדרשו חז"ל (במדבר רבה יא י) אֶת־שְׁמִי הַמְּיוֹחַד לִי.

(ג) מברכים אחת. במשנה (סוטה ז א) ברכת כהנים כילד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות (פי' עונים אמן בין פסוק לפסוק), ובמקדש ברכה אחת (אין עונים אמן בין פסוק לפסוק). ועל ראש מנוי. במשנה (תמיד ז ב) במדינה הכהנים נושאים את כפיהם, ידיהם כנגד כתפותיהן, ובמקדש על גבי ראשיהן. מנוי. כן נקרא הכהן ע"ש שמונה לעבוד במקדש.

מִתְחַזְּרִים בָּאִים עֲמוּד לֹא אֶצֶל
תּוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת וּשְׁנֵי כַהֲנִים בָּאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל הַסֹּגֵן

צִדְדָּה^(ה), מְקִיֵּשׁ לְשִׁמֶּעַ צִלְצֵל^(ב):
משני צדדיו, הסגן היה מקיש בצלצל:

לְיָוִם דְּבָרוֹ בְּשִׁיר תַּחֲוִיתָ.

לִפְרֹק תִּקְיָעָה וְהִשְׁתַּחֲוִיָּה:
הגיעו לפרק, תקעו והשתחוו:

וְזֶהוּ סֵדֶר עֲבוֹדַת תְּמִיד.

לְבֵית אֱלֹהֵינוּ מִהָרָה לְהַעֲמִיד:
שׂוֹיבֵנָה מִהָרָה:

תָּמִיד הַבִּקֵּר יִשְׁלַם בְּסִפּוֹר.

לְעוֹלָם^(ג) זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל כְּפֹר:

בְּסִדְרוֹ מִנְחָה וְנֶסֶךְ קָרֵב.
באותו סדר. עם מנחה ונסכים

עֲשׂוֹק בַּיָּמַי לְעֵתוֹת עָרֵב:

בְּאַחַד עֶשֶׂר זְכוֹת בּוֹ מְחֻזָּרִים.

עסקו בו אחד עשר כהנים, תשעה מהם שכבר עסקו בתמיד הבוקר.

שְׁנַיִם בְּיָדַי שְׁנֵי גְזָרִים:
ועוד שנים עם שני גזרי עצים:

בְּבָשִׁים כּוֹבְשִׁים עֲוֹנוֹת מְכַבְּסִים⁽⁷⁾.
בבשים של קרבו התמיד

כְּתִינוּק שְׁנָתוֹ מִגָּלָה עוֹשִׁים:
בן שנה, כלל ישראל

(ח) צדדה. (במדבר לד ח) ת"י מן תרי יטטרוי, פי' משני דדיו. נ"א צָרְדָה. פי' הקיס באצבע צָרְדָה (נחלקו בה הראשונים אם היא האצבע הסמוכה לאגודל או האצבע האמצעית) כמו שמאכלנו ביומא ז א ז ממין לפניו באצבע צָרְדָה. וז"ע מנין לו לפייטן שהיה מהקיס על האללל באצבע צדה ולא בכל היל. וכבר תמה על הנוסח צָרְדָה בספר תשבץ קטן (מכון תורה שבכתב, ירושלים תשס"ה) והכריע לומר צדדה.

(3) מקוֹשֵׁשׁ לַשְּׁמוּעַ צִלְצַל. תָּנֹן (תַּמִּיד ז ג) שָׁחָה לַנֶּסֶךְ וְהִנִּיף הַסֶּגֶן בְּסוֹדֵרָיו וְהִקְיֵשׁ בֶּן אֶרְזָא בְּצִלְצַל וְדָבְרוּ הַלּוֹיִם בְּשִׁיר.

(ג) לעולם זאת. בזמנחות (דף ק"י ע"א) אמר רבי יוחנן מאי דכתיב זאת תורת ההפסאט וזאת תורת האשם כל העוסק בצורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בצורת אשם כאילו הקריב אשם, לעולם זאת על-ישראל (ד"צ ב ג), אמר ר' יוחנן אלו תלמידי העוסקין בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם.

(7) כבשים כובשים עונות מכבסים. זילקוט שמעוני פר' פינחס, ב"א פבשים כובשים עונותיהן של ישראל כמו
לאת אמר ישׁוב ירְחֵמנו יִבְשׁ עֵינֵינוּ, וזית הלל אומרים וכו' פבשים שהן מכבסין עונותיהן של ישראל
ועושין אותן כתינוק בן יומו, שנים ליום בגלל היום, שנים ליום, פרקליט לאותו יום שנאמר וְהָיוּ לִי אָמָר ה'
צבאות ליום אשר אני עֹשֶׂה סִגְלָה.

פֶּרֶקְלִיט סִנְגֹּר בְּצֶדֶק לְלוֹנְנָה^(א).

היו מליצים טוב עלינו, ובזכותם לא היה אדם לך בירושלים וחטא בידו.

בְּעִיר אֱהִינוּ אֱהִים יְכוֹנְנָה:

יבנה אותה:

דְּמִי אֶל־תִּתְּנוּ מִמֶּנִּים שׁוֹמְרִים.

אל תשתקו, מלאכים.

וְאַתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם אוֹמְרִים^(ב):

האומרים לה' – ואתה תקום תרחם:

יְרוּשָׁלַם תִּהְיֶה בְּנוֹיֵת עָרִין.

הבנויה בשמים.

יְכוֹנֵן וַיִּשִׁים לְשֵׁם בְּאֶרֶץ:

וַיַּעֲמֹד הַמֶּשֶׁל שֶׁר הַגְּדוֹל^(ג).

מיכאל

בְּעֵד בְּנֵי עַמּוֹ לְחַנֵּן מַגְדוֹל^(ד):

בעד כלל ישראל יתפלל לקב"ה:

תַּחֲנֹת שְׁוֹעִם לְהַכְתִּיר תַּעֲרֹב^(ה).

תתקבל תפילת ישראל להיות לכתר לה'.

לְמִזְבֵּחַ מַעֲלָה בְּכָלִיל יִקָּרֵב^(ו):

ויקריב אותה מיכאל כקרבן על המזבח שבשמים:

וַיֵּשֶׁר הַפֶּחַד אַחֲוָרִי פֶּרְגוֹד.

גבריאל שנמצא בפנים למחיצתו של מקום.

בַּיֶּשֶׁר תִּלְיִן וּבִזְכוּת תִּאֲגוֹד:

(מדברים למלאך גבריאל) נא הלץ בזכות ישראל:

בָּאֵז לְחַמּוּדוֹת בְּלִמְדָּךְ זְכוּת.

כאשר לימדת זכות על דניאל – המטנה חמודות (דניאל ט כג)

זְכוּת חֲזוֹר לְמִשְׁלַל וְנִסִּיכוֹת^(ז):

חזרת לממשלתך:

(א) בצדק ללוננה. במדרש (במדבר רבה כא כא) מעולם לא היה אדם בירושלים וזידו עון כיול תמיד של שחר מכפר על עבירות שזלילה ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום מ"מ לא לן אדם בירושלים וזידו עון שנאמר (ישעיה א כא) צֶדֶק יִלִּין בָּהּ.

(ב) ואתה תקום תרחם אומרים. כמו שאמרו (מנחות דף פ"ז ע"א) כתיב עֲלִי־חֻמֹּתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפֶּקֶדְתִּי שְׁמִרִים פְּלִיָּהוּם וְכָל־הַלִּילָה תִּמְיֵד לֹא יִחַשּׁוּ הַמִּזְבְּרִים אֶת־ה' אֶל־דְּמִי לָכֶם מֵאִי אִמְרֵי הַכִּי אִמְרֵי רַבָּא זֶר רַב שִׁילָא אֶתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם צִיּוֹן.

(ג) המושל שר הגדול. במס' דרך ארץ פרק השלום, על הפסוק הַמֶּשֶׁל וְפָחַד עַמּוֹ (איוב כה ב), הַמֶּשֶׁל זֶה מִיכָאֵל, וְפָחַד זֶה גַּבְרִיאֵל. ומיכאל נקרא הַשֶּׁר הַגְּדוֹל (דניאל יב א).

(ד) מוגדול (ש"ב כב נא). כינוי לה'.

(ה) להכתיר תערב. במדרש (שמות רבה כא 7) המלאך הממונה על התפלות נוטל כל התפלות שהתפללו בכל הכנסיות כולן ועושה אותן עטרות ונותן בראשו של הקדוש ברוך.

(ו) למזבח מועלה וכו'. במנחות (דף ק"י ע"א) א"ר גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.

(ז) לממשל ונסיכות. ביומא (דף ע"ז ע"א) שגבריאל נדחה מאחורי הפרגוד על ששינה בציוויו של מקום, וכאשר לימד זכות על דניאל איש חמודות, חזר לגדולתו.

מיכאל וגבריאל,

כדי שיתעוררו רחמיו.

וְאֵנָּחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהִנְעֵשָׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֲסִדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הַפָּחָה: יְהִי־חֲסִדֶּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכַּרְלָנוּ עֲוֹת רֵאשֵׁנִים מִהֵר יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מֵאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ כִּי־זוֹ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם

תזכור: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרָכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובחיצון את־תפלתנו:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לצום גדליה

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶיךָ:
דְּלִתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֶל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תִּפְלָה:

שֹׁמֵעַ תִּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאֶה: יִבּוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶה: יִבּוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וּיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבּוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְּבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קִרְבֵי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבָשָׁת: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבּוֹא בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱהִינּוּ: גְדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלֵינוּ קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ בִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהַמֶּתְנַשֵּׂא

לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אֶתָּה וְגָדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדוּמָה לִי בְּבָנֵי
אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קְדָשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהוָה וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֱלֹהִים יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲנִי כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵינַי וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחְיֶיךָ לְעַד אֲפֹי בִּיחָפְזִי חֶסֶד הוּא: לָכֵן גְּרַנְנָה לִי גְרִיעָה לְצוֹר
יִשְׁעֵנוּ: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לֹא:

צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֹאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:

לָךְ יוֹם אֶפְיֶלְךָ לְיִלָּה אֶתָּה הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשֹׁמֵשׁ: לָךְ שָׁמַיִם אֶפְיֶלְךָ אֶרֶץ תִּבְלָה
וּמְלָאָה אֶתָּה יְסֻדָּתָם: אֶתָּה הַצִּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף אֶתָּה יְצַרְתָּם:
אֶתָּה רִצְצָתָ רֹאשֵׁי לְוִיתֵן תִּתְנַנְנוּ מֵאֲכָל לֶעָם לְצִיִּים: אֶתָּה פֹּרַרְתָּ בְּעֶזְךָ יָם
שִׁבְרָתָ רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־חֲפֹזִים: אֶתָּה בָּקַעְתָּ מַעֲיָן וְנָחַל אֶתָּה הוֹבִשְׁתָּ נְהָרוֹת
אִיתָן: אֲשֶׁר־לֹו הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיַּבְשֵׁת יָדָיו יָצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ מְחַקְרֵי־אֶרֶץ
וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לֹו: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נָפֵשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ: הַנִּשְׁמָה לָךְ
וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוֹסֶה עַל עַמְּלֶךָ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פֶּעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ:
אֲתַנּוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי רַחוּם וְחַנּוּן
שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ
מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

גמ' פתיחה ע"ס א"ב וזכור חתום בנימין (בר זרח)

אִיךְ נִפְתַּח פֶּה לְפָנֶיךָ דָּר מְתוּחִים^(א).

יושב בשמים.

בִּימֵים הָאֵלֶּה לְשֹׁפֹךְ שִׁיחִים.

בעשרת ימי תשובה

נִעְלָנוּ נְתִיבוֹתֶיךָ הַיִּשָּׁרִים וְהַנִּכּוֹחִים.

והנכונים.

מאסנו בדרכיך

דִּבְקָנוּ בְּתוֹעֲבוֹת וּבְמַעֲשִׂים זְנוּחִים.

מאוסים, שראוי להזניח אותם.

הִלַּכְנוּ אַחֲרֵי מִשְׁאֹת שָׂוָא וּמְדוּחִים.

נבואות שקר שהרחיקו אותנו מן האמת.

וְהִקְשִׁינוּ עָרֶף וְהִעֲזֵנוּ מִצַּחִים.

זַעַמָּתָ בְּשִׁלָּנוּ, בֵּית מִשְׁכָּנוֹת מְבַטְחִים

קצפת בגין עוונותינו, ובית המקדש

חָרַב, וּפֶם רִיחַ נִיחוּחִים.

ובטל

(א) מתווחים. השמים, כמו שנא' וַיִּמְתָּחם בְּאֵהָל לְשִׁבְתָּ (ישעיה מ כז).

מִרְדּוֹ וְטִלְטְלוּ בְּהַגִּים הַמְּשׁוּחִים.

גורשו וגלו

יִזְדְּעִי עֶרֶךְ עוֹלוֹת וְזִבְחִים.

שידעו איד לערוך על המזבח את העולה והשלמים.

בְּפֶה יִפְרֹתְנוּ עַל יְדֵי צִירִים וְשְׁלוּחִים.

הנביאים שלוחיך. לזר ושליח ענין אחד

לֹא הִקְשִׁבְנוּ לְמוֹרִים וּמוֹכִיחִים.

מֵאִז וְעַד־עַתָּה אָנוּ נִדְּחִים.

נִהְרָגִים נִשְׁחָטִים וְנִטְבָּחִים.

שִׁרְדְּנוּ מִתִּי מֵעַט בֵּין קוֹצִים בְּסוּחִים^(א).

אויבינו המזיקים לנו כקוצים כרותים ויבשים.

עֵינֵינוּ כָּלוּת לְמִצּוֹא רְוָחִים.

מתגעגעות לצאת משעבוד.

פּוֹרְכֵי עֶמֶךְ אֲשֶׁר לִמַּת שׁוֹחֲחִים.

מעבידי עמך, המשתחוים לע"ז, אל שאינו חי.

צָפַר וָעָרַב הֶפְּחָה מִצְלִיחִים.

בוקר

קָמִים לְמוֹלֵךְ וְנֶאֱצוֹת שׁוֹחֲחִים.

ואומרים לעברנו דברי גידוף.

רְעוּצִים וְרִצּוּצִים, בְּפֶה אַתָּם בּוֹטְחִים.

אתם השבורים וההרוסים,

שׁוֹכֵן עַד וְקָדוֹשׁ, צִפָּה בְּעֶלְבוֹן אֲנוּחִים.

ראה בעלבון ישראל הנאנחים.

תְּמוּכִים עָלֶיךָ וְלֹךְ מִתְאַחִים^(ב).

מתחברים.

בְּנוֹרָאוֹת יְמִינְךָ נוֹשָׁע לְנִצָּחִים.

כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוּחִים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוּחִים וְעַל צִדְקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתְּהָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צִדְקוֹת מִקֶּדֶם מַעֲבִיר עוֹנוֹת עִמּוֹ וּמִסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמִקֵּים שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּהָ הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן בְּבוֹדְךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבְךָ

(א) בין קוצים בסוחים. דימה את אויבי ישראל לקוצים כרותים, שהם יבשים, ומזיקים יותר מקוצים לחים (נד"ק ישעיה לג יז).

(ב) מתאחים. ל' חיבור כמו אותן קרעים מתאחזין או אין מתאחזין (מ"ק דף כ"ד ע"א). ובמדרש (במד"ר פר' י"ג) דקשו, אחותי, שנתאחו לי בגלות.

לְמֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֲרָחוֹת חֲסִדֶיךָ גָּלִיתָ לָּו וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ
אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כָּלֹּו בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן
כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי
אֶת־אֲשֶׁר אֲחוּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵי אֲרָךְ אֲפִים אַתָּה. וּבָעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת
רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֹרַע יְדִידֶיךָ: תִּפְּן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי
אַתָּה הוּא בָּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. כְּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם:
מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוּב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ נַחֲסָה וְנִתְּלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד
יְיָ בְּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אֲשָׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוּן שׁוֹעֲתֵנוּ
וְתִקְשִׁיב מִנוּ מֵאֲמָר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נֶאֱמָר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עוֹן וּפְשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיבוֹן
וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאֲמָרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׁיִרְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאֲמָרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמָר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמָר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שָׁמְךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפָּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעִדָּנוּ שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כְּחַטָּאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הַגָּבֵר חֲסִדֶּךָ עֲלֵינוּ: כְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְבַּב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כְּרַחֵם אֲבִי עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַפְּלָחוֹת כִּי
מִרְדָּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בְךָ וְנִתְּתָם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׁכִינָתָם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִינָתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִדֶּךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׂאתָה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשָׁם נֶאֱמָר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי כְּדָבָרְךָ: תַּיִתּוּ אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעַ

פָּקַח עֵינַיִךָ וּרְאֵה שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלְחָה
אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

ס על סדר א"ב ומחזרו יוסף

פיוט זה בארבעה מאמריו הראשונים עוסק בענינו של יוס. אחרי שהחריב נבוכדנצר מלך בבל את ירושלים הגלה לבבל יהודים רבים
אבל השאיר בארץ מלכת עם הארץ כורמים (יודעי עבודת הכרם) ויוגבים (יודעי עשיית היין) כדי שהאלמה לא תשם ומינה עליהם
את גדליה בן אחיקם. כאשר גדליה נהרג על ידי ישמעאל בן נתניה, גם יהודים אלה ברחו מהארץ ונותרה שוממה.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲבֹלָה נַפְשִׁי וְחַשְׁךָ תִּתְּנֵנִי.

ומראה פני נהיה שחור.

בֵּית תַּפְאֲרֹתֶיךָ כְּנֶשֶׁף בּוֹ הָאֵרִי.

בית המקדש, נשף בו נבוכדנצר והחריב אותו.

גַּם פִּלְטָתִי אֲשֶׁר עָזְבוּ וַשְׂאֲרִי^(א).

אשר הניחו האויבים

דַּעְכוּ כְּהִיּוֹם בְּשִׁלּוֹשָׁה בְּתִשְׁרִי:

נהרסו

הַמַּיִם הַיְּיֻדוֹנִים שְׁטַפּוּנוּ בְּדִלְקָם.

מיניו לרשעים

וּבֹסְסוּ מִקְדָּשׁ וּבָזְזוּ חֻלְקָם.

ורמסו את בית המקדש ולקחו את כלי הקדש לבבל.

זָקְנֵי שְׂאֲרִית אֲשֶׁר פָּלְטוּ מִיּוֹם נָקָם.

מיום החורבן.

חָבְלוּ עֲתָה בְּיוֹם צוֹם גְּדַלְיָה בֶן־אֲחִיקָם:

טִרְפוּ דִלַת עַם הָאָרֶץ.

נעקרה דלת עם הארץ אשר הושארה על ידי נבוכדנצר.

יִתֵּר הַגָּזֶם אֲכַל הָאָרֶץ בְּמָרָץ.

מה שהשאיר נבוכדנצר (הגזם) אכל ישמעאל (הארבה). גזם ולארכה שני מיני חגב (והוא לה"כ יואל א' 7)

כְּרִמִּים וַיּוֹגְבִים פְּקֻדַּת מִרְגִּיז הָאָרֶץ^(ב).

אשר הושארו בציוויו של נבוכדנצר

לָהֲטוּ וְלֹא הָיָה בָם גִּדְר־גִּדְרָה וְעִמָּד בַּפָּרִץ:

נשרפו

מָה אֶסְפֵּר וְאֲנַחֲתִי עֲצוֹמוֹת.

נִקְטָה נַפְשִׁי^(א) וּמִקְהֵלוֹתֵי עֲגוֹמוֹת.

עצובות

נאנחת

(א) וַשְׂאֲרִי. כן הוא מנוקד בכל הספרים, ולפי זה נראה כי הוא מלשון שְׂאָר (ויקרא יח ו) וייתכן כי הניקוד הנכון שְׂאֲרִי, פי' מה שנשאר ממני.

(ב) מִרְגִּיז הארץ (ישעיה יד טז). כינוי לנבוכדנצר.

(ג) נקטה נפשי (איוב י א). ל' אנהה כמו שפירש"י (יחזקאל כ מג) וַנִּקְטָתָם ל' אנהה.

שְׁרִידֵינוּ אֲשֶׁר נִשְׁאַרוּ מִיְקוּד אֵשׁ לְתַעֲצוּמוֹת.

משריפת האש להתגבר.

עוֹד הֵם לֹא נִתְקַיְמוּ וְנִתְּשׁוּ בְּחַמוֹת:

והוגלו

פָּנִיךָ עַד־מַתִּי מִמֶּנּוּ תִסְתִּיר.

צַעֲקֵתֵנוּ שְׁמַע וְאַסִּירֵנוּ תַתִּיר.

קְדוֹשׁ הַבֵּיטָה בִּי אֵין בְּעֵדֵנוּ מַעֲתִיר.

מתפלל.

ראה

רְאֵה דְלוּתֵנוּ וְשִׁבַּח לָךְ נִכְתִּיר:

שִׁדְדֵנוּ מְדוֹר לְדוֹר וּמִקֵּץ לְקֵץ.

שָׁרַשׁ צָפַע מְעוֹפֶף^(א) אוֹתָנוּ עוֹקֵץ.

נחש צעיר, הקופץ מהר כמו ציפור פורחת, עוקץ אותנו.

תִּקְיָה, לְמִשְׁפָּטֵנוּ הָעַר וְהָקֵץ.

תִּכְפֹּר עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתֹאמַר קֵץ:

קץ לצרותינו:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחִטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ בִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ בִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל
עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ בִּי כְשִׁלְתָּ בְּעוֹנֶיךָ: קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלָּי אֲמָרוּ
אֵלָּיו כָּל־תְּשׂא עֵז וְקָח־טוֹב וְנִשְׁלָמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ^(ב): שׁוּבוּ בָנִים
שׁוֹבָבִים אֲרָפָה מִשׁוֹבְתֵיכֶם הִנֵּנוּ אֲתָנוּ לָךְ בִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: קִרְעוּ

(א) שורש צפע מעופף. לה"פ (ישעיה יד כט) בִּי־מִשְׁרָשׁ נָחַשׁ יֵצֵא צָפַע וּפְרִיז שָׂרָף מְעוֹפֶף, וּפִירָשׁ בַּמִּלּוּדָה (ישעיה ל ו) מִן נַחֵשׁ הַדּוֹלֵג מִמֶּקוֹם לַמֶּקוֹם וְנִרְאֶה כְּאִילוֹ הוּא עַף וּפּוֹרַח.

(ב) כָּל תְּשׂא עֵז (הושע יד ג). כָּל עוֹנוֹתֵינוּ סִלַּח. וְקָח־טוֹב. מַעֲט מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁבִּידֵינוּ קָח צִדִּיק וּשְׁפָטוּ אַחֲרֵיהֶם, ד"ל קִבֵּל דְּבָרֵינוּ הַטּוֹבִים צוּרֵינוּ וְתַפִּילָה מֵאִתּוֹ שְׁנֵי טוֹב לְהוֹדוֹת לָהּ (ע"פ רש"י וּמִפְרָשִׁים). פָּרִים. פֶּר הַבָּא עַל הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִיּוֹר וּפֶר שֶׁל יוֹה"כ (שע"ת).

לְבַבְכֶם וְאֶל־בְּגִדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֵלַי אֱלֹהֵיכֶם בִּיַּחְנוּן וִרְחוּם הוּא אֶרְךְ
אֲפִים וִרְב־חֶסֶד וְנָחֵם עַל־הָרָעָה:

לֵי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סא על סדר א"ב ובסוף חתום בנימין (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמַנְתָּ מְאֹד אֶרֶשֶׁת נִיב שִׁפְתֵּיכֶם.

תמיד לימדת אותנו להתפלל.

בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּן דּוֹפְקֵי שַׁעַר וּדְלָתִים.

אנחנו דופקים שערי שמים.

נְשַׁתֵּם עֲדִיד בְּזִרְיוֹת וְלֹא בַּעֲצָלָתִים.

וניגשים אליך

דְּחוֹת רַע פָּרַעְנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת לְעֵתוֹתֵינוּ:

הבאות וקורות לעיתים:

הִנֵּנוּ אָתְנוּ לָךְ בְּדַכָּאוֹת רוּחַ וְשִׁבְרוֹן לֵב.

באנו אליך

וְדוֹת לִפְנֶיךָ כָּל־פֶּתוּל וְעֵקֶשׁוֹת לֵב.

להתוודות לפניך על עקמימות הלב.

זֶה חֹזֶק לְבָבוֹת הָרוּפָא^(א) לְשִׁבּוּרֵי לֵב.

ואתה ה'

חֲדַשׁ רוּחַ נָכוֹן בְּקֶרְבָּנוּ וּבָרָא לָנוּ טָהוֹר לֵב:

טַפְסַת מִקֵּדָם אֵלֹהֵי יָמִים עֲשֶׂרָה^(ב).

הכנת

יַחֲיד בָּם לָשׁוּב וְלַמָּצוֹא כַּפָּרָה.

כָּל־הַשָּׁנָה כֻּלָּה לָרַבִּים מְסוּרָה.

לְשׁוֹעַ וְלַעֲנוֹת בְּכָל־צוּקָה וְצָרָה:

להתפלל, ולקבלת התפילה

מִהָרַח הַיַּחֲדִיד וְשָׁב בִּינְתֵימֹם מוֹחֲלִים לוֹ.

(א) הרופא. פירושן כאן הסולח כמו שאמרו (מגילה דף י"ז ע"ב) רפואה דסליחה היא.

(ב) אלו ימים עשרה. כר"ה (דף י"ח ע"א) מניין לגזר דין של צבור וכו' אע"ג שנחתם נקרא שגאמר ביה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵינוּ וְהַכְתִּיב דָּרָשׁוּ ה' בְּהַמָּצָא הַסָּם בַּיַּחֲדִיד הַכֹּא צָבֹר בַּיַּחֲדִיד אֵימַת אִמַּר דָּר אֲבוֹה אֲלוֹ עֲשֶׂרָה יָמִים שָׁבִין ר"ה ליוה"כ.

נֹאֵשׁ וְלֹא שָׁב אֵין תִּקְנָה לְעוֹלוֹ.

התייאש

סֵדֶר וְעֶרֶךְ כָּל־אֵילֵי נְבוֹת לְהוֹעִילוֹ^(א).

מבחר הצאן

עוֹתֵר וְצוֹעֵק וְאֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ:

פְּגִיעַת הָרַבִּים וְהִיחִיד לָךְ לְבַד עוֹלָה.

תפילת

צוֹר, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּחֲנָה וְתַפִּלָּה.

קִבְּלֵנוּ בְּרָצוֹן וְהַמִּצָּא לָנוּ מִחִילָה.

רִצְנוּ בְּקֶרְבָּן כָּלִיל וְעוֹלָה:

שְׁפוּט תִּשְׁפוּט בְּרַחֲמָנוֹת וְחֶמְלָה.

בְּנִיךָ יְחֻסִּיךָ לְקוֹחִים לָךְ לִסְגָּלָה.

חנקראים על שמך

יִקְשׁ מְרִים יִצְלַל בְּמִצָּלָה.

מכשול עוונם יושלך לתוך הים.

נֶצַח לְחֶלְלֶךָ בְּכָל־מִינֵי תִהְלָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: לָמָּה יְיָ תַעֲמֹד
בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בַּצָּרָה: לָמָּה־פָּנִיךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֲיֵנֵינוּ
וְלִחְצֵנוּ: אַל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִהֵרָ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יְיָ

(א) ערך כל אילי נביות כו'. ב"ה (דף י"ז ע"ב) השב בינתיים מוחלין לו לא שב בינתיים אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו, ע"ש הפ' (ישעיה ס ז) אילי נביות ושרתונך יעלו על־רצון מן־בחי. נביות, שם מקום ממושב בני ישמעאל ע"ש בבור ושמעאל נביות (דה"א א כט) ולאן הארץ ההיא משוכת.

בִּי־טוֹב חֲסִדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: פָּנָה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוּ בִּי־יְחִידִים
וְעַנֵּיִים אֲנַחְנוּ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּמַחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סב על סדר א"ב וסיום כל מאמר על לה"כ ובסוף חתום מנחם ברבי יעקב חזק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־צוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי שְׁקֹלֶם בְּתַפְקִידִיו.

צום גדליה ותשעה באב שווים במצוותיהם.

בְּקִבְלַת צוֹם וְתַעֲנִית לְחַשׁוֹתָם יַחֲדוּ.

גְּדוֹלָה מִיתַת צַדִּיקִים כְּשֶׁרַפַּת בֵּית וְעוֹדִיו.

בית המקדש.

יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמּוֹתָה לַחֲסִידִיו (תהלים קמז טו):

דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ סְלוּק צַדִּיקִים קָשָׁה יוֹתֵר^(א).

הוֹרְדָתִי פְּלָאִים נִרְשָׁם בֵּית מִקְדָּשׁוֹ בְּהַפְתָּר.

וְהַפְּלֵא וְהַפְּלֵא נִכְפָּל וְאֲחֲרָיו נִפְּלִית בְּעַלִּי כֶּתֶר.

וְאֲבָדָה חֲכָמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נִבְנָיו תִּסְתַּתֵּר (ישעיה כט יד):

זֶרַע לוֹט מַעוֹלָם כִּי נִתְקַנָּאוּ.

חוֹמָסִים נִפְּנוּ לְשַׁלֵּל וְהֵם מְקַדְּשֵׁי בָּאוּ.

בשעת החורבן כל הגוים נכנסו לקחת את הביזה, ובני לוט נכנסו למקדש.

מְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד לַעֲקוֹר נִתְגָּאוּ^(ב).

ושרפו את ספרי התורה.

(א) סְלוּק צַדִּיקִים קָשָׁה יוֹתֵר. באיכה רבתי (פ"א אות ל"ט) מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה וכו' יותר מחורבן בית המקדש וכו' בחורבן זה"מ כתיב וַתִּרְדּוּ פְּלָאִים (איכה א ט) אבל בסילוקן של צדיקים כתיב (ישעיה כט יד) לִבְנֵי הַנֶּגֶז יוֹסֵף לְהַפְּלִיא אֶת־הָעַם־הַזֶּה הַפְּלֵא וְהַפְּלֵא. וכל כך למה. וְאֲבָדָה חֲכָמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נִבְנָיו תִּסְתַּתֵּר.

(ב) מְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד לַעֲקוֹר נִתְגָּאוּ. באיכה רבתי (פ"א אות מ') בשעה שנכנסו שונאים לבהמ"ק נכנסו עמונים ומואבים עמם והיו הכל רצין לבזו כסף וזהב ועמונים ומואבים רצין לבזו את התורה כדי לעקור לא־יבא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקִהְלֵךְ.

את כל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ^(א) (מ"ז כ טו):

יַעַן בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת הִתְעִיבוּ עָלֵינוּ^(ב).

בֶּן בְּאַרְבָּעָה נְבִיאִים נָזַר דִּינָם נְחָתָם^(ג).

לְהַפִּיל צָדִיק הָעָרִימוּ וַיִּדְרְכוּ קִשְׁתָּם.

גדליה עשו בערמה

רוּחַ אֶפְיָנוּ נִלְכַּד בְּשָׁחִיתוֹתָם (איכה ד כ):

גדליה

מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה^(ד) דֹּר שֶׁשָּׁה עָשָׂר לְבָנֵי נָכָר^(ה).

נָלֹחַ לְמֶלֶךְ עֲמוֹן וְאַל־סוּר^(ו) נִתְנַפֵּר.

התנהג כנכרי מול בני ישראל עמו.

שָׁלְחוּ^(ז) לְהַכְרִית שָׁרִיד וְטוֹבַת אֵב הָמוֹן לֹא זָכָר.

מלך עמון שלח את ישמעאל להרוג את גדליה ולא זכר את טובת אברהם שהיטיב ללוט.

אִז אֲבָדָה שְׂאֵרִית יְהוּדָה וְאֶת־הָאָרֶץ עָכָר:

עֲשִׂינוּהוּ סִנִּיף^(ח) לְיוֹם שְׂרַפַּת מִקְדָּשָׁנוּ.

פִּלְטֵתָנוּ כִּי נִכְרַתָּה וּבֹ אֲבָדָה תִּקְוֵתָנוּ.

צָדָקָה לָךְ מִלִּפְנֵינוּ וְלָנוּ הַבִּשָּׁת בְּבִגְדֵנוּ.

בִּשְׁנֵנוּ מָאֵד כִּי־עֲזָבָנוּ אֶרֶץ כִּי הִשְׁלִיכוּ מִשְׁכְּנֵנוּ תֵינֵנוּ (ירמיה ט' יח):

כי בתינו ריקים מיושביהם :

קִבַּלְתָּ חֲכָמִים לְשׁוֹן רֶכֶל שְׁלֹא לִקְבֹּלוֹ.

אסור לקבל רכילות.

(א) את כל אשר בביתי ראו. אולי מרמז למ"ש (פתיחתא דאיכה רבתי אות ט) על עמון ומואב כי נכנסו לבית ק"ק ומאזו שם שני כרובים, נטלו אותן וכו'.

(ב) בד' מקומות וכו'. ד' פעמים גמלו בני לוט לישראל רע, במעשה זלעם (במדבר כב), בימי השופטים (שופטים ג יב), בימי יהושפט מלך יהודה (דה"ב כ א) ובשעת החורבן (א"ר א' ל"ח).

(ג) בד' נביאים וכו'. ישעיה (טו א), ירמיה (מט ב), יחזקאל (כה ב) ולפניה (ב ט).

(ד) מזרע המלוכה. בירמיה (מא א) וְשִׁמְעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה בֶּן־אֱלִישָׁמַע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה. ופירש"י (על דה"א ב לה) ומדרש רבותינו אפשר כן שהיה מזרע המלוכה והלא ישמעאל מזרע ירחמאל היה ולא מן רם אלא שהעביר מזרעו למולך.

(ה) דור ששה עשר לבני נבר. כמו שפירש"י (דה"א ב לה) שְׁמִינִרְהֵי, שהיה עבד ולא היה מזרע ישראל, ועד ישמעאל, ט"ז דורות.

(ו) סורו. עמו, כמו שאמרו גר שחזר לסורו (גיטין דף מ"ה ע"ב).

(ז) שָׁלְחוּ. אולי כ"ל שָׁלְחוּ.

(ח) סניף. תוספת כ"ש עושין אותו סניף לעשרה (ברכות דף מ"ז ע"ב).

רְאֵי אֶת אֶת־הַדָּבָר קִצַּת לַחֹשֶׁשׁ לוֹ^(א).

אבל יש לחשוש ולהיזהר.

שָׁלֵם בְּמַעֲשָׁיו גַּם מִקְצַת לֹא חָשׁ לְהַכְשִׁילוֹ^(ב).

גדליה הצדיק לא חשש אולי אמת מה שנאמר לו כי ישמעאל רוצה להרגו, ונכשל בכך.

זֶה יָמוּת בְּעֵצָם תָּמוּ שְׁלֹאֲנָן וְשָׁלִיו בְּלוֹ (איוב כא כג):

גדליה מות למרות שהיה צדיק תמים ולא היה מגיע לו עונש זה:

תָּמוּר מִסִּפָּד צוֹם גְּדַלְיָה תַעֲנִיּוֹת וְעֲנִיָּם.

במקום

מוֹעֲדִים טוֹבִים יַחֲלִיף לְמַכּוּרֵי חָנָם.

נוֹגֵי מִמוֹעֵד יַהֲפּוֹךְ לְשִׁשּׁוֹן בְּאֶשֶׁר נָם.

ישראל מלאים יגון מתשעה באב, הפוך אבלם לששון, כאשר אמרת על יד ירמיה:

וְהַפַּכְתִּי אֲבָלָם לְשִׁשּׁוֹן וְנַחֲמַתִּים וְשִׂמְחַתִּים מִיְּגוֹנָם (ירמיה לא יז):

חֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי הַנֶּזֶר^(א) מִקּוֹל בְּכִי וְאַנְקָה.

יסולק מחודש אב קול בקי וצעקה.

מִשְׁפָּט צִיּוֹן תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בְּצַדִּיקָה.

בזכות המשפט והצדקה תבוא הגאולה.

בְּרֹאשִׁם יַעֲבֹר מֶלֶכְךָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ לְהַבְהִיקָה.

להאיר.

וְלֹא־יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל וְעֶקֶה (ישעיה סה יט):

בֵּיד רָמָה תִּפְדֶּנוּ בְּאֶשֶׁר מָאֵז לְהִבָּא.

כמו שהיה במצרים, תעשה בעתיד.

יַעַל צְקוּנֵנוּ פָּנֵי כְבוֹדְךָ לְהַתְקַרְבָּה.

תעלה תפילתנו ותתקרב אליך.

קִבֵּל שָׁבִים בְּצִלְךָ, רַפָּא מְשׁוּבָתָם נְדָבָה.

סלח להם על מרדם, בגדיבות.

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשׁוּבָה (איכה ה כא):

חַיָּה קוֹרוֹת יְדִידִים מִפְּשָׁעֵיהֶם לְנָקָם.

חשוב את הצרות שקרו לישראל כפרה על פשעיהם.

בְּדֵי חֶרֶבֶן בֵּיתָם וְהָרָג בֶּן־אֲחִיקָם.

(א) אך את הדבר קצת לחוש לו. בנידה (דף ס"א ע"א) האי ליטנא בישא אע"פ דלקבולי לא מצעי מיחש ליה מצעי.

(ב) גם מקצת לא חש להכשילו. בירמיה (מ יד) ויאמרו אליו הִידֵעַ תִּדַּע בִּי בְּעָלִים מִלֶּךָ בְּגִיעֵמוֹן שָׁלַח אֶת־יִשְׁמַעְאֵל בֶּן־נְתַנְיָה לְהַבְתִּיךָ נֶפֶשׁ וְלֹא־הָאֲמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם. ובנידה (דף ס"א ע"א) אמרו וכי גלליה הרגו והלא ישמעאל הרגו אללא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגו.

(ג) הַנֶּזֶר. כ"ט (זכריה ג) הַאֲבָבָה בְּחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי הַנֶּזֶר פִּי לַפְּרוֹשׁ מִן הַתַּעֲנוּג. ונ"ל כוונת הפייטן כאן להיפך לזקק להפריש ולהרחיק מחודש החמישי קול בכי.

הַיּוֹת לְכַפֶּרֶה לַעֲוֹנֵם מִכָּל־חַטָּאתָם לְפָרָקִם.

להוריד אותם מהם.

מִלִּפְנֵיךָ אֵל תִּשְׁיבֵנוּ רִיקָם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי' בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֶזְרֵן וְנִשְׁעַן וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלִּיחָתָהּ לַעֲוֹנֵנוּ וְלִחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־יָחִי: אֶל־תִּשְׁלִיכֵנוּ לַעֲת זִקְנָה בְּכָלוֹת כֹּחֵנוּ אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ יי' אֱלֹהֵינוּ אֶל־תִּרְחַק מִמָּנוּ: אֶל־תִּרְחַק מִמָּנוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עֲזָרָה: אֶל־תִּקְצֹץ יי' עַד־מָאֵד וְאֶל־לַעַד תִּזְכֹּר עֶזְרֵן הֵן הִבְטַחְתָּ עִמָּךְ בְּלָנוּ: אֶל־תִּנָּאץ לְמַעַן שְׁמֶךָ אֶל־תִּנָּבֵל כִּסֵּא כְבוֹדְךָ זָכֹר אֶל־תִּפָּר בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יי' צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סִלָּה: יי' צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יי' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזֹבֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

סג שלמונית⁽⁶⁾ על סדר א"ב כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲרַח צְדָקָה וְעֲלָמוֹת⁽³⁾ נְחִית דְּבָרֶיךָ⁽²⁾.

אתה ה' מנחיה את העולם בדרך צדקה, כמי שמנחיה ילד קטן.

(א) דעש"ת אחרי שאמרו פתיחה וסלוק סליחות, אומרים שלמונית. ועל השם שלמונית ניתנו פירושים שונים, ו"א שהוא ע"ש המחבר שלמה הבבלי, ו"א שפירוש פיוט כלשון איטלקית salmo, ו"א שהוא לשון השלמה וסיום של הסליחות, שאחריה אין מוספים סליחה חלל אומרים שלישיה, עקדה ופזמון. לשלמונית ניגון משלה.

(ב) עלמות. ע"ש הפ' הוא יִנְהַגְנוּ עֲלָמוֹת (תהלים מח טו) והפייטן דורש אותו, כמו אב המנחה את בנו, עֲלָם, לשון ילד וכן דרשוהו בילקוט ישעיה (רמז תכ"ז) עֲלָמוֹת בִּזְרִיזוֹת כֹּאֲלֵיו עוֹלָמִיתָא, כד"א (תהלים סח כו) בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תוֹפְפוֹת. וי"מ צְדָקָה וְעֲלָמוֹת, פי' בלדקתך אחת מעלים את עוונותינו.

(ג) דברך. לשון מנהיגות כמו שפירש"י (סנהדרין דף ח' ע"א) דבר אחד מנהיג אחד.

אֶמְצֵן לְהַעֲצִים עֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ נְדָבָרֶיךָ^(א).

ואתה מוסיף אומץ לרוצים לעשות רצונך.

בְּרָגְזוֹ רַחֵם זְכוֹר, יַחֲלֶתְנוּ שְׁבָרְךָ.

אתה זוכר לרחם גם בשעת הרוגז, ונתת לנו תוחלת לקוות אליך.

בְּמִשְׁפָּט אֶל־תָּבוֹא וְתֵאָחֵז דְּבָרְךָ:

אל תשפוט אותנו במדת הדין, ותקיים הבטחתך לרחם:

גָּזֶר גָּמּוּר וּבִינּוֹנִי נִגְדֶּיךָ מִתּוֹחַ^(ב).

בעשרת ימי תשובה, עומד בפניך דינם של רשעים גמורים ושל בינונים.

גַּל^(ג) אֱלֹהֶיךָ בּוֹנֵת שַׁעַר פִּתּוּחַ.

לשבים אליך השארת שערי תשובה פתוחים.

דּוֹרְשֵׁי קִרְבָּתְךָ בְּלֵב קָרוֹעַ וְרִתּוּחַ.

חם מרוב צער.

דִּינָם לְהַצְהִיר, קִבֵּל צֶדֶק בְּנִתּוּחַ^(ד):

הוצא לאור דינם וקבל מעשים טובים כמו קרבן:

הֵן כְּבִיר וְשֹׁגֵיב וְשֹׁגִיא כֹחֶךָ.

כביר, שגיב, שגיא, כולם ל' גבורה

הִנְנוּ אֶתְנוּ בְּדִלּוֹת קִדְם נִכְחָךָ.

בדלותנו לקדם פניך.

וְאַתָּה רַחוּם מִסְכִּיר מְקַבֵּל בּוֹרְחֶיךָ^(ה).

מקבל בסבר פנים יפות תשובתם של החוטאים הרוצים לשוב.

וּמִי כִּמּוֹד מוֹרָה חֲטָאִים אֶרְחָךָ:

אתה מורה חטאים בדרך הישרה:

זְבִיתִי לְבִי מִי־בַעַל דְּבָרִים.

מי בינינו יכול לטעון – "ליבי טהור, ולא חטאתי".

זֶךָ זֹכֶה וּמִזִּכָּה לְחַטָּא גְּבָרִים.

מי טהור, מי זכאי, ומי ראוי לזכות ולכפר גם על אחרים.

חֹבּוֹת חֲבִילוֹת וּגְדִישִׁים מְפִלְעֵבָרִים.

החטאים בכמויות גדולות מכל הצדדים.

חֶסֶד יִגְדֵּל לְרַפָּאת מִיַּת שְׁבָרִים:

יגדל חסדך, ה', למנוע התמוטטות ומשבר:

טִיף הָעֵקֶר סְרוּחַ וּמִתּוֹכוֹ מִתְּלִיעַ^(ו).

מקור ושורש האדם מטיפה סרוחה, וסופו שיעלה גופו רימה ותולעה.

(א) אֶמְצֵן לְהַעֲצִים וכו'. בפסיקתא דרב כהנא (פסקא כ"ו) יִסִּיף אֶמְצֵן (איוצ יז ט) זה הקב"ה שהוא מעצים כוחן של לדיקים שיעשו רצונו.

(ב) גֶּזֶר גָּמּוּר וּבִינּוֹנִי וכו'. שהרי לדיקים גמורים נחתמו לחיים מיד בראש השנה. וי"ג גָּזֶר גָּמּוּר, פי' כבר נגזר דין לדיק גמור ורשע גמור, ונשאר מתוח רק דינו של בינוני.

(ג) גַּל אֱלֹהֶיךָ. המתוודים ומגלים לך עוונותיהם, כ"ש במדרש תהלים עה"פ גַּל אֱלֹהֶיךָ יִפְלְטָהוּ (תהלים כב ט) אִל־הַקֶּבֶד לְיִשְׂרָאֵל, בְּנִי, גַּלְזוֹ אֵלֵי עוֹנוֹתֶיכֶם שְׁאֵתָם עוֹשִׂים כָּל הַשָּׁנָה בֵּין ר"ה לז"כ וכו'.

(ד) בְּנִתּוּחַ. עבודת העולה כדתו וטעונו הפשט וניתוח (זכאים פ"ה מ"ד).

(ה) בּוֹרְחֶיךָ. י"מ שברחו ממך וחטאו, ועכשיו רוצים לשוב, וי"מ שבורחים אליך בתשובה.

(ו) טִיף וכו'. כדתו (אבות פ"ג מ"א) דע מאין באה מטיפה סרוחה ולכן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה.

טַנַּף תְּבַלִּין שְׂאֹר בְּעֶסֶה מִבְּלִיעַ^(א).

המדות הטובות (המשולות לתבלין) מופסדות ע"י יצה"ר המשול לשאור בעיסה.

יִקַּשׁ לְמִישׁוֹר, חֲטָא וְעוֹן לְהִקְלִיעַ^(ב).

יצה"ר מראה לאדם דבר מעוות כאילו הוא ישר, ומרבה עליו עוונות.

יִקָּר לְזִלְזֵל וּכְלִיתוּשִׁיה לְהִגְלִיעַ^(ג):

יצה"ר מביא את האדם לזלזל בדבר יקר, ולטעות בכל דבר חכמה:

כְּשֶׁל הַנְּדוֹן וְזַנְחוּ פְּרָקְלִיטֵי יִשְׂרָאֵל^(ד).

אין לנו כח לעמוד בדין והתמידים בטלו.

כְּבוּשׁ כְּבוֹם גָּזַר מְלָשֶׁכֶת הָעֶשֶׂר^(ה).

שה התמיד בטל מלשכת הטלאים.

לְמוֹרָא אֵיךְ אֵין לְהִבִּיא תֶּשֶׁר.

איך נחיה שאין לנו קרבן להביא לה'.

לֶכֶן רַב הַפֶּגֶר וְאַמִּיץ הַקֶּשֶׁר:

לכן רבו הרוגינו ונסגרנו בגלותנו:

מֵעַת הַיּוֹסֵר הַתְּמִיד עֲלוֹת מַחִיד^(ו).

שמנות.

מִפִּיכִי לֵב מְנַחָה וְנִיחוּחִים מְשִׁמְחִיד.

שפלות הלב היא המנחה והניחוח שמשמח אותך.

נִזּוּפִים בְּרִיא אוֹלָם^(ז) מְשִׁמוּשׁ שְׁבַחִיד.

גסי הרוח נזופים, ואין אתה חפץ בתפילתם.

נִשְׁבְּרוּ נִטְהָרוּ^(ח) הַכְּשָׁרוֹ קִדְשֵׁי זְבַחִיד:

אבל שבורי לב טהורים וכשרים לפניך כמו קרבן:

סִלְקוּ סִנְגוּרֵי עֶמֶד, דְּרוֹשׁ וְקָרְבָּם.

נפטרו היודעים להתפלל, לכן אתה תדרוש ותקרב אותנו.

סְמוּכִים לְעַד קְרוּבִיד בֶּד קְרוּבָם.

ישראל בניך סומכים עליך כי אתה אביהם.

(א) שאור בעסה וכו'. כמו שפירש"י (ברכות דף י"ז ע"א) שאור שבעיסה, יצר הרע שכלבצנו המחמיצנו.

(ב) חטא ועון להקליע. ריבוי העוון נקרא קליעה כמו שפירש"י (מכה ז ג) עשאה קליעה של חטא, כמו שמוסיף חוט אל חוט ועושה ממנו חבל.

(ג) בכל תושיה יתגלע (משלי יח א). פי' הרלב"ג יתכלכל בכל מושכל.

(ד) פְּרָקְלִיט, פְּבוֹשׁ, פְּבוֹשׁ. כל אלה כינויים לקרבן התמיד, צילקו"ש פר' פינחס, צש"א פְּבָשִׁים כובשים עונותיהן של ישראל כמו דלת אחר ושוב יְרַחֲמֵנוּ יְבָשׁ עֲוֹנֵינוּ, ובית הלל אומרים וכו' פְּבָשִׁים שהן מכבסין עונותיהן של ישראל ועושין אותן כחיטוק בן יומו, שְׁנִים לַיּוֹם בגלל היום, שְׁנִים לַיּוֹם, פרקליט לאותו יום.

(ה) לשכת העושר. בית המקדש, כ"ש אין עניות במקום עשירות (שבת דף ק"ב ע"ב). וי"מ עושר, לאן, כ"ש (חולין דף פ"ד ע"ב) הרו"ה שיתעשר יעסוק צבהמה דקה אמר רב חסדא מאי דכתיב וְעִשְׂתָּרוֹת צִאֲנָךְ (דברים כח ז) שמעשרות את בעליהן.

(ו) עולות מוהים (תהלים סו טו). פירש"י שמנים.

(ז) בריא אולם (תהלים עג ז). ודרשו בשבת (דף ל"א ע"ב) רשעים ליבם זריא להם כאולם.

(ח) נשברו נטהרו. כי יתכפר עון לבד החטאים בשבר אשר הם שוברים אותו כמ"כ (תהלים נא יט) לִבִּי נִשְׁבַּר וְנִדְּפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה וּמִשָּׁל עַל זֶה מִן הַכִּלִּים הַטְּמֵאִים אֲשֶׁר נִשְׁבְּרוּ מִטּוֹמֵאֲתָם טְהָרוּ כמ"ש (ויקרא יא לה) תִּנְהַר וְכִירִים יִתֵּן (שע"ת א טו).

עֲשׂוּקִים כִּי הָמָּה גּוֹף וּמַעֲרָבָם^(א).

ישראל עשוקים בגופם ובממונם.

עֲרֶבֶת טוֹב וְהַצֵּלָה הָיֹוֹת עוֹרְבָם^(ב):

גאולה טובה והצלה תושיע אותם:

פָּגַע שִׂיחַ וּמַעֲמֹד אֲמֹנֹת קְדָמוֹנִית^(ג).

התפילה היתה מתמיד מקצוע אבותינו.

פִּי תוֹלַעַת יַעֲקֹב^(ד) תַּחַת אֲדָמוֹנִית.

תפילת יעקב השפל, בכוחה להפיל את אדום.

צַעֲקַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִשׁוּב רִיקָנִית.

הזְכָּרַת שלוש עשרה מדות אינה חוזרת ריקם.

צוֹחַת קוֹל עָרֵב יוֹנָה שִׁתְקָנִית^(ה):

ולכן צועקת אליך בקולה הָעָרֵב כנסת ישראל המשולה ליונה שותקת:

קוֹמְמִיּוֹת קָדָם הִלְכְּנוּ וְעַתָּה קְדָרְנִית^(ו).

מקדם הלכנו בקומה זקופה, ועכשיו בכפיפות קומה.

קָרַן נְבוּאָה וּמַלְכוּת לְיִיָּה וְאַהֲרֹנִית.

כי בטלו נבואה, מלכות, לוייה וכהונה.

רוֹמֵם קָרָנָם וּזְכוֹר בְּרִית רֵאשׁוֹנִית.

החזר את כבודם וזכור ברית ראשונים.

רֵאשׁוֹנִית גִּדְּלָת וְגִדְּלוּלִיָּה מִנֵּין אַחֲרֹנִית^(ז):

הברית שְׁכָרְתָּ עִם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעִם הָאֲבוֹת:

שׁוֹבָה וְאֲנִי עֵד^(ח) פִּיֶּסֶת תְּשׁוּבָתָנוּ.

ה' אומר – "שובו, ואני אעיד כי קיבלתי תשובתכם" כדי לפייס אותנו לשוב.

שִׁבְדָּ פַעֲסָךְ, הִשְׁיבָנוּ וְשׁוּב שְׁבִיתָנוּ.

תָּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ תִּכְבֹּשׁ וְתִשְׁלִיךְ עוֹנוֹתֵינוּ.

(א) מערב. ביחזקאל (כז כז) ת"י סחורתיך.

(ב) ערבת טוב וכו'. ערב עֲבָדָךְ לְטוֹב (תהלים קיט קכב) פירש"י לשון הללה.

(ג) פגע שיח ומעמד וכו'. רמז לתפילת ג' אבות, פגע זו תפילתו של יעקב אבינו שנא' וַיִּפְּגַע בְּמָקוֹם (בראשית כח יא), שיח זו תפילתו של יצחק אבינו שנא' וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה (בראשית כד סג), מעמד זו תפילתו של אברהם אבינו שנא' אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־פָּנָי ה' (בראשית יט כז), כמבואר במכילתא פר' בשלח (על שמות יד י) ומסיק שם, תפסו להם אומונות אבותם.

(ד) פי תולעת יעקב. במכילתא פר' בשלח מה תולעת זו אינה מכה את הארץ אלא בפיה אף ישראל אין כוחו אלא בתפילתו. תחת אדמונית. באיכה רבה (פתיחה ב') כל זמן שקולו של יעקב צבתי כנסיות וצתי מדרשות, אין הידים ידי עשו.

(ה) יונה שתקנית. ע"ש הפ' יוֹנָתָן אֵלֶם (תהלים נו א) כינוי לכלל ישראל השומעים חרפתם ואינם משיבים, כאילם לא יפתח פיו.

(ו) קדורנית (מלאכי ג יד). פירש"י בשפל רוח.

(ז) ראשונות גִּדְּלָת. היא הארץ, שנבראה ראשונה, והיא גידלה את האבות, וה' הצטייח לזכור אותה כמו שנא' וְהָאָרֶץ אֲזָכָר (ויקרא כו מז). וגדוליה מִנֵּין אַחֲרֹנִית. הם האבות שנמנו בסדר הפוך שנא' שֵׁם וְזִכְרָתִי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכָר, והענין מבואר במדרש (ויקרא רבה לו ה).

(ח) שובה ואני עד. בפסיקתא רבתי (מו י) אמרו ישראל, אם עושים לנו תשובה, מי מעיד שקיבלת אותנו וכו', אני מעיד עליכם וכו' אמר הושע שובה ישראל עד ה' אהיך.

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם שנשבעת לאבותינו:

שמרה דל^(א) שפתינו ובקרִבנו תשפון.

שמור את פינו שנתפלל כראוי

למקדש מעט חשוב בבחיבנו משפון.

יהי בית הכנסת חשוב לפניך כמו בית המקדש שמושכן מחמת עוונותינו.

מקטר ומגש מנחה וקטרת מתכון^(ב).

תקבל תפילתנו כמו הגשת והקטרת המנחה והקטורת.

הערב־נא תפלתנו ולפניך תבון:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עס־כל־בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. נגיד יי בענן ויתנצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ניעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כִּי־אתה אֱדָנִי טוֹב וסלח ורב־חסד לכל־קראיך:

אל־תבוא במשפט עמנו כי לא־יצדק לפניך כִּלְחִי: דרשו יי בהמצאו קראתו בהיותו קרוב: יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל־יי וירחמהו ואל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־ירבה לסלוח: השיבנו יי אליך ונשובה חדש ימינו בקדם: תשוב תרחמנו תכבש עונותינו ותשליך במצלות ים כל־חטאתינו: שובנו אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר בְּעֶסֶךָ עִמָּנוּ: שובה יי את־שביתנו באפיקים בנגב: שוב מחרון אפך והנחם על־הרעה לעמך: שובה יי עד־מתי והנחם על־עבדיך:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יי צבאות אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנו בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִיחָנו מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַע אֲדָנִי סֶלָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) דל (תהלים קמא ג). פירש"י שפה.

(ב) מתכון. קטורת כמו שנא' במתבנתה (שמות ל לז).

סד שלישיה על סדר א"ב ובמסקל ו' ו' תנועות וחתום בתחלה שלמה (אבן גבירול)

אֶהְיֶנּוּ וְאַהִי אֲבוֹתֵינוּ

לְיוֹם יִפְקֹד וְדוֹנִי.

ליום ייזכרו עוונותי.

שׁוֹמְמֵתִי בְּרַב יְגוֹנִי.

אני מפחד ודואג.

מָה־אֶמַּר לְאֹדְנִי (בראשית מד טז):

במה אצטדק:

בְּזִכְרִי אֲשֶׁר אֲשַׁמְתִּי.

אֲמַלְלֵתִי וְנֶאֱלַמְתִּי.

נחלשתי ושתקתי.

בְּשִׁתִּי וְגַם־נִכְלַמְתִּי (ירמיה לא יח):

מִפְּנֵי בִשְׁתַּעַלְיוֹמִי.

אני מתבייש מחטאות נעורי.

בְּהֶבֶל כָּלֹי יָמִי.

עסקתי כל חיי בדברי הבל.

אֵין־שָׁלוֹם בְּעֵצָמִי (תהלים לח ז):

כִּי מִגְלָה נִמְתַּחַת.

רשימת חטאיי

נִחַלְתִּי קוֹדֶחַת.

אש בוערת בקרבי.

וְהַנֶּשֶׁה בָּא לְקַחַת^(א) (מ"ז ד ח):

המקטרג

וְלֹא יִדְעָה נַפְשִׁי כִּי

דִּבַּקְתִּי בְּמַחֲשָׁבִי^(ב).

במעשים מכוערים.

גֵּר־וְתוֹשָׁב אֲנֹכִי (בראשית כג ז):

אני בעולם הזה לזמן מוגבל בלבד:

אֲזִי אֵיךְ מִחְלֹמִי.

הוֹי כִּי יָבֵא יוֹמִי.

יום המיתה ויום הדין.

וְאֲשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי (הושע ה טו):

הגוף ישוב לארץ והנשמה לחי:

וְעַל פִּשְׁעֵי אֲשֶׁר גָּבַר.

וְעַל חַטָּאֵי אֲשֶׁר עָבַר.

מָה־אֶשְׁיֵב שְׁלָחִי דָּבָר (ס"ז כד יג):

איך אצטדק לפני הקב"ה:

וְעוֹן אֲשֶׁר הִלָּאֵנִי.

יצרי הרע התיש אותי.

וְדוֹן לְבִי הִשְׁיֵאֵנִי.

יצרי הרע הסית אותי.

מִבֶּטֶן קִרְאֵנִי (ישעיה מט ח):

מאז יצאתי מבטן אימי:

כְּעֵץ שְׁתוּל עַל־יֹבֵל.

כעץ שתול על מים.

חֹשֶׁב נַפְשׁוֹ נָבֵל.

הרשע בוטח בעצמו.

(א) והנושה בא וכו'. באבות (ג טז) וְהַפְנָקָם פְּתוּחָ וכו' וְכִלְיָהֶרֶץ לָלוֹת יָבוֹא וְיִלְוֶה וְהַנֶּבְאִים מְחִזְרִים תְּדִיר בְּכָל־יוֹם.

(ב) במחשבי. י"מ בעולם הזה שדומה לחושך, והוא מתיישב עם ההמשך ולא ידעה נפשי כי גר ותושב אנכי.

וְהוּא לְקַבְּרוֹת יוֹבֵל (איוב כא לב):
ושוכח כי סופו שיובילו אותו לקבר:

וְנִמְס מִמֶּהֱלָכוֹ.

נמסים בשעה שמוליכים אותו לקבר.

טָפַל שֶׁקָּר בְּתוֹכוֹ.

השקרים שהאדם בדה בחייו.

וַיִּפֶּן בָּהּ וְכָה^(א) (שמות ז יב):

כאשר הוא מחפש מכל צד מי יוכל לעזור לו:

וְלֹא יֵשֵׁא לְבֵית מְהוּמָה.

לקבר.

יִשְׁלַךְ בְּאֶבֶן דִּימָה.

לקבר.

מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מֵאֻמָּה (בראשית לט ו):

עַת נִפְשׁוּ נִשְׁאֲתָהוּ.

גם כשהוא חי.

בָּחֹו לֹא סִמְכָתָהוּ.

כוחו של אדם אינו יכול לעזור לו.

אֶף בִּי־אֵשׁ אֶכְלָתָהוּ (יחזקאל טו ה):

קו"ח לאחר המיתה, לא יגן עליו כוחו מאש הגהינם:

הֲלֹא־זֶה דְּבַר נִשְׁמָתִי.

זו טענתי היחידה.

לְכַדְתָּנִי אֲשַׁמָּתִי.

יצר הרע הכשיל אותי.

עַד־הַיּוֹתִי עַל־אֲדָמָתִי (יונה ז ב):

כל ימי חיי:

כְּאִישׁ שֹׁכֵב בְּלִב־יָמָה^(ב).

כאיש משוגע.

לְזֹאת נִפְשִׁי נִשְׁמָה.

שוממה.

עָרַם אֲשׁוּב שָׁמָּה (איוב א כא):

כשאני רואה כי אשוב ערומ לקבר:

וּבְלִבִּי קָרָאתִי.

מִשׁוֹנָתִי נִשְׁאֲתִי.

אני נושא את כובד חטאיי.

אֲנֹכִי חֲטָאתִי (יהושע ז כ):

וּבִשְׁרִירוֹת דְּבַקְתִּי.

דבקתי במעשי הרעים.

נְכוּחָה לֹא חֲשַׁקְתִּי.

דרך הישר

מִה־לֶּךָ בִּי נִזְעַקְתִּי^(ג) (סופטים יח כג):

וישאל אותי ה' – באיזו זכות הינך מבקש לקבל שכר:

רְאֵי חֲטָאתְךָ לְעַמִּיתְךָ.

שְׂאֵי נִפְשִׁי אֲשַׁמֶּתְךָ.

גַּם־אֵת שְׂאֵי כְלִמְתְּךָ (יחזקאל טז נב):

(א) ויפן בה וכה. כדמנן (אבות פ"ו) בשעת פטירתו של אדם אין מלווין לו לאדם לא כסף ולא זהב וכו'.

(ב) כְּאִישׁ שֹׁכֵב בְּלִב־יָמָה (משלי כג לד). פירש"י משוגע כשוכב בלב ים. והרלב"ג פי' כאיש שוכב בספינה שחוזק תנועת הספינה יכלכל מוחו.

(ג) נ"א : נְכוּחָה לֹא חֲשַׁקְתָּ. וּבִשְׁרִירוֹת דְּבַקְתָּ. מִה־לֶּךָ בִּי נִזְעַקְתָּ:

עַתָּה אֲדַאֵג לְעוֹנֵי.

כשאני דואג מעוונותי.

הַשִּׁיבוּנִי רַעֲיוֹנִי.

נִפְלְחָנָא בְּיַד־יְיָ (ט"ז כד יד):

אמסור את עצמי לה' כי רבים רחמיו:

פִּנְהָ מִמְּכוֹן שְׁבִתְךָ.

וּפְתַח לִי דִלְתֶיךָ.

כִּי אֵין בְּלִתְךָ (ט"א ז ב):

צוּר הִגֵּן בְּעֵדְנִי.

וּמַעֲוֵנִי פִּדְנִי.

אֲרַחֲוֶתֶיךָ לַמִּדְנִי (תהלים כה ז):

קוֹלִי שָׁמַע בְּחֶסֶדְךָ.

בְּיוֹם אֶעֱמֹד נִגְדְּךָ.

וְאַל־תִּטַּב־בָּאֶף עֲבָדְךָ (תהלים כז ט):

אל תכריע דיני בכעסך:

רֹאה עֲנִי וְעֲנֵנִי.

אֲנִי בִידְךָ הִצַּנִּי.

וְאַתָּה יְיָ הִצַּנִּי (תהלים מא יא):

שְׁלַח אֲמַתְךָ וְחֶסֶדְךָ.

לְעַם צוֹעֲקִים נִגְדְּךָ.

וְלִי אֲנִי־עֲבָדְךָ (מ"א ח כו):

תִּסְלַח לֹאֲשָׁמִינוּ.

וְאַל תִּפְקֹד עַל־מִינוּ.

ואל תזכור חטא נעורינו.

כִּי צַל יָמִינוּ (חזק ח ט):

כי חיינו קצרים כצל עובר:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מוֹחֵל לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֶר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֲוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
 סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מוֹחֵלְלָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: יִזְכֹּר אֱלֹהִים
אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹרָתָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: טָרַף נָתַן לִירָאִיו יִזְכֹּר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נָתַתָּה לִירָאֶיךָ גַּם לְהַתְנַחֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סִלָּה⁽⁶⁾: זָכַר
לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהִנֵּחֵם בְּרַב חֲסָדֶיךָ: וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא בַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אוֹתְךָ בְּיָמֵי גְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לָךְ
בְּרִית עוֹלָם: אֶל־תַּחֲלִיל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֵל תִּשְׁנֶה⁽³⁾: אֶל־תִּנְאֹץ
לְמַעַן שְׁמוֹךְ אֶל־תִּנָּבֵל כַּסָּא כְּבוֹדְךָ זָכַר אֶל־תִּפְרַר בְּרִיתְךָ אֶתָּנוּ: הֵבֵט
לְבָרִית כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁב־אָרֶץ נְאוֹת חָמֶם⁽²⁾:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סִלָּה: יִי צַבֹּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יִי צַבֹּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלָּה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סו עקידה ע"ס א"ב בחסרון אות מ'

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
אֲזַרְחִי מֵעֵבֶר הַנֶּהָר⁽⁷⁾. אֵלֶיךָ רָץ וְלֹא אַחֵר:
אברהם אבינו

בַּחֲנֻתוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת עֲשֹׂר. וְנִמְצָא שָׁלֵם בְּלִי חֶסֶר:
גִּרְשׁ מִבֵּית מוֹלְדָתוֹ. גֵּר בְּעוֹלָם שְׁמֹתוֹ:

דִּבְרָךְ הַטּוֹב לֹא הִפֵּר. וְגַם אֲנֹכִי עָפָר וָאֶפֶר:
ואמר

הַקָּרִיב חֶלֶב וְחִמָּאָה. וְנִחְנַט פָּרִי לְמִאָּה:
ונולד לו בן כשהיה בן מאה שנה:

(א) נתתה ליראיך וגו' (תהלים ס ו). פי' נתת ליראיך ניסיונות הרבה לנסות אותם בהם למען אמינתך. במדרש
(ב"ר נ"ה א) ניסיון אחר ניסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותם בעולם בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של
ספינה, וכל כך למה, מפני קושט בשביל שתקשט מידת הדיון בעולם, שאם יאמר כך אדם למי שהוא רוצה
להעשיר מעשיר למי שהוא רוצה מעני ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך, אזכרם כשרצה עשאו מלך כשרצה
עשאו עשיר, יכול את להשיבו ולומר לו יכול את לעשות כמו שעשה אזכרם אזינו, והוא אומר מה עשה ואת
אומר לו ואברהם בן־מאת שנה בהולד לו ואחר כל העשר הזה נאמר לו קח־נָא אֶת־בְּנֶיךָ אֶת־יְהוֹדָךְ וְלֹא
עֵינֶכָּה הִרִי נָתַתָּה לִירָאֶיךָ גַּם לְהַתְנַחֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סִלָּה.

(ב) אל תחלל בריתך וגו' (תהלים פט לה). במדרש (ב"ר נ"ו) התחיל אזכרם תמיה וכו' אתמול אמרת כִּי
בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע וְחִזְרַת וְאִמְרַת קִח־נָא אֶת־בְּנֶיךָ וְעַכְשָׁיו את אומר לִי אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנָּעַר וְכו'
א"ל הקד"ה אזכרם לֹא־אֶחָלֵל בְּרִיתִי וּמוֹצָא שְׁפָתִי לֹא אֶשְׁנֶה כַּאֲמַרְתִּי לָךְ קח נָא את בְּנֶיךָ לֹא אִמְרַתִּי לָךְ
שְׁחַטְהוּ אֲלֵהָ הַעֲלֵהוּ, לָשֵׁם חִיבָה אִמְרַתִּי לָךְ, אִסִּיקְתִּיהָ וְקִיַּמְתָּ דְּבָרִי, וְעַתָּה אֲחַתִּינֶיהָ.

(ג) כִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁב־אָרֶץ נְאוֹת חָמֶם (תהלים עד כ). פי' הרד"ק כי גלו ישראל למקומות חושך, מושבות חמם,
שהגוים חומסים אותם.

(ד) אֲזַרְחִי. כן נקרא אזכרם אזינו ע"ש שבא מן המזרח (ב"ר דף ט"ו ע"א) מעבר לנהר פרת.

וְנִמְתָּ לֹא הֶעֱלֵהוּ לְזִבְחַת. וּבָקַע עֲצִים וְעָרַף הַטֶּבַח:

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם עֲקֻדָּתוֹ. וְהַשְׁלַמְתָּ יְחִידָתוֹ:

ומסירות נפשו:

חֵן הַיּוֹם שְׁבִטִי תָם. וְתִשְׁכּוֹן בְּמִקְהֵלוֹתָם:

טִיעֵת^(א) מַטּוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר. מִזֶּג מַהֵם אֶל־יַחְסָר^(ב):

נטיעת שנים עשר שבטים.

יהי"ר שלא תישכח תורה מהם:

יְדִידוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ תָּבִיאֵם. וּבָהָר נַחֲלָתְךָ תִּטָּעֵם:

לבית המקדש

בָּנִים פְּזוּרֵי נְדָחִיהֶם. נַהֲלֵם לְבֵית מְאֻיֵּיהֶם:

לבית המקדש:

לְקוֹחִים מַמָּוֹת תַּחֲשֹׁךְ. לְפִי מִסְטִינֵינוּ סְתוֹם וַחֲשֹׁךְ:

ישראל שלקחת לך לבנים, תציל ממות. וסתום פי המקטרג ואל תתן לו לדבר:

נִשְׁאַנּוּ וְנִטְלָנוּ כִּימֵי עוֹלָם. הַכֹּל גָּלוּי לְךָ צָפוֹן וְנֶעְלָם:

סָלַח וְעָבֹר עַל־פֶּשַׁע. מָחַל אֲשָׁמָה וְרָשָׁע:

עָנָה הַיּוֹם קוֹל מִיַּחֲלִיךְ. כִּי עֵינֵינוּ נִשְׁוֹאוֹת אֵלֶיךָ:

פִּדְנוּ מִצָּרָה וְצוּקָה. וְתַעֲלֵנוּ מִשּׁוֹחָה עֲמָקָה:

ומצוקה. מבור עמוק:

צַעֲקֵתֵנוּ הַיּוֹם תִּקְבֵּל. וְתַצִּילֵנוּ מִיַּד מַחֲבֵל:

קוֹיָם בֵּית שְׁכִינַת הוֹדֶךָ. וְאַל־תִּנְבֵּל כָּפֶא כְּבוֹדְךָ^(ג):

בית המקדש. ואל תפיל לארץ

רָפֵא עֲמָךְ מִכָּל־שָׁבָר. כִּי בָאוּ בָנִים עַד־מִשְׁבָּר^(ד):

כי הגענו למצב קשה מאוד:

שָׁבִיץ אֲחֻזָּתֵנוּ בַּיּוֹלָדָה. וְכַח אֵין לְלָדָה:

רתת ורעדה

תַּצִּיל עֲמָךְ מִחֲבָהָב^(ה). כִּי עָלֶיךָ מִשְׁלִיכִים יָהֵב:

מאש.

כי הם משליכים עליך את הנטל לדאוג לצרכיהם:

(א) טיעת ממות. כיון שהשצטים נקראו ממות, לשון זמורת עץ, קרא לכלל ישראל נטיעה.

(ב) מזג מהם אל יחסר (שיר ז ג). ת"י לא חסרין פתגמי אורייתא תדירא.

(ג) אל תנבל וגו' (ירמיה יד כא). אל תפילהו לארץ (רד"ק). כפא כבודך. בית המקדש, ומדרש אגדה, ישראל החקוקים בכיסא כבודך (רש"י).

(ד) כִּי בָאוּ בָנִים עַד־מִשְׁבָּר (מ"ב יט ג). פירש"י עד כרה הדומה לאשה יושבת על משבר ואין בה כח לילה, מִשְׁבָּר, שם מושב אשה הכורעת לילד. כן דימו חז"ל את חבלי משיח לזירי יולדת ואמרו (סנהדרין דף ז"ח ע"ב) אין בן דוד בא עד שתתפשט המלכות על ישראל תשעה חודשים שנא' (מייכה ה ב) לָבֵן יִתְּנָם עַד יוֹלָדָה.

(ה) הבחב. אש כמו שמשמע מפירש"י (הושע ח יג) וי"מ גהינס (ראה ע"ז דף י"ז ע"א) וי"מ שערוד מלכויות המטילות מיסים על ישראל (ראה שבת דף קמ"ט ע"ב).

תְּנַהֵלֶם לְעִיר הַבְּנוּיָה.

תִּמְהָר לָמוּ מִנַּחֲמֵם וְתִשְׁבִּי וּנְחֻמִּיהָ^(א):

משיח ואלהיו הנביא ומשיח בן יוסף:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֶזְרָן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

טוֹב-יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֹנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי-טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד-דָּדוֹ וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסּוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּאָדָם: טוֹב לְחַסּוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשֶׁר יְיָ עַל בֶּן
יֹרָה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָהּ יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִים
עַד-נַפְשׁ: הוֹשִׁיעַ יְיָ אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת-נִחְלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד-הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ אֲמוּנֹתֵם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל עַל-דָּבָר כְּבוֹד-שְׁמֶךָ וְהִצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל-חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

סו פזמון ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימין (בר זרח)

הוֹרִיתָ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה לְבַת הַשׁוֹבְבָה.

לכלל ישראל שחטא.

בֵּין כֶּסֶה לְעֶשׂוֹר עֲדִיף נְשׁוּבָה^(ב).

בין ר"ה ליו"כ

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

(א) מנחם. שמו של המשיח (סנהדרין דף ל"ח ע"ב וכן בירושלמי ברכות ז' ד ובאיכה רבה א נא). תשבי. הוא אליהו
התשבי. במדרש אבות המשיח (אורח מדרשים, יהודה דוד איזנשטיין, עמ' 390) מנחם הוא משיח בן דוד
ונחמיה משיח בן יוסף.

(ב) נשובה. נ"א לשוובה.

אָז מֵאֵז מִקֶּדֶם הִקְדַּמְתָּ תְּשׁוּבָה.

הקדמת תשובה לפני בריאת עולם (פסחים דף נ"ד ע"א).

בְּטָרֶם הַמַּתְחַת עֲרִץ וַיִּסּוּדֵי רְגוּבָה^(א).

ארץ

שמים

גַּם לְכָל־הַשָּׁבִים צָרִי וּמִרְפֵּא חֲשׁוּבָה.

תרופה

דּוֹפְקִי דִּלְתִּיךָ רִיקָם מְלַחֲשִׁיבָה:

אין אתה משיב ריקם את מי שדופק על דלתי תשובה:

מכאן ואילך מדבר על שבים שבוטל גזר דינם בזכות התשובה.

הֵן רֹאשׁ עֲפְרוֹת תִּבֵּל אֲשֶׁר רֹאשׁוֹן נוֹצֵר.

אדם הראשון

וְנִפְּתִיתוּ בְּמִצְוָה קָלָה וְאוֹתָהּ לֹא נָצַר.

זַעֲפֹת וְאַנְפֹת עָלְיוֹ שְׁנוֹתָיו לְקָצֵר.

חֲזֹר בְּתִשְׁבּוּבָה^(ב) וּכְאִישׁוֹן הַנֶּצֶר:

וה' שמר עליו כעל בבת עינו:

טַעֲהָ גִזְעוֹ דְּמִי אָחִיו בְּשִׁפְכוֹ.

קין בנו

יִסְרָתוֹ בִּנְעַ וְנָד לָכֶת כַּח וְכָה.

ענשת אותו ואמרת לו "נע ונד תהיה בארץ".

כַּעֲת שָׁב אֵלֶיךָ^(ג) וְעֹזֵב רֵעַ דִּרְכּוֹ.

כאשר חזר בתשובה.

לְשִׁבְעַתֶּיךָ הָאֲרָכָתוֹ כָּל־מוֹצָאוֹ בְּלִי לְהַבּוֹ:

הארכת חייך עד שבעה דורות והגנת עליו שלא תהרוג אותו כל חיה:

מִחֲלַל יִצְוֵי יוֹלְדוֹ אֲשֶׁר פָּחַז בַּמַּיִם^(ד).

ראובן

נִמְיּוֹ רִגְלָיו בְּמַעַט, לִוְיִי שִׁפְךָ לֵב בַּמַּיִם^(ה).

כמעט התמוטטו רגליו

סָרַח גּוֹר אֲרִיָּה בְּקִדְשָׁהּ הִיא בָּעֵינִים.

חטא יהודה

עֲוֹנוֹ הוֹדָה^(ו) וְהִכְרַעְתּוֹ לְצֹדֵק בְּכַף מֵאֻזְנִים:

(א) ערץ. הקליר קרא לשמים שמי ערץ (יפתח ארץ, תפילת גשם), והפייטנים הזאים אחריו קראו להם ערין.

רגובה. ל' רגבים (איוב לח לח) פי' צמורה חתיכות עפר.

(ב) חזר בתשובה. צעירובין (דף י"ח ע"ב) שיש צתענית ק"ל שנה.

(ג) שב אליך. צבראשית רבה (כב כח) אמר לו עשיתי תשובה.

(ד) אשר פחז במים. ל' פחזו במים (צבראשית מט ז) ופי' הרד"ק ל' קלות הדעת. והרמב"ן פי' ל' חפזון בהיפוך אותיות.

(ה) שפך לב במים. צבראשית רבה (פד יט) אתה פתחת בתשובה תחילה.

(ו) עונו הודה. כ"ש (סוטה דף ז' ע"ב) יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא.

פֶּרִץ גְּדֵרוֹת עוֹלָם בְּזַעֲמִי בְּרָשָׁע^(א).

אחאב

צִלְמִי אֲשֶׁרִים חָשַׁק וְהוֹסִיף עַל־חַטָּאתוֹ פֶּשַׁע.

קָרַעַת גִּזְרִי דִּינִי בְּשׁוּבוֹ מִלְּפָשָׁע^(ב).

רַחֵם כְּמוֹדָה וְעוֹזֵב וּבָךְ נוֹשָׁע:

ריחמת עליו כאשר התוודה ועזב חטאו

שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם כְּחִין אֲנָשִׁי עִיר גְּדוֹלָה.

חטאו בלח"ר אנשי נינוה.

שִׁגְיוֹנָם וַיְדוֹנָם רַבּוֹ עַד לְמַעְלָה.

חטא שוגג ומזיד

תַּתָּה חֲזוֹן הַפִּיכָתָם אֲחִזּוֹם רִית וְחִלְחָלָה.

כשהכרזת בנבואה על הפיכת נינוה, פחדו.

תְּשׁוּבָה עָשׂוֹ כְּהֶגֶן וּלְפָנַי כְּבוֹדָךְ נִתְקַבְּלָה:

בוֹחֵן כְּלִיּוֹת וָלֵב, נִצָּזָר בְּגִבּוֹרָה.

יִדְעֵנוּ מִדַּע לָקֶת בְּאַרְחַ יִשְׂרָאֵל.

מְשׁוּבוֹתֵינוּ אִם רַבּוֹ בְּפָשַׁע וּסְרָרָה.

וסרנו מדרך ישרה.

מרירותינו

נָא לְמַעַנְךָ הַשִּׁיבֵנוּ עֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כְּשׁוֹרָה.

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

ק' הוֹרִית דָּרְךָ תְּשׁוּבָה לִבַּת הַשׁוֹבֵבָה. בֵּין כֶּסֶה לָעֵשׂוֹר עָדֶיךָ

נִשְׁוֹבָה. הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִית לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) פרץ גדרות עולם וכו'. כמו שנאמר ויעש אחאב בן־עמרי הרע בעיני ה' מפל אשר־לפניו (מ"א טז ל).

(ב) בשובו מלפשע. כ"ט ויהי בשמע אחאב את־הדברים האלה ויקרע בגדיו וישם־שק על־בשרו ויצום וגו' ויהי דבריה' אל־אליהו התנשבי לאמר הֲרֵאִיתָ בֵּינִי־נִבְנֶנָּע אֲחִיָּה מִלְּפָנַי יַעֲזֹב בֵּינִי־נִבְנֶנָּע מִפְּנֵי לֹא־אֲבִיא הָרָעָה בְּיָמָיו (מ"א כא). וק' איך אמר שאחאב חזר בתשובה והלא חכמים קבעו כי אין לו חלק לעולם הבא (סנהדרין פ"י מ"ב) ותשובתו היתה לזמן קצר בלבד ובהמשך כלא את הנביא מיכיהו (מ"א כב כז), ואף התקיימה צומו הקללה (מ"א כא יט) במקום אשר לקחו הַבְּלָבִים אֶת־יָדָם נְבוֹת וְלָקְחוּ הַבְּלָבִים אֶת־יָדָם גַּם־אֶתָּה. וייתכן שהפייטן סמך על פירוש דר' אליעזר פמ"ג כי אחאב חזר בתשובה שלמה, וכן בפסיקתא דרב כהנא (שופת) שאמר הקב"ה לישראל תשובתו של אחאב קיבלתי ותשובתכם איני מקבל (בתמיהה). ויש מגיחים פרץ גדרות עולם בן־עמרי כרסע ומפרשים אותו כלפי מנשה מלך יהודה שנא' עליו (מ"ב כא ג) ויעש אשרה באשר עשה אחאב וכשיטת ר' יהודה (סנהדרין סס) שמנשה עשה תשובה ויש לו חלק לעולם הבא.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נֶצַח
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עָנֹו וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרָאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תְּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי-עָתָה לְחֻנָּה כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁפְרָה
לְבִי-נִשְׁפָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה כְּרֻצוֹךָ אֶת-צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְזָכִי-צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל-מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר-רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲלָם הָפָה: זָכַרְנוּ יי בְּרֻצוֹן עֲמֹךָ פְּקָדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדִתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שְׁבֹט נַחֲלַתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתְךָ בּוֹ: זָכַר יי חֶפֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנֶצַח: זָכַר יי לְבָנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרָבָה אֶת-זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לָעַלְם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶת-תַּפְּנֵן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חַטָּאוּנוּ צוּרְנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

חטאנו – פיוט זה הוא החלק השני מן אדון משפט בקרבך סימן לה

כִּפּוּר בּוֹזֵן בְּחֶסֶדְךָ. כְּמִלָּךְ תִּשָּׁב בְּכַבּוֹדְךָ.

יְשׁוּעָה כְּסֵאךָ

כָּאֵב זִכָּה עֲבָדֶיךָ. אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ (תהלים פו י):

לְבָדְךָ רַחֲמֶיךָ יִתְגַּלְלוּ. לְבָנֶיךָ כִּי יִתְפַּלְלוּ.

לֹא כְּמַעֲשֵׂיהֶם יִתְעוֹלְלוּ. בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מָעָלוּ (ויקרא כו מ):

לא יגיע להם העונש הראוי לפי מעשיהם.

מָעָלוּ בְּנֶיךָ יְדִידֶיךָ. מִלֵּא רַחֲמִים עַל מִי־חֲדֶיךָ.

מלא ירך רחמים.

מִחָה עוֹנוֹת עֲבָדֶיךָ. רַבּוֹ פִּשְׁעֵינוּ נִגְדָּךְ (ישעיה נט יז):

נִגְדָּךְ נִכּוֹנוּ טוֹחוֹת^(א). נָכוֹן עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת.

מחשבותינו הטובות ידועות לך. ועיניך תראינה את המעשים הנכונים שעשינו.

נִיחָח כְּגִישַׁת מְנַחוֹת. וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלִּיחוֹת (נחמיה ח יז):

ויהיו לפניך כריח ניחוח של מנחות שמגישים עד המזבח.

(א) טווחות. כליות והן כינוי למחשבות כמו שנאמר מִי־שֶׁת בְּטוֹחוֹת חֲכָמָה (איוב לח לו).

סְלִיחוֹת מְקוּיִם לְתַאֲבוֹן. סִפְק, נָבוֹן וְרַבּוֹן.

אנחנו מקווים ומתאווים לסליחה. ספק כל צורכינו, אתה ה' חכם ואדון.

סְגָנוֹן שִׁים עֲרַבּוֹן^(א). מִי־אֵל כְּמוֹד נִשְׂא עוֹן (מיכה ז יח):

תן חתימתך ותהיה לנו לערב.

עוֹן שָׁב וַיִּשַׁע. עוֹד יִזְכֶּה וַיִּשְׁתַּעֲשַׁע.

עֲבוּרוֹ חֵישׁ יִשַׁע. וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבִי פֹשֶׁעַ (ישעיה נט כ):

פֹּשֶׁעַ רַב וּבִדָּק^(ב). פּוֹרֵץ גֶּדֶר וְסוֹדֵק.

אם רבו פשעינו ופרצותינו. ויש בינינו פורצי גדר. סודק ופורץ ענין אחד

פְּנֵה מַחְזִיק וּבּוֹדֵק. הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק (תהלים טו ז):

תסתכל רק על הטובים שבנו, המחזיקים באמונה ומתקנים את הפרצות.

צֶדֶק חֲפֵשׁ לְבְרוּאֵיךְ. צֶאן אָדָם קְרוּאֵיךְ.

ישראל שנקראו צאן אדם (יחזקאל לד לא).

צַעֲק שְׁעָה מִירְאֵיךְ. וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֵיךְ (תהלים פו ה):

קְרֹאֵיךְ בְּהַפְצָאוֹ תַּחֲוִמָיו. קָרוֹב מַצְדִּיקִי רַחֲוִמָיו.

אנו קוראים לך כשאתה נמצא (בעשיית). ה' מצדיק אותי, קרוב לישראל, ומרחם עליהם.

קָדָם קִוֵּה לְתַנְחוּמָיו. כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו (דה"א כא יג):

עוד טרם נקרא, הוא עונה ומנחם אותנו.

רַחֲמָיו יִהְיוּ לְעֻמַּתָנוּ. רִצָּה וּבָחַר בְּצוּמוֹתֵינוּ.

רַחֵם יְדִידוֹת חוּמוֹתֵינוּ. פָּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ (דניאל ט יח):

שְׂמֻמֹּתֵינוּ בַּעֲוֹן כְּרִמֵּינוּ^(ג). שְׁעָרִים אִם נִנְעָלוּ גְרִמֵּינוּ^(ד).

אם גרמנו כי יינעלו שערים.

שׁוּעָה אִם סִתְּמָנוּ חֲתָמָנוּ. חֲסִדֵּי יְיָ כִּי לֹא־תָמְנוּ (איכה ג כב):

ונסגרו ונחתמו לנו שערי תפילה.

תָּמְנוּ אֲבוֹת קְדוּמֶיךָ. תִּפְּן בְּבְרִית חֲתוּמֶיךָ.

הבט בזכות המילה.

אם תמה זכות אבות.

תִּסְלַח לְמַעַנְךָ לְאַשְׁמֶיךָ. יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ (ירמיה יד ז):

(א) סגנון. סימן וחומתם כל' יוונית σίγνον. וי"מ סגנון. אדון כמו שנא' הַסְּגָנוֹן (נחמיה ב טז), פי' שרים. שים

ערבון. תן לנו ישועה, כמו ערב עבדך לַמֶּלֶךְ (תהלים קיט קכב). ד"א, סגנון פי' חותם (כנ"ל) ל' שומני כהותם על־לֶבָד (שיר ח ו), ערבון, וזכה להיות ערבים ונעמים לפניך. ד"א, סגנון ל' סוגה בַּשּׁוֹשְׁנִים (שיר ז ג) וכמו שפירשו הרבה ראשונים צפי"ז דכלים, סגנויות, ל' סוגה בַּשּׁוֹשְׁנִים, ודרשאו חז"ל על השמירה מעריות ומגזל (כמו שפירש"י), בזכות שאנחנו נשמרים מחטא, כמו סוגה בַּשּׁוֹשְׁנִים, אתה תהיה לנו לערב.

(ב) בדיק. פרעה (מ"ב ט כה). והוא משמש כל' הפייטן גם להיפך כמו שכתב בהמשך, בּוֹדֵק, פירוש המתקן את הפעלה.

(ג) בעון כרמינו. כמו שנא' וּכְרַמֵּינוּ סְמוּדָר (שיר ב טו) ובת"י מפרש שמדבר על עוון פסל מיכה. וי"מ ע"ש הפס' כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִמְרָתִי, פי' לא עסקתי בחורה ומאווה.

(ד) גרמינו. בגללנו, כמו דינא דגרמי (ב"ק דף ק' ע"א).

שְׁמֶךָ יַעֲמִידֵנוּ נָא. מְלִיץ יִשְׂרָאֵל לְבָאֹר.

אתה השוכן באור. תהיה לנו למליץ יושר ותבאר צדקנו.

וְנִגְהַ צְדִיקֵנוּ כָּאֹר. בְּאוֹרְךָ נִרְאָה אֹר (תהלים לו י):

אֹר חֲדָשׁ^(א) שְׁמֶרְתָּ. לְנַחֵם חַיִּים הַכְּמֶרְתָּ^(ב).

אור של בריאת העולם שמרת. לרחם ולנחם את ישראל.

זְכוֹר קֶדֶם הָאִמְרָתָּ. וְזָכַר־לָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ:

זכור שבחרת בנו מקדם.

זָכַר־לָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהֵשֵׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַר־לָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹדִיעַ לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יי עֹשֶׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹדֵתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע כִּצְמוֹר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָתִם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מַחֲה פֶשְׁעֵינוּ לְמַעַן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחֵה פֶשְׁעֶיךָ לְמַעַן יִחַטְּאוּ לֹא אֲזָכֹר: מַחֲה פֶשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כְּעָב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יְהִי לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתְּחִנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עֲרָף לֹאֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

(א) אור חדש. צבראשית רבה (ג ו) אורה שנבראת בששת ימי צבראשית וכו' נגזרה והיא מתוקנת ללדיקים לעתיד לבוא. ונקרא אור זה אור חדש, כגדל חדש שלא השתמשו בו מעולם, וכמו שאומרים אור חדש על ציון תאיר.

(ב) הכמרת. ע"פ ל"ה (הושע יא ח) נְכַמְרוּ נְחוּמִי.

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיִנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיִנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵיֵנוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיִּתָּה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כַּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיִנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיִנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשֹׂקוֹ עָמְלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִמֹּרֵט מָמְנוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עָלָם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁבְמָנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פֶּרֶק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאֹן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיִנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיִנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָה אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחֲרָנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּטְהָרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהָרְתֶם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרִית
נִחַלְתּוֹ לֹא־תִחְזֹיק לְעַד אֲפֹו כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹחַ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹחַ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי תַאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתֵּנוּ גְדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֶךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֱלֹהֵי־תַעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֱלֹהֵי־תַטְּשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאֱלֹהֵי־תִזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֱלֹהֵי־תַעֲשֵׂשׁ עַמָּנוּ כְּלָה כַּחֲטָאתֵנוּ. וְקִיָּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יְרֻמָּהּ חוֹנֶה כְּאֹמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגַּם־יְיָ וּבִקֵּשׁ אֶת־עֹזֶן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָה צָמְאֵי חֶסֶד תֹּאבֵי יִשְׁעֶךָ יִפְּירוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסִּלְיֹחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בֵּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתַפָּאֲרַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכוּרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פָּאֲרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֻׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלְתָּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עֶפְרַי: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחָסִיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשָּׂר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשָּׂר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:

עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁבַּב אֲפֹהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שְׁעֵנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֹׁנֶעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שְׁעֵנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְאַהֲרֹן בְּמִתְחַתֵּה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמִצְפָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְדָוִד
וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר חֶבְרֹנָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שְׁעֵנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שְׁעֵנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ
כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה
לְמִרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעֵנָה לְעֲזָרָא בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שְׁעֵנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסִּידִים וְחַתָּמִימִים וְחַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עֵנָה לְעַנְיָי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עֵנָה לְמַכְיָי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
דִּי־עֵנָה לְתַבְיָרִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעִגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב:

רַחֵם וְחַנּוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מֵלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנּוֹתַי: יְיָ
אֱלֹהֵינוּ תִּזְכֵּינֵנוּ וְאַל־תִּכְחַדְנוּ וְאַל־תִּסְרְנוּ: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֵאֲנִי רַפְּאֵנִי יְיָ כִּי
נִבְחַלּוּ עַצְמִי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִטְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ
תַפְּלֵתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֲיָבִי יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמְחִיָּה. מְסִיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כֵּד חֲטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְבָאֵבָה. עֲבָדָא דְמִרְדָּנָא בְּקוֹלָר. מִרְה תֵּאָב וְתִבְר
קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחַטִּינֵן קַמְךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידֵין מְרִירִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וּמְרִירִין קַמְךָ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקִיּוֹתָא. בְּמִטּוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנַפְשִׁינִי. אֲסִי לְבָאֵבָא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד דְּלֹא נִחְוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

סז תחנה ע"ס תשר"ק ונסוף חתום שמעון בר יצחק

תוֹרָה הַקְדוּשָׁה. הַתְּחִנָּתִי בְּבִקְשָׁה.

פְּנֵי הַצּוֹר נַעֲרִץ בְּקִדְשָׁה:

שִׁפְכִי שֵׁיחַ עָרֵב. וְזָכְרִי מַעֲשֵׂה חֵרֵב^(א).

מתן תורה.

בִּנְעֻשָׁה וְנִשְׁמַע אֲבוֹת לְהִתְקַרֵּב:

אבותינו התקרבו אליך:

רָגְנֵנוּ שְׁעִיר וּפֶאֶרֶן. דָּתוֹתֶיךָ לְשִׁמְרוֹן^(ב).

הגוים סירבו לקבל את התורה ואפילו לא קיימו שבע מצוות בני נח.

עָמַד וּמִדָּדָן רָאָה וַיִּתִּירָן^(ג):

נתן להם עונש מידה כנגד מידה שאפילו מקיימים ז' מצוות ב"נ אינם מקבלים שכר:

קְדוּשַׁת הַתִּיקָם^(ד). לֹא שִׁמְרוּ חֻקִּים.

ה' עקר אותם.

בָּאֵף וּבְחֶמָה עָשׂוֹת בָּהֶם נָקָם:

צֶעַד מִרְבָּבוֹת. וְנִקְדָּשׁ בְּעֶרְבוֹת.

הגיע עם רבבות מלאכים. והוא נקדש בשמי מרום.

מִיָּמֵינוּ אֵשׁ דָּת וְלֶהֱבִי שִׁלְהָבוֹת:

תורה כתובה באש שחורה ע"ג אש לבנה - אש להב ושללכת כולם ענין אחד

פָּנִים מִסְבִּירוֹת. אֱלֹהֵינוּ מִתְחַבְּרוֹת.

בסבר פנים יפות קיבלו ישראל את התורה.

הַנִּשְׁקִי מִפִּי עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת:

ואת עשרת הדיברות כנשיקה מפיו של הקב"ה:

עוֹלָם נִתְבַּסֵּם^(ה). אֲשֶׁר מִתְנַאֵז נִמְסָם^(ו).

העולם התחזק על בסיסו. שעד אז היה ירא פן יהיה נִמָּס אם לא יקבלוה.

וּבְמוֹצָא שָׁלַל רַב עַל־אֲמַרְתְּךָ שֵׁשׁ:

סוּדֵי פְקוּדֶיךָ. נִמְסְרוּ לְדוֹדֶיךָ.

לישראל.

מֵאֵז וְעַד עֵתָה הִפָּחַ מְכַבְּדֶיךָ:

נָדִים וְגַם נָעִים. וּבְרָגוֹ שִׁבְעִים.

בְּנֶפֶת צוּפִיךָ תָּמִיד מְשַׁעֲשְׁעִים:

(א) וזכרי מעשה חרב. כ"ט (ברכות דף ל"ב ע"ב) וְזָכְרִי לֹא אֲשַׁכְּחֶךָּ זה מעשה סיני.

(ב) רגנו שעריר ופארן וכו'. כ"ט (ע"ז דף ב' ע"ב) מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קיבלוה. ואפי' ז' מצות ב"נ לא קיימו כדאי' התם.

(ג) ראה ויתירן. כ"ט (צ"ק דף ל"ח ע"א) עָמַד וּמִדָּדָן אָרְץ רָאָה וַיִּתֵּר גוֹיִם (חזקוני ג' ו) מה ראה, ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם וכו' לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר.

(ד) התיקם. כמו שנא' הִתְקַם בְּצִאֵן לְמִבְּרָה (ירמיה יב ג) פי' רש"י נתקם מן החיים למוות.

(ה) נתבסם. בשיר רבה (א נ) ומי ציסם העולם אֲנֹכִי תִּפְנִיתִי עֲמוּדֶיךָ סֶלָה בְּזִכְרוֹת אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ כמו שפירש במתנות כהונה.

(ו) מתנאז נמסם. כ"ט (ע"ז דף ג' ע"א) התנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלים את תורתו מוטב ואם לא אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

מִסְפֹּרֶת לַיָּפֶה. בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה^(א).

יִקְרוּ אֲמָרִיךָ מִשָּׁהֶם וַיִּשְׁפֹּה:

יותר מאבנים יקרות:

לְבִי לְחֻקֶּיךָ. בְּעֵלִיל^(ב) מְזֻקְקֶיךָ.

ללומדי תורה. המדקדקים ומטהרים את משנתם כמו צורף המטהר כסף בפור.

קוֹבְעֵי עֲתוֹתֶם לְפִלֵּשׁ פִּקְקֶיךָ:

לפתוח כל סתום (פי' לגלות סודות התורה):

בְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת. לְרֹאוֹת וּלְהַטּוֹת.

ולפסוק ההלכה.

שְׁנַתֶּם נִוְדָּדַת בַּחֲדָר הַמַּטּוֹת^(ג):

גם על משכבם בלילה מחשבתם בדברי תורה:

יוֹם יוֹם יִדְרָשׁוּן. בְּלִבָּם יַחְרָשׁוּן^(ד).

יחשבו.

לְאַסּוֹר וּלְהַתִּיר בְּפִיהֶם יִפְרָשׁוּן:

טִמְאוֹת וְטַהוֹרוֹת. לְהַבְדִּיל וּלְהוֹרוֹת.

מְלַחֵץ וְדַחֵק עֵינֵיהֶם נוֹהָרוֹת:

למרות מצבם הקשה, עיניהם מלאות אור התורה:

חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים. עַל־פִּימוֹ שְׁפוּטִים.

וְאוֹיְבֵיהֶם פְּלִילִים^(ה) וּבָהֶם נִשְׁפָּטִים:

ולמה נהפך המצב שאויבינו שופטים אותנו:

זָכְרִי זֹאת תְּעוֹדָה. הוֹגִיךָ לְהַתְּעוֹדָדָה.

כינוי לתורה לעודד העוסקים בד'.

וּמְלִיצֵי הַגִּיוֹנִיךָ לַעֲזוֹר וּלְסִעֲדָה:

ומפרשי ענייך

וְחֲנִנִי פָנֵי קוֹנֶךָ. בְּמַעַן חֲנוּנֶךָ.

בדברי תפילה.

כִּי הוּא אֱלֹהֶיךָ יוֹצֵרְךָ וְאֹדְנֶךָ:

(א) מסורת וכו'. כמו שפירש"י בעירובין (דף כ"א ע"ב) ששלמה קבע מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה. ובפי' דרמנטורא על אבות (פ"ג מי"ג) פי' המסורת שמסרו לנו חכמים בחסרות ויתרות שבתורה. הם גדר וחזוק לתורה שזכתה. והכוונה למסורה המודפסת במקראות גדולות הישנים כמו בצראשית (א יב) וַתֵּצֵא ג', ב' מלא וא' חסר, קדמאה מלא וַתֵּצֵא הארץ דשא (צראשית א יב), ומילעא חסר וַתֵּצֵא את עמך ישראל (ירמיה לב כא), ובתראה מלא וַתֵּצֵא ותתן לה אשר הותרה משבעה (רות ב יח), חד באורייתא חד צנביאי חד צבתובי, וסימן ארעא לעמך יהבת.

בעליל. כור הכסף (רש"י תהלים יב ז).

(ג) בחדר המטות. צברכות (דף ה' ע"א) ואם ת"ח אינו כריך לומר קרי"ש על מיטתו ופירש"י משום שרגיל צמשתו לחזור על גרסתו תמיד.

(ד) יחרשושן. ל' מחשבה (רש"י משלי ג כט).

(ה) ואויביהם פלילים (דברים לב לא). פירש"י ועכשיו אויבינו שופטים אותנו.

הֲלֹא אִם אֵין תַּמָּה. הוֹגָה בְּתַמִּימָה.

אם אין ישראל. עוסקים בתורה.

הֵן בְּקֶרֶן זֹוִית נְתוּנָה וּמִשְׁתּוֹמָמָה:

היא מונחת לבד בקרן זוית:

דֶּק וְחֶלֶד^(א) עֲבוּרָה. עוֹמְדִים בְּגִבוּרָה.

שמים וארץ עומדים בזכותה כ"ש (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת.

בִּירְאָה טְהוּרָה וּבְמִצּוֹה בָּרָה:

בזכות התורה הנקראת יראת ה' טהורה מצות ה' ברה (תהלים יט):

נִבְרִי רְנוּנִים. וְשִׁפְכִי תַחֲנוּנִים.

התגברי בשירות ובתחינות.

עֲבוֹר תִּפְלֹתֵנוּ בְּאֵין סִבּוֹךְ עֲנָנִים^(ב):

כדי שתעבור תפילתנו ועננים לא יחסמו את דרכה:

בְּאֵי עֲדִיו בְּתַחַן. לְנִקּוֹת מִצַּחַן.

הבאים אל ה' בתפילה. ומבקשים כפרה על חטאם.

מֵאוּיִם יִתֵּן יְכָמוֹר וְגַם יַחַן^(ג):

יתן ה' את בקשתם וירחם עליהם:

אֶסּוֹף עֲדַת מִי מָנָה. לְקַרְיָה נֶאֱמָנָה.

וּכְעֶדֶר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ מֵאֲדָם תַּהִימָנָה^(ד):

וירושלים תהיה רועשת מרוב אנשים כמו דיר מלא צאן:

שְׁבוּיִם יִמְלֹט. מֵאֲשֻׁמִּי^(ה) עֵלֹט.

יציל את ישראל השבויים. מחושך הגלות. אשמונים ועלט שניהם לשון חושך

עַדִּי עַד יִסּוּבְּכֶם עַז רָנִי פִּלְטִי:

ה' יגן עלינו מסביב ונשיר שירי ישועה:

וּבִשְׁוִבָה^(ו) וְנַחַת. יוֹשְׁעוּ מִשִּׁחַת.

ברגיעה

בִּקֵּשׁ צֹאן אוֹבְדוֹת וְגַם תַּנְדַּחַת:

רְפָאוֹת^(ז) תַּנְחִלָה. יִסִּיר כָּל־מַחֲלָה.

יביא רפואה לחולים.

צֹאן אָדָם לְמִלֵּאת עִיר הַמְּהֻלָּה:

(א)

דוק. שמים שנא' (ישעיה מ כב) הַנּוֹטָה בְּדֶק שָׁמַיִם. וְחֶלֶד. ארץ (רש"י תהלים מט ז).

(ב)

עבור תפלתנו באין סבוך עננים. בזכרות (דף ל"ז ע"ז) רבא לא גזר תעניתא דיומא דעיצא משום שנא'

(ג)

(אליה ג מד) סְבוּתָה בְּעֶנְן לֶךְ מִעֲבוֹר תִּפְלָה.

(ד)

יַחַן. י"ג יַחַן מַחֲמַת הַחַרוֹץ.

(ה)

ובעדר בתוך הדברו (מיכה ז יז). ת"י כעידלרא בגו דירלא. מאדם תהימנה. פירש"י (שם) תהיינה הערים

(ו)

הומיות מרוב אדם.

(ז)

אשמונים. חושך לפירש"י (ישעיה נט י) אצל הרד"ק פירש ל' שממה.

(ח)

ובשובה. ובסנהדרין (דף כ"ז ע"ז) מפרש שובה ל' תשובה, וכמ"ד אם ישראל עושין תשובה נגאלין.

(ט)

רְפָאוֹת נ"א רְפָאת.

חֲבוּשׁ הַנְּשִׁבֶּרֶת. זְלוּל הַגְּבֻרֶת.

ממשלת הגוים.

קִנְאָה קִנְאָה גְּדוּלָּה לְעִיר הַמַּחֲבֶּרֶת:

כינוי לירושלים (תהלים קכב ג)

מְכַנְּיִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנַי בְּעַל הַרְחָמִים: מְשִׁמְעֵי תַּפְלָה הַשְּׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לְפָנַי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מְשִׁמְעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנַי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְּיִי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנַי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לְפָנַי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לְפָנָיו הַשְּׁמִיעוּ לְפָנָיו
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהַבְתָּם וַיַּחֲיֶה זֶרַעֲם שֶׁלֹּא תֵּאָבֵד
שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וּלְשִׁנְיָנָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעֲמֹד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
שְׁרִינִן. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא לִית בִּן לְרַצְוִיךָ, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרָתְךָ עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּכָר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֲמֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין
וּבְעוֹתִין. דְּלֹא נְהִידֵר רִיקָם מִן קַמְךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאָבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֻמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאָבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמֹךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאָבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מַתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְּפָנֵינוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶיךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֵת רֹאשְׁנֵים מִהֵרָ
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שְׁבַעֲנוּ בּוֹז: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכָּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֲפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵי־כָר
כְּבוֹד־שְׁמֹךְ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי וּלְעַלְמֵי עַלְמֵי:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעַלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שני שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לָךְ אֲדֹנִי הִצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאָוֵן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדָּבָר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשְׁוֹכָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנָּךְ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאֹו: יִבּוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחוּת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֹו: יִבּוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבּוֹאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חִצְרֵתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֶיךָ כָּל־עַבְדֶּיךָ יְיָ הָעַמָּדִים בְּבֵיתֶיךָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֶיךָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשִׂי דְּבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֶיךָ וְכָל־קֶרְבִּי אֹתֶיךָ שִׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבּוֹא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֹתֶיךָ שְׁמֹךְ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵנוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהֵדֶם קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקְרָה: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

וְהַתְפָּאֲרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצֵי לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְתַּנְשָׂא
 לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יֵרָאֶה מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אֶתָּה וְגָדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
 זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תַּעֲזֹז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יִדְמָה לִי בְּכַנִּי
 אֱלֹהִים: אֵל נִעְרָץ בְּסוּד־קִדְשֵׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
 מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
 בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
 נַחֲלָתוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אֲפֹו בִּיחָפִין חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְגָּנָה לִי גִרְעָה לְצוֹר
 יִשְׁעֶנּוּ: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גִּרְעֵי לֹ: צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מְכֹון בְּסֶאֱדָה חֶסֶד
 וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ: לָךְ יוֹם אֶת־לָךְ לִילָה אֶתָּה הַכִּינּוֹת מְאוֹר וְשֶׁמֶשׁ: לָךְ שָׂמִים
 אֶת־לָךְ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אֶתָּה יְסֻדָּתָם: אֶתָּה הַצַּבָּת כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף
 אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצְצָתָ רֵאשֵׁי לְוִיתֵן תִּתְנַנֵּנוּ מֵאֲכָל לָעָם לְצִיִּים: אֶתָּה פֹּוֹרְרָת
 בְּעֶזְרְךָ יָם שִׁבְרָתָ רֵאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אֶתָּה בִּקְעֶתָ מַעֲיִן וְנָחַל אֶתָּה הוֹבִשְׁתָּ
 גִּהְרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ
 מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לֹ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ:
 הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלָךְ, חוֹסֶה עַל עַמּוּלָךְ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פְּעֻלָּךְ, יְיָ עֲשֵׂה
 לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנֵנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֵל
 רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

סח פתיחה חתום זלחסי המלמרים אליה בר שמעיה חזק

אליה לב ונפש נשפוך פמים.

כלנו אל־א בשמים:

אתיו זקנים עם עולליכם.

ילדיכם.

בואו

הזכו והסירו רע מעלליכם:

מעשיכם :

היטהרו

לפניו גרבה תחנה ובקשה.

על־זאת מאהינו נבקשה:

ירגז הטוב על מגול^(א).

ינצח יצר הטוב את יצר הרע.

דרכו יעזב פושע ועול:

פושע ועול ענין אחד

הכיניו לב והיטיבו מחשבת.

(א) מגול. יצר הרע (סוכה דף נ"ב ע"ב). ואמרו (ברכות דף ה' ע"ב) לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע.

בִּי גָדוֹל כַּח הַתְּשׁוּבָה:

בְּקָהֶל רַב מְלִין אַכְבִּיר.

ארבה.

וְלֹא יִמָּאֵם אֵל כַּבִּיר^(א):

רוֹצֶה תְּשׁוּבַת בּוֹגֵד וְנִשְׁחַת.

לְהַשִּׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת:

ממוות וגיהנם:

שִׁמְעַתְּ תַּחֲנוּן וְהִעֲתֵר לְמִבְקָשֶׁיךָ.

וענה

בְּנִשְׁאֲנוּ יְדֵינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ:

לכיוון בית המקדש:

יְהִי־נָא אִמְרֵי־פִינוּ לְרָצוֹן.

וְכִפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ אָנָּם וְרָצוֹן:

חֲשׁוֹב זְכוֹר קְרִית נְעִימִיךָ^(ב).

ירושלים עירך.

וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ:

חזור בד

וַעֲשֵׂה חֶפְץ עֲבָדֶיךָ.

רצון

וַיִּשְׁעֲשַׁעֲנוּ תַנְחוּמֶיךָ.

ותשמח אותם בנחמה.

תַּמּוּכִים סְמוּכִים עַל רַחֲמֶיךָ:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מִקֵּדָם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמְסִיר חַטֹּאת יִרְאִיו פֹּרֶת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמִקֵּדָם שְׂבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה הוּא שְׂיַרְדֶּתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְּרָכֵי טוֹבָךָ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֶסֶדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּו כִּי אֵתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וּמִרְפֵּה לְהִיטִיב וּמְנַהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כֹּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחִנַּתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֶחֱזֹן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

(א) ולא ימאם א' כביר. כ"ש (ברכות דף ח' ע"א) מנין שאין הקב"ה מואם בתפלתן של רבים שנאמר הִיא כַּבִּיר וְלֹא יִמָּאֵם (איוב לו ה).

(ב) קרית נעימך. מקום נעים, כ"ש חֲבָלִים נְפִלְיָהּ בְּנִעְמִים (תהלים טז ו) פי' אכן עזרא במקומות נעימים. ואולי הכוונה לדוד ושלמה, שהיו נעימים לפניך.

א אַרְךְּ אַפִּים אָתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאת. וְדָרְךְ תְּשׁוּבָה הוֹרִית: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֶסְדֶּיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֶרַע יִדְיֶיךָ: תִּפֶּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אָתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבִתְפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. כְּהוֹדַעְתָּ לָעָנוּ מִקֶּדֶם: מִחֲרוֹן אַפָּךְ שׁוּב. כְּמוֹ בְּתוֹרַתְךָ כְּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נִחְסֶה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בָּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אָשָׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתָנוּ וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאָמַר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךְּ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אָתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כּוֹחַ אֲדֹנֵי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וּשְׂרָתָא תִּשְׁבְּחָתָא וְנִחַמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וּנְכַלְמָנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמִיתָנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסֶּפֶר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמֹד בְּעֵדְנוּ שְׁמוֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ בְּעַת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ: לֹא כְּחַטָּאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָנוּ וְלֹא כְּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עִלְּנוּ: כִּי כִּגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ בֵּין הַגִּבֹּר חֶסֶדְךָ עִלְּנוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְב בֵּין תִּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֵּין תִּרְחֵם יְיָ עִלְּנוּ: לֹאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַסְּלַחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֶּם לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׂבִיחָם וְרַחֲמוֹם: וְאָתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבִיתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעַתָּ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לַעֲזוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֹל חֶסְדְּךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּגְךָ וְשִׁמְעַתָּ פִקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמֹמִיתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמוֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדִקְתֵּנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמַעַתָּ אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֱלִיתָאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

סמ' על סדר א"ב כפול

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ
אֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ.
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קִדְשְׁךָ בִּירְאָתְךָ.
בְּהִשְׁכֵּמִי בְּתַחַן לִפְנֵי מִכּוֹן שְׁבִתְךָ.
בַּעַת רְצוֹן עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יְשׁוּעָתְךָ.
גָּדוֹל וְגִבּוֹר עַל־כָּל־שֵׁמוֹךְ אִמְרַתְךָ^(א).
גְּבוּרוֹת רַחֲמֶיךָ מֵאֵז^(ב) וְאֵלֵינוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ^(ג).
מְבַרֶּיאת הָעוֹלָם הַקְּדָמָה מִדַּת רַחֲמִים, וּבִשְׁבָּלֵינוּ עֲשִׂית הַכֹּל.
דְּבָרְךָ רֹאשׁ אֶמֶת לָנוּ בְּאֶמֶן עֲצָתְךָ^(ד).
תּוֹרַתְךָ קִדְמָה לְבִרְיָא, וְהִיא אֶמֶת, וְבָהּ נִתְיַעֲצֵת בַּעַת בְּרִיאת הָעוֹלָם.
דְּרָכֶיךָ בְּעֶמְדָם לְהַקְדִּים לָמוֹ חֲנִינוּתְךָ.
דְּרָכְךָ לְחַנוּן הָעוֹמְדִים לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֶיךָ עוֹד בְּטָרֵם הַתְּפַלֵּלוּ.
הַמְּחִילָה וְהַפְּלִיחָה שְׁלָךְ, עֲבוֹר עַל־פֶּשַׁע תִּפְאַרְתְּךָ.
הִדָּר כְּבוֹד הוֹדְךָ וְדְבָרֶי נִפְלְאוֹתֶיךָ.
וְהִנֵּנוּ אֲתָנּוּ לָךְ בְּעֵצָם חֲמִלְתְּךָ.
בִּאֲנוּ לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֶיךָ כִּי רַחֲמֶיךָ עֲצוּמִים.
וּלְךָ לְבַד הוֹחֲלָנוּ וְאַתָּה תַּעֲנֶה מְחִילְתְּךָ.
מֵיִיחָלִים רַק לָךְ וְאַתָּה תַּעֲנֶה – "מַחֲלִתִּי".
זְכוֹר קְנִיית קָדֶם שְׁכִטִּי נַחֲלָתְךָ.
זְכוֹר אֶת כָּלל יִשְׂרָאֵל שִׁקְנִית מִקָּדֶם
זְכוֹר אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֲמִתְךָ.
זְכוֹר אֶת אֲבֵרָתָם אֲבִינוּ שֶׁהוֹדִיעַ אֶת אֲמִיתְךָ לְבָנָיו.
חֶסֶד נְעוּרִים אֶהְבֵּת כְּלוּלוֹתֶיךָ.
זְכוֹר אֶת יִשְׂרָאֵל שִׁיִּצְאוּ אַחֲרֶיךָ בַּמַּדְבָּר מְרֹב אֲהַבָּה אֵלֶיךָ.

(א) על כל שמוך אמרתך (תהלים קלח ז). פירש"י שמוך בעל גבורות קנא וגוקס במידת הדין, ועל שמוך,

שהוא מדת הדין, הגדלת אמרתך, הבטחתך להעביר על מדותיך ולסלוח לנו.

(ב) גבורות רחמיך מאז. כ"ש בצראשית רבה (יב טו) ה' אֱלֹהִים וכו' הריני צורא אותו במידת הדין ובמידת הרחמים.

(ג) ואלינו מחשבותיך. כמו שפירש"י (תהלים מ ו) וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ, בשבילנו בראת עולמך וכו'. ובמדרכ (ב"ר א ז) מחשבתך של ישראל קדמה לכל דבר.

(ד) באומן עצתך. כ"ש (ילקוט שמעוני פר' בראשית) וְאַתָּה אֶצְלוֹ אֶמֶן (משלי ח ז), אומן, התורה אמרה, אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה, בנהו שבעולם מלך בשר ודם בנה פלטרין ואינו בנה אותו מדעת עצמו אלא מדעת האומן. ובמדרכ תנחומא אמרו אל תקרי אומן אלא אומן. ואולי כ"ל בְּאֶמֶן.

חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוֹנָתְךָ.

ובזכות אלה, תיטיב לנו מחדש כל בוקר, כי אתה נאמן לקיים הבטחתך לאבות.

טוֹבְךָ נֹדַע לְנַאֲמֵן בֵּית מִשְׁרְתְּךָ.

את טובך הודעת למשה.

טָכְם שֵׁם רַחוּם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹתֶיךָ.

צורת שם הרחמים מיוסדת על ארבע אותיות.

יִתְד תִּקְוָעָה בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תִּיבוֹתֶיךָ.

תמכתי יתדותי ביי"ג מידות הרחמים.

יִגְלוּ^(א) רַחֲמֶיךָ עַל מְדוֹתֶיךָ.

גלגל רחמך על מידת הדין.

כִּי אֲנַחֲנוּ עִמָּךְ וְצֵאן מִרְעִיתְךָ.

בְּדָלִים וּכְרָשִׁים דָּפְקָנוּ דְלָתֶיךָ.

לֹא לְמַעַנְנוּ כִּי אִם בָּרַב צְדָקָתְךָ.

לא בזכותנו, אלא מתוך צדקה וחסד.

לָרָעִים וְלַטּוֹבִים וְהִיא תִּהְלָתְךָ.

מִטָּה כָּלִפִּי חֶסֶד, זֶה הִיא אֲפָנוּתְךָ.

אתה מטה את כף המאזניים לצד החסד

מִדָּה וּמִדָּה הִיא לְשִׁבְחַ צְפִירָתְךָ^(ב).

כל המידות נמצאות בכתרך ומייפות אותו.

נוֹהֵג חֶסֶד חֲנָם עִם כָּל־בְּרִיּוֹתֶיךָ.

נְתִיבוֹת חַן וְרַחֲמִים לְנוֹצְרֵי עֲדוֹתֶיךָ.

סְלִיחָה מִבְּקָשִׁים, תָּכִין לָבָם לְקִרְאָתְךָ.

שִׁימָה דְמַעְתָּם בְּנֹאדְךָ, הֲלֹא בְּסִפְרָתְךָ.

דמעות היורדות בשעת התפילה, תשמור עליהם בנאדך, ותספור אותן.

עָנִי וְעֲנֹוִי וְעֶלְבּוֹן בְּנֵי בְרִיתְךָ.

עֲיִנֶיךָ תַּחֲזִינָה יִי כָּל־צְדָקוֹתֶיךָ.

הוֹקְדִיךָ בַּצָּר צָקוֹן לַחֹשׁ תּוֹכְחוֹתֶיךָ.

בצר לנו אנו זוכרים להתפלל אליך, ושופכים לפניך תפילת לחש בשעת הפורענות.

פְּלִטָּם מִשִּׁחַת חֲמִשָּׁת מִיָּנִי עֲבָרְתְךָ.

ה' סוגי כעסך (המנויים בהגדה של פסח).

צוּפָה לְקַטְרֵג וּלְחַבֵּל אִם רַעֲיָתְךָ.

השטן רוצה לקטרג ולהרע לעמך.

(א) יגלו. אולי ז"ל יגלו צדנין נפעל.

(ב) צפירה (ישעיה כח ה). ת"י כתר. נ"א לשבח צפירתך.

צו לַנְעוּל וְאַל יִפְנֶם בְּמַחֲצֶתָּךְ.

צווה לנעול את הדלת

קוֹל יַעֲקֹב בִּיעֵת יַעַל מִתְּהוֹמוֹתֶיךָ^(ה).

מצרותיו.

קִבַּל בְּרַחֲמִים מִתַּחַת לְכֶם יְשִׁיבְתָּךְ^(ב).

רַחֲשׁ^(ג) מִשְׁלָמִים מְקוֹם זִבְחֶיךָ וְעוֹלוֹתֶיךָ.

אנחנו מביאים לך תפילה במקום הקרבן.

רִצְחָה נִדְבָתָם וַחֲתוּרָה לָמוֹ הַתִּירְתָּךְ.

ופתח להם דרך לקבל תשובתם.

שׁוּב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ וְהִנָּחֵם עַל אִימָתָךְ^(ד).

כלל ישראל.

שְׁמֹךְ יַעֲמִד־לָנוּ וְיָשׁוּב אִפְּךָ וַחֲמָתָךְ.

תִּתְאַזֵּר בְּחִסְדֹּתֶיךָ וּתְתַעַטֵּף בְּחֲנִינוֹתֶיךָ.

תתאזר ותתעטף שניהם לשון מלכות

וְתָבוֹא לִפְנֶיךָ מִדַּת טוֹבָךְ וְעֲנֹתֶינִי:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹּת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחֲלִיחַ לַחֲטָאִים וְסֹלִיחַ לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרָד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֲ רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֲנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסֹלִחַת לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סֹלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִל־לָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֹלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: דִּרְשׁוּ יְיָ
בְּהַמָּצְאוֹ קִרְאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב: יַעֲזֹב רִשָּׁע דֶּרֶכוֹ וְאִישׁ אֶזְנוֹ מִחֲשַׁבְתּוֹ
וְיֵשֶׁב אֶל־יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאַל־יֹאחֲזֵנוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקֶדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ תִּכְבֹּשׁ עֲוֹנֵתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ

(ה) תהום. כרה כמו שפירש"י תהום אֶל־תְּהוֹם קוֹרָא (תהלים מז ח), כרה קוראה לחברתה.

(ב) מתחת לכם ישיבתך וכו' והתור למו חתירתך. ע"פ המדרש (דברים כה ז יג) צענין מנשה המלך שרצה לחזור בתשובה וכו' והיו מלאכי השרת מסתמין את חלונות של רחיע שלא תעלה תפלתו לשמים מה עשה הקב"ה חתר את הרקיע מתחת לכסא הכבוד וקיצל את תפלתו.

(ג) רחש. ליצור בלחש כ"ש מרחשתן שפוטתיה (תענית דף כ"ז ע"ב). וי"מ רחש, תפילה בזונה כמו שנאמר רחש לבי (תהלים מה ב).

(ד) אִימָה. כעני כלל ישראל (שיר ו ד) ואמרו במדרש (שמו"ר טו ו) למה נקרא שמה איומה שיושבת במלכות שיש לה אימה, היא מלכות אדום שקראה לניאל דהילך ואמרתני (דניאל ז ז).

בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהַפֵּר כַּעֲסְךָ עָמָנוּ:
שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאִפְיקִים בְּנִגְבִּי: שׁוּב מִחֶרֶן אַפְּךָ וְהִנָּחֵם
עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרִכָּתְךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עָמָנוּ מְשֻׁגְבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַפְּזְךָ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִחָנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלַּחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ אֶת־אֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ע' ע"ס א"ב ואח"כ חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו בעלי ה' אבנים חוץ מבית אחרון של
כל מאמר שהוא עלה"כ

אֶת־יְיָ בְּהַמְצָאוֹ לְדָרְשׁוֹ קִדְמָתִי.

באתי לדרוש את ה' בעשרת ימי תשובה.

בְּעָדִי לְכַפֵּר כִּי כִתּוּלַע נֶאֱדַמְתִּי.

נהייתי אדום בחטאיי כמו בגד צבוע בתולעת השני.

גִּלְגֹּל הַלֵּב וְטַמְטֻם וּכְיִשּׁוֹן נִרְדַּמְתִּי.

גלגול וטמטום ענין אחד

כְּמַעֲט כְּסֹדִם הָיִיתִי וְלַעֲמֹרָה דָּמִיתִי (ישעיה א ט):

כמעט התחייבתי כיליון גמור:

דָּמִיתִי לְשׁוֹטָה פְּרוּעָה מִנְּאֻפֶּת וַחֲלָלָה.

שפרעו ראשה

הָיִיתִי כְּבָגֵד עֲדִים וּכְשִׁמְלָה מְגוּלָּלָה.

כבגד מלובלד. בגד עדים ושמלה מגוללה ענין אחד

וַחֲסֻרְתִּי מִפְּגִיעַ וְיֹדַע אֵין לִפְלָלָה.

אין מי שיתפלל בעדי.

רָאָה יְיָ וַהֲבִיטָה כִּי הָיִיתִי זוֹלָלָה (איכה א יא):

זוֹלָלָה כְּבוּדָה נְהַפְכָה בְּיַד מְגָאֵל.

כנסת ישראל הנכבדה זוללה על ידי רשעים המזהמים אותה.

חָנָם לְקַחְתָּ (א) לְצַמִּיתָ וְאֵין גּוֹאֵל.

קנו אותם חנם קנין עולם ואין מי שיפדה אותה.

טָבַע נֶכּוֹן וְנִשְׂאָ, וַחֲרַב אֲרִיאֵל.

נכון ונשא ואריאל, כולם כינויים לביהמ"ק

הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תַּפְאֲרַת יִשְׂרָאֵל (איכה ב א):

יִשְׂרָאֵל לְבוֹזִזִים וְלִמְשָׁפָה עַד־מָתִי.

בְּאַרְבֶּה רַבּוֹ עוֹרְקִי וְעַצְמוֹ מַצְמִיתִי.

רודפי, והתגברו הרוצים להכרית אותי.

(א) חָנָם לְקַחְתָּ. כ"א נִמְכָּרָה.

לֵב בְּשׁוּמֵי הָרִיסוֹתִי הִרְבּוֹתִי וְשׁוּמֹתַי.

וּתְבַחַר מִחֲנֹק נַפְשִׁי מוֹת מַעֲצָמוֹתַי (איוב ז טו):
נפשי בחרה למות מחנק יותר מלחיות:

מַעֲצָמוֹתַי הַמַּפְצָחוֹת וְהַמַּפְלָחוֹת מִמִּכְעִיסֶיךָ וּמִמְזַעֲמֶיךָ.
השבורות והמבוקעות על ידי אויבך.

נַמְתִּי נִלְאִיתִי נִשּׂוּא חֲרוֹנְךָ וְזַעֲמְךָ.
אמרתי – "עייף אני"

שֵׁים לֵב לְגֵאוֹל חַיִּת נְעִימֶיךָ.
חיי ישראל הנעימים.

כִּי־שָׁמָּה נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ (דניאל ט יט):

עַמְּךָ זְרוֹיִים פְּזוּרִים בְּכָל־מוֹשְׁבוֹת.
זרויים ופזורים ענין אחד

פְּקֻדוֹךָ בְּצָר, פְּחָדוֹךָ בְּמַעַשׂ וּבְמַחֲשָׁבוֹת.
זכרו להתפלל אליך בצר להם, פחדו ממך במעשיהם ובמחשבותיהם.

צִלּוֹל זָדוֹן וְהַעֲבֵר וּרְפָא מְשׁוּבוֹת.
השלך עוונותינו למצולות ים
מרדנו.

אֲדַנִּי שְׁמָעָה בְּקוֹלֵנוּ תִּהְיֶינָה אֲזַנֶּיךָ קְשֻׁבוֹת (תהלים קל ז):

קְשֻׁבוֹת תִּהְיֶינָה אֲזַנֶּיךָ לְשָׁפֹךְ שִׁיחֵנוּ.

רֵן שָׁפָה קֶבֶל כְּרִיחַ נִיחֵנוּ.
שירי פינו קבל כקרבנות.

שַׁחֲרָנוֹךְ מוֹגִינֵנוּ וּבָךְ מַבֵּט מִבְּטֵיחֵנוּ.
תקוות

וְשָׁמָּה עָלֵינוּ נִקְרָא אֵל תַּנְחֵנוּ (ירמיה יד ט):

תַּנְחֵנוּ אָדוֹן כִּפָּה שָׁנִים לָמָּה.

לָמָּשׁ וְלִשְׁנֵינָה לְלַעַג לְבָשֶׁת וְלִבְלָמָּה.

יֵאֱמָן יוֹחֵשׁ הַמִּבְטָח שֶׁהַבְּטָחָתָּ לִשְׁוִמָּה.
תתקיים מהר ההבטחה

אֲנִי יְיָ בָּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעַתִּי הַנִּשְׁפָּחָה (יחזקאל לו לו):
נשפחה כמו שוממה

הַנִּשְׁפָּחָה בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תִּקְבֵּץ וּתְכוּנָהּ.

שְׁמַע יְיָ חֲנוּנָה כִּי עֵת לַחֲנּוּנָה.

חֵזֶק מֵאַמְיֹרֶיךָ בְּצֵל יָדְךָ לְגוֹנָה.
מייחדיך ותגן עליהם בצד ידך.

וּפְדוּנֵי יִי יִשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה (ישעיה נא יא):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֹּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סְלַח-לָנוּ אֲבוֹנֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסְלַח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: אֵף אֶרֶץ
מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ קוִינֹדָה^(א) לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ תִּתְּנוּ נֶפֶשׁ: קוֹה אֵל יְיָ חֲזֹק
וַיֵּאמֶן לְבָב וְקוֹה אֵל יְיָ: מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בָּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה
בְּאִישׁ גִּדְּהֵם כְּגִבּוֹר לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ: לָמָּה יְיָ תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחַנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְצְךָ יָמִים: לָמָּה-פָּנִיךָ
תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֵינֵינוּ וּלְחַצְנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֱשֵׁרֵי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סְלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

עא ע"ס א"ב וסוף כל מאמר על לה"כ המתחיל בתיבת למה ונסוף חתום שמעון

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל יְיָ מוֹשִׁיעוֹ בָּעֵת צָרָה.

תקוות

הֵן מִהוֹשִׁיעַ וּמַעֲזוֹר יָדְךָ לֹא קָצָרָה.

קַהֲלֶיךָ קִדְּשׁוּ צוּם קִרְאוּ עֲצָרָה.

קבעו צום והתאספו להתפלל.

לָמָּה יְיָ תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים לְעֵתוֹת בַּצָּרָה (תהלים י א):

תסתיר את פניך בעת צרה:

אֵךְ בִּי לָנוּ צְדָקוֹת, וְעֵז עֲטָה.

ה' מתנהג עמנו בחסד ונאזר בגבורה לעזור לנו.

(א) אף ארץ מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ קוִינֹדָה (ישעיה כו ח). פי' הכד"ק אף בעת שהגיעו משפטיך אלינו שאתה מייסר אותנו בגלות, אע"פ כן, קוינו לך ולא התייאשנו מן הגאולה.

לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ תֵּאֲזוּת נֶפֶשׁ לְקִשְׁטָהּ.

שמך הוא תאוותנו ותפארתנו.

בְּשִׁמְךָ נִשְׁעַ לְמַעַן סוּר מִשְׁאֹל מִטָּה.

לָמָּה תִּהְיֶה כְּגֵר בְּאַרְץ וּבְאֶרֶץ נְטָה (ירמיה יד ח):

למה חרב בית המקדש והשכינה בגלות:

נָלִינוּ מֵאֶרֶץ צָבִי^(א) וְנִהְרַם הֵיכַל.

פְּגוּשֵׁי אָרִי וְדָב וְנִמְר^(ב) שׁוֹקֵד לְשַׁבֵּל.

פגשו אותנו האריה (בבל) והדוב (מדלי) והנמר (יוון) מיהר להרוג ילדינו.

דָּכְנוּ חֲזִיר יַעַר וְכֶרֶסְמָנוּ לְמֵאֲכָל.

החזיר (אדום) כתש אותנו וחתך אותנו כדי לאכול אותנו.

לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא־יֻכַּל (ירמיה יד ט):

נבהל ומופתע

הָיִינוּ כְּמַעֲזֵלִים לֹא מִשְׁלָתָ בְּרַחוּמִים^(ג).

ממצבנו הקשה נראה כאילו אין אתה מלכנו.

וְלֹא נִקְרָא שִׁמְךָ עַל חַתּוּמֵי דָמִים.

ישראל המולים.

וְלֹא קָרַעְתָּ שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ מַפְרוֹמִים.

לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחַנוּ תַעֲזֹבְנוּ לְאַרְץ יָמִים (איכה ה ט):

זֹעֵזֹעַ וּשְׁמוּעוֹת אֶדָּהּ הָבִין בְּמִרְךָ.

כל השומע ומבין את הזוועות העוברות עלינו, ירד לבו.

צוֹד צְדוֹנֵי צוֹרְרִים בְּרַחֲב וְאַרְץ.

חֹמַת עִירְךָ מִפָּרֶצֶת בְּמוֹתֶיהָ לְהִדְרֶךָ.

והאויב דורך על מקום המקדש.

לָמָּה פָּרֶצֶת גִּדְרֶיהָ וְאַרוּחָהּ כָּל־עֲבָרֵי דָרְךָ (תהלים פ יג):

וליקטו פירותיה

טָרַף לָחֶם חֲקֵנוּ בְּנִפְשֵׁנוּ נַעֲבִיט^(ד).

כדי להתפרנס, אנחנו צריכים למשכן את עצמנו.

מִכְבְּדֵינוּ הִזְלִינוּ כְּגֶרֶף טָנוּף וְעָבִיט.

כגרף של רעי ועביט של מי רגלים.

יַעֲבִירוּנוּ בַּצֶּאֱן תַּחַת הַשָּׂרְבִיט.

(א) ארץ צבי (דניאל יא מה). ארץ ישראל.

(ב) ארי ודב ונמר. בויקרא רבה (י"ג ה') אריה זו צבא, דב זו מדי, נמר זו יון, חזיר מיער זו אדום.

(ג) היינו כמעזלים וכו'. כ"ש (ושעיה סג יט) היינו מעזלים לא־משלָתָ בם לא־נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם פִּי הָיִינוּ עֲכָשִׁיו כְּאִילוּ לֹא בָחַרְתָּ בָנוּ לְמִשְׁכּוֹל עֲלֵינוּ, וְלֹא קִרְאתָ שְׁמֶךָ עֲלֵינוּ.

(ד) נעביט. נמשכן, כמו עבוט, משכון. אולי הוא רמז למעמדם של היהודים כעבדי הקיסר, מעמד הכרוך בתשלום מיסים כבדים, תמורת חסות הקיסר נגד אויביהם.

לָמָּה תִּרְאֵנִי אָזֶן וְעַמָּל תִּבְיֵט (חזקוק א ג):

למה אתה מביא עלי חמס, ואתה רואה צערי, ואינך עוזר לי:

כָּשָׁל כִּי־נָנוּ לְסָבֹל גְּרָמֵינוּ^(א) לְהִדִּיק.

ושיברו עצמותינו.

מִפֶּחַד מִצְדִּיקִי רָשָׁע וּמְרִשִּׁיעֵי צִדִּיק.

לִזְאוֹת יַחֲרֹד לִבֵּנוּ כִּי טוֹבֵנוּ הַחֲדִיק.

הטובים שבנו נרדפים ונהרגים על ידם כקוצים.

לָמָּה תִּבְיֵט בּוֹגְדִים תִּתְּרִישׁ בְּבִלְעַ רָשָׁע צִדִּיק (חזקוק א ג):

מִכֶּתְנוּ אֲנוּשָׁה וּכְאֵב נֶצַח יוֹדַע^(ב).

כואבת ואנחנו מיוסרים על ידי כאב נצח.

בְּעוֹרִים נִגְשֵׁשׁ בְּאֵין הַשָּׁכַל וּמֹדַע.

נִגְדָּד חֲלִינוּ מִרְדַּת שַׁחַת לְהַפְדֵּעַ.

התפללנו אליך שתציל אותנו מרדת שחת.

לָמָּה צָמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עֲנִינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תִדַּע (ישעיה נח ג):

שׁוֹבֵר תּוֹחֲלֵתְנוּ נִמְשָׁכָה לְהַגִּיעַ קִצְנוּ.

זמן רב אנחנו מחכים לקץ.

לְהָשִׁיב שְׁבִיתְנוּ וְלִרְצוֹת אֶת־אֲרִצְנוּ.

עֲנִינוּ מִיַּחֲלוֹת לָךְ שׁוֹפְטֵנוּ וְיוֹעֲצֵנוּ.

לָמָּה־פָּנִיד תִּסְתִּיר, תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ וְלִחְצֵנוּ (תהלים מד כה):

פִּתְחוּ רִשְׁעִים קִשְׁתָּם לְהַעֲצִים בְּאֵבֵנוּ.

עֲצֵמוּ לְהִאֲרִיד מַעֲנִית וּלְחַרוֹשׁ עַל־גִּבֵּנוּ.

תלם המחרישה

צְפוּנִי^(ג) נִטְפֵּל לָמוֹ לְהַטְמִין בְּחִיבֵנוּ.

יצר הרע התחבר לאויבינו (להחטיא אותנו) והוא טמון בליבנו.

לָמָּה תִּתְּעֵנוּ יְיָ מִדְּרָכֶיךָ, תִּקְשִׁיחַ לִבֵּנוּ (ישעיה סג יז):

קוּמָה וְאַל יַעֲזוּ גוֹיִם לְהַשְׁפִּט בְּבוֹשָׁה.

קומה למשפט, ואז לא יעזו גוים פניהם, אלא ייכלמו במשפטך.

(א) גרם. עלם (רש"י זכרשית מט יד).

(ב) יודע. ל' ייסורים כמו שנאמר וידע בָּהֶם אֵת אֲנָשֵׁי סְבוֹת (שופטים ח טז) פי' ייסר אותם.

(ג) צפוני. אחד מז' שמות של יצר הרע (סוכה דף נ"ב ע"א).

כִּי חֹרְקִים עָלִינוּ שֶׁן מַחֲבֶרֶת וּתְלוּשָׁה^(א).

רָצָצוּנוּ וְרָעָצוּנוּ בְּצַד וּכְתָף לְהַעֲנִשָּׁה.

הכו אותנו וענשו אותנו על הזרוע ועל הכתף.

לָמָּה כָּאֲבִי נֶצַח וּמִכָּתִי אֲנוּשָׁה (ירמיה טו יח):

כואבת מאוד:

שׁוּבָה וְהַשִּׁיבֵנוּ מִזִּזְיוֹת קָרְנוֹת אֱלֹהִים.

מארבע קצוות פזורינו.

הָעַל בֶּן תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ וְתִתְעַלָּה.

אז

תִּמְהֹר וְתַחֲיֵשׁ לְהוֹצִיא אֲסִירִים מִכְּלָא.

לָמָּה תֵּשֵׁב יָדְךָ וּיְמִינְךָ, מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כִּלְהָ (תהלים עד יא):

הוצא ידך מתוך חיקך וכלה אויביך:

שְׁעָרֵי עִירְךָ תַּעֲלֶה מֵעֶמֶק טְבִיעֶתְךָ^(ב).

רֵאָה כִּי אֵין אִישׁ לְנַחֵם רַעֲיָתְךָ.

מֵאַנָּה הִנָּחֵם כִּי צָמְתוּהָ בְּעוֹתֶיךָ.

כי חרדתך הכריתה אותה.

לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָ לְנֶצַח, יַעֲשֶׂן אַפְּךָ בְּצֹאן מִרְעִיתְךָ (תהלים עד ח):

עֲדִינָה יוֹשֶׁבֶת לְבָטָח וּבֹקֶקֶת גִּפְנֶךָ^(ג).

ולוקחת את פירות גפנך.

אדום

יוֹם יוֹם מַעֲרָמַת לְאַבְדֹּ צְפוֹנֶיךָ.

מתייעצת בחכמה להרוג את ישראל.

וְאֲנִי וְאַפְסִי עוֹד אוֹמְרַת לְפָנֶיךָ.

ואומרת – "אני ואפסי עוד (ואין הקב"ה יכול למנוע ממני דבר)".

לָמָּה יִי תִזְנַח נַפְשִׁי תַסְתִּיר פְּנֵיךָ (תהלים פח טו):

נָא זְכוֹר מְרוֹדֵי עַמְּךָ בֵּין תּוֹלְלֵיהֶם.

המתעללים בהם.

עניי

הַחֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ עַמְּךָ שְׂמֹךְ מַחֲלִלָהֶם.

אביהם.

בְּאֶרֶץ שְׁבִים אֵל תִּתְּנֵם בְּיַד מְבַהֲלֵיהֶם.

לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹזִים אֵי־נָא אֱלֹהֵיהֶם (תהלים קמו ז):

(א) שֶׁן מַחֲבֶרֶת וּתְלוּשָׁה. בחולין (דף י"ח ע"א) שֶׁן תְּלוּשָׁה וּפְכוּן תְּלוּשָׁה מוֹתֵר לְשִׁחוּט זֶה לְכַתְּחִלָּה. וּפִירָשׁ"י לְאַפְסִי מַחֲבֶרֶת לְזַעֲלֵי חַיִּים.

(ב) טְבִיעֶתְךָ. כ"ט (לויכה ז ט) טְבִיעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ.

(ג) וּבֹקֶקֶת גִּפְנֶךָ. בְּקִיקָה נֹפֵל עַל הַגֶּפֶן שְׂצֹזוֹ אוֹתָהּ וְהִרְקוֹ אוֹתָהּ מִפִּירוֹתֶיהָ (רש"י נחום ז ג).

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא ברעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויגד יי בענו ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי | על פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנון ארך אפים ורחסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסליחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כיאתה אדני טוב וסלח ורחסד לכל קרואיך:

אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל־חי: וחסד יי מעולם ועד עולם על־יראיו וצדקתו לבני בנים: למען שמך יי תחינו בצדקתך תוציא מצרה נפשנו: יהי־חסדך יי עלינו באשר יחלנו לך: אלהים צבאות שוב־נא הֵבט משמים וראה ופקד גפן זאת: נפלה־נא ביד־יי בירבים רחמיו: ביהוא ידע יצרנו זכור כִּי־עפר אנחנו: אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע־רגז: אדם להבל דמה ימיו כצל עובר: והוא לקברות יובל ועל־גדיש ישקוד^(א): ואתה־הוא ושנותיך לא יתמו:

לִי הישועה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סלה: יי צבאות אֱשֵׁרֵי אָדָם בִּטַּח בך: יי הושיעה המלך יעננו ביום־קראנו: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל־תאחר למענה אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא על־עירך ועל־עמך:

עב שלמונית ע"ס תשר"ק כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תוֹחֶלֶת יִשְׂרָאֵל חֶסֶד לֹא נַעֲזֹב.

ה' הוא תקוות ישראל וחסדו אינו עוזב אותם.

תִּקְוַתָּם נִצַּח, אֱמוּנָה לֹא אֲכַזֵּב.

ולא התאכזבו מאמונתם.

שׁוֹמְרֵי חֻזֵּן הַמִּזְעָד רֹאוֹת^(ב) בַּפְּרֹזֶב.

ישראל מחכים לקץ הגאולה ועיניהם נובעות דמעות כמרזב.

שָׁחוּ כָּלוּ וְעַמְּךָ הִכָּבֵא זָב:

ישראל הושפלו ונהרגו ונחלים נוזלים מדמעותיהם:

רוּם רַעֲנָן מִטָּה מִטָּה שִׁפֵּל.

ישראל אשר היו גבוהים ורעננים הושפלו.

(א) ועל־גדיש ישקוד (איוז כא לב). פירש"י נקצר בשדות אלל הגדישים. ישקוד. ל' התמדה כמו (משלי ח לב) לשקוד על־דלתתי, פי' לעולם יישאר בשדה.

(ב) רואות. אלו העיניים (כש"י קהלת יב ג).

רֹאשׁ וְעֶקֶר לְזֶנֶב וְעֵרָאִי וְטָפֵל.

נהפכו מראש לזנב ומעיקר לטפל.

קֵץ חֲשָׁד, תִּכְלִית לְיוֹשְׁבֵי מַאֲפֵל.

מחכים לסוף הלילה.

קִנְיָה לְאוֹר וְשִׁית עֵנָן וְעֶרְפֵּל:

ובמקום האור, מגיע עוד חושך:

צָבִי קָדַשׁ הִלָּלְתָּ רֵאשִׁית לְהַרְשִׁים.

כתבת שבחם של ישראל – "רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ" (ירמיה ב ג).

צִיץ^(א) הַמַּטָּה, פָּרַח הַזָּדוֹן לְיוֹרְשִׁים.

הרשעים, ש"ירשו" את ממוננו, מצליחים מאוד כמו מטה אהרן שפרח (בפר' קרח).

פְּנִית סֻלְעִים וְטָרְשִׁים^(ב) לְהַשְׁבִּיחַ שָׂרְשִׁים.

בעבר גרשת מלכי כנען בשבילנו כמי שמסלק אבנים מכרמו.

פִּרְצָתָ^(א) מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים וְחֲזִירֵי חֲרָשִׁים^(ג):

אבל עכשיו הגדלת את שמחת ישמעאל (פרא אדם) ועשו (חזיר מיער):

עָרִיץ וְכֹל־הֶבֶא בּוֹזֵז וְשׂוֹלֵל.

מלכים רשעים

עוֹבֵר וְשֹׁב וְזִז שְׂדֵי^(ה) יַעֲזִיל^(ו).

גם כל עובר עלינו וגם חיות השדה גונבות מה שנשאר.

סְבָאִים שֹׁבְעִים וְהַשָּׂאָר דְּשִׁים לְמוֹלֵל.

הגוים יושבי סבא, אכלו ושבעו משלנו, ומה שהשאירו דרסו והשחיתו.

סוֹכֶת^(ז) יֵתֵר תִּבְּזוּ לְדִלְדֹל הַתְּעוֹלֵל:

ומשחיתים גם את הענפים שנשארו:

נָטַע בְּנֶתֶד^(ח) לְמַגְזֹר בְּרֹזֶל וְחֲרִיצִים^(ט).

גפן שנטעת, הביאו עליה כלי משחית.

נִטְשֶׁת וְעֹזֶבֶת וּבָאוּ בָּהּ פְּרִיצִים.

רשעים.

מְצִינֶת חֲפוּי כֶּסֶף וִירְקָרָק חֲרוּצִים^(י).

יונתך שהיתה מקושטת בכסף וזהב.

(א) ציץ. פרח, כמו שגא' וַיִּצֹץ צִיץ (במדבר יז כג).

(ב) טרשים. סלעים (רש"י סוטה דף ל"ד ע"ב).

(ג) פרצת. ל' גדולה והלכה כמו וּפְרִצָתָ יָמָה וְקִדְמָה (בראשית כח יד). וי"מ פרצת את גדר הכרם, ונכנסו ישמעאל ועשו לשדוד.

(ד) חרשים. יערות (מלודה דה"צ כז ז). ישמעאל נקרא פְּרָא אָדָם (בראשית טז יז), ואלדוס נקרא חֲזִיר מִיַּעַר (ויקרא כד יג ה).

(ה) וזיז שדי. רמש השדה (רש"י תהלים נ יא).

(ו) יעזיל. אחרי שהמלכים הרשעים בזזו מישראל כל דבר יקר, באים כל עובר ושב ולוקחים מה שגשאר כעני המעולל בגפן, פירוש הלוקח את העוללות (כמו שפירש"י ירמיה ו ט).

(ז) סוכת. ענף עלים (רש"י שופטים ט מח).

(ח) נטע בנתד. כמו שגא' וַיִּקְדּוּ נָפֶן זֹאת וּבְנָה אֲשֶׁר־נִטְעָה וּמִיָּנֶה (תהלים פ).

(ט) למגזר ברזל וחריצים. ע"פ לה"כ וּבְחֲרִיצֵי הַבְּרֹזֶל וּבְמַגְזֹרֹת הַבְּרֹזֶל (ש"ב יב לא) פי' במלודה חרצי הַבְּרֹזֶל כלי ברזל מלא חריצים עשוי לזרז, מַגְזֹרֹת הם הגרזנים שמצקעים בהם העצים.

(י) ירקרק חרוץ (תהלים סח יד). פירש"י זהב ירוק וטוב הצא מארץ החוילה.

מִדָּרִם גַּזּוּ וַיִּנֶּץ^(א) וַאֲפִרוּחֶיהָ קְרוּצִים:

עכשיו נתקפה על ידי עופות טורפים ואפרוחיה נהרגו:

לְכַל־הַבָּא עָלֵינוּ מָעַט קִצְפָּת.

בכל צרותינו אתה קצפת עלינו מעט.

לְרַעָה עֲזָרוּ גֹי עַז חֲצַפָּת^(ב).

יותר ממה שגזרת עשו לנו הגוים, שנתת להם להתחצף.

בָּךְ עֵינִי בְּעֵינִי מִפְּרוֹעַ אִסְפָּת^(ג).

השבת ידך אחור ולא נפרעת ממנו את מלוא חובותינו.

בְּלִפְי חֶסֶד בְּרַעַ גְּבוּי חֲשַׁפָּת^(ד):

וגילית את ידך להכריע את החובות ולהטות כלפי חסד:

יָד לְקַבֵּל פְּשֻׁטָּה וְנִתְּנוּ סִרְתָּ^(ה).

פשטת ידך לקבל שבים ואנחנו התרחקנו.

יָד אֲזִלָּה מִקּוֹל בְּקוֹל הַנְּסִרָתָ^(ו).

תש כוחנו מחמת גבורת אדום, שקולו כקול גלגל חמה.

טֹר חֶסֶד וּבְרִית לְאֲבוֹת מִסְּרָת.

שמור לנו את הברית שכרת עם האבות, כפי שמסרו לנו.

טוֹב טַעַם פֶּתַח לְהַתִּיר אִסְרָתָ^(ז):

תמצא טענה לפתוח ולהתיר את מאסרנו:

חֲשִׁבוֹן אַחֵר חֲשִׁבוֹן עֶמֶד יִסְתּוֹר.

כל חשבונות הקץ התבררו כלא נכונים.

חֹכְהָ וְסוֹכְהָ וְדוֹהָ וְחוֹזֵר לְכַתּוֹר^(ח).

ועדיין אנחנו מחכים ומצפים, ומצטערים כשאין הקץ מגיע, וחוזרים לחכות עוד.

זַח אֹר מִשְׁפִּיל יְכַלֵּת לַחֲתוֹר^(ט).

סר ממנו אור החכמה ואין אנחנו יכולים להשתדל.

זִמֵּן קוֹל הַתּוֹר^(י) מִתִּי לַפִּתּוֹר:

ולדעת מתי הגאולה:

וּבְכָל־זֹאת חֲלִילָה בְּאַמְנָה לְשִׁקָּר.

למרות זאת חלילה לנו לעזוב את אמונתנו.

(א) גזו. העזניה (ויקרא יא יג) ת"י צר גזא, ובתוס' (חולין דף מ"ב ע"א ד"ה דרוסת הגז) הגרסה גם. ניץ. עוף טורף (ויקרא יא טז).

(ב) לרעה עזרו וכו'. כמו שנא' (זכריה א טו) אֲשֶׁר אֲנִי קִצְפָּתִי מֵעַט וְהִפָּה עֲזָרוּ לְרַעָה.

(ג) בך וכו' אספת. פי' לקחת את ידך אחורה. וי"מ מכף המאזניים סילקת ואספת את החובות.

(ד) ברוע גבוי. פי' הכרעת את החובות. וי"ג יְסָפֶת פי' הוספת זכויות.

(ה) ונתנו סוררת. כ"ש (זכריה ז יא) וַיִּמָּאֲנוּ לְהִקְשִׁיב וַיִּתְּנוּ כִּתְּףָם סִרְרָתָהּ, פי' הפכו כתף.

(ו) בקול הנסורת. כ"ש (יומא דף כ' ע"ב) כי קול המונה של רומי הולך מסוף העולם ועד סופו, והוא יותר חזק מקול גלגל חמה שמנסר ברכיע כחרש המנסר בארזים, וזה מה שאמר מקול של רומי, בקול הנסורת, שהוא חזק כמו קול גלגל חמה המנסר ברכיע.

(ז) טעם פתח להתיר. רמז למ"ד התרת הגדר לריכה טעם ופתח (ערוכין דף ס"ד ע"ב).

(ח) לכתור. לחכות. בְּתִרְיָי (איוב לו ב) ת"י אמתן לי.

(ט) זה. סר ממנו ל' (שמות כח כח) וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד. להתור. להשתדל ולהתאמץ כמו וַיִּתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהִשָּׁיב אֶל הַיִּבְשָׁה (יונה א יג).

(י) קול התור (סיר ב יב). ת"י קל רוחא דקודשא דפורקנא.

וְזָר לֹא יוֹעִיל קְלוֹנוֹ לְיִקָּר.

לתת כבוד לאליל חסר תועלת ובזוי.

הָעֶקֶב רַב וְהַפֶּתַת תֵּשׁ לְעֶקֶר^(א).

חטאינו רבים, ואין לנו כוח לעקור יצה"ר מליבנו.

הַדִּבֶּר עָלֶיךָ תַעֲלֹמוֹת חוֹקֵר וּמִבְקֵר:

לכן עליך להכרית את יצרנו הרע:

דְּרוֹשׁ וּפְקֹד דָּלִית^(ב) שְׁפִלוֹת שְׁחוֹחַ.

גפן שפלה משל לכלל ישראל.

דֵּל בָּרֶם וּמַעֲרֹבֵב וְצָחוּי צְחוֹחַ^(ג).

ויבש.

גָּדוֹר, עֵזֶק, עֲדוֹר, מִקְמוֹשׁ וְחוֹחַ^(ד).

עזק ועדור שניהם ענין חרישה עקור ממנו כל קוץ.

נָפֶן מִפֶּעַל לְהַכְשִׁיר עֲנָבֵי נִיחָח:

כדי לתקן את הגפן, שיעשה ענבים הראויים לעלות על מזבחך:

בָּנוּ שִׁמְךָ עֲלִיּוֹן לְכָל־תִּכְלָה^(ה).

שמך נקרא עלינו, אתה ה' עליון לכל דבר.

בֹּא בְּמִדַּת חֶסֶד וְלֹא בְּכָלָה.

ואל תעשה עמנו כלה.

אַשְׁמִיתֵנוּ כִּי גָדְלָה עַד תִּמְן וְעַכְלָא^(ו).

גם אם גדלה אשמיתנו ומילאה את המידה עד שלא נשאר מקום פנוי כלל.

אַתָּה יְיָ רַחֲמֶיךָ לֹא־תִכְלָא:

לא תמנע:

שָׁבַח הַלֵּוֹל מִדּוֹתֶיךָ אֵין לְשִׁנּוֹת.

שבח הוא לך כי מדות רחמך אינן משתנות.

לְבֵית יִשְ�רָאֵל רַב טוֹב חֲנוּת.

אתה חונן.

מְקוֹם מְנוּחַ שִׁים בְּרֹאשׁ פְּנוֹת.

תן לנו מנוחה במקום גבוה (ארץ ישראל). ואולי מנוח כינוי לביהמ"ק שנקרא מנוחה (דברים יב ט).

הֵכֵן בְּלִי רָגֹז וְתוֹסַפֶּת עֲנוּת:

והכן מקום שם לא ירגיזו ולא יוסיפו לייסר את ישראל:

(א) עקוב. עקמומית ועיוות הלכ כמו שגא' עקב חֵלֶב (וירמיה יז טו). הסתת. המסתת אבנים, פי' הרואה להתגבר על יצרו הרע, המשול לאבן, חלש כוחו, והוא כמאמרם ז"ל בילקוט שמעוני הושע רמז תקל"ג משל לאור גבוה שהיה עומד על פרשת דרכים ובני אדם נכשלים בו, אמר המלך סתתוהו קימעא קימעא עד שיבוא השעה ואני מעבירו מן העולם, כך אמר הקב"ה לישראל, בני, יאה"ר מכשול גדול הוא אלא סתתוהו קימעא קימעא, לסוף אני מעבירו מן העולם שגא' וְהִסְרֵתִי אֶת־לֵב הָאָדָם מִבְּשִׁרְקָם.

(ב) דלית. גפן כמו שגא' וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגִפֶּן בְּרַחַת שְׁפִלַת קוֹמָה לְפָנוֹת דְּלִיּוֹתָיו אֱלֹיו (יחזקאל יז ו).

(ג) דל ברם ומערבב. בכלאים (פ"ה מ"א) כרם דל כרם שהוא נטוע ערבוניא. צהוי. ל' צִדְדָה (ישעיה ה יג) פירש"י נמא. צהוח. ל' צִדְדָה (תהלים סח ז) פירש"י ארץ נמאה.

(ד) קמוֹשׁ וְחוֹחַ (ישעיה לד יג). פירש"י מיני קואים.

(ה) לכל תכלה. כמו לְכָל־תִּכְלָה רָאִיתִי קֶץ (תהלים קיט לו) פי' לכל דבר הנמדד.

(ו) תומן ועובל. מדות קטנות, תומן, שמינית הקב, דהיינו חצי לוג. עובל, חמישית הלוג. והוא ע"פ מ"ש בסוטה (דף ט' ע"א) אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, ואמר כי סאתו מלאה וגדושה עד כי אין מקום להכניס בה כלום, אפילו לא תומן ואפילו לא עוכלא.

הַמִּצָּא חַיֵּשׁ לָנוּ כִּי נִוְחַלְנוּ^(א).

הימצא לנו מהר כי זמן רב אנחנו מייחלים לך.

קָרְבָנוּ, הֵט, שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ נִהְלָנוּ.

הטח דרכנו ונהלנו אל מקום שמחה וישועה.

טוֹב וְסֻלָּח, לָךְ לְבַד הוּחַלְנוּ.

נַחֲמָנוּ נָא יְהי חֶסֶדְךָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יְחַלְנוּ:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסֻלָּחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָזָן וְפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסֻלָּחָתָ לַעֲוֹנָנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סֻלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מֶלֶכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֻלָּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹיךָ יי שׁוֹעֵנֵנו
וּבִבְקָר תִּפְלָתָנוּ תִּקְדָּמָךְ: אֱלֹיךָ נִשָּׂאנוּ אֶת־עֵינֵינוּ הַיֹּשְׁבֵי בַשָּׁמַיִם:
נִשָּׂא לְבָבָנוּ אֶל־כַּפֵּימָּה אֶל־אֵל בַּשָּׁמַיִם: נִשָּׂא עֵינֵינוּ אֶל־הַהָרִים מֵאֵין
יֵבֵא עֲזָרָנוּ: עֲזָרָנוּ מֵעַם יי עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אֶתְהִי־הוּא מֶלֶכְנוּ מִקֶּדֶם
פֹּעֵל יִשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אֶתְהִי־הוּא מֶלֶכְנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יִשׁוּעוֹת
יַעֲקֹב:

לִי הַיִּשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֻלָּח: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֻלָּח: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַחַד בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֻלָּחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וְעֹשֶׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עַג שְׁלִישִׁיה ע"ס א"ב וצסוף חתום משה בר שמואל

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֱלֹיךָ יי שׁוֹעֵתִי.

בְּצַר לִי אֵל קָרָאתִי.

(א) נוּחַלְנוּ. מל' נוֹחַלָה אָבְדָה תְּקוּתָהּ (יחזקאל יט ה) ופי' הרד"ק בצורקים עמדה ימים רבים בחולתו. חזל
רש"י פי' לשון חולי.

אַל־תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ לְרוּחֹתַי לְשׁוּעָתִי^(א):
לאנחותי ולתפילתי:

נִשְׁתִּי לְפָנֶיךָ בְּרוּחַ נְשַׁבְּרָה.
ניגשתי

דְּבָרִי פִי רִצְהֵנָּא וְקִבֵּל עֲתִירָה.
תפילה.

שְׁמַע יי קוֹלִי אֶקְרָא:

הֵאֵם עֲזָוֹת תִּשְׁמָרֶיהָ.
אם

וְאֵם כִּפְעַל לְכָל־גּוֹיָהָ.
ואם תגמול לכל אחד כמפעלו.

מִי יִצְדֵּק לְפָנֶיךָ, רַב הַעֲלִילָיָה:
מינוי לה' שמעשיו גדולים

זֹאת אָשִׁיב אֶל־לְבִי.
אזכור.

חֲסִדֵי יי, סִלְעִי וּמִשְׁגָּבִי.

עַל בֶּן צִמְאָה לָךְ רוּחִי בִּקְרָבִי:

טִלְטַלְתִּי טִלְטַלָּה גָּבֶר^(ב).
גליתי גלות קשה.

יִשְׁבַּתִּי חוּלָה בָּאֵם עַל־מִשְׁבֵּר.
כאישה יולדת.

וְאֶזְעַק חֲמֹם וְאֶקְרָא שָׁבֶר:
ואזעק על הצרות:

בְּצַפּוֹר נִזְדַּדְתָּ מִן־קִנְיָה.

לְהַטָּתִי^(ג) כֵּן מִפְּנֵה לְפָנֵה.
נרדפתי

וְאֵין מְנוּחַ לִי וְלֹא חֲנִינָה:

מִרַב כָּבֵד חֲטָאתִי.

נִסְתִּי מִפְּנֵי אָרִי וּבִדְבַר פִּגְעָתִי.

(א) לרוחתי לשועתי (איכה ג נו). לענ"ל ל' (איוז לב ט) אֶדְבָּרָה וְיִרְוַחֲלִי, אדם הנמצא בצער ירוח לו כאשר יוכל לספר את צרותיו לאחרים ותתפייס דעתו בכך.

(ב) טלמלה גבר. ע"פ לה"כ (ישעיה כב יז) הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלָךְ טִלְטַלָּה גָּבֶר. ופי' מהר"י קרא טלמלה חזקה וגברתנית.

(ג) לְהַטָּתִי. מלאנו להיטה שהיא רדיפה כמו במדרש (איכה א ח) אמר להם ירמיה מה ראיתם בעבודת כוכבים שאתם להוטיין אחריה, פי' רודפים אחריה.

וּבְבֵית נָחֵשׁ כְּבִקִּיר נִסְמָכְתִּי^(א):

סְבִיבוֹנֵי פָּרִים רָבִים.

עֲצֻמוֹנִי^(ב) אֲרִיזֵת וְדָבִים.

שיברו עצמותי

אֶכְלוֹנִי הַמָּמוֹנִי בְּזֹאבִים:

פָּנִיתִי לְעֶזְרָה הַקְּדוּמָּה.

צַעֲקָתִי לְלוֹבֵשׁ נֶקֶמָה.

יִלְבָּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כְּלָמָה:

קָרָאתִידָּי מִמַּעַמְקִים.

רִיבָה רִיבִי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

עֲשֵׂה מִשְׁפָּט לְעֹשׂוֹקִים:

שְׁמַע אָדוֹן תְּפִלָּתִי.

תִּקְבַּל בְּרַחֲמִים תַּחֲנֻנָּתִי.

כִּי־לָךְ יְיָ הוֹחָלָתִי:

מִמִּכּוֹן שְׁבִתְךָ הַשָּׁמַיִם בְּרַחֲמִים תִּמְלֵא^(ג).

שְׁאֵרִית מוֹדִים אֵלֶיךָ הַפֶּלֶא^(ד).

הפרד והפרש אליך שארית ישראל המודים באמיתך.

עֲשֵׂה עֲמָהֶם אוֹת לְטוֹבָה וּפְלֵא:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֵׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) נסתי מפני ארי וכו'. לה"פ באשר יגום איש מפני הארי ופגעו הדב ובא הבית וסמוך ידו על הקיר ונשכו הנחש (עמוס ה יט), באסתר רבה (פתיחתא ה) מפני הארי זה נבוכדנצר ופגעו הדב זה בלשצר ובא הבית וסמוך ידו על הקיר ונשכו הנחש זה המן וכו'.

(ב) עצמוני. פי' שיברו עצמותי כ"ס שיה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון אכלו מלך אשור וזה האחרון עצמו נבוכדנצר מלך בבל (ירמיה נ טז) ופירש במלכות דוד עצמו שיבר עצמותיו.

(ג) תמלא. אולי כ"ל תמלא.

(ד) אליך הפלא. כמו שנאמר (שמות יא ז) למען תדעון אשר יפלה ה' ופירש"י ידלל.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי' בַּעֲזָן וַיִּתְצַב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יי' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֶזְרֵן וּפִשְׁעֵי וְחַטָּאתָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַח לְתַנּוּ: סִלַּח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַלְלֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרָאִיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: יוֹזֵר אֱלֹהִים אֶת-בְּרִיתוֹ אֶת-אַבְרָהָם אֶת-יִצְחָק וְאֶת-יַעֲקֹב: טָרַף נֶתַן לִירָאִיו יוֹזֵר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נִתְּתָה לִירָאִיךָ גַּם לְהַתְנוּסָם מִפָּנֶי קִשְׁט סִלָּה: זָכַר לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהַנָּחִים כָּרַב חֶסְדֶּיךָ: וְעַתָּה יִגְדַּלְנָא בַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת-בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי נְעוּרֶיךָ וְהַקְמוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם: אֶל-תְּחַלֵּל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֵל תִּשְׁנָה: אֶל-תִּנְאַץ לְמַעַן שְׁמוֹךְ אֶל-תִּנְבֵּל בְּסֵא כְּבוֹדְךָ זָכַר אֶל-תִּפְרֹר בְּרִיתְךָ אֶתֵּנוּ:

לִי חִישוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יי' צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סִלָּה: יי' צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי' חוֹשִׁיעָה תִּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל-צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סִלַּחְהָ אֲדֹנָי תְּקַשִּׁיבָהּ וְעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

עד עקידה ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיתָן^(א) לְפִד דַּעַת.

אברהם אבינו

טָרַם לְכָל מוֹדַעַת:

בְּאֵר שְׁמוֹךְ לְכָל-בָּאֵי עוֹלָם.

גָּלָה כָּל-סִתּוּם וְנִעְלָם^(ב):

גְּלוּלִים מֵאֵם וְשִׁבְרִי^(ג).

תוֹעִים לְשְׁמוֹךְ חֵבֶר:

(א) אֵיתָן. ח"א (ב"צ דף ט"ז ע"א).

(ב) גָּלָה כָּל סִתּוּם וְנִעְלָם. כ"ק (בראשית רבה מט ו) בוד' ה' לִירָאִיו, שְׂיוּדָה הִיא אֲבִרָהּ אֲפִי הַלְכוֹת שְׁעִתִּידוֹת לְהַתְחַדֵּשׁ.

(ג) גְּלוּלִים מֵאֵם וְשִׁבְרִי. שְׂבִיר פִּסְלוֹ שֶׁל תַּרְחַח אֲבִיו (בראשית רבה לח יג).

דָּרָךְ מִישׁוֹר בָּחַר.

תּוֹרָה וּמִצְוֹת שָׁמַר וְנִזְהָר:

הִצַּלְתָּנוּ מֵאוֹר פְּשָׁדִים.

וְנִנְתָּנוּ בְּעֶמְקַת הַשִּׁידִים:

הגנת עליו כשנלחם עם כדרלעומר והמלכים:

וְעִדְתָּנוּ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד.

הבטחת לו

וְתִקְתָּנוּ רַב־עֶשֶׂר וְכָבוֹד:

בזקנותו נתת לו

זַעַק וְהִשִּׁיב מִהִתְתַּן־לִי.

שָׁרַשׁ וְעָנָה אֵין לִי:

אין לי בן:

חִילְתָּנוּ בְּרֹאֵית מַחֲזָה.

חיזקתנו

בְּשִׁרְתָּנוּ לֹא יִירָשֶׁךָ זֶה:

אליעזר:

טָנָא בְּבוֹרִים לְמֵאָה חֲנֻנְתָּנוּ.

בן בכור נולד כשהיה בן מאה שנה.

לְקָרְבֵּן נִיחַח חֲשִׁקְתָּנוּ:

יַחֲדָיו בְּכָל־לֵבָם דָּצוּ.

שמחו.

לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ רָצוּ:

לשון רצון

כְּבֶשׂ רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

בֶּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת־כַּעַסְךָ מֵעַל־צֹאנְךָ:

לָבָם וְנִפְשָׁם הָיָה נָכוֹן.

לִבָּן תִּפְלֹתֵנּוּ לִפְנֵיךָ קִטְרֹת תִּבּוֹן:

תיחשב כמו קטורת:

מִהֵר וּלְקַח מֵאֲכָלָת.

סכין השחיטה.

לִבָּן תִּצִּיל זֶרַעַם מִמִּיתָה מְשַׁכֶּלֶת:

ההורגת ילדים:

נֶעֱקֵד יַחֲדִיד פֶּשֶׁה לְטַבַּח.

לָכֵן עֲתִירְתָּנוּ תִרְצֶה בְּעוֹלָה וּזְבַח:

תפילתנו

סִדֵּר עֲצִים וְהִצִּית עֲלֵיהֶם אֵשׁ.

לָכֵן בְּעִמִּידָתְנוּ הַיּוֹם לֹא נִתְבַּיֵּשׁ:

עֲנִיתוּ מִשְׁמֵי שָׁמַיִם.

לָכֵן נִשְׁבַּעְתָּ לֹא בְּשִׁמְךָ פְּעָמִים^(א):

בְּדִיתוּ בְּאֵיל בַּסֶּבֶךְ אֲחוּזוֹ.

לָכֵן בְּקִשְׁתָּנוּ וְעֲנִינוּ לֹא תָבוֹז:

ותעניתנו

צַעֲקֵתְנוּ שְׁמַע וְשׁוּעֵתְנוּ סְכוֹת.

שמע.

בְּזִכּוֹת אָב נָסַע סְכוֹת:

יעקב אבינו:

קוֹל מִבְּשָׂר וְשִׁמְעַתָּה בְּעוֹלָם.

קולו של אליהו הנביא

לִגְאוֹל עַם גִּזַּע גְּבָעוֹת עוֹלָם:

צאצאי האמהות:

רַחֵם קָהֵל עֵדֶת מְקַשְׁטִים^(ב).

ישראל המקושטים בציצית ותפילין.

מִיַּעַת שָׁנִים עָשָׂר שְׁבָטִים:

נטיעת

שְׁכִינְתְּךָ תִּשְׁכֵּן בְּתוֹכָנוּ.

תִּנְהַגְנוּ לְגָבוֹל אֲדָמָתְנוּ:

תִּפְּן אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִים.

כִּי כֵן נִקְרְאתָ מָלֵא רַחֲמִים:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּל־בְּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוֹל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(א) נִשְׁבַּעְתָּ לֹא בְּשִׁמְךָ פְּעָמִים. כ"ט וַיִּקְרָא מֶלֶךְ ה' אֱלֹהֵי־בְרָהֶם שְׁנֵית מוֹיֶה־שְׁמִים (בראשית כז טו).

(ב) מְקַשְׁטִים. וי"מ הגאמנים, תרגום של אמת, קושטא.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֶזְרֹן וּפִשֶׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְוֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתֵּנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאָנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

טוֹב־יְי' לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי' לִקְנוֹן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְי' לְמַעֲוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיִּדַּע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְי' לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּגִדִּיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְי' עַל בֶּן
יֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְי': הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְי' אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי' כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי תִשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְי' צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְי' צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְי' הוֹשִׁיעָה תַּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עַה פִּזְמוֹן ע"ס א"ב וזכרון חתום משלם

רַעַה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה.

נִהַג בַּצֶּאֱן^(א) יוֹסֵף^(ב).

יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה.

אֲדֹנֵי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטַן הוּא:

איך יוכל כלל ישראל הקטן לעמוד בכל הצרות:

אֵל אַחֲסֹר יְי' רַעִי.

לא אהיה חסר מאומה כיון שאתה רועי.

בְּנֵאוֹת דָּשָׁא תִּרְבִּיצֵנִי וְתִשְׁפִּיעֵנִי.

ואתה מושיב אותי במקום שפע טוב, כמו רועה המרביץ את עדרי במקום דשא.

גַּם כִּי אֶעֱתֵר לְמוֹשִׁיעִי.

אתפלל

(א) נוהג בצאן. בילקו"ש (תהלים רמז תכ"ז) אם חטאו לפניך כזני אדם, אל תפרע מהם אלא כצאן שאין להם
עוון ואין להם עונש. ובמדרש תהלים (עח) מה הצאן הזה מחבלת אילנות ואין בעליה מעלין (פי' מקפידין)
עליה, כך ישראל.

(ב) יוסף. כינוי לכלל ישראל ע"ש שכלכלם יוסף במצרים (רש"י תהלים פ ז), או שהוא חוזר על הקצ"ה שנוהג
איתנו כמו שנהג יוסף עם אחיו כדאי' בילקוט שם מה יוסף אחיו גמלוהו רעה והוא גמלם טובה, אף אתה
גמול לנו טובות רע"פ שגמלנו רעות.

דַּרְכֵי רַחֲמֶיךָ תִּרְאֵנִי וְתוֹדִיעֵי:

הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בִּי תִגְרָשְׁהוּ.

וכי ישראל עבדים הם שתוכל לגרש אותם (הלא בניך הם).

וְאַם־יָלִיד בֵּית^(א) הוּא.

וכי בן השפחה הוא.

זִנְחָתוֹ בְּיַד מוֹאָסִים^(ב) וְתִבְזֶהוּ.

שתזניח אותו

חֲלָלָה לָךְ מִסֵּפֶר לְמַחְתּוֹ:

למחוק את שמו מספר החיים:

טֶרַח מִשָּׂא וְעַל כָּבֵד.

יוֹם יוֹם הוֹסַפְתִּי לְהַכָּבֵד.

כל יום מוסיפים עלי.

כָּלוּ אֲשׁוּרֵי^(א) כְּעֵינֵי הָעֶבֶד.

אושרי ותפארתי כלו וחלפו, ונשארת כמו עבד שעייני פונות.

לֵיד אֲדָנִים לְקַבֵּל זָבָד:

לאדונו לקבל מתנה:

מַה־כָּחִי בִי אֵיחָל.

לא נשאר בי כוח לחכות עוד.

נֶאֱלַמְתִּי לִפְנֵי גִזְזֵי כְּרָחַל⁽⁷⁾.

סִבַּרְתִּי מִמֶּךָ יֵשַׁע לְהַשְׁחִל^(ה).

קיויתי שתוריד עלי שפע ישועה.

עוֹרָרָה גְבוּרָתְךָ סוֹלַח וּמוֹחֵל:

פֶּקֶד עָלִי כָבֵד חֲטָאתִי.

חטאיי נזכרים נגדי.

צָמְתוֹ וְדַחְקוֹ בְּבוֹר חֵיתִי.

רצו להרוג אותי והשליכו אותי לבור.

קוֹמָה יְיָ צוּר יִשׁוּעָתִי.

רִיבָה רִיבִי וּלְחֹם⁽¹⁾ מְלַחֲמָתִי:

שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתִנוּ.

(א) ליד בית (בראשית יז יב). פירש"י שילדתו השפחה בבית.

(ב) מוֹאָסִים. נ"א מוֹאָסִים.

(ג) אשורי. תהלה ותפארת כמו שפירש"י (תהלים א ח) אֲשֶׁרִי הָאִישׁ, אשוריו של איש ותהלותיו של אדם.

(ד) נאלמתי לפני גזזי כרחל. ל' (ישעיה נג ז) וּכְרָחַל לִפְנֵי גִזְזֵיהָ נֶאֱלָמָה.

(ה) להשחל. להוריד, בבליה (דף ל"ה ע"ב) מאן דתני משחילין לא משחצש, פירש מורידין מנג לבית.

(ו) וּלְחֹם. חולי ל"ל וּלְחֹם.

תָּשִׁיב בְּאִפְיָקִים נְדָחֵי פְּזוּרֵינוּ.

כמו נחלי מים

מִמֶּכּוֹן שְׁבִתָּךְ תִּשְׁגִּיחַ לְרַחֲמֵנוּ.

יְיָ שׁוּפְטֵנוּ יְיָ מַחֲזִיקֵנוּ.

המלמד אותנו תורה.

אֲדֹנָי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב בִּי קִטָּן הוּא:

ק' רַעַה יִשְׂרָאֵל הֶאֱזִינָה. נִהַג בַּצֹּאן יוֹסֵף. יֵשֶׁב הַכְּרוֹבִים
הוֹפִיעָה. אֲדֹנָי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב בִּי קִטָּן הוּא:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹול: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ בִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לְבִנְשִׁפֹּר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זְכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ בִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה: זְכַרְנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכַר עֲדָתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גָּאֵלְתָּ שְׂבֻט נַחֲלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זְכַר יְיָ חֶפֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַח לְנֶצַח: זְכַר יְיָ לְבָנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּה: זְכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנַחֲלִי לָעָלָם: זְכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֲלֵתֶּפֶן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חֲטָאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חֲטָאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חֲטָאֵנוּ:

חֲטָאֵנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרֵנוּ:

עו חטאנו חתום בראשי המלמרים (רבנו) גרשם (מאור הגולה) בר יהודה יזכה לחיי עד

גָּדוֹל עוֹנֵי וְלַחֲטוֹא הוֹסֵפְתִּי.

הוֹסַפְתִּי אֲשָׁמָה וְהִתְרַב רָעָתִי.

רָעָתִי רַבָּה וְלִלְקוֹת חִיבָתִי.

חִיבָתִי גָלוּת וְרַבְצִי שְׂכַחְתִּי:
וביתי

שְׂכַחְתִּי מַפְעָלוֹת יְיָ עוֹשֵׂי.

עוֹשֵׂי נִטְשֵׁנִי וְנִתְּנִי בַּיָּד מְעֵשִׂי.

אויב הכותש אותי.

מְעֵשִׂי וְשׁוֹסִי בְּרִגְלֵי הַמָּר רְמָסִי.

דרס עלי ברגליו המלאים בוך.

רְמָסִי וְדָרְסִי וְכַגְרֵן בְּסָסִי^(א):
דש אותי כמי שדש חיטין בגורן:

בְּסָסִי⁽³⁾ שִׁדְד וּמִתָּרִי נִתְּקוּ.

יסודותי שִׁדְדוּ ומיתרי אהלי נחתכו.

נִתְּקוּ בָנִי וַיַּעַל גְּבוּלָם רָחֵקוּ.

רָחֵקוּ מֵעַל יְיָ וַנֵּאֱקוֹת חֲלָלִים נֶאֱקוּ.

צחקו כגוססים.

נֶאֱקוּ וַנֵּאֱנַח וּמִכָּאֵב לֵב יִצְעָקוּ:

יִצְעָקוּ בַּצָּר לָמוֹ אֵל־אֱלֹהִים עֲלֵיוֹן.

עֲלֵיוֹן הוֹשִׁיעָה עַמּוֹד הָאֲבִיוֹן.

אתה ה' עליון,

הָאֲבִיוֹן עֲתָה וּלְפָנִים מִזָּה עֲלֵיוֹן.

עכשיו אנחנו אביונים, אבל בעבר היינו עליונים.

עֲלֵיוֹן חוֹשָׁה לַעֲזֹרַת עָנִי וְאֲבִיוֹן:
אתה ה' עליון, בוא מהר

וְאֲבִיוֹן הִמְחַלֵּל^(א) בְּפִשֵּׁעַ וּבָעוֹן מִדָּבָא.

המפחד מפשעיו

מִדָּבָא וּמִבִּבְחָ אֶת־שֹׁפֵל וְאֶת־דָּבָא.

ובוכה ויושב עם אנשים שפלים ומדוכאים.

(א) מְעֵשִׂי וְשׁוֹסִי, רְמָסִי וְדָרְסִי, בְּסָסִי, כָּל אֵלֶּה עֲנִין כְּתִישָׁה וְדִישָׁה. מְעֵשִׂי, שְׁנֹא' (כפניה ג יט) הַנְּנִי עֲשֵׂה אֶת־כָּל־מַעֲשָׂיו, פִּי צְמִלָּה עֲנִין כְּתִישָׁה וּמִיעוּד. שׁוֹסִי, עֲנִין רְמִיסָה כְּמוֹ שְׁנֹא' (תהלים פט מז) שִׁפְּהוּ בְּלִעְבְּרֵי דָרְדָּה, ת"י רְמִסִּין יִתִּיה כָּל עֲבָרֵי אֹרְחָא (וכבר כתב הרד"ק בְּשׁוֹרָשִׁים שְׁעֲנִין שׁוֹרָשִׁים שִׁמְסָה וְשִׁמְסָה שׁוֹה). רְמָסִי, כְּמ"ס (ויחזקאל לז יט) מְרָמָס רְגְלֵיכֶם. דָּרְסִי, כ"ס (ב"ק דף ט"ז ע"ב) אֵרִי צְרָה"ר דְּרָס וְאֵכֶל פְּטוּר. בְּסָסִי, כְּמ"ס (ירמיה יב י) בְּסָסוּ אֶת־חֻלְקֹתֵי, פִּירָשׁ"י ל' מְרָמָס.

בְּסָסִי, מוֹסְדֵי אֶרֶץ (תהלים פב ה) ת"י צִסִּין אֶרְעָא.

(2) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵנוּ מִדָּבָא מְעֻנְתֵּינוּ (ישעיה נג ה). פִּי הַרד"ק מְחַלֵּל, מַעֲנִין חֵיל כִּיּוֹלָדָה.

דָּבָא וְשָׁפַל הִנָּאֲחוּ בְּחֶבֶת.

גם נפל ביד אויביו כמו דג הנאחז בחכה.

בְּחֶבֶת הָעֵלָה^(א) הֶעֱנָה וְהִרְפָּה:

הִרְפָּה יִשְׁבֶּה לְאָרֶץ בְּשִׁפְלָה.

בְּשִׁפְלָה הִשְׁפָּלָה וְהִשְׁמִיעָה קוֹל יִלְלָה.

יִלְלָה הִילִילָה וּבְמַר נֶפֶשׁ מִיִּלְלָה.

מִיִּלְלָה יִי הַבִּיטָה בִּי הֵייתִי זוֹלָלָה:

זלזלו בי:

זוֹלָלָה הֵייתָה נִכְבְּדוֹת מְדַבֵּר בָּהּ.

ירושלים, שבעבר דיברו עליה בכבוד (תהלים פז ג).

בָּהּ נִשְׁקָה אֵשׁ וְנָרִי כָבֵה.

דלקה

כָּבֵה נָרִי וּמֵאוּרִי נֶחֱבָא.

נֶחֱבָא כְּבוֹדִי בָּבוֹא הוֹה עַל־הוֹה^(ב):

שבר על שבר:

הוֹה מוֹעֵקָה^(ג) מָלְאוּ מַתְנֵינוּ.

שבר וצרה

מַתְנֵינוּ חִלְחָלוּ וְנִשְׁבַּר לִבֵּנוּ.

פחדו

לִבֵּנוּ דוּהָ^(ד) מִכְּבֹד עָנִינוּ.

הצטער

עָנִינוּ הַבִּיטָה וְרָאָה אֶת־חֲרָפֵתֵנוּ:

חֲרָפֵתֵנוּ זָכוֹר שְׂאִיתָנוּ בְּחִיקָנוּ גְּמוּלָמוּ^(ה).

וגם זכור שאנחנו סובלים ממה שעושים לנו.

גְּמוּלָמוּ הָשִׁב אֶל־חִיקָם וַיִּפְּלוּ בַּל־יִקְוָמוּ.

יִקְוָמוּ סִנְגוּרִי וְקִטְגוּרִי יִדְמָמוּ.

יִדְמָמוּ דוּבְרִי שֶׁקָר וְעַל־פָּה יָד יִשְׁיָמוּ:

(א) חבה. על הפ' פל־משליכי ביאור חבה (ישעיה יט ח) פי' הרד"ק כמין מחט שראשו כפוף ונכנס צפי הדגים ומושקין אותן זה. העלה נ"ל העלתה וכן כתב במשלי שלמה על דברי קהלת.

(ב) הוה על־הוה תבוא (יחזקאל ז כו). ת"י תצר על תצר ייתי.

(ג) מועקה. תרגום של לרה, עקא.

(ד) דוה. נ"ל דוה.

(ה) שאתנו בחיקנו וכו'. ע"פ לה"כ זכר ה' חרפת עבדיך שאתי בחיקי פל־רבים עמים (תהלים פט נא) ופירש"י בגולה אני נושא סבלם ומשאם.

יְשִׁימוּ לִי כְבוֹד וְתִהְיֶה.

וְתִהְיֶה וְרָנָה בְּאֵבֶד בְּנֵי עוֹלָה.

עוֹלָה וְחַטָּאת אֵל תַּחֲשֹׁב לְסִגְלָה.

סִגְלָה הוֹשִׁיעָה אֶף עַל פִּי שְׂבַמְצוֹת דִּלָּה:

דִּלָּה וְאַמְלָלָה תִּנְהַל לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה.

תִּהְיֶה תַעֲטָה בְּהַזְרִיחַ קֶרֶן אֶפְלָה.

תתלבש בתהילותינו (כביכול), כאשר תאיר על ארץ ישראל, שהיא עכשיו בחושך.

אֶפְלָה הָאֵר וְרַחֲמֶיךָ לֹא־תִכְלָא.

תִּכְלָא^(ה) עֲוֲנוֹנוּ וְהַמִּצָּא לָנוּ מַחִילָה:

תסיר

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקֹדֶת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי
יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גָעְלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. וְשֵׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֶּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּח: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחָה
יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִמוּ כְּתוֹלַע כְּצִמְרֵי יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּטְהַרֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב. וְזָרַקְתִּי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּטְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחֲה פִשְׁעֵינוּ לְמַעַן
בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחֲה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַן וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מַחֲה
פִשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲהִי כְעָב פִשְׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטָּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יֵינוּ וְהִגִּינוּ
לִבְנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּהַלֵּךְ תַעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

(ה) תִּכְלָא. כְּמוֹ תִכְלָה, וי"מ חסור אותם ומנע מהם להכריע את הכף לרעה.

תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנו. שאין אנהנו עזי פנים וקשי ערף לומר לפניך יי אלהינו ואחי אבותינו צדיקים אנהנו ולא חטאנו. אבל אנהנו חטאנו:

אשמנו. בגדנו. גזלנו. דברנו דפי. העוינו. והרשענו. ודנו. חמסנו. טפלנו שקר. יעצנו רע. בזבנו. לצנו. מרדנו. נאצנו. סררנו. עוינו. פשענו. צררנו. קשינו ערף. רשענו. שחתנו. תעבנו. תעינו. תעתענו:

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו. ואתה צדיק על כל-הבא עלינו כי אמת עשית ואנהנו הרשענו:

אשמנו מכל-עם. בשנו מכל-דור. גלה ממנו מושל. דוח לבנו בחטאינו. החבל אווינו. ונפרע פארנו. זבול בית מקדשנו. חרב בעונינו. טירתנו היתה לשמה. יפי אדמתנו לזרים. כחנו לנזכרים:

ועדין לא שבנו מטעותנו. וחיך נעזי פנינו ונקשה ערפנו לומר לפניך יי אלהינו ואחי אבותינו צדיקים אנהנו ולא חטאנו. אבל אנהנו חטאנו:

אשמנו. בגדנו. גזלנו. דברנו דפי. העוינו. והרשענו. ודנו. חמסנו. טפלנו שקר. יעצנו רע. בזבנו. לצנו. מרדנו. נאצנו. סררנו. עוינו. פשענו. צררנו. קשינו ערף. רשענו. שחתנו. תעבנו. תעינו. תעתענו:

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו. ואתה צדיק על כל-הבא עלינו כי אמת עשית ואנהנו הרשענו:

לעינינו עשקו עמלנו. ממשך ומורט ממנו. נתנו עלם עלינו. סבלנו על שכמנו. עבדים משלו בנו. פרק אין מידם. צרות רבות סבבנו. קראנוך יי אלהינו. רחקת ממנו בעונינו. שבנו מאחריך. תעינו כצאן ואבדנו:

ועדין לא שבנו מטעותנו. וחיך נעזי פנינו ונקשה ערפנו לומר לפניך יי אלהינו ואחי אבותינו צדיקים אנהנו ולא חטאנו. אבל אנהנו חטאנו:

אשמנו. בגדנו. גזלנו. דברנו דפי. העוינו. והרשענו. ודנו. חמסנו. טפלנו שקר. יעצנו רע. בזבנו. לצנו. מרדנו. נאצנו. סררנו. עוינו. פשענו. צררנו. קשינו ערף. רשענו. שחתנו. תעבנו. תעינו. תעתענו:

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו. ואתה צדיק על כל-הבא עלינו כי אמת עשית ואנהנו הרשענו:

משיח צדקך אמר לפניך שגיאות מי יבין מנסתרות נקני. נקנו יי אלהינו מכל-פשעינו וטחרנו מכל-טמאותינו וזרק עלינו מים טהורים וטחרנו. כפתוב על יד נביאך. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. מכל טמאותיכם ומכל-גלוליכם אטהר אתכם:

מיכה עבדך אמר לפניך. מי-א כמוך נשא עון ועבר על-פשע לשארית נחלתו לא-יחזיק לעד אפו כי-חפץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יכבש עונותינו

וּתְשַׁלֵּיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תְּשַׁלֵּיךְ בְּמִקּוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֲמִת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי
עֲוֹנֵתֵנוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּהּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְּשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן בְּאֵמֹר. בְּיָמֵינוּ הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נִאֲסִי וְיִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבֵי טוֹבָה צִמְאֵי חֶסֶדךָ תִּתְּנֵנוּ יִשְׁעֶךָ
יִפְּרוּ וְיִדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֶרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֻׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנֵנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יּוֹדֵעַ יִצָּר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלֹךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁבָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ

קרוב לקוראיו, עֲנֵנו: עֲנֵנו רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנו: עֲנֵנו שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִינוּם, עֲנֵנו: עֲנֵנו תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנו: עֲנֵנו פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנו: עֲנֵנו עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו מְשַׁלֵּב אִפְהוֹת, עֲנֵנו: עֲנֵנו אֲבִי יִתְּחִים, עֲנֵנו: עֲנֵנו דִּין אֱלֹמֹת, עֲנֵנו:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמֶּרְיָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשַׁנְעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵי הַמִּקְדָּשׁ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסֹרִים הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר סִינַי הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמִתְחַתֵּה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמִצְפָּה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָה בְּגִלְגָל הוּא יֵעָנֵנו: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יֵעָנֵנו:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעֵלְמָא וּבְזִמְנָא קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מִלֵּא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנוּ וְאַל־תִּבְחַדְנוּ וְאַל־תִּפְסְדֵנוּ: חַנּוּן יְיָ כִּי אִמְלֵלְאֵנִי רַחֵם יְיָ כִּי נִבְחַלּוּ עַצְמִי: וְנִפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עֲדֵמְתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בְּמֹת וְכָרֶךְ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲחֶה בְּכָל־לֵילָה מִטְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתֻקָּה בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֲבִי יֹשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמְחִית. מְסִיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אֲבוּהִי לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאס מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדֵּךְ נִפְק בְּקוֹלָר. מֵרָה תָּאב וְתִבְר קוֹלָרָה: בְּרִךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמֶּךָ. הָא רֹוִי נִפְשִׁין בְּגִידִין מֶרְרִין. עֲבָדֶךָ אֲנִי וּמֶרְדִּינִן קַמֶּךָ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקִיּוֹתָא. בְּמִטּוֹ מִנְדָּ בְּרַחֲמֶךָ דְנִפְשִׁין. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד דְּלֹא נִחָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

עַז תַּחֲנֶה חֲמוֹס צִלְעֵי מִשָּׁה בֵּר שְׁמוּאֵל בֵּר אַבְשִׁלּוֹם חֹזַק וְאִמִּין

מִלֶּךְ מְלָכִים וְרַם עֲלֵרְמִים.

שׁוֹכֵן שְׁחָקִים וְיוֹשֵׁב בְּמֶרוֹמִים.

הַמֶּלֶךְ לְוַהֲמִשְׁבַּח לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.
בָּרוּךְ וּמְבָרָךְ בְּפִי כָּל־יְקוֹמִים^(א).
^{כל חי}
רֵאָה בְּעֵנָיו אֲנוּנִים^(ב) וְעֲגוּמִים.
שׁוּר נָא בְּשִׁפְלוֹת מְעוּטֵי עַמִּים.
^{ראה כלל ישראל, המעט מכל העמים}
מִפְזָּרִים וּמִפְרָדִים בֵּין כָּל־הָאֲמִים.
וּבְבִשֶׁת וּבְלֶמָּה נִחְפָּרִים וְנִכְלָמִים.
^{גם חפירה ענין בושט וכלימה}
אַבְלִים וּבְדוּדִים נְזוּפִים וְשׁוּמָמִים.
לְמַכִּים נְתוּנִים גָּזֻם לְמַהֲלָמִים^(ג).
^{גופם למכות}
בְּכַל־בֶּקֶר מִי יִתֵּן עָרֵב נוֹאֲמִים.
רָמֵשׁ^(ד) אוֹמְרִים מִי יִתֵּן יִקְרַב אוֹר יָמִים.
^{ערב}
אֵין לָהֶם מְנוּחָה וְשִׁקָּט וְשָׁלָמִים.
בְּמָה לְהִתְנַחֵם וּמִצָּא תְּנַחֲוִים.
שָׁלוֹם מִצָּפִים וְהֵנָּם נִלְחָמִים.
לְטוֹבָה מְקוּיִם וְהֵנָּה רָע תִּשְׁלֹמִים^(ה).
וּתְבַחַר נִפְשָׁם מִיתַת רְדוּמִים.
^{שינת המוות}
מִה־נִּתְאוּנִים וּמִה־נֶּאֱמָר וְעוֹנוֹתֵינוּ גּוֹרָמִים.
^{איד נתלונן, והלא עוונותינו גרמו}
חֲטֵאֵנוּ רָשָׁעֵנוּ סָרְנוּ מִחֻקֶּיךָ הַנְּעִימִים.
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדְךָ הָעֲצוּמִים.
קוֹמָה נָא וְהַפִּילָא עָלֵינוּ רַחֲמִים.

(א) יקום (בראשית 17). פ' אבן עזרא כלל לכל חי שהוא על האדמה.

(ב) אנונים. לשון אבילות אלא שהאונן הוא מי שמתו מוטל לפניו ואחרי שנקבר המת נקרא אצל.

(ג) ומהלמות לגו בסילים (משלי יט כט). ת"י ומחתא לגשמיהון דסכלי. נתונים. נ"א נותנים.

(ד) רמש. תרגום ערב, רמשא.

(ה) והנה רוע תשלומים. פי' והנה מגיע להם עוד רעה לתשלוס בגין עוונותיהם.

וְקִבֵּץ פְּזוּרֵינוּ מֵאַרְצוֹת וַיָּמִים.
 אֲשֶׁר מְכַרְתָּ חַנָּם לְאֲדוֹמִים.
 מִהֵרָ לְגַאֲלָנוּ בְּלֹא כֶסֶף וְדָמִים.
 צִוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הַצּוֹר תָּמִים.
 כִּי לֹךְ אָדוֹן, הַסְּלִיחוֹת וְהִרְחַמִּים:

מְכַנְיֵם רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעֵי תַפְלָה הַשְׁמִיעוּ
 תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
 צַעֲקָה: מְכַנְיֵם דְּמָעָה הַכְּנִיסוּ דְּמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדָמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
 וְהִרְבוּ תַחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ
 תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עָפְרָ: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעֲם שְׁלֹא תֵאבֹד
 שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
 וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
 הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֵק וְעֹמֶד:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיא לֹךְ מִתְחַנֵּן בְּעַבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂימִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
 שְׂרִינִי. מְרִירֹן נִפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנִפְשִׁין. חִילָא לִית בֶּן לְרַצְיוֹנָא, מָרֹן. עֶבֶד בְּדִיל
 קִימָא דְּגִירָתָא עִם אֲבָהֵתְנָא:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיא לֹךְ מִתְחַנֵּן כְּבֵר שְׁבִיא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיא
 בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעֹמֶד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לֹן שְׂאֵלְתִין
 וּבְעוֹתִין. דְּלֹא נִהְדֵּר רִיקָם מִן קַמְדָּ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרִים שְׁמַע
 יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
 בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
 עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חַנּוּן וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
 וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲזֶלָם
 הַפֹּחַ: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֵת רֵאשִׁימִים מִהֵרָ

יְקַדְמוּנוּ רַחֲמִיךָ כִּי יָלֹנּוּ מָאֹד: חָנְנוּ יְיָ חָנְנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹז: בְּרָגְזוּ רַחֲם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דִּבְרֵי
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהִצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

וַתִּגְדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוֹתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֲרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שלישי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לָךְ אֲדֹנִי הִצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָד: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנָךְ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עָדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאֹ: יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֹ: יִבּוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבּוֹאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חִצְרָתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֵינוּ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵיתֵינוּ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֵינוּ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ וְכָל־קֶרְבִּי אֹתֵנוּ שֶׁמֶשׁ קִדְּשׁוּ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבּוֹא בֵיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קִדְּשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קִדְּשֶׁךָ וְנוֹדָה
אֹת־שְׁמֹךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתְּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵנוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קִדְּשׁוּ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קִדְּשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקְרָה: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתְּךָ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
 לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
 ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
 זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בכני
 אלים: א נערץ בסוד קדשים רבה, ונורא על כל סביביו: יי אהי צבאות
 מייכמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מייכמך באלם יי מי פמכה נאדר
 בקדש נורא תהלת עשה פלא: מייכמך נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא יחזיק לעד אפו בייחפין חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
 ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מוכן בסאך חסד
 ואמת יקדמו פניו: לך יום אהלך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
 אהלך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף
 אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
 בעזך ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
 נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
 מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש בלחי ורוח כל בשר איש:
 הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
 למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
 רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים:

עח פתיחה חתום בראשי המאמרים אליה בר שמעיה חזק

עם יי חזקו ונתחזקה.

וקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח):

איש און^(ה) יתודה אשמהו.

וישב אל יי וירחמהו (ישעיה נה ז):

לקרוא ללא ינום ולא יישן.

שומר ישראל עורה לפמה תישן (תהלים מד כד):

ישר זכור ובשרון מעשה.

זכור ללכת בדרך ישרה ולהכשיר מעשינו.

ויי, הטוב בעיניו יעשה (דה"א יט יג):

הבטיחנו אלהים אמת.

(ה) און (תהלים ה ה). ת"י שקר.

כִּי לֹא אֶחָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת (יחזקאל יח לב):

בְּהַמָּצְאוֹ דְרִשׁוּהוּ בְּתַחַן לְקָרוֹב.
בעשיית

קָרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב (ישעיה נה ו):

רְצוּהוּ חֲלוּהוּ, בְּאִימָה עֲבֹדוּהוּ.

כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב בְּבִדּוּהוּ (תהלים כג כד):

שְׁקוֹד דִּלְתוֹת אֶרֶץ אֲפִים.
נתמיד בתפילה בבית הכנסת.

נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפִּים (איכה ג מא):
נרים את כפינו השמימה, וגם את ליבנו:

מִי יוֹדֵעַ רְצוֹת וִיוֹאֵל^(א).
מי שיודע לרצות את ה', יתחיל להתפלל.

הַפּוֹן לְקִרְאָת־אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל (עמוס ד יב):
ונכין את עצמנו לשוב אל ה':

עֲרֹכוּ שֹׁעַ וּתְפִלָּה לְצָרָה.

קִדְשׁו־צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה (יואל א יד):
אסיפה:

יִבְקֹשׁ יִפְלֹל אֱלֹהִים עֹבֵד.
כל עובד ה':

וְשָׁב מִחֲרוֹן אָפוֹ וְלֹא נֹאכֵד (יונה ג ט):

הִירָצָה שֵׁי וְתִשָּׁר מֵהַשָּׁמַיִם.
אולי ירצה ה' את מתנתנו, התפילה, יותר מקרבן שמן.

בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמַן (מזכיה ו ז):
או ממנחה הבלולה בשמן:

חֲפוּץ שֹׁמֵעַ מִתְקַרְבֶּת עוֹלָיִם.
רצון ה' כי ישמעו לדבריו ולא שיקריבו לפניו עולות.

לְהִקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים (ש"א טו כב):
רצונו כי יקשיבו לתורתו, ולא בהקטרת החלבים:

זְכוּת לִמָּד וַיִּשָּׁר עָקֵב.
למד עלינו זכות, ויישר עקמומית ליבנו.

זִכְר־אֱלֹה לִיעֲקֹב (ישעיה מד כא):
וזכור מה שהבטחת לנו על ידי הושע הנביא:

(א) ויואל. פירשתי לשון התחלה כמו הוֹאִיל מִשָּׁה (דברים א ה) ויש לפרש גם ויואל, ויתרעה ה' לנו כמו שנא' וַיֹּאֲלֵהוּ (איוז ו ט) פירש"י ירעה.

קחו עמכם דברים.

לקבל דברי התפילה.

ושפה נשלים פרים (הושע יז ג):

במקום הקרבן:

כי על־רחמיך הרבים אָנוּ כְּמוֹתִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אַתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אַתָּה הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנָן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְרָכֶיךָ טוֹבָה לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֶסֶדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אַתָּה אֱלֹהֵינוּ וְחַנוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כְּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחֲנַנְתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹזֵן וְרַחֲמַתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵי אֲרָךְ אַפִּים אַתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדַּלְתָּ רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹנוּ מְקַדָּם: מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוּב. כִּמּוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב: וּבְצִל כְּנָפֶיךָ נַחֲסָה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אִשָּׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שָׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאֹמֶר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נִאֲמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְחַנוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֹנֶן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֵּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמִיכוּן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלָּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אִמֵּן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהָשִׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רְשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ

כִּי חָטְאָנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטְאָנוּ וְאִין מִי יַעֲמִיד בַּעֲדָנוּ שְׁמָךְ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
 בָּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אִין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צָדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמָךְ: לֹא
 כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ תַגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבַהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
 בֵּן הַגִּבֹּר חֲסִדְךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְבַּ בֵּן תִּרְחִיק מִמָּוֶנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
 בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים בֵּן תִּרְחַם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִחוֹת כִּי
 מִרְדָּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וְלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֵּם
 לְרַחֲמִים לִפְנֵי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
 וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָנָא לַעֲזֹן הָעָם הַזֶּה בְּגִדְלִי חֲסִדְךָ וּבְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נְאֻמָּר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדַבְּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעָ
 פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַיִּרְאֵה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמָךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעֵה אֲדָנִי סִלְחָה
 אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמָךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:
 עַט ע"ס א"ת ב"ש וזכור חסדך שלמה (הבבלי) הקטן יגדל בתורה חזק וכל זכוני בני ה'
 ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִם אָמַרְי אֲשַׁבְּחָה מְרִי שִׁיחִי.^(א)

אם אני מנסה לשכוח את מרידות צרותי.

תּוֹגֹת דֹּאגוֹת תּוֹגִיוֹן נִפְשִׁי לְהַשִּׁיחִי.

צרות ודאגות מצערות את נפשי ומשפילות את רוחי.

בְּלִי נֹחַ עֶצֶב לְמוֹתֶר מִטְרִיחִי.^(ב)

מעמלי אין לי נחת, אלא הכל לרווח הגוים המשעבדים אותי.

שַׁחֲתִי עַד־מָאֵד וְתִקְצַר רוּחִי:

שפלתי

נִשְׁוֹת צָרוֹת סְרוּגָ^(ג) שְׁתִּים שְׁתִּים.

הצרות ניגשות אלינו שתיים שתיים, קשורות אחת בחברתה.

רוּחַ^(ד) אִין בִּינְתִים מְעִיקוֹת בְּנַחֲשֵׁתִים.

ביניהן רוחן מכבידות עלי כשלשלאות של נחושות.

דוֹבְקוֹת דּוֹלְקוֹת דּוֹחְקוֹת בְּלִי עֲצָלְתִים.

בלוי עצלות.

רודפות

קִץ הַמִּצָּר^(ה), סוּר שְׁחֹק וּמִצָּלְתִּים:

אנחנו בצערנו, קצנו בחיינו, וסור ממנו שמחה ונגינה:

הִרְכַּבְתָּ לְרֹאשׁ עַמֶּךָ חוֹרֵשׁ גִּבּוֹם.

(א) מְרִי שִׁיחִי (איוב כג ז). ת"י מריד מימרי.

(ב) בְּלִי נֹחַ עֶצֶב לְמוֹתֶר מִטְרִיחִי. ע"פ לה"כ (משלי יד כג) בְּכָל־עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתֶר, ופירש"י ככל יגיע מלחכה יהיה רוח, ומתלונן הפייטן כי לנו אין רוח כי הכל למטרידי, המשעבד אותי.

(ג) סְרוּגָ. וְשִׁתְּרָגוּ (איכה א יד) פירש"י נעשו קליעות קליעות. ובמדרש רבה שם דרשו סריגות סריגות, הביא אותן מכופלות, צבל וכשדים, מדי ופרס, יון ומוקדן, אדום וישמעאל.

(ד) רוּחַ אִין בִּינְתִים. צילקו"ש (צראשית לב יז) וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר אָמַר לִפְנֵינוּ רַב־ש"ע אִם יִהְיוּ כָרוֹת צָאוֹת עַל צָנִי, לֹא תִבְּאֵה אֹתוֹן ז' אַחֵר ז' אֲלֵל הָרוּיָה לְהַן מִלְּרוּתִיהֶן.

(ה) מִצָּר. פ"י מטעור כמו (ר"ה ז ט) הִלֵּךְ וּמִלְּאוֹ רַבִּי עֲקִיבָא מִצָּר.

צֵאת לְרוּיָה^(א) צוֹעֲקִים לָךְ מִשְׁגָּבָם.
לחרות

וְתַרְבִּינָה סְרַעְפְּתִיו^(ב) כָּל־הַיּוֹם בְּקָרְבָּם.

המשיל את אויבי ישראל לעץ פורה – רבו ענפיו, כל היום מתפשטים על ישראל.

פֹּאֲרֹתִיו תִּתְאַרְכְּנָה וַיֵּשֶׁב וַיִּהְפֹּךְ בָּם:

וזמורותיו הארוכות מציקות לישראל שוב ושוב:

זַעֲוִי^(ג) דָּלוּ מֵאֲנוּשׁ, נָעוּ מוֹשִׁיעִים.

אנחנו רועדים וחלשים, והצדיקים שידעו להתפלל עלינו נפטרו לעולמם.

עֲתָקוּ גַם־גִּבְרוֹ חֵיל^(ד) רְשָׁעִים.

אבל הרשעים מאריכים ימים ועשירים.

חֲדָלוּ פָּרִזוֹן^(ה) וְלֹא נִבְרִים שׁוֹעִים^(ו).

מפחד אויב, הפסיקו ישראל לשבת בערי הפרזי, והגוים זלזלו בנכבדי ישראל.

סֵפֶר תַּנְחוּמִיָּה^(ז) לְמַרְת נֶפֶשׁ שְׁעִשׁוּעִים:

רק ספר התורה שעשועים לישראל מרי נפש:

טְפִלֵּי־שָׁקָר וְתַרְמִית לָבָם לְהַסְבִּיר^(ח).

אויבינו ממציאים מליבם שקרים ורמאות כדי לשכנע אותנו.

נוֹשָׂאִים הֶבֶל פִּיצַת פִּימוֹ לְהַכְבִּיר^(ט).

אומרים בפיהם דברי הבל לרוב.

יֵצֵר עֲמָל עַל־יַחַק^(י) לְהַחְבִּיר^(יא).

רוצים שנתחבר אליהם לעבוד ע"ז כמותם.

מְצִיקִים צוֹרְרִים עֲמָךְ מִמָּךְ לְהַעֲבִיר:

כּוֹנְנֵנוּ לְהַשְׁחִית לָךְ בָּנִים, אֲבִיהֶם.

מתכוונים להשחית בנך, וחלא אתה אביהם.

לֹא תַחֲשֶׂה לְעֲנוֹתָם וּלְכַלּוֹתָם אֲבִיהֶם.

לא תשתוק כשאויביהם מייסרים ומכלים אותם.

(א) לרוייה (תהלים סו יב). ת"י לרווחתא.

(ב) סְרַעְפְּתִיו, פֹּאֲרֹתִיו. לה"כ (יחזקאל לא ה) וְתַרְבִּינָה סְרַעְפְּתִיו וְתִתְאַרְכְּנָה פֹּאֲרֹתִיו, סרעפות ופארות, שניהן לשון ענף וזמורה.

(ג) זַעֲוִי, לשון פחד ורעדה כמו שפי' אבן עזרא עה"פ וְלֹא־אָקָם וְלֹא־זָעַ מִפְּנֵי (אסתר ה ט). והפייטן מתלונן על שני דברים, הראשון כי אין לנו זכויות ולכן אנחנו רועדים וחלשים זַעֲוִי דלו, והשני כי הצדיקים נפטרו נָעוּ מוֹשִׁיעִים.

(ד) עֲתָקוּ גַם־גִּבְרוֹ חֵיל (איוב כא ז). פי' במלודה עֲתָקוּ, הזקינו, שלא כמו צדיקים שבנו שנפטרו לעולמם.

(ה) חֲדָלוּ פָּרִזוֹן (שופטים ה ז). פירש"י ערי הפרזי שאין להם חומה חדלו מהיות יושבים בהם מפני אויביהם ונאספו אל ערי המצור.

(ו) וְלֹא נִבְרִים שׁוֹעִים. כמו שהתרעם איוב (לד יט) וְלֹא־נִבְרָ שׁוֹעַ לְפָנַי־דָּל, פירש"י שוֹעַ, שר.

(ז) סֵפֶר תַּנְחוּמִיָּה. קרא לתורה תנחומים כ"ש בצפיקתא דרב כהנא (פיסקא אנכי אנכי, דף קל"ט ע"ב) וישראל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות ונוטלין ס"ת וקורין בו ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרבייתי אתכם והקיימתי את־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וגו' ומתנחמין.

(ח) להסביר. להגיד דברים המתקשים על לב שומעם, כמו שפירש"י (שמות יט יח) לסבר את האוזן.

(ט) הֶבֶל פִּיצַת פִּימוֹ להכביר. לה"כ (איוב לה טז) וְאִיֹּב הֶבֶל וּפִצָּה־פִּיהוּ בְּבִלְיִדְעַת מִלִּין וַיִּבְרַךְ, פי' איוב פותח פיו לומר הבל, ומרבה בדברים חסרי דעת.

(י) יֵצֵר עֲמָל עַל־יַחַק (תהלים לד כ). פירש"י האומות היוצרים כלמים ומסכות להיותו חוק להם עבודתם.

(יא) לְהַחְבִּיר. מבקשים שנתחבר להם. וי"מ מבקשים לעשות פסל שלהם שותף עם הקב"ה כדיכול כמו שפירש"י על הפ' הַיִּתְבָּרַךְ בְּפֶאֱ הַיּוֹת (תהלים לד כ).

שְׁלֹמָה הָיִיתָ קִיּוֹד טְרוּדֵי נְיֻהֶם.

למה ישראל המקווים בד' גורשו מבתיהם.

יַעֲזֹרוּ^(א) גְּאוּלִּים דְּאוֹת^(ב) לְעִיר מְקוּיָהֶם:

יבואו גאולים, מהר כמו נשר טס, לירושלים, עיר תקוותם:

אֲדַמֶּת קֹדֶשׁ מְקוֹם דְּבִירָךְ נִהְלֵנוּ.

בְּקוֹל תּוֹדָה וְרִנָּה הֶמוֹן חוֹגְגֵינוּ.

בתוך המון ישראל החוגגים.

וּבְחֵי-צֶדֶק נִקְרִיב לָךְ מִגִּנֵּנוּ.

אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יי פִּינָה הַגִּינָנוּ:

והבן מחשבות ליבנו:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: מִהֲאֵנוּשׁ
כִּי-תִזְכְּרֵנוּ וּכְן-אָדָם כִּי תִפְקֹדֵנוּ: וְתִפְקֹדֵנוּ לְבָקָרִים לְרִגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:
אָדָם יִלּוֹד אִשָּׁה קֶצֶר יָמִים וּשְׁבַע-רָגָז: כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה-טוֹב וְלֹא יִחַטָּא: זָכַח אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה לִב-נִשְׁפָּר וְנִדְפָּה
אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:

לִי חִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹד בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קְרִיאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירָךְ וְעַל-עַמּוֹד:

(א) יעזרו גאולים. כמו שנא' (ויאל 7 ז) הנני מעירם מן המקום אשר מכרתם אתם שמה, ת"י הא אנא מיתא להון, פי' מציא חותם. והרד"ק פי' מעירם, משנית המוות, ובתחיית המתים מלובד, וייתכן כי גם הפייטן התכוון לכך, יעזרו גאולים, יתעוררו מחי ישראל בגלות בתחיית המתים.

(ב) דאות. באשר ידאה הנשר (דברים כח מט), פי' אבן עזרא, יעוף.

פ ע"ס אלב"ם פעמיים וצסוף חתום יצחק הקטן יגדל בתשובה ובמעשים טובים אמן ואמן

אֵהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אָנוּשׁ עַד־דָּפָא תַּשֵּׁב^(א).

אתה מעודד את האדם לחזור בתשובה עד ידכא לבו אליך.

לִפְנֵי גְבָעוֹת וְתִבְל תִּישֵׁב^(ב):

ואת התשובה הכנת עוד לפני בריאת העולם:

בְּהֶאֱמֵן אֶצְלָךְ שַׁעֲשׁוּעֵי יוֹמִים^(ג).

בזמן שעדיין התורה היתה אצלך כבת המשחקת עם אביה כביכול.

מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

גִּיטוֹת בְּסֶבֶב מוֹדִינָה מְשַׁבֶּשֶׁת^(ד).

תוקפים אותנו מכל צד ומצבנו קשה כמו מדינה שמסתובבים בה גדודים של לסטים.

נְתוּנָה לַמַּרְפֵּא וְצָרִי תַחֲבֹשֶׁת:

אבל התשובה יכולה להציל אותנו:

דַּעַת טָעַם הָרוּיחָה מִהַשְׁחִית^(ה).

אדם הראשון, שטעם מעץ הדעת, ניצל על ידי התשובה.

שְׁרִיגוּ בְּדִינוֹ מַחְצִית הַפְּחִית^(ו):

ולקין בנו, הופחת מחצית ענשו, בזכות התשובה:

הַמַּצֵּעַ בְּבִלְבֵּל עֵלְבוֹן תִּבַּע^(ז).

ראובן בלבב יצועי אביו ותבע את עלבון אמו.

עֲשֹׂקוּ בְּשָׁקוֹ וְתַעֲנִיתוֹ קָבַע^(ח):

ואח"כ שב ועסק בשק ותענית:

(א) עד דכא (תהלים ז ג). פירשתי כמו רש"י פסחים (דף נ"ד ע"א).

(ב) לפני גבעות. בפסחים (דף נ"ד ע"א) ז' דברים נזכרו קודם שנזכר העולם וגו' תשובה דכתיב (תהלים ז) בְּמָרָם הָרִים יִלְדוּ וגו' וכתיב תַּשֵּׁב אָנוּשׁ עַד־דָּפָא וְתִאֲמַר שׁוּבוּ בְּנֵי־אָדָם.

(ג) שַׁעֲשׁוּעֵי יוֹמִים. במדרש (ויקרא רבה יט א) שני אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנאמר וְאֶהְיָה אֶצְלוֹ אֱמוּנָה וְאֶהְיָה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם וְיוֹמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה אֶלֶף שָׁנִים שְׁנֵים בְּעִינֵיךָ בְּיוֹם.

(ד) גיטות כסבב מדינה משובשת. בפסיקתא דרב כהנא (ריש סוזה) אָם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יִחַרְדּוּ וגו' משל למדינה שהיתה משובשת בגיטות והיה זה זקן אחד והיה מזהיר לכל בני המדינה כל מי שהיה שומע לו היה ניצל וכל מי שלא היה שומע לו היו הגייסות באות והורגין אותו וכו' אין הקב"ה חפץ במיתתו של רשעים וכו' אלא שובו שובו מִדְּרָכֵיכֶם הָרָעִים וְלִמְדָה תִּמְוֹתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל.

(ה) דעת טעם הרויחה מהשחית. בילקו"ש (בראשית רמז ל"ז) וְעָתָה פָּנֵי־יִשְׁלַח יְדוֹ מִלְמַד שֶׁפֶתַח לוֹ הַקֶּבֶ"ה פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה כִּמְה דַּלַּת אִמֵּר וְעָתָה יִשְׂרָאֵל מִה ה' יִחְיֶיךָ שְׂאֵל מַעֲפָךְ.

(ו) מחצית הפחית. כ"ס (ויקרא רבה י ה) תשובה עושה מחלה ממי את למד מקין שנגזרה עליו גזירה, כיון שעשה תשובה נמנע ממנו חצי גזירה. ובפסיקתא דר"כ (סוזה) ומנין שנמנעה ממנו חצי גזירה, וַיֵּצֵא קִין מִלְפָּנֵי ה' וַיִּשֶׁב בְּאֶרֶץ־נֹד קְדָמַת־עֵדֶן בֹּאֲרָז נָע וְנָד אֵין כְּתִיב כֹּאן אֵלֶּא בְּאֶרֶץ־נֹד.

(ז) המצע כבלבל עלבון תבע. כמו שפירש"י (בראשית לה כז) וַיִּלְךָ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אֲבִיו, מִחוּץ שֶׁלְבָל מִשְׁכְּבוֹ מֵעַל עַלִּיו הַכְּתוּב כֹּאִילוֹ שֶׁכְּבָה, וְלִמָּה בְּלָבָל וְחִלָּל יָצוּעִיו, שְׁכַמְתָּה רַחֵל נָטַל יַעֲקֹב מֵיטְתוֹ שֶׁהִיָּתָה נְחוּנָה תְדִיר בְּחֵלֶל רַחֵל וְלֹא בְּשֹׁאֵר אֲוֵהִלִּים וְנִתְּנָה בְּחֵלֶל בְּלָהָה, בֹּא רְאוּבֵן וְתַבַּע עֲלֵבוֹן אִמּוֹ, אִמֵּר אִם אַחֲוֹת אִמִּי הִיָּתָה לָרָה לֹאִמִּי, שְׁפַחַת אַחֲוֹת אִמִּי תִהְיֶה לָרָה לֹאִמִּי, לָכֵן בְּלָבָל.

(ח) בשקו ותעניתו. בפסיקתא (סוזה) רְאוּבֵן הִיָּה עוֹסֵק בְּשָׁק וְתַעֲנִית עַל מַעֲשֵׂה בְּלָהָה.

וַאֲפִי בִּי מִבְּכוּרָה נִגְרָשׁ^(א).

למרות כי ניטלה ממנו בכורה וניתנה ליוסף.

פֶּרֶשׁ מֵאֲבִיו לְהִשְׁיבוֹ דָּרֶשׁ:

רצה להחזיר ליעקב אבינו את יוסף, שהלך ממנו:

זָכָה לוֹ מִשְׁכָּרְתָּ יִתְרָה^(ב).

בשכר שחזר בתשובה ושהציל את יוסף קיבל ראובן שכר רב.

צוּפָה לְהַעֲמִיד בְּאֵר הַתּוֹרָה^(ג):

נרפה פי' נביא - יצא מחלציו הנביא בארי, מעין של תורה:

חֲזֹרֶת הַשְּׁבִטִים בְּצִדְקוֹ תִּתְּחַבֵּר^(ד).

בזכות בארי, יזכו עשרת השבטים לחזור לארץ ישראל בתחיית המתים.

קָלוּט בְּזָהָב מְעוֹת הַמְּדַבֵּר^(ה):

כמי שמחפש מטבע זהב שאבד ממנו ואגב מלקט גם מעות נחושת:

טָכְסִם^(ו) בְּנוֹ בְּקִי וּמִיֶּשֶׁב^(ז).

הושע הנביא, בנו של בארי, היה שלם בחכמה ומיושב בדעת.

רְאוּי לְהִשְׁיֵא עֵצָה וּמַחֲשָׁב:

ומחשבה:

יִשְׂרָאֵל, קוֹנֶה נִכְמָרוֹ נְחוּמִיו.

ואמר להם – עכשיו נכמרו רחמיו של הקב"ה עליכם.

שׁוֹבָה עַד שְׁהוּא בְּמִדַּת רַחֲמָיו^(ח):

לכן נצלו הזדמנויות זו לשוב בזמן של רחמים שמה יעבור הזמן:

(א) מבכורה נגרש. כמו שאמרה לאה (ברכות דף ז' ע"ב) ואילו בני אע"ג דעל כרחיה שקליה יוסף לזכירותיה מנייה דכתיב (דה"א ה' א') וַיִּבְחַלְלוּ יִצְחָק אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרֶתוֹ לְבִנְיָ יוֹסֵף, אפי' הכי לא חקנא ביה דכתיב (בראשית לו' כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלְהוּ מִיָּדָם.

(ב) משכורת יתרה. בפסיקתא דר"כ (סוזה) אמר לו הקב"ה אתה ביקשת למיחזר ברא חביבא לאבוי, חייך שכן בנך מחזיר את ישראל לאביהם שבשמים, ואיזה, זה הושע (שלאמר שובבה ישרא'ל עד ה' אלהיך). וזילקו"ש (הושע רמז תק"ל) א"ל הקב"ה לראובן מעולם לא חטא אדם בפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה ואיזה זה הושע וואע"פ שאדם וקין עשו תשובה, זה היה רק אחרי שהוכיח אותם הקב"ה משא"כ ראובן פתח בתשובה מעצמו.

(ג) צופה להעמיד באר התורה. מדבר על בארי אבי הנביא הושע, ובארי עצמו היה נביא (ויק"ר ו' ו') ובפסיקתא דר"כ (פ' סוזה) דרשו כי בארי הוא בארה נשיא הראובני אשר הגלה תלגת פלנאסר מלך אשור (דברי הימים א' ה' ו') ונקרא בארה כי היה בארה של תורה.

(ד) חזרת השבטים בצדקו תחבר. זילקוט שמעוני (הושע רמז תקט"ז) ולמה מת בארה בגולה בשביל שיחזרו עשרת השבטים בזכותו ולמה מת משה במדבר בשביל שיחזרו מתי מדבר בזכותו.

(ה) קלוט בזהב מעות המדבר. זילקוט"ש (ואתחנן רמז תתי"ד) א"ל הקב"ה (למשה) אם אתה נקבר אלנך בזכותך הן באין עמך, משל למה הדבר דומה לאחד שנתפזרו מעותיו במקום אפילה, אמר אם אני אומר האירו לי שאלקט מעותי אין כל בריה משגחת עלי, מה עשה נטל זהב אחד והשליכו בתוכו, והתחיל כווח ואומר בצקשה מכס האירו לי, זהב אחד היה לי ונפל ממני, באו והאירו לי, מה עשה, משנטל את הזהב לקט מעותיו. וקליטה כמו לקיטה. אולי ל"כ בזהב כמו בפראג שמ"ז.

(ו) טכסם. תכונה. כמו טכסיסי מלכות (שבת דף ל"א ע"א) פי' תיקוני המלך.

(ז) בקי ומישב. כ"ס (פסיקתא דר"כ – סוזה) על מ"ש הושע (יד א') תִּאֲשָׁם שְׁמִרוֹן בִּי מִרְתָּה בְּאִהֶיךָ בְּחֶרֶב יִפְלֹוּ וְגו' שובבה ישרא'ל עד ה' אלהיך וגו' משל למדינה שמרדה במלך ושלח לה המלך פולמרכוס (שר צבא) להחריבה והיה אותו פולמרכוס בקי ומישב, אמר להם טלו לכם זמן שלא יעשה לכם המלך כמו שעשה למדינה פלונית ולכל חברותיה, כך אמר הושע לישראל בני עשו תשובה שלא יעשה לכם הקב"ה כמו שעשה לשומרון ולחברותיה.

(ח) שובה עד שהוא במדת רחמיו. זילקוט"ש (הושע רמז תקל"ב) עד ה' עד שהוא במידת רחמים.

כָּתוּב לְמַעַל לְהַזְהִיר חֶבְרָתָהּ.

לפני שהזהיר הושע את ירושלים לשוב, הזכיר לה את שומרון חברתה.

תֹּאשֵׁם שְׁמֶרֶן כִּי מָרְתָה:

אשר מרדה בה' ונענשה, ככתוב למעלה (הושע יד א):

אֶל נְתִיבוֹת עוֹלָם אָזְלוּ.

מאז בריאת העולם, חיפשו אנשים מה דינו של חוטא.

לְחִכְמָה וּלְנְבוּאָה וּלְתוֹרָה שְׁאֵלוּ^(א):

שאלו לחכמה, לנבואה ולתורה, חוטא מה דינו:

בְּטוֹב וַיֵּשֶׁר לְהַמְלִיךְ נִזְכְּרוּ.

אח"כ נזכרו לשאול גם את ה' הטוב והישר, והוא אמר כי מספיק לחזור בתשובה.

מִתּוֹךְ סוּדְיוֹ חֲסִדְיוֹ נִפְרוּ:

מתוך עצה זו שנתן ה', ניכר גודל חסדיו:

נִגְדַל-חֶסֶד לֹא נִיחַל.

נְצוּחַ מִבְּרִיּוֹתָיו^(ב) וְעֲלִבּוֹנוֹ מוֹחֵל:

בעל התשובה, כביכול, מנצח את הקב"ה, המבטל את רוע הגזרה

דוֹרוֹנוֹ בְּכָלִי שְׁבוּר מוֹבֵל^(ג).

את המתנה שלנו לה', היא התפילה, יש להביא בלב שבור.

סִמִּי קְצִיעוֹת בְּגָדוֹתָיו מִקָּבֶל^(ד):

עוונוֹת השב נחשבים לו כזכויות ומתקבלים לרצון:

הוּא שֶׁהִנָּבִיא מִקָּלָם מַחִילָתוֹ.

עֵבֶר עַל-פֶּשַׁע שִׁירִי נִחַלְתוֹ^(ה):

מוותר לשארית ישראל:

וּמִי כְמוֹהוּ מוֹרָה לְחַטָּאִים.

פֶּשֶׁר^(ו) דְּבָרִים וְרָצוֹי מִבְּטָאִים:

להתוודות בפה ולרצות אותך בדיבור:

(א) שאלו. בילקוט שמעוני (תהלים רמז תש"ב) שאלו לחכמה חוטא מה עונשו, א"ל חטאים תִּרְדָּף רָעָה (משלי

יג כח), שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, א"ל הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת (ויחזקאל יח ד), שאלו לתורה חוטא מה עונשו, א"ל יציא אשם ויחכפר לו, שאלו להקב"ה חוטא מה עונשו, א"ל יעשה תשובה ויחכפר לו, הה"ד מִטוֹב וַיֵּשֶׁר ה' עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ (תהלים כה ח), שהוא מורה לחטאים דרך שיעשו תשובה.

(ב) נצוח מבריותיו. בפסחים (דף קי"ט ע"א) מאי דכתיב (תהלים ד א) לְמַנְצֶחַ מְזֻמָּר לְדָוִד זְמִירוֹתָיו לְמִי שְׁנוֹחִין אוֹתוֹ וְשִׁמְחָה, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מידת בשר ודם, בשר ודם מנחין אותו ועלב אצל הקב"ה נולחין אותו ושמח שנאמר (תהלים קו כג) וַיֵּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לִוְלִי מִשָּׁח בְּחִירוֹ עֶמֶד בְּפָרִץ לְפָנָיו.

(ג) בכלי שבור מובל. בפסיקתא דרב כהנא (שופט) לְבִי-נִשְׁבֵּר וְנִדְּבָה וכו' אש הדיוט משתמש בכלי שבור גנאי הוא לו, אצל הקב"ה אינו כן אלא כל שימושיו כלים שבורים, קרוב ה' לְנִשְׁבְּרֵי-לֵב.

(ד) סמי קציעות בגדותיו מקבל. בירושלמי פאה (דף ה ע"א) אמר רבי יוחנן ולא עוד אלא כל העצירות שעשה הן נחשדין לו כזכויות מה טעם (תהלים מה ט) מִרְּאֵה-לֹת קְצִיעוֹת פֶּלֶא-בְּגִדְתֶּיךָ כָּל בְּגִידוֹת שְׂבָגְתָּ בִּי הִרִי הֵן כְּמוֹר וְהַלּוֹת וְקָצִיעוֹת (מיני בשמים).

(ה) שירי נחלתו. רמז למ"ש (ר"ה דף י"ז) לְשִׁאֲרֵית נִחַלְתּוֹ (מיכה ז יח) לְמִי שֶׁמִּשִּׁים עֲלָמוֹ כְּשִׁירִים, פִּי לֹא-פִקִּי צַעֲלִי גֵאוּהָ.

(ו) פֶּשֶׁר. כן נקראת התשובה כ"ש במדרש (ויקרא רבה י ה) אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי.

וְרָזָם יִתְּ לְשַׁלְחָנִי תּוֹסֵפוֹת.

הקב"ה מזרז אותנו להחליף מעשינו הרעים במעשים טובים כמי שנותן עמלה לשולחני.

צְרוּרוֹת רַעוֹת בְּמַעוֹת יְפוֹת^(א):

כדי להחליף מעות רעות ביפות:

חוּטָא לְשׁוֹב אִם יִתְבַּיֵּשׁ^(ב).

וגם אם החוטא מתבייש לסגף את עצמו בשק ותענית אין זה מעכב את התשובה.

קְרִיאַת עֲדוּתוֹ בְּעוֹד יֵשׁ^(ג):

אלא העיקר שיעיד עליו ה' כי לא יחזור לזה החטא כל ימי חייו:

טוֹבָה לְעוֹלָם בְּשִׁבְלֹו נְרִיצִית.

הרבה טובה מגיעה לעולם בזכות בעלי תשובה.

רְבִים וְיָחִיד^(ד) זְכוֹתָם נִמְצְאוּ:

הן רבים הן יחיד:

יַעַן כִּי נִתְּוִית^(ה) פַּעֲמַיִם.

לכן נרשמה מצות תשובה פעמיים על ידי הושע.

שׁוֹבָה וְשׁוֹבוּ לְאַבְיָכֶם שְׁבִשְׁמַיִם:

פעם בלי יחיד שובה (הושע יד ב), פעם בלי רבים שובו (שם יד ג):

בְּכֶן מַלְכִים שִׁיִּצָּא לְתַרְבוֹת.

אנחנו כבן מלך שיצא לתרבות רעה.

תוֹחֲלִתוֹ חוֹזֵר לְאַבּוֹ בְּקִרְבוֹת^(ו):

שעדיף לו לחזור לאביו בכל ההקדס, בטרם יעניש אותו:

יִשְׂרָאֵל בְּנֶךְ בְּכוֹרֶךָ יִקְרָךְ.

צַעֲצוּעֵי^(ז) שְׁעִשׁוּעֶיךָ זְכוֹר בְּזִכְרֶךָ:

ילד שעשועים זכור, ביום זיכרון:

חוֹזֵר אֶצְלֶךָ וּבִתְשׁוּבָה שָׁב.

(א) תת לשלחני תוספות. צרורות רעות במעות יפות. צילקו"ש (הושע רמז תקכ"ט) עה"פ (הושע יג יז)

צְרוּר עוֹן אֲפָרִים, כל מי שיש צידו עבירה ומחזיק לעשות תשובה יחליפנה במעשה הטוב ויעשה תשובה ויחזק, משל לאדם שיש לו צרורות של זוזים רעים, ילך אלל שולחני ויתן לו תוספת ומחליפם בזוזים טובים. וכמו שהמחליף מעות אריך לתת תוספת לשכר השולחני כך השב אריך להוסיף על עצמו גדר ולפרוש מן התענוגים גם בדברים המותרים (שע"ת א ל).

(ב) אם יתבייש. פי' מחזיק לסגף עצמו בתענית (זית רענן על הילקוט שם).

(ג) עדותו בעוד יש. ברמב"ם בפ"ב מהל' תשובה ה"ב ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בליבו שלא יעשה עוד, וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר ולא נאמר עוד להינו למעשה ידינו (הושע יד ז), עוד, פי' כל ימי חייו (רש"י תהלים קד לג בְּעוֹדִי, בְּעוֹדִי חַי). א"נ כ"ש (ע"ז דף י"ט ע"א) אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש אבל השב כאשר נחלש כמו אין מקבל שכר כ"כ (שע"ת ב לג). וי"מ קריאת עדותו, יעסוק בתורה לכפרת עוונות.

(ד) רבים ויחיד. ביומא (דף פ"ו ע"ב) גדולה תשובה שבצביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו.

(ה) נתוית. נרשמה כמו שפירש"י (יחזקאל ט ז) וְהִתְנִיחַ, ורשמת.

(ו) לבן מלכים שיצא לתרבות תוחלתו וכו'. בפסיקתא רבתי (שובה ישראל ד') דימה ישראל לבן מלך שאוהבו אומר לו אביך עתיד להכותך ולחושךך בבית האסורין וכו' ובאחרונה אתה חוזר ומבקש הימנו והוא מקבלך וגו' עשה את האחרונים ראשונים ולך אללו ובקש הימנו והוא מקבלך וגו' ונשכחת המכות.

(ז) צעצועים (דה"ב ג י). ילד (רש"י).

קִטְרַת תַּכּוֹן פִּלּוּל יִקְשָׁב:

תפילתו תתקבל כקטרות, ותקשיב לה:

הַמּוֹן מַעֲיֵד יִהְמוּ לוֹ.

קָדָם בְּסִינֵי תִשְׁלֹם לְמוּלוֹ:

גָּמוּל טוֹב לְיִשְׂרָאֵל עַל שֶׁהִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע:

טוֹבֵךְ וְרַחֲמֶיךָ יִכְפֹּל לוֹ.

והכפל רחמך לישראל.

נָעַם דְּבִירֶךָ בּוֹ בְּפִלְלוֹ:

כאשר הם מתפללים בביהכ"נ מקדש מעט:

יַעַן תִּרְרָה בְּמַחַט פֶּתַח^(א).

אם פתחנו חור קטן כמו של מחט.

יְהִי שְׁלֶךְ בְּאוֹלָם הַנִּפְתָּח^(ב):

אתה תפתח לנו כפתחו של אולם:

אֵין רְאוּתְךָ בְּלִיתִּתְבוּנָן.

למרות שהוא רואה את חטאינו, אין ה' מתבונן עליהם.

יָדַע מִתִּישׁוּא לְכוּנָן:

כי הוא מכיר את יצרנו הרע, שהרי הוא ברא אותנו:

יֵשׁ בְּנֶהֱגַ עוֹלָם בְּרִיבִים^(ג).

דרך העולם, כששנים רבו.

מְבִיָּה אֶת־חִבְרוֹ בְּרִבִּים:

וביזה אחד את חברו ברבים:

לְאַחַר זְמַן רוּחוֹ בְּצַנָּנוּ.

כשהצטננו הרוחות.

שׁוֹחֵר טוֹבוֹ וּמְבַקֵּשׁ רְצוֹנוֹ:

רוצה לפייס את חברו:

נוֹתֵן חוֹב הַדִּין בְּבִתְחֻלָּה.

הדין נותן כי יאסוף את כל העומדים בשעת העלבון.

(א) חררה (כלים יג ה). נקב המחט. במחט פתח. במדרש (שיר רבה ה ב) עה"פ פְּתָחוּ לִי אֲחֹתִי אִמֶּר הַקֶּבֶה לְיִשְׂרָאֵל, בְּנִי פִתְחוּ לִי פֶתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה כְּחוּדָה שֶׁל מַחַט וְאֲנִי פוֹתַח לָכֶם פִּתְחִים שֶׁיְהִיוּ עֲגֻלּוֹת וּקְרוֹנוֹת נִכְסִין בּוֹ.

(ב) באולם הנפתח. הניגוד בין החור הקטן של המחט לפתחו הגדול של האולם צעירובין (דף נ"ג ע"א) ליבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית.

(ג) יש בנהוג העולם וכו'. בילקו"ש (הושע רמז תקל"ב) צנוהג שבעולם אדם המבזה את חבריו ברבים, ולאחר זמן מבקש לרצות לו, הוא אומר אתה מבזה לי ברבים ומתרחל לי בינך וביני, כך והבא אותם אנשים שצויתני בפניהם ואני מתרחל. אבל הקב"ה אינו כן, אלא עומד ומחרף ומגדף בשוק והקב"ה א"ל עשה תשובה ביני לבינך ואני מקבלך. ביומא (דף פ"ו ע"ב) א"ר יהודה רב רמי כתיב (תהלים לב א) אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע בְּסִי חַטָּאָה וְכַחֵיב (משלי כח יג) מְבַקֵּשׁ פְּשָׁעָיו לֹא יִצְלִיחַ לֹא קָשִׁיָּא הֵא בַחטָא מְפּוֹרָס הֵא בַחטָא שְׂאִינוּ מְפּוֹרָס רַב זוֹמְרָא רַב טוֹבִיָּה אִמֶּר רַב נַחֲמָן כֹּאֵן צַעֲזִירוֹת שְׂבִין אִדָּם לַחֲבִירוֹ כֹּאֵן צַעֲזִירוֹת שְׂבִין אִדָּם לְמַקּוֹם. הַרְמָב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ה) הִבִּיא רַק אֶת הַלָּשׁוֹן הַשֵּׁנִי, וְאִתּוֹ שְׁפִיר דְּבָרֵי הַפִּיּוֹט שְׂגָם בַּחטָא מְפּוֹרָס סָגִי בַחטָבָה צִנְעָא. אֲבָל דַּעַת הָרָאצ"ד (בהשגה שם) וְכֵן ר' יוֹנָה (שַׁע"ת א יח) שֶׁלָּשׁוֹן רָאשׁוֹן לֹא נִדְחָה מֵהַלָּכָה.

יִשׁוּר יִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ מַחִילָה^(א):

ויעמידם שורות שורות בשעת בקשת המחילה:

יִגְדֵּל יִשְׁגִּיא בַּח הַבּוֹרָא.

אבל הבורא גדול מברואיו.

בְּתִשׁוּבָה מוֹרָה בְּהִצְנַע קוֹרָא:

והוא מבקש תשובה בהצנע גם אם העבירה היתה בפרהסיא:

וְרֹאיוּ הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד לְקָלְסוּ.

בְּדַבָּרִים מְרָצִים נוֹחִים לְפִיָּסוּ:

עֲדִיעֶרָה רוּחַ מְפֹרוֹם^(ב).

יישפך

שְׁבוּתֵנוּ יֵשִׁיב מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם:

טוֹב יֵיטִיב מְקוֹם מְקַדְּשֵׁיו.

אִזּוּ מוֹזְבָּחוֹ נַעֲלָה קִדְּשֵׁיו:

וְאִזּוּ מְנוּתֵינוּ נִשְׁלָמָה בַּחֲקִים.

כמשפטים

קרבותינו

מִבְּטָח פְּלִקְצוּי אֶרֶץ וַיִּם רְחוּקִים:

בד בוטחים כל ישראל הגולים בקצווי ארץ ומעבר לים:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רְחֻמִּים מִתְנַהֵּג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־פְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רְחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יְהִיו לְרָצוֹן
אֲמִרֵי־פִינוּ וְהַגִּיוֹן לִבְנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: אֲמִרֵנוּ הַאֲזִינָה יי
בִּינָה הַגִּיגֵנוּ: אֲדֹנֵי שְׂמֵעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ: יְהִי־חֶסֶדְךָ יי עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: חֵי חֵי הוּא יוֹדֶךָ כְּמוֹנוּ

(א) ישור יבקש ממנו מחילה. כ"ש (איוב לג כז) ישור על־אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי וַיִּשָּׁר הָעוֹנִיתִי וְלֹא־שָׁוָה לִי
וּדְכָסוּ (יומא דף פ"ז ע"א) כל המקניט את חבירו אפילו בדברים כריז לפייסו וכו' ולכיד לפייסו בשלש
שורות של שלשה בני אדם.

(ב) עד יערה רוח. כ"ש (ישעיה לב טו) עד־יִעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מְפֹרוֹם פִּיכָס"י יִשְׁפּוֹךְ עֲלֵינוּ.

היום, אב לבנים יודיע אל־אמתך⁽⁶⁾: ונפשנו נבהלה מאד ואתה יי
עד־מתי:

לוי הושיעה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סלה: יי צבאות אשרי אדם במח בך: יי הושיעה הפלך יעננו ביום־קראנו: כי
לא על־צדקתינו אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סְלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

פא ע"ס א"ב וכל בתיו בעלי ה' אצנים זולת בית אחרון של כל מאמר שהוא על לה"כ ובסוף
חתום אליה בר שמעיה חזק

אֲהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲרִיָּה בִיעֵר⁽³⁾ דְּמִיתִי וְנִמְשַׁלְתִּי בַּחוּבִי.

קול תפילתי נשמע מכוער כקול אריה ביער, בגלל עוונותי.

בְּטוּיִי נוֹאֵל וּמִלְתִּי לְשׁוֹן הָבִי⁽²⁾.

אני מדבר ככסיל, ודבריי אינם נכונים.

נִרְעַתִּי מִקִּישׁ בְּכֶן־קִישׁ וּמִסֶּפֶר בְּגוֹי⁽⁷⁾.

חסר לי צדיק שידע לדפוק על שערי שמים כמו מרדכי.

כַּל־רֹאשׁ לַחֲלִי וְכַל־לֵב דְּוִי (ישעיה א ה):

דְּוִי גּוֹלָה וְנִקְלָה הִכָּאֲבָתִי וְנַעֲבַרְתִּי.

ונבזה

הוֹנַעְתִּי חֲגֹתִי וְרוּיִתִּי רוּשׁ וְנִשְׁכַּרְתִּי.

התנדנדתי כשיכור, שתיתי משקים מרים ונשכרתי.

וּמִדֹּחַק אֲדוֹנִים חָנָם לָהֶם נִמְכַּרְתִּי.

אשר נמכרתי להם חנם.

בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת־יִי זְכַרְתִּי (יונה ב ח):

כשאני מתעלף מרוב צער אני זוכר את ה' :

זְכַרְתִּי חֶסֶדְךָ וְאַהֲבָתְךָ עָלַי בְּהִדְגִּילוֹ.

זכרתי ימי קדם שהיית מניף עלי כדגל חסד ואהבה.

חֻבּוֹת הָעֵבִירוּ וְאוֹתִי לָךְ הִסְגִּילוּ.

אהבתך וחסדך כיפרו על עוונותי והייתי לך לסגולה.

(א) חי חי וגו' (ישעיה לח יט). פי' על כל החיים להודות לך, כפי שאנחנו מודים לך, ועל כל אב להודיע לבנו
את אמונתך.

(3) אריה ביער. כ"ס היתה לי נחלתי באריה ביער נתנה עלי בקולה עליבן שגאתיה (ורמיה יב ח) מאי
נתנה עלי בקולה אמר מר זוטרא זה שלח ליבור שאינו הגון היוכל לפני התביעה (תענית דף ט"ז ע"א).

(2) הבאי. דברים לא נכונים, נדירים (ג א) נדרי הבאי אמר קונס אם לא ראיתי בדרכך הזה כעולי מלרים. וי"א
שהוא לשון מקרא הבאים (יחזקאל כ כט).

(7) מוקיש כבן קיש. בן קיש הוא מרדכי שנאמר מרדכי בן יאיר בן־שמעי בן־קיש (אסתר ב ה) ובמגילה (דף
י"ב ע"ב) שנקרא בן קיש על שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו וזה פירושן מוקיש כבן קיש אדם שידע
להתפלל כמו מרדכי. ומספר בגוי. ע"ש הפ' מרדכי בלשון מספר בגוי (עזרא ב ב) ודרשו בלשון שהיה יודע
שצעים לשון, וייתכן כי הפייטן דורש בלשון מספר בגוי, שהיה יודע לספר בלשונות כל הגוים או שהיה
יודע לשונות של מספר גוים.

מִלֵּאִיךָ עֲתָה פֶּלֶל וְתַחַן יִרְגִּילוּ.

ישראל צאנך מרבים עכשיו תפילה ותחינה.

וְאֲבִיוֵנִי אָדָם בְּקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ (ישעיה כט יט):

יִגִּילוּ יִרְנֹוּ עֲבָדֶיךָ בְּפֶקֶד חוֹמוֹתַי.

ישראל ישמחו כאשר תזכור לבנות את חומותיי.

בְּדָכְד וְאֲבִנִי חֶפֶץ תַּגְבִּילִם^(א) אֵימַתִּי.

מתי תבנה את כל גבולנו באבנים יקרות.

לִיתֵל עוֹלָם עִירִי וּלְשֹׁפֵל רְמוֹתַי.

ירושלים חֲרָבָה ובנייניי הושפלו.

וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתִי (תהלים ו ז):

מָתִי תַחֲיִינוּ וּמִתְחַוֵּמֹת תִּשׁוּב תַּעֲלֵנוּ.

נִיר^(ב) הָסֵר וְהַקֵּל סְמִלּוֹן^(ג) עֲלֵנוּ.

הסר את העול יתדות העול.

שִׁבְעַ מַלְא אוֹצְרוֹתֵינוּ וְהַצְלִיחָה מַפְעָלֵינוּ.

יְהִי־חֲסִידְךָ יְיָ עֲלֵינוּ (תהלים לג כז):

עֲלֵינוּ הַפְּלֵא רַחֲמִים, בַּצָּרָה דִּרְשִׁיתִךָ.

פִּרְשִׁתִּי יָדֵי אֱלֹהֶיךָ, וּבִקְרָבִי שַׁחֲרִיתִךָ.

חיפשתיד.

צִמְאַח לָךְ נַפְשִׁי, בַּלִּילָה אֱוִיתִךָ.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהָיָה כִּי קָרָאתִיךָ (תהלים לא יח):

קָרָאתִיךָ מֵעֶמְק וּלְמָרוֹם דָּלוּ עֵינַי^(ד).

ממעמקים והרמתי עיני השמימה.

רוֹם יָדֵי נִשְׁאָתִי הִפְּצוֹתִי מַעֲיָנִי.

גם הרמתי ידי בתפילה והוצאתי דמעות מעיני.

שׁוֹר בְּשָׂרוֹן^(ה), וּמַחָה וְהַעֲבֵר עוֹנִי.

הסתכל רק על מעשיי הטובים

יְיָ שִׁמְעַ תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל־תַּחֲנוּנֵי (תהלים קמג ח):

(א) בדכוד ואבני חפץ תגבילם. ע"ש הפ' ושמעתי בך שמשתיך וישעריך לאבני אקדח וכל־גבולך לאבני חפץ (ישעיה נד יב).

(ב) ניר. עול (דברים כא ג) ת"א ניר, וי"מ ניר, מלכות (כמו שפירש"י במדבר כא ל).

(ג) סמלון. יתדות העול (רש"י שבת דף נ"ט ע"ב).

(ד) ולמרום דלו עיני (ישעיה לח יד). ופי' הרד"ק נשאו עיני לאל שהוא במרום.

(ה) שור בשרון. כ"ש שפטיני ה' בַּצְדָקִי (תהלים ז ט) ופירש"י שפוט לפי מעשים טובים שבידי ולא לפי העצירות.

תַּחֲנוּנֵי אֶזְרוּ, אֲמֹנֵי מְחֹלְלֵי וּפְדָגֹגֵי^(א).

אתה ה' מאמץ שלי, הורִי, ומחנכי.

לֵךְ צָפוּי גָּלוּי תֵּאָב רְגוּגֵי^(ב).

אתה צופה ורואה כל תאוותי ותשוקתי.

יִצְלַל זָדוֹן וַיִּכְפֹּר חֲטָא שְׁגִי.

תשליך פשעי במצולות ים

אֲמַרִי הָאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הֲגִיגִי (תהלים ה ב):

התבונן במחשבת ליבי:

הֲגִיגִי בַּר יִחְשָׁב וַיִּכּוֹן מְלוּלִי.

מחשבת ליבי תיחשב טהורה, ודבריי נכונים.

שְׁמַע יְיָ, סִלְחָה דָּפִי גָּלוּלִי.

לכלוך חטאיי.

חִזַּק מֵאֲמִירֶיךָ וּלְרֹצוֹן יְהִי פְלוּלִי.

תפילתי.

מייחדיך

וְהֲגִיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי (תהלים יט טו):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַיִּפְשַׁע וַיִּחַטָּא וַיִּנָּקֶה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עַמּוֹ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: אֲהִינוּ בּוֹשִׁנוּ
וְנִכְלָמְנוּ לְהָרִים אֲהִינוּ פָּנִינוּ אֵלֶיךָ: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ
אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם: לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָה לְנֶצַח יַעֲשֶׂן אֶפְרָיִם בְּצֹאן
מִרְעִיתֶךָ: טוֹב-וַיֵּשֶׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרֶךְ: עַל-גִּבֵּי חֲרָשׁוֹ
חֲרָשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: חָטְאוּנוּ עִם-אֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ:
קָרָאנוּ שְׁמוֹךְ יְיָ מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת: וְהוּא יִפְדֶּה אֶת-יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:
אֶל-נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל-עַמֶּךָ בִּרְכָתְךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עַמּוֹ מִשְׁגִּבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כִּי-יִסְקָרָאנוּ: כִּי

(א) פדגוג. מחנך, מילה ידועה בדברי חז"ל, באשר ישא האמן את היצק תרגם יונתן היכמא לטעון פדגוגא
למינקא. מקורו מיוונית παιδαγωγός.

(ב) רגוג. ככל אות נפשך (דברים יב כא) ת"י בכל ריגוג נפשו.

לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

פב שלמונית ע"ס א"ב וצסוף חתוס שלמה (חבבלי) הקטן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמַרְנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ^(א) וְאֵין דּוֹרֵשׁ.

אבדנו ואין מי שמחפש אותנו.

אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ וְקָרוֹב^(ב) פּוֹרֵשׁ.

וה' התרחק ממנו.

בַּעֲוֹן בְּצִיעֵנוּ צוּר לַצָּר יַחֲרִישׁ^(ג).

בגין עוון גזל, ה' צורנו שותק ואינו גוער באויבינו.

בּוֹלַע וּמְדִיק וְרֹד^(ד) וְרוֹפֵם הַחוֹרֵשׁ:

האוכל אותנו, כותש, דש, רומס וחורש עלינו:

בח' בתים דלהלן המשיל את ישראל לספינה המיטרפת בים

גַּל אַחֲרֵי גַל וְאֵין דּוֹבֵר^(ה).

ואין לנו מנהיג.

גָּלָל וְצָף עָלֵי רֹאשׁ גָּבֵר.

הגלים מתגוללים ומגיעים מעל לראשנו.

דִּבֶּק שֶׁבֶר עַל־שֶׁבֶר חוֹבֵר.

שבר אחד מצטרף לקודם.

דֹּאבוֹן קָשָׁה הִבָּא יִשְׁכַּח הָעוֹבֵר^(ו):

הַיָּמִם יָמִם הֵילַב מֵרַב הַמְכָּשׁוֹל.

לבנו נמס, כי נכשלנו הרבה.

הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר כִּי רַב הַנַּחֲשׁוֹל^(ז).

מאוד נסער כי הסערה חזקה.

וּמוֹשִׁיעַ וְרַב אֵין עוֹד לְמִשׁוֹל.

ואין לנו מושיע ומלך למשול עלינו.

וְאֲבָד הַמִּנְהִיג וְעַיִף שׁוֹל נִשׁוֹל^(ח):

וישראל העייפים נשכחו:

זִנְחָנוּ טוֹב וְעַל־פְּכָה הִגִּיעַ.

(א) נגזרנו לנו (יחזקאל לו יא). ת"י אבדנא לנא.

(ב) קרוב. הקצ"ה כמו שנא' (דברים ז ז) כִּי מִי־גֹי גָדוֹל אֲשֶׁר־לּוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו וגו'.

(ג) יחרש. וְהַחֲרִישׁ (בראשית לו ה) ת"א ושתיק.

(ד) ורד. באז: רדו (יואל ז יג) ת"י חותו דושסו. וי"מ ל' חרישה כמו לרדיא (צ"צ דף כ"ז ע"א).

(ה) דובר. מנהיג כמו בסנהדרין (דף ח' ע"א) דבר, פירש"י מנהיג.

(ו) דאבוון קשה הבא וכו'. בצרכות (דף י"ג ע"א) לכות אחרונות משכחות את הראשונות.

(ז) נחשול. סער (יונה א ד) ת"י נחשול.

(ח) שול נשול. נשכה, שִׁלְתָּ שִׁלּוֹ לָהּ (רות ב טז) פירש"י עשו עצמיכם כאילו אתם שוכחים. וי"מ שול נשול,

נשמט ונפל לים, שִׁלְתָּ שִׁלּוֹ לָהּ, הפילו עצורה.

זוֹכְרִיךְ זַעֲמַת בִּיד עֲוִינוּ לְהַפְגִּיעַ.^(א)

וגם הצדיקים שזכרו אותך נפגעו כאשר כעסת עלינו בגין עוונותינו.

חַיִּים לִרְץ, וְסִתְּךָ^(ב) אַף לְהַרְגִּיעַ.^(ג)

דרכך לרצות בחיים ולקצר את כעסך.

חִוְשָׁה לַעְזוֹר כִּי אֵין מַפְגִּיעַ:

כי אין מי שיתפלל עלינו:

מהר

טִרְדְּנוּ וְנָהִי כַּטָּמָא וּכְבִּגְד עֲדִים.

גורשנו ממקום למקום כמו שמגרשים מצורע, ובגד מאוס.

טִרְפְּנוּ וְנִבֵּל וְרוֹדְפִים קָלִים חֲדִים.

אנחנו דומים לבהמה טרפה ונבלה, ואויבינו כחיות טרף הרצות מהר ושיניהן חדות.

יוֹצְאִים חוּצוֹת מְלֵאִים גֶּעֶר בְּמַנְדִּים.

אם נצא לחוץ לבקש פרנסה, אויבינו גוערים בנו, ומרחיקים אותנו.

יוֹשְׁבֵי חֶשֶׁךְ צָגִים בִּירְקִים בְּדִים.^(ד)

ואם נישאר בבית, אנחנו יושבים בחושך ועומדים בחוסר כל כמו כלי ריק:

בְּלִמּוֹת וָרֶק פָּנִינוּ מִצָּפִים צָפָה.

כִּי גָדַל הַכָּאֵב מִפָּה וּמִפָּה.

לִיּוֹצֵא בַּעֲתָהּ וּלְבֹא אֵין רְפוּאָה.

לָחַן וּלְרַחֵם תִּקְוָה אֵינָה אֶפֶס:

ואיך אפוא תקוותנו כי ה' יחון אותנו:

מִה־כֹּחִי לִיחַל וּמִתְשַׁת גְּבֻרַתְנִית.^(ה)

לא נשאר בי כוח לחכות לקץ, ומלכות הרשעה מתישה אותי.

מוֹסִיף מוֹשֵׁךְ קֵץ מַעֲנִית גְּבוּרַתְנִית.^(ו)

תלמים ארוכים חורשים עלי מלכים בעלי גאווה.

נָטַל נִשְׁכָּנִית נִגְחָנִית עֶשֶׂר שְׁלֹטְנִית.^(ז)

גם מוטל עלי משא מלכות הנושכת אותי, נוגחת עם עשר קרנות, ושולטת.

נִגַּע יָגַע^(ח) רְדוּנִית^(ט), חֲנָם חֲלֹטְנִית:

עוד אנו סובלים ממחלות ויגיעות תחת מלכות לה נמכרנו חנם לצמיתות:

(א) זוֹכְרִיךְ זַעֲמַת בִּיד עֲוִינוּ לְהַפְגִּיעַ. לה"כ (ישעיה סד ז) פָּגַעְתָּ אֶת־שֵׁשׁ וְעֵשָׂה צֶדֶק בְּדִרְכֶּיךָ יִזְכְּרֶיךָ, פִּירְשׁ"י סִילַקְתָּ מִמֶּנּוּ וְהִרְגַּת אֶת הַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ שָׂסִים לַעֲשׂוֹת לָדֶק וְהָיוּ מִזְכִּירִים שְׁמֶךָ בְּתַפִּילָּתָם. וּבִשְׁבַת (דף ל"ג ע"ב) לְדִיקִים נִתְפַּסִּים בַּעֲוֹן הַדּוֹר.

(ב) וְסִתְּךָ. הַכּוֹל, כְּמוֹ בְּכַחוּצוֹת (דף ק"י ע"ב) שִׁינוּ וְסִתְּ תַחֲלַת חוֹלֵי מַעֲיִים פִּי שְׂאוֹכֵל יוֹתֵר מִהֶרְגֵּלוֹ. (ג) אַף לְהַרְגִּיעַ. רָמַז לְבִרְכוֹת (דף ז' ע"א) וְכֹמֶה זַעֲמוֹ רָגַע שְׂנֵא' כִּי רָגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ (תהלים ל ז), וּלְפִי זֶה גַם כֹּאֵן הַפִּירוֹשׁ אַף לְהַרְגִּיעַ, לְקַצֵּר אֶת הַזַּעַם לְרַגֵּעַ בְּלִבָּהּ.

(ד) צָגִים בִּירְקִים בְּדִים. לה"כ (ירמיה נא ז) הִצִּיגְנִי בְּלִי רִיק פִּי הַרְדִּ"ק הַעֲמִידִנִי רִיקָה כְּמוֹ כְּלִי רִיק. (ה) גְּבוּרַתְנִית. לה"כ (ישעיה מז ז) לְעוֹלָם אֶהְיֶה גְּבֻרָת וְנֹאמַר עַל צִדָּל אֹלֶם הַכוֹנֶה כֹּאֵן לְמַלְכוּת אֱלֹהִים. (ו) גְּבוּרַתְנִית. לה"כ (דניאל ז ז) וְיָדִי מִהַלְכִּין בְּגוֹה יָכֹל לְהַשְׁפִּילָהּ.

(ז) נִגְחָנִית עֶשֶׂר שְׁלֹטְנִית. כֵּן נֹא' עַל הַחִיָּה הַרְבִּיעִית (דניאל ז ז) וְקִרְבָּנִין עֶשֶׂר לָהּ וְחַכְכִּי פִירָשׁ (דניאל ז כד) מִנְּהָ מִלְּכוּתָהּ עֶשְׂרֵה מַלְכִּין וְקִמּוּן, לְכֹן עֶשֶׂר שָׁנִים גַּם לְנִגְחָנִית וְגַם לְשֹׁלְטְנִית.

(ח) יָגַע (אִיוֹב כ יח). ת"י לְאוֹת, פִּי עֵיפּוֹת. (ט) רְדוּנִית. מִל' וְרָדוּ בְּדָגַת הַיָּם (בְּרַאשִׁית א כח), ל' שְׁלִיטָה. וּי"מ חוֹרֶשֶׁת עֲלֵינוּ. נ"א רְדִינִית פִּי חוֹרֶשֶׁת כְּדֹא' בְּרוֹת רַבָּה (ג' ז) פֶּרֶה זֶה רְדִינִית הָיָה.

סְמִלּוֹנֵי רָשָׁע קִצְוִן, נָקָם תִּלְבּוֹשׁ.

סמלונים הם יתדות העול

סֶבֶר קִיּוֹף וְסִפְּיָם תַּעֲמִיד מִלְּבּוֹשׁ.

סבר וסיכוי שניהם ל' תקווה תקיים כדי שלא יבושו ישראל.

עֲגָלָת לַמּוֹדִיד מַחֲזִין וְשֹׁבֵר תַּחְבּוֹשׁ.

תחבוש מכותיהם של ישראל הנקראים "עגלה מלמדה" (הושע י יא).

עֲבוֹד עֲבוֹדָתְךָ שְׁכֵם אֶחָד תִּכְבּוֹשׁ^(א):

וכוף אותנו לעבדך כולנו יחד:

פְּקִרְנוּ^(ב) בְּאִמּוֹן כִּבְּן הַפֶּכֶן וְסֶרְבֵּן.

הפקרנו עצמנו מן האמונה כבן העושה היפך רצון אביו ומסרב לשמוע בקולו.

פְּדִיּוֹן לַחֲזוּק, יִסּוּרִים^(ג) חֲלַפְתָּ קֶרְבֵּן.

כדי לחזק אותנו, פדית פשעינו בייסורים, במקום קרבן.

צָרוֹת מִצָּרוֹת נָחַשׁ וְעֶקֶר רִבְרֵבֵן.

והייסורים הם גדול.

צִמְאֹן וְחֶסֶד כָּל, הַמְשִׁנָּה דְרָבֵן:

אנחנו כמו שור המיוסר על ידי דרבן משונה וקשה:

קוֹבְלִים^(ד) הַסֵּתֶר פָּנֶיךָ עִם טָרְחָן.

ישראל שהטריחו אותך בחטא צועקים על שהסתרת פניך.

קִנְיִן הָרָג, אָכּוֹל וּמָכוֹר וּמֶרְחָן^(ה).

קנויים להריגה, אכולים בפי אויביהם, מכורים וממושכנים.

רָגַלְנוּ בְּעֶבֶד רַב־פֶּשַׁע^(ו) וְסֶרְחָן.

התנחננו

רַבָּה לְהַטִּיב רַב־חֶסֶד וְסֶלְחָן:

שִׁקְרָנוּ בָּךְ וְשִׁטְיֵנוּ מִפֶּה לָסוּר.

שָׁכַחְנוּ רַב כָּל בְּלֵי חֶסֶד.

שכחנו את הקב"ה בעת שהוא היה גומל לנו כל טוב ולא חסרנו דבר.

(א) תכבוש. לשון כפייה כמו שנא' (ירמיה לז יא) וַיִּכְבְּשׁוּם לְעֶבְדִּים וְלַשְׁפָּחוֹת.

(ב) פקִרְנוּ. ל' אפיקורוס, כמו שאמרו (סנהדרין דף ל"ח ע"ב) אפיקורוס ישראל כ"ש דפקר טפי.

(ג) פדיון לחזוק יסורים חלפת קרבן. דע"ז (דף ז' ע"ב) וַאֲנִי יִפְרֹתִי הוֹקֵתִי זְרוּעֵתָם (הושע ז טו), אני

אמרתי אייסרם בייסורים בעולם הזה כדי שיחזקו זרועותם לעולם הבא.

(ד) קובלים. אִם־צֶעֶק וְצֶעֶק (שמות כב כב) ת"א אם יקבל יקבול.

(ה) מכור ומרחן. בכתובות (דף כ"ז ע"ב) העיד רבי יוסי הכהן ור' זכריה בן הקאב על בת ישראל שהורהנה

(פירש"י נתמשכנה) באשקלון, ותניא בריש תוספתא דמע"ש אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מרהינין

אותו. והיה לריב לומר מכור ומרחן אלא שהחליף ה' בח' ללמדך החריזה, כי אותיות מתחלפות הן כמו

שדרשו הלולים אחליה (ברכות דף ל"ה ע"א) הִנֵּקִי חֲנָקִי (קידושין דף ס"ב ע"א). וי"ג מרחן, ומלאנו

שהפייטן החריז ה' בח' כמו אזרחי מעבר הנהר. אליך רץ ולא אחר (סליחה סה) ועוד. וי"מ מרחן כתוש

וכתות כמו מְרוֹחַ אֶשְׁפָּה (ויקרא כא כ).

(ו) רב פשע וגו' רב חסד. בויק"ר (ה ח) אתה אלה רב ואנא חובי רבצין יאזי לאלה רב דשרי ושציק לחוצין

רבצין.

תַּעֲיִנוּ בְּתַעֲתוּעַ^(א) יִצָּר רַע סוֹר^(ב).

תעינו בהבלי יצר הרע.

תִּרְנוּ אַחֲרֵי הַזֹּזֵג לַעֲבֹרָה סָרְסוֹר^(ג):

והלכנו אחר הלב והעיניים, שני מתווכי העבירות:

שְׁרִירוֹת לֵב^(ד) יִשָּׁר וּפְשׁוּט עֲקֻמוּמִית^(ה).

שרירות לב ועקמומית שניהם כינוי ליצר הרע

לֹא יִרְגֹּז עוֹד בְּהִרְהוּר שְׁעֻמוּמִית^(ו).

כדי שלא יוטרד ליבנו במחשבות שגויות.

מִהָר מְלַעֲכָב טְמוּי תְּפִישֵׁת שְׁמָמִית^(ז).

עצור טומאת יצה"ר התופס אותנו כעכביש התופס זבובים.

הָרָב כַּבֵּם בְּתַמִּינוּ^(ח) וְלִבֶּן אֲדֻמוּמִית:

הרבה

הַגּוֹנִים לָךְ לָעַם אוֹתָנוּ נִיחָה.

קשט ויפה אותנו כדי שנהיה ראויים להיות לך לעם.

קָטַן וְגָדוֹל דַּעַת דְּרָכֶיךָ שִׁוְהָה.

תן בכלנו דעת.

יְשׁוּעַת יַעֲקֹב, אֵל יִשְׂרָאֵל צִוְהָה.

הִלֵּא אֶתְּהָ אֱלֹהֵינוּ וְלָךְ נִקְוָה:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כֹּל־בְּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) תעתוע. הכל כמו שגא' (ירמיהו י טו) הקל חפזה מעשה תעתועים.

(ב) סור. יצר (כש"י הוריות דף י"ג ע"א). וי"מ יצר רוע סור. יצר האומר לנו לסור מדרכי ה'.

(ג) הזוג לעברה סרסור. צפירש"י עה"פ (במדבר טו לו) ולא־תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם הלז והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העצירות העין רואה והלז חומל והגוף עושה את העבירה. ובירושלמי ברכות (א ה) עינא וליצא תרין סרסורין דחטאה.

(ד) שרירות לב (דברים כו יח). ת"י יצרל ציפא.

(ה) ופשוט עקמומית. ברכות (דף נ"ט ע"א) לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שכלב שגא' והאֲהִיִּם עֲשֶׂה שְׁיִרָא: מְלַפְנֵי. ועקמומית היא היפך היושר.

(ו) שעמומית. תמחזין לרב (דברים כח כח) ת"א שעמומות.

(ז) תפישת שממית. לה"כ (משלי ל כח) שְׁמָמִית בְּיָדִים תִּתְפָּשׂ וְהִיא בְּהִיבְלִי מְלָךְ, ושממית היא העכביש, צמעשה ידיה תלכד די מחסורה כי אורגת כעין יריעות והזבובים נסבכים ונלכדים בהם והמה לה למאכל.

(ח) הרב כבם בתמינו. לה"כ (תהלים נא ד) הָרָב כַּבֵּם מְעוֹנֵי, כענין הבגד הנריך כיבוס כי המעט מן הכיבוס יועיל צו להעביר הגועל ממנו אך לפי רוב הכיבוס יתלבן (שע"ת א ט).

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: דְּרָשׁוּ יי
 בְּהַמָּצְאוֹ קָרָאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב: יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָזֶן מִחֲשַׁבְתּוֹ
 וַיֵּשֶׁב אֶל־יְי וּיְרַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יי אֱלֹהֶיךָ
 וְנָשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקָדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ תִּכְבַּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלַח
 בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר כַּעֲסְךָ עִמָּנוּ:
 שׁוּבָה יי אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאִפְיָקִים בְּנִגְבִּ: שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם
 עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יי עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֻדֶיךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ סֵלָה: יי צְבֹאוֹת עִמָּנוּ מְשַׁנְּבִלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֵלָה: יי צְבֹאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי חוֹשִׁיעָה הַמָּלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
 שְׁמַעָה אֲדֹנָי סִלַּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

פג שלישיה על סדר א"ב ונסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶקְרָא אֶל־אֱלֹהִים קוֹלִי.

בְּקֹר אֶעֱרֹךְ־לְךָ בְּעַד קִהְלִי.

אסדר תפילתי

יי צוּרִי וְגֹאֲלִי:

נִשְׁנוּ לְפָנֶיךָ בְּתַעֲנִית וּבְתַפִּלָּה.

ניגשנו

דִּלְתִּיךָ דָּפְקֵנוּ נֹרָא עֲלִילָה.

כינוי לה' העושה מעשים נוראים

הָסֵר מֵעֲלֵינוּ נִגַּע וּמַחֲלָה:

הַמָּצֵא לָנוּ מְחִילוֹת וּסְלִיחוֹת.

וְהַעֲבֵר רָעָה מִנַּפְשׁוֹת הַנִּצָּנְחוֹת.

אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת:

יודע מחשבות :

זַעֲקֵתִי לְךָ בְּעַנּוּי וּתְלָאָה.

וצרה.

חִיתִּי פִידָה מִשִּׁחַת וּשְׂאוֹלָה.

גופי ונשמת

קָרְבָה אֶל־נַפְשִׁי גֹאֲלָה:

קרב אלי וגאלי :

טוֹב, מִבְּטָן גְּחִי^(א).

ח' הטוב, אתה הוצאת אותי מבטן אמי.

יוֹצְרֵי שְׁבָרִי וּמִבְטָחִי.

תקוותי

בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי:

כְּבוֹשׁ כַּעֲסְךָ מֵעֲבָדֶיךָ.

מנע

לָרַדְתָּ שַׁחַת אֶל־תֵּתֶן אֶת־יְדִידֶיךָ.

עֲנֵנִי יי כִּי־טוֹב חֲסִדְךָ:

מִכָּה בְּלִי תִרְוָפָה.

נִצַּח לְחֹרֶפֶיךָ תֵּתֶן בְּקִצָּפָה.

וּבַעֲמֹךָ לֹא לְמִגָּפָה:

סַגְּפֵנוּ בְּיוֹם זֶה.

עינינו נפשנו

עֲנוּתֵנוּ^(ב) לֹא תִשְׁקֵץ וְלֹא תִבְזֶה.

תפילתנו

סִלַּח־נָא לַעֲזֹן הָעַם הַזֶּה:

פִּשְׁעֵנוּ לָךְ וּמַעַלְנוּ.

צוּר לָךְ חֶבֶל חֶבְלָנוּ.

השחתנו מעשינו וכביכול גרמנו לך נזק.

לָכֵן כָּלִינוּ בְּאַפְּךָ וּבַחֲמַתְךָ נִבְהָלָנוּ:

קְדוֹשׁ, דִּין לֹא תִמָּתַח.

רֵאָה כִּי כָפִי אֵלֶיךָ אֲשַׁטַּח.

יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטַח:

שְׁמַע שִׁיחַ עַמְּךָ.

תָּחֵן וְתַעַן שְׁלֵמֶיךָ.

ישראל השלמים באמונתם.

(א) גוּחִי. לַה"כ (תהלים כב ח) בְּיִצְאָתָהּ גְּחִי מִבְּטָן פִּירֶשׁ"י גוּחִי, מוֹלִיאִי וּמוֹשְׁכִי.

(ב) עֲנוּתֵנוּ. עֲנוּת עֲנִי (תהלים כב כה) ת"י כְּלוּתָהוּן דַּעֲנִי.

אַל־תִּנָּאץ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

שְׁעָה שְׁוַעַת בְּנֵי אֱמוּנִים.

לְקַרְאִיךָ מִדַּחַק הַסִּפֵּת מְפֻעָוִים.

מתוך צרה, שמע מן השמים מקום שבתך.

שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיוֹנִים:

הַחוּסִים קוֹיךָ טְהוֹרִיךָ נִמְנִים.

ישראל הבוטחים בדך נמנים ונחשבים במנין טהוריך.

נְדִיבֵי עַמִּים^(א) נְטֵעֵי נַעֲמָנִים.

מתנדבים להיהרג על קידוש שמך, והם זרע האבות אשר היו נעימים לפניך.

מֵהֵר תִּרְחַמֵּם בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: הִאֲזִינָה יי
תִּפְלֹתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל שְׁוַעֲנוּ מִלִּכְנֹס
וְאַחֲרֵינוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יי בִּקְרָה תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָה נַעֲרֹךְ־לָךְ וְנִצְפָּה:
אֵלֶיךָ יי שְׁוַעֲנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִּקְדָּמָךְ: תִּכּוֹן תִּפְלֹתֵנוּ קְטָרֶת לְפָנֶיךָ
מִשְׁאֵת פִּינֵנוּ מִנְּחַת־עָרֹב: עָרֹב וּבִקְרָה וְצִהָרִים נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע
קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַמֶּךָ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֱדֹנֵי
שְׁמַעָה אֱדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֱדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּתְאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(א) נדיבי עמים (תהלים מז ו). פירש"י שהתנדבו עצמם לטבח ולהרוג על קדושת שמו.

פד עקדה ע"ס א"ב ואח"כ חתום מאיר ברבי יצחק (שליח ציבור)

אֵלֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵל הַר הַמֹּר גְּבַעַת הוֹרִיחַ^(א).

הר המוריה שממנו הוראה יוצאת לעולם.

בֵּית עֶקֶד הַרוּעִים^(ב) וְתֶשֶׁר הַעֲלִיָּה.

מקום עקידת יצחק ע"י אברהם, מקום שרצה אברהם להעלות לה' תשורה.

גְּדוֹל בַּעֲנָקִים^(ג) בְּהַשְׁפִּים לְזִבַּח וְלַהֲשִׁתָּחוּיָה.

כינוי לאברהם אבינו

דְּבַקְתוּ חֲבִבְתוּ וְהוֹצֵאתוּ לְרוּיָה:

קירבת אותו, אהבת אותו והצלת אותו:

הֵן בַּעֲשִׁירִית כְּנָסִיתוּ בְּפִיּוּסִים.

לניסיון עשירי, פנית אליו בלשון רכה "קח נא" ואין נא אלא ל' בקשה.

וְזִרְזֵתוּ^(ד) בְּגִבּוֹר מִלְּמֹד מְלַחֶמֶת אֲנָסִים^(ה).

עודדת אותו לעמוד בניסיון מלחמה קשה.

זֶרַח מְפֹזָרָה וְהוֹדִיעַ לְכָל־אֲפָסִים.

הגיע מארם נהריים והודיע את אמיתך לכל אפסי ארץ.

חֲבִבְתוּ^(ו) בְּנוֹ לִיקוּד בְּקֶדֶחַ אֵשׁ הַמָּסִים^(ז):

אהבת אותו וביקשת ממנו לשרוף את בנו כמו ששורפים קש:

טוֹב^(ח) בְּהִקְרִין וְהָאִיר הַשֶּׁחֶר.

טוב והקרין ל' אור

יַחַד שְׁנֵי נְעָרָיו בַּעֲצָלָתִים לֹא אַחֵר.

בְּהוֹלֵךְ בְּחָלִיל וְסוּפוֹ לְחֹזוֹר לְמַחֵר.

כמי שהולך להביא ביכורים

לָקַח בְּנוֹ בְּדִבְרִים וְעָצִי מְעַרְכָּה בְּחָר:

שכנע את בנו ללכת עמו

מֵאֲכָלֶת שְׁנוֹנָה מְעֻטָּה לְטַבַּח^(ט).

שנונה ומעוטה שניהם פי' חדה

(א) גבעת הוריה. צירוף למי ברכות (ד ה) שמעם הוריה יולאה לעולם.

(ב) הרועים. רועי אֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ (בראשית מז ג).

(ג) גדול בענקים. אברהם אבינו כ"ש (ויהושע יד טו) הָאֲדָם הַגָּדוֹל בַּעֲנָקִים הוּא וְהָאָרֶץ שֶׁקָּטָה מִמֶּלֶחֶמָה וּפִירָשׁ בָּשָׂם מִדְּרָשׁ אֲגָדָה בְּזִכְרוֹת שְׂכִידוֹ בְּנֵי חַת אֶת אִ"ל, נִתְּנוּ לָהֶם עוֹד אַרְבָּעִים שָׁנָה לִפְנֵי כִיבוֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ.

(ד) וזרזתו. בסנהדרין (דף פ"ט ע"ב) אף הקצ"ה אומר לאברהם ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת בכלן עכשיו עמוד לי בניסיון זה שלא יאמרו אין ממך בראשונים.

(ה) אנשים. אונם הוא מִלֵּךְ הָשָׂה שֶׁלֹּא נִתָּן לַעֲמוּד נִגְדוֹ, כְּדַתָּן (ב"מ ז ט) זֶה אֶחָד אֵינוֹ אֹנֶם שְׁנֵי זֵאִים אֹנֶם, כִּי רֹעֵה אֶחָד יִכּוֹל לְהִלָּחֵם נֶגֶד זֶה אֶחָד, וְלִכְּן חִיֵּב אִם לֹא עָשָׂה כֵן, אֲבָל נֶגֶד שְׁנֵי זֵאִים אֵין הַרְוֵעָה יִכּוֹל לְהִלָּחֵם. וְאִבְרָהָם אֵינוֹ יָדַע לְהִלָּחֵם גַּם נֶגֶד הָאוֹנֶם. אֲוִלִּי כ"ל אֲנָסִים ל' אֲנָם אוֹ אֲנָסִים ל' אֲנָם.

(ו) חבבתו. י"מ ל' חִיבָה וי"מ לֶשׁוֹן חוֹב, פִּי חִיבָתָהּ אֹתוֹ.

(ז) בקדוח אש המבים (ישעיה סד א). כֹּאשׁ הַשּׁוֹרֶפֶת קָשׁ (ר' יונה ו' ג' גִּלְגָּל בְּשׁוֹרָשִׁים).

(ח) טוב. אֹרֶךְ כ"ש (ב"ק דף ס' ע"ב) לַעֲוֹלָם יִכְנֹס אִדָּם בְּכִי טוֹב פִּירָשׁ"י בַּעֲדֵי הַחֲמָה זֹרַחַת.

(ט) מְעֻטָּה לְטַבַּח (יחזקאל כא כ). פִּירָשׁ רד"ק הוֹחֵדָה.

נִדְנָה נָתַן מְלַחֲבֵיתוֹ בְּאַבָּח^(א).

שם את הסכין בנדן כדי שלא להפחיד אותו.

סוּמָךְ וְנִסְמָךְ עֲלֵיהֶם הַשִּׁבְחָה.

אברהם ויצחק

עֲרֹכּוּ גְזִירֵינִי לְשֵׁם הַזִּבְחָה:

שמו עצים על המזבח

פְּרִי צִדִּיק בְּהֶאֱזִין בְּמִלָּה.

יצחק

צוּר יִרְאֶה־לּוֹ הַשָּׁה וְאִם לֹא בְּנִי לְעֹלָה.

קְרוֹי^(ב) עֲצֻמוֹ הַזְּמִין וְתִלָּה עֵין לְמַעְלָה^(ג).

הזמין עצמו לשחיטה והרים עין לשמים בתפילה.

רְגֵשׁ^(ד) לְעֶקְדוֹ הַיָּטֵב מִהַפְסֵל בְּמַעֲיֵלָה^(ה):

ביקש מאביו

שֶׁאֵין זֶקֶן וּבְשִׁנּוּנָה אֶחָז.

אברהם אבינו צעק ולקח בידו את הסכין.

תִּקְפוּ אֲרָאֶלֶם וְזַעְקוּ מִפִּחָז^(ו).

בקול חזק זעקו המלאכים מן המראה.

מְרוֹם בְּהִסְכִּית צִמְצָם שְׂכִינָתוֹ בְּחָז.

כששמע הקב"ה וראה, ירד וצמצם שכינתו.

אֵיל הָרְאָהוּ אַחֵר בְּפִסְבֵּךְ נֶאֱחָז:

ואח"כ הראה לו איל, נאחז בסבכי היער:

יְחִיד הַנֶּאֱחָב בְּשִׁלְף הַתַּעַר.

כאשר אברהם שלף הסכין.

רַחֵם מִגִּנּוֹ וְעִמַּד בְּשַׁעַר^(ז).

הגיע הקב"ה ועמד לידו.

בְּנֶךְ יְחִידֶךָ אֶחָב מִנְעַר.

רַב־לֶךְ אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעַר:

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי בְּקִיּוֹם רְזָה^(ח).

חזק.

(א) אבא. ל' אֲבָהָת הָרַב (ויחזקאל כא כ) לפי הרד"ק פי' להט החרב. ורש"י הביא בשם מנחם אימת חרב.

(ב) קרוי. שחיטה כמו שנא' (וירמיה מו כ) עֲגֹלָה יִפְהַ־פִּיָּה מִצָּרִים קָרִין מִצָּפוֹן בָּא בָּא.

(ג) ותלה עין למעלה. במדרש (בראשית רבה סה ה) תלה עיניו למרום והביט בשכינה.

(ד) רגש. פי' דיבר בקול כמו לָפֶה רָגֵשׁ גִּזְיִם (תהלים ז א).

(ה) מעילה. לאו דוקא אלא פסול, בת"י (בראשית כב י) עני ואמר יצחק לאביו כפת יתי יאות ללא נפרכים מן

לערא דנפשי וישתכח פסולא בקרבנך.

(ו) תקפו אראלם וזעקו. במדרש (בראשית רבה פר' נו) בשעה ששלח א"א את ידו ליקח המאכלת לשחוט את

זנו זכו מלאכי השרת ה"ד הן אֲרָאֶלֶם צָעְקוּ הִצָּה (ישעיה לג ז).

(ז) בשער. י"מ בשער בית המקדש, וי"מ בשער השמים.

(ח) רזה. חזק, בתענית (דף ג' ע"ב) מטרע רזיא לאילני, פירוש מטר חזק טוב לאילנות.

יֵעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה.

צָקוֹן לַחֹשׁ בְּנִיךָ בַּצָּר לְמוֹ אַחֲזָה.

תפילה שישפכו בנך בלחש

חֲקִיקָתָם לַחַיִּים כִּי אֶסְלַח לְעוֹן הָעָם הַזֶּה:

ואחתום אותם

אֲנֵא הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא.

לַעֲת צָרָה, שִׁיחַ שְׁחֲרִנוּךְ בְּמוֹרָא.

בדברי פינו באנו אליך ביראה.

וְנַחֲתָנוּ רַחֲמָתְנוּ, הֵכֵן עֲתִירָה.

תתקן תפילתנו שתהיה ראויה לך.

וְלֹא־נִסּוּג מִמֶּךָ תַּחֲיִינוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא:

ולא נתרחק ממך

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעוֹן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לְקַוֹּ לְנַפְשׁ תַּדְרִשָּׁנוּ: טוֹב יי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵדֶיךָ וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּגִדִּיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יי עַל כֵּן
יִוָּרֶה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יי אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָּסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי הִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁנֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּמַחַ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזֵבֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

פֶּה פִּזְמוֹן חֲמוֹס צִרְאָשִׁי הַמֵּאֲמִרִים יִצְחָק (אֲבֵן גִּיּוֹת)

בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקֶר^(א) קָרָאתִיךָ אֵל מְהֵלָּל.

יַעֲרֹב לְךָ חֵיז עֶרְבִי. יוֹם לְבִי לְךָ סוּלָל^(ב).

משבח.

תפילתי המסודרת.

וְתִגִּיף אֶת־חֲשָׁבִי. וּבְאֹזֶר בֶּקֶר יִהְיֶה^(ג).

יאיר.

ותאיר

מִלְכִּי וַאֲהִי כִי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

צָרִי מִזְעִימִיךָ. בְּאַף חֲרָפוֹ עֲמִיךָ.

בכעס

מכעיסך.

וּנְשֵׂאתִי אִמִּיךָ^(ד). בְּרָגֶשׁ^(ה) שְׂאוֹן קִמִּיךָ.

גם כשאויביך מתאספים ורועשים נגדי.

ואני ירא אותך.

שִׁפְדֵּעֲלֵיהֶם זַעֲמִיךָ. וַחֲרוֹן מַפְרוֹמִיךָ.

וְקָנָא אֵל לְשִׁמְךָ. אֲשֶׁר בְּגוֹיִם מְהֵלָּל:

חֵי רוֹכֵב עַל־עֵב קָל^(ו). אִם תַּעֲלֵנִי בְּמִשְׁקָל.

צִדְקִי כְּחוֹל יָם יִתְקַל. וְרִשְׁעִי כְּנוֹצָה יִקָּל.

ישקול.

וְאִם נָתִיב אֶרְחִי מִעֲקָל. וְדִינִי כְּשׁוֹר הַנֶּסֶקָל.

ואם אני חייב מיתה.

שִׁקְלָה בְּפֶלֶם מְהוֹלָל^(ז). אִישׁ מִפְּשָׁעִים מְהֵלָּל^(ח):

דון אותי כאיש שוגג ומשוגע.

מפחד:

קוֹמֵם אֶרֶז וּבִדְיוֹ. וַהֲלִבֶּשׂ אֶהְרֹן מִדְיוֹ.

הקם את בית המקדש שבו ארון ובדיו. וילבשו הכהנים בגדי כהונה.

וְרוֹבֵה^(ט) וְצוּדָה בְּצִידִיו^(י). יֹאכֵל פָּרִי מַעֲבָדִיו.

יקבלו עונש על מעשיהם.

וישמעאל ועשו.

(א) באשמורת הבוקר. הלילה נחלק לג' חלקים שווים והחלק השלישי נקרא אשמורת הבוקר, והוא מסתיים בעלות השחר (רש"י שמות יד כד).

(ב) סולל. משבח כמו סלף לרַכֵּב בְּעֶרְבוֹת (תהלים סח ה), פירש"י שצחו.

(ג) יהלל. ל' אור כמו שנא' בְּהִלּוֹ גֵּרָו (איוב כט ג) פירש"י ל' אור.

(ד) ונשאתי אמיך. פירשתי כמו אבן עזרא (תהלים פח טז) וכן ביאר ר' שלום כהן (רעדעלהיים תקל"ד).

(ה) רגש. אסיפה כמו שפירש"י (תהלים נה טז) צרוב עם.

(ו) רוכב על עב קל. כמו שנא' (ישעיה יט א) הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל־עֵב קָל, פירש"י שולח מהרה את גזרתו.

(ז) שיקלה בפלם מהולל. כתב הרמב"ם מהולל איש שוטה ומשוגע ופי' בפלם מהולל צפלים ששוקלן צו איש מהולל ומשתגע כי בשיגעון ינהג ואין לעונשו על כך להיותו מבולבל בדעתו.

(ח) מפשעים מהולל. והוא מְהֵלָּל מִפְּשָׁעָיו (ישעיה נג ה) פי' הרד"ק מענין חיל כוולדה דהיינו פחד.

(ט) רובה. ישמעאל שנא' וַיְהִי רֹבֵה קִשָּׁת (צדקיהו כה כ).

(י) וצודה בצידיו. עשו שנא' אִישׁ יָדַע צִיד (צדקיהו כה כז).

וְאִישׁ מֵהֶם עַל מִרְדּוֹ. לְשׁוֹן אֵשׁ תֹּאכַל בְּדִיו^(א).

ילדיו.

וכל אחד מהם, בגין שמרד בה'.

וּבָעֵרָו שְׁנִיָּהֶם יַחְדָּו. בְּאֶשֶׁר יִבְעַר הַגָּלָל^(ב):

כמו שמבערים צואה:

קְדוֹשׁ, עַל כָּל אָדוֹן. עִם כָּל־יִצְוָרָיו נָדוֹן.

קורא כל יצוריו למשפט.

חַיָּה יְרִיבִי אִישׁ מְדוֹן. מְדַבֵּר עָלַי בְּזִדּוֹן.

מריבה.

וְנִבְחִי יַעֲזֹרֶר^(ג) בִּידוֹן^(ד). וְתוֹתְחוֹ^(ה) בִּי יִדּוֹן^(ו).

ובנשקו יריב איתי.

יעיר כלי מלחמתו.

תִּנָּה אֶת־נַפְשִׁי^(ז) לְשָׁלָל. מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלָל.

ותסיר חכמת חכמיו ויהיו כמו משוגעים.

הצילה את נפשי ממנו.

מִלְכִּי וְאֵהִי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

ה' בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר קָרָאתִיךָ אֵל מְהֵלָּל. יַעֲרֹב לְךָ חֵיוֹן עֶרְבִי.

יוֹם לְבִי לְךָ סוֹלָל. וְתִגִּיֶּה אֶת־חֲשָׁבִי. וּבְאֹזֶר בֶּקֶר יִהְיֶה. מִלְכִּי

וְאֵהִי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ

בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲוִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתֵּנוּ:

סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח

וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה

תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: וּבְחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה

(א) בדיו (איוב יח ג). פירש"י בניו ובנותיו.

(ב) בְּאֶשֶׁר יִבְעַר הַגָּלָל עַד תִּמּוֹ (מ"א יד י). פירש"י כאשר יבער המבער את המאכל כפיו לעשות גלל (מראה) עד תומו. ובגמ' אמרו גלל זה השן (רש"י ב"ק דף ג' ע"א). וכאן פירשתי כמו שני"ל פשוטו של מקרא ע"פ המלואה.

(ג) יַעֲזֹרֶר. שייך לשון זה בכלי זיין כמו שנה' והוא עוזר את־חַנִּיתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל (ס"ב כג יח).

(ד) בִּידוֹן. כלי מלחמה כמו שנה' (ירמיה ו כג) קָשֶׁת וּבִידוֹן וַיִּחַיֶּקוּ.

(ה) תוֹתְחָה. כלי זיין (רש"י איוב מא כא).

(ו) יִדּוֹן. ל' מריבה כמו לא־יִדּוֹן רוּחִי (בראשית ו ג) פירש"י לא יתרעם ויריב רוחי.

(ז) אֶת נַפְשִׁי לְשָׁלָל. כ"ס (ירמיה כא ט) הַיֵּשֶׁב בְּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בְּחָרֶב וּבְרָעָב וּבְדִבְרָה, וְהִי־צֵא וְנָפַל עַל־הַבָּשָׂדִים הַחָרִים עֲלֵיכֶם וְהָיָה וְהִיתָה־לָּו נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל. י"ג את נפשו, פי' מכל אשר לו לא יישאר לו אלא נפשו וחיויו.

לִבְנֵשֶׁבֶר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנָךְ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַּיִם: אֲזוּ תַחֲפִיץ זְבַח־צֶדֶק עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
 זִכְר־רַחֲמֶיךָ יִי וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲוָלָם הִמָּת: זָכְרָנוּ יִי בְרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִישׁוּעָתָךְ:
 זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּית קָדָם גָּאֻלָּתְךָ שִׁבְט גִּחְלָתְךָ תִּרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנַּת בּוֹ: זָכַר יִי חֶפְת
 יְרוּשָׁלַּיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יִי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַּיִם
 הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הִסּוֹד בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲתֵּן לְזִרְעָכֶם וְנִחְלוּ לְעַלְמִם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֶל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
 חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

פו חטאנו ע"ס א"ב מרובע צסוף חתום יעקב ברבי מאיר יחיה ואולי הוא רבנו תם

אֲשַׁמְרָה אֱלֶיךָ עֲזִי. אֵלִים לִפְנֵי גּוֹזִי.

אני מצפה אליך, ה' מעוזי, ואני כרחל השותקת לפני גוזי.

אֱלֶיךָ לָשׁוּב גּוֹזִי^(א). אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי (תהלים קטז יא):

וכשאני נס מפני אויבי, אני שב אליך, ה' המנחה אותי:

בְּחַפְזִי בִּבְתִּי כִלְאִים. בְּחַסְדֶּךָ עֲשֵׂה פִלְאִים.

וכשאני נמצא בבית הכלא אני מתפלל.

בְּזַעַם תִּשְׁפִּיל גֵּאִים. בְּאַף תִּדּוּשׁ גּוֹיִם (תהלים ג יב):

גּוֹיִם תִּתְּגַרֵּשׁ לְטַעַת. גּוֹזִיָּה רָזָה וְצוֹלַעַת.

מארץ ישראל, לטעת שם כנסת ישראל.

גַּלְמוּדָה עֲדָה^(ב) מוֹדַעַת. גַּם בְּלֹא־דַעַת (משלי יט ז):

סרה ממנה דעת.

דַּעַת מַעְרִימִי סוֹדָם. דָּגוּל שִׁפְלָ לְאַבְדָם.

אנא ה' סכל והפך את עצת הרשעים המתיעצים איך לאבד את ישראל.

דִּבְקִיךָ מִגּוֹי לְהַכְחִידָם. דְּבַרְתָּ בְּנֵי הָאָדָם (קהלת ג יח):

ורוצים להכחיד את ישראל הדבקים בך, ובוזה עיסוקם כל היום:

הָאָדָם הַשְׁחִית דָּרְכוֹ. הַדְּבֵק לְשׁוֹנוֹ לְחַפּוֹ.

חטא. וחויב למות בצמא.

הִתְחַנַּן פָּנֵי מַלְכוֹ. הָלוֹךְ יֵלֶךְ וּבָכָה (תהלים קכו ו):

וּבָכָה אֲבָכָה בַּחֲזוֹת. וְעוֹדֶיךָ לְמִשְׁפָּה וּבָזוֹת.

אני בוכה כשאני רואה את בית המקדש נהרס ונשדד.

וְרִשָּׁע יַעֲנֶה עֲזוֹת. וְאַחֲשָׁבָה לְדַעַת זֹאת (תהלים עג טז):

ואני מנסה להבין למה רשע וטוב לו:

(א) גוזי (תהלים עא ו). פירש"י אתה מוליאי ומעבירי.

(ב) עדה. תרגום של ויפר (שמות ח ז) ויעלי.

זֹאת הַנִּשְׁקָפָה^(א) הוֹבִישׁוּ. יָדִים חִבְּרָתָם הִבְאִישׁוּ.
ייבשו את כלל ישראל. ונתנו להם מכות רעות.

זָפִים לַעֲבָדִים הִכְבִּישׁוּ. זָרוּ וְלֹא חִבְּשׁוּ (ישעיה א ו):
את ישראל הטהורים לקחו לעבדים. פוזרו בגלות ופצעיהם לא נחבשו:

חִבְּשׁוּ בְּבוֹר תַּחְתִּיתָהּ. חָדְלוּ אֶרֶץ וּרְטִיתָהּ.
ישראל כלואים בבור. ואין להם רפואה.

חָנָם פְּצָעִים וּכְוִיתָהּ. חִבְּרָה וּמָכָה טְרִיָּה (ישעיה א ו):
ללא סיבה הוכו ונכו.

טְרִיָּה וְאֵין רְפוּאָה. טָמֵא עַמִּי נִגְפוּ.
ישראל הרגו את ישו.

טָהוֹר בְּשִׁנְאָה הִדְפּוּ. טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוּ (הושע ח ג):
ומשום כך הנוצרים שונאים את ישראל הטהורים ורודפים אותם:

יִרְדְּפוּ בַּחֲרֵב לְהַאֲבִידוֹ. יַחַד הַכֵּחַד כְּבוֹדוֹ.

יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּקִדְקָדוֹ. יִרְאוּ עֵינָיו כִּידוֹ (איוב כא כ):
ישוב חטאו בראשו. אידו ושברו:

כִּידוֹ יִדְבָּאוּ תַּחְלִי. כִּלְהָ בְּחִמָּה לְרַגְלִי.
ביום אידם של הגוים, שבר אותם עד שִׁיחֲלוּ.

כִּיּוֹם מוֹעֵד לַהֲגִילִי. כִּי אֲשֶׁר עָשׂוּ-לִי (דברים ז כט):
ואז אשמח כביום חג. כשתעשה להם כאשר עשו לי:

לִי אֵין מִנְחָם. לְבִי בְּקֶרְבִי יָחֵם.
יתחמם.

לְגֹעַ תִּמְנֶנִּי מֵרַחֵם. לָמָּה לֹא מֵרַחֵם (איוב ג יא):
כולנו מתים ואין מרחם עלינו. יותר טוב היה אילו מתנו כבר ברחם אימנו:

מֵרַחֵם לְעֲמָל נִדְּפָנוּ. מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ נִהַדְּפָנוּ.
מבטן אימנו מכים ומשעבדים אותנו. הפילו אותנו משמים ארצה.

מִחֲשָׁבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר הִקְצַפְנוּ. מִשִּׁדֵּי לֹא-נִצַּפְנוּ (איוב כד א):
והסיבה לצרותינו, מחשבותינו הרעות, הידועות לה':

נִצַּפְנוּ עֲתִים מִלְּהִתְגַּלֵּעַ. נִכּוֹן אֵיד לְצִלֵּעַ.
עת הישועה סתום ואינו ידוע. אבל הצרות מגיעות אלינו.

נְדִיבֵי שְׂאוֹנָם בָּלַע^(ב). נִשְׁמָטוּ בְּיַד־סִלַּע (תהלים קמא ו):
המון נכבדיי נבלע על ידי האויב. החליקו ונפלו מגובה הסלעים:

סִלַּע מִצִּידָתֵנוּ קָרְבָנוּ. סָגוֹר לְקִרְאָת מְאָרְבָנוּ.
לירושלים, מבצרנו, קרב אותנו. וחסום דרך האויב האורב עלינו.

סִלְחָה, וְעֲנוּתָךְ תִּרְבָּנוּ^(ג). שִׁימָה-נָא עֲרִבָנוּ (איוב יז ג):
ובחסדך תגדל אותנו. שים לבך לגאלנו:

עֲרִבָנוּ לְטוֹב מִמְּעוֹנָךְ. עֲשֵׂה עִפְנוּ לְמַעַנְךָ.
הושיענו

(א) זאת הנשקפה. כינוי לכנס"י כ"ט (סיר ו י) מי־זאת הנשקפה כְּמוֹ-שָׁחַר.

(ב) נְדִיבֵי שְׂאוֹנָם בָּלַע. נ"ל נְדִיבֵי שְׂאוֹל בָּלַע.

(ג) וענותך תרבנו (תהלים יח לו). פירש הרד"ק חסידותך עשתה זאת כי לא הייתי ראוי לכך.

עֲזֹנֹתֵינוּ שִׁתָּה לְנִגְדָּךְ. עֲלֵמֵנוּ לְמֵאֹר פָּנֶיךָ (תהלים כ ח):
אתה מכיר עוונותינו, גם את הנסתרות:

פָּנֶיךָ לָנוּ הָאִירָה. פְּזוּרֵינוּ תַכְנִם מְהִירָה.

פָּנֵה לְהַחֲיֵשׁ עֲזָרָה. פֶּיךָ בְּיוֹם צָרָה (עוזליה יב):
ועזור לנו מהר, כפי שהבטחת להיות איתנו ביום צרה:

צָרָה לַמַּטִּים לַעֲקוֹל. צְדָקָה שִׁים לְמַשְׁקוֹל.
תביא צרה על הרשעים המתנהגים בדרך עקלקלות. יגדל בפניך משקל צדקותינו.

צִיּוֹן תִּשְׁמִיעַ קוֹל. צַפִּיךָ נִשְׁאֹל קוֹל (ישעיה נב ח):
כמו שניבאו נביאים:

קוֹל תַּחֲנוּנֵי תִשָּׁע. קוֹדְרִים לְשֹׁגֵב יִשָּׁע^(א).
תקבל ברצון. ואת ישראל תחזק בישועתך.

קְלוֹעַ חֲמֹם וּפֶשַׁע. קָם לְמִטַּה־רִשָּׁע (יחזקאל יז א):
השלך למרחקים את המתעללים בנו. וכל הקמים להכות אותנו במקל רשע:

רִשָּׁע הָעֶבֶר וְהַשִּׁבְתִּי. רַחוּם אֲזַנְךָ קִשְׁבִּית.

רַחֵק מִיָּמִים נוֹשָׁבֶת. רַחֵב הֵם שָׁבֶת^(ב) (ישעיה ל ז):
הרחק את צור היושבת בים. ותחזק את יושבי ירושלים:

שָׁבֶת בְּעִירְךָ תַעֲרוֹךְ. שֵׁם רִשָּׁעִים לְפָרוֹךְ.
לשבור.

שְׁבִיָּה מִכְּתָה לְאַרוֹךְ. שִׁחַל וּפָתַן תִּדְרֹךְ (תהלים לא יג):
תרפא את מכת ישראל השבוים. ותדרוך על הרשעים המשולים לאריות ונחשים:

תִּדְרֹךְ רִשָּׁעִים וַיִּגְמְרוּ. תְּמִימִים לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ.

תוֹעַ מַעֲלָלֵיהֶם יִסִּירוּ. תַּהֲלֹתַי יִבְשְׁרוּ (ישעיה ס ו):
שגגת

יִבְשְׁרוּ רַחוּקִים פְּלָאִים. עֲלֹת^(ג) בְּקִבְצֶךָ וּמְלָאִים.
כשתקבץ אימהות וילדים.

קוֹל יִתְּנוּ נִכְלָאִים. בָּחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם (זכריה א יז):

בִּירוּשָׁלַיִם שְׁלוֹם תִּשְׁפִּיעַ. רוּחַ יִרְאָתְךָ תוֹפִיעַ.

בוֹזִזִי תִנִּיעַ וְתִרְשִׁיעַ. יִשְׁוְעוּ וַאֲיֵן־מוֹשִׁיעַ (תהלים יח מז):
תגלה כשיתפללו אליך, אל תושיע אותם:

מוֹשִׁיעַ עַמָּךָ תִּלְמֹד. אוֹתָם לְתוֹרָתְךָ לְצִמּוֹד.
אתה מושיענו, תלמד אותנו להיות דבוקים בתורתך.

יֵאֱמֹן דְּבָרְךָ לְתִמּוֹד. רוּחַ וְהַצֵּלָה יַעֲמֹד (אסתר ז יד):
ויתקיימו תמיד כל הבטחותיך להביא לנו ישועה:

(א) קוֹדְרִים לְשֹׁגֵב יִשָּׁע. וְקוֹדְרִים שֹׁגְבוּ יִשָּׁע (איוב ה יא) ת"י לוחמי מסכנותא תקפו פורקנא, פי' ההולכים בחושך העניות התחזקו בישועה.

(ב) רַחֵב הֵם שָׁבֶת. פירשתי ע"פ הרד"ק.

(ג) עֲלֹת. כן נקראו הבהמות המיניקות (בראשית לג יג).

יַעֲמֹד לַיהוּדִים יְשׁוּעָה. חַיִּים וְכָבוֹד וַיַּפְעָה^(ה).

ויפלי

יֵשֵׁב הַכְּרוֹבִים הוֹפִיעָה. הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִשְׁעָה (תהלים פ כ):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהֵשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶרְחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמוֹ: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אֲסִיְיָהֶּךָ נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכְּחָה יֵאמֹר יי אֲסִיְיָהֶּךָ חֲטָאֵיכֶם כְּשֶׁנִּים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אֲסִיְיָדִימוּ כְּתוּלָע כִּצְמוֹר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהָרְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהָרְתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחָה כְּשֶׁעֵינֵינוּ לְמַעַן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחָה כְּשֶׁעֵינִי וְחַטְאֹתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מִחָה כְּשֶׁעֵינֵינוּ כְּעָב וְכִעָנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כְּעָב כְּשֶׁעֵינִי וְכִעָנָן חַטְאֹתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְיֵנוּ הֲאִזְיָנָה יי בִּינָה הִגִּיגָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יִפְיֵנוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלֹתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עָרַף לֹמֵר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. זָדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ. שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְדָנוּ. קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחְתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֲמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

(ה) יפעה. פירש הרד"ק בסורקים, זוהר וכבוד.

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטָּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵינוּ. וְנִפְרַע פְּאֵרְנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירַתְנוּ הִיתָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פְּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנּוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁינוּ עָרְף. רָשָׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עֲלָנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֲהִינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פְּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנּוּ. חִמְסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁינוּ עָרְף. רָשָׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֲהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחֲרָנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְחַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִיאוֹךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמְחַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשִׂאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּיחָפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּגִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֲהִי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֵינוּ כִּי לֹא עַל־צְדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלַּחְהָ אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֲהִי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתֵּי וּנְכַלְמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּהּ רֹאשׁ וְאַשְׁמָתֵנוּ גָדְלָה עַד לַשָּׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֶרְךְ-אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאַל־תַּטִּיֵּשׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־כַּחַטְאֵתֵינוּ. וְקִיָּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָתָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹנֵן בְּאֵמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבִקְעַת
הַהִיא נָאֵם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־טַאֲת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשָׁאִיר: עַמָּךְ וְנַחֲלֶתְךָ רַעֲבֵי טוֹבָךְ צָמְאֵי חֶסֶדְךָ תִּתְּנֵם יִשְׁעֶךָ
וְיִדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֶרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֶצֶר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׁכֵטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא

יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָם בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לִיהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֶזְרִיָּה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֶזְרָא בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּיעָנָה לַעֲנִי, עֲנִיָּא. רַחֲמָנָא דִּיעָנָה לְמַכִּי רוּחָא, עֲנִיָּא. רַחֲמָנָא דִּיעָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִיָּא: רַחֲמָנָא עֲנִיָּא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְזִן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חָטָאתִי לִפְנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחֻמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵלִי יְיָ כִּי נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׂאֵל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעָתִי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִפְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרֶיךָ: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנֻנֹתִי יְיָ תַּפְלִתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יֹשְׁבוּ יִבְשׁוּ רָגַע:

מַחָא וּמִפָּא מִמִּית וּמִחַיָּת. מִפִּיק מִשְׂאֹל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כַּד חָטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְדָּ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאב וְתִכְר קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחִטִּינֶן קַמְךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידִין מָרְרִין. עֲבָדְךָ אֲנִי וּמִרְדִּינֶן קַמְךָ. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ דְנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

פֹּז תַּחֲנָה חַחוּס כְּרֹאשׁ הַמַּאמְרִים שְׁמַעוֹן בֶּר יִצְחָק

שִׁבְתָּ הַכֶּסֶּא. אֲשֶׁר לְמַעַלָּה מִנִּשְׂא.

כְּסֵא שְׁבִתְךָ, הָרֶם וְהַנִּשְׂא.

יִחְלָה בְּעֵדְנוּ לְצוֹר הַפֶּתַח־נִשְׂא:

יִתְפַּלֵּל בְּעֵדְנוּ אֵל ה' :

מֶלֶךְ עַל כֶּסֶּא. לְעַמּוֹ יְהִי מַחֲסֶה.

וַיִּפֶן בְּצוֹרֶת תָּם חֲקוּקָה בְּכֶסֶּא^(ה):

יעקב אבינו

(ה) וַיִּפֶן בְּצוֹרֶת תָּם חֲקוּקָה בְּכֶסֶּא. כ"ט במדבר אִיכָה רַבִּי (ב) חֲקוּקִין שֶׁל יַעֲקֹב שְׁחֻקָּה עַל כֶּסֶּאִי.

עַל־הַיָּמִין אַרְיָה^(א). יַחֲלָה פָּנַי אֶהְיֶה^(ב).

גם ד' חיות הקדש (פני אריה, פני שור, פני אדם, פני נשר) מתפללות על ישראל – אהיה כינוי לה'

יַחַן וַיַּחֲוֶם זָרַע בָּהּ יִהְיֶה^(ג):

זרע אברהם:

וַיִּשְׁעֵנוּ יִהְיֶה. וְאוֹתָנוּ יַחֲיֶה.

וַיָּשִׁיב הַמְּלוּכָה לְזֶרַע גּוֹר אַרְיָה^(ד):

יהודה:

נָא מִהֶשְׁמָאֵל שׁוֹר^(ה). פְּגִיעֵתָנוּ יִתְשׁוֹר^(ו).

יגיש תפילתנו לה' כמתנה.

לְלַמֶּדְנוּ הַיָּטִב חֲמוּצָנוּ^(ז) לְאֶשׁוֹר:

שנלמד את דרכי ה' ונניישר את יצרנו הרע:

בְּרָכוֹת יִתְשׁוֹר^(ח). וּמְרוֹדֵינוּ יַעֲשׁוֹר^(ט).

ויעשיר את עניי ישראל.

ירבה.

וַיָּשִׁיב לְבַצְרוֹן^(י) הַדֶּרֶת עֵז בְּכוֹר שׁוֹר^(יא):

יופיו וכוחו של יוסף הנמשל לשור:

לירושלים

רֹאשִׁית פָּנַי אָדָם. תַּחֲנִיתָנוּ יִקְדֵּם^(יב).

החיה שפניה פני אדם תגיש תחינתנו.

לְפָנַי צוֹר מָעוֹז יוֹצֵר הָאָדָם:

יִלְבִּין הַמֵּאָדָם. יַעֲוֹר הַנֶּרְדָּם^(יג).

את ישראל מתרדמת הגלות.

וַיִּרְבֶּה הַמִּשְׁרָה לְקְרוֹאֵי צֶאֱן אָדָם:

ויתן ממשלה גדולה לישראל הקרואים "צאן אדם" (יחז' לו ז):

(א) על הימין אריה. כמו שנאמר ופָּנַי אַרְיָה אֶל־הַיָּמִין (יחזקאל א י).

(ב) פני אהיה. פני ה' שנקרא אהיה (שמות ג יד).

(ג) זרע בה יהיה. זרע א"א שנא' לו בה יהיה זרעך (בראשית טו ה).

(ד) לזרע גור אריה. יהודה (בראשית מט ט).

(ה) מהשמואל שור. כ"ס ופָּנַי שׁוֹר מִהֶשְׁמָאֵל (יחזקאל א י).

(ו) פגיעתנו יתשור. יציא לה' את תפילתנו כתשורה פי' מתנה כ"ס ותשורה אין להביא (ס"א ט ז) פי' הרד"ק מנחה אין לנו להביא לו.

(ז) ללמדנו היטב חמוצנו לאשור. לה"כ למדו היטב דרשו משפט אשור חמוץ (ישעיה א יז) פי' חזקו את הנעשק, והפייטן מפרש חמוצנו, יצר הרע, שנמשל לשאור המחמץ את העיסה (ברכות דף י"ז ע"א).

(ח) ברכות יתשור. פי' ירצה ברכות כמו שנאמר תִּשְׁרֹת בָּיִם (ש"ב כב יב) פי' ריבוי מים.

(ט) ומרודינו יעשור. שיעשיר ה' את עניי ישראל, אין מרודים חלל עניים כ"ס וְעַנְיִים מְרוֹדִים תְּבִיא בֵּית (ישעיה נח ז).

(י) וישיב לבצרון. שובו לבצרון (זכריה ט יב) פי' במלכות לירושלים עיר מצור.

(יא) בכור שור. יוסף (דברים לג יז).

(יב) יקדם. נ"א תְּקַדֵּם.

(יג) יעוור הנרדם. נשמלה הגלות לתרדמה, בילקו"ש (בראשית טו יב) ותִּרְדָּמָה נִפְלָה עַל אֲבָרָם וְהָיָה אֵימָה תִּשְׁכָּה גְדֹלָה נִפְלָתָה עָלָיו, שהראהו ד' מלכויות אֵימָה זו אלוס תִּשְׁכָּה זו מלי גדולה זו יוון נִפְלָתָה זו בבבל.

צַפְצוּף הַנֶּשֶׁר^(א). בְּכַנְפָיו יִחַשֵׁר^(ב).

החיה אשר לה פני נשר תתפלל עלינו. ובכנפיה תגן ותסך עלינו.

וַיִּלִּיץ צִדְקָנוּ פָּנֵי אוֹהֵב יֵשָׁר:

חִלְקָנוּ יִכְשֹׁר. וְעַפְעֵינוּ יִישֹׁר.

יכין לנו חלק טוב. ויאיר עינינו ללכת בדרך ישרה.

וַיִּדְבֹּר בְּצִדְקָה לְעַם נְשׂוּאֵי נֶשֶׁר^(ג):

לישראל שנשא אותם על כנפי נשרים:

קְדִישֵׁי עֲלִיּוֹנִים. שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים.

מלאכי השרת.

הַפִּילוּ תַּחֲנוּנֵנוּ פָּנֵי אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים:

וַיִּזְכֹּר רַאשׁוֹנִים. וְאַחֲבַת אֵיתָנִים.

האבות.

וַיִּקְרֵם שְׂבוּעָה לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים:

מְכַנְסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מְשַׁמְיְעֵי תַּפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מְכַנְסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבּוּ תַּחֲנוּן וּבִקְשָׁה לְפָנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֲהַבְתָּם וַיַּחֲיֶה זֶרַעַם שְׁלֹא תֵּאבֹד שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֵאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָנָה: מֵהֵרָ עָנְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדְנוּ מִכַּף־גְּזוֹרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעֲמֹד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּעֶבְדְּךָ דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִבְשׁוּכָא שְׂרִינִי. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁישׁוּן. חֵילָא לִית בְּן לְרַצְוִיךָ, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרוֹתָ עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּבֵר שְׂבִיּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלַחוֹן בְּנֵי שְׂבִיּא בְּכַסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֲמֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. חֵב לָן שְׂאֵלְתִּין וּבַעֲוִיתִין. דִּלָּא נְהִדֵּר רִיקָם מִן קַמְךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

(א) צפצוף הנשר. קול הציפור נקרא צפצוף כמו שנאמר בן אצפצף אהבה ביונה (ישעיה לח יז).

(ב) בכנפיו יחשר. יקשור את כנפיו עלינו להגן בעדנו, כמו שפירשו עה"פ חֲשֵׁרֶת מִים (ש"ב כז יז) ל' קישור העצים.

(ג) נשואי נשר. כמו שנאמר וְנִשְׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׁרִים (שמות יט ז).

שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש ואל־יאבד גוי קדוש המְשֻׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשֹׁת קְדוּשׁ קְדוּשׁ קְדוּשׁ:

מְתַרְצָה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אָבִינוּ מִלְכֵּנוּ חַנּוּנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֲיֵנֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדֶּךָ יְיָ עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָא
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מָאֹד: חַנּוּנוּ יְיָ חַנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגְזוּ רַחֲם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן
וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבְּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֲרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום רביעי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָקָה וְלֵנוּ בַשָּׁת הַפְּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאֹו: יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֹו: יִבּוֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבּוֹאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בַתּוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בַתְּהִלָּה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֵינוּ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵיתֵינוּ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֵינוּ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צַבָּאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֵינוּ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ וְכָל־קֶרְבִי אֹתֵנוּ שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבּוֹא בֵיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֹת־שְׁמֹךְ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לֵאֲלֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵנוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בַּחֲדָר־תְּקֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקְרָה: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
 לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
 ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
 זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בכני
 אלים: א נערץ בסוד קדשים רבה, ונרא על כל סביביו: יי אהי צבאות
 מירמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מירמכה באלם יי מי פמכה נאך
 בקדש נורא תהלת עשה פלא: מיי פמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא תחזיק לעד אפוי פייחפין חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
 ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מכון פסאך חסד
 ואמת יקדמו פניך: לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
 אף לך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף
 אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
 בעוז ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
 נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
 מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
 הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
 למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
 רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים:

פח פתיחה חתום זלחסי הכתים שמואל ברבי אברהם חזק

שחרנוך בקשנוך יוצר הרים.

באנו להתפלל אליך

מגיד לאדם שיח ודברים^(א).

וחלינוך דרשנוך בושם וחרים.

בושם וחרים ענין אחד

את חטאתינו היום אנו מספרים.

להקנו ועדנו^(ב) זקנים ונערים.

לזהקנו וועדנו שניהם ל' אסיפה

בבית תפלה מקדש מזערים^(ג).

מקדש מעט.

(א) מגיד לאדם שיח ודברים. לה"פ כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מהי שחו (עמוס 7 יג) ופירש"י כל מעשיו פורטין לפניו בשעת מיתתו וחז"ל דקשו (חגיגה דף ה' ע"ב) אפילו שיחה יתרה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה. שיח. נ"א שיח.

(ב) לזהקנו. נקבלנו כמו שנאמר לזקת הזבאים (ש"א יט כ) ופי' במלודה קבולה. ועדנו. גם הוא ל' אסיפה כדתנן יהי ביתך בית ועד לחכמים (אבות א' ז).

(ג) מקדש מזערים. בית הכנסת כמו שנא' (יחזקאל יא טז) ואהי להם למקדש מעט.

רְפוּי יָדַי מֵעוֹדֵי אֲבָרִים.

ידינו רפות וכל גופנו מתנדנד.

בְּהוֹלִים וּסְעוּרִים מְכַלְעֵבָרִים.

נמצאים בבחלה וסערה

יְגוּרְנוּ וְדַאגְנוּ מִשְׁנֵי גּוֹלִירִים^(א).

תליינים.

אֵף וְחֶמָּה שְׁנִיָּהֶם קָטְגוּרִים.

בְּחִפְשָׁנוּ מַעֲשִׂים וְהִנֵּם מְכַעֲרִים.

רִתַּת אֲחֻזָּתֵנוּ חֲבָלִים וְצִירִים.

רעדת חבלים וצירים ענין אחד

הַשְּׁחָרוּ פָּנֵינוּ וְהִלְכְנוּ קוֹדְרִים^(ב).

בחושך.

מוֹט הִתְמוּטְטְנוּ וְנַעֲשִׂינוּ פְּרוּרִים.

והתפוררנו.

חִלְחָלוּ מִתְּנִינוּ וְכִיּוֹלְדָה מִצָּרִים.

רעדו ואנחנו סובלים כמו אישה בצריה.

זַחֲלָנוּ וְנִירָא מַעֲוֹנוֹתֵינוּ הִיתָרִים.

פחדנו

קָחְנוּ דְּבָרִים בְּשָׁלוֹם פָּרִים.

לקחנו תפילה במקום קרבן.

תְּמוּכִים בְּטוּחִים וְלִרְחֻמֶּיךָ מִסְּבָרִים^(ג).

מקווים:

כִּי עַל־רֻחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוּחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמְסִיר חַטָּאת יִרְאֵיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרֹנִים: אֵתָּה הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בַּעֲזֶנְךָ בְּבוֹדֶךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶּיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֵתָּה אֱלֹהֵינוּ וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמְרַבָּה לְהִיטִיב וּמְנַהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֹתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֻזֵּן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵינוּ אַפִּים אֵתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדְּלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶּיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֵן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֵתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מְקַדָּם:

(א) משני גולירים אף וחמה. בקהלת רצה (ט יז) חפילו גולירין שבהם לא היה יכול (משה) להסתכל בהם
הה"ד כי כי יגרתני מפני האף והחמה (דברים י יט). גולירים. בסנהדרין (דף ט"ז ע"ב) פירש"י שוטרים,
גולירים חוזטין במקלות ע"פ השופטים לכל מי שאינו שומע.

(ב) קודרים. ל' חושך כמו שגא' (ויאל ד י) שמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם.

(ג) מסברים. תרגום של קוית' (בראשית מט יט) סברית.

מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. כיום וירד
 יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
 ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי אל רחום וחנן ארך אפים ורחסד ואמת: נצר
 חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
 סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
 ורחסד לכל־קראיך:

ועתה יגדל־נא כח אדני באשר דברת לאמר:
 יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחייכון
 וביומיוכון ובחיי דכל־בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה
 דקדשא בריך הוא לעלא מן־כל־ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא ואמרו אמן:

מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן שחקים: מה־נאמר
 לפניך יי אֱהינו מה־נדבר ומה־נצטדק: למען־שמך יי וסלחת לעוננו כי
 רבי־הוא: אֱהינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונינו: אין לנו פה להשיב ולא
 מצח להרים ראש: כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים:
 כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר: ידענו יי רשענו עון אבותינו
 כי חטאנו לך: ידענו כי חטאנו ואין מי יעמד בעדנו שמך הגדול יעמד־לנו
 בעת צרה: ידענו כי אין בנו מעשים, צדקה עשה עמנו למען שמך: לא
 כחטאינו תעשה־לנו ולא כעונותינו תגמל עלינו: כי כגבה השמים על־הארץ
 כן הגבר חסדך עלינו: כרחק מזרח ממערב כן תרחיק ממנו את־פשעינו:
 כרחם אב על־בנים כן תרחם יי עלינו: לאדני אֱהינו הרחמים והסלחות כי
 מרדנו בו: וסלחת לעמך אשר חטאו־לך ולכל־פשעיהם אשר פשעו־בך ונתתם
 לרחמים לפני שביהם ורחמים: ואתה תשמע במקום שבתך מן־השמים
 ושמעת וסלחת: סלח־נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה
 ממצרים ועד־הנה: ושם נאמר. ויאמר יי סלחתי כדברך: הטה אֱהי אֱזנך ושמע
 פקח עיניך וראה שממתינו והעיר אשר־נקרא שמך עליה כי לא על־צדקתינו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמע אדני סלח
 אדני תקשיבה ועשה אלת־אחר למענך אֱהי כִּי־שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

פֶּטַע ע"ס א"ב אלא שהקדים בראש כל אות מלת איך ומלת המה, וסיום כל מאמר ע"פ לה"כ
המתחיל במלת ואני ובסוף חתום יצחק בר סעדיה

אֶהְיֶנּוּ וְאַהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיךְ אוֹכֵל לְבֹא עֲדִיךָ.

וְעוֹבְדֵי זֹלָתְךָ לֹא עֲזָבוּנוּ לְעַבְדֶּךָ.

וְהִמָּה בִקְשׁוּ לְהַפְרִידִי מִיְחֻדְךָ.

וְאַנִּי לֹא־עֲזָבְתִּי פִקּוּדֶיךָ (תהלים קיט פז):

אֵיךְ גָּלִיתִי וְאַלֶּךְ בְּכָל־הֶלֶךְ וּפָלַךְ^(א).

בכל דרך ובכל מחוז.

וּמָלְכוּ עָלַי מְמַלִּיכִים לְמִלְכֶּךָ.

עובדי עבודה זרה.

וְהִמָּה דִינָם עוֹמֵד וּמְלָכָם מוֹלֶךְ.

מכפים עלי את דיניהם

וְאַנִּי לֹא נִקְרָאתִי לְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ (אסתר ד יא):

לביהמ"ק, מקום מלך מלכי המלכים:

אֵיךְ הִלְכוּ נִחָלִים מְדַלָּף דְּמַעֵי הַדִּלּוֹף.

נהיו נחלים מדמעוטי הנוזלות.

וְנִמְסַרְתִּי לְפֹעֲלֵי אָוֶן וְסִלּוֹף.

און וסלוף – שקר

וְהִמָּה וּבְנֵיהֶם יוֹרוּנִי חֵץ שְׁלֹף.

מורים לעברי חיצים.

וְאַנִּי כִכְבֵּשׁ אֱלֹהִים^(ב) (ירמיה יא יט):

ואני כמו כבש שמן המובל לטבח:

אֵיךְ זִמֵּן קָצִי נִחָתָם וְלֹא נוֹדַע.

וְקִרְנֵי גֶדַע אוֹיְבִי, מִשְׁחַת פִּדַּע.

וניצל ממות ולא נענש על כך.

וְהִמָּה חוֹשְׁבִים חֲכָמָתָם פְּהִימֵן וְדִרְדַּע^(ג).

והם מחשיבים את עצמם חכמים גדולים.

וְאַנִּי בָּעַר וְלֹא אֲדַע (תהלים עג כז):

ואני נחשב בעיניהם כשוטה שאינו מבין:

אֵיךְ טִרְפָּה מְלָכוֹת לְמְלָכוֹת עִם סִגְלָה.

נחטפה המלכות מישראל.

(א) פָּלַךְ (נחמיה ג ט). פִּירָשׁ"י מלכות, והרד"ק (בשורשים) פי' מחוז.

(ב) וְאַנִּי כִכְבֵּשׁ אֱלֹהִים יוֹכֵל לְטָבוֹחַ (ירמיה יא יט). אֱלֹהִים, פי' כבש נבחר ושמון.

(ג) הִימֵן וְדִרְדַּע. חכמים (מ"א ה יא).

וְאַרְכָּה מְלוּכָה לְמַלְכִּי בְּנֵי עוֹלָה.

וְהִמָּה יוֹשְׁבִים לְבֶטֶח בְּשִׁמְחָה וְגִילָה.

וְאַנִּי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה (יחזקאל ח א):

אִיךְ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שְׁתִּיתִי וְאַגְמַע^(א).

גמיעה כמו שתייה

בְּכִיתִי וְאַדְמַע מֵעַל מִשָּׂא וּמִשְׁמַע.

שני גוים מבני ישמעאל

וְהִמָּה לוֹעָגִים עָלַי הַקְּשִׁיבָה וּשְׁמַע.

ואומרים לי – שמע לדברינו.

וְאַנִּי כְּחֹרֶשׁ לֹא אֶשְׁמַע (תהלים לח יד):

ואני עושה את עצמי כמי שאינו שומע:

אִיךְ מִחְצָנִי אֱלֹהֵי וּמִכְאוּבִי לֹא חֲבֹשׁ.

חפני

וּמַעֲוִיל תַּפְאֲרָתִי לְבָנִי אָדוֹם הַלְבָּשׁ.

וְהִמָּה נִפְתַּת אוֹכְלִים וְחֹלֵב וְדֹבֵשׁ.

גם נפת ל' דבש

וְאַנִּי כְּעֹשֵׁב אֵיבֹשׁ (תהלים קב יב):

אִיךְ סִבְבוּנִי קֶדֶר בְּתִירוֹנִי דִדָּן וּשְׁבָא.

סבבוני והקיפוני גוים מבני ישמעאל ומבני קטורה.

הַקּוֹרְאִים נָבִיא לְאִישׁ מַעוֹלָם לֹא נָבִיא.

מוחמד

וְהִמָּה עוֹשִׂים חֵיל גָּדוֹד וְצָבָא.

וְאַנִּי אָנֹכָה אֲנִי־בָא (בראשית לו ז):

ואני איני יודע לאן לברוח:

אִיךְ פִּקְדָתְךָ עָלַי בְּאֲשֶׁר הִרְעוּתִי.

ענשת אותי כאשר חטאתי.

בְּשָׁנֵי אַרְיוֹת וּלְבָאִים נֶאֱכַלְתִּי.

אריות ולבאים ענין אחד

וְהִמָּה צָעִיר וְרַב אוֹמְרִים מִצָּאָתִי וְגַם יִכְלָתִי.

והגוים קטנים וגדולים אומרים – השגנו את ישראל וגם ניצחנו אותם.

וְאַנִּי בְּאֲשֶׁר שִׁכַּלְתִּי שִׁכַּלְתִּי (בראשית מג יד):

ילדיי נהרגו:

(א) ואגמיע. כדתנן חלב כדי גמיעה (שבת ח א) ובלשון המקרא באל"ף במקום העי"ן הקמייאני נא מעטמים (בראשית כד יז).

אֵיךְ	קִדְר בּוֹכְבִי וְחִזְרוּ גִלְגָּלִי ^(א) . כוכב שלי חשך ונשתנה מזלי לרעה.
וְהִמָּה	וְעוֹבְדֵי גִלּוּלִים גִּלְלוּ גִלְלִי ^(ב) . טינפו את ארצי.
וְאֲנִי	רַחֲקוּ רַגְלֵי מַעְלֹת רַגְלִי. מנעו ממני מלעלות לרגל.
אֵיךְ	בְּמַעַט נָטִיו רַגְלִי (תהלים עג ז): התמוטטתי:
וְהִמָּה	שָׁמֶרֶת מַעֲוִי וְנִטְרֶת חוֹבִי. עווני ושמרתי
וְאֲנִי	וּמְרִיבֵי נַפְשִׁי לֹא רַבַּת רִיבִי. לא רבת עם המריבים נגדי.
אֵיךְ	תִּקְפּוּם וְכָחֵם לְהַכְאִיבִי וּלְהַדְאִיבִי. יש כוח להכאיב לי. לאכזר ענין אחד
וְהִמָּה	בַּחֲסִדְךָ בְּטַחַתִּי יִגַּל לְבִי (תהלים יג ו): ולחם
אֵיךְ	יִשְׁבְּתִי בְּדָד וְאֶחָי לְנִדָּה. מנוודה ומאוס.
וְהִמָּה	מִכְבוֹד יְרוּדָה, בְּגוֹיִם נְדוּדָה. נודדת.
וְאֲנִי	צִלְחוּ וּמְלָכוּ וּמְשַׁלְתֶּם עֲמָדָה. כמו אישה שנהרגו בניה ובעלה:
אֵיךְ	חֲרַפּוּנִי מַעֲוָלִי וּמַהוּלָּלִי בְּלָהֶם ^(ג) . המתעללים בי והמתלוצצים עלי.
וְהִמָּה	צֵלֶם אֲצֵלֶם ^(ד) וְלֹא סָר מַעֲלִיָּהֶם. כוחם וגבורתם איתם
וְאֲנִי	קוֹרְאִים הָאֵחַ הָאֵחַ בְּמַלְיָהֶם. לעברי – "האח האח"
אֵיךְ	הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם (תהלים קט כה): ביניהם נשארתִי דואג ודואב.

(א) גלגל. אופן צדקיע ומזלות נתונים זו (רש"י פסחים דף כ"ד ע"ב). ונקט הפייטן כמ"ד גלגל חוזר.

(ב) גללו. ל' גלל וזאה. גלילי. ארצי כמו ארץ הגליל. וי"מ גללו ל' גל של אבנים, פי' החריבו את הערים והפכו אותם לגלים.

(ג) בְּלָהֶם (ס"ב כג ו). אורה זרה של המלה בְּלָהֶם.

(ד) צֵלֶם אֲצֵלֶם ולא סר. היפך ממ"ש (במדבר יד ט) סר צֵלֶם מִעֲלֵיהֶם ות"א עלא תוקפהון מינהון.

מַפְלְגִי יְגוֹנָם וּמִמְקוֹרָם שׁוֹאֵב^(א).

ואני שואב מים ביגון מנהרותיהם וממקורותיהם.

וְהִמָּה רֹבְצִים וְשׁוֹכְבִים כְּעוֹרֵב וְכֹזֵאב.

עלי כמו זאב או עורב על טרפו.

וְאֲנִי עָנִי וְכֹזֵאב (תהלים סט ל):

אֵיךְ שׁוֹנְאֵי כָּל־טָהָרָה שָׁכְנוּ בְּצִיּוֹן.

מִי הָאֱמִין בָּזָה וּמִי עָלָה לוֹ בְּרַעֲיוֹן.

וְהִמָּה עֲשִׂירִים נְשׁוּאִים נְתוּנִים עֲלִיּוֹן.

וְאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן (תהלים מ יח):

אֵיךְ דָּרוּ בְּהִיכָלוֹתַי וְשָׁכְנוּ בָם שָׁכוֹן.

מִעֲלִיּוֹן לְתַתָּהּ וּמִתַּתָּהּ לְתִיכּוֹן.

ושכנו בכל חדרי בימה"ק, עליונים, תחתונים ואמצעיים.

וְהִמָּה יִרְשׁוּ עֶשֶׂר וְזָהָב וְאֶדְרֶכּוֹן.

שם מטבע (עזרא ח כז)

וְאֲנִי לְצַלַּע^(ב) נָכוֹן (תהלים לח יח):

מוכן לקבל מכות:

אֵיךְ הִמּוֹנֵי נְפֻצֹוֹ וְהִמָּה עָלוּ בְּמַחְשְׁבוֹתֶיהָ^(ג).

והלא ישראל הם שעלו במחשבה עוד לפני בריאת העולם.

זְכַרְנוּ נָא וּפְקֻדָּנוּ בִּישׁוּעָתָךְ.

וְהִמָּה בְּלָעַם קָלָעַם מִמְּכוֹן שְׁבָתָךְ.

כלה אותם וסלק אותם מירושלים עירך.

וְאֲנִי בָּרַב חֲסִידֶךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ (תהלים ה ח):

כדי שנוכל לבוא אליך:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(א) מפלגי יגונם וממקורם שואב. ע"ס הפ' ושאבתם-מים בששון מפעניי הישועה (ישעיה יב ג) ונהפוך

הוא שאנחנו שואבים מים ביגון ממעין האויבים.

(ב) לצלע. מל' והוא צלע עלי-רכו (צדאסית לב לב).

(ג) במחשבותיך. צדאסית רבה (א ד) מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצְרָה חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֲוֹן וּפָשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה: וְסִלַּחַת לְעֹונֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וַנַּחֲלֵתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אַף אֶרֶח מִשְׁפָּטֶיךָ יי' קוִי־נוֹף לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ תַּאֲוֹת נֶפֶשׁ: קוּה אֱלֹהֵי חֹזֶק וַיֵּאמֹץ לְבָבְךָ וְקוּה אֱלֹהֵי: מְקוּה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ: לָמָּה יי' תַּעֲמֹד בְּרַחוּק תַּעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יי' צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יי' צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יי' הוֹשִׁיעָה תַּפְלָךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחַת אֲדֹנֵי תְקַשִּׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

צ' ע"ס א"ב אות אחת כפולה ואות אחת פשוטה, והפשוטה מוקדם לה מלת ומדוע^(א), וסיום כל מחמר בלה"כ ובסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן יגדל בתשובה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בְּךָ מְקוּה יִשְׂרָאֵל, יי'.

רק בד תקוות ישראל,

אַחֲוֹר וְקָדָם עִם נוֹשֵׁעַ בִּי.

מתחילת הדורות ועד סופם,

בְּשֵׁשׁ יוֹם זֶה כְּמָה עֲדָנִי.

מתעכב יום הגאולה שנים רבות.

ומדוע

לִישׁוּעָתֶךָ קוִי־תִי יי' (בראשית מט יח):

ובכל זאת אנחנו מקווים לישועתך:

נִרְתִּי וְאַחֲרֵי מִשְׁךָ^(ב) יְמֵי עֲגוּנִי.

התעכבתי

גִּיָּא גוֹי נָכֹל וְעִם גְּנִי.

בארץ אדום.

דֵּל כְּכָה כְּבוֹד וְלִי דִינִי.

כבודי נשפל וניגשים מולי בעלי דין קשים.

ומדוע

(א) ומדוע. כל השאלות המתחילות ומדוע צפויט זה מרמזים ללה"כ, מדוע בִּשְׁשׁ רָבָבוֹ לְבוֹא (שופטים ה כח),

מדוע אַתָּה כְּכָה דֵּל (ש"ב יג ז), מדוע בְּאֶרֶץ וְאִין אִישׁ (ישעיה נ ז), מדוע נִחַשְׁבָנוּ כְּבְהִמָּה נְטִמִינוּ בְּעִינֵיכֶם (איוב יח ג), ומדוע יִסְתִּיר אֲבִי מִפְּנֵי אֶת־יְהוָה הָזֶה (ש"א כ ז), מדוע לֹא־תִקְצַר רוּחִי (איוב כא ז), מדוע נִסְחַף אֲבִירֶיךָ (ירמיה מו טו), מדוע רָשָׁעִים יִחִיו עֲתִקוֹ גַּם־בְּכָרוֹ הָיִל (איוב כא ז), מדוע דָּרָךְ רָשָׁעִים צִלְחָה (ירמיה יב א), ומדוע תִּתְּנֵנָּה עַל־קֶהֱלִי יי' (במדבר טז ג).

(ב) מושך ימי עגוני. פי' כל עוד התעכבתי בגלות, וייתכן כי הכוונה גם לְמִשְׁךָ שֶׁס־אומה כמו שגא' אוֹיְהִלִּי בִּי־נִרְתִּי מִשְׁךָ שְׁכַנְתִּי עִם־אֱהֱלִי קָדֶר (תהלים קכ ה).

קֹוֹה אֶל־יְיָ חֲזַק וַיֵּאמֶץ לְבָבָּךְ וְקֹוֹה אֶל־יְיָ (תהלים כז יד):

ובכל זאת אנחנו ממשיכים לקוות:

הֲלֹא אַתָּה מִקֶּדֶם חָרַב גְּאוֹתֵינוּ.

לוחם עבורנו, ואנחנו התפארנו בך.

הִקְוִינוּךְ אַף אַרְח מְשַׁפְּטִיד תְּאוֹתֵינוּ.

אנחנו מקווים גם כשאתה מתנהג במדת הדין, ומתאוים לגאולתך.

וְאִין אִישׁ מְכַפֵּר עַל חוֹבוֹתֵינוּ.

וּמְדוּעַ

וּמְדַאֲבוּנֵנוּ אֹמְרִים יְבֹשׁוּ עֲצְמוֹתֵינוּ וְאַבְדָּה תִּקְוֹתֵנוּ (יחזקאל לו יא):

זְכֹרְנוּ חֲשִׁבוֹנוֹת מִקֶּדֶם וּמִדָּתָם קֶצְרָה.

החשבונות של הגלויות הראשונות היו קצרים, מצרים רד"ו שנה, בבל ע' שנה.

זֶה פַּעַמִּים קָצִיר וְעוֹד עֶצְרָה.

גלות זה כבר ח' מאות שנה, פעמיים כמנין קצ"ר, ועדיין מתעכבים.

חֲשַׁבְנוּ כִּבְהִמָּה וְנִטְמִינוּ^(א) מִשְׁפַּת הַשּׁוֹרָה.

ולא נתקיים בנו מה שכתוב עבורנו –

וּמְדוּעַ

מִקֹּוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה (ירמיה יד ח):

טוֹעֲנִים וּפּוֹרְקִים בָּנִים הַפְּתוּב סְבָלָם^(ב).

בין טוענים עולו של מקום בין פורקים אותו, ישראל קרואים בנים.

טְרוּדִי^(ג) חֲבָלָם וְחָרַב בֵּית זְבוּלָם.

המקדש.

גרושים מארצם

יִסְתִּיר הָאֵב שְׁבִילָם^(ד) הָאֱמוּר בְּגִלְלָם.

וּמְדוּעַ

יִשְׁתַּקֹּוֹה לְאַחֲרִיתָךְ נְאֻם־יְיָ וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם (ירמיה לא טז):

כְּמַעַט נָטִיו רַגְלִי וְשִׁפְכוּ אֲשׁוּרִים^(ה).

נכשלו רגלי והתמוטטו קרסוליי.

כִּי־קִנְיָאֲתִי בַּהוֹלָלִים מְעַרְבִי מִיִּשְׂרָאִים^(ו).

בהצלחת הרשעים הסוטים מדרך הישר.

לֹא־תִקְצַר וְתִשָּׁבֵר יָד רַמּוֹת הַקּוֹשָׁרִים.

יד שהמורדים בה' מרימים נגדנו.

וּמְדוּעַ

וְקוֹי יִי יַחֲלִיפוּ כָח יַעֲלוּ אֶבֶר בְּנֵי־שָׁרִים (ישעיה מ לא):

כנפיים

(א) נטמינו (איוב יח ג). פירש"י טמונים אנחנו.

(ב) סבלם. נשאלם וכאן פי' קראם, כמו אתה משיא לה שם רע בשכינותיה (סוטה דף י"ד ע"א) וכ"פ (קידושין דף ל"ו ע"א) רבי מאיר אומר בין כך ובין קרוין בנים.

(ג) טרודי חבלם. גֵּרֶשׁ יִגְרֶשׁ (שמות יא א) ת"י מטרד יטרוד.

(ד) שבילם. הגאולה נקראה דרך שגאמר דָּרָךְ לַעֲבֹר גְּאוֹלִים (ישעיה נא י).

(ה) אשורים (תהלים עג ז). ת"י אסתורי, פי' קרסול (יצמות דף ק"ג ע"א).

(ו) בהוללים מערבי מישורים. הוללים ומערבי מישורים אחד הם כמו שפירש"י על ישעיה (א כב) והם הליצנים המערבזים דברים רעים עם דברי תורה, וכן במדרש (ויק"ר כ ז) להוללים למערבזיא.

מִלֵּא רִדְפָתִי וְחִסְרָה שְׁנַת גְּאוּלִּי^(א).

כל נבואות הפורענות התקיימו ונבואת הגאולה לא התקיימה.

מִסּוּרִים לְמַכִּים וּלְמִזְרָטִים וּלְתַקּוּה אִילִי^(ב).

מריטה היא תלישת השערות

נִסְחָפוּ אֲבִירֵי וּמְתֵי שִׁיר^(ג) אִילִי.

נגררו ללא כח גיבורי, וגם הלויים, אשר התחזקו לשיר בבית המקדש.

וּמִדּוּעַ

קֹוֶה קִוִּיתִי יִי וַיֵּט אֵלַי (תהלים מ ז):

סוּגִיד^(ד) שְׁרִינִיד בְּקָקוּם בּוֹקָקִים וְהִבְאִישׁוּ^(ה).

ישראל נמשלו לגפן מוקפת גדר, ונכנסו בוזזים, בזזו הכל, והשאירו בה רק ענבים רעים.

סִירִים^(ו) סוּרִיד גְּבִשׁוּ^(ז) וְלֹא עָבְשׁוּ.

אויבינו שנמשלו לקוצים, הסירים ממך, גבהו, ואין דבר מפריע להם.

עֲתָקוּ גְּבָרוֹ^(ח) וְכַמְדָּבֵר לֹא יבוֹשׁוּ.

האריכו ימים, התעשרו, ולא בושו, למרות מה שנאמר –

וּמִדּוּעַ

מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל יִי פִלְעִזְבִּיד יִבְשׁוּ (ירמיה יז יג):

פְּעָלִי אֲנִי יִתְאַמְרוּ אֲוִינוּ רִוִּינוּ.

הרשעים מתפארים ואומרים – התאווינו לשתות מדמן של ישראל והנה השתכרנו ממנו.

פֶּשְׁטוֹ אֶמֶת אוֹתוֹת שִׁמְנוֹ הִתְוִינוּ^(ט).

הוכיחו לטענתם כי האותות שלהם אמת.

צִלְחָה דֶּרֶכָּם וְחִסְדָּךְ דְּמִינוּ נְדוּינוּ.

ואנחנו המצפים לחסדך, כאובים.

וּמִדּוּעַ

יִי חֲנִנוּ לָךְ קִוִּינוּ (ישעיה לג ז):

(א) מלא רודפתי וחסרה שנת גאולי. בפסיקתא דר"כ (כ"ו) כשם שגלו צדוק מלך כד כשנגאלין אין נגאלין אלך בגואל מלך דכתיב וְכָא לְצִיּוֹן גֹּאֲלָא (ישעיה נט כ) מלך וי. והפייטן מתרעם על כך שמלך הכתוב צפורענות נתקיים אלך מלך הכתוב בגאולה ערם נתקיים.

(ב) ולתקוה אולי. ע"ש הפ' אולי יש תקוה (איכה ג כט).

(ג) וּמְתֵי שִׁיר אִילִי. אנשי השיר. מְתָם (דברים ז לז) פירש"י אנשים. והלויים נקראו מְתָם כ"ש (אסתר רבה ג

ו) כתיב מְתָם יִדָּךְ ה' מְתָם מְחַלֵּד וגו' (תהלים יז יד) וכו' מה גיבורים הם אלו שנטלו חלקם מתחת

ידך ה' ואיזה זה שצט לו. וכן נקראו אִילִים כמ"ש ה' צני אִילִים (תהלים כט א) ומאווה ללויים

לשיר. וכן פי' השל"ה בסידור שער השמים.

(ד) סוגיד. ישראל נקראו סוגיד בַּשְׁוֹשָׁנִים (שיר ז ג), ל' גדר וסייג, ע"ש שמגדירים את עצמם מדבר איסור.

(ה) והבאישו. לשון נופל על כרס שעושה ענבים רעים כ"ש וְיָקוּ לְעִשּׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים (ישעיה ה ז).

(ו) סירים (ישעיה לג יג). קולאים.

(ז) גבשו. ל' גבשושית (שבת דף ע"ג ע"ב) וכן בתוספתא דאהלות (יז ט) בית הפרס שגבשו, פי' הגבירה.

(ח) עֲתָקוּ (איוב כא ז). פי' הרלצ"ג הזקינו. גְּבָרוֹ חֵיל. (שם) ת"י קנוי נכסין.

(ט) פֶּשְׁטוֹ. כמו (עירובין דף מ"א ע"ב) צעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה, פי' לא הוכיח לו. הִתְוִינוּ גם

הוא לשון אות ומופת כמו שפירש"י על הפסוק וְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הָתָּו (תהלים עח מא). והמאמר מיוסד על

הפסוק שְׁאֲגוּ צִרְיֶיד בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶיד שְׁמוֹ אוֹתָתָם אוֹתוֹת (תהלים עד ז), ונדרש על נבוכדנצר עד שלא הלך

לירושלים עשה אותות לדעת אם יכלה לכבוש את ירושלים, ואחר שכבשה אמר שיש ממש באותות (רש"י).

ובגמ' (דף נ"ו ע"ב) נדרש על טיטוס שגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם נזל ואמר שדם זה סימן

כזיכור שהרג את השכינה. וי"מ פשמו הפשיטו אותנו מאותות האמת, שבת מילה ותפילין אשר שמנו עלינו

לאות ברית למען יכיר בנו ה'.

קִימַת סֶפֶת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פָּרִיץ.

בית המקדש בו פרצו האויבים י"ג פרצות.

קִצָּה רַחֵק וּלְמִקְרָא עֲלֶה הַפָּרִיץ^(א).

הקץ לא הגיע והמשיח שנקרא פורץ (מיכה ב יג) לא בא.

רְשָׁעִים יַחֲיוּ וְלֹא יִדְמוּ^(ב) קָרִיץ.

ולא נכרתו ולא נהרגו.

ומדוע

וְקֹנֵי יִי הֵמָּה יִירָשׁוּ־אֶרֶץ (תהלים לו ט):

כדי שהקונים בה' יירשו הם את הארץ:

שׁוֹמֵי חֶבֶל נַחֲלָתָךְ מַחֲלִקֶּךָ לַגִּרְשֵׁנוּ.

שדדו את כלל ישראל ורצו להסיר אותנו מתורתך.

שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשּׁוֹלְמִית בְּפִיהֶם לְהַפְרִישֵׁנוּ.

וקוראים לנו לעזוב את ה'. שולמית כינוי לישראל השלמים באמונה

תִּתְנַשְּׂאוּ וְזֶה לָזֶה תִּנָּאֲמוּ נַפְרִישֵׁנוּ.

תתגאו ותאמרו להרחיק אותנו מה'.

ומדוע

טוֹב יִי לְקוֹן לְנַפֵּשׁ תִּדְרִישֵׁנוּ (איכה ג כה):

שִׂדִּי, תִּשׁוּבוֹת מִדּוּעֵינוּ פִּינוּ נִמְלֵא.

התשובה לכל השאלות ששאלנו "מדוע" היא –

לִּי אֱהִינּוּ חֲטָאֵנוּ וְתִקְרָאנָה אוֹתָנוּ בְּאֵלֶּהָ.

מִשְׁפָּטֶיךָ אֵמֶת וְאַתָּה מָרוֹם מִתְעַלָּה.

תִּצְדָּקָה לָךְ וְלָנוּ הַבִּשְׁתׁ נִגְלָה:

הַעֲדַת רַבּוֹת וְנֹאמֶר לֹא נִקְשִׁיב.

התרית בנו הרבה

קוֹל טִיף^(ג) נְבִיאֶיךָ בְּזִינוּ לְהַחֲשִׁיב.

ולא החשבנו.

דברי

יִגְדֵּל כַּח סֶלָה יַחֲידִים מוֹשִׁיב.

כוחך יגדל כאשר תקבץ את נדחי ישראל אחד אחד.

בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ אוֹתָנוּ לְהַחֲשִׁיב:

אם רק יעשו תשובה תקבלם:

אָדָם לְלִבּוֹשֶׁךָ תִּקְרַב עוֹנָתוֹ.

יבוא מהר יום הנקמה שנאמר בו "מדוע אדום ללבבושך" (ישעיה סג ב).

וַיִּזוּ נִצָּחִים עַל בְּגָדֵי עֲטִיתוֹ.

ודם הרשעים יותז על בגדיך כביכול. עטייה ל' בגד

מדוע

(א) קצת רחוק ולמקרא עלה הפורץ. פי' רחוק קצ' הגאולה שעליו נא' במקרא, עֲלֶה הַפָּרִיץ לְפָנֶיךָ (מיכה ב יג).

(ב) יְדְמוּ (תהלים לא יח). פי' הרד"ק ל' כריחה.

(ג) טִיף. דיבור שנאמר וְלֹא תִטֵּיף עַל בֵּית יִשְׁחָק (עמוז ז טז) פי' תדבר.

סְלָה נִזְדָּה יוֹם הַבֹּא בְּשַׁעֲתוֹ^(א).

ואז נודד ביום הגאולה.

זֶה יִי קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ (ישעיה כה ט):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: קָרָאתִי שְׁמוֹךְ יְיָ
מִבּוֹר תְּהַתִּיזוֹת: כִּי לֹא־כִזָּה וְלֹא שֶׁקֶץ עֲנֹת עָנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו
מִמֶּנּוּ וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵי שְׁמֵעַ: כִּי־אַתָּה תִּבְרָךְ צַדִּיק, יְיָ בַּצָּנָה רָצוֹן
תַּעֲטֹרֵנוּ^(ב): שְׁמָעָה יְיָ צִדְקַתְךָ וְקִשְׁיָבָה רַנְתֵּנוּ הַאֲזִינָה תִּפְלֹתֵנוּ בְּלֹא
שִׁפְתֵי מִרְמָה:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סְלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סְלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צֵא ע"ס א"ב וכסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל צתיו צעלי ה' ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲבָדוּ חֲכָמֵי גִזִּית יוֹשְׁבֵי גָנִים^(ג).

אבדו חכמי לשכת הגזית, שישבו בה סנהדרין.

בְּטָלוּ אֲשָׁכּוּלוֹת^(ד) וּבְנֵי אָדָם הִמָּהֲגָנִים.

גדולי התורה

(א) בשעתו. כמו שנאמר על יום הגאולה בַּעֲתָהּ אֲחִישָׁנָה (ישעיה ס כב).

(ב) בצננה רצון תעטרנו (תהלים ה יג). ת"י היך תריסא רעוא טבא תכלליניה, פי' כמו מגן, תקיף אותו כדמוקד הטוב.

(ג) יושבי גנים. תלמידי חכמים צב"ב (דף ע"ה ע"א) אין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר (שיר ח יג) הַיּוֹשֵׁבֶת בְּגָנִים חֲבֵרִים מְקַשִּׁיבִים לְקוֹלֶךָ הַשְּׁמִיעִינִי.

(ד) אשכולות. ת"ח, בסוטה (דף מ"ז ע"ב) איש שהכל בו ופירש"י תורה באמיתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת. וכן אמר מייכה (ז) אֵין־אֲשָׁכּוּל לְאָכּוּל בַּבּוֹרָה אֵיתָה נִפְשִׁי. אבד חסיד מוֹדֵה־אֶרֶץ וַיֵּשֶׁר בְּאָדָם אֵין וְת"י אֵין־אֲשָׁכּוּל לְאָכּוּל, לית גבר דביה עובדין טבין.

נִמְרוּ חֲסֵרוֹ חֲסִידִים וַפְּסוּ אֱמוּנִים.

ונפטרו להם אנשים נאמנים.

דוֹחֵי גְזֵרָה וְעַל־דֹּרֶם מִגְנִים:

הַמֵּצֵא כְּדֹר שְׁשָׁח בְּעֹנֹו מִפְּגִיעַ.

הימצא לנו כמו שנמצאת לאבותינו כאשר משה התפלל על עוונותיהם.

וְתִיק, מְדוּן מְשִׁתֵּק, חֲמָה מְרַגֵּיעַ.

היה עניו, סיים את המריבות, הרגיע את הכעס.

וְדָ מַעֲשֵׂ, כִּבֵּן מִתְחַטֵּא וּמִתְנַעֵג^(א).

מעשיו טהורים, וה' הקשיב לתפילתו כאב המקשיב לבנו המתגעגע אליו.

חֵין מְבִיעַ, רוֹמָה שְׁמִימָה לְהַגִּיעַ:

אמר תחינות, שהגיעו עד לשמי מרום:

טוֹב, כִּפֵּר בְּעַד, יְדָ תֶּאֱחֹז.

בעדנו, ידך תחזיק במידת הרחמים.

יְדִידֶיךָ נִהְלֵם נִהְלֵם לְחַפֵּין מַחוּז.

למחוז חפצם.

כִּלְה בּוֹגְדֶיךָ, חֶרֶבְךָ עָלִימוֹ תִשְׁחֹז.

לָרֶן לִבְנוֹ בְּקִלְקוּלָם שְׁלוֹתָם תִּפְחֹז:

ישמח ליבנו במפלותם, כשתסיים מהר את שלוותם:

מִשְׁעֵן וּמָנוֹס עֲתִיק עֲזָרָה יִשְׁנָה.

מעולם אתה לנו למשען ומנוס ועזרה.

נוֹמָה תִּקְיִן, תְּעוֹרֵר תְּזוֹרֵר יִשְׁנָה.

הקץ משנתך כביכול. נומה מל' לא ינוס – תזורר כמו תפזר

שִׁיחַ יִקְבֵּל וּתְפִלָּתָהּ מְהִיזָה עֲשׂוֹנָה^(ב).

תקבל את תפילת ישראל.

עֲדִינָה^(ג) תִּרְגֹּז יָמִים עַל־שְׁנָה:

מלכות הרשעה תצטער שנים רבות:

פֶּלֶא פֶּעוּל וְהַפְּלֵא סוֹלַח וּמוֹחֵל.

עשה ניסים

צָבָאִיךָ הוֹצֵא מִחֲמַת תַּנִּין וּזוֹחֵל.

מכעס ומאוס אויביהם, המשולים לתנינים ונחשים.

קוֹיָם שְׁפֵל, כִּפְסָא כָבוֹד לְהַנְחֵל.

הקם את ישראל השפלים והושב אותם על כיסאות כבוד.

רוֹמָם יִשְׂרָאֵל אֱלִיִּי יַחֵל:

הרים את ישראל המקווים אליך:

(א) מתחטא ומתגעגע. כדתנן (תענית ג ח) אלמלא חוני אתה, גזרני עליך נדוי אבל מה לעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רעון כדן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רעון, פי' הרע"ב מתחטא, מתגעגע.

(ב) עשונה. כלתי מקובלת, עֲשׂוֹנָה (תהלים פ ה) ת"י לא קבלתה.

(ג) עדינה. כינוי למלכות צדל (ישעיה מז ח) וה"ה לשאר מלכויות.

שְׁלֵמִיךְ לְבוּטִים שְׁפוּטִים בְּאַרְבַּעַת שְׁפָטִים^(א).

ישראל השלמים באמונה מוכים ונענשים

תָּמוּז פָּסוּ, בָּאֵשׁ וּבַמֵּי נִשְׁפָּטִים.

מתים

אֲכֹלֵי נֶמֶר וּבִשְׁנֵי אָרִיּוֹת לְעוֹטִים.

גם לעוטים ל' אכילה

לְחָמִי רֶשֶׁף^(ב) וְשֶׁן-בְּהֵמוֹת וְעִיטִים:

ועופות דורסים:

שדים נלחמו בנו

יָמִין רוֹמְמָה נֶאֱדָרִי חֲשׁוֹף לְגִדְגָּלִים.

ימינך האדירה שבה התרוממת על ים סוף, הרָאָה לישראל, השוכנים לדגליהם.

הַשְׁמָה גָּלִים דָּרָךְ לַעֲבוֹר גְּאוּלִּים.

אותה ה' שקרעה ים סוף.

בְּנִידֶךָ זְרוּיִים הָשִׁב וְקַבֵּץ גּוֹלִים.

מפוזרים

רְאוּיִים לְהַקְבִּיל^(ג) בְּשִׁלוֹשׁ פְּעָמֵי רְגָלִים:

להקביל פניך

שֶׁבֶט מוֹשְׁלִים עוֹצֵר יוֹרֵשׁ הָאֶלֶּה^(ד).

מקל אויבינו מעכב אותנו מלרשת את נחלתנו.

חָמֶם זוּעֵק קוֹרָא וְאִין-חֵלֶה^(ה).

אנחנו זוועקים על החמס הנעשה לנו, ולא איכפת לאף אחד.

לְשׁוֹנֵנוּ רָנָה וּשְׁחוֹק פִּינוּ יִמְלֵא.

ה' ימלא פינו שיר ושחוק.

אֲזִי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם-אֶלֶּה:

אֲ מִלְךָ יוֹשֵׁב עַל כְּפֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תַּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

(א) בד' שפטים. שגא' (יחזקאל יד כא) אף בִּי־אַרְבַּעַת שְׁפָטֵי הָרָעִים הָרַב וְרָעַב וְחָיָה רָעָה וְדָבָר שְׁלֵחָתִי אֶל-יְרוּשָׁלָּיִם.

(ב) רשף. שדים וי"מ מחלת חום וי"מ חום השמש.

(ג) להקביל. לבקר, כמו מעשה בר' אלעזר שהלך להקביל פני ר' אליעזר רבו בלוד ברגל (סוכה דף כ"ז ע"ב).

(ד) יורש האלה. י"מ המושלים מעבדים אותנו, אשר אנחנו יורשי יוצאי מצרים האלה, ולכן ראוי כי היד שהצילה את אבותינו ממצרים תבוא להציל אותנו גם עכשיו.

(ה) ואין-חלה מכם עלי (ש"א כב ח). פי' במאודה אין בכם מי שיכאב לו ליבו עלי.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלִי־חַיִּי: שׁוּבוּ שׁוּבוּ
אִמְרַת לָנוּ וְעַל־הַתְּשׁוּבָה מֵרֹאשׁ הַבְּטָחָתָנוּ: תֵּשֶׁב אֲנוֹשׁ עַד־יִפְאֹ
וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְּנֵי־אָדָם: שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים אַרְפָּה מְשׁוּבְתֵיכֶם הִנֵּנוּ
אֲתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: שׁוּבָה יְיָ רַבּוֹת אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל: שׁוּבָה
יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכָּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִינֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

צב שלמונית ע"ס תשר"ק ונסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
תָּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ, שׁוּב שׁוּבֹתָנוּ בְּנֹאמְךָ.
שׁוּב, בְּקָדֶם חֵדֶשׁ חֶבֶת לְאַמְךָ.

רַחֵם רַגְזוֹ וְקָרַב שׁוֹךְ וְעַמְךָ.

ושכך את כעסך מחר.

שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ וְהִנָּחֵם עַל־הַרְעָה לְעַמְךָ (שמות לב יז):

וחזור בד

קִבֵּץ וּבִקֵּשׁ אוֹבְדוֹת, חִזֵּק נַחֲלוֹתֶיךָ^(א).

המשיל ישאל ללאן – קבץ כבשות אובדות, חזק את החולות.

צֹאן הַהִרְגָּה הַגְּזוּזָה גָּזוּז בְּדַחֲלֶתְךָ.

הורגים את צאנך וגוזזים אותה, והיא מוסרת נפשה על קידוש שמך ביראתך.

פֶּשַׁע אִם רַב בְּבָנֵי מַחֲלָתְךָ.

אם רבו חטאינו.

שׁוּב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׁבִיטֵי נַחֲלָתְךָ (ישעיה סג יז):

שובה אלינו בזכות האבות והשבטים:

עוֹן אֲבוֹתֵינוּ הִטְעִינוּ וּבִסֵּר הִטְעִימָנוּ^(ב).

הביא עלינו עול כבד, והאכילנו בוסר (ענבים לא בשלים המקהים את השיניים).

סֶף רַעַל רִשְׁעֵנוּ הִלְעִינוּ וְהִזְעִימָנוּ.

ורשענו גרם לנו לשתות כוס מלאה רעל מר והביא עלינו כעסו של מקום.

נָא בָּאֵז בְּשֶׁכֶן יַחַד הִנְעִימָנוּ.

בבקשה, החזר לנו את הנעימות שהיתה כששכנו כל ישראל יחד.

שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר בְּעַסְךָ עִמָּנוּ (תהלים פה ה):

(א) נחלותיך. אֶת־הַנַּחֲלוֹת לֹא חִזַּקְתָּם (יחזקאל לד ז), פרש"י נחלות, כחשות.

(ב) ובוסר הטעימנו. כמו שנא' אֲבוֹת אָכְלוּ בֶסֶר וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהִינָה (ירמיה לא כח).

מֵאִם לֹא מֵאֶסֶת חוֹסֶיךָ מְעִידֶיךָ.

ישראל הבוטחים בך, עדים על אמיתך.

לֹקִים כְּסוּרָה וּלְהִתְמַרֵּחַ^(א) שְׁבָרָם עָדֶיךָ.

כחוטא ותקוותם אליך כי תרפא אותם.

בַּעַם לְרָצוֹת כְּמִדַּת יִשָּׁר מְעַבְדֶיךָ.

מעשיך.

לפייס

שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ (תהלים כ יג):

מתני תחזור בך מכעסך

יוֹם יוֹם נִצְפָה גְלוֹי סוּדֶךָ.

סוד קץ הגאולה.

טָמוּם וְעָמוּם^(ב) וּבָלָה בְּשֵׁר חֲסִידֶיךָ.

אבל הוא נסתר ומכוסה

חֲרָפָה שְׁבָרָה לִבֵּנוּ, מְקוֹיִם חֲסִידֶיךָ.

שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשֵׁנוּ הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן חֲסִדֶיךָ (תהלים ו ה):

וְנַחֲנוּ וְנַחֲשִׁבֵנוּ עִם יוֹרְדֵי רָגֵב.

עם היורדים מתחת לאדמה (המתים).

וַיְהִי לְאַבֵּל כְּנֹר וְשִׁיר עֲגֵב^(ג).

במקום כנור, אבל, ושתק שיר החליל.

הַקּוֹדְרִים בְּדַמְעָה, בְּתוֹדָה הִתְהַלֵּךְ בְּשִׁגְבִּי^(ד).

ההולכים בחושך ובוכים, חזק אותם וילכו בקול הודאה.

שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאַפִּיקִים בְּנִגְבִּי (תהלים קו ז):

דַּמְעָה לָחֵם חוֹסֶיךָ צוּרֵי אֵי.

דמענו לנו ללחם.

גּוֹאֵל אֵיחָ בְּחֶרֶף מְרִגִּיזֵי אֵי.

האויבים מרגיזים אותנו ואומרים – "איפה גואלכם".

בְּחֻזֶן אֵז בְּדַבָּרָת לִישָׁרֵי אֵי.

כמו שהבטחת ביד נביאך.

שׁוּבָה יְיָ רַבּוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר י לו):

שובה אלינו:

שְׁמַעָה יְיָ הִטָּה אֶזְנוֹךָ הַקְשִׁיבָה.

לְמַחְלֵי סְלַח־נָא סְלַח־תִּי הַשִּׁיבָה.

למתפללים "סלח נא", השב "סלחתי".

(א) להתמרד. לשון תרופה שמושחים על פלע.

(ב) טָמוּם. מכוסה כמו (שבת דף פ"א ע"ב) היתה לו גומא וטממה צבית חייב משום זונה, פי' היה חור וכיסה אותו. עָמוּם. מכוסה, כמו לא עָמְמוֹךָ (יחזקאל כח ג) ת"י לא יתכסא מנך.

(ג) שִׁיר עֲגֵב. לה"פ (יחזקאל לג לב) וְהִנָּךְ לָהֶם בְּשִׁיר עֲגֵבִים, ת"י כומר אֲבוּבִין, ואֲבוּב הוא חליל כמו שפירש"י ביומא (דף כ' ע"ב).

(ד) שִׁגְבִּי. כח ועוז, כמו ישגבך (תהלים כ ב).

משובותינו רבו ופתחת ישראל שובה.

מרדוּתֵינוּ

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה (איכה ה כח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסְדֵיכָהּ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשֶׁא עֵנֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: וְעַתָּה יְיָ אֲבִינוּ
אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה יִצְרָנוּ וּמַעֲשֶׂה יָדְךָ בָּלָנוּ: וְאַתָּה יְיָ אֵל
תִּשְׁכַּחֲנוּ לְנִצָּח וְאֵל תַּעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: וְאֲנַחְנוּ עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים
יִשׁוּעַתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ: אֶל־תִּרְחַק מִמָּנוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עוֹזֶר:
כִּי אֲכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־גִּוְהוֹ הַשָּׁמוּ: קוֹמָה עֲזֹרְתָה לָנוּ וּפִדְנוּ לְמַעַן
חֲסֹדְךָ:

לִי הַיִּשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צַג שְׁלִישִׁיה עַל סֵדֶר א"ב וּבְסוֹף חֲתוּם אֵלֶיהָ בֵּר שְׁמַעִיה חֲזַק וְאִמְצָן וְכָל צְחוּ צַעֲלֵי ד' אֲנַחֲנִים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַתָּה חֶלְקִי וְצוּר לְבָבִי.

וְחוֹזֵק

אֹיְתֶיךָ בְּלִילָה עַל־מִשְׁכָּבִי^(א).

תַּאוּוֹתֵי אֵלֶיךָ

אֱלֹהֵי אֶקְרָא בְּעֶטֶף לִבִּי (תהלים סא ג):

כְּשִׁלְבֵי חֶלֶשׁ:

בְּגִדְנוּ וְהִרְבִּינוּ חוֹבוֹת וּכְעָסִים.

(א) בלילה על משכבי. כי כלילה נפש האדם פנויה למחשבה.

וְלִמְרָמָם כְּאַפֵּר הָיִינוּ מַעֲשִׂים^(א).
רמסו ודרסו אותנו כאפר.

כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים:

נִבְרָו עַד־מָאד מִצוּקוֹתֵינוּ.

בְּרָאָה שְׁגִינוּ, פְּלִילִיָּה פּוּקוֹתֵינוּ^(ב).
טעינו אפי' בדבר הנראה לעין ונכשלנו במשפט.

וּכְבִּגְד עֲדִים כָּל־צִדְקָתֵינוּ^(ג) (ישעיה סד ה):
כבגד מלוכלך

דַּעַת חֲסָרְנוּ פִּתְאִים מַעֲרָמָה.
אנחנו כסילים ללא דעת.

תִּהְלָה תְּשִׁים בְּמִלְאֵי רוּמָה.
גם במלאכים אתה מוצא דופי.

אַף כִּי־אֲנוֹשׁ רָמָה (איוב כה ו):
קל וחומר באדם שסופו רימה:

הֵן אֵיִם תִּטּוֹל בְּדָק.
גבורתך אתה מזיז איים כמו אבק.

וְאִם עוֹלָתָה תַּחֲפֹשׁ וְתִבְדָּק.
את חטאינו

מִה־נִּדְבָר וּמִה־נִּצְטַדָּק (בראשית מד ו):

וְאַבְקֶשׁ גִּדֵּר וְעִמָּד בַּפֶּרֶץ.
חיפשנו מי שיתפלל עבורנו.

וַיֵּשֶׁר אֵין פָּנִים לְהִרְץ.
אבל אין צדיק שידע לרצות פניך.

אַבֵּד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מכה ז ט):

זְמַן קָצִי סָתוּם מִלִּידָע.
זמן הקץ אינו ידוע.

עוֹנוֹתֵי הַטּוֹ קָרְנִי לְהִנָּדָע.
עוונותי גרמו שכבודי נלקח ממני.

כִּי־פִשְׁעֵי אָנִי אֲדַע (תהלים נא ה):

חָמֶם אֲזַעַק וְאֵין מוֹשִׁיעַ.

זעקתי על חמם שעשו לי ואף אחד לא הושיע אותי.

(א) מַעֲשִׂים. לה"כ (מלכא ג כא) וְעִפּוֹתָם רְשָׁעִים כִּי יְהִיוּ אַפֵּר תַּחַת כְּפֹת רַגְלֵיכֶם ת"י ותדושון רשיעין.

(ב) בְּרֹאָה שְׁגִינוּ. ע"ש הפ' שְׁגוּ בְּרֹאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה (ישעיה כח ז).

(ג) וכבגד עדים כל צדקותינו. במסילת ישרים (פט"ז) ואולם כבר נתבאר דברי חז"ל שיש מינים שונים של שלל לשמה, הרע מכולם הוא שאיננו עובד לשם עבודה כלל, אלא לרמות בני האדם ולהרוויח כבוד או ממון, וזהו שאמרנו בו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ועליו אמר הנביא (ישעיה סד ה) וְהָיִי כְּטֹמֵא בְּלָנוּ וּכְבִּגְד עֲדִים כָּל־צִדְקָתֵינוּ.

לָמָּה צָדִיק מִכֶּתִיר מֵרָשִׁיעַ.

מדוע רשעים מסבבים ומאיימים על הצדיק מכל צד.

וְלֹא־קָצְרָה יָדָךְ מֵהוֹשִׁיעַ (ישעיה נט א):

טָלְאִיךְ דּוֹפְקִים, בָּיִם הוֹמִים.

ישראל דופקים שערי שמים ברעש גדול כמו מי הים.

אֲנוּסִים חֲמוּסִים בְּיַד אֲמִים.

תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךְ יָמִים (איכה ה כ):

יַעֲקֹב לְמִשְׁפָּה וְיִשְׂרָאֵל לְבוֹזִים.

למרמס

כְּבוֹדָה שִׁבְעַת חֲפֵת חֲזִיזִים^(א).

כנסת ישראל הנכבדת הושגת בחופה עשויה משבעה ענני כבוד.

כָּרַחַל נֶאֱלָמָה לְפָנַי גִּזְזִים (ישעיה נג ז):

עכשיו כרחל השותקת

בִּילִי^(ב) וְנָבַל כְּמֶלֶךְ בְּמַסְבוֹ.

אויבינו הרשעים יושבים כמלכים.

נָדִיב וְשׁוֹעַ^(ג) נִטְרָד מִחֲבוֹ^(ד).

ובני ישראל הנכבדים גורשו מביתם.

כְּכִלִי אֵין־חֶפֶץ בּוֹ (ירמיה מח לח):

ככלי שבור:

לְעוֹלָם לֹא תַפּוֹר לְהַחֲרִיבֵנוּ.

לא תשמור חטאינו

שְׁמוֹאֵלֶךְ דַּחֲתָנוּ וַיְמִינֶךָ תִּקְרִיבֵנוּ.

אֲדָנִי עֲשֻׁקְה־לָנוּ עֲרִיבֵנוּ^(ה) (ישעיה לח יד):

קח אותנו והצילנו:

מֵאֵז תָּמִיד לָנוּ הַדְּבָה.

חטאנו בדברי פינו.

הַקּוֹיֹת שָׁבִים בְּרוּחַ נְדִיבָה.

נתת תקוה לשבים כשהבטחת לקבל אותם ברוח נדיבה ואמרת –

אֲרַפָּא מְשׁוּבָתָם אֲהֵבָם נְדָבָה^(ו) (הושע יד ה):

אסלח מרידתם

(א) חזיזים. עננים (רש"י זכריה י א) וכשיטת ר' הושעיה (במדבר רבה א ב) שהיו שבעה ענני כבוד.

(ב) בילי. רמאי (רש"י ישעיה לב ה).

(ג) שוע. אדון (רש"י שם).

(ד) חבו. ל' מחבוא.

(ה) עֲשֻׁקְה־לָנוּ עֲרִיבֵנוּ. פירש"י לקח אותי מיד מלאך המוות וערביני להינצל.

(ו) אהבם נדבה. דין התשובה נותן שהקב"ה יסלח לחוטא אחרי שובו, אבל לא שיאהב אותו. והקב"ה לפניו משורת הדין, צחור נדבה, מבטיח לאהוב את השב כאילו לא חטא (רש"י, שם"א א מצ).

נוֹבְעוֹת עֵינַי בְּנִחְלִי אֲגִלִּי.

דמעות כנחלי מים.

הוֹלֵל שׁוֹקֵט וְשֹׁבֵתוֹ גִּילִי.

הרשעים השוטים שקטים וְשִׁמְחָתִי פִּסְקָה.

וְאַנִּי בְּמַעַט נָטִיו־רַגְלִי (תהלים עג ז):

התמוטטו

שָׁה אוֹבֵד עִם נוֹשֶׁע.

ישראל שהושעת בעבר, עכשיו כשה אוֹבֵד.

אֶזְנוֹ מִצָּא, מִבֶּטֶן פֶּשַׁע.

מבטן אימו נכנס באדם יצר הרע והוא מתחיל לחטוא.

צַדִּיק מִטּוֹ לִפְנֵי־רָשָׁע (משלי כה כו):

ויצר הטוב מתמוטט לפני יצר הרע:

עֲדוֹת בִּיעָקֵב בְּתַעֲוִדָּה נִחָתָם.

נחתמה בתורה הבטחתך לאבותינו –

בְּאֶרֶץ אוֹיֵב הִבְטַחְתָּ לְהַחְיֹתָם.

וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם (ויקרא כו מד):

פְּשָׁעִים תַּעֲבִיר, עֲוֹנוֹת תִּמְחֹק.

הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁה לְרַחֹק.

גהינום נפתחה עד למרחקים לבלוע אותנו.

וּפְעָרָה פִּיהָ לְבִלְיִיחָק (ישעיה ה יד):

ופתחה פה בלי גבול:

צַפָּה נַחֲשׁוֹל^(א), קָרֵב לְחַפְּשֵׁנוּ.

סערה חציפה אותנו, קרב להוציא אותנו לחרות.

דִּלְנוּ וְהַעֲלֵנוּ מִטֵּיט רַפְּשֵׁנוּ.

טיט ורפש ענין אחד

שׁוֹבָה יִי חֲלָצָה נַפְשֵׁנוּ (תהלים ו ה):

הוצא נפשנו מצרה:

קִדְשֵׁנוּ צוֹם בְּתַפְּלָה לְקִדָּם.

לבוא לפניך.

חֲבֵשׁ וְצָרִי לְמַפְתָּנוּ הַקִּדָּם.

ותרופה

זְכוֹר עֲדָתְךָ קִנִּיתָ קִדָּם (תהלים עד ז):

שקנית בימי קדם:

רָגְזוּ הַנַּח וְכַעַם הַשָּׂדֶה.

שכך.

(א) נחשול. תרגום של סערה (ת"י יונה א ד).

אֲסוּרִים בַּעֲבוֹתוֹת אֲהָבָה הַמִּשְׁךָ^(א).

ישראל האסורים, משוך אותם כמו אב המושך את בנו.

מִבֵּית כָּלָא יֵשְׁבֵי חֶשֶׁךְ (ישעיה מז ז):

שְׁלוּחַ לְשִׁבוּיָה קָרָא וּשְׁמָטָה.

שילוח ושמיטה שניהם ל' חרות

בְּרִיחַ גִּדְעַ, שְׁבוּר מוֹטָה^(ב).

שבור בריחי בית הכלא ואת העול.

רָפָה שְׁבָרִיָּה כִּי מָטָה (תהלים ס ז):

רפא שברינו כאשר אנחנו נופלים:

תְּשׁוּבָה הַשְׁבָּתִי לְתַנִּין וְזֹחֵל.

לגויים השוחקים עלינו, המשולים לתנינים ונחשים.

תִּקְוָתִי הוּא סוֹלֶחַ וּמוֹחֵל.

ה' תקותי,

הֵן יִקְטִלְנִי לוֹ אֵיחֵל (איוב יג טו):

גם אם יקח את נשמתי אקווה לו:

אֵלֵינוּ הֵטָה בּוֹרָא אֲזַנְךָ.

שְ�מָעָה יוֹדְעִיךָ הַקְשִׁיבָה מְחַנְנִיךָ.

תִּבּוֹן תִּפְלָתִי קִטְרַת לִפְנֶיךָ (תהלים קמא ז):

חֵזֶק כּוֹשֵׁל וְאַמִּץ רַפְיוֹן.

מְקַדֵּשׁ יָסֵד יֹשֵׁב אֶפְרַיִם.

כינוי למשכן (רש"י שיר ג ט)

הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן (תהלים נא כ):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטֵאֵנוּ. מְחַלֵּלֵנוּ מְלַבְּנֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

(א) בעבותות אהבה המשך. ע"ש הפ' בחבלי אדם אמשבם בעבותות אהבה (הושע יא ז) ופירש"י בחבליים
רכים אשר ימשוך בהם האדם את בנו כלומר במשיכת רחמים.

(ב) מוטה (ירמיה כח י). עץ העול.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלִיָּהּ: אֱלֹהִי זַעֲקוּ
וְנִמְלֹטוּ בָּךְ בְּטַחוֹ וְלֹא־בוֹשׁוּ: וַיִּבְטַחוּ בָּךְ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ כִּי לֹא־עֲזַבְתָּ
דְּרָשֶׁיךָ יי: לָמָּה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לְנִצָּחַ יַעֲשֶׂן אַפָּךְ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ: לָמָּה
לְנִצָּחַ תִּשְׁכַּחַנוּ תַעֲזֹבְנוּ לְאַרְדֶּי יָמִים: לָמָּה־פָּנִיךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ
וְלַחֲצֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אָנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנִי
שְׁמַעַה אֲדֹנִי סֶלָחַה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צד עקידה חמוס כראשי המאמרים אפרים בר רבי יצחק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶהְלֶה שָׁכֵן אִם רֵקֵן. אִם אַפָּם רַבַּע הַקֵּן^(א).

אע"פ שבית המקדש בו שכנה השכינה ריק, ואין לנו קרבן העוף, ששויו רבע שקל.

אֶל־נָא נֹאבְדָה כִּי עַל בֵּן. יִשְׁלָנוּ אֵב זָקֵן (כראשית מד כ):

כיון שיש לנו זכות אברהם:

פָּנִינוּ אֵל אִם תִּפְּרִיר. וְצַדִּיקוֹ לְפָנֶיךָ נִזְכִּיר.

צוֹיתוֹ קַח־נָא בְּנֶךָ יִקִּיר. וְנִמְצָה דָּמוֹ עַל־קִיר (ויקרא א טו):

ונסחט דמו על קיר המזבח:

רִץ וְדִין לְהַקְדִּישׁוֹ. וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ.

ושמח אע"פ שאהב אותו מאוד.

עֲטֹרוּ בַּעֲצִים וְאִשׁוֹ. נִזֹּר אֱלֹהֵינוּ עַל־רֹאשׁוֹ (כמלצר ו ז):

הטעין את יצחק עצים ואש, ונחשב אברהם באותה שעה ככהן גדול הלובש ציץ:

יַחִיד גִּבּוֹר כְּלָבִיא. וְאָמַר לְמוֹבִילוֹ אָבִי.

יצחק התגבר כארי. ואמר לאברהם, שהיה מוביל אותו – "אבִי"

הִנֵּה הָאִשׁ וְהָעֲצִים נִבִּיא. וְתִשׁוּרָה אֵין־לְהָבִיא (ש"א ט ז):

וקרבן

מִחֲכֹמֶה הִשִּׁיבוּ מִלָּה. אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשָּׂה לְעֹלָה.

יַחֲדוֹ שְׁנִיָּהֶם בְּגִילָה. יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מִסֶּלָּה (ישעיה מ ג):

הלכו בדרך ישרה:

בְּרֹאוֹתֶם תֵּל הָר. הַשְׁפִּילוּ מִרְאָה זֹהָר.

תל והר ענין אחד – ראו את מראה השכינה.

מְקוֹם אֲנִי הַסֶּהַר^(ב). וְשְׁנֵי בְּנֵי הַיְצָהָר (זכריה ד יד):

הסנהדרין (שיר ז ג). דרשו חז"ל, סנהדרין (סנהדרין דף ל"ז ע"א). כהן גדול ומלך, שנקראו כן ע"ש שנמשחים בשמן:

(א) רובע הקן. כר"ה (דף ל"א ע"ג) כריך שיפריש רובע (פי' חצי זוז) לקינו.

(ב) אגן הסהר (שיר ז ג). דרשו חז"ל, סנהדרין (סנהדרין דף ל"ז ע"א).

רְבוּעַ מִזְבֵּחַ בָּנָה. וְאֶל־אֱלֹהֵיוּ פָּנָה.

לשם שמים.

כִּי לֹא מָלְכוּ עָנָה. וַיְהִי יָדָיו אֶמּוּנָה (שמות יז יב):

אבל כוונת ה' לא היתה כן, אלא רק לראות אם אמונתו חזקה:

כִּי חֲפִץ וְנִכְסוּף. לְבָבִי אֵלָיו אֶכְסוּף.

אמר יצחק – ה' רוצה בי, וגם אני בליבי, מתגעגע אליו.

הָאֵם תִּמְנִיעֵנִי סוּף. וְנַפְשִׁי אֵלָיו יֶאֱסֹף (איוב לד יד):

וגם אם תסרב להקריב אותי, סוף שיקח את נפשי:

יְחִידוֹ הִגִּישׁ אֵלָיו. רַחֲמָיו אֶסֶף מֵעַלָיו.

סילק אברהם את רחמיו.

עָקַד יָדָיו וְרַגְלָיו. וְהִנֵּה יֵי נֹצֵב עָלָיו (בראשית כח יג):

יְהִי עֵינָיו פָּקַח. אֶת־הַמַּאֲכָלֶת לָקַח.

ה' פקח עיני אברהם, ואז לקח אברהם את הסכין.

וְהִנֵּה אֵיל נֹכַח. רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח (בראשית לא מז):

ושחט את האיל שהזדמן לו. ה' ראה כי עמד א"א בניסיון והוכיח בכך את צדקתו:

צִדְקוֹ לְעַד יוֹחַק. לְפָנֶיךָ בְּשָׁמִי שַׁחֵק.

ייחקק לפניך בשמיים.

וְתִזְכֹּר בְּעֵת הַדִּחַק. אֶת־אֲבֹרָהֶם וְאֶת־יִצְחָק:

חַזוֹת קֶרֶן בַּסֶּבֶד. תִּזְכֹּר לְעַם קְרוּבֶךָ.

מראה קרן האיל בענפי השיח.

תַּעֲזֹר רַחֲמֶיךָ בְּטוֹבֶךָ. בְּעֶבֶר אֲבֹרָהֶם אֶהְבֶּךָ (בראשית כו כד):

קוֹל הַצֹּאן דִּלְתִּיךָ יִשְׁקוֹד. בְּזִכֹּר עֲקֻדָּה בָּאִים לְקוֹד.

ישראל תמיד משמיעים קולם בתפילה מול שערי שמים, מזכירים זכות העקידה, ומשתחוים לפניך.

וְאֶתָּה בְּרַחֲמֶיךָ תִּפְקוֹד. פָּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד (בראשית ל מ):

תזכור לישראל את זכות יצחק הנעקד:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עֹסֵף־בְּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמּוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֵלִפִּים נִשָּׂא עֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֶתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכִלְקֻרְאֶיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקוּוֹ לְנַפְשׁ תַּדְרִשָּׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיִּדַּע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֶמּוּנָתוֹ: טוֹב

לַחֲסוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בִּי מִבְּמַחַ בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יי עַל בֶּן יוֹרָה הַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁיעַ יי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׁאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־נָמַר חֲסִיד כִּי־פָּסוּ אֲמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁנֹב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בָּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְהָ אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צֵה פִּזְמוֹן חֲתוּם צוֹ שְׁלֹמֹה הַקָּטָן חוֹק (אבן גבירול)

שֶׁחַר קִמְתִּי לְהוֹדוֹת, לָךְ אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי.

וְאַרְנֶן לָךְ בִּקְרָה, לְהוֹדִיעֶךָ חַטֹּאתִי.

תִּנָּתֶן לִי בְּזֹה, שְׁכָר לִפְעֻלָּתִי.

נִפְשִׁי בִּשְׂאֵלָתִי. וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי:

לִפְנִים זֹאת בִּישְׂרָאֵל, לְמַקְרִיבֵי הַקָּרְבָּן.

אִם חַטֹּאת כַּשָּׁנִי, כֵּלֹא הִפֵּךְ לָבָן.

וְאַדְדָּה כָּל־שְׁנוֹתִי^(א), אֲנִי תָמִיד עַל חֶרְבָּן.

נדדה שינה מעיני מרוב צערי על החורבן.

וְאֵין לִי לְבַד מִלָּתִי. לְעִלָּתִי וּמִנְחָתִי:

דבריי הם לי במקום עולה ומנחה:

מִזְבֵּחַ בְּהִיּוֹתוֹ, וְקַדְשִׁים לְזִבְיָחָה.

וְהִבִּיא אִישׁ אֶת־זִבְחוֹ, וְנִתְכַּפֵּר בְּסִלְיָחָה.

אִפֹּם מִנֵּי מִכֶּהֱן, וְאֵין זֶבַח וְאֵין מִנְחָה.

בְּהִתְוֹדוֹת חַטֹּאתִי. תְּהִי כְּקָרְבָּן תּוֹדָתִי^(ב):

וידווי:

הֵן בְּהִיּוֹת הָעֲבוּדָה, וְכֵהֶן עַל מִשְׁמֶרֶת.

(א) וְאַדְדָּה כָּל־שְׁנוֹתִי (ישעיה לח טו). פרש"י אתגודל מכל שנתי כמו (בראשית לא מ) וְתִדְדַּד שְׁנָתִי.

(ב) תודה. וידווי כ"ש (סנהדרין דף מ"ג ע"ב) וְתִתְּנוּ לֹא תוֹדָה (יהושע ז יט) שכל המומתין מתוודין.

הֲלֹא חַטָּאת מִכַּפֶּרֶת, וְהֶעֱלָה מִכְשָׁרֶת.

וְאִין לְבוֹנָה וְאִין קְטָרֶת, וְנִשְׁאַרְתִּי שְׁחִרְחֻרֶת.

שחורה מעוונותי.

תּוֹדָתִי זְבִיחָתִי, וְשִׁיחָתִי עוֹלָתִי:

וידווי במקום קרבן, ותפילתי במקום עולה:

הֵן קָדָם בַּמִּקְדָּשׁ, בְּקוֹם זְרִיזִים בְּאַשְׁמֹרֶת.

מְהוֹרִים נִצְבּוּ לְהַפִּים, הַחֲדָשִׁים לְקְטָרֶת.

וְאִין עוֹד כֹּהֵן מִשְׁרֵת, וְלֹא חֶלֶב וִיתָרֶת.

וְאַשְׁפֹּךְ אֶת־רִנָּתִי, וְאַרְבֶּה אֶת־דְּמָעָתִי:

* בְּהִתְוֹדוֹת חַטָּאתִי, יְהִי כְּקָרְבֵּן תּוֹדָתִי*:

חֲזוּה קְדוֹשׁ כִּי יָדִי, בְּכַדָּה עַל־אַנְחָתִי^(א).

דע' ח' שצרותי יותר חזקות ממה שאני מתאר באנחתי.

וְאִין מִי יַעֲמֹד בְּעַדִּי, וְאִין לִי בֵּית מְנוּחָתִי.

בית המקדש.

לְבַד בְּךָ אֶזְכִּיר שְׁמֶךָ, מְעוֹז צוֹר יִשׁוּעָתִי.

הֶעֱבַר אֶת־אַשְׁמָתִי, וְעֲנֵתָה־בִּי צְדָקָתִי.

נַפְשִׁי בַּשָּׂאֵלָתִי, וְעַמִּי בַּבִּקְשָׁתִי:

ה' שֶׁחַר קִמְּתִי לְחַדוֹת, לָךְ אֵלֶּי תִּהְלָתִי. וְאַרְנֶנּוּ לָךְ בְּקָר,

לְהוֹדִיעַךָ חַטָּאתִי. תִּנָּתֵן לִי בָּזָה, שָׂכָר לַפְּעֻלָּתִי. נַפְשִׁי

בַּשָּׂאֵלָתִי, וְעַמִּי בַּבִּקְשָׁתִי:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מְעַבֵּר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוֹל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'

בְּעֶנְיָ נִיתַצַּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֵר יי' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי' א' רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנּוֹ וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

* בְּהִתְוֹדוֹת חַטָּאתִי, יְהִי כְּקָרְבֵּן תּוֹדָתִי. לֹא ידַעְתִּי לְמַה חוֹזְרִים עַל שְׁתֵּי בְּתִים חֹלֶה שְׂכָר נִחְמָרוּ לַעֲלֹל. וּבְכַח־י' חִינּוּס.

(א) יְדִי כְּבַדָּה עַל אֲנַחְתִּי (אִיּוֹב כג ז). פִּירָשׁ"י מַכַּת נִגְעֵי תְּקִיפָה יוֹתֵר מֵאֲנַחְתִּי שֶׁאֵינִי קוֹבֵל וְלֹעֵק.

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֹלֶחַ וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: וְכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁפָרָה לְבִנְשָׁפָר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ וְכִחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲלֵם הָפָה: זָכְרָנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקֲדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ: זָכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שִׁבְט נַחֲלָתְךָ הִרְצִינוּ זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יְיָ הַפֶּת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבֵּת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הִסּוֹד בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרָבָה אֶת־זִרְעָכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֵתֶן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לְעֹלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶת־תַּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֲלֵנָּה תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאֵנוּ:

חָטְאֵנוּ צוּרָנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

צו חטאנו ע"ס א"ב וכל כתיב של ג' אצנים וסיום כל מאמר על לה"כ וסם המחצר משה בר שמואל

כתב הכוונה, בסליחה זאת מונה והולך כל עשרת הדברות על הסדר. לצור מעווי. כנגד אנכי. מת לחי בחובר. כנגד לא יהיה לך. אלה באבלה נשיה. כנגד לא תשא. בזולתי יום נפישוה. כנגד זכור. בחייתי בן מנבל. כנגד כזל. ובשפך דם רצה. כנגד לא תלח. בזיתי בלבי ובעיני. כנגד לא תנאף. וגנבתי ולקחתי בחוקה. כנגד לא תגנוב. והעדתי שקר. כנגד לא תענה. וחמדתי. כנגד לא תחמוד.

אוֹדָה עָלֶי פֶּשְׁעִי. לְצוֹר מַעֲזִי וּמוֹשִׁיעִי.

אֲנָּה מֶרֶק רִשְׁעִי. אֶךְ לֹא־בָעִי^(א) (איוצ ל כד):

נקה אך לא בעונשים קשים:

בָּעִי הַשָּׁדָה וְגָלִים^(ב). נָתַתִּי בְרַעַ מַעֲלָלִים.

במקום חורבן ושממה, שמו אותי בגלל מעשי הרעים.

בְּצֶדֶק שְׁלֹשֶׁת הַגְּדוֹלִים. יִנִּיחַ חַטָּאִים גְּדוֹלִים (קהלת י 7):

אבות. יסלח

גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂיךָ אֲבִינוּ^(א). בְּשִׁבְעִים פְּתָנִים כְּהִינּוּ.

נחשים

לִי לִי רַחֲמֶיךָ קִינּוּ. כְּמַעַט כְּסֹדֶם הִינּוּ לַעֲמֹרָה דְּמִינוּ (ישעיה א טו):

דְּמִינוּ לְקֹאת מִדְּבָר. מֵת לַחֵי כְּחֶבֶר.

גלינו למדבר, כמו צפור ששמה "קאת". בעוון ע"ז שחיברנו אליל מת לאל חי.

(א) אך לא בעי. ת"י לא בריתחא, אלא מעט מעט כמי שנפרע מאוהבו (ע"ז דף ז' ע"א).

(ב) עי השדה וגלים. שניהם ל' ערימות אצנים.

(ג) גדולים מעשיך אבינו. בשבעים פתנים כהיננו. ציומא (דף ס"ט ע"ב) ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות.

וְהוֹשֵׁב לִי דָבָר. מִחֲלֻתְכֶן אֶת־הַבֵּר (ירמיהו כג כח):
וְהוֹכִיחַ אוֹתִי יִרְמְיָה הַנְּבִיא – אֵין לַעֲרֹב תִּבְּן עִם חִטָּה, פִּי שֶׁקֶר עִם אִמְתּוֹ:
הַבֵּר בְּנִשְׁקִי אֶת־בִּתְּנִי. רַע בְּבַחֲרִי נִטְשֵׁתִנִּי.
כְּשֶׁחֲצִיידִנִּי בְּטוֹהַר לֵב, אֶחֱבֹת אוֹתִי.
בְּהִקְנִיאי לְךָ הַקְּנֵאתִנִּי^(א). אִם־חֲטָאתִי וְשִׁמְרַתְּנִי (אִיּוֹב י יד):
כֹּאשֶׁר הִרְגִּזְנוּךְ, צִיעַרְתָּ אוֹתִנִּי. אֵת חֲטָאֵינוּ שִׁמְרַת וְזָכַרְתָּ לַהֲעִנִּישׁ אוֹתִנִּי:
וְשִׁמְרַתְּנִי מִחֲרָבוֹת שְׁחִיזוֹת. וְאֶפְרָה פִּלְאִיךָ חֲזוֹת.
בְּכָל זֹאת הַכִּרְתִּי וְרֵאִיתִי נִיסִיד.
מְלַכְלוֹתִי בְּגֵאוֹת עֲלִיזוֹת. וְאַפְגַּם־זֹאת (וַיִּקְרָא כו מד):
כֹּאשֶׁר גַּם בְּגִלוֹתִי הִצַּלְתָּ אוֹתִי מִכִּילְיוֹן הַרְשָׁעִים, הַשְׁמַחִים לַהֲרַע לִי:
זֹאת הִיא נְחֻמָּתִי. הַתּוֹדוֹת וְעִזּוֹב חֲטָאתִי.
אֲתַנַּחֵם בְּזִכְרִי כִּי אֲתָה מִקְבֵּל אֶת הַמוֹדָה וְהַעֲזוֹב.
וְאַתּוֹדָה וְלֹא בִשְׁתִּי. אֲמַנָּה אֲנֹכִי חֲטָאתִי (יְהוֹשֻׁעַ ז כ):
חֲטָאתִי לָרַב הֶעֱלִילִיתָ. אֱלֹהָ בְּאַבְלָה^(ב) נִשְׁיָה^(ג).
כִּנְיִי לַהֲקַדְּהָ בַּעֲוֹן שְׁבוּעַת שׁוֹא אֲבִלָה הָאָרֶץ.
וְהִכִּיתִי בְּלִי רַמְיָה. פָּצַע וְחִבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה (יִשְׁעִיָּה א ו):
טְרִיָּה מִכָּתִי וְאַנּוּשָׁה. בְּזִלְזָלְתִּי יוֹם נְפִישָׁה.
וְכּוֹאֲבַת. שַׁבַּת.
וְקֵאתִנִּי מִנוּחַת יִרְשָׁה. יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה (דְּזִרִים לג כג):
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקִּיָּאָה אוֹתִי. אֶרֶץ יְרוּשָׁתִּנוּ שֶׁהִתְפַּשְׁטָה לַמַּעֲרָב וּלְדָרוֹם:
יִרְשָׁה אֶרֶץ נִדְחִי. בֶּשֶׁר וְעַצֶּם לִפְצָחִי^(ד).
גּוֹרְשֵׁתִי מֵאֶרֶץ וּנִידְחִיתִי. שִׁיבְרוּ בְּשָׂרִי וְעַצְמִי.
וְצִרְחִיתִי מִרַב שִׁיחִי. אִם־כָּח אֲבָנִים כָּחִי (אִיּוֹב ו יז):
אֵין כּוֹחִי כִּמוֹ כּוֹחַ הָאֲבֵן וְאֵינִי יֹכֵל לִסְבּוֹל עוֹד:
כָּחִי כְּשֶׁל מִסְּפָל. כְּהִיִּיתִי בֵּין מְנַבֵּל.
וּבִתְעוֹתִי אֲחֲרֵי הַהֶבֶל. מְחֹלִי נִהַפְּדִי לְאַבֵּל (אִיכָה ה טו):
לְאַבֵּל בְּנוֹרֵי הוֹמֵר. וְעַנְבִּי לְבָבִי נִתְיַמָּר.
וְכָלִי שִׁיר הוֹחֲלָפוּ בְּבָבִי.
בְּקוֹל שִׁירִים וְזִמֵּר. בְּמִרְנָפֶשׁ מִסְּפָד מָר (יִחְזַקְאֵל כז לא):
בְּמִקוֹם שִׁירִים, עֲצָבוֹן וּמִסְּפָד:
מָר לְמֵתוֹק בְּהַפְּצָחִי^(ה). כְּעַם אֲדוֹם וְצָח.
קִרְאֵתִי "מָר" לְדַבֵּר ה' הַמֵּתוֹק, וְאֵז כֶּסֶס עָלַי ה'.

(א) בְּהִקְנִיאי לְךָ הַקְּנֵאתִנִּי. לַה"כ (דְּזִרִים לז כא) הֵם קְנֵאוֹנִי בְּלֹא־אֵל כְּעִסּוֹנִי בְּהַבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם

בְּלֹא־עָם, וּפִירֵשׁ"י קְנֵאוֹנִי, הִדְעִירוּ חֲמַתִּי.

(ב) אֱלֹהָ כֹּאֲבִלָה. בִּי־מִפְנֵי אֱלֹהָ אֲבָלָה הָאָרֶץ (ירמיהו כג י), פִּירֵשׁ"י מִפְּנֵי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר חֲרַבָה הָאָרֶץ.

(ג) נִשְׁיָה. אֶרֶץ נִשְׁיָה (תְּהִלִּים פח יג), פִּי אֲרִיז שְׂכוּחָה וְעוֹזָבָה, כֵּן כִּינָה הַפִּיטוֹן אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

(ד) לִפְצָחִי. לִשְׂכַר, שְׁנֵא' וְאַתְּ־עֲצָמֹתֵיהֶם פָּצְחוּ (מִיכָה ג ג).

(ה) הַפְּצָחַ. ל' דִּיבּוֹר כִּמוֹ שְׁנֵא' פָּצְחוּ רִנָּה וְצִחְלִי (יִשְׁעִיָּה נד א).

וּבְשֹׁפָךְ דָּם רָצַח. הָיָה כְּאֲבִי נֶצַח (ירמיה טו יח):
בגלל עוון רציחה.

נֶצַח הַחֶרֶב חֲדָרָה. וְאַלְמָנָה וְשֹׁפֶלֶה וּבַעֲרָה.
נכנסה. הרגה את הבעל ואת הילדים, ונשארה האשה אלמנה ושכולה.

וּכְמַעֲט הִפִּיתִי בְּעֶבְרָה. מִפֶּת בִּלְתִּי סָרָה (ישעיה יד ו):
הוכייתי בכעסו של הקב"ה מכה כמעט בלתי הפיכה:

סָרָה עֲטָרַת גְּאוּנִי. בְּבִגְדֵי בְּמִבְטָחִי וּבְמִשְׁעָנִי.
לקחו את הכתר ממני. כאשר בגדתי בה' מבטחי.

שָׁמַם בֵּית מְעוֹנִי. פִּלְגֵי־מַיִם תִּרְדַּע עֵינִי (איכה ג מח):
בית המקדש.

עֵינִי נִגְרָה בְּאִישׁוֹנִי^(א). כְּזִנִּיתִי בְּלִבִּי וּבְעֵינִי.
מעֵינִי נוֹזְלוֹת דְּמָעוֹת בְּלִילָה.

וּכְסִתֵּנִי כְּלִמָּת מוֹנִי. וְאֵיךְ אֶשָּׂא פָנַי (ס"ז ז כז):
הגויים הלועגים לי מכסים אותי כלימה. ואיך אעמוד לפני ה' מרוב בושה:

פָּנֵי חֲמֻרְמָרוֹ^(ב) מִפְּצוּקָה. בְּהִכְעִיסִי לְשׁוֹמֵעַ צַעֲקָה.
פני מכוערים מרוב הצרות.

וְנִגְבַּתִּי וְלִקְחָתִי בְּחִזְקָה. וּמִה־יְשִׁילִי עוֹד צַדִּיקָה (ס"ז יט כט):

צַדִּיקָה וְחֹסֵד גָּעַלְתִּי. וְהַעֲדַתִּי שָׁקָר וְחִמְדַּתִּי.

וּבִיד אֲכַזְרִים סִגְרָתִּי. מִן־הַפִּצָּר קָרָאתִי (תהלים קיח ה):
נסגרת.

קָרָאתִי לְרוֹכֵב עֲרֵבוֹת. מִפְּלִיא פְּלָאוֹת מְרֵבוֹת.
כִּינִי לֵה'

הִרְאֵנוּ נִחְמוֹת טוֹבוֹת. כַּאֲשֶׁר הִרְאִיתָנוּ צָרוֹת רַבּוֹת (תהלים עא כ):

רַבּוֹת רָעוֹת עֲדַתְךָ. בְּעָלוֹהָ אֲדוֹנִים זוֹלָתְךָ.
שלטו עליה

חִרְפוֹ וְנֶאֱצוֹ לְעַמְּתְךָ. תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שְׁבִתְךָ (מ"א ח לו):

שְׁבִתְךָ פִּעֲלָתָהּ אֲדוֹנֵינוּ. תִּכּוֹנֵן וּתְקוּמָם בְּחַיֵּינוּ.
ביהמ"ק השלישי שהכנת.

וְתִשְׁכּוֹן בֵּית מַאֲוֵינוּ. הֲלֹא־אֵתָהּ תָּשׁוּב תַּחֲיֵינוּ (תהלים פה ז):
בבית המקדש.

תַּחֲיֵינוּ אֲדוֹן מִיּוֹמִים^(ג). וְדִלְנוּ מִפְּעַמְקֵי מַיִם.
מב' חורבנות. וְהַעֲלֵה אוֹתָנוּ

צָרַת חֲרָבָה פְּעַמִּים. יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם (איכה ג ט):

(א) באישונו. כלילה כמו שנא' (משלי ז ט) בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאַפְלָה.

(ב) פְּנֵי חֲמֻרְמָרוֹ (איוב טז טז). הַרְלָבִיג פִּי נִמְלָאוּ לְכָלֹךְ, וְהַרְלָבִיג (בשורשים) פִּי נִעְכְּרוּ, וְרַשִׁי פִּי נִקְמְטוּ.

(ג) תַּחֲיֵינוּ אֲדוֹן מִיּוֹמִים. לֵה"כ (הושע ו ז) יַחֲיֵינוּ מִיּוֹמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמָנוּ וְנִהְיָה לְפָנֶיךָ, וּפִירַשׁ יִיחָזְקוּ מִשְׁתֵּי פוֹרְעָנוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ מִשְׁנֵי מַקְדָּשׁ שְׁחָרְבוּ, צִנְנוֹן בֵּית הַשְּׁלִישִׁי יִקְיָמוּ.

מִשָּׁמַיִם הָבָא רוּחָהּ. שִׁפְח מַעֲדָתְךָ אֲנָחָה.

וְאַל לִנְצַח תִּשְׁכַּחַהּ. אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סְלַחַהּ (דניאל ט יט):

סְלַחַהּ לְמַרְחָם מִשָּׁחַר^(א). חֲטָאִים זָכָה לְהַצְחָר.

לחלבין.

כינוי לכלל ישראל

קִבְצָם לְמָקוֹם הַמְּבַחֵר. אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר (דניאל ט יט):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקַדְתָּ יִצְחָק. וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמָךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲרִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצָךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָח: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחַהּ יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאָּדִימוּ כְּתוֹלַע כִּצְמוֹר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחַח פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲזָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲזָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְינוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יֵינוּ וְהִגִּינוּ לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקִשִּׁי עָרַף לֹא־מַר לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

(א) לְמַרְחָם מִשָּׁחַר (תהלים קי ג). פירש"י מִרְחָם מִשָּׁחַר א"ל שֶׁהִכִּיר אֶת צוּרָאוֹ מִשְׁנַפֵּל מִן הַרְחֵם, כְּמוֹ מִשְׁלִין פִּירוֹת דָּדִי הַאֲרוּזָה צוּרָט וְאִיכָל דַּתִּי מִשְׁחִירִין. וְכַלְשׁוֹן הַפִּיטִינִים (רַחֵם שְׁחִירָת לִי"כ פִּיטוֹ אִיוֹמָה בַּחֲרָ) הוּא כִּינוֹי לְכָלל יִשְׂרָאֵל שְׁנֵא' בָּהֶם הַנְּשָׂאִים מִנֵּי רַחֵם (יִשְׁעִיה מו ג).

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מֵרֶדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מְשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵיֵנוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמְחָה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כַּחֲנוּ לְנִזְכָּרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מֵרֶדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשֹׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִמֶּרֶט מִמָּנוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁבְמָנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פֶּרֶק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֲהִינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כִּצְאֵן וְאַבְדָנוּ:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מֵרֶדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיֵנוּ עָרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָה אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֲהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחֲרָנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִחֲרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִחֲרָתֶם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשִׂאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְזֹיק לְעַד אֲפֹו כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹחַ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹחַ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּנוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵנוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי עֲוֹנֵתֵנוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתֵנוּ גְדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֶךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֲלֹת־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּלָה כְּחַטֵּאתֵינוּ. וְקִיָּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנָּה בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגְאֵס יְיָ וּבִקֵּשׁ אֶת־עֶזְרוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־חַטֵּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַמְּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָה צָמְאֵי חֶסֶדךָ תֹּאבֵי יִשְׁעֶךָ וְכִירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בִּנּוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתַפְאֶרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכוּרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֻׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׂוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחָסִיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֶצֶר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹכֵשׁ פְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:

עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁבָּב אִמְהוּת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר חֶבְרֹנָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
בְּכֶשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה
לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָה בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסִּידִים וְחַתָּמִימִים וְחַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָ רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
רַחֲמָנָא שִׁיבָה. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב:

רַחֵם וְחַנּוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מֵלֵךְ רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ
אֱלֹהֵינוּ תִּזְכֵּינִי וְאֵל־בְּחִמְתֶּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֶנִּי רָפְאֵנִי יְיָ כִּי
נִבְחַלְתִּי עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִמָּוֶתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֻׁשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ
תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיָבִי יִשְׁבּוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמְחִיָּה. מִסִּיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִסָּא לְבָאָהִי. עֲבָדָא דְמֶרְדִּי נָפַק בְּקוֹלָר. מְרִיה תָּאָב וְתַבְר
קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחַטִּינִן קַמְךָ. הָא רְוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרִינִן. עֲבָדְךָ אֲנִי
וּמֶרְדִּינִן קַמְךָ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוֹתָא. בְּמָטוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנַפְשִׁינִן. אֲסִי לְבָאָהִי דִּי יִתְקַף עָלַי. עַד דְּלֹא נִחָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

צוֹ תַחֲנֶה

פיוט זה מיוסד על הגמ' בחגיגה דף י"ב ע"ב שבעה (רקיעים הן) ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערכות וכו'.

שְׁעָרֵי שָׁמַיִם. בְּלוּלֵי אֵשׁ וּמִים.^(א)

(א) שמים בלולי אש ומים. בחגיגה (דף י"ב ע"א) מאי שמים וכו' אש ומים מלמד שהביאן הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע.

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים כְּמִנֵּין שָׁמַיִם^(א).

כגימטריא

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן יִפֹּת פְּעָמִים^(ב).

לתפילת ישראל.

וְתַעַל תִּפְלָתָם לֹא הַשָּׁמַיִם:

שְׁעָרֵי רָקִיעַ. בּוֹ מְאוֹרוֹת הַתְּקִיעַ^(ג).

תקע.

וּמִמֶּנּוּ זֹרְחִים בְּמִקְוָמָם לְהַשְׁקִיעַ.

המאורות זורחים מתוך הרקיע ושוקעים חזרה למקומם ברקיע.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן יָם לְמוֹ הַבְּקִיעַ.

ישראל שבקע להם ה' את הים.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רָקִיעַ:

שוכן

שְׁעָרֵי וִילּוֹן^(ד). נִכְנָם וַיּוֹצֵא בְּגָלְלוֹן.

שהקב"ה מותח כל יום ושוב גוללו.

וּמִחֲדָשׁ בְּכָל־יּוֹם מִפְתָּחֵי חֵלּוֹן.

ומחדש בו פתחי חלונות השמים.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן מִצְבָּתָהּ בְּאֵלּוֹן^(ה).

שארית ישראל.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רוּם מְלֹן:

ה' השוכן ולן בשמי מרום:

שְׁעָרֵי שְׁחָקִים. שְׁבוּ רַחֲמִים שׁוֹחֲקִים^(ו).

עוֹמְדוֹת וְטוֹחֲנוֹת מִן לְצַדִּיקִים.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן זְרוּיִים בְּמִרְחָקִים.

ישראל המפוזרים

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים:

(א) שלוש מאות ותשעים כמנין שמים. במס' לרך ארץ רצה סוף פ"ב והוא שוכן בג' מאות ותשעים רקיעים. והר"ה פירש ש"ל שערס או חלונות יש בשמים.

(ב) יפת פעמים. כנסת ישראל, בחגיגה (דף ג' ע"א) מוה"פ פ'עמ"ד בנעלים בתנ"ך כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל.

(ג) בו מאורות התקיע. בחגיגה (דף י"ב ע"ב) רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועים.

(ד) וילון. בגמ' (סס) וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר הַנּוֹטָה בְּדֶק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחֵם בְּאֵהָל לְשָׁבֶת.

(ה) מצבתה באלון. לה"כ (ישעיה ו' יג) וְשָׁבָה וְהִיטָה לְבָעֵר בְּאֵלָה וּבְאֵלּוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצְבָּתָה בָּם זָרַע קֶדֶשׁ מִצְבָּתָהּ, פי' המסיל את ישראל לעץ האלון שעליו נושאים בחורף, אף ישראל מתו הרבה מהם בלילות.

(ו) שחקים שבו ריחים שוחקים. בגמ' (סס) שחקים שבו ריחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר וַיִּצְו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתַח וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַלָּאֵל וּגו'.

שְׁעָרֵי הַזְבוּל^(א). שָׁבוּ מִזִּבְחַ סְבוּל.

נסמך.

וְהַשָּׂר מִקְטִיר עָלָיו בְּכִרְבוּל^(ב).

והמלאך מיכאל מקטיר עליו כמו כהן לבוש בבגדי כהונה.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן נִדְחָקִים בְּחִבּוּל.

ישראל הלחוצים ונחבלים.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי יֹשֵׁב לַמְּבוּל:

פני ה' שישב על כסאו בזמן המבול:

שְׁעָרֵי מַעוֹן^(ג). בּוּ מִשׁוֹרְרִים יִשְׁעוֹן.

שם עומדים המלאכים, אומרים שירה ומתפללים.

וּבֵיזֶם הֵם חָשִׁים לְסָגֵל עִם יִשְׁמַעוֹן.

שותקים ושומעים לתפילתם ולתורתם של ישראל עם סגולה.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן נִמְרָרִים מִלְּעוֹן.

ישראל המרים כלענה מחמת גלותם.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רוּם מַעוֹן:

שְׁעָרֵי מָכוֹן^(ד). שָׁבוּ שְׁלָגִים יִתְבוֹן.

שם ה' מכין את השלג.

וּמַעֲרַת קִיטּוֹר וְסַעַר בּוּ יִשְׁבוֹן.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן לְעַם לְבוּ נָכוֹן.

וְתַעַל תִּפְלָתָם פָּנֵי דָר רוּם מָכוֹן:

שְׁעָרֵי עֲרֻבוֹת^(ה). בּוּ בְּרָכוֹת רַבּוֹת.

וּגְנוּזֵי צִדְקָה וְחֶסֶד וְכָל-טוֹבוֹת.

הַפֶּתַח לַחֲנוּן בְּנֵי שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת.

וְתַעַל תִּפְלָתָם בְּפָנֵי רוֹכֵב עֲרֻבוֹת:

מִכְנִיִּי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינִי לְפָנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעִי תְּפִלָּה הַשְׁמִיעוּ
תְּפִלָּתִנִּי לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתִנִּי לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מִכְנִיִּי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמָעוֹתִינִי לְפָנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדָמָעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ

(א) הזבול. בגמ' (שם) זבול שבו ירושלים וציהמ"ק ומזבח צנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.

(ב) בכרבוול. בגדים כמו שגא' (דה"א טו כז) וְדָוִד מְכַרְפֵּל בְּמַעֲיָל בּוֹץ.

(ג) מעוֹן. בגמ' (שם) מעוֹן שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה כלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל.

(ד) מכון. בגמ' (שם) מכון שבו אולנות שלג כו' וסערה ומערה של קיטור.

(ה) ערבות. בגמ' (שם) ערבות שבו לך משפט וצדקה גנזי חיים וגנזי שלום וגנזי ברכה ונשמטן של לדיקים ורוחות ונשמטן שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים.

וְהִרְבוּ תַּחֲנוּנָהּ וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ
תְּזַכֵּנוּ וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפֶר: יִזְכֹּר אֶהְבְּתֶם וַיְחַיֶּה זֶרַעַם שְׁלֹא תֵאבֹד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁית צִדְקָךָ וְעֶמְדָּה:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְנֵנִי כְּעֶבְדְּךָ דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׂוֹכָא
שְׂרִינִי. מְרִירָן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָה עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְנֵנִי כְּכָר שְׂבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׂבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֶמְדָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבִתְחַנּוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין
וּבְעִיטִין. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קֶמֶד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲזִמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשַׁלְשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוָלָם
הָפַח: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁינִים מִהֵרָ
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מָאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שְׂבַעֲנוּ בָּזוּ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֵפֶר אֲנָחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵי־כָּר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶנְזָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַתְּבָרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמָהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְיִן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום חמישי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיֹתִי

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאָוֵן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדָּבָר
וּמַה־נִּצְטָטָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יִבְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בַתּוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בַתְּהִלָּה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֵינוּ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵיתֵינוּ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֵינוּ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ וְכָל־קֶרְבִי אֹתֵנוּ שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתֶּךָ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְיָ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֶאָה בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֹתֵנוּ שְׁמֹךְ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתְּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵנוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בַּחֲדָר־תְּקֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתְּךָ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
 לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
 ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
 זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בכני
 אלים: א נערך בסוד קדשים רבה, ונורא על כל סביביו: יי אהי צבאות
 מירמך חסין יה ואמונתך סביבותך: מירמך באלם יי מי פמכה נאך
 בקדש נורא תהלת עשה פלא: מירמך נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא תחזיק לעד אפוי ביהפין חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
 ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מכון בסאך חסד
 ואמת יקדמו פניו: לך יום אהלך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
 אהלך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף
 אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
 בעוז ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
 נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
 מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
 הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
 למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
 רחום וחנון שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים:

צח פתיחה ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה ברבי יצחק הוא רש"י^(א)

פיוט זה מיוסד על מדרש תהלים (ט) שבעה דברים קדמו לעולם אלפיים שנה, התורה, וכסא הכבוד, וגן עדן, וגיהנם, ומשוכה ובית
 המקדש של מעלה, ושם משיח, ואנה היתה התורה כתובה, באש שחורה על אש לבנה ומונחת על דרכו של הקב"ה והקצ"ה יושב על
 כסא הכבוד וכו' וגן עדן מימניו של הקב"ה, וגיהנם משמאלו, ובית המקדש מתוקן לפניו, ושם משיח חקוק על אבן יקרה על גבי
 המזבח וגו' אלפיים שנה קדמו אלו עם התורה לברייתו של עולם, שנאמר ואהיה אצלך אמן ואהיה שעשעים יום יום ויומו של
 הקב"ה אלף שנים. ע"כ דברי המדרש וכדברים האלה גם בפסחים דף נ"ד ע"א.

אז טרם נמתחו נבלי שכבים^(ב).

העננים.

בארץ עד לא דבקו רגבים.

גרעיני העפר זה לזה להיות ליבשה.

נבך, שבעה דברים היו מגבבים.

אצלך שבעה דברים היו אסופים.

דת וכם ורמית בנים שובבים.

תורה, כיסא הכבוד, ותשובה, תרופה לחוטאים.

הוד גן עדן ועלק^(ג) הבהבים.

גן עדן וגיהנם.

(א) רש"י חיבר סימנים צח וקט.

(ב) נבלי שכבים. ע"ש הפ' (איוז לח לו) ונבלי שמים מי ישביב, פי' מי מוריד ארצה את מי העננים, המשולים לנודות.

(ג) עלק. ל' עלוקה (משלי ל טו) פירש"י שאלו. ובתוס' ע"ז דף י"ז ע"א ד"ה לעלוקה, לפי הפשט היינו גיהנם.

וּמְקוֹם בְּפֶרֶה עַל יַד מְקַרְיָבִים.

ובית המקדש.

זֶהר שֵׁם יִנּוֹן מְחַלֵּל מַחֲוָבִים^(א).

ושמו המזהיר של משיח, הסובל ומתעכב מחמת עוונותינו.

חֲבָרוּ אֲלֵפִים קָדָם בְּרִית יְשׁוּבִים.

נבראו אלפיים שנה לפני בריאת העולם.

מְכֻסִּים עַל־רְקִיעַ בּוֹטִים^(ב) בְּשָׂבִיבִים.

מסודרים בשמים ומאירים כניצוצות.

יְעוּדִים וּמְשׁוֹרְרִים פָּנֵי יוֹשֵׁב הַפְּרוּבִים.

נאספים ושרים לפני הקב"ה.

כִּסֵּא הָיָה מִנַּח בָּרְקִיעַ בִּיצוּבִים.

בקביעות.

לְמוֹשֵׁב מֶלֶךְ נוֹרָא עַל־סָבִיבִים.

על המלאכים והצדיקים העומדים סביבו.

מִיָּמִינוּ אֵשׁ דֵּת חֲקוּקָה בְּכַתָּבִים.

התורה

נְתוּנָה עַל־בְּרָכּוֹ בְּשַׁעֲשׁוּעַ אֲהָבִים.

כמו ילד האהוב על אביו.

סְדוּר עַל־הַדְּרוֹם גֵּן רְטוּבִים.

נמצא בימינו של הקב"ה גן עדן.

עָרוֹף עַל־הַצָּפוֹן תַּפְּת^(ג) שְׁלֵהָבִים.

ובשמאלו, גהינום.

פָּנֵי הַמְּזֻרָח יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה בְּמַחְצֵבִים.

ולפניו ירושלים הבנויה באבני מחצב.

צָפוֹן בְּתוֹכָהּ מְקַדֵּשׁ אֵי בִישׁוּבִים^(ד).

נמצא בתוכה בית המקדש, שכינת ה' בארץ.

קְבוּעַ בְּאַמְצַע מְזִבַּח פְּפוּר חֵיבִים.

רְבוּצָה עָלָיו אֶבֶן שְׁתֵּית חֲטוּבִים^(ה).

ועל המזבח אבן השתיה, שממנה הושתתו כל הברואים.

שֵׁם יִנּוֹן עָלֶיהָ חֲקוּק בְּמַכְתָּבִים.

ושם משיח חקוק עליה.

(א) יִנּוֹן. שמו של משיח (סנהדרין דף כ"ח ע"ב). מְחַלֵּל מַחֲוָבִים. כ"ס וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעָנָה, (מל' היל' פיוֹלָדָה) ובמלך המשיח מדבר (רות רבה ה' ו, רש"י על סנהדרין דף כ"ח ע"א, וכן בת"י על ישעיה נב יג ואילך).

(ב) בּוֹטִים. בוטיטי לנורא (ב"מ דף פ"ה ע"ב) פירש"י נִירוֹתָה.

(ג) עַל־הַצָּפוֹן. במדרש גהינם משמאל, ולפון נקרא שמאל (רש"י ות"י איוז כג ט). תַּפְּת. צפסחים (דף נ"ד ע"א) גיהנם דכתיב (ישעיהו ל לג) בִּי־עָרוֹף מְאֻתָּמוֹל תַּפְּתָהּ, ופירש"י מְאֻתָּמוֹל. קודם לעולם. תַּפְּתָהּ. שכל המתפתה ביצרו נופל סס, ונאמר (ירמיה ז לא) הַתַּפְּתָה אֲשֶׁר בָּגִיָּא בְּיָהֳנָם.

(ד) מְקַדֵּשׁ אֵי בִישׁוּבִים. לכא' ק' שהרי לפי המדרש שהבאתי, מדובר בבית המקדש שלמעלה, ואולי כוונתו שביית המקדש שלמעלה הוא יהיה ביהמ"ק השלישי.

(ה) חֲטוּבִים. פי' תיקון, כמו מְחַטְבוֹת (תהלים קמד יב), פי' מתוקנות, שכל מה שתיקן הקב"ה מיוסד על אותה אבן. והפייטן מפרש כי האבן היקרה האמורה במדרש תהלים היא אבן השתיה.

תֹּאֵר שֵׁם הַמְּפֹרֵשׁ בְּתוֹוֵי גְלוּבִים.

וגם שם המפורש כתוב וחרוט עליה.

שָׁמָּה בַּתְּנוּךְ לִפְנֵי מַזִּיב מַשְׁאֲבִים.

באמצע לפני ה' שהוא מוריד מטר.

לִוּוֵי תְּשׁוּבָה אֶרֶךְ לַנְּדֻיִם וְכוּאַבִּים.

נמצאת התשובה, תרופה לכואבים.

מַעֲתֶדֶת לְכַבּוֹם צוּאִים וּלְהַלְבִּישׁ מוּטָבִים^(א).

עתידה לכבס עבירות בגדים נקיים.

הֵרַק שָׁמֶן הַטּוֹב עַל רֹאשׁ שָׁבִים.

בֵּכֶן אֶתְּנוּ לָךְ עֲלָמִים וְשָׁבִים.

צעירים וזקנים.

רַחֵץ מִצֶּחֶן וְהַשְׁלִיךְ טָמוֹם סְאָבִים.

להתרחץ מטינוף ולהשליך טמטום הלב וטומאה.

בְּתַפְלָה נִקְדָּמָךְ בָּנִים שׁוֹבְבִים.

יוֹם יוֹם לְדָרְשֶׁךְ בְּפִיץ נִיבִים.

באמרי פינו.

יַחֲשִׁבוּ אֲמָרֵינוּ כְּהַקְטֵר דָּמִים וַחֲלָבִים.

צַפְצוּפֵנוּ יִקְבַּל כְּפֶסוּגִי^(ב) פָּרִים וּכְשָׁבִים.

דברינו יתקבלו כנתחי הקרבנות.

חֲטָאֵינוּ הַצִּלָּל בְּקֶרֶקַע נְטִפֵי מְרֻזִּים.

השלך חטאינו במצולה ובקרקעית חים.

קָרְבָנוּ אֵלֶיךָ בְּרַבָּבוֹת רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ כְּמוֹתֵינוּ וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתְּהָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמְסִיר חַטָּאת יִרְאֵיו פּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקַדֵּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּהָ הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲזָן כְּבוֹדְךָ עַל הָרָם סִינֵי וְהִרְאִיתָ דְרָכֶיךָ טוֹבָה לְמֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֶרְחוֹת חֲסִדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֶתְּהָ יְיָ רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְפֵּה לְהִיטִיב וּמְנַהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כָּלֹּ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן בְּתוֹב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֶחֱזֹן וְרַחֲמֵתִי אֶת־אֲשֶׁר אֶרְחֹם:

יְיָ אֶרֶךְ אַפִּים אֶתְּהָ. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֶרַע יִדְיֶיךָ: תִּפְּנֹן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתְּהָ הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדֵם. בְּחוֹדַעַתָּ לַעֲנֵנוּ מְקַדֵּם:

(א) ולהלביש מוטבים. קבלת התשובה נמשלה ללבישת בגדים חדשים ונקיים (זכריה ג).

(ב) כפסוגי פרים. ויביתר אתם (בראשית טו י) ת"א ופסג יתרון.

מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל בנפיק נחסה ונתלונן. ביום וירד
 יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. ביום ויתיב עמו שם: תאזין שועתנו
 ותקשיב מנו מאמר. ביום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנן ארך אפים ורחסד ואמת: נצר
 חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
 סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
 ורחסד לכל־קראיך:

ועתה יגדל־נא כח אדני באשר דברת לאמר:
 יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחייכון
 וביומיוכון ובחיי דכל־בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה
 דקדשא בריך הוא לעלא מן־כל־ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא ואמרו אמן:

מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן שחקים: מה־נאמר
 לפניך יי אֱלֹהֵינו מה־נדבר ומה־נצטדק: למען־שמך יי וסלחת לעוננו כי
 רבי־הוא: אֱלֹהֵינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונינו: אין לנו פה להשיב ולא
 מצח להרים ראש: כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים:
 כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר: ידענו יי רשענו עון אבותינו
 כי חטאנו לך: ידענו כי חטאנו ואין מי יעמד בעדנו שמך הגדול יעמד־לנו
 בעת צרה: ידענו כי אין בנו מעשים, צדקה עשה עמנו למען שמך: לא
 כחטאינו תעשה־לנו ולא כעונותינו תגמל עלינו: כי כגבה השמים על־הארץ
 כן הגבר חסדך עלינו: כרחק מזרח מפערב כן תרחיק מפנו את־פשעינו:
 כרחם אב על־בנים כן תרחם יי עלינו: לאדני אֱלֹהֵינו הרחמים והסלחות כי
 מרדנו בו: וסלחת לעמך אשר חטאו־לך ולכל־פשעיהם אשר פשעו־בך ונתתם
 לרחמים לפני שביהם ורחמים: ואתה תשמע במקום שבתך מן־השמים
 ושמעת וסלחת: סלח־נא לעון העם הזה כגדל חסדך ובאשר נשאתה לעם הזה
 ממצרים ועד־הנה: ושם נאמר. ויאמר יי סלחתי כדברך: הטה אֱלֹהֵי אֲזַנְךָ ושמע
 פקח עיניך וראה שממתינו והעיר אשר־נקרא שמך עליה כי לא על־צדקתינו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמע אדני סלח
 אדני תקשיבה ועשה אלת־אחר למענך אֱלֹהֵי כִּי־שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

צט ע"ס א"ב וכסוף חתום בנימין (בר זרח) וסופי המאמרים ע"פ ל"ה דרשו יי (ישעיה נה)

אֱלֹהֵינו וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינו

אָנוּשׁ בַּמָּה יִצְדָק בְּיוֹם דִּין לְפָנֶי בּוֹרְאוֹ.

בַּמָּה יִקְדָּם וּבַמָּה יִזְכֶּה לְעֲמוּד לְכָלֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ^(א).

ולסבול

גִּירוּ לָכֶם מִמֶּנּוּ וּפְתָחוּ מִמּוֹרָאוֹ.

ל' פחד

דְּרָשׁוּ יְיָ בְּהַמָּצְאוֹ:

דּוֹמָה עַד לֹא יִשְׁכּוֹן יִצִּיר וְלִפְנֵי שַׁחַת קָרוֹב.

כל עוד האדם חי - דומה ושחת כינויים למוות

הַבָּאת תַּחֲנוּן וְסֹדֶר תַּפְלָה לְיוֹצְרוֹ יַעֲרוֹךְ לָרֹב.

וְשִׁיחַ נֶאֱקָתְנוּ לָכֵן לְפָנָיו יַעֲרוֹב.

יהיה ערב.

קִרְאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב:

זָכִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁפְּרָה וְלֵב נִדְּכָה נִיחָחִי נִסְכּוֹ.

חֲפָצוֹ אֵין בְּכָלִיל וְלֹא בְּתַמּוּרַת עֶרְבּוֹ.

בקרוב ולא בנדריים וערכין.

מְהֵרָלֵב אוֹהֵב וְהִזְהִיר עֲלֵי־תְשׁוּבַת נִדְכּוֹ.

על התשובה ושבירת היצר.

יַעֲזֹב רָשָׁע דְּרָבּוֹ:

יִתְכַּנּוּ דְרָכֵי נִלּוּז^(ב) וְיִתְיַשְּׁרוּ עֲלִילוֹתָיו.

על הרשע ליישר דרכיו ומעשיו.

כָּלָה פֶּן־יִחַרֶץ^(ג) עָלָיו וְיִתְחַזְקוּ מוֹסְרוֹתָיו.

פן ייגזר עליו כיליון ויתחזקו עליו יתדות העול.

לֹא יַחֲפֹץ בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּעֲזָבוֹ תוֹעֲבוֹתָיו.

וְאִישׁ אֶזְנוֹ מִחֲשַׁבְתּוֹ:

מַעֲזוֹ וּמִשְׁגָּב וְחֲבוּי לְחוּסָהוּ.

ה' הוא מפלט חזק ומחבוא למי שחוסה בו.

נִזְרָא מֵאֵד מִי יִכְלֹלָהוּ וּמוֹרָה אֵין בְּמוֹתוֹ^(ד).

מי יוכל לסבול את דינו

סְלִיחָה וְתַחֲנוּן כָּל־אִישׁ יִבְקֹשׁ בְּעֵדָהוּ.

(א) לְעֲמוּד לְכָלֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ. וְיָמִי מְכַלְכֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ וְיָמִי הָעֹמֵד בְּהִרְאֻתוֹ (מל"א ג' ז'), ופירש הרד"ק

מִי יִהְיֶה סוֹבֵל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ, וְהַפִּיטוֹן מִתְכוּוֹן לְיוֹם הַכִּיפּוּרִים כ"ט בְּמִדְרַשׁ (תנחומא פר' וישלח) בִּי־גְדוּל

יּוֹסֵדוֹ וְנִזְרָא מֵאֵד וְיָכִילָנוּ זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁבּוֹ סִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים נִחְתָּמִים.

(ב) נִלּוּז (משלי יד ז'). עָקוֹס, מוֹטָה מִן הַדֶּךְ.

(ג) כָּלָה פֶּן יִחַרֶץ עָלָיו. לַה"פ (ישעיה י כג) כִּי כָלָה וְנִחַרְצָהּ, פִּי בְּמַלְוֶה נִגְזָרָה וְנִחְתָּכָה.

(ד) וּמוֹרָה אֵין בְּמוֹתוֹ. בְּמִדְרַשׁ (שמות כ"ב יז א') מִי כְּמוֹהוּ מוֹרָה, שֶׁהוּא מוֹרָה דְּכַךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.

וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ וַיִּרְחֲמֵהוּ:

עֹנָה מִמִּצַּר קוֹרְאִיו וּלְתַאֲלָתָם^(א) תְּרוּפָה מִמֶּהָר לְשָׁלוֹחַ.

לייסוריהם

הֶוְנָה לְעֲנוּת עָנִי, תִּפְלָתוֹ בֶּל לְשַׁקֵּץ וּלְאַלּוֹחַ.

אלה לשון מילוס

צַעֲרוֹק נִצְעַק מִבָּאֵב לֵב וְנִסְגָּוֹד וְנִפְלֹחַ.

ונשתחווה ונתפלל בעבודה שבלב.

אֶל־אֱלֹהֵינוּ בִּי־רֶבֶה לְסִלּוֹחַ:

קָחֵנוּ דְּבָרִים וְאַתָּנוּ נִכְחָךְ.

לפניך.

רְצוֹת שְׁלוֹמֵנוּ בְּעַד נִיחָחֶיךָ.

ורצה תפילותינו כאילו הקרבנו קרבנות.

שִׁפְךָ הַבִּטְחָתְנוּ עַל יְדֵי שְׁלוּחֶךָ.

הושע הנביא:

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

תְּשׁוּבָב יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל תֵּאֱסֹף עֲדֶיךָ.

תשיב

תִּקְבֵּל תְּשׁוּבָתְנוּ בְּנִיסַת^(ב) הוֹדְךָ.

כי אנחנו כנסת ישראל שבה אתה מתפאר.

בָּנוּ יֵאֱמֵן מִנְהַג רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ.

יתקיים

שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהַנָּחִם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) לתאלתם. לה"כ תאֲלָתָךְ לָהֶם (איכה ד סה) ופי' חזן עזרא ל' אלה וקללה. וי"מ ל' טיפשות כמו אֲשֶׁר
אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ (במדבר יב יא). נ"א וּלְתַאֲלָתָם. ל' כרה (ת"א וא"ע שמות יח ח).

(ב) כניסת הודך. נ"א בְּנִיסַת הוֹדְךָ, פי' כפי שאתה רגיל.

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהֶיךָ יְיָ שׁוּעֵנו
וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדָּמָךְ: אֱלֹהֶיךָ יְיָ נַפְשֵׁנוּ נִשָּׂא: אֱלֹהֶיךָ נִשְׁאֲנוּ
אֶת־עֵינֵינוּ הַיֹּשְׁבִי בַשָּׁמַיִם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֲמוּנָתָם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ מֵעַם יְיָ עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ כִּי־יֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ק על סדר א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו בעלי ה' ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִפֹּם הוֹד בְּבוּדָה נִאֲלָמָה דְּבִרְנִית^(א).

גלה כבוד מישאל, והם שותקים.

בִּשְׁפָל יִשְׁכָּה, הַתְּשָׁה, נַחֲלָשָׁה גְּבִרְתָּנִית.

גַּם סוּגָה נִוּגָה נְסוּגָה אַחֲוָרְנִית.

כנסת ישראל כלואה, נאנחת, והולכת אחורה.

דָּלָה אֲמִלְלָה לְוִיָּה אֲהֲרֹנִית עִירְנִית^(ב):

דלים ואומללים, לויים, כהנים וישראלים:

הֶחֱלָה זָלָה חֲלָה וְכִשּׁוּמָה פְּרוּעָה.

כנסת ישראל המשובחת זוללה, ופרעו ראשה כסוטה.

וְנִזְרִית כְּמוֹ דָּוָה^(ג) וְנִטְמָאת בְּצָרוּעָה.

מאוסה כמו נידה וטמאה כמצורעת.

זָרָה נִזְרָה חֲלָל וּפְרוּזִין גְּרוּעָה.

זר ונזר שניהם לשון כתר וחדלו לגור בערי הפרזות מפחד אויב.

חֲזָרָה וְנִתְפָּזָרָה בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה:

הסתובבה

טָלְאִיךָ, בְּרַעַשׁ וּבְרָגָז, טָמֵא יִגְמָא.

רוצה לבלוע אותם.

יַחְרוֹק יַעְרוֹק^(ד) רָעַב, וְשִׂאף צָמָא.

חורק שיניו נגד ישראל הרעבים ורודף אותם, ורוצה לבלוע את ישראל הצמאים.

כַּח גְּבוּרְתְּךָ אִפּוּא יוֹדַע וּבִפְהָ.

ובמה אפוא יודע כוחך.

(א) דברנית. יש מפרשים, שהיתה מדברת והיו מקשיבים לקולה, וי"מ מנהיגה.

(ב) עירנית. היושבים בערי ישראל.

(ג) וְנִזְרִית כְּמוֹ דָּוָה. תִּנְוָרָם כְּמוֹ דָּוָה (ישעיה ל כב) פירש"י יהיו מאוסים בעיניך כנידה.

(ד) יַחְרוֹק. ירדוף כמו שפירש"י (איוב ל יז) עֲרָקִי, כודפי.

לְשׁוֹלָחִים זְמוּרוֹת אֶף^(א) כָּמָה וְכָמָה:

נגד הרשעים המגשישים לפניך ריח רע במקום קטורת כבר הרבה שנים:

מִמֶּשֶׁל רַב לַפָּרֵב לָמָּה תִּחְלָט.

למה ניתנה ממשלה גדולה לאורך זמן, לעשו המסרב בציווי ה'.

נָבַל בְּנָדִיב וְכִילִי בְּשׁוֹעַ שְׁלָט.

ולמה הרשעים שולטים על הצדיקים והרמאים על הנכבדים.

סִבְרוּ עָלֶיךָ נִקְרָא וּבְשִׁמְךָ יִמְלָט.

אתה תקוותם של ישראל

עֶזְרֵךְ הָיָה תִּהְיֶה מְשֻׁגָּב וּמִפְּלָט:

פִּנָּה לְתַפְלַת הָעֶרְעָר וְלוֹ הָעֵתֶר.

ישראל הבודדים והעזובים

צַחֲזָן וְיִתֵּר וְכַתֵּם כַּיֵּם כְּבִנְתָּר^(ב).

וותר על חובם

קוֹחַ תִּפְקַח בְּנֵי תִּמּוֹתָהּ וְהוֹתֵר.

הוצא משביה את ישראל הנהרגים עליך ותן להם שארית.

רוֹמֵם קוֹמֵם שְׁמֵם^(ג) לְטוֹבָה לְהוֹתֵר:

שֵׁבֶט מְלִבֵּט מְחַבֵּט גִּדְעַ וְשִׁבּוֹר.

שבור את המקל המכה אותנו.

תָּעִיר קִנְאָה תָּרִיעַ וְתִצְרִיחַ כְּגִבּוֹר.

תעורר את קנאתך, תרים את קולך נגד אויביך, כמו שעושים הגיבורים בקרב.

אוֹבְדוֹת נִכְחָדוֹת תִּכְסּוּף וְתֶאֱסוּף וְתִצְבּוֹר.

את צאנך האובדות והנכחדות תחבב,

לְקַבֵּץ לְרַבֵּץ לְדָלוֹת לְהַעֲלוֹת מִבּוֹר:

ליישב אותם במקום מרעה

יְשׁוּעָה תִּקְרָא וְתַחֲיֵשׁ וְתִשִּׁית חַל וְחִמּוֹת^(ד).

חל חומה קטנה

ותמהר

הַשִּׁפֵּל גְּבוּהִים, הַמֶּדָּה רְאִשֵּׁי הַקּוֹמוֹת.

הַמֶּדָּה

בּוֹטְחֶיךָ לְנוֹחֶיךָ הָשֵׁב בְּפִקְדֵי נַחֲמוֹת.

ישראל הבוטחים בך הָשֵׁב לירושלים מנוחתך כאשר תזכור לנחם אותם.

רוֹדִים הַמַּגְדִּילִים יִלְבְּשׁוּ בִּשְׂתֵי וּבְלָמוֹת:

הרשעים ששלטו עליהם ייכלמו:

(א) לשולחים זמורות אף (יחזקאל ח יז). כנראה היתה ע"ז שעובדיה לקחו זמורת גפן או עץ אחר וקירבו לאפס. אבל ייתכן שהפייטן מרמז לקטורת הסמים שמקטירים הגוֹלָרִים, וכן פירשתי. ובאגדה דרשוהו כלפי מה שעשו עמלק (פסיקתא דר"כ בוצער, דף כ"ז ע"ב, במדב"ר פר' י"ג, ילקוט יחזקאל רמז שמ"ח ועוד) וייתכן שזאת כוונתו גם כאן.

(ב) וכתם כבם כבנתר. פי אִם־תִּכְבְּסִי בְּנִתָר (ירמיה ב כז). פירש"י אדמה שחפין ושפין בה את הבגדים.

(ג) שְׁמֵם. נ"א שְׁמֵם, פי בית המקדש שהוא עכשיו שָׁמֵם.

(ד) חַל (איכה ב ח). חומה נמוכה; נראה כי נקרא כך ע"ש שאנשי הצבא עומדים עליו כדי להלחם באויבים הנצים על העיר.

שְׁמוֹר מִלֵּט עֲבָדֶיךָ, יְדִידֶיךָ הַצֵּלָה.

חֵישׁ זְמַן, קָרֵב פְּדוּתָם וְתִשְׁלַח.

תשלח אותם חופשי.

מהר זמן הגאולה

מִחַל לָנוּ אֲבִינוּ, חֲטָאֵינוּ סִלָּה.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלָּח:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תַּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֹּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלָּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל
שְׁמוֹר שְׁאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ יְמִחוֹן וַיִּדְּיו תַרְפִּינָה: כִּי
לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי: כִּי אִם־הוֹנָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסִדָּיו: כִּי־הוּא יָדַע
יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפַר אֲנַחְנוּ: כִּי־הוּא יָדַע מִתִּי־שׁוּא וַיִּרְאֵנוּ וְלֹא
יִתְבּוֹנֵן^(א): כִּי־בֹו יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קֹדֶשׁוֹ בְּטַחְנוּ: יְהִי־חֲסִדֶּךָ יְיָ עָלֵינוּ
בְּאִשֶּׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹד בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְתָּ אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹד:

קא ע"ס א"ב וכל צתיו של שש שש חזנים וצסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

תפילה זו נתקנה להיאמר על ידי ש"ץ ומדבר על חסדנות הש"ץ אשר הוקם סרסור בין הקב"ה לישראל ומבקש ממנו ית' לקבל את תפילתו, למדות שאינו ראוי לכך.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִיכָכָה אֶפְצֶה־פֶּה וְאֵיךְ אֶרִים עֵינַי.

אדבר בפי

(א) כִּי הוּא יָדַע מִתִּי־שׁוּא (איוב יא יא). ת"י גברי שיקרא. וירא און. ידועים לו עוונותינו. ולא יתבונן. ומאריך אפו ועושה עמנו כמי שלא ראה אולי ישובו (ע"פ פירש"י).

בִּי אֵין מַעַשׂ וּבִידֵי זְכוּת אֵין.

מעשה

נְעִיתִי, הִיִּיתִי כְּשָׁפוֹר וּכְגֶבֶר עָבְרוּ יַיִן.

יללתי

דְּמִיתִי לְגִבּוֹר שְׁאֵין בְּיָדוֹ כְּלִי זַיִן:

הִתְחַרְד לֵב דֵּל, וְחָדַל הַהוֹקֵם סְרָסוֹר.

רעד ליבי, הדל ממעשים טובים, ושייץ שהוא סרסור בין הקב"ה לישראל חסר זכויות.

וּמַה־יִּפְעַר נִבְעַר מִדַּעַת וּמִבֵּין חָסוֹר.

ואידך יפתח פיו בתפילה מי שאין בו דעת וחסר בינה.

זִדּוֹנוֹ בְּחִבּוֹ טָמוּן וְאֵין בְּקֶרְבוֹ אָסוֹר.

קשור.

בקרבו

חֹטֵא רַב מְרִי בְּיַד מְנוּל מָסוֹר:

המרבה למרוד והמסור ביד יצרו הרע:

טֹרַד לֵב נִבְּזָה הֶלְזָה הֶבֶא לְבִקֵּשׁ.

לבי מוטרד ובזוי, האם ראוי אני להתפלל.

יִשְׂרָאֵל הָעוֹה, תּוֹכַחֲת קֶץ, פֶּתִלְתּוֹל וְעֵקֶשׁ.

מעוות

כְּשֵׁל בְּרַכּוֹ וְאַשְׁמָתוֹ וְצַחֲנָתוֹ לוֹ לְמוֹקֵשׁ.

ברכיו כושלות, והוא נלכד בחטאותיו וטומאותיו.

לְבוֹ אֵין חוֹרֵשׁ, בְּפַעַל כְּפִיו נֹקֵשׁ:

לבו חושב מחשבות רעות, והוא נלכד במעשיו הרעים:

מַעַן טַעַן בְּפִי־צָה לְהָשִׁיב מָה אָמָצָא.

איך אמצא תשובות וטענות. פילה פי' ליכור

נִתְעַבְּתִי וְנִאֲלַחֲתִי כִּי מָלֵאתִי דְּפִי וְשִׁמְצָה.

וחרפה.

נאלחתי לשון זיהום

סִפְק מִיָּמִי לֹא נֶאֱמָנוּ כְּאַכְזָב מוֹצָא.

דמעותי אינן אמיתיות אלא כוזבות, כמי מעין מלוח המאכזבים את הצמא.

עֲצָרוֹתִי אֵין וּמִרְמָה וְצוּמוֹתִי לָרִיב וּמִצָּה:

מאה ומריבה ענין אחד

אסיפותי

פֶּשַׁע מִחָה, וְעוֹן שָׂא, וְאַשָּׁם כִּפָּר.

צַעֲקָתִי מִצָּרָה לִי נִכְלָם בּוֹשׁ וְחָפָר.

בושה וחפירה ענין אחד

קֶצֶף שִׁפָּה, וְרָגֹז הַנֶּחַח, וְכַעַם הַפָּר.

רִצָּה מִרְצָה וּמִחֻבָּב וְעֶרְבָב גּוֹמֵץ חוֹפֵר:

קבל ברצון את שייץ המחבב אותנו לפניך, ובלבל את המקטרג החופר בור להפילנו:

שְׂבִיטִי פְּלִיטִי יִשְׂרָאֵל הַכּוֹנֵן בְּלֵב נָכָר.

התכונו בלב טהור.

תָּם הַחֲזִיקוּ, תַּחַן הָפִיקוּ, נִשְׁקוּ-בָר.

הוציאו תפילה מפיכם, הצטיידו בטוהר לב.

אֶת-יְיָ בְּהַמָּצְאוֹ לְדֶרֶשׁוֹ חֵיל יִגְבֵּר.

כוח

לֹא-בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנוּת עֲנִי וְנִשְׁפָּר:

יוֹם יִשׁוּעָה וְעַת רָצוֹן אֶמְצָא לְפָנֶיךָ.

הִגּוֹן וְרֵאוֹי וְשָׁלֵם וְרָצוֹי אֶחָשֵׁב לְפָנֶיךָ.

בְּעֵמְדִי לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל בְּנֶיךָ.

רָצִיתִי אֶתְכֶם הַשְׁמִיעֵנִי, סִלַּחְתִּי נְתַבֶּשֶׁר מִמַּעֲוֹנֶךָ:

שִׁקְדוֹ נָא בְּנִי עֲלִיוֹן וּמְלוֹ קְשׁוֹת.

התמידו בתפילה ומולו ערלת לבבכם הקשה.

מִכְשׁוֹל הָרִימוּ, פָּנּוּ דָרְךָ, יִשְׁרוּ מַעַקְשׁוֹת.

את דרכיכם המעוותות.

עוֹן עֲזְבוּ וְהִתְוֹדוּ וְאַל תּוֹסִיפוּ לְהַקְשׁוֹת.

יִוָּדַע יֵשׁוּב וְנִחָם יִקַּח כְּבוֹשִׁים וּבִקְשׁוֹת^(ה):

היודע שיש בו עוון, ישוב ממנו ויתחרט, ויקח איתו דברי תוכחות ותפילות:

הַקְשִׁיבָה חֲנוּן חֲנוּן, הֶאֱזִינָה עֶרֶךְ שׁוֹעֲתִי.

תפילה

וְעָקִי רִצָּה, הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיֵּם לְקוֹל תְּחִנָּתִי.

קָרָאתִיךָ מִפִּצָּר, קָרַב אֵלַי וּלְכָה לִישׁוּעָתִי.

חֹשֶׁשׁ לְעֲזָרְתִּי אֲדָנִי תִשׁוּעָתִי:

מהר לעזור לי

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֲמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ אֶל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

(ה) כבושים. צפ"צ דתענית תנן הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין.

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: כָּרַחם אָב
עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחַם יְיָ עָלֵינוּ: אֶל־תֵּתֵן יְיָ מֵאֻזֵּי רָשָׁע וְזָמּוּ אֶל־תַּפֵּק
יְרוּמוֹ סֵלָה: אֶל־תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבָלָת מִים וְאֶל־תִּבְלַעְנוּ מְצוּלָה,
וְאֶל־תִּאֱטַר־עָלֵינוּ בָּאֵר פִּיָּה: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִחֵר
עֲנֵנוּ: בָּךְ בָּטְחוּ אֲבוֹתֵינוּ בָּטְחוּ וַתִּפְלֹטְמוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תַּפְלָךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

קב שלמונית ע"ס א"ב וכסוף חתום שלמה (הבבלי) בירבי יהודה יחיה וכל בתיו בעלי ה'
רזנים והבית האחרון מכל מאמר על פי לה"כ בלשון סליחה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אָב לְרַחֵם וְרַב סְלוּחַ, חוֹלֵל־תָּנוּ.

אתה בראת אותנו.

בְּנֵי בְרִית קָדֵשׁ וְלֹא חֲלָל־תָּנוּ^(א).

ולא החלפת אותנו בעם אחר.

גּוֹלִים וְאֵתָה בְּקָרְבָּנוּ^(ב) בְּאֲשֶׁר יַחֲלָתָנוּ.

כאשר הבטחת לנו.

אע"פ שגלינו

וְסִלַּחַת לַעֲוֵנוֹנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ^(א) (שמות לד ט):

ונהיה לך לנחלה:

דָּם וְגַעוּל תַּדִּיחַ וְדִין תִּאִיר.

תַּחֲטֵּא יַעֲלֶם וּבֹל יִמָּצֵא לַחֲבָאִיר⁽⁷⁾.

לכער אותנו.

וְעוֹן יִבְקֹשׁ וְאִיָּנוּ כְּנִמְתָּ לַחֲבָאִיר.

כמו שאמרת באר היטב.

כִּי אֶסְלַח לַאֲשֶׁר אֲשָׂאִיר (ירמיה נ יט):

זֶהֱם מְרַבֶּה וּפֶסֶק נִיחַח הַמְּמַלַּח.

טינוף חטאנינו מרובה ופסק ריח הקטורת שנא' בה ממולח (שמות ל לה).

(א) ולא חללתנו. לשון חילול מעשר שני, כמו שכתב רבנו בחיי ריש פרשת במדבר בשם המדרש, ומה שנסמכה
פרשה זו של חומש הפקודים לפרשת תמורה שלמעלה ללמדך מה הקצ"ה יחיד ואין תמורה וכו' כך לא ימיר
ישראל באומה אחרת וכו'.

(ב) גולים ואתה בקרבנו. במגילה (דף כ"ט ע"א) בכל מקום שגלו שכינה עמהם.

(ג) ונחלתנו. הפייטן מפרש כמו אור החיים ונחלתנו שלא יחליפם באומה אחרת אלא שיהיו לו נחלת עולם וכן
בתי' ללא תשלחנינא בעם אחרון.

(ד) לַחֲבָאִיר. ל' כאור הדבר (ירושלמי כתובות פ"ז ה"ו) פי' דבר מכוער.

חֲצִיצַת חֲפִיפַת לְכָלוֹךְ שְׁרִיץ הַלַּח^(א).

השרץ שאנחנו אוחזים בידנו מונע את טהרתנו.

טָהֳרַת טְבִילַת צָנוֹר מִימִיךָ יִקְלַח.

טטהרנו, תטבילנו ותשטפנו בצינור מים טהורים.

בִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֶלַח (תהלים פו ה):

יַעַן סָרַחְנוּ, נִדְחָנוּ וּמִשְׁמַן רָזָה.

בגלל שחטאנו, גלינו ונתמעט בשרנו.

כִּי רַבְתָּה הַטְּמָאָה וְאֵין מִזָּה^(ב).

ואין מזה עלינו מי חטאת לטהרנו.

לְמַעַנְךָ יְיָ כָּאֵז וּלְפָנִים מִזָּה.

וכימי קדם.

סֶלַח־נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה (במדבר יד יט):

מִסְפֵּר עֲצָמוֹ חֲסִדֵי רַב גְּמוּלָךְ.

לא ניתן לספר חסדיך כי רבו.

נִהְגַּת לְעַם בֵּית מֶרִי לְמוֹלָךְ.

אשר עשית לבניי גם כשמרדו לפניך.

סְבֹלָם נָא תֵּשֵׂא בְּמִקְדָּם נְטוּלָךְ.

סלח חטאינו כמו שסלחת לבני ישראל כשנשאת אותם במדבר.

וְסֶלַחַת לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ (מ"א ח ט):

עֲלִינוּ מִמָּרוֹם רוּחַ קֹדֶשְׁךָ יַעֲרָה.

יישפך.

פָּרוֹשׁ וְהִתְקַדַּשׁ וְחִדַּשׁ לָנוּ יִבְרָא.

כדי שנפרוש מן החטא ונתקדש, וייברא לנו לב חדש.

צְרוּף וּמְרוּק בְּלִי יְסוּרִים תּוֹרָה.

תצוה לטהרנו מחטאינו בלי יסורים.

בִּי־עַמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תְּוֹרָא (תהלים קל ז):

אתה סולח לשבים, ולכן כדאי לנו לחזור בתשובה וליראה אותך:

קוֹמִים נְפוּלָה עוֹד מְלַחֲסִיף דְּאִבּוּנָנוּ.

הקם כנסת ישראל וסוכת דוד הנופלת שלא נוסף לסבול.

רוּחַ חַן רִיחַ שִׁפְעַ רַעְבוּנָנוּ.

תשלח רוח ממרום, להשקות את צמאוננו, ולהשביע אותנו, כי אנחנו רעבים לדבר ה'.

שְׁלָמוֹ תַּמּוּ עַת רַעוּעַ בּוֹנִינוּ.

נפטרו לעולם, הצדיקים שבנו את קירות ביתינו כשהיו רעועים.

(א) חציצת חפיפת לכוך שריץ הלאח. ע"פ מ"ש (תענית דף ט"ז ע"א) אדם שיש בידו עזירה ומתוודה ואינו

חוזר זה למה הדבר דומה לאדם שתופס שריץ בידו שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה.

חפיפה. להכא אינו ל' ניקיון אלא ל' כיסוי ומחילה כמו חפף עָלָיו בְּלִיָּהוּם (דברים לג יב). שריץ הלאח.

כדתנן בנדה (ז א) הזב והנועי והרוק והשרץ והגבילה ושכבת זרע מטמאין להין ואין מטמאין יבשין. נ"א

חפיפת חציצת, פי' נא נקה והסר את החליצה.

(ב) ואין מזה. ויש מפרשים אין מזה דם הקרבנות לכפר עלינו.

לְמַעַן שְׁמַךְ יי וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ (תהלים כה יא):

שִׁירִים הִנָּנוּ וּמִי כְמוֹךָ נִשְׂא^(א).

שארית ישראל אנחנו, ואתה מוחל לישראל.

לֹא עַל צְדָקֹתֵינוּ אוֹת נִנְּסָה.

אין אנחנו סומכים על צדקותינו לבקש ממך אותות ונסים.

מִדַּת הַמֶּזֶן רַחֲמֶיךָ נִפִּיל מַחֲסָה.

אבל אנחנו מפילים תחנונינו בטוחים ברחמך.

אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְּשִׁיבָה וְעֵשֶׂה (דניאל 7 יט):

בִּירְאָתְךָ וּבִתְוֹרַתְךָ הָכֵן פְּעָמֵינוּ^(ב) לְצַעֲוֹד.

ללכת.

בִּיד עוֹנֵנוּ כִּי כְשִׁלְנוּ לְמַעֲוֹד.

כי כשלנו ומעדנו בעון.

יְהִי וַיֵּאֱמֶן דְּבָרְךָ הַטּוֹב לְסַעֲוֹד.

לעזור לנו.

ויתקיים

כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכֹּר-עוֹד (ירמיה לא לג):

יִודַע תַּעֲלוּם כָּל-יָדָם וּלְחֹם.

ובשר (צפניה א יז, ופירש"י).

סתרי

חַטָּאתֵינוּ יִדְעֵנוּם וְאֶתֵּנוּ בְּכָל-תַּחֲוֹם.

הִנָּנוּ אֶתֵּנוּ לְךָ מִצּוֹא כֹּפֶר וְתַנְחוּם.

כפרה ונחמה.

וְאֶתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם (נחמיה ט יז):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֹּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלְיָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּלְבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתֵּינֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשְׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַלְלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אֶתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

(א) ומי כמוך נושא. יש לפרשו על פי דרשת חז"ל (ר"ה דף י"ז ע"א) מִיֵּיָ כְמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל-פֹּשַׁע לְשִׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ, לְמִי שְׁמַשִּׁים עֲלָמוֹ כְּשִׁירִים (שְׁאִינִם חֲשׂוּבִים בְּעֵינֵי עֲלָמָם), וְלִפִּי זֶה פִּירוּשׁוֹ, עֲשִׂינוּ עֲלָמָנוּ כְּשִׁירִים, אֲף אִתָּה קִיִּים הַבְּטַחְתָּ לְסִלּוֹת.

(ב) פְּעָמֵינוּ. רגלינו (א"ע ישעיה כו ו).

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֵיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהִים בָּאוּ גֵוִים
בְּנִחְלָתְךָ טָמְאוּ אֶת־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעַיִים: נָתַנּוּ
אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מֵאֹכֵל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בָּשָׂר חֲסִידֶיךָ לְחֵיתוֹ־אֶרֶץ:
שָׁפְכוּ דָמָם בַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֱלֹהִים אֶל־דְּמִיֶּךָ
אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט אֵי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יִי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מְשַׁנְּבִלְנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קג. שלישיה על סדר א"ב משולש ואח"כ ע"ס תשר"ק

אֱלֹהִים אֶל־דְּמִי.
אֵל נִקְשָׁר בְּשָׁמִי^(א).
שמך כלול בשמנו.

אֱלֹהִים אֶל־דְּמִי.
אל תשתוק.

אֶל־תִּכְסֶּה דְּמִי:

אל תשכח את דמנו, אלא תבקש להינקם משופכיו:

בְּכָל־מִדְרָשֵׁי תְּעוּדָה.

תקיים הנקמות שהעידו עליהם הנביאים.

בְּמִדְרָשְׁךָ גְּדוּלָּה יִחִידָה^(ב).

כשתדרוש דם ישראל, גוי גדול, וגוי אחד.

בְּתוֹךְ קָהָל יְעֻדָּה:
לפני כל העמים:

גֵּוִיֹת יִלְדִים רַבִּים.

גֵּלָה דְּמִים נִשְׁפָּכִים.

גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים:
גופי

דְּמִי שָׁמְעוּ וְקָרְעוּ.
נִיתְחוּ לֵאבָרִים

דְּרוֹשׁ דְּמִים נִגָּעוּ.

דְּמִים בְּדְּמִים פָּגְעוּ:

הַעֲתֵר, תִּנָּה פְּדִיּוֹם.

הַעֲלֵה אֵלֶּה תַּתְּאֲפֹק, אִים.

עֲלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם:

וְקִרְאתִי שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל יִי.

וְהִמְלַכְתִּיךָ בְּמֹאֵד וּבְמִנִּינִי^(ג).

קיבלתי מלכות שמים בממוני ואיברי גופי.

וְאֶתְּבַת אֶת־יִי:

(א) אֵל נִקְשָׁר בְּשָׁמִי. שְׁמוֹתָיו ית' כלולים בשְׁמוֹתָיו שֶׁל עַמּוֹ, יְהוּדָה ויִשְׂרָאֵל.

(ב) גְּדוּלָּה יִחִידָה. כ"ס וְכִי גֵוִי גְּדוֹל (דברים 7 ח) וְנֹא' וְכִי בְּעַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל גֵּוִי אֶחָד בְּאֶרֶץ (דה"א יז כא).

(ג) וּבְמִנִּינִי. כְּדַתֵּן בְּאֵהָלוֹת פ"ב מ"א מְרוֹב הַזֵּנוּן אוֹ מְרוֹב הַמִּנּוּן.

זֶה אֶחָד הוּא. זֶה שְׁמוֹ אֶיִּחָדְהוּ.

זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ:

חַי לְכָל־תְּכַלָּה. חֲנוּן, וּבִידָךְ נִפְלָה.
בלי סוף.

חָרַב לִי אֶכְלָה:

טֶבַח אוֹיֵב בְּלֹא בֶן. טַהוֹר וּמִלֶּךְ יִסַּד בֶּן.
האויב הורג אותנו ללא סיבה נכונה. אבל היא גזירה מאיתנו ית'.

טֶבַח טֶבַח וְהִכֵּן:

יִקְדִּישׁ עַל תּוֹדָה קֶרְבָּנוּ. יַחַד הָאֵב וּבְנוּ.

יִקְרִיב אוֹתוֹ לְרִצּוֹנוּ:

כָּלֶם הַכְּשָׁרוֹ מְגִישִׁים. כְּהָנִים וְלוֹיִם וְנָשִׁים.
שלא כעבודה בבימה"ק, כאן כולם היו כשרים לעבודה, לרבות זרים ונשים.

כַּמִּקְטִיר וּמִגִּישׁ לְאֲשִׁים^(א):
כמו כהן גדול:

לְכוּף צוּאֵר וּלְפִשְׁטָה. לְחִיק אֲמוֹתָם לְשַׁחֲטָה.
כפפו ופשטו צוואר לשחיטה. כאשר עוד היו בחיק אמותם.

וְלֹא^(ב) נִשְׁאָר פְּלִיטָה:

מִשְׁאָר קֶרְבָּנוֹת שְׁנוֹ^(ג). מִזְהִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ.
קרבן זה שונה מכל הקרבנות. שהזהיר בהם על אותו ואת בנו.

מִזְהִצָּאן קֶרְבָּנוֹ:

נִשְׁחַט הָאֵב וַיִּחִידוּ. נֶעְקַד רִגְלוֹ וַיִּדּוּ.
אבל כאן שחטו אב ובן יחד ביום אחד.

נִשְׁנָב יִי לְבָדוֹ:

ובשעת מיתתם אומרים – רק ה' הוא האלהים:

סְחוּבִים יִלּוֹד וְאִמּוֹ. סְמָלֵי הַקִּנְאָה וְגִלּוּלֵימוֹ.
ישו ואמו, שניהם ראויים להשליך לאשפה. פסילי האלילים.

סוּרוּ טִמְאָה קִרְאוּ לָמוֹ:

ויש לקרוא להם "טמא" ולהתרחק מהם:

(א) מקטיר ומגיש. כהן גדול (ראה תמיד פ"ז מ"ג).

(ב) וְלֹא. אולי ז"ל לֹא.

(ג) מִשְׁאָר קֶרְבָּנוֹת שְׁנוֹ. בִּאֲרַח (אות כ"ד) כתבת בתורתך (ויקרא כב כח) וְשׁוֹר אוֹיֶשָׁה אוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בַּיּוֹם אֶחָד וְהָלַךְ כְּבֹר הָרְגוּ בָנִים וְאִימוֹתֵיהֶם כְּמָה וְכְמָה וְאֵתָה שׁוֹתָה.

עוֹרֵר מְדִנִּים וְקָרַב.

גם כשבאו על ישראל במלחמה להמיר דת.

עָנֹה בַּיּוֹם הַזֶּה רַב.

ישראל מתו על קידוש ה' ואמרו להם.

עַם־שׁוֹנִים^(א) אֶל־תִּתְעָרֵב:

"אל לנו להיות מהאומרים שתי רשויות הן":

פִּפְחַ רַגְלִים מְקַצָּה^(ב).

יהי רצון שיהפכו לפיסחים.

פָּאֲתִי פָּאֲהָ קְצוּצִי.

הכמרים, המגלחים את ראשם.

פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה:

צְבֹאוֹת הַנֶּעֱקָד פֶּשֶׁה.

זרעו של יצחק.

צְרִידֵי מִנְחוֹת וּמַעֲשֵׂה.

נהיו לקרבן כמו מנחת סולת או מעשה תנור.

צוּה יְיָ אֶת־מַעֲשֵׂה:

קָרְבֵּן לְשֵׁם הַמִּיחָד הוּא.

קִיץ לְמִזְבֵּחַ^(ג) יַחֲדוּהוּ.

הקריבו את עצמם כעולת נדבה.

קָדֵשׁ תִּקְדָּשִׁים הוּא:

רְבוּ מִכְלָאוֹת עֲדָרִי.

הרבה יהודים שמו בכלא.

רָפְסוּ טַבָּחוֹ עוֹכָרִי.

אויבי דרסו אותי והרגו.

רַבִּים רוֹדְפֵי וְצָרִי:

שָׂרֵי יְהוּדָה קִדְּשׁוּךָ בְּאָדָם.

בדמם.

שָׁפְכוּ דָמָם מִזְבִּיחֶךָ לְאָדָם.

שֵׁם בְּנֵימִין צָעִיר רִדָּם:

ישראל שאמורים לשלוט על הגוים נהרגו על ידם:

תֵּאָר כְּבוֹדָה בַּת־מֶלֶךְ.

המשלת את ישראל לבת מלך.

תַּעֲבֹ שָׂרִים וּמַלְךְ.

והנה המלכים מואסים בנו.

תְּבַאֲיִנָּה בְּהִיבֵל מֶלֶךְ:

וכבשו את ירושלים:

תְּמִימִים מִזְבִּיחֶךָ תִּמְדּוּ.

ישראל התמימים עלו למזבח כמו קרבן תמיד.

שָׂאָם עָלוּ לֹא יִרְדּוּ.

(א)

שונים (משלי כד כא). פירש"י האומרים שתי רשויות יש.

(ב)

פִּפְחַ רַגְלִים מְקַצָּה. ע"ש הפ' (משלי כו ו-ז) מְקַצָּה רַגְלִים הָמָם שֶׁתָּה שֶׁלֶחַ דְּבָרִים בְּיַד־כֶּסֶל: דָּלִיו שָׁקִים מִפִּפְחַ וּמִשָּׁל בְּפִי כְּסִילִים וְפִי הַעוֹשָׂה כְּסִיל שְׁלוֹמוֹ, חֶתֶךְ לַעֲמֹנוֹ אֶת הַשּׁוֹק וְיִשְׁתָּה רוּגֹז, כְּמוֹ שֶׁהַפִּסַּח חִינּוֹ הוֹלֵךְ בְּצוּרָה תְּקִינָה, כִּד כְּשֶׁהַכְּסִיל חוֹמֵר מִשָּׁל, חִין הַמִּשָּׁל מוֹבֵן. וי"מ שֶׁמִּקְלָל הַפִּיטוֹן אֶת הַמּוֹצִיאִים שֶׁם רַע עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי פְסוּקִים אֵלֶּה נִדְרָשׁוּ עַל צַעֲלֵי לַה"ר בִּילְקוּט שְׁמַעוֹנִי מִשָּׁלִי רְמוֹז תַּחֲסֹ"ל מְקַצָּה רַגְלִים הָמָם שֶׁתָּה, אֵלֶּה הַמִּרְגָּלִים שֶׁאֲמָרוּ לָשׁוֹן הָרַע אֶרְצֵן אֶבְלָת יוֹשְׁבֵיהָ, וּמָה הִיָּה לָהֶם, נִקְלָזוּ רַגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא לִיכָנס לָאֶרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצָאֵי דְבַת־הָאֶרֶץ רָעָה, דְּבַר אַחֵר מְקַצָּה רַגְלִים זֶה הַנַּחֵשׁ שֶׁאֲמַר לָשׁוֹן הָרַע עַל בּוֹרָאוֹ בִּי יָדַע יְיָהִם בִּי בַּיּוֹם אֶבְלָקָם מִפְּנֵי גוֹי, וְנָתַן לוֹ אִיפּוֹסִין וְנִקְלָזוּ רַגְלָיו עַל־גְּהִנְךָ תִּלְךָ וְכו' כְּאוֹתוֹ נָחַשׁ שֶׁנִּקְלָזוּ יָדָיו וְרַגְלָיו. עכ"ל. וְכֵן דֶּרֶךְ הַגּוֹזְרִים לַהֲלָשִׁין עַל יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים שְׂאִינִם. וְחוֹלֵי מִרְמָז גַּם לְנוֹסְעֵי הַלֵּב, וּמִקְלָל אוֹתָם שִׁיהִיו פִּסְחִים וְלֹא יוֹכְלוּ לִלְכַּת לֵאחֲרָי.

(ג)

קִיץ לַמִּזְבֵּחַ. כֵּן נִקְרְאָת עוֹלָת נִדְבַת צִיבּוֹר (שְׁקָלִים פ"ד מ"ד).

רעים במוותם לא נפרדו:

קטן מהכיל מזבחך אריאל. צאצאי מקטיר גבריאל^(א).
 המזבח בירושלים אינו מספיק לקרבנות אלה. המלאך גבריאל מקטיר את ילדיי.

פקודי בני ישראל:

עולל עצמותיו ומוחיו. סדורים פעלות מחיו^(ב).
 עצמות ומוח של ילדים. עולל פי ילד. צאן שמן.

נתח אותו לנתחיו:

מקריב בשר זרועם. לא מנעו עצמם בפעם.

פפר בעדו ובעד העם:

יסוד מזבחך לפני. טבחתי את בני.

חנן ורחום יי:

זכור עינך ראתה. וחרבך דמי רותה.
 חרבתך השתכרה מדמי. זכור עינך ראתה.

הבאת יום קראת:

תביא יום הנקמה:

דאבת יגוני תשלחם. גבה דמים ותנחם.
 ותשלח עליהם את כל הצרה שהביאו עלי. גבה נקמת דמי ותנחם אותי.

אתה תקום תרחם:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא ברעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויירד יי בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי על פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסליחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כיאתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:

(א) צאצאי מקטיר גבריאל. ראה מנחות דף ק"י ע"א תוד"ה ומיכאל, שנשמותיהן של לדיקים עולות לקרבן על המזבח שלמעלה.

(ב) עלות מחיו (תהלים סו טו). פי' הרד"ק (בשורשים) הטלחים והכבשים השמנים.

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יִזְכֹּר אֱלֹהִים
אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹתָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכֹּר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נִתְּנָה לִירָאָיִךְ גַּם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סֵלָה: זָכַר
לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהִנָּחֵם בְּרַב חֲסָדֶיךָ: וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא בַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אוֹתְךָ בְּיָמֵי גְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לָךְ
בְּרִית עוֹלָם: אֶל־תַּחֲלִל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֵל תִּשְׁנָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יִי צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּיַחַד בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִינָה מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קד עקידה ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה בר יהודה גבירול

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲזוּ בָּהֶר מִרְדֵּי יוֹנָת אֱלֹם^(א).

בהר המוריה שמח יצחק.

בְּקִחָתוֹ אֵיתָן עוֹלָה וְשָׁלֵם^(ב).

כאשר לקח אותו אברהם אבינו לקרבן עולה כליל.

נִאֶה בָּחֵנוּ קַח־נָא הָעֵלֶם.

הקב"ה בחן את אברהם ואמר לו – קח זה הנער.

תְּרוּמָה לִי קֹדֶשׁ (יחזקאל מה א):

דַּת הַטָּנָא לְפָנַי לְהַנִּיחָהוּ^(א).

דין הביכורים להניחם לפני המזבח.

הִקְרַב נָא אֶת־בְּנֶךָ, לְאִשְׁכּוֹר סִפְחָהוּ^(ב).

אף אתה הקרב את בנך ולמנחה הביאהו.

וְאֲנִי בְּחֶרְתִּיו, קוֹם מִשְׁחָהוּ^(ג).

שָׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ (שמות ל כה):

(א) יונת אלם (תהלים נו א). דורש אותו על יצחק ששתק כאילם ונתן לאביו לשחוט אותו.

(ב) וְשָׁלֵם. נ"א וְשָׁלֵם, פי' שלמים (ועמוס ה כב ופירש"י).

(ג) לפני להניחהו. אולי מרמז לדברי המדרש (ילקוט שמעוני פר' וירא) משל למה הדבר דומה למלך שאמר לאוהבו מתאוה אני לראות על שלחני חינוך קטן מיד הלך אוהבו והביא את בנו והעמידו על השלחן לפני המלך והלך והביא את החרב לשחטו ואוח המלך עליו מה אתה עושה א"ל והלא אמרת לי מתאוה אני לראותו א"ל שמא מת וכו'. ולכן אמר שהקב"ה רצה שיצחק יהיה מונח ע"ג המזבח כמו ביכורים שמנחה להניח אותם ליד המזבח, אע"פ שאין בהם לגבוה כלום.

(ד) אִשְׁכּוֹר. דורון (רש"י תהלים עב י). סִפְחָהוּ. ל' לקיחה כמו נהר שמספח למדינה (צ"ר פר' י"ג) פי' בערוך ל' מְטָר סִחָף (בחילוף סדר האותיות) שלוקח את הכל.

(ה) קוֹם מִשְׁחָהוּ (ש"א טז יב). לשון בחירה וגדולה כמו שפירש"י (על ישעיה סא א ועל תהלים קה טו).

וְיָ פִשְׁמֵעוּ, לְבוּ לֹא דַאֲב.

כששמע אברהם, לא הצטער בליבו.

חֲפִץ צוּרוֹ חֶשֶׁק וְתַאֲב.

טָפְלוֹ שְׁנִיָּהֶם תִּבֶּן וְהָאֲב.

התחברו

וְהַשְׁתַּחֲוּ לַיִּי בְּהַר הַקֹּדֶשׁ (ישעיה כז יג):

יַעַד עֲצִים וְלִשְׁפּוֹת^(א) דֶּרֶךְ.

הכין עצים והלך לערוך אותם.

בְּמָה וְתַמָּה יַחֲיד וְרֶךְ.

יצחק התפלל.

לְהַג^(ב) אֵיחָה הַשָּׁה תִּנְעָרָךְ.

ושאל

לְהַקְדִּישׁוּ לַיִּי קֹדֶשׁ:

מָרוֹם יִרְאֶה-לוֹ הַשָּׁה וְהוּא יָשִׁיב.

ענה אברהם – "ה' יראה לו השה". והתפלל שה' ינחם

נַפְשׁ אִם עֲקָרָת שְׂמִיחָה לְהוֹשִׁיב^(ג).

את נפשה של שרה, שהיתה עקרה בתחילה, ושימח ה' אותה בלידת יצחק.

סוֹקֵר סְפוּנוֹת שׁוֹעֲתָךְ יִקְשִׁיב^(ד).

יודע נסתרות

יִשְׁלַח-עֲזָרָךְ מִקְדֶּשׁ (תהלים כ ג):

עֲמִדָּנָא אָבִי וְקִשּׁוֹר תַּטְּבַח.

אמר לו יצחק – הקרבן.

פֶּן-אֲגוֹר מִפְּנֵי הָאֲבַח.

פן אפחד מפני הסכין.

צִמְדָּנִי פֶּן-אֲחַלֵּל הַזֹּבַח^(ה).

קשרני פן תיפסל השחיטה.

וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ (ויקרא י י):

קָפִץ לְבָבוֹת כְּפָר אֲשָׁכֵל^(ו).

יצחק התחיל לבכות.

(א) לשפוט. לערוך (כד"ק שורשים).

(ב) להג. קרא (א"ע קהלת יב יב).

(ג) נפש אם עקרת שמחה להושיב. כ"ס (ב"ר נג ו) מושיבי עקרת הבית אם-הפנים שמיחה זו שרה.

(ד) שועתך יקשיב. אברהם מאחל ליצחק שישמע ה' את תפלתו.

(ה) צמדני פן אחלל הזבח. בילקו"ש, א"ל אבא בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך

ושמא תיפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן אלא כפתני יפה יפה.

(ו) כופר אשכול. יצחק נקרא אשכול הבקר, ע"ש שעקידתו מכפרת עוונותיהם של ישראל (מדרש רבה על שיר

א יד). בכייתו של יצחק מוזכרת בילקוט שמעוני, באותה שעה פער פיו בצדיה וכו'.

רְאוּתוֹ אָבִיו נִשְׁכַּל שָׁכֹל.

בראותו כי אביו יישאר בלי בנו.

שָׁלַח יָדוֹ לַעֲשֹׂת אֶת־כָּל־

מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ (שמות לו א):

תְּרַשִּׁישִׁים צָעֲקוּ בְּשָׁמִי מְרוֹמִי.

מלאכים צעקו בשמי מרום.

שָׁחוּט יוֹנָת אֵלֶם הַיּוֹכֵל יַחֲזֶה מִי.

מי יכול לראות ולסבול שיישחט יצחק.

לֹא לָלוּ יַהֲגוּ אֶל־תִּתְּנוּ דָּמִי.

זה לזה אומרים אל תשתקו ותצעקו אל ה'.

שְׂאוּ־יַדְכֶם קֹדֶשׁ (תהלים קלד ז):

הרימו ידיכם בתפילה:

מְרוֹם כְּהֵבִיט עוֹקֵד וְנִצֵּקֵד.

כאשר ראה ה'

הַשָּׁה עֹקוֹד וְהָאֵשׁ תּוֹקֵד.

יצחק עקוד כשה והאש בוערת.

בְּחֹזֶן טְהַר־לֵב זָכַר וּפָקֵד.

זכר את אברהם הנבחן בניסיונות רבים, שהוכיחו את טהרת לבו.

וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ^(א) (שמות כח לה):

רָחַשׁ מִלִּיץ בְּקִחָתוֹ מִשְׁלַחַת.

אמר מלאך לאברהם, כשהסכין כבר בידו.

יַחֲיִידָּהּ פְּדִיעָהּוּ מִרְדַּת שַׁחַת.

הצל בנך יחידך ממוות.

הִנֵּה כְּתוּבָה לְפָנַי כְּתִיבָה מִפְּתַחַת.

זכות העקדה כתובה וחקוקה לפני.

פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ (שמות לט ז):

כמו שמות בני ישראל על אבני האפוד:

וְאֲנִי יֹדַעְתִּי תָם דֶּרֶכְךָ בְּשֹׁפֶר.

היפה.

דוּץ וְרוּץ וְקַח אֵיל תַּחַת עֹפֶר.

יצחק.

שֹׁמֵחַ

הַכִּינֹתִי כֹפֶר לְאִשְׁכֵּל הַכֹּפֶר.

הכנתי תמורה ליצחק.

הוּא וְתִמְנוֹתָיו יִהְיֶה־קֹדֶשׁ (ויקרא לו י):

ואולם בעיני ה' ייחשב כאילו גם יצחק נקרב:

(א) ונשמע קולו בבואו אל הקודש. י"מ נשמעה תפילתו של א"א וי"מ נשמע קולו של הקד"ה.

גְּמוּלָה^(א) נְמַלֵּט מֵאַבְח נְשָׁחוּ.

^יצחק הוצל מחרב מושחות.

בְּפֶשְׁטוֹ צוּאָרוֹ דָּמוֹ לֹא נִפְחָזוּ^(ב).

^נשפך.

יְמִינוֹ אָחוּ בִּיּוֹבֵל הִנָּאָחוּ.

^ידו של אברהם אחזה באיל.

לְהַקְרִיבוֹ לִי קֹדֶשׁ:

רְחוּם תִּתֵּן שְׁלוֹם לְאַחֲרֵיתוֹ.

^לצאצאיו.

וְזָכוֹר הַיּוֹם לְגִזְעוֹ בְּרִיתוֹ.

^לזרעו.

לְיֵתֶר הַפְּלִיטָה וְשָׂאֵר שְׂאֵרֵיתוֹ.

תְּהִיָּה פְּלִיטָה וְהִיָּה קֹדֶשׁ (עובדיה א יז):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תְּגִמּוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעֶזְרִי וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחֲמִים וַחֲנוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֲנֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יִי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יִי לְקִנּוֹ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יִי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יִי לְעוֹלָם חֶסֶד וְעֶד־דָּר וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בִּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשֶׁר יִי עַל כֵּן
יִוְרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָה יִי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִים
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יִי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֵתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יִי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשֻׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי

(א) גְּמוּלָה. יִלְכֵּךְ, וְיִצְחָק נֶאֱמַר וַיִּגְמַל (בראשית כה ח).

(ב) נִפְחָזוּ. ל' פָּחַז בְּמִים (בראשית מט ז) יֵשׁ מִפְרָשִׁים לוֹתוֹ ל' שְׁפִיכָה (א"ע כס יג מִפְרָשִׁים).

שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלָּחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קה פזמון

כִּי הִנֵּה כֹהֵמָר בְּיַד הַיּוֹצֵר^(א).

בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר.

את הכלי שהוא יוצר.

כֵּן אֲנַחֲנוּ בְיָדְךָ חֶסֶד נוֹצֵר.

לְבָרִית^(ב) הַבֵּט וְאַל תִּפְּן לַיּוֹצֵר:
לי"ג מדות

כִּי הִנֵּה כָאֶבֶן בְּיַד הַמְסִיתָ.

בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֶז וּבְרָצוֹתוֹ מְכַתֵּת.

משבר.

כֵּן אֲנַחֲנוּ בְיָדְךָ מַחֲיָה וּמְמוֹתֶת:

וממית:

כִּי הִנֵּה כְגֶרֶזֶן בְּיַד הַחֲרָשׁ.

בְּרָצוֹתוֹ דֹּבֵק לָאוֹר וּבְרָצוֹתוֹ פֹּרֵשׁ.

מרחיק מן האש.

כֵּן אֲנַחֲנוּ בְיָדְךָ תּוֹמֵךְ עֲנִי וְרֹשׁ:

כִּי הִנֵּה כְהֶגֶה בְיַד הַמִּלָּח.

בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֶז וּבְרָצוֹתוֹ שֹׁלַח.

כֵּן אֲנַחֲנוּ בְיָדְךָ אֵל טוֹב וְסֹלַח:

כִּי הִנֵּה כְזֹכֹכִית בְּיַד הַמְזַנֵּג.

בְּרָצוֹתוֹ חוֹנֵג וּבְרָצוֹתוֹ מְמוֹנֵג.

ממסמס.

עושה אותו עגול

כֵּן אֲנַחֲנוּ בְיָדְךָ מַעֲבִיר זָדוֹן וְשׁוֹנֵג:

כִּי הִנֵּה כִּירִיעָה בְיַד הָרוֹקֵם.

בְּרָצוֹתוֹ מִיֵּשֶׁר וּבְרָצוֹתוֹ מַעֲקָם.

(א) כי הנה וכו'. לה"כ (יכמיה יח ו) הנה כהמר ביד היוצר כן אתם בדי בית ישראל.

(ב) לברית. וי"מ לברית אבות.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ אֵל קְנוּא וְנָקָם:

כִּי הִנֵּה כֹפֶסְךָ בְּיַד הַצּוֹרֶךְ.

בְּרָצוֹתוֹ מְסַגֵּם וּבְרָצוֹתוֹ מְצַרֶּךְ.

מנקה מן הפסולת.

משאיר פסולת

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מְמַצִּיא מְזוֹר וְתָרֶךְ^(א):

תרך ומזור שניהם ל' תרופה

כִּי הִנֵּה בְּחֶכְךָ בְּיַד הַפּוֹרֵשׁ^(ב).

הדייג הפורש רשת לצוד דגים.

בְּרָצוֹתוֹ זֹקֵף וּבְרָצוֹתוֹ מְשַׁפִּיל וְקוֹרֵם^(ג).

מכניס אותו למים.

מוציאו מן המים

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מְאִיר סֶהַר וְחֶרֶם^(ד):

ירח ושמש :

כִּי הִנֵּה כָאֵשׁ בְּיַד הַנֶּפֶחַ.

בְּרָצוֹתוֹ נוֹפֵחַ וּבְרָצוֹתוֹ מְפִיל פִּיתָּ.

מפיל אפר ואבק על האש כדי לכבותה.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ נִשְׁמָה בְּאֵף מִנְפִּיתָ.

לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֶר:

ק' כִּי הִנֵּה כַחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר. בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב

וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר. בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ חֶסֶד נוֹצֵר.

לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֶר:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) מְזוֹר. ל' רפואה (רש"י ירמיה ל יג). נ"ל לְמְזוֹר תָּרַךְ. ולפ"ז מְזוֹר ל' חולי (רש"י הושע ה יג).

(ב) בִּיד הַפּוֹרֵשׁ. לה"כ (ישעיהו יט ח) וּפְרָשִׁי מִכְמוֹרֶת עַל־פָּנֵי־מִיָּם.

(ג) מוֹשְׁפִיל וְקוֹרֵם. לה"כ (ישעיהו מו א) קָרַם נָבוּ פִי נָפַל.

(ד) חֶרֶם. שְׁמַשׁ כִּמוֹ שְׁנֹא' (איוב ט ז) הָאֵמֶר לְחֶרֶם וְלֹא יוֹרָח.

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן בִּיַּעַת לְחַנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכְחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה
לִב־נִשְׁבָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּכְנֶנָּה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זָכְחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זָכֹר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחִסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: זָכְרָנוּ יְיָ בְּרִצּוֹן עֲמָךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכֹר עֲדָתְךָ קִנִּיתָ קָדָם גְּאֻלָּתָ שָׁכַט נִחֲלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתָ בּוֹ: זָכֹר יְיָ חַפֵּת
יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנִצָּח: זָכֹר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיָּסוֹד בָּהּ: זָכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפָּעַתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֵתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנִחֲלִי לָעָלָם: זָכֹר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

קו ע"ס א"ב ובסוף חתום שמעון בר יצחק

אֲוִילִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעִים. וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְּעֵנוּ בְּרִשְׁעִים.

ישראל שהתנהגו בטיפשות, שבים מדרכם הרעה ומתענים.

בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תוֹשִׁיעֵם. חַיִּים לַחַיּוֹת בְּנֵעָם (תהלים כז 7):

בְּנֵעָם בְּמִדַּת מַחְמַל. תַּחֲן גְּוִיתָנוּ מִהֶקְמַל.

ובחמלה, מכרת.

כִּי יִלְדָנוּ לְעַמָּל^(א). לֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ גְּמַל (תהלים קג י):

מעת לדתנו נועדנו לחטא ולעונש. אבל אתה לא ענשת אותנו כמידת עוונותינו:

גְּמַל וְחֶסֶד גָּדַל. וְדַרְכֵי טוֹבוֹ לֹא חִדַּל.

גמולו הטוב וחסדו גדלו.

וַעֲתָה כַּחוֹ יִגְדַל. לְהַבִּיא עָלֵינוּ צַעֲקַת־דָּל (איוב לד כח):

דַּל צִדְקָתוֹ לַחַיּוֹת. חַיִּים בְּטוֹבוֹ לַהֲתוֹת.

ישראל הדלים יספרו צדקתו. כאשר ירשום אותם לחיים בטובו.

יַחֲלִצֵנוּ מִפְּצָעִים וּמִכּוֹת. מִיקוֹשׁ מִדְּבַר הַיּוֹת (תהלים לא ג):

ממוקשים, מדבר, ומשבר:

הַיּוֹת יָסִיר קִוִּיתִּיו. אֶרֶח צִדְקוֹתֵיו אֲוִיתִיו.

קווינו אל ה' שיסיר ממנו כל שבר. ותאוותנו היא כי יתנהג עמנו בצדקה.

יַעֲנֵנִי בְּצֶדֶק קִרְאָתִּיו. אָמַר יְיָ וּרְפָאתֵיו (ישעיה יז יט):

בשעה שאני קורא אליו. ויאמר לרפאות אותי:

וּרְפָאתֵיו חֶסֶדְךָ תוֹדִיעֵם. נִתְּוַכְחוּ בְּמִכְאוֹב יְצוּעִים⁽³⁾.

ישראל שסבלו ייסורים על ערש דווי.

(א) כי ילדנו לעמל. לה"כ (איוב ה ז) כִּי־אָדָם לְעַמָּל יוֹלֵד וּפִירָשׁ"י כִּי אִי אִפְשָׁר שְׁלֹא יִחַטֵּא וּיִקְבַּל עֲמַל בְּחַטָּאוֹ לְקַבֵּל פּוֹרְעוֹתָיו.

(3) נתוכחו במכאוב יצועם. לה"כ (איוב לג יט) וְהוֹכַח בְּמִכְאוֹב עַל־מִשְׁכָּבוֹ.

תִּלְוִנֶנּוּ בְּצִלָּהּ מְלִינָעִים. עַד־יַעֲבֹר־זַעַם (ישעיה כו כ):
תגן עליהם ותמנע מהם כל עייפות.

זַעַם יִשְׁכַּךְ בְּחֶסֶדּוֹ. יִגָּלֶה לִירְאָיו סוּדּוֹ.

קץ הגאולה.

וְכָל־יִצְוֵירֵי יְסוּדּוֹ. יוֹדוּ לִי חֶסֶדּוֹ (תהלים קז ח):

תבל.

חֶסֶדּוֹ בְּאֻמוֹנָה לְחֶטֶאֱבִים^(א). כִּי בְּכָל־מַדּוּתָיו טוֹב.

נייחד אותו ונאמין רק לו.

שֶׁאֵין נָא עוֹן וְקַח־טוֹב. הוֹדוּ לִי כִּי־טוֹב (תהלים קיח א):

וקבל מעשינו הטובים ותשובתנו.

טוֹב לְהַמְצִיא תַעֲלָ^(ב). כִּי יִשׁוּבוּן מִפִּעֵל.

לשבים מחטא.

ה' הטוב ימציא רפואה

וַיִּגָּל אֲזָנָם^(ג) לְהַעֲלֵל. הֵן־כָּל־אֱלֹהִים יַפְעֵל (איוב לג כט):

וה' מדבר עם החוטא שיעלה מהבור בו נפל.

יַפְעֵל לְעַפָּר וְאֶפֶר. פַּעַמִּים וְשִׁלְשׁ^(ד) יַכְפֹּר.

ה' עושה הרבה למען האדם הנחשב עפר ואפר.

לְמַלְיָן יֵשֶׁר יִסְפֹּר. וַיֹּאמֶר מִצָּאתִי כֹפֵר (איוב לג כד):

למלאך המליץ טוב עלינו יגיד ה' – "מצאתי כופר":

כֹּפֶר לְמִצָּא יֵאֱמָר. וַיִּכְתוֹב שׁוֹבֵר לְמַגִּבָּת.

לשטרי חובותינו.

ירצה.

וּמִשְׁפָּט לֹא יַעֲוֶה. הֵצִל לְקַחִים לַמּוֹת^(ה) (משלי כד יא):

לַמּוֹת מָטִים לְנִפְסָה. וּבְמִסְרָם יַחֲתֹם לְהַנְשֵׂא^(ו).

מפיל אדם עד שערי מוות כדי לנסות אותו ישוב. וסוגר אותו בייסורים שלא יוכל לקום.

וַיִּגָּה מִגִּבֹּר יַכְפֹּר. לְהַסִּיר אָדָם מִעֲשֵׂה (איוב לג יז):

ולוקח ממנו כל גאוותו. ומונע ממנו להמשיך במעשיו הרעים:

מִעֲשֵׂה יָדָיו כֵּלָם. כָּל־בָּאֵי עוֹלָם.

יָבִיִּים בְּמִשְׁפָּט לְהוֹבִילָם. עַל כָּל־נַעֲלָם (קהלת יז יד):

נַעֲלָם וְגִלּוֹי תִסָּלַח. וְלֹא תִטָּר לְנִתְעָב וְנִאֲלַח.

לעולם נעלם וגלוי

לאדם המאוס. נתעב ונאלח שניהם ל' מואוס

(א) לחטוב. בחגיגה (דף ג' ע"א) עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שְׂמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, ופירש"י שבה אחד שבה מיוחד לומר אין כמוד לכך בחרנוך ללוא.

(ב) תעל. תעלה, פי' רפואה (רש"י ירמיה ל יג).

(ג) ויגל אזנם. כ"ס אליהוא (איוב לג טז) אָז וַיִּגָּלֶה אָזְנוֹ אֲנָשִׁים ופירש"י כמו שעשה לאזנימלך בחלום הלילה.

(ד) פעמים ושלוש יכפר. לה"כ (איוב לג כט) הֵן־כָּל־אֱלֹהִים יַפְעֵל פַּעַמִּים שְׁלוֹשׁ עַם־גִּבֹּר, אבל בפעם

(ה) הרביעית אינו מוותר, וכמו שפירש"י עה"פ (עמוס א ג) וְעַל־אֲרָבָעָה לֹא אֲשִׁיכֵנּוּ. ובגמ' (סנהדרין דף ז'

ע"א) אתרתי תלת גנבא לא מיקטל, ופירש"י אם עובר אדם עבירה פעמים ושלש ולא באה אליו פורענות

אל יתמה דאתרי תלת גנבא לא מיקטיל וסופו ללקות באחרונה.

(ו) ומשפט לא יעוה וכו'. כיון שכתב שובר לחובותינו, אין עיוות הדין בכך שיליל אותנו.

(ז) להנשא. וי"מ הבורא מתנשא בהעניסו את הרשע כמו שנא' (ישעיה ה טז) וַיִּגְבְּהָ ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט.

חֲפֹצֶךָ בְּיָדְנוּ יִצְלַח. אֶתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסֵלָח (תהלים פו ה):
נצליח לעשות רצונך.

סֵלָח, נִפְלְאוֹתֶיךָ הַגְּבֹר. וְתַעֲצוֹר דְּבָר וְכֹל־שֹׁבֵר.

כִּי מִחֲיָצֶדֶק לְדַבֵּר. יָמָיו בָּצֵל עוֹבֵר (תהלים קמד ז):

אדם שחייו עראי כצל העובר מהר:

עוֹבֵר וְגַז חַיִּשׁ^(א) מִפְּנֶיךָ. וְהֵיךְ יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ.

חיי האדם קצרים.

חַי נִקְדָּשׁ בְּאוֹפְנֶיךָ. חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ (תהלים פט טו):

על ידי אופני הקדש. ואתה מתנהג בחסד ואמת:

ע"כ צפפד"מ וממשיכין מיד זכור לנו ברית אבות

פָּנֶיךָ הָאֵל בְּצִדְקוֹתֶיךָ. לָעַם שׁוֹמְרֵי חֻקּוֹתֶיךָ.

תִּמְהַר וּתִקְרַב חֲשׂוֹקְתֶךָ. אֲדָנִי בְּכָל־צִדְקָתֶךָ (לניאל ט טו):

כנסת ישראל

צִדְקוֹתֶיךָ לְהִרְבּוֹת תִּרְאֵנִי. וְנַחֲמוֹת טוֹבוֹת תִּבְשְׂרֵנִי.

בְּעֲמָדֵי פָנֶי אֲדָנִי. וְתָרַם בְּרָאִים קִרְנִי (תהלים כז יא):

קִרְנִי תָרוּם בְּעֶלְצוֹן. בְּשׁוֹבֶכָה לְגִדּוֹר פְּרָצוֹן.

פרץ.

בשמחה.

וּתְפַלְּתִי בְּזִבְחֵי צֹאן. יְיָ בָּעֵת רִצּוֹן (ישעיה מט ח):

רִצּוֹן עֲנִיתֶיךָ תַעֲנֵנִי. וְיוֹם יִשׁוּעָה תַחֲנֵנִי.

אמור לנו – "קיבלתי את התפילה לרצון".

הַבִּטְנָא עֲמֹד בְּלָנוּ. יְיָ תִשָּׁפֵת שְׁלוֹם לָנוּ (ישעיה כו יב):

תשים

שְׁלוֹם לָנוּ תִתֶּרֶף. וְחַטָּאתֵינוּ תִמְהַר לְצַרֵּף.

לנקות.

תן חלקנו.

וְחִמָּה עֲזֹב וְהָרַף. וּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֶל־תִּתְּרֵף^(ב) (תהלים קלח ח):

וְהָרַף יָדָךְ. ואל תעזוב אותנו:

תִּתְּרֵף שִׁגְגוֹת מַעֲלָלָה. וְזִדּוֹנוֹת נֶעַר בְּמִצּוֹלָה.

ותשליך לים זדונותינו.

תרפא שגגותינו.

רְצוּי חֵן קָרֵב לְהַנְצִילָה. בָּעֵת הַזֹּאת רֹחַ וְהַצִּלָּה (אסתר ז יז):

ברצון ובחן קרב אותנו והצילנו.

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש זכרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהָיוֹת לָהֶם לְאֵלִים אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה

(א) גז חיש (תהלים כ י). עובר מהר.

(ב) מעשי ידיך אל תרף (תהלים קלח ח). ת"י עובדי ידך לא תשזוק.

עָמְנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשִׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן הִטְאִינוּ בַּשֶּׁלֶג וּבַצֶּמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה
יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ הִטְאִיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשֶּׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כִּתּוּלָע בַּצֶּמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִהָרָנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזִרְקָתִי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִהָרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גִאֲלִיתִיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלִתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקִשִּׁי
עָרַף לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמֻסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בַּשָּׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לְבָנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פְּאִירָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמֵּיתְנוּ לְזָרִים. בָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּיָתָנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדָנוּ. חֲמֻסָּנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּנוּ מְעַלְנוּ. מְשַׁחֵנוּ וּמִוֹרֵט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ. סָבְלוּנוּ עַל
שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קְרָאוּנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֵת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲנֵנוּ כְּצֹאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוֹתֵנוּ. וְחֵיד נַעֲיִז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פֶּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרַף. רָשַׁעְנוּ. שָׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנֵנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שׁוּה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פֶּשַׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹד נִשָּׂא עֵינַי וְעֵבֶר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אֲפֹי בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאוֹתֵם: וְכָל־חַטָּאוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיכָה
וְעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֵאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיָחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֲלִיתְעַזְּבָנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּפְשָׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאוֹתֵינוּ. וְקִי־סָלְחוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן כְּאֶמֶר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא גָּאֵם יי וּבִקֵּשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאַיֵּנּוּ וְאַתִּי־חַטָּאוֹת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצְאִינָה
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַמְּךָ וְנִחַלְתָּ רַעֲבֵי טוֹבָה צִמְאֵי חֶסֶד תִּאֲבִי יִשְׁעֶךָ
וַיִּדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בִּנּוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאָרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

למודד: עשה למען מלכותך: עשה למען נצחך: עשה למען סודך: עשה למען
 עזך: עשה למען פאריך: עשה למען צדקתך: עשה למען קדשתך: עשה למען
 רחמיך הרבים: עשה למען שכנתך: עשה למען תהלתך: עשה למען אהביך
 שוכני עפר: עשה למען אברהם יצחק ויעקב: עשה למען משה ואהרן: עשה
 למען דוד ושלמה: עשה למען ירושלים עיר קדשך: עשה למען ציון משכן
 בבודך: עשה למען שוממות היכלך: עשה למען הריסות מזבחתך: עשה למען
 דם עבדיך השפוך: עשה למען הרועים על שם קדשך: עשה למען טבוחים על
 יחודך: עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמך: עשה למען תינוקות של
 בית רבן: עשה למען יונקי שדים שלא חטאו: עשה למען גמולי חלב שלא
 פשעו: עשה למען יתומים ואלמנות: עשה למענך אם לא למעננו: עשה
 למענך והושיענו:

עננו יי, עננו אלהינו, עננו אבינו, עננו: עננו בוראנו, עננו: עננו
 גואלנו, עננו: עננו דורשנו, עננו: עננו הא הנאמן, עננו: עננו ותיק וחסיד,
 עננו: עננו זך וישר, עננו: עננו חי וקים, עננו: עננו טוב ומטיב, עננו: עננו
 יודע יצר, עננו: עננו פושע פעים, עננו: עננו לובש צדקות, עננו: עננו מלך
 מלכי המלכים, עננו: עננו נורא ונשגב, עננו: עננו סולח ומוחל, עננו: עננו
 עונה בעת רצון, עננו: עננו פודה ומציל, עננו: עננו צדיק וישר, עננו: עננו
 קרוב לקוראיו, עננו: עננו רחום וחנון, עננו: עננו שומע אל אביונים, עננו:
 עננו תומך תמימים, עננו: עננו אלהי אבותינו, עננו: עננו אלהי אברהם, עננו:
 עננו פחד יצחק, עננו: עננו אביר יעקב, עננו: עננו עזרת השבטים, עננו:
 עננו משגב אמהות, עננו: עננו אבי יתומים, עננו: עננו דין אלמנות, עננו:

מי שענה לאברהם אבינו בחר המריה הוא יעננו: מי שענה ליצחק בנו
 בשעקד על גבי המזבח הוא יעננו: מי שענה ליעקב בבית א' הוא יעננו: מי
 שענה ליוסף בבית האסורים הוא יעננו: מי שענה לאבותינו על ים סוף הוא
 יעננו: מי שענה למשה בחרב הוא יעננו: מי שענה לאהרן במחשתה הוא
 יעננו: מי שענה לפינחס בקומו מתוך העדה הוא יעננו: מי שענה ליהושע
 בגלגל הוא יעננו: מי שענה לשמואל במצפה הוא יעננו: מי שענה לדוד
 ושלמה בנו בירושלים הוא יעננו: מי שענה לאליהו בחר הכרמל הוא יעננו:
 מי שענה לאלישע ביריחו הוא יעננו: מי שענה ליונה במעי הדגה הוא יעננו:
 מי שענה לחזקיהו בחליו הוא יעננו: מי שענה לחנניה מישאל ועזריה בתוך
 כבשן האש הוא יעננו: מי שענה לדניאל בגוב האריות הוא יעננו: מי שענה
 למרדכי ואסתר בשושן הבירה הוא יעננו: מי שענה לעזרא בגולה הוא יעננו:
 מי שענה לכל הצדיקים והתמימים והישרים הוא יעננו:

רחמנא דייענה לעניי, ענינא. רחמנא דייענה למפכי רוחא, ענינא. רחמנא
 דייענה לתבירי לבבא, ענינא: רחמנא ענינא. רחמנא חוס. רחמנא פרק.
 רחמנא שיזב. רחמנא רחם עלן השתא בעגלא ובזמן קריב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי
אל־בִּאֲפָךָ תִּזְכִּיחֵנִי וְאַל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶאֱנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי
נִבְהַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְהַלָּה מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטּוֹתַי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמָּסָה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי
תַּפְּלָתִי יִקָּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְהַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִבְשׁוּ רַגְעִי:

קז ע"ס תשר"ק ולאח"כ ע"ס א"ב ובסוף חתום אפרים ברבי יעקב חזק

תָּא שְׁמַע מֶרָא דְּעֵלְמָא צְלוֹתָא שְׁפִירָא.

קרב ושמע רבונו של עולם תפילה נאה.

שְׂאֲרָא דְּעַמָּךְ מְצַלִּין לָךְ בְּצַפְרָא.

אשר שארית ישראל מתפללים אליך בבוקר.

רַחֲמִין בָּעִין וּמְשַׁבְּחִין לָךְ תְּדִירָא.

רחמים מבקשים ממך ומשבחים אותך תמיד.

קְדוּשֵׁי וּבְרוּכֵי שְׁמָךְ רַבָּא וַיִּקִּירָא.

לקדש ולברך שמך הגדול והנכבד.

צְדִיקָיָא מְצַדִּיקִין דִּינָךְ וְאַרְחָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל.

צדיקים מצדיקים דינך ואומרים כי ישרים דרכיך.

פְּקוּדָךְ מַלְיִן אַף רִיקְנִיהוֹן^(א) לְנִטְרָא.

הם מלאים מצוותיך ואף ריקנים שבהם נכונים לשמך.

עֲנִיָּהוֹן וְתַעֲנִיתִיהוֹן לְפִשְׁעֵיהוֹן עֲפָהוֹן מְסִירָא.

בתעניותיהם הפושעים שבהם נמנים עמהם.

סְרִיחָה חֲלַבְנָה בְּהִידִי בְּסִמְנִין אֲמִירָא^(ב).

כמו החלבנה שריחה רע ואף על פי כן היתה בקטורת עם שאר הסממנים.

נִקְטִין וְסִבְלִין עַלְךָ קִטְלָא אַכְזָּרָא.

נושאים וסובלים עליך מיתות אכזריות.

מִיתוֹת וְגָלוֹת וּמַלְקוֹת רַבָּתָא וְחֲמִירָא^(ג).

מיתה וגלות ומלקות רבה וחמורה.

לְכַמָּה אֲבוֹת נְזִיקִין וְנֶזֶק צָרָא^(ד).

הינם מוכנים לכמה נזיקים אשר מזיק אותם הצר הצורר.

כְּלָהוֹן טַעַדְקִי וְהִרְפַּתְקִי, וְעֻקִּימַת פְּפָהוֹן לְמִימָרָא.

וכל מיני תחבולות ומקרים רעים, ורשעים פותחים פיהם.

(א) פקודך מלין אף ריקניהון. בחגיגה (דף כ"ז ע"א) פושעי ישראל שמלאין מלות כרימון דכתיב (שיר 7 ג)

כְּפִלַח הָרִמּוֹן רִקְנִתָּךְ, אל תקרי רִקְנִתָּךְ אלא רִקְנִין שְׂבָר.

(ב) ענייהון וכו'. בכריתות (דף ו' ע"ב) כל תענית שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע

ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת.

(ג) ומלקות רבתא וחמירא. בכריתות (דף ל"ג ע"א) ממאי דמיתה חמורה דילמא מלקות חמור.

(ד) נזק צררא. רמז לנזק כדורות (ב"ק דף ג' ע"ב).

יִחְרְפוּן בְּלִבָּא בַר בְּלִבְתָּא מְאִיסָא וּבְסִירָא^(א).

מחרפים אותנו הכלבים והם האומות שהם נבזים ונמאסים.

טַעָה אַחוּהִי דְמִרְנָא סָךְ קִירִי פְּלִסְתִּירָא^(ב).

ואומרים – יעקב אחי אדונינו עָשָׂו טעה, חשבון הקץ של הגביר (יעקב) שקר.

חֲדָדוּ לְסִפִּינָא דִּהָא נָפֵל תּוֹרָא.

וממשיכים הגוים – השחיתו את הסכין כי נפל השור (ישראל).

זְקִיפָא נּוּמָא בְּרַגְלִין, נְקַטְעֵנָה לְמִבְרָא^(ג).

ואומרים עוד – עלה בשר מת ברגלנו וצריך להסיר אותו.

וְעַד אֵימַת שְׁתַּקֵּת, מִשְׁתִּיקוּתָךְ יִפֶּה דְבוּרָא.

ועד מתי תשתוק, הלא טוב יותר שתדבר.

הָא בִישִׁין דְּעֵקָן דָּא לָדָא עֲקֵרְבָא וְזִבּוּרָא^(ד).

אין תרופה למחלותינו, שרפואתה של זו קשה לזו, כנשיכת עקרב ועקיצת דבורה.

דִּיצִיבָא בְּאַרְעָא וּבְשָׁמִי שְׁמִיָּא גִּיּוּרָא^(ה).

האזרח יושב על הארץ והגר למעלה ממנו.

גִּלּוּתָא דְּמִדְּהָבָה^(ו) הֵב הֵב אִמְרָה.

הגליתנו בין אומה אשר כל היום אומרים לנו – "תנו כסף וזהב".

בְּלוּ מִנְדָּה וְהִלְךְ^(ז) שְׁלִיט עָלֵי לְמִטְרָא.

כל מיני מיסים וארנונות מחייבים אותנו לתת.

אַרְיָא אַרְבָּא אַרְבַּעַת לִי אַפְצָרָא.

אריה אורב השכנת אצל גבולי.

אַדִּיָּה לְגִיּוּזָה וְקָם וּקְבִסְתָּן^(ח) בְּצַעֲרָא.

הרים אגרופו עלי וקם, ואתה ה' ציערת אותנו.

(א) ובסירא. כי דְּבִרְיָה' בָּזָה (צמדצר ט"ו ל"א), תרגם אונקלוס פתגמא דה' צסר. וי"מ מחרפים אותנו ומכנים אותנו בלבא בר בלבתא מאיסא ובסירא.

(ב) טעה אחוהי וכו'. צע"ז (דף י"א ע"ב) עוד אחרת יס צדומי אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם (כנגד עשו) ומרכיבין אותו על אדם חיגר (כנגד יעקב כולע על ריכו כלומר עדיין עשו שולט על יעקב) ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון וכו' ומכריזין לפניו סך קירי פלסתר (חשבון הקצין כז, נבואת יעקב שקרא לבניו לאחרית הימים שסופן ליגאל כז הוא) אחוה דמרנא זייפנא (יעקב, אחיו של אדונינו עשו, זייפן הוא שרימה ליאחק וחשד ליטול צרכה להיות גביר לאחיו). סך, מנין (רש"י צ"ב דף כ"א ע"א). קירי, אדון (בראשית רבה פד 7), והכוונה כאן ליעקב שנקרא גביר לאחיו (בראשית כז כט). וי"מ קירי, קץ (תוס' חכמי אנגליה, פי' תלמיד הר"ן על התורה פר' תולדות). פלסתר, שקר כמו (צרכות דף ל"א ע"ב) ואי אחת עושה תורתך פלסתר.

(ג) נומא ברגלין. צעבודה זרה (דף י' ע"ב) ההוא קיסרא דהוי סני ליהודאי אמר להו לחשיצי דמלכותא מי שעלה לו נימא צרגלו יקטענה ויחיה וכו' ופירש"י נימא, צקר מת.

(ד) הא בישין דעקן. צחגיגה (דף ה' ע"א) מאי רְעוּת וְצָרוּת אמר רב רעות שנעשות כרות זו לזו כגון זיבורא ועקרצא ופירש"י נקיט הכי משום לאמרינן צע"ז (דף כח ע"ב) חמימי לעקרצא וקירי לזיבורא וחילופא סכנתא הלכך היכא דנכחיה זיבורא ועקרצא נעשות כרות זו לזו דלית ליה תקנתא לא צקירי דקשה לעקרצא ולא צחמימי דקשה לזיבורא.

(ה) דיצביא בארעא וכו'. כ"ס (דברים כח מג) הָיָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מִיְּעֹלָה מִיְּעֹלָה.

(ו) מדהבה. כינוי למלכות צבל (ישעיה יד 7) ולשאר המלכויות ודקשו (שבת דף קמ"ט ע"ב) אומה שאומרת מדוד והצא.

(ז) בלו מנדה והלך (עזרא ז כד). מיסים שונים וצ"ב דף ח' ע"א אמר רב יהודה מְנַדָּה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא וְהִלְךְ זו ארנונא.

(ח) קבסתן (קידושין דף כו ע"ב). פירש"י ציערתני.

בֵּיִיא בֵּיִיא הָא דְאַחֲרֵיהּ לְבֵית הַבְּחִירָה.

אוי נא לנו כי זה הוא שהחריב את בית המקדש.

גְּמָרִין נִיקוּם וְנִגְזֹר גְּזָרָה לְגִזְרָה.

מחליטים לקום ולגזור גזירות רבות על ישראל.

דְּמַחוּ לָהּ בְּסֻלָּא עַד דְּמַבֵּע לָהּ דְּמָא מִבְּשָׂרָא.

ומכים אותנו בקוץ עד שיוצא דם מבשרנו.

הָא כְּמָא דְּאִית לָהּ עִם נַחֲשׁ בְּכַפִּיפָה דִּירָא.

הנה אנחנו שרויים בין שונאינו כאדם שדר עם נחש בתוך סל אחד.

וִי מַאֲלַתֵּן וְקַלְמוּסֵן^(א), וִי מְדִבִּיתָא וּמְדַבְּרָא.

אוי ממקלותיהם ואוי מעט שלהם, אוי מה עושים לנו בבית ומה עושים לנו בשדה.

זְמַנִּין^(ב) שְׁתִּין תְּכַלִּין לְכַפְּאֵי דְּמַחוּ לִי בְּתַגְרָא^(ג).

הַזְמָן ששים מכאובים לשיניים המכות אותי במקל.

חֵי בְּטִלָּךְ וְלֹא בְּטִלָּא דְּבֵר עֵשׂוֹ וַחֲבֵרָא.

בחרנו הסתופף בצל אל חי ולא בצל בני עשו וחברא (אומה רשעה הנקראת חברי).

טְרוּ וְשִׁקְלוּ בִי כְּלִיּוֹמָא וְאַמְרִין אֲמִירָא.

מדברים עלי כל היום וכך הם אומרים –

יֵאֵי לָךְ עֲנִיּוֹתָא כּוֹרְדָּא סְמָקָא לְסוּסִיא חוֹרָא.

יאתה לך העניות כאשר יאה ורד אדום על סוס לבן.

כְּמָה גְּמוּלָה אַתְּ מַבְעִילָךְ מִתְּכַלָּא וְעַקְרָא.

כמה נבדלת מבעליך והנך משכלה ועקרה.

לִיכִי דִן מִנֵּה גִט פְּטוּרָה.

וזה לך גט כריתות ממנו.

מִתְקַצֵּת מִחֲמַת מָאוּס וּמִחֲמַת אִסּוּרָא.

ואת מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור.

מִתְפַּסְלָת בְּפִגּוּל וְנוֹתֵר וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם בְּעִזָּרָה.

והנך פסולה כפיגול ונוטר וכקרבן שנשפך דמו.

נִגְר בֵּר נִגְר לִית דִּיפְרָקֶנָךְ לְמִשְׁרָא.

אין חרש שיוכל לפדותך ולהתירך מן בית הסוחר.

סְחִין^(ד) מִפְּקִנָא אֱלֹהִיתָךְ מֵאֲנָךְ^(ה) דִּלָּא לְמִדְבְּרָא.

אומרים לנו – מוציאים אנחנו אלהיך מאזניך, שלא יזכר עוד.

עֲנִינָא רַחֲמָנָא לְצִלָּן מַחֲאֵי דְעֵתָא דְעַבְדָּה זָרָה.

ואנחנו עונים – הרחמן יצילנו מלעבוד אלהים אחרים.

פְּתַחֲחִין הָבוּ דִּלָּא לְוָסִיף עָלֶיהָ מִנֵּה לְמַנְפָּרָא.

פותחים פיהם ואומרים – אל תמשיכו ללמוד תורה.

(א) וי מאלתן וקלמוסן. בפסחים (דף נ"ז ע"א) אוי לי מצית צייתוס אוי לי מואלתן וכו' אוי לי מצית קתרוס

אוי לי מוקלמוסן, פירש"י אלתן, מקלותיהן, קולמוסן, שהיו כותבים איגרות לרעה.

(ב) זְמַנִּין. נ"א זְמִינִין.

(ג) בתגרא. מקל כמו סבי דאזלי אחיגרא (תענית דף י' ע"ב).

(ד) סְחִין. אולי ל"ל סְחִין.

(ה) מאזנך (חולין דף קל"ב ע"ב). פירש"י מאזנך.

צוֹחִין אֲבָרָר לָךְ אֶלְהִין וְאַמְרִינָן יֵשׁ בְּרָא.

צועקים – בחרו לכם אליל, ואנחנו עונים – כבר ביררנו לנו אלהינו.

קַבֵּל אֱמוּנָתִיכֹו לֹא שְׁמִיעָא וְלֹא סְבִירָא.

ולקבל עלינו אמונתכם לא נשמע ולא נאבה.

רְשַׁע דְּקָרִי לֵיה מַאי קָרִי לֵיה בְּשִׁקְרָא.

הרשעים קוראים בתפילתם לע"ז שהיא שקר.

שְׂבוּעָה דִּלָּא נִשְׁבַּקְנָה עַד זְבִילָא בְּתָרָא^(א).

נשבענו שלא נעזוב את ה' אפילו עד זבילא בתיארא.

תְּקִיפָא, הֲדָרָךְ עֲלֵן וְהֲדָרֵן עֲלֵךְ דִּלָּא לְמַכְפָּרָא.

גואל חזק, נחזור אליך ותחזור עלינו ולא נכפור בך.

עֲפָרָא בְּפִמָּה דְּאוֹיֵב עַל הָךְ דְּבוּרָא.

ימלא בעפר פי האויב על דבר זה.

בְּר מַנְה דְּהִתִּיא, אֲשַׁתְּקַע דִּלָּא דְּכִירָא.

חלילה זאת, ישתקע הדבר ולא ייזכר.

הָא בּוֹרְכָא וּבְדוּתָא וְאַשְׁתַּמַּע מִתְּאַמְרָא.

כי שוא ודבר כזב הוא מה ששמענו אומרים.

מוֹמִי עֲזוּבָה דָּא^(ב) דִּלָּא לְמַדְפָּרָא.

נשבענו לעזוב עבודה זרה ולא להזכיר בשמה.

סְבוּרִי וְקְבוּלִי עָלִי חֵיתָא דְּקַטְרָא^(ג).

ולמה לי לקבל עלי שק מלא קשרים במחיר של כסף (ע"ז במקום אל חי).

חֲלוּפֵי מְרַגְנִיתָא בְּחֶסֶף אֵין עֶסֶק בִּישָׂא סְחוּרָה.

להחליף מרגלית בחרס זה עסק רע.

חֵבֵל עַל דְּאַבְדִּין וְלֹא מִשְׁתַּכְּחִין וְחִסּוּרִי מְחַפָּרָא.

חבל על שאבדו צדיקים שבינינו, ואינם, והם חסרים לנו.

וַי לֵיה לְחֶסְרוֹנָא דִּלָּא הֲדָרָא וְאַפָּא תְּכֵלָא וְעוּיָרָא^(ד).

אוי לחיסרון שלא יוכל להמלאות ובאו שתי אלה לנו שכול ועיורון.

הָא דְּאַתָּה מַחֵי אַתָּה מְדַקְדֵּק בְּחוּט הַשְּׁעָרָה.

כשאתה מכח, אתה מדקדק בשיעור העונש כחוט השערה.

בְּד הָיוּ רַחֲמֵתִין עֲזִיזָא גְּנִינָן אֶסְפָּרָא^(ה).

כאשר היתה אהבתו יתברך אלינו עזה היה מצמצם שכינתו עמנו.

וְהַשְׁתָּא הַשָּׁמַיִם בִּינִי לְבִינָךְ דָּרָךְ בְּקִשָּׁה לְעִבּוּרָה.

ועתה סכותה בענן לך מעבור תפלה.

כֹּל־סְרַחְנִי מִשִּׁבְקֵן וְדִידִי מִנְטָרָא.

כל חטא יכופר וחטאתי שמורה לנצח.

(א) עד זבילא בתיארא. צפ"ק דברכות (דף ח' ע"א) ליצעי איניש רחמי עד זבילא בתיאראתא שלמא פירש"י שיהא לו שלום כל ימי חייו ואף כיום קצורתו עד השלכת עפר האחרונה שצביסוי קצורתו.

(ב) מומי עזובה דא (צ"מ דף פ"ה ע"א). פירש"י בשבועה הנחתה זאת.

(ג) חיתא דקטרא. בכתובות (דף כ"ג ע"א) על מי שקנה שדה שלא באחריות, אמרו חייטא דקטרי סברית וקבלית, פירש"י שק קטן מלא קשרים קיבלת בדמי חתיכות כסף כלומר נתלית לאבד ממונך מספק.

(ד) תכלא ועוירא. תכלא, הוא מות האדוק, ועוירא, עיוון מחמת רוב הדמעות, וכמ"ד דמענה של אצל ונער נוטלת את מאור העין (שבת דף קנ"א ע"ב).

(ה) גנינן אספרא. שכחנו שנינו על חודו של חרב (סנהדרין דף ז' ע"א), הָרַב (משלי יב יח) ת"י ספסירא.

כָּל־גְּלוּתָא הָדָרָן וְיָדֵי מְתַגְבְּרָא.

כל הגלויות חוזרות ומתקבצות וגלותי אינה חוזרת אלא הולכת ומתגברת.

כָּל־קִשְׁיֵי מַתְרַצֵּן וְיָדֵי לְדַכְתָּהּ הָדָרָא.

לכל הקושיות יש תשובה והקושיא שלי לעולם עומדת.

כָּל־שָׂרְגִי מִנְהָרָן וְיָדֵי מַתְעַבְרָא.

כל הנרות יאירו ואור נרי עכור.

כָּל־מַרְעִין מַתְסִין וְיָדֵי קִימָא וְשָׂרִירָא.

כל המחלות מתרפאות אבל מחלתי הולכת ומתחזקת.

כָּל־דִּלְתִּין מַפְתָּחֵן וְיָדֵן מַסְגְּרָא.

כל השערים נפתחים והשער שלי סגור.

כָּל־דֵּאֵלָם גָּבַר וְאַנָּא חֲלִישָׁא וְתַבִּירָא.

כל התקיף מחבירו נוצח וזוכה ואני חלש נשבר ונדכה.

כָּל־סִיסִין דְּאִית לָךְ, בְּרַחֲמֶךָ מַפְקָת לְמַמְסָרָא^(א).

כל הכעסים שיש לך העלית על אוהבך להימסר ביד קמיו.

לְכַל־סְלָפָא^(ב) חַיִּיתִי קָצָא, פְּתִיא גְלוּתִי אֲדִירָא.

לכל רעה ראיתי קץ, רחבה גלותי עד מאוד.

רְמִיתָן מֵאֲגָרָא רָמָא לְעֵמֶק בִּירָא.

השלכת אותנו מגג גבוה לבור עמוק.

שְׁמַמִּית^(ג) אֲכַלָּה לְגֶרְסָנָא^(ד) וּבְרַגְלָהּ רַפְסָה שְׂאֲרָא.

עשו הרשע אכל את יגיע כפי, ואת מה שנשאר רמס תחת רגליו.

וּמַפְלִין לִי לְעֶצֶר^(ה) וְשָׂרוּ לִי תַגְרָא^(ו).

מפילים אותי לתוך בית הבד לדרוך עלי ומתחילים לריב איתי.

עֲבָדָא אֶסּוּסִיא רַכָּב וּמִרָה אֶזֶל וְאַפְכָּא מִסֵּתִבְרָא.

העבד (הגויס) רוכב על סוס, והגביר (ישראל) הולך על הארץ, ההיפך מהנכון.

מִנִּיהוּ מַלְכִּי וְאַפְרָכִי^(ז) וְכֹלָא סָרָרָא.

מאויבינו מעמידים מלכים ואלופים ושרים.

כֹּלָא עֲלָמָא בְּנַחַת וְחַנִּינָא, וּבִנְךָ בְּצַעְרָא^(ח).

כל העולם כולו בהשקט ובטחה ובניך ביגון ואנחה.

(א) כל סיסין וכו'. צעמוס (ג ז) רק אתכם ידעתי מפל משפחות האדמה עליכן אפקד עליכם את כל־עונותיכם ושאלו בגמי' (ע"ז דף ז' ע"א) מאן דאית ליה סיסיא, ברחמיה מסיק ליה, פי' מי שיש לו זעם, מעלהו על חצירו, בתמיהה.

(ב) סלפא. רע כמו וסלף בוגדים וישדים (משלי יא ג).

(ג) שממית. עכזש, כינוי לעשו (בראשית רבה סו ז).

(ד) גרסנא. יגיע כפינו (ויצמות דף קי"ז ע"א).

(ה) עוצר. מקום שדורכים בו לעשות שמו, ד"ב (דף כ"ה ע"ב) הנך עזרי, פירש"י עוצרי שומשמין לעשות שמו.

(ו) ושרו לי תגרא (נדרים דף ס"ב ע"א). פירש"י הקדימו דיני.

(ז) מניהו מלכי ואפרכי. והפרו את התנאים שהתנו עם ישראל (ע"ז דף ח' ע"ב) אי מינן מלכי מינייכו הפרכי אי מינייכו מלכי מינן הפרכי.

(ח) כלא עלמא בנחת וחנינא ובנך בצערא. רמז למ"ש בתענית (דף כ"ד ע"ב) ר' חנינא בן דוסא הוא קאזיל באורחא אתא מטרא אמר לפניו רבונו של עולם כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער. נ"א וְחַנִּינָא בְּרָךְ.

(ז) מדוייל ידה משתלם (פסחים דף כ"ח ע"א). פירש"י ממלכתו משתלם שכתו.

דִּין מִנֶּה וּמִנֶּה וְאוֹקִי לָהּ^(א) בְּאַתָּרָא.

דון אותו בעונשים שונים, וישאר בעיניך חייב כבתחילה.

עֶבֶד דִּינָא לְנַפְשָׁךְ תִּיתֵב וְתִנָּקֵט פְּזָרָא.

עשה משפט לעצמך ותשב לידנו ותקח בידך מקל להכות הרוצה לפגוע בנו.

יִקָּב דִּינָא לְטוֹרָא וְתִיתִי לְבֵית דִּין אֲרוּרָא.

יקוב הדין את ההר ותביא אומה ארורה לבית דינך.

טַעוֹן אַבּוּהוֹן דִּיתָמִי אָנָּא בְּטַעֲנָה גְמוּרָא.

וטעון – "אבי יתומים אנכי" בטענה גמורה.

אַשְׁמַע לִי קָלָא דְשִׁנוּאָה בְּבָכִי תַמְרוּרָא.

השמיעני קול שונאי בוכים מרה.

אַף לְכַרְמָךְ לֹא תִקְרַב אֶמְרִין לָךְ נְזִירָא.

למה ה' לא תקרב לכרמך (ישראל), כאילו נדרת בנוזיר.

פְּרָצָה בְּאַחֲרֵי־תָךְ אֵי לֹא תִגְדֹּר גְּדָרָה.

הנה פרצת הכרם הזה באחירותך אם לא תעשה לה גדר.

רַבָּא דְעֵמָה, מְדַבְּרָנָא דְאַמִּתָּה בְּחִירָא.

כי אתה רב לעמך ונבחרת מנהיג לאומתך.

יְדֹאֹן נְשָׂרִיא לְקִנְהוֹן וְיִתְעַדִּי מִשְׁנָאָה בְּתָרָא.

יעלו ישראל לארצם כנשר לקינו ויוסר מראש האויב כתר מלכות.

מִתְפַּנְשִׁין תַּמָּן כָּל־עֲדָרִיא עֲדָרָא עֲדָרָא.

ונאספו שמה כל עדרי צאנך עדר עדר לבדו.

בְּנַחֲמֵן צְפִיפֵן נַחְמִיחוּ בְּשׁוֹרֵן טָבֵן לְבִשְׂרָא.

בנחמות שצפו הנביאים תנחמם ובשורות טובות תבשרם.

רַבֵּן כְּבוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְכַחֲלָא דְעַפְרָא.

רבות ככוכבי השמים וכחול הארץ.

יִיתִי בַּר נַפְלִי^(ב) לְעֵמָה לְשִׁיזְבָּא לְשִׁאָרָא.

יבא משיח צדקנו להציל את שאריתנו.

יַעְקֹר סוּסוֹן וְרִתִּיכִין וַיִּמָּגֵר רַבִּי־הוֹן לְאַחוּרָא^(ג).

יעקור סוס ורכב שונאינו ויפיל רוכביהם אחר.

קֹן קְלָמוּסָא וְקֹן מְגִלָּתָא^(ד) לְחַיִּים לֹן לְמַנְזָרָא.

תקן קולמוס ותקן מגילת ספר לגזור לנו חיים.

בִּטְלָא מַעְלָן כָּל־בִּישָׂא גְזָרָה.

בטל מעלינו כל גזרה רעה.

חֲדַשׁ עַלְן שְׁתָּא טַבָּא וְנִהְיָרָא.

חדש עלינו שנה טובה ומאירה.

(א) וְאוֹקִי לָהּ. נ"א לֵן פִּי וְאוֹתֵנוּ הַסָּב לִאֲרִי.

(ב) בַּר נַפְלִי. המשיח (סנהדרין דף כ"ו ע"ב) ע"ש סִבְתָּ דְּיִיד הַנְּפִלָּת. אי נמי ע"פ המדרש (רות פר' ד') על זועזע שנסא את רות, נפיל נסיב לנפילא, פִּי אֲנָשִׁים גְּדוּלִים.

(ג) יַעְקֹר סוּסוֹן וְרִתִּיכִין וַיִּמָּגֵר רַבִּי־הוֹן לְאַחוּרָא. כן ת"א (בבלי שם) הַנְּפִלָּת עֲקָבִי־סוּס וַיִּפֹּל רַבִּבִּי אַחוּר.

(ד) קֹן קְלָמוּסָא וְקֹן מְגִלָּתָא (גיטין דף ו' ע"א). פירש"י תיקון הקולמוס והקלף.

זְכוּת קְדִישִׁי עֲלֵמָא אֲדַכֵּר לְצַעֲרָא.

זכות הקדושים אשר בארץ זכור ליעקב הקטן.

וְזְכוּת כָּל דְּקַטְלִין עֲלֵךְ וְזְכוּת כָּל תַּנְאָא וְאַמּוֹרָא.

וזכות כל הנהרגים עליך וזכות כל התנאים והאמוראים.

לְקַבֵּל קִטְגוֹרָא אוֹקִי לָן סִנְגוֹרָא.

כנגד הקטיגור תושיב סניגור שיליץ בעדנו.

בְּכֵן נְקַדְמֵךְ קַמִּי רִישׁ שְׁתָּא וְכַפּוֹרָא.

לכן באנו לפניך קודם ראש השנה ויום הכיפורים.

דְּכָאָב לֵהּ כְּאַבָּא לְאַסִּיא אֲזִל לֵהּ אַשּׁוּרָא^(א).

כמו חולה הממהר ללכת אל הרופא.

חִזֵּק וְקִנֵּה עַמְךָ בְּהַגְבָּהָה וּבְמַשִּׁיכָה וּבְשִׁטְרָא.

קנה עמך בכל אופן ראוי, בחזקה, בהגבהה ובמשיכה ובשטר.

קַיִם אֲנָא מַמִּית וּמַחֲיָה מַחֲיָנָא אֶף מַסִּינָא לְקַצִּירָא^(ב).

וקיים בנו מקרא שכתוב (דברים לב לט) אני אמות ואחיה מחצתי ואני ארפא :

מֵחַא וּמֵפָא מַמִּית וּמַחֲיָה. מִפִּיק מִשְׁאֵל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא בַּד חֵטָא אָבוּהִי
לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מֵפָא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמִרְד נֶפֶק בְּקוֹלֶר. מֵרֵה תָאָב וְתִכְר
קוֹלֶרָה: בְּרֵךְ בְּכֶרֶךְ אֲנִי וְחֲטִינִן קַמְךָ. הָא רֵוִי נִפְשֵׁן בְּגִידִין מְרִינִן. עֲבָדָךְ אֲנִי
וּמְרִדִינִן קַמְךָ. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמַטּוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ
דְּנִפְיִשִׁין. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עֲלֵךְ. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

קח תחנה ע"ס א"ב כפול ובמשקל ח' ח' תנועות ובסוף חתום כפול אפרים ברבי יצחק חזק
פיוט זה מתאר את עבודת התמיד בבית המקדש ומתפלל כי קריאתה תיחשב כאילו הקרבנו אותו. עניני עבודת התמיד נלקטו על ידי
הפייטן ממש' תמיד, יומא ומדות.

יִי שׁוֹמְרֵי לְבִיתְךָ נְאֻזָּה.

יִי, השומר אותנו, לבית המקדש יפה היתה

שְׁמִירַת קֹדֶשׁ כְּמוֹ נֵר מְצֻזָּה^(ג):

שמירת הכהנים והלוויים

אֱלֹהִים תְּצֻזָּה שְׁמוֹר הָאֲרִיָּאל.

ציזית אותנו לשמור בבית המקדש.

וְאַתָּה תִּשְׁמֹר שְׂאֵר יִשְׂרָאֵל:

ובשכר זאת אתה שומר על שארית ישראל :

בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מְקוֹמוֹת מְדַבֵּר.

בכ"ד מקומות שמרו לויים וכהנים בבית המקדש ככתוב בדברי הימים (א כו יח).

(א) אשורא (שבת דף קי"ט ע"א). מהר.

(ב) קצירא (ב"ב דף ט"ז ע"ב). חולה.

(ג) שמירת קדש כמו נר מצוה. במדקש (דברים רבה 7 ד) אמר ר' קפרא הנפש והתורה נמשלה בנר, הנפש
לכתיב נר ה' נשמת אדם, והתורה לכתיב כי נר מצוה ותורה אור, אמר הקב"ה לאדם הזה, נרי בידך ונרך
בידי, נרי בידך זו התורה, ונרך בידי זו הנפש, אם שמרת את נרי אני משמר את נרך ואם כבית את נרי אני
מכבה את נרך. עכ"ל. אף כאן הקב"ה אינו זקוק שישמרו עבדיו את בית המקדש מן הגנבים, אלא שמירה זו
היא כמו שמירת כל המזלות, נר מצוה, כי אם נשמר את בית המקדש, ה' ישמור על שארית ישראל, כפי
שממשך בנחיתם הבאים.

מִמְּנִים שׁוֹמְרִים שְׁנִים לְפָרָר^(א):
ובמקום הנקרא פרבר, היו שנים שומרים יחד:

בְּבֵית הַמוֹקֵד זְקָנִים יְשָׁנִים.

בְּחֲצֹרֹת אֱלֹהִים בְּרַעְנָן דְּשָׁנִים:

גְּמוּלֵי פְּרָחִים^(ב) יְנוּבוֹן בְּשִׁיבָה.
כהנים אשר מצעירותם עבדו במקדש נותרו חזקים גם בזקנתם.

בְּהֶקֶף רוֹבֵד^(ג) שְׁנָתָם עֲרָבָה:
ישנו על שורות האבנים המקיפות סביב סביב את בית המוקד:

גָּדַל הַצֵּנֶעַ בְּלֶכֶת מְסֻבָּה.
בצניעות גדולה היה אפשר לצאת דרך מנהרה.

כְּבוֹדוֹ^(ד) מְסַמֵּן לְיוֹצֵא וּלְבֹא:
המובילה לבית כיסא של כבוד:

דְּרָכִים מְסֻבִּים לְבֵית הַטְּבִילָה.
דרך המנהרה הגיעו גם למקוה.

לְבִלְתִּי טָהוֹר בְּמִקְרָה לִילָה^(ה):
שם יכול לטבול מי שאירע לו קרי:

דוֹלָקִים נְרוֹת לְכָל־צַד אוֹרָה.
נרות דלקו מכל צד כדי להאיר את המנהרה.

וְטַבֵּל וַיֵּשֶׁב לְצַד הַמְּדוּרָה:

הֵלֵא מַעַט שְׁבֵתוֹ בְּנִגְרַע עֲרָפוֹ.
ולא היה נשאר כיון שאינו כשר לעבוד, שהוא טבול יום.

וְשַׁעַר נִפְתָּח וַיֵּצֵא לְדֶרֶכּוֹ:
אלא יצא מיד שנפתח השער:

הַמֵּלֶת מִמֶּנָּה מְזוֹרֵז מִטָּרִים^(ו).
הממונה על הפייסות, קורא בקול ומגיע מוקדם.

לְטָהֲרָה מִשָּׁפִים תְּרוּמָה מְרִים:
לכן מי שרצה לתרום את המזבח היה צריך להקדים ולטבול לפני הגעתו:

וְדַפֵּק וּפְתַח, מִמֶּנָּה נִכְנָם.
הממונה דפק על דלת בית המוקד, פתחו לו והוא נכנס.

וַיֵּשֶׁן נִקְנָם אֵף בִּי נְאֻנָּם:
בן לוי שנמצא ישן על משמרתו נקנס במלקות ובשריפת בגדיו, גם אם נרדם באונס:

- (א) פרבר (דה"א כו יח). שם מקום במקדש ראשון, אבל לא מלאכה בבית שני מקום בשם זה.
(ב) גמולי פרחים. גמול, פי' תינוק. פרחים, פי' פרחי כהונה, כהנים כעירים. ולכאף' אינו מתיישב עם ההמשך ינובון בשיבה, לכן יש לפקש כהנים שמצערותם עבדו במקדש וכו'.
(ג) בהקף רובד. בתמיד (א' א') בית המוקד וכו' מוקף רובדים של אבן, פי' כעין מעלות מסביב.
(ד) כבודו. וזה היה כבודו, מלאך נעול, יודע שיש שם אדם (תמיד א' א').
(ה) לבלתי טהור למקרה לילה. המקוה לא היה רק למי שאירע לו קרי, אלא לטבילת כל הכהנים, כיון שאין אדם נכנס לעזרה וכו' ש לעבודה עד שיטבול. בנוסף כל המיסק רגליו טעון טבילה.
(ו) המלך. קול גדול (נד"ק ומהר"י קרא יחזקאל א' כד). מְטָרִים. ל' טָרָם.

וְקוֹל הַגְּבִינִי^(א) יִזְרַר לְעוֹרָר.

אז כהן ששמו גביני קרא בקול חזק (תמיד ג ח) –

יִשְׁרוּן לְמַעַמַּד לְוִיִּם לְשׁוֹרָר:

קומו ישראל למעמד ולויים לדוכן:

וְרִיזִים יֵצְאוּ חֲלוּקִים לְכֹתִים.

הכהנים יצאו מבית המוקד לעזרה ונחלקו לשתי קבוצות, אלה למזרח ואלה למערב.

בְּשָׁלוֹם לְהַעֲמִיד מִכֵּהֶן חֲבָתִים^(ב):

נפגשו אלה ואלה, אמרו אלה לאלה "שלום הכל שלום" והעמידו כהנים להכין מנחת חביתים:

וְהִירִים לַחֲצוֹת^(ג) וְלִקְמוֹץ נִפְטָר.

למנחת חביתים, חצו עישרון סולת לשתיים ומנחה זו פטורה ממצות קמיצה.

חֲצֵי עִשְׂרוֹן וְכֻלִּיל תִּקְטָר:

כי חצי העישרון מוקטר כולו:

חֲתִית גַּחַל בְּמַחֲתֵת כֶּסֶף^(ד).

מי שזכה במחתה, חתה גחלים מן המזבח במחתת כסף.

בְּאַרְבַּע קָבִין לְתוֹכָהּ מֵאֶפֶס:

שהכילה ארבעה קבים גחלים:

חֲלִיפָה נָטַל עֲשׂוֹתָהּ מְעֵלָה.

אז לקח מחתה אחרת, יותר יפה.

וְעָרָה לְתוֹכָהּ וְזָהָב פִּלָּה:

שהיא של זהב ושפך את הגחלים לתוכה:

טָפוּל מִפּוֹר בְּאַמָּה יִכְבֵּד^(ה).

קב גחלים התפור על הרצפה, וכיבדו אותם לאמת המים שבעזרה.

פְּסִכְתָּר כּוֹפֶה לְיוֹם הַמִּכְבָּד:

ובשבת שמו על גחלים אלה כלי גדול הנקרא פסכתר:

טְכוּסִים לְפִים וְלִתְרוֹם זָכָה.

ערכו את הפייס הראשון, ומי שזכה בתרומת הדשן

מַחֲלֹךְ בְּרִגְלָיו לְאוֹר מַעֲרָכָה:

הלך בעזרה לאור אש המערכה, כי עדיין חושך:

יִקְדֵּשׁ קִדּוּשׁ וְנָטַל מַחֲתָה.

קידש ידיו ורגליו מן הכיור, נטל מחתה.

וְעָלָה וְחֲתָה וַיֵּרֶד לְמִטָּה:

עלה לראש המזבח, חתה גחלים, וירד:

(א)

הגביני. פי' במלאכת שלמה (תמיד ג ח) שם הראשון שהיה מכריז שמו גביני ונקראו כולם על שמו.

(ב)

חביתים. מנחת חביתים היתה מוגשת על המזבח יחד עם איברי התמיד, כפי שיתבאר בהמשך, אולם הכנתה לקחה זמן ולכן התחילו לעסוק בה עוד לפני העבודה הראשונה שהיא תרומת הדשן.

(ג)

לחצות. כמו שנאמר (ויקרא ו יג) מִחֲצִיתָהּ בִּבְקָר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶזְרָה.

(ד)

במחתת כסף. מתאר כאן עבודת המחתה, שלקח גחלים מהמערכה שעל המזבח לאורך הקטרת הקטורת, אולם אין זה מקומו, כי זה היה בפייס השלישי, והפייסן עדיין לא התחיל את הפייס הראשון.

(ה)

טפול מפזר באמה יכבד. במשנה (תמיד ה ה) מי שזכה במחתה נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח ופינה את הגחלים הילך והילך וחתה מן המאוכלות הפנימיות וירד ועירן לתוך של זהב נתפור ממונה בקב גחלים והיה מכבדן לאמה ובשבת כופין עליהם פסכתר. מחתת הכסף היתה ד' קבין ומחתת הזהב ג' קבין, לכן התפור קב גחלים על הרצפה בשעה שהיה מערה מזו לזו.

יְדִיָּהֶם מְקַדְּשִׁים וְגַם רַגְלֵיהֶם.

אז קידשו ידיהם ורגליהם כל הכהנים.

לְהוֹצִיא דָּשָׁן מְכִינִים כְּלִיָּהֶם:

והכינו כלים כדי לסלק בהם את האפר שעל המזבח:

כְּלִי מִגְרָפוֹת בְּלִי מִתְּלָאוֹת^(א).

עם מגרפות בלי עצלות.

פְּעָמִים עָלָיו כְּמוֹ שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת:

לפעמים היה על המזבח שלוש מאות כור אפר:

כְּבוֹדוֹ מֵרָאִים לְעוֹלֵי רַגְלִים.

בפרט ברגלים להראות כבוד המזבח שנקרבו עליו הרבה קרבנות.

בְּבֹא לְרֵאוֹת בִּיפִי נְעָלִים:

בבוא לעזרה עולי רגלים, שנאמר עליהם "מה יפו פעמיו בנעלים":

לֹאֲקֻטִּים בְּבִרְוֹר עֲצֵי הַתְּאֵנָה.

בחרו עצי תאנה יפים.

עֲרוֹךְ מַעֲרֻכּוֹת שְׁתֵּים הֵנָּה:

לערוך בהם את שתי המערכות:

לְמוֹל הַמִּזְבֵּחַ עֲשׂוֹת הַחֲזִית.

כמין חלון היה משאיר במערכה לצד מזרח שמשם מדליקים אותה.

וַיֵּרְדּוּ וַיָּבֹאוּ לְלִשְׁכַּת גִּזְיֹת:

מִמֶּנֶּה אוֹמֵר צְפוֹת לַמִּזְבֵּחַ.

הממונה ציוה להסתכל למזרח לראות אם הגיע זמן שחיטת התמיד.

וְצוֹפֶה מִזְכִּיר זְכוֹת הָאֶזְרָח^(ב):

והצופה אומר "האיר כל המזרח עד שבחברון" כדי להזכיר זכות אבות:

מִשׁוּךְ הַטֹּלָה לְתַמִּיד נִשְׁמָר.

הביאו טלה מהטלאים שהוכנו לתמיד.

מִבֶּקֶר מִמוֹם בְּלִשְׁכַּת אֹמֶר:

שכבר מבוקר ממום ונמצא בלשכת הטלאים:

נְכוּנִים לְהַרְגִּישׁ עֲזָרָה בְּלָה^(ג).

התכוונו הכהנים ונאספו בעזרה.

בְּפִים שְׁנֵי בְּקוֹל הַהִמְלָה:

כאשר קרא אותם הממונה לערוך את הפייס השני:

נִכְחָם יוֹשֵׁב סִגְן^(ד) הַכֹּהֲנִים.

(א) מִתְּלָאוֹת, וְאֶמְרָתָם הֵנָּה מִתְּלָאוֹת (מלכאזי א ג) פי' הרד"ק המציא קרבן היה אומר כמה יגע ולואה אני מזה השא שנסאחי על כתפי.

(ב) אֶזְרָח, אֶזְרָח אֶזְרָח (ב"ב דף ט"ו ע"א) ע"ש שצא מן המזרח.

(ג) נְכוּנִים לְהַרְגִּישׁ עֲזָרָה בְּלָה, הפייס עצמו לא היה נערך בעזרה ממש אלא הפייס הראשון בלשכת בית המוקד, בחלק ממנה הקדוש בקדושת עזרה, והפייסות הבאים בלשכת הגזית, בחלק ממנה הקדוש בקדושת עזרה. ועל הפייס שייך לשון רגש, כמו שאמרו (יומא דף כ"ד ע"ב) למה מפיסין וחוזרין ומפיסין אמר רבי יוחנן כדי להרגיש כל העזרה שנאמר אֲשֶׁר יִהְיֶה נִמְתִּיק בֹּד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ.

(ד) סִגְן הַכֹּהֲנִים, במשנה דתמיד, הממונה, ורש"י פי' צימא דף כ"ח ע"א כי הממונה הוא הסגן.

לְסֵדֶר פִּים וְעַל־פִּיו נִמְנִים:

סְדוּרִים זֻכִּים שֶׁלֹּשָׁה עָשָׂר.

זֻכִּים בְּפִי י"ג כהנים, אחד אחרי השני.

וְעַם הַשָּׂחַר שְׁנִים נֶחֱסֵר:

בבוקר היו שני כהנים פחות מבערב (שבערב היו עוד שנים שזכו בגזירי עצים):

סְמוּךְ הַבְּקוֹר לְאוֹר לֵהֵב.

ביקרו את התמיד שנית סמוך לשחיטתו לאור האבוקות.

וְהַשְׁקוּ הַתָּמִיד בְּכוֹם זֶהָב:

והשקו אותו (כדי שיהיה קל להפשיטו):

עֲלִית נְתָחִים בְּאַרְךָ לְהַעֲרִיד.

תיאור נתיחת התמיד ארוך הוא. ולכן יש לדלג עליו

וְהֵעֵת לְקַצֵּר וְאִין עֵת לְהַאֲרִיד:

כיון שהעת לקצר:

עֲרִיכַת דִּשּׁוֹן בְּאַרְבַּע פְּלִים.

שני כהנים שזכו בדישון מזבח הזהב ובדישון המנורה לקחו בידם ארבעה כלים.

וְהַכּוֹז וּמְנֵי בִידֵם עוֹלִים:

שהם הכוז (לדישון המנורה) והטני (לדישון מזבח הזהב):

פְּתוּחַ יוֹרֵד וְכִיּוֹן^(א) נִרְגָּשׁ^(ב).

ועוד שני מפתחות כדי להיכנס להיכל ולפתוח את דלתותיו.

וְהַקּוֹל נִשְׁמַע וְשׁוֹחֵט נִגָּשׁ:

וכששמע קול דלתות ההיכל הנפתחות, ניגש מי שזכה בשחיטה לשחוט את התמיד:

פִּים קְטוּרַת חֲדָשִׁים פֶּלֶם^(ג).

לפייס השלישי של קטורת הפיסו רק כהנים שלא זכו בה מעולם.

לְרִצּוֹת פֶּעַל וּלְבָרֶךְ חִילָם:

שנאמר בה "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה" והיא מעשירה, כדי שכולם יזכו לעשירות:

צְרוּפָה מְנוּרָה לְדִשּׁוֹן נִכְנָם.

מי שזכה בדישון המנורה הטהורה דישן ה' הנרות המערביים.

שְׁנִים דּוֹלָקִים לְמִזְרַח פָּנָם:

ומניח את שני הנרות המזרחיים דולקים:

צְפוֹת הָעֵדוּת בִּינֵר דּוֹלָק.

ונר ב' מהמזרח הנקרא נר מערבי דלק מערב עד ערב, עדות כי השכינה שורה בישראל.

וְאַף כִּי שִׁמְנוֹ בְּחֶלֶק בְּחֶלֶק:

שהרי לא שמו בו שמן אלא כדי הלילה כמו בשאר הנרות:

קִדְשׁוֹ לְנוֹסֶם בְּעֶרְךָ גֵּרוֹת.

כל לילה הקב"ה עשה נס לישראל על ידי הנרות.

(א) פתוח יורד וכיון. כדתנן בתמיד (ג ו) ושתי מפתחות, אחד יורד לאמת השחי, ואחד פותח כיון, פי' במפתח

הראשון היה צריך להכניס את זרועו בחור שדלת עד אכיליו ולפתוח מצפנים והמפתח השני היה מפתח רגיל, ושני מפתחות אלה היו כדי לפתוח את הפשפש האפוני דרכו נכנס לתא ומן התא להיכל.

(ב) נרגש. מרמז לקול שער ההיכל שנתפתח דתנן מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנתפתח (תמיד ג ח).

(ג) חדשים בולם. לא ידעתי למה פירש כאן פייס הקטורת, כאשר לפי פשטות לשון המשנה לא היו מפייסין לקטורת עד לאחר שקראו קריאת שמע.

הֵי־שׁ בָּם צָרָה לְיוֹצֵר מְאֹרוֹת^(א):

והוא אינו צריך לאור, שהרי הוא יוצר המאורות:

קְרוֹתֶם אֶת־שְׁמֵעַ וְעֶשֶׂר עֲרֻכּוֹת.

קראו שמע ועשרת הדיברות.

יְבָרְכוּ הָעַם בְּשֵׁלֶשׁ בְּרָכוֹת^(ב):

ובירכו את ישראל ג' ברכות, אמת ויציב, רצה, שים שלום:

רְאוּיִם חֲדָשִׁים הֵלֵא עִם יִשְׁנִים.

חדשים גם ישנים.

לְהַפִּים לַעֲבוֹד בְּעֶלְם שְׂשׁוֹנִים:

יכלו להשתתף בשמחה לפייס: עליסה וששון שניהם לשון שמחה

רְבִיעִי לְהַרְגִּישׁ עֲלֻת אֲבָרִים.

הרביעי – מי מעלה איברים.

הֵלֵא מִן־כֶּבֶשׂ מִזֵּבַח לְהָרִים:

מן הכבש למזבח:

שְׁלוֹחַ בְּגָדִים מְסוּרִים בְּהֶנִּים.

אז הכהנים שלא זכו באף פייס היו צריכים להפשיט בגדי כהונה.

לְהַפְּשִׁיט אוֹתָם בְּיַד חֲזָנִים:

ולצורך כך מסרו את עצמם בידי החזנים:

שְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים כְּלֵי הַשָּׁרֵת.

צ"ג כלי שרת שימשו במקדש.

וּמִשָּׁם בָּזָד וְכַף הַקְטָרֶת^(ג):

מהם לקחו בזד וכף לצורך הקטורת: בזד כף קטן

תְּפוּשׁ מִגִּרְפָּה^(ד) לְבֵין הָאוֹלָם.

נטל אחד את המגרפה, ובין האולם ולמזבח

וְרָקָה לְרִצְפָּה וְרַעֲשׁוּ כָלָם:

תְּהַלֵּה בְּעֵתָהּ לְכָל־בְּנֵי לְוִיָּה.

כששמעו קולה, נאספו הלויים לשיר.

וְרָצוּ לְקוֹלָהּ לְהַשְׁתַּחֲוִיָּה:

והכהנים להשתחוות:

אַחֲזִיזִים בְּיָדָם כְּלֵי דְשׁוֹנִים.

ואז מדשן מזבח פנימי ומנורה נכנסים שוב להיכל. ומוציאים את הטני ואת הכוז.

לְהַשְׁתַּחֲוֹאָה בְּבוֹאָם שׁוֹנִים:

ומשתחוים ויוצאים:

אֲשֶׁר לוֹ מַחֲתָה לְבַל יִכּוֹה.

מי שזכה במחתת הגחלים, כדי שלא ייכזה,

(א) היש בה צורך ליוצר המאורות. במדרש (ויק"ר לא ח) הגלגל הזה של חמה אחד ממשמשי הוא ובשעה שיוצאה לעולם אין כל צריה יכולה ליזון עיניו ממנה וכו' ולאורך אני צריך.

(ב) בשלוש ברכות. וי"א שלא היו אומרים שים שלום, אלא קראו ברכת כהנים ללא נשיאת כפים.

(ג) בזד וכף הקטורת. הבזד היה גדוש קטורת ונתנו אותו לתוך הכף, שאם יתפזר מהקטורת, יתפזר לתוך הכף.

(ד) מגרפה דהכלא, כלי שיר שהיה מוציא מיני זמר רבים (משנה תמיד ו, א, ערכין דף י' ע"ב).

מִזְרֹז לְהִתְחִיל וְהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה:

היה מזדרז לשפוך את הגחלים על מזבח הזהב, השתחוה ויצא:

פָּרַשׁ הָעוֹמְדִים וְהִחֵל לְהִקְטִיר.

יצאו כולם, ואז מי שזכה בקטורת הקטיר את הקטורת.

שָׁחוּחַ יֵצֵא בְּדֶרֶךְ מִפְטִיר:

השתחוה ויצא כדרך מי שנפטר ממלך:

פָּרַם^(א) הָעָרֵב בְּמַעֲשֵׂה שָׁחַר.

מעשה קטורת הערב כמו של בוקר.

וְעָרַךְ נְרוֹת לְאַחֲרֵי אַחֵר:

ולאחריה הדליקו נרות המנורה:

רְאוּתָם נִכְנָם גְּדוֹל הָאֲחִים.

אם ראו שכהן גדול בא להיכנס להשתחוות.

שְׁלֹשָׁה אוֹחִזִּים וְכֻלָּם שָׁחִים:

שלושה כהנים אוחזים בו, וכולם משתחוים עמו:

רְצוּיִם יֵצְאוּ אֶחָדִים כָּלָם.

אחרי שסיימו את העבודה לרצון לפני ה' יצאו כל הכהנים.

וְעָלוּ וְעָמְדוּ בְּמַעְלֹת אוֹלָם^(ב):

על מדרגות העולות לאולם:

יְבָרְכוּ הָעָם בְּרָכָה אַחַת^(ג).

ברכת כהנים בנשיאת כפים.

וְהִיא הַמַּעֲלָה בְּשׁוֹבָה וְנִנְחַת^(ד):

והיא ברכה טובה הנותנת שלום ומנוחה:

יְדִיָּהֶם נִשְׁוֹאִים לְגַב רְאִשֵּׁיהֶם.

במקדש, ידי הכהנים נשואים למעלה מראשיהם.

לְבָרֶךְ הָעָם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם:

ובירכו בשם ככתבו:

מִזְמַן סֶגֶן בִּימִין לְהַעֲלֹת.

הסגן עלה לכבש בצד ימין של

מִשְׁרֵת גְּדוֹל בְּחָפִץ לַעֲלֹת:

כהן גדול כאשר כהן גדול רצה להקטיר את איברי התמיד:

מִסֵּדֶר רִאשׁוֹן לְהוֹשִׁיט עֲדָיו.

הושיטו לו את איברי התמיד לפי סדרם, הראש והרגל תחילה וכן הלאה.

סִמּוֹךְ לְנִתְחִים אֲמוּנָה יְדִיו^(ה):

וכהן גדול סמך ידיו עליהם לפני שהוא זורקם לאש:

(א) פָּרַם. כינוי לקטורת שהיה מקטיר ממנה פרם (חז"ל מנה) בשחרית ופרם בין הערבים (כריתות 77 ה' ע"א).

(ב) אוֹלָם. חדר שלפני ההיכל (ראה מידות פ"ג מ"ז).

(ג) בְּרָכָה אַחַת. במשנה (סוטה 11) ברכת כהנים כילד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות (פי' עונים אמן בין פסוק לפסוק), ובמקדש ברכה אחת (אין עונים אמן בין פסוק לפסוק).

(ד) הַמַּעֲלָה. אולי כ"ל מַעֲלָה. בְּשׁוֹבָה וְנִנְחַת (ישעיה ל טו). פירש"י ביישוב ומרגוע.

(ה) אֲמוּנָה יְדִיו. פי' הרים את הנתחים בידיו, ל' וּבְנִתִיךְ עַל צֵד תִּאֲמָנָה (ישעיה ס 7), פי' תורמנה כמו שת"י

יתנסבון. וכן יש לפרש (שמות 12 יב) וַיְהִי יְדֵי אֲמוּנָה, נשואות כלפי מעלה כמו שת"א פרישן, ובתרגום

ירושלמי זקפן.

בְּבֹאוֹ לְהַקִּיף לְנֶפֶךְ נֹתָנִים.

הלך כהן גדול סביב המזבח ואז הביאו לו יין לנסך.

וְתַקְעוּ חֲצוֹצְרוֹת שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים:

בְּרֵבִי תִקְיעוֹת בְּקָרֵב נֶסֶךְ.

לפני הניסוך תקעו.

בְּסוּדָר לְהִנִּיף בְּשַׁחַח לְנֶפֶךְ:

וכשהתכופף לנסך, הניפו בסודר:

יִצְלָצֵל בְּצִלְצֵל בְּקוֹל הוֹדִיָּה.

וְהַשִּׁיר הַחֵל וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה:

צְפוּפִים עוֹמְדִים לְקוֹל הַתְּרוּעָה.

העומדים צפופים בעזרה, כששמעו את החצוצרות

וְעַל כָּל־פֶּרֶק בְּבֶרֶךְ בְּרִיעָה:

כרעו על ברכיהם, וכן בסוף כל פרק בשיר:

חֲלִילִים וְאַבּוּב וְקוֹל בְּנוֹרֵי.

כל אלה כלי זמר

אֱלֹהִים יָשִׁיב הַמִּזֶּן קוֹל שִׁירֵי:

חֶסֶל הַתְּמִיד עֲבוֹדַת סְפּוֹר.

יִצְרָף אֱלֹהִים לְיוֹם הַכְּפוּר^(א):

קִדְּשָׁה שְׁלִישִׁית לְעֹמֶךָ תָּבִיא.

בית מקדש שלישי

בְּאוֹרִים וְתַמִּים בְּמִלָּךְ וְנָבִיא:

עם כל הדברים שהיו חסרים בזמן בית שני – אורים ותומים מלך ונביא:

חֲדָשָׁה תַּחֲדָשׁ וְטַמְאָה תַּעֲבִיר.

קדושה חדשה

וְהָשִׁב עֲבוֹדָה לְסֹדֶר הַדְּבִיר:

בית המקדש:

זְבוּל מְקֻדָּשׁ תִּפְאֹר לְהַעֲמִיד.

בית

וְקִרְבֵּן נִקְרִיב בְּמוֹעֲדוֹ תְּמִיד:

קָנָה קִנְיָנָךְ בְּכָבוֹד לְהַעֲמִיד.

קנה עמך והחזירהו לכבודו כימי קדם.

(א) יצרף אֱלֹהִים לְיוֹם הַכְּפוּר. נראה כי פיוט זה נתקן לאמרו סמוך ליום כיפור, כמנהגנו, ומבקשים כי ייחשבו לנו כאילו קראנו אותו גם ביום כיפור עצמו.

וְנִעְרֹף עֶרְףְּ וְשִׁלְחָן⁽⁶⁾ תָּמִיד:
ונשים לחם הפנים על השולחן:

וְנִחֲזָה כְּבוֹדָךְ לִפְנֵי תָמִיד.

ונזכה לראות בפנינו בכבוד השכינה בבית המקדש.

וְגַם מִתְנוּסָם בְּלֶחֶם תָּמִיד:

ובנס הנעשה בלחם הפנים, שנשאר חם ח' ימים מעת אפייתו ועד אכילתו:

קְרוּבָה יְשׁוּעָה שְׁנַת שְׁלוֹמִים.

קרב ישועה ושנת נקמה.

לְצִיּוֹן תָּשִׁיב בְּרָבִים רַחֲמִים:

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַעַל הַרַחֲמִים: מְשַׁמְיְעֵי תַפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תַפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מְשַׁמְיְעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבּוּ תַחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֱבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעֲם שֶׁלֹא תֵאבֵד שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֵאֵן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָנָה: מֵהֵרָ עָנְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדְנוּ מִכַּלְגָּזוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמּוֹךְ:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנֵן בְּעֵבְדָא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׁרִינִי. מְרִירוֹ נִפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בֶּן לְרַצְוִיָּה, מָרֵן. עֵבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרֵת עִם אֲבָהֵתְנָא:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנֵן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לֵן שְׂאֵלְתִין וּבְעוֹתִין. דִּלָּא נְהִידֵר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוֹרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים בְּשִׁלָּשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלִּבֵּנוּ חָנּוּ וְעָנְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

(6) וְשִׁלְחָן. כ"א בְּשִׁלְחָן.

וְאִנְחָנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: יְהִי־חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָ יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹ: בְּרָגָז רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהִצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וְיִמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלָּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לערב יום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְרָאָה לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֲשִׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲשֶׂתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: וְיִזְמְרוּ אֱלֹהִים וְיִזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וְיִזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וְיִזְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמַחֲלָל מַאֲד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד בִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים פי לך יאתה פי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: פי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־פלסביו: יי אהי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי פמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו פי־חפץ חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מכון בסאך חסד
ואמת יקדמו פניו: לך יום אף־לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
אף־לך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל־גבולות ארץ קיץ וחרף
אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
בעוז ים שפרת ראשי תנינים על־המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
נהרות איתן: אשר־לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
מחקרי־ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש:
הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, פי א
רחום וחנון שמך: למען־שמך יי וסלחת לעוננו פי רב־הוא: פי לא על־צדקתינו
אנחנו מפילים תחנונינו לפניך פי על־רחמיך הרבים:

קט פתיחה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שלמה בר יצחק הוא רש"י

יי אהי הצבאות נורא בעל־זוים.

אמרת שובו בנים סרבנים.

בואו עדי בתודה וב־רננים.

בקשו פני בבכי ובתחנונים.

גם פי נסתמה תפלת הגוים.

אע"פ שנסגרו שערי תפלה. הגיון ל' תפילה

גלי^(א) שבים פתוחים פיונים^(ב).

שערי תשובה תמיד נפתחים מהר.

דברך נצב לעולמי עדנים^(ג).

הבטחתך לדון בריותיך ברחמים קיימת לעד.

(א) גלי. ללחות, כדאי' במס' ב"ק (דף קי"ב ע"א) טרק גלי, פירש"י סגר את הדלת.

(ב) ביון. מהר, כדתנן (תמיד ג ו) פותח כיון, וכן פירש"י פסחים דף ל"ז ע"א כיון מהר. במדרש (דברים רבה ב יב) שערי תפילה פעמים פתוחים ופעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם נפתחים.

(ג) דברך נצב לעולמי עדנים. כ"ס לעולם ה' דברך נצב בשמים (תהלים קיט פט) וזילקו"ש פי' קיים דברך שהתקנת עם אדם שכשם שדנת אותו ברחמים כך אתה דן את כל הצורות אחריו ועיין בר"ן סוף מס' ר"ה שפירש כי זו כוונת התפילה ודברך אמת וקיים לעד.

דְּרָכֵי טוֹבָךְ נִצַּח לֹא שׁוֹנִים.

הִנֵּנוּ אֶתְּנוּ לָךְ בְּדָלִים וְאַבְיוֹנִים.

הַצְדָּקָה לָךְ וְלָנוּ הָעוֹנִים.

וְעַדִּיךָ יִשְׁכְּנוּ בְּבֹשֶׁת פָּנִים.

וְעַל דִּלְתוֹתֶיךָ הוֹגִים פְּיוֹנִים.

זָכְרָנוּ לְחַיִּים מְתָקִים.

זִכָּה כְּתַמִּינוּ צָחִים מְלַבְּנִים.

טוהר כתמי עוונותינו לא ולכן ענין אחד

חֲטָאת נְעוּרֵינוּ יִמָּחוּ בְּעֵנָם.

חֲדַשׁ יָמֵינוּ בְּיָמִים קִדְמוֹנִים.

טְמֵאָה הָעֶבֶר וְהַתֵּם הַיִּדּוֹנִים.

וייתמו עוונותינו.

טָהָרָה תִּזְרוֹק מִים נְאֻמִּים^(א).

יִדְעֵנוּ רְשָׁעֵנוּ סָרְבִּים וְסִלּוֹנִים^(ב).

כי סירבנו לעשות טוב והיינו כקוצים.

יִקְשׁוּת עֲרִפְנוּ חֶסֶן בְּאֵלּוֹנִים.

קשי ערפנו חזק כעץ האלון.

כָּרֶם נִטְעֵנוּ סִגְסִיג נִצָּנִים^(ג).

כרמנו שהיה מסגסג ופורח.

כֶּסֶף פָּנֵינוּ חֲרָלִים קְמִשׁוֹנִים.

עכשיו גדלו בו כל מיני קוצים.

לְמוֹדֵי הָרֶעַ, צְמוּדֵי חֲמָנִים^(ד).

מורגלים לעשות רע, ודבוקים בעבודה זרה.

לֹאֲקֵחֵי שַׁחַד רוֹדְפֵי שְׁלֵמוֹנִים^(ה).

שוחד ושלמונים ענין אחד

מִהָרָה קִלְקֵלְנוּ חֲפֶת הַתּוֹנִים^(ו).

מיד אחרי מתן תורה חטאנו בעגל.

(א) מים נאמנים (ישעיה לג טז). מים שאינם פוסקים (ת"י).

(ב) סלונים. קואים (רש"י יחזקאל ב ו).

(ג) סגסוג נצנים. ע"ש הכתוב ביום נִטְעָה תִּשְׁשִׁיגִי (ישעיה יז יא).

(ד) חמנים. ע"ז (רש"י ויקרא כו ב).

(ה) רֹדֵף שְׁלֵמוֹנִים (ישעיה א כג). ת"י אמרין גבר לחצריה עבד לי טב דיני ואשלם לך כדיך.

(ו) קלקלנו חופת חיתונים. בשבת (דף פ"ח ע"ב) עלובה כלה שזינתה בחוץ חופתה.

מֵאֵז הוֹסַגְנוּ לְאַחֹר וְלֹא לְפָנִים.

הלכנו אחורה ולא התקדמנו.

נָעוּ זִבְחֵי צֶדֶק הַכֹּהֲרִים הַמְּשֻׁנִּים^(א).

בטלו קרבנות של צאן שֶׁמֶן ובהמות בריאות.

נִיחַחֵי רֵיחַ קִטְרֶת סִמְמָנִים.

שֶׁר הַמְּשִׁים יוֹעֵץ וְנִשְׁוֹא פָּנִים^(ב).

אבדו חכמים מישראל.

סָגַן וּמִשׁוּחַ לְיָמִים וְאַהֲרָנִים.

וכן כהנים ולויים. מִשְׁחָה הָיוּ כֹהֵן גָּדוֹל

עֲמִידַתְנוּ רָאָה דְּלִים וְרִיקָנִים.

עֲצִבֵי רוּחַ, מְרוֹרִים פְּלֻעָנִים.

פְּקֻדְנוֹךְ בַּצָּר לַחֹשׁ צְקוֹנִים.

זכרנו אותך ובאנו אליך בצר לנו, לשפוך תפילה בלחש.

פָּחַד דִּינְךָ דּוֹאֲגִים וּמִתְאַוְּנִים^(ג).

דואגים ומצטערים מחמת פחד הדין.

צִמְחַ צִדְקָה^(ד) הַצִּמְח לְנֶאֱמָנִים.

מלך המשיח

צִוְהָ לְהַעֲבִיר עֲוֹנוֹת רֹאשׁוֹנִים.

קוֹל הַקּוֹרֵא יִשְׁבִּית מְדִינִים.

קול תפילתנו יבטל את הקטרגים.

כְּפִגְזֵי יָהֵם, יִשְׁתַּק נְרָגָנִים^(ה).

ישתיק המקטרגים והמוציאים עלינו דיבה.

רוּחַ נְבִאָה דִּכְאוֹת לֵב וְשִׁבְרוֹנִים.

שברון הלב.

רָצוֹן יַעֲלוּ בְּחֻלְבֵי קָרְבָּנִים^(ו).

יעלה לרצון כמו קרבנות.

שְׁבוּעַת אֲבוֹת קָיָם לְבָנִים.

(א) הַכֹּהֲרִים הַמְּשֻׁנִּים (ס"א טו ט). ת"י שמיניא ופטימיא.

(ב) שֶׁר הַמְּשִׁים וכו'. ע"פ לה"כ (ישעיה ג) כִּי הָיָה הָאֲדוֹן ה' צִבְאוֹת מְסִיר מִירוּשָׁלַיִם וגו' שֶׁר הַמְּשִׁים וְנִשְׁוֹא פָּנִים וְיוֹעֵץ ודקאן בחגיגה (דף י"ד ע"א) שֶׁר הַמְּשִׁים אֵל תִּיקְרִי שֶׁר חֲמִישִׁים אֵלָּה שֶׁר חוֹמְשִׁין זֶה שְׂוֹדֵעַ לִשְׂאֵל וּלְיִתֵּן בְּחִמְשָׁה חוֹמְשִׁי תוֹרָה. וְנִשְׁוֹא פָּנִים, זֶה שְׁנוּשָׁאִין פָּנִים בְּעִזְרוֹ לְמַעֲלָה כְּגוֹן ר' חֲנִינָא בֶן דּוּסָא, לְמַטָּה כְּגוֹן ר' אֲבָהוּ בִּי קִיסָר. וְיוֹעֵץ, שְׂוֹדֵעַ לְעֵצָר שָׁנִים וּלְקֻבּוּעַ חוֹדָשִׁים.

(ג) וּמִתְאַוְּנִים (במדבר יא א). ת"י מלְטַעֲרִין.

(ד) צִמְחַ צִדְקָה (ישעיה לג טו). ת"י מִשִּׁחַ.

(ה) נְרָגָנִים. פִּירָשׁ"י (דברים א כז) אִם הַמּוֹלִיא דִּיבָה, בְּשַׁע"ת לר' יונה (ג רלא) נְרָגָן נִקְרָא הָדֵן כָּל דָּבָר לַחוּצָה וְלֹא לְבֵית וְכָל שְׂגָגָה יֵשִׁים לְזָדוֹן.

(ו) כְּחֻלְבֵי קָרְבָּנִים. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה (תהלים נא יט).

שׁוּעַת קוֹרְאֶיךָ תִּשְׁמַע מִפְּעוֹנִים.

ממקום שבתך.

תִּכְיֶין לָבָם לִירְאָתְךָ מוֹכָנִים.

כדי שיהיו מוכנים ליראה אותך.

תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ שִׁיחַ חֲנוּנִים.

שׁוּב לְהַעֲלוֹת עִמָּךְ מִשְׁאוּנִים^(א).

ממים רבים בהם הם טובעים.

מִחֵר יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ קִדְמוֹנִים.

בְּרִיבָם יֵצְאוּ חֲנוּנֶיךָ בָּנִים.

זכאים.

קוֹיִם חֲסִדֶיךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ שְׁעוֹנִים:

נשענים:

מקווים

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתְּהָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרַאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּהָ הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְרָכֶיךָ טוֹבָה לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֶתְּהָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת־כָּל־הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן בְּתוֹב. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֵתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹזֵן וְרַחֲמֵתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אֲרָךְ אַפִּים אֶתְּהָ. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תִּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדַּלְתָּ רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֹן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתְּהָ הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדַעְתָּ לַעֲנּוֹ מְקַדֵּם: מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוֹב. כִּמּוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב: וּבְצִל כְּנָפֶיךָ נִחְסֶה וְנִתְלוֹנָן. כְּיוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פָּשַׁע וְתִמְחָה אֲשָׁם. כְּיוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוּן שׁוּעֵתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מִנּוּ מֵאֹמֶר. כְּיוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נִאֲמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנֹן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילֵנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֶתְּהָ אֲדֹנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קוֹרְאֶיךָ:

וְעֵתְהָ יִגְדֵּל־נָא כֹחַ אֲדֹנִי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבְזִמְזָא קָרִיב וְאִמְרוּ אִמּוֹן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

(א) שאזן. מים רבים, כמו שפירשו רש"י ואזן עזרא על הפסוק וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן (תהלים מ ג).

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרומֶם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלֵּל שְׁמֵהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרֵן
בְּעֵלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֶךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מְלֻמְנוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אָבוֹתֵינוּ
כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כִּחְטֵאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעֹנֵיתֵנוּ תִגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
בֵּין הַגִּבֹּר חֲסִידֶךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב בֵּין תִּרְחִיק מִמָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֵּין תִּרְחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִסְלַחְתָּם כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בְךָ וּנְתַתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׂבִיחָם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִידֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נְאֻמְרָא. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֶנְחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלַּח
אֲדָנִי חֲקִשִּׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(לט) ע"ס אא"ב גג"ד וזכור חתום יוסף בר יצחק (בכור שור מאורליינש) והצית האחרון מכל
מאמר לקוח ממקראי קדש

אָדוֹן בְּתַקַּח מוֹעֵד לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאֵל בְּתַעֲצוּמֶיךָ.

אֶת־יִצְבָּה בְּפֶלֶץ לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ לְרוֹמְמֶךָ.

אני עומד בפלצות

בְּמַעֲשֵׂי לֹא נִשְׁעַנְתִּי כִּי אִם בְּרַחֲמֶיךָ.

יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ (ירמיה יד יז):

גָּזוּ אֱמוּנִים גְּבוּרֵי כַח בְּמָרְץ.

נפטרו לעולמים הצדיקים שהיו מלאים כח לעבוד את בוראם.

גַּם גּוֹדְרֵי גֵּדֵר וְעוֹמְדִים בַּפָּרֶץ.

גם הגנו עלינו מכל גזירות קשות.

דוֹרְשֵׁי חֶפְצִים בְּכַח מְשׁוֹכֵן שְׁמִי עָרֶץ.

וידעו לבקש את צרכם מכח מעשיהם הטובים מה' השוכן בשמים.

אָבֵד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מיכה ז ב):

הֵן קִלּוֹתַי וּמָה אָשִׁיב בְּמוֹפְי.¹

הִנְנִי צָעִיר וּכְאֵין בְּמַפְעָלוֹת כְּפִי.

וְאִיךְ אֶקְוֶה וְאֲנִי רַב דָּפִי.

הַיּוֹת לְרָצוֹן אֶמְרִי-פִי (תהלים יט טו):

זָחַלְתִּי וְאִירָא מַחֲוֹת דְּעִי.

¹פחדתי מלדבר.

זִדּוֹנִי יִגְוֶרְתִּי וּמָרַד פִּשְׁעִי.

²כי אני ירא מעוונותי.

חֲנוּן רַחֲמָנִי בְּהַתְּוִדוֹתַי וְעֶזְרִי רִשְׁעִי.

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵי אֱלֹיךְ בְּשִׁוְעִי (תהלים כח ז):

טָעִיתִי וְהִנְנִי שָׁב וּמִתְוֹדֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

טָהוֹר עֵינַיִם, חֲשַׁבְנִי כְּשָׁלֵם לְפָנֶיךָ.

יְהִי הַכֶּנֶם לִי לְפָנִים מִשׁוֹרֶת דִּינְךָ.

וְאִדְעָךְ לְמַעַן אֶמְצָא-חַן בְּעֵינֶיךָ (שמות לג יג):

³ואזכרה להכיר אותך ועיי' כך למצוא חן בעיניך:

בְּחֶךְ יִגְדִּל-נָא וּבְתַפְלָתִי הִתְנַאֲתָה.

בְּתַפְלַת זָקֵן וְרָגִיל וּפְרָקוֹ נָאֲתָה.

לְבָבִי הִנְשָׁבֵר הִנְדָּכָה וְהִנְכָּאֲתָה.

הִבֵּט מִשָּׁמַיִם וִירָאֲתָה (ישעיה סג טו):

מְרַבִּים צָרָכִי עִמָּךְ וְדַעְתָּם קִצָּרָה.

מִחֲסוּרָם וּמִשְׁאֲלוֹתָם בֶּל יוּכְלוּ לְסַפְּרָה.

נָא בִּינָה הִגִּיגֵנוּ טָרָם נִקְרָא.

⁴שמע תפלתנו בטרם נקרא.

הָאֵל הַגָּדֹל הַגָּבֹר וְהַנּוֹרָא (דברים י ז):

סָפּוּ גַם כָּלוּ יוֹדְעֵי פִגְיָעָה.

⁵נפטרו ואינם הצדיקים היודעים להתפלל.

סֶדֶר תַּפְלוֹת בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם לְהַבִּיעָה.

עֲרָמִים נוֹתְרָנוּ וְרִבְתָּה בָּנוּ הָרָעָה.

עַל־כֵּן לֹא הִשְׁיִגְתָּנוּ יְשׁוּעָה:

פָּנִים אֵין לָנוּ פָּנֶיךָ לְחַלוֹת.

פָּשַׁעֲנוּ וּמָרְדָּנוּ וְעַקְלָנוּ מִסְּלוֹת.

צָדָקָה מִמֶּךָ נִבְקֵשׁ בְּמַעֲרָכֵי תַּהֲלוֹת.

הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת (תהלים קלד ח):

קְדוֹשׁ, רֹאֵה כִּי פֶם מְלִיץ בְּשׁוֹרָה.

ראה ה' כי אין לנו עוד מי שיודע להתפלל כדין.

קִבֵּל נִיבִי בְּמַרְבִּית תְּשׁוּרָה.

קבל דברי כאילו הקרבתי לפניך הרבה קרבנות.

רִנָּתִי הַיּוֹם תִּהְיֶה בְּכַתְרְךָ קְשׁוֹרָה.

תפילתי

אֵל נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה (תהלים סה ז):

שְׁוַעְתִּי שָׁעָה וּתְפִלָּתִי תִּהְיֶה נְעִימָה.

שְׁמַע פְּגִיעָתִי בְּפִגְיַעַת תַּמָּה.

שמע תפילתי כאילו אין בה מום.

תַּחֲקֹקְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְתִיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה.

תִּלָּה אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה (איוב כו ז):

יָדְךָ פָּשׁוּט וְקִבֵּל תְּשׁוּבָתִי בְּמַעֲמָדִי.

סִלַּח־נָא וּמַחֵל רַע מַעֲבָדִי.

מעשי הרעים.

פְּנֵה וְעֲשׂוֹק בְּטוֹבַת מְשַׁחֲרִיךְ, הוֹדִי וּמַעֲוֹדֵדִי.

תתפנה כדי לעסוק בטובת המתפללים לפניך

וְאַתָּה יְיָ מִגֵּן בְּעָדִי (תהלים ג ז):

בָּזָה אֵל תְּבֹזָה הוֹד מְלוּלִי.

אל תבזה את התשבחות שאני אומר.

רוֹמְמָתִי הוֹדְךָ לִפְנֵי עֲנִיּוֹת שְׂבָלִי.

מִלֵּא לְטוֹבָה תַּאֲוֹתַי וּמִשְׁאָלַי.

אֱלֹהִים אֲדֹנָי חֵילִי (מזקוק ג יט):

יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי וְתַעֲתֵר בְּתַפְלָה.

ותענה

צָרוּף לְחֻשְׁבוֹן כָּל־מַלְאָה וּמַלְאָה.

חֲשׁוֹב קְדוֹשׁ מַעֲמָדִי בְּמִנְחָה בְּלוֹילָה.

הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה (תהלים פד ט):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ | יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מַחֲאֲנוּשׁ
כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ: אַתָּה־הוּא מִלִּבְנוּ מִקֶּדֶם פֶּעַל יְשׁוּעוֹת
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אַתָּה־הוּא מִלִּבְנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: חֲנֵנוּ אֲדֹנָי
כִּי אֵלֶיךָ נִקְרָא כָּל־הַיּוֹם: חַי חַי הוּא יוֹדֵךְ כִּמּוֹנוּ הַיּוֹם אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ
אֶל־אַמְתֶּךָ: מַחֲבִצֵּעַ בְּדַמְנוּ בְּרַדְתֵּנוּ אֶל־שַׁחַת הַיּוֹדֵךְ עֶפֶר הַיִּגִּיד
אַמְתֶּךָ: כִּי־תִבְקֹשׁ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ תִדְרוֹשׁ: וְתִפְקְדֵנוּ לְבָקָרִים
לְרֹגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(לו) שְׁנִיָּה ע"ס א"צ וּבְסוּף חֲמוֹס יִצְחָק חֲכֵהֵן הַחֲבֵר חֹזֵק וְאַמִּץ

אֲדוֹן, בְּפִקְדֶךָ אֲנוֹשׁ לְבָקָרִים. בְּמִצּוֹי הַדִּין אֵל תִּמְתַּח:

גוֹף וּנְשָׁמָה אִם תִּרְיֶבם. דַּחוּ וְלֹא יִכְלוּ קוּם:

הַיּוֹכֵל גָּבַר לְזִכּוֹת בַּמִּשְׁפָּט. וְאִם יֵשׁ בִּידוֹ מַעַשׂ לְהַצְטִידִק:

האם יש בידו מעשה להצטדק:

זְרוּי יְחוּמּוֹ מִלַּחַת סְרוּחָה. חֲבוּי אֲזָרְבוּ בְקָרְבוּ מֵעַת הוֹלְדוֹ:

תחילת בריאתו של אדם מטיפה סרוחה. וטמון יצר הרע בתוכו מעת לידתו:

טָמוֹן הוּא כְּרִשָּׁת לְרַגְלָיו. יִסִּיתָהוּ בְכָל־יּוֹם לַשַּׁחַת לְהַפִּילוֹ:

והוא לו לפח ולמוקש כמו רשת.

כַּח וּגְבוּרָה בַּגּוֹף אֵין. לְפָנָיו לַעֲמוֹד וּלְהַתִּיצֵב:

אין בגוף האדם כח. לעמוד ולהתגבר נגד יצר הרע:

מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל־דַּעְתּוֹ. נִפְשׁוּ יֵשִׁים בְּכַפּוֹ לְהַבִּיא לַחֲמוֹ:

מוסר עצמו לסכנה לפרנסתו:

שָׁבַע כָּל־יָמָיו יִגִּיעַ בַּעַם וּמִכְאוּבוֹת. עַד־שׁוּבוֹ לַעֲפָרוֹ לֹא יִשְׁקוּט:

פְּנֵה אָדוֹן בְּעֶצְבוֹן רוּחַ. צִפּה בְּשִׁבְרוֹן לֵב:

קָרוֹב אֶתָּה לָרְחוֹקִים. רוֹצֶה תִּשׁוּבַת רְשָׁעִים:

שִׁדִּי הַמִּצָּא לְדוֹר־שִׁיף. תֹּאמַר הִנְנִי לְמִבְקָשֶׁיךָ:

יְבַשְׁרוּ סִלְחָתִי קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ. צִדִּק בַּמִּשְׁפָּט עִם מִי־חֲדִידֶךָ:

למתפללים לפניך תשמיע בשורה טובה – "סלחתיי".

חֲסוֹם מְנוּל מִלְּהַרְשִׁיעַ. קִצּוֹף בַּמִּשְׁטִין מִלְּהַשְׁטָיִן:

סתום פיו של שטן שלא יקטרג.

הִקָּם לָנוּ מִלֵּיץ יֵשֶׁר. כִּפֹּר מִצָּאתִי תִשְׁמִיעַ לַשּׁוֹכְבִּים:

הַשְׁלַכְנוּ עָלֶיךָ יְהִיבֵנוּ. נָא אֶתָּה תַכְלִפְלָנוּ:

השלכנו עליך את משאנו.

הַעֲתֵר לָנוּ בַתְּפִלָּתֵנוּ. חֲפִצְנוּ וּבִקְשֵׁתֵנוּ מִלֹּא בִרְחָמִים:

בָּךְ תִּתְּלִינוּ בְּטַחֲוֵנוּ. רַחֲמֶיךָ מִהֲרָה יִקְדְּמוּנוּ:

חֲזֹק וְאַמִּיץ שְׁמֶךָ לֹא שָׁכַחְנוּ. אֲנֵא לְנֶצַח אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֵנוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתִּיצֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲנֵן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וּסְלִיחָה לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

סָלַח־לָנוּ אֱבִינוּ בִּי חַטָּאוֹנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנִי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ בִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: בִּי אָדָם אֵין
צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה־טוֹב וְלֹא יִחַטָּא: הֵן בְּעֶבְדִּיו לֹא יֵאֱמִין
וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְלַךְ: אַף כִּי־אֲנוֹשׁ רָמָה וּבֶן־אָדָם תּוֹלַעַה: אָדָם יְלוּד
אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וְשִׁבְע־רָגֹז: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחֲנוּ:
כִּי־בֹו יִשְׁמַח לִבְנוּ בִּי בָשָׂם קָדְשׁוֹ בְּטַחֲנוּ: בִּי לֹא יִזְנֶה לְעוֹלָם אֱדֹנִי: בִּי
אִם־הוֹגָה וְרַחֵם כָּרַב חֲסָדִיו:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: בִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ בִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֱדֹנִי
שְׁמַעַה אֱדֹנִי סֵלַחַה אֱדֹנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

(לח) שניה ע"ס א"ת ב"ש וצסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל צחיו בני ד' ד' חזנים

אָדוֹן בְּשַׁפְטֶךָ אֲנוֹשׁ רָמָה. תִּזְכּוֹר בְּרָגֹז חַנוּת רַחֵם:

בְּעֶרְפְּךָ דִּין אֲשָׁמִים לִוְכַח. שׁוּגָה וּפְתִי זִכָּה וְהִצְדָּק:

נְמוּל חֶסֶד וְטוֹבָה לְחַיִּיבִים. רִיב אֵל תִּמְתַּח לְמִצּוֹי:

דְּלִי מַעַשׂ וְרִיקִי כְשָׁרוֹן. קוֹרְאִים אֵלֶיךָ, לָמוּ הַמִּצָּא:

הִנָּנוּ לִפְנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה. צַפְצוּף מַעַן בִּשְׁנוּ לְפוֹצֵץ:

בושנו לפתוח פה ולהתפלל:

וְאִם מֵאוֹתָ אֲנוֹשׁ הִצְדָּק. פָּנֵי עוֹשֵׂהוּ נִגְבֵּר הַיִּטָּהֵר:

זָדוֹן בְּחִבּוֹ אֶזֶן בְּקִרְבּוֹ. עוֹן מָלֵא וּפִשַׁע רָב:

עבירותיו בתוכו

חֲשָׁבוֹן וְדִין לְמֶלֶךְ הַמַּלְכִּים. סוּפוֹ לִתֵּן כְּבוֹד חֲלִיפָה:

יום המליכה:

טָבַע חוֹתָם בְּכַפּוֹ נִחְרַת. נִגְדַּ פָּנָיו רִשְׁעוֹ יַעֲנֶה:

החוטא חותם בידו על רשימת חטאיו. והיא עונה נגדו:

יִזְרַח כְּפִים מַעֵץ וַיִּגִּיד. מִקִּיר אֶבֶן תִּקְרָא וְתִזְעַק:

קורות ביתו של אדם יעידו נגדו. וכן אבני ביתו:

כּוֹבֵשׁ פָּנָיו נָדוֹן וְנִכְלָם. לֹא־יֵן נִחָשֵׁב בְּעַמּוּדוֹ לִפְנֶיךָ:

אֲנֵא לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ הִרְצָה. בְּשִׁבְרוֹן רֵאָה, שְׁמוֹר מִדְּחִי:

עבדיך ימצאו היום חנינה. וְכֵן קִרְבְּתָךְ חֲפוּץ בְּבְרָאשׁוֹנָה.

וְכִשְׁלֹג הַלֵּבָן חֲטָאֵי שׁוֹשְׁנָה:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנֶפֶשׁ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כְּלִי: אֶל-תִּתֵּן יי
מֵאֲוִי רָשָׁע זִמּוֹ אֶל-תִּפְק יְרוּמוֹ סֵלָה: אֶל-תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבִלַת מַיִם
וְאֶל-תִּבְלַעְנוּ מְצוּלָה וְאֶל-תִּאֱמַר-עָלֵינוּ בָּאֵר פִּיהָ: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִעַבְדֶּיךָ כִּי-צָרְלָנוּ מִהֵר עֲנֵנוּ: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ בְּיוֹם צָרְלָנוּ
הַטָּה-אֵלֵינוּ אֲזָנְךָ בְּיוֹם נִקְרָא מִהֵר עֲנֵנוּ: בָּךְ בְּטַחוֹ אֲבֹתֵינוּ בְּטַחוֹ
וּתְפִלָּמוֹ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תִּאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(מ) שניה ע"ס א"ב

אֲלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בְּמִתַּח דִּין וּמִרוּץ חֶבֶל.

בדין מתוח וחבלה קשה.

בְּנֵי אֱמוּנָיִךְ אֶל-נָא תַחֲבִיל:

גְּלוֹי הָרִיב לָהֶם נְטוּשׁ.

תציע להם פשרה עוד לפני שתדון אותם.

דְּרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ צֹאנְךָ וְאֶל-תִּטּוּשׁ:

הוֹאֲלָתָ לַעֲשׂוֹתָם לָךְ לָעֵם.

נשבעת

וְאַל תִּשְׁלַחֵם בְּיַד פִּשְׁעֵם:

וְדוֹנוֹת חֲשַׁבְנָא פְּשָׁגוֹת.

חֲשׂוֹךְ מִזִּידִים נִפְשׁוֹת לָךְ עוֹרְגוֹת:

ומנע ממנו מלחטוא עוד במזיד, כיון שאנחנו צועקים לך:

טָנַף טֹהַר וְתִדִּיחַ פְּתָמִים.

יִצְלַל בְּצוֹל כְּבֹד אֱשָׁמִים:

תשליך במצולות ים את חטאינו:

כָּלָה אֵל תַּעֲשֵׂ וְנִחַרְצָה.

אל תעשה כיליון גמור.

לְקוֹחֶיךָ לְקַח מִיַּד הַנְּטוּיָה וְעֵצָה הִיעוּצָה:

הצל אותנו מהמרימים יד נגדנו והיועצים עלינו רעה:

מוֹעֵד פְּתָקָה לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׁרָאִים.

נִזּוֹף בְּמִשְׁטִין מְלָלִימָה קִטְגוֹרִים:

סֶפֶר זְכָרוֹנוֹת לְפָנֶיךָ בְּהִתְגַּלָּל.

כשאתה קורא במגילת הזכרונות.

עוֹן עֲקָבִים לֹא יִסּוּבֵב לְבַעֲמִים מִתְּבוּלָל:

העברות שזלזלנו בהם לא יגרמו להביא רעה על עם ישראל המעורב בין הגוים:

פֶּשֶׁר הַדִּין וְתִבְצַע הַשּׁוֹרָה.

עשה אתנו פשרה לפניך משורת הדין.

צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמִהָרָה בְּדִיל לְהַסִּירָה:

נקה כמו בסבון את טומאותינו והסר מלבנו כל פסולת:

קִפּוּי וּמִתָּהּ וְכִדּוֹנָה נִמְסָה.

גוף האדם שעליו נאמר (איוב י) "כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני" חלש כשעוה נמסה.

רָגַע יִגְעֵשׂ אִם בְּמִשְׁפָּט עָלָיו תִּנְשָׂא:

יאבד תוך רגע אם אתה דן אותו במשפט:

שְׁלֵם־לוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַחֶסֶד וְלֹא כְּגִמּוּלוֹ.

תִּכְרִיעַ הַכֶּף לְזִכּוֹתָיו וְלֹא לְחַבְלָיו:

תִּפְשׁוּט יָד וְתִקְבְּלוּ.

תשלח ירך

תִּחַנְנֵנוּ מִרְדֵּת שַׁחַת וּבֹר מְלַחֲטָבִילוֹ:

להציל אותנו מגיהנם:

אֵל מְלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיכָהּ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר

ראשון ראשון מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפִשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִסְפִּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָּעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עָנֹו וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: לָמָּה לְנִצָּח
תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: יי אֶל-בְּאֶפְדֶּךָ תֹּכִיחֵנוּ וְאֶל-בְּחִמָּתְךָ
תִּסְפְּרֵנוּ: אֱלֹיךָ יי שׁוּעֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֹּם: חַנּוּן אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ
כָּרֵב רַחֲמֶיךָ מִחַה פִּשְׁעֵינוּ: פִּנְה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּן כִּי-יַחֲיִידִים וְעֲנִיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם-קָרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֱדֹנֵי
שְׁמַעַה אֱדֹנֵי סִלַּח אֱדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(מא) שְׁנִיָּה ע"ס א"ב וּכְסוּף חֲמוֹם בְּנִימָן (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵל נָא תִיַּסֵּר בָּאֵי עֲדִיךָ.

כִּי מֵאֹד מִיַּסְרִים בְּמוֹסֵר רַע וְקִשָּׁה:

בייסוריך

בָּאֵשׁ וּבַכֶּיֶם בִּשְׁבִי וּבִבְזָה נְדוּנִים.

בְּכָל-יּוֹם בְּאִכְזָרִיּוֹת וְשִׁטְף אָף:

נָלוּ וְנָעוּ מֵעַל שְׁלַחְנֶךָ.

וּפְזָרוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַדּוֹמָךְ:

בארבע קצוות הארץ:

דִּשּׁוּם רְמָסוֹם רַגְלִי כָל-מִצִּיק.

וַיִּשִׁיתוּם לְמֶרְמָם כְּחֹמֶר וְטִיט חוֹצוֹת:

שמו אותם במקום שדורסים עליהם

הַשְׁקִיפָה וּרְאֵה בְּעֶלְבּוֹן עָלוּבִיךָ.

כִּי בָאוּ וְנָעוּ עַד-שַׁעְרֵי מוֹת:

והגיעו

וְאִם גָּדַל עֵוֹן עַד שָׁמַי שָׁמַיָּהּ.

רַחֲמֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם:

זְכוֹר שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִי קָדֵם.

האבות

הָהָיוּ דְבָקִים בִּירְאֵת יְחֻדְךָ:

חֲשֵׁק חֲבָתָם אֶל־תִּשְׁכַּח לִנְצַח.

כִּי־כֵן הִבְטַחְתָּם בְּיַד רוּעָה נְאֻמָּן:

טָרֵם תִּכְלָה שְׁאֲרִית יַעֲקֹב.

יִתְּמוּ רַחֲמֶיךָ וַיִּכְמְרוּ נְחוּמֶיךָ:

יִקְשׁ עוֹוִים בְּכֶסֶד־נָא בְּעֶצְמְךָ.

עוונם שהוא להם למוקש

כִּי אֵין לְחַטָּא בְּמִי נָדָה:

כי אין לנו מים מקודשים באפר פרה אדומה לטהר טומאה:

בְּתַנִּי עֲבוּדָה וּלְוִי דוֹכֵן.

וּבְנֵי מַעֲמָדוֹת סֻלְקוּ וְאֵינָם:

לְבָשֵׁנוּ חֲרָפָה וְעָטִינוּ כֶּלֶמָה.

גם עטייה לשון לבישה

כִּי חֲסָרְנוּ כָּל וְנוֹתַרְנוּ כְּכֹלִי רִיק:

מֵאֵז נִטְמִינוּ בְּכָל־מַגַּע טְמֵאָה.

וְאֵין לָנוּ טָהָרָה בְּפֹה לְהִטְהָר:

נָא מְפָרוּמְךָ זְרוּק מִים טְהוֹרִים.

וְהַשְׁרָה שְׂכִינְתְּךָ עַל זֶרַע מְקַדִּישֶׁיךָ:

שְׂמֹאלְךָ דִּחְתָּהּ, יְמִינְךָ תִּקְרַב.

כִּי קִרְבָּתְךָ חַיִּים הִיא לָנוּ:

עַל־מִי נָנוּס מִצּוֹא מָנוֹס וְעֶזְרָה.

כִּי־אֵם עָלֶיךָ עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

פְּסִילִים וְגִלּוּלִים אֲשֶׁרִים וְחֲמָנִים.

חֲרָשִׁים וְסוּמִים הָבֵל תַּעֲתוּעִים:

צוּר עוֹלָמִים חַי וְקַיִם לְעַד.

בָּךְ לְבַד מְבִטְחֵנוּ וְאַתָּה תוֹחֲלֵתָנוּ:

קֹיֶיךָ אֵל חַי וּבּוֹטְחֶיךָ אֵל אֱמֶת.

אֵל־נָא תְּבַיְשֵׁם מִסֶּכֶר קֹיִים:

מתוחלת תקוותם :

רֹאה רַפּוּיָנָם וְהַבֵּט כְּשִׁלּוֹנָם.

וְהַקֵּל וְהַעֲבֵר כְּבֹד מִשְׁאָם:

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ עַל־עַם לֹא־יִדְעוּךָ.

כִּי אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאַתָּה־נִוְחוּ הַשָּׁמַיִם:

תָּשִׁיב גְּמוּלָם וְשָׁלֵם כְּמַפְעָלָם.

עַל רוּם קִדְקֹדֶם חֲמָסִם יִרְדּוּ:

ירד על ראשם עונש החמס שעשו :

בֵּין יְבִינּוּ כָל מַאֲמָצִי כֹחֶךָ.

נַפְסִים בְּהַפְּלִיאָךְ לְמַלְמְדֵי נַפְיָךְ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְתָּנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אֲפָיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֲנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: חַנּוּנוֹ אֱלֹהִים
בְּחֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: כִּי אַתָּה יְיָ מִשְׁגֵּב לְדָךְ מִשְׁגֵּב
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: אֶל־יֵשֶׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֶבְיוֹן יִחְלְלוּ שְׁמֶךָ: וְאֲנַחְנוּ
עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים יִשְׁוַעְתְּךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגְּבֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

(מב) שניה ע"ס א"ב מחזנו שלמה הבבלי וכל צמיו צני ד' חזנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בָּךְ לְדֹל מְעוֹז. בַּצָּר לֹא מִצּוֹא סֶתֶר:

מקום מחסה:

גִּוְנוֹ חֲטָא גִּוְעַל רָשָׁע. דָּן לְזִכּוֹת מַחֲפֵשׁ צֶדֶק:

אין אתה מסתכל על החטאים. אלא דן את האדם לכף זכות:

הַכֹּל לָךְ מִפֶּרֶשׁ שְׁכָל. וְבַל תַּחֲפֹץ הַתְּבוּנָן אֶזְוֹן:

זֹאת דַּעֲתָנוּ כִּי־יָכֵן דִּרְכֶּךָ. חֲסוֹת בְּצִלְךָ הִנֵּה בָּאֵנוּ:

טוֹב חֲנָם תּוֹשִׁיט לָנוּ. יִמִּין סַעַד פְּרוּסַת פֶּתַח:

ה' הטוב, תושיט לנו את ירך בחינם, ותן לנו פרנסה כמי שנותן פרוסת לחם לעני העומד בפתח:

בְּהַקִּישׁ רָשׁ שׁוֹאֵל חֶסֶד. לֹא קַח טוֹב תַּעֲזֹן:

כשאנחנו דופקים כרשים על דלתך, ענה לנו – "קח טוב":

מִדֶּתְךָ כִּי־יָכֵן שָׁבַח. נַעֲזֹר וְיָרֵק מַחֲזִיר מָלֵא:

שבחך הוא כי הבא אליך בידים ריקות יוצא מלפניך מלא כל טוב:

סְמוּךְ נוֹפֵל לֹא תִבָּזֶה. עֲנִיּוֹת עָנִי קִרְבוֹת תִּרְצֵן:

סמוך נופלים ולא תבזה תפילת עני ותרצה לקרב אותו:

פְּנִיָּם חוֹב יִמָּרֵק חֶסֶד. צוֹ סוֹפֵר כְּתוּב שׁוֹבֵר:

חסדך ימחוק את פנקס חובותינו. צוה לסופר לכתוב לנו שובר:

קוֹל הַקֵּל יַחֲלִיף קָשָׁה. רִצּוֹן יוֹצֵר תַּכְּף יֵצֵר:

קול התפילה הקל יסלק מעלינו גזרות קשות. כוף את יצרנו לעשות רצון יוצרנו:

שְׁוֵה לְכַף שִׁית הַקָּרֵב. שְׁלוֹף שְׂרָץ טְבִילָה תַעֲלֶה:

שיהא ליבנו נקי כמו כפנו. נעזוב את החטא הנמשל לשרץ וניטהר בתשובה הדומה למקוה:

תִּבְעֵר רַע תַּעֲבִיר טָמֵא. תֵּת טָהוֹר לְכֵת חֲקִיָּה:

הרחק ממנו את יצרנו הרע המטמא אותנו ונהיה טהורים ללכת בחוקיך:

(מג) ע"ס א"ב

אֶל־בְּאִפֶּךָ פֶּן תִּמְעִיט. בַּצָּר־פְּקֻדָּנוֹךְ צָקוֹן לַחֲשׁ:

אל תמעט אותנו באפך. בצר לנו זכרנו אותך ובאנו לשפוך לפניך את תפילתנו בלחש:

גָּרוֹר מִשׁוֹךְ וּבֶךְ נָרוּץ. דְּבָרְךָ הַטּוֹב יִסְעֵד לָנוּ:
משוך אותנו ובעזרתך נרוץ ולא ניכשל.

הַחַיִּישׁ עֶזְרָה וְגַם מִפְּלֹט. וְעֵז תַּעֲזֹ לִקְוֵי סִבְרָךְ:
מהר תתן כח למי שמייחל לך:

זְכוֹר מִכְּתָב זְכוֹן סֵפֶר. חֶסֶד נֶעַר וְאַהֲבַת כְּלוּלוֹת:
זכור מה שכתבת על ידי נביאך (ירמיהו ב ב) "זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך":

טָרַף וּמִזֹּון לָנוּ תִּכְיִן. יָדְךָ לֹא כִּבְשָׁר וְדָם:
טרף ענין מזון

כָּגֶשׁ תִּדְּךָ בְּדוּדֵי פֶשַׁע. לוֹ תִּאֲזִין מִצְּאֵתִי כִּפָּר:
כאשר ניגש העני ומתוודה. תשמיע באזניו "סלחתי":

מִנִּי אֶלֶף אֶחָד מִצּוֹא. נָטָה הַכֶּף מִרְדֵּת שְׁחָת:
גם אם מתוך אלף מלאכים נמצא רק אחד שהוא מגיד טוב על אדם. תכריע את הכף לחיים:

סוּטֵן בְּבוֹא לְקַטְרֵג עִמָּךְ. עֲמוֹ לֹא תִסְכֵּים וְתִאֲבָה:
שטן

פִּדְהָ נֶפֶשׁ חוֹכָה לָךְ. צִלַּח רֶכֶב בְּהַדּוּר הַדָּרָךְ:
הצלח במלחמה נגד אויבך כאשר אתה רוכב בהדרת קדש:

קָרַב שְׂאֵרִית מִקֶּרֶב הָעַמִּים. רִצָּם חֲשִׁבָם כְּטַל וְכִרְבִּיבִים:
שנהיה רצוים וחשובים לפניך כטל ומטר:

שְׁמֹר אֶלֶת לֹא־יִטָּשׁ. תִּגְדִּיל שְׁמֶךָ הַמִּשְׁתָּה בְּשִׁמְנוֹ:
שמור את שבעתך לא לנטוש אותנו.

אֵל מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות
עם־כל־בשר ורוח. לא כְרַעַתָּם תִּגְמֹול: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כִּמוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֵנוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֵל רַחוּם וְרַחוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַח
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: רַבַּת צָרָרוּנִי
מִנְּעוּרֵי יֶאֱמֹר־נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְּעוּרֵי גַם לֹא־יִכְלוּ לִי:
עַל־גְּבִי חָרְשׁוּ חֲרָשִׁים הֵאָרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יי' צִדִּיק קָצִין עֲבוֹת רִשְׁעִים:
יִבְשׁוּ וַיִּסָּגוּ אַחֲוֹר כֹּל שִׁנְאֵי צִיּוֹן: לוֹלִי יי' שְׁתָּהִי לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם:
אֲזִי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בַּחֲרוֹת אָפָם בָּנוּ: אֲזִי הַמַּיִם שִׁטְפוּנוּ נִחַלָה עָבַר
עַל־נַפְשֵׁנוּ: אֲזִי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוּנִים: בְּרוּךְ יי' שְׁלֹא נִתְּנָנוּ
טָרַף לְשִׁנֵּיהֶם:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשָׁרִי אָדָם בְּיָמָּה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמָּלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מד) ע"ס א"ב וכסוף חתום שם המחנך דויד בר שמואל הלוי חזק ואמין

יְיָ אֱלֹהֵי רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְעוּרִי.

בְּקִשְׁתֶּיךָ אִמְצָתָ לְבִי בְּהִיוֹתְךָ בְּעוֹזִרִי.

חזקת

גָּבְרוּ עָתָה וְגַם־עֲתָקוּ שׁוֹבְרִי.

התחזקו

דוֹכְרִים כִּי רָעְדוּ כָּל־אֲבָרִי:

הָיִיתִי חֲרָפָה בֵּינֵיהֶם מָשָׁל וּשְׁנִינָה.

וַיִּדּוּ אָבֶן כִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעַנָּה.

זרקו עלי אבנים וחרשו על גבי.

וַיִּדִּים הֶלִיצוּנִי בְּפִיָּהֶם וּלְשׁוֹנָם שִׁתּוּ כְּחָרֹב שְׁנוֹנָה.

והוציאו עלי שם רע כדי להמיתני.

התלוצצו עלי

חוֹשְׁבִים עָלַי מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע בְּלִי חֲנִינָה:

טוֹפְלִים שָׁקָר וְכוֹזֵב לְהַתְגַּוֵּל וּלְהַתְנַפֵּל עָלֵינוּ.

ממציאים

יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וּמִמַּחֲשָׁבוֹתֵיהֶם וְהִשְׁפִּלְתָּם תַּחֲזִינָה עֵינֵינוּ.

כָּל־תָּה נִפְשָׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ לֹא־אֵמַר מָתִי תִנְחַמְנוּ.

מתאוור

לְמַעַן שֵׁם קֹדֶשְׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ:

מִדַּת טוֹבָךָ וְחֶסֶדְךָ הַגָּבֹר עַל צֹאן מְרִעִיתְךָ.

נַעֲנֵנוּ לָךְ, מְחַל, רַבָּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמַחֲלִלְתְּךָ.

חטאנו באמרי פינו

סַעֲדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְהֵט לִבְנוּ לְנִתִּיבוֹתֶיךָ.

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ וְאַמּוֹנָתְךָ:

פִּדְהָ וְהִצֵּל עַמּוֹךְ וְרַעֲיָתְךָ מִכַּף מִתְקוֹמֵיהֶם.

הקמים גדם.

צוֹר צָדִיק גָּדוֹל גָּבֹר וְנוֹרָא אֵל מוֹשִׁיעֵהֶם.

קִדְּשׁ קִדְּשֵׁת שְׁמֶךָ עֲלֵיוֹן קָרוֹב מִצְדִּיקָהֶם.

רְעוּז תִּרְעֹץ בְּכָלָה וְנִחְרָצָה אוֹיְבֵיהֶם וְקִמִּיהֶם:

והעומדים נגדם:

בכיליון גמור

תשבר

שִׁחְרָנוֹךְ בְּתַחֲנָה, הִקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מִלְּפָנוּ וְקִדּוּשֵׁנוּ.

שְׁלוֹם רַב תִּרְבֶּה לְסִגְלָתְךָ, כְּבוֹדֵנוּ וּמְרִים רֹאשֵׁנוּ.

תִּבְעֶנָה שְׁפָתֵינוּ תִּהְלָתְךָ כִּי תִצְיֵלֵנוּ מִרוּשְׁשֵׁינוּ.

מהשודדים אותנו.

תוֹרָתְךָ וְעִדּוּתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵינוּ וְכֶם תַּחֲי נַפְשֵׁנוּ:

דָּבַב שְׁפָתִי וְקוֹל תַּחֲנוּנֵי שְׁמָעָה וְהִאֲזִינָה.

וְשִׁיחוֹת דְּבָרֵי לִפְנֶיךָ יִנְעֲמוּ וְכִקְטָרֶת רִצְחָנָא.

יְרִיבֵי רִיב וְחֵית קִנָּה^(א) גָּעַר וּמִקְנָה תוֹרִידָנָה.

דְּבִיר קִדְּשֶׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה:

בְּךָ תִּוְחַלְתִּי וְשִׁבְרִי, רֵם וְנִשָּׂא גָאָה גָדוֹל וְנוֹרָא.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסְדֶּיךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תִּמְיֹד אֲשַׁבֵּרָה.

אקווה.

שְׁפֹטָה מִשְׁפָּטִי וְנָקָם דָּם עֲבָדֶיךָ שִׁפְכוּ בְּנֵי נָבֵל בְּעֶבְרָה.

מִגֵּר מִתְקוֹמְמֵי וְשִׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַף וְזַעַם וְצָרָה:

חדוף והפוך את אויבי

וְאַתָּה קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מִלָּכָם וּגְאוּנָם.

אֲשׁוּרִם אִם הָטוּ וּלְבָם הִלֵּךְ אַחֲרַ עֵינָם.

אם הלכו בדרך לא נכונה

לְעֵמֶל יְגוּנָם וּלְכַבֵּד עַל גְּלוּתָם הִבֵּט, מִגֵּנָם.

כינוי לה'

הִבֵּט לַבְּרִית וְהִפְלִיא רַחֲמִים עַל פְּלִיטַת שְׂאוּנָם:

המונים:

לְעִזָּרְתִּי חוֹשָׁה וְתַחֲזֹק נֶשֶׁק לְקִרְאֵת צָרִי וְאוֹיְבִי.

מהר

וַיִּשְׁמַחוּ וַיִּרְנְנוּ חוֹסֵי בָךְ כִּי תַחֲבוֹשׁ מִכְאוּבִי.

(א) חית קנה. חיה הגרה בין הקנים, כינוי למלכות אדום בשמות רבה (לה ה) שכולה חיה מן הקנה, פי' מאותו קנה שנעץ גבריאל ציס כאשר נשא שלמה את צה פרעה וממנו נהיה כרך רומי (סנהדרין דף כ"א ע"ב).

יְבוֹשֵׁי וַיִּחַפְּרוּ וַיִּפְּגוּ אַחֲזֹר חֲפִצֵי קָרְבִּי.

הרוצים להילחם נגדי.

חֵזֶק וְאַמִּץ מֵאַמִּינִיךָ גּוֹאֲלִי וְצוֹר יִשׁוּעָתִי אֱלֹהֵי אָבִי:

אֱלֹהֵי מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֱלֹהֵי הַזֵּרִית לָנוּ לֹא־מֵרָשָׁה עֲשֵׂה. זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפָּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֶׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָּךְ: כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי אֱלֹהֵי גָדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־אֱלֹהִים: אֱלֹהִים שְׁמֶעָה תִּפְלִתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאַמְרֵי־פִינוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מֵיִם עַד־נֶפֶשׁ: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תִּפְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וְעֹשֶׂה אַל־תִּתְּאָחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מה) שלישיה ע"ס א"ב וצסוף חתום זבדיה

אֱלֹהִים אֵין בְּלִתְךָ. לְדוֹר וָדוֹר מְמַשְׁלֶתְךָ.

וְלָעַד קִיּוֹם בְּרִיתְךָ:

בריתך קיימת לעד:

בִּימִינְךָ אֵין מַעְצָר. יְדֶךָ לֹא תִקְצָר.

אין מה שיעצור בעדך.

אֱלֹהֵי עוֹנָה בִּצָּר:

נִגְבְּרוּ מְאֹד נִפְלְאוֹתֶיךָ. וְלָעַד שְׁלֵמוֹן מַלְכוּתְךָ.

וְלֹא יִתְּמוּ שְׁנוֹתֶיךָ:

דְּוִרְשׁ דְּמִים. הַצִּלָּתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים.
אתה תובע את שופך דמנו.

וְהַשְׁפַּלְתָּ מְלָכִים רָמִים:

הֵן לֹא שְׁנִית. אַתָּה הוּא שְׁתִּיית.

בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָ:

וּמִבְּנֵי בְנֵיהֶם אֲנַחְנוּ. לָמָּה לִנְצַח זִנְחָנוּ.

וּכְמֵת מֶלֶךְ נִשְׁכַּחְנוּ:

זְרוֹיִים בְּכָל־פְּנֵה. עֲבוּדִים בְּכָל־מְדִינָה.
מפוזרים משועבדים

וְאִין לָנוּ חֲנִינָה:

חֲשׂוּכִים בֵּין כָּל־אַמָּה. נִתְּוָנִים לְבִשָּׁת וְלִכְלָמָה.
מעוכבים

לְכָל־גּוֹיֵי אֲדָמָה:

טַבַּעְנוּ בְּצוֹל מַעַמְקִים. יִרְדְּנוּ וְאִין מְקִים.
במצולה

לָךְ לְבַד נֹאֲקִים:
צועקים:

יּוֹשְׁבִים בְּעֵדֵי שְׁקָרִים. בְּלִי רֹאשׁ לְהָרִים.
נחשבנו כעד שקר כיון שכלו הקיצים ולא נגאלנו.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ שְׁכוּרִים:
השקו אותנו משקים מרים:

כְּשִׁלָּנוּ בַּצְּהָרִים כְּבִלְיָלָה. כַּעֲוָרִים נִגְשִׁישׁ בְּאַפְלָה.

וְאִין לִידַע קִץ הַגְּאֻלָּה:

לְקוּחֵי כֶסֶף לְחֵרוֹת יּוֹצְאִים. וְאֲנַחְנוּ יוֹם וָלַיִל נִלְאִים.
עבדים יגעים

וּמְנוּחַ לֹא מוֹצְאִים:

מנוחה

מִה־כְּחִי לְסִבּוֹל טִיט רָפְשִׁי. וּמִה־קָּצִי כִּי אֲאָרִיךְ נִפְשִׁי.

טיט ורפס ענין לחל הס

האם אאריך ימים עד הקץ.

עַד זְמַן תּוֹצִיאִי לַחֲפָשִׁי:

תוציא אותי

נֹאמֵר בְּקֶר מִי־יִתֵּן עָרֵב. וְלָעָרֵב מִי בְּקֶר יִקָּרֵב.

מִפֶּחַד לֵב וְקָרֵב:

שָׁה פִּזְוֹרָה אָנוּ מְשׁוּלִים. כָּל־מוֹצְאֵינוּ אוֹתָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל־נִפְשׁוֹתֵינוּ לֹא חוֹמְלִים:

עֵינֵי סָבִיב תְּרִימוֹתֵי. שְׂמָאֵל וַיִּמִּין צְפִיתִי.

וּמִכִּיר לִי לֹא רָאִיתִי:

פָּנִיתִי לְכָל־צַד וְאִין עֲזָרָה. צַעֲקוֹתִי לָךְ וְאַקְרָא.

עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

צוּר, יָדְךָ לֹא קִצָּרָה. לָךְ הַפֶּחַ וְהַגְבוּרָה.

לָמָּה תִּישָׁן, עוֹרָה:

קָשׁוּב תַּחַן שִׁיחֵנוּ. רֵאֵה בְּתִשׁוֹת כְּחֵנוּ.

חולשה

אַל־בְּאַפָּךְ תִּזְכִּיחֵנוּ:

שׁוּר בְּשִׁפְלוּת דוֹרָנוּ. תִּבְיט בְּכִכָּד צַעֲרָנוּ.

ראה

וְאַל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיפְרֵנוּ:

וְעָקֵתָנוּ קָשׁוּב מִמַּעוֹנָךְ. בִּיטָה בְּאִנְקַת בְּנִיךָ.

הבט בזעקת

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

דִּרְשָׁנוּךְ בְּחֵין וְשׁוּעָה. יְיָ הִרְצָה לָנוּ בְּזוֹ הַשָּׁעָה.

בתחינה

וְתַחֲנוּנֵינוּ אֲדָנִי שְׁמָעָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: לְמַעַן־שְׁמָךְ יְיָ
וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: לְמַעַן־שְׁמָךְ יְיָ תַחֲיֵנוּ בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא
מִצָּרָה נַפְשֵׁנוּ: לְמַעַן יַחְלִצוֹן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֵנֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת
כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד: לְמַעַן אֱלֹהִים עֲשֵׂה וְלֹא
לָנוּ, רָאה עֲמִידָתֵנוּ דָלִים וְרָקִים: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד
עַל־חֶסֶדְךָ עַל־אֱמֶתְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ הַפֶּלֶא יַעֲנֵנוּ בַיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי
שְׁמָעָה אֲדָנִי סֶלָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מו) שלישיה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שמעון (בר יצחק)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אוֹרְךָ וְאֱמֶתְךָ שְׁלַח. אֲמוּנָיְךָ בְּטוֹב הַצִּלַּח.

כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח (תהלים פו ה):

בִּיטָה בְּעַנּוֹי וּכְפָשׁ. בְּטוֹבְךָ הַמְצִיאֵנוּ חֲפָשׁ.

וחכנעה.

כִּי בָּאוּ מֵיִם עַד־נֶפֶשׁ (תהלים סט ז):

נַעֲיֹתֵינוּ יְהוּ נִקְשָׁבִים. נָלוּתְנוּ הָשֵׁב לְיֹשָׁבִים.
צעקותינו

כִּי־גֵרִים אֲנַחְנוּ וְתוֹשָׁבִים (דה"א כט טו):

דִּפְקֵנוּ דִּלְתֶיךָ לְתַמּוּד. דִּבְקֵנוּ אֵלֶיךָ לְצַמּוּד.
בהתמדה. כמניחה ודביקה ענין אחד

כִּי דָלוּנוּ מְאֹד (תהלים עט ח):

כי אנחנו דלים מאוד:

הֶלִיצְנוּ יָדַיִם בְּמִצְרֵינוּ. הִצִּילְנוּ וְנוֹדֵךְ צוּרֵנוּ.
אויבינו התלוצצו מצרותינו.

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצְרֵינוּ (תהלים מד ח):

זְרוּיֶיךָ מִיַּחֲלִים לְעוֹדֶדֶם. זָכֶם בִּירְאָתְךָ לְסַעֲדֶם.
ישראל שִׁפְזָרָתָּ עזור אותם לירא אותך ולהיטהר.

כִּי־זָה כָּל־הָאָדָם (קהלת יב יג):

כי תכלית האדם היא יראת ה':

חֲקוֹת הָעַמִּים תִּהְיוּ. חֲשׂוֹקֶיךָ אֲחֶרֶיךָ יִנָּהוּ.
ישראל נמשכים אחריך.

כִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא (יואל ב יג):

טִירְתָּךְ הוֹשָׁמָה לְעֵיִים. טִיבָהּ בְּחֹמוֹת בְּנוּיִים.
בית המקדש הושם לחורבה. היטיבה את בית המקדש

כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ מִחַיִּים (תהלים סג ז):

יִגְעָתִי וְאֲשִׁיחָה בְּמַעֲנִי. יִבוֹשׁ וַיִּפְלֵם מַעֲנִי.
בדיבורי.

כִּי־עָשָׂה יְיָ דִּין עָנִי (תהלים קמ יג):

כָּבְדוּ שְׁפָתַי קָמִי. כָּל־חַיִּים מְזַעֲמִי.
קשה לי לשמוע דברי אויבי. מכעיסים אותי.

כִּי־כָלוּ בַעֲשָׁן יָמַי (תהלים קב ז):

לָהֶם יָשִׁיב כְּפַעֲלָם. לַעֲמֹו יִלְמֹד לְהוֹעִילָם.

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (איכה ג' לא):

מִרְחֻמוֹ יִתֵּן מֵאֻיּוֹ.

יסיר ממנו את חסרונותינו.

ה' הרחמן יתן לישראל את מבוקשו.

כִּי מִחֲטֹאֵינוּ וּמִחַיֵּינוּ (זכריה ט יז):

ואז יכירו את טובו ואת יפיו של כלל ישראל:

נִשְׁמֹת הוֹשְׁתוּ עָרִי.

שממה

כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפַּת נְעוּרֵי (ירמיה לא יח):

עוונותינו הראשונים:

שׁוֹשׁ נָשִׁישׁ עָלֶיךָ.

תענה לתפילתנו.

כִּי שִׁמְחֵתָנִי יְיָ בְּפַעֲלֶךָ (תהלים כב ה):

עֲזֹז נֹרָא וְאִים.

כינזים להקצ"ה

כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם (תהלים מד כג):

פָּנֵה דֶרֶךְ עֶקֶב.

להגיד ולפרש.

הכן דרך הגאולה שלא תהיה מעוותת.

כִּי פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב (ירמיה לא י):

צָרִים כָּלֹת בְּחָרִץ.

בכיליון גמור.

כִּי צַל יָמֵינוּ עַל־אֶרֶץ (איוב ח טו):

קוֹל לְהִשְׁמִיעַ לְעוֹנֵינוּ.

לשונאי.

קץ הגאולה.

כִּי קָרוֹב יוֹם יְיָ (יואל א טו):

רָם, זְרוּעֶךָ תִּרְאֶה.

התראה לכנסת ישראל פנים אל פנים.

כִּי־רָם יְיָ וְשָׁפַל יִרְאֶה (תהלים קלח ו):

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ.

לשמים.

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ.

בִּי־שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִינוּנִים יי (תהלים סט ז):

תַּחֲנוּן בְּתוֹדָה תִּרְצֶה. תֹּאמַר לְעַמִּי אֶת־רְצָה.
תפילה כקרבן

כִּי תוֹרָה מֵאֲתִי יִתְצֵא (ישעיה נא ז):

שָׁקֵל מֵאֲזֵנִים יִכְבֹּשׁ. עוֹז נֶצַח יַעֲטֶה וַיִּלְבֹּשׁ.
תכבד על כף זכויותינו. עטייה ולבישה ענין אחד הן

כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ (איוב ה יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַח
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנֶפֶשׁ וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִלְּפָנֶיךָ
מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטֵנוּ וְדִינֵנוּ
יִשְׁבֹּת לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק: כִּי־דִרְשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת
עָנִוִּים: יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גִּיּוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַחַד בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מז) שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה חזק

אֲדוֹן, דִּין אִם יִדְקֶדֶק. בְּחֶקֶר פֶּעַל אִם יִבְדֹּק.
אם תדקדק עמנו בדין. אם בחקירתך תבדוק את פעולותינו.

נָבֵר לְפָנֶיךָ לֹא יִצְדָּק:

דָּפִי תִתֵּן בְּצָבָא מַעֲלָה. הֵן בְּמִלְאָכֶיךָ תִּשִּׂים תַּהֲלָה.
אתה מוצא חסרונות במלאכים. הן במלאכיהך תשים תהלה.
אתה מוצא בהם דברי שטות.

וְאַף שׁוֹתָה כַּמִּים עוֹלָה:

על אחת כמה וכמה בן אדם שחוטא הרבה כמי ששותה הרבה מים לצמאו :

זְכוּת וְצַדִּיקָה אֵין בָּנוּ. חַטָּא וְרָשָׁע כֻּלָּנוּ.

טוֹב, אֵל תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ:

ה' הטוב,

יְהִימוּ מֵעֵידָךְ עָלֵינוּ. כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ.

לְבַלְתִּי כָרַע מֵעַלְלֵינוּ:

מעשינו :

מְשׁוּבוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת. נִיחוּחִים אֵין וְקָרְבָּנוֹת.

מרדינו

סְלִיחָה מִצּוֹא לַעֲוֹנוֹת:

עַל־צַדִּיקוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ סְמוּכִים. פֶּשַׁע וְעוֹן מְלַכְלָכִים.

צַדִּיקָה מִצּוֹא לְתַחַן עוֹרְכִים:

תמצא זכויות לישראל העורכים תחינה :

קוֹ אֵל תִּמְתַּח בְּאַרְחוֹתֵינוּ. רַמָּה וְתוֹלַעַה אַחֲרֵיתָנוּ.

אל תקח את קו מדת הדין כדי לבדוק את דרכינו.

שׂוֹא וְהֶבֶל שְׁנוֹתֵינוּ:

תָּשׁוּב, עַל הָרָעָה תִּנָּחֵם. זֶה דֶּרֶכְךָ חַנּוּם מִרַּחֵם.

שוב מחרונך,

בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלֵינוּ רַחֵם:

דֶּרֶכְיָךְ הוֹדַעְתָּ לָעָנוּ לְהוֹרוֹת. יִדְעָתוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה סְדוּרוֹת.

למשה רבנו

למדך אתו י"ג מדות רחמים.

הִבְטַחְתָּ שְׂאִין רִיקָם חוֹזְרוֹת:

חֲנוּן בָּם סִדְרָנוּ לְפָנֶיךָ. זַעַק קָשׁוּב מִמַּחְנֵנֶיךָ.

וְאַל־תִּשְׁיֵבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בהסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות

עם־כָּל־בֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנָקָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ
תִּפְלֹתֵנוּ וְאֶל־תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקֶּת אֶסִּיר בְּגָדִל
זְרוּעֶךָ הוֹתֵר בְּנֵי תִּמְנוֹתָה: לְשִׁמְעַע אֲנִקֶּת אֶסִּיר לְפִתְחַ בְּנֵי תִּמְנוֹתָה:
תִּפְלֹה לְעָנִי כִּי־יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יי יִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ: נִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׁיחוֹ
וְצָרוֹתֵינוּ לְפָנָיו נִגִּיד: זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שִׁמְעַע וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעֵנו:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בִּטַּח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמְלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנָי סִלַּחְהָ אֲדֹנָי תְּקַשִּׁיבָהּ וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מח) שלישייה ע"ס אב"ג בג"ד גד"ה וכן כולם וצסוף חתום גרשם (מאור הגולה) בר יהודה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲשַׁפֵּךְ שִׁיחִי לְפָנֶיךָ צוּרִי.

בָּלֵב נִשְׁכָּר וְלֹא כְּאוֹלָם בָּרִיא.

ולא בלב מלא גאווה וכוח כמו ארמון.

גַּם צָרְתִּי אֲגִיד וְצַעֲרִי:

בְּעֵד פִּשְׁעֵי לְפָנֶיךָ אוֹדָה.

גַּם חַטָּאת עִמִּי אֶתְוֹדָה.

דָּגוּל, רַחֲמֵנוּ בְּעוֹזֵב וּמוֹדָה:

ה', רחם עלינו כאילו שבנו בעזיבת החטא ווידוי:

גוֹפְנוּ מִרְעִיד וְנִפְשָׁנוּ נִבְהַלָּה.

דוֹאֲגִים עָלִי חַטָּאת כִּי גָדַלָּה.

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה גְּדוּלָּה:

דְּבַרְנוּ עֵשֶׁק וְסָרָה.
דברים לא נכונים.
 הִלַּכְנוּ דֶּרֶךְ לֹא יִשְׂרָה.

וְקִלְקַלְנוּ אֶרֶח פְּקָלָה בְּכָרָה:
התנהגנו כגמלה צעירה שאינה מקשיבה למנהיג:

הֵן עֲוִינֵנו מִנּוּ גָּבְרוּ.
 וְכָבְדוּ כְּמִשָּׂא וְרֹאשֵׁנוּ עָבְרוּ.

זָנַחְנוּ מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָבְרוּ:
הטהורות:

וּבִמָּה נִקְדָּמְךָ אֵל פֶּבִיר.
חזק.
 זְדוֹנוֹת לְכַפֵּר וּשְׁגָגוֹת לְהַעֲבִיר.

חֲטָא לְהִרְחִיק וְחָסַד לְהַגְבִּיר:

זָבָחִים וּמִנְחֹת מִסִּלָּקִים.
 חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת נִפְסָקִים.

טָפִי דָמִים גַּם יֵהם לֹא נִזְרָקִים:

חָרַב בֵּית קֹדֶשְׁךָ.
 טָבְעוּ שַׁעְרֵי מִקְדָּשְׁךָ.

יִשְׁבָּה בָדָד עִיר קֹדֶשְׁךָ:

טַבַּחַת שְׁלַחַת מֵעַל פָּנֶיךָ.
גרשת
 יִצְאוּ דְחוּפִים מִלִּפְנֶיךָ.

כְּהָנִים מִקְרִיבֵי קֶרֶבְנֶיךָ:

יִזְמְנוּ לִבָּנוּ וְרוּחָנוּ לְשִׁבְרָה.
החלטנו לשבור את ליבנו ואת רוחנו.
 כִּי זִבְחֶיךָ רוּחַ נְשִׁבְרָה.

לִב־נִשְׁבֵּר וְנִדְפָה לֹא תִבְזֶה, נוֹרָא:

בִּוּנָנוּ לְבִנּוּ לְצַד הַתְּשׁוּבָה.

לְקַחֲנוּ דְבָרִים וְעֵדֶיךָ נְשׁוּבָה.

מִבֶּטֶא שְׁפָתֵינוּ יִשְׁלַם פָּרִי נְדָבָה:

על ידי אמרי פינו ייחשב כאילו הקרבנו קרבנות :

לְפָנֶיךָ עֲמַדְנוּ צִמְאִים וְרַעֲבִים.

מִמַּעֲטִים בָּצוּם דָּמִים וַחֲלָבִים.

נָא רָצֵם כָּעַל מִזְבְּחֶךָ קָרְבִּים:

מִמַּעֲמָקִים קָרָאנוּךָ אֱלֹהֵי זֶה.

נָא תִפְלֹתֵנוּ לֹא תִבָּזֶה.

סִלַּח־נָא לַעֲזוֹן הָעַם הַזֶּה:

נֹאֲצִינוּ אִם מְקַטְרָגִים וְנֹאֲמִים.

סִנְגֹּרִינוּ אִם שׁוֹתְקִים וְדוֹמְמִים.

עֲמוּד מִכֶּסֶּא הַדִּין וְיֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא רַחֲמִים:

סְלִיחוֹתֶיךָ הִרְבָּם וְהִפְרָם.

עֲזוֹתֵינוּ מָחָה וּפָזָרם.

פִּשְׁעֵינוּ אֶתָּה תִּכַּפֵּרם:

עֹמֶד אָנוּ מִנֶּת חֶלְקֶךָ.

פִּנְהֵנָּה מִכָּל־עֲשָׂקֶיךָ.

צֵא כְּגִבּוֹר לִישַׁע חֲשׂוֹקֶיךָ:

להושיע את ישראל שחשקת בהם :

פְּזוּרִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

צוֹעֲקִים וּמִתְאַנְּחִים אֲנָחוֹת.

קוֹבְלִים עַל צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת:

מתלוננים

צָרוֹת רַבּוֹת וּמִצּוֹקוֹת.

קָרְבוֹת וּבָאוֹת וְדוֹחֲקוֹת.

רֵאשֻׁנוֹת פְּקוּדוֹת וּשְׁנֵיּוֹת דּוֹבְקוֹת:

הראשונות עוד אצלנו וכבר מגיעות מיד חדשות :

קוֹלֵנוּ שְׁמָעָה בְּחֶסֶדְךָ.

רַחֲמֶיךָ זְכוֹר וְחֶסֶדְךָ.

שִׁמְרֵה הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ:

רִיבָה רִיבֵנוּ וּגְאֹלֵנוּ.

שִׁבְעַתִּים הָשִׁב לְחִיק מְעֵינֵנוּ.

השב למי שציער אותנו שבע פעמים כמו שעשה לנו.

תִּרְדּוּף בָּאָף וְתִשְׁמִידִם, מְחוֹלְלֵנוּ:

ח' אבינו :

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן.

תִּקְרָא אֵל אֱלֹהִים עֲלִיּוֹן.

גֵּאִים תִּכְנִיעַ בְּחָרֵב בְּצִיּוֹן:

כחוס במקום שאין צל :

תוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וּתְיַסְדָּהּ.

גַּם תִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה.

רַחֵם יוֹשֶׁבֶת שְׁכוּלָה וְגִלְמוּדָה:

בודדת

שְׁבוֹת אֶהְיֶה יַעֲקֹב הָשִׁב.

מִשְׁכְּנוֹתָיו תִּרְחֹם וּתִישָׁב.

בְּנוֹה שְׁלוֹם עַמְּךָ יֵשֵׁב:

יְהִי אֱלֹהֶיךָ גִּלְתִּי רִיבִי.

וְדַבַּרְתִּי עִדְיָהּ שִׁיחִי וּבְאֵבִי.

אֲמַרִי הֲאִזִּינָה יְיָ בִּינָה נִיבִי:

דיבורי :

הודעתָּ שלֹש עֶשְׂרֵה מִדּוֹת לְנֶאֱמָנָה.

למשה.

הודעתָּ שְׁאִינָן חוֹזְרוֹת רִיקָם מִלְפָּנֶיךָ.

דְּבַרְךָ הַטּוֹב יֵאֱמָן נָא לְבָנֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּמְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַח
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלְּבָנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: אֱלֹהִים
אֶל-דְּמִי-לֶךְ אֶל-תַּחֲרֹשׁ וְאֶל-תִּשְׁקוּט אֵל: אֱלֹהִים בָּאוּ גִּוִּים בְּנִחַלְתֶּךָ מִמָּאוֹ
אֶת-הַיִּכָּל קִדְּשָׁךְ שָׁמוּ אֶת-יְרוּשָׁלַיִם לְעַיִים: נָתַנוּ אֶת-נִבְלַת עֲבָדֶיךָ
מֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בָּשָׂר חִסְדֶיךָ לְחַיַּת-אֶרֶץ: שָׁפְכוּ דָמָם בַּמִּים
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֶלְמָנָה וְגֵר יִהְיֶה וְיִתּוּמִים יִרְצָחוּ:
שִׁלְחוּ בָּאֵשׁ מִקִּדְּשֶׁךָ לְאֶרֶץ חָלָלוּ מִשְׁכַּן-שִׁמּוֹךְ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(מט) עקדה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום דוד בירבי משלם הקטן חזק והוא מענין הגזירות

אֱלֹהִים, אֶל-דְּמִי לְדְמִי.

אל תשתוק מול דמי הנשפך.

אֶל-תַּחֲרֹשׁ וְאֶל-תִּשְׁקוּט לְמִתְקוֹמִי.

אל תשתוק ואל תישאר שקט מול הקמים נגדי.

בְּקִשְׁתּוֹ דַּרְשׁוּהוּ מִיד מַחֲרִימִי.

אויבי.

בַּל תִּכְסֶּה אֶרֶץ בְּכָל-מְקוֹמִי:

את דמי

גּוֹל וְגָלָה לְפָנֶיךָ יִשְׁפֹּךְ וַיִּזְלַף.

גם זליפה ענין שפיכה

דמי יהיה גלוי לפניך

גַּם בַּפּוֹרְפֹרֶךְ מָלֵא גְיוֹת יִגְלֶף.

בבגדד, כל הנהרגים על קידוש השם, יהיו רשומים.

דוֹן יְדוֹן שׁוֹפֵךְ חֶלֶף בְּחֶלֶף.

תעמיד לדין את הרוצח ותעניש אותו מידה במידה.

דְּמִי עֲנִיִּיךָ הַנְּשַׁפֵּךְ בְּשִׁגְרֵי אֶלֶף:

כעגלי בקר:

הַתִּיעֲצוּ יַחַד סוּךְ מִסֶּךְ רַעַל.

למזוג לי כוס מלאה רעל.

הַלֹּט הַלֹּט פָּנֵי כָּל־הָאָרֶץ לְהַעֲלֹ.

לכסות את כל הארץ בדעתם הכוזבת.

וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם קֹדֶשׁ הַמַּעֲלֹ.

המעולה.

וְלָכֶת אַחֲרֵי הַתְּהוֹ מִשְׁקָץ וּמִגְעַל:

זֶרַע קֹדֶשׁ בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ.

זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְיָהוּ זַעֲקוּ וְשׁוֹרְרוּ.

חָבֵל נִחַלְתֵּנוּ הוּא וּבֹ נִתְאַמְרוּ.

ועוד אמרו – "ה' הוא חבל נחלתנו" והתפארו בו.

חַיֵּית יַחֲדָתְךָ בְּצִרּוֹר הַחַיִּים צָרְרוּ:

ומתו על קידוש ה' והינם בגן עדן עם נשמות הצדיקים:

טַף וְנָשִׁים יַחַד הִשְׁלִימוּ לְעֶקֶד.

מסרו עצמם לעקדה.

טָלָאִים הַמְּבַקְרִים בְּלִשְׁכַּת בֵּית הַמוֹקֵד.

כמו הכבשים המיועדים לתמיד שביקרו אותם ממום והכניסו אותם ללשכת בית המוקד.

יַחֲדִיד וְנִשָּׂא עָלֶיךָ נִהְרַג וְנִשְׁקָד.

ונקבל ייסורין.

יָחוּם הַזִּמָּה אֱלֹהֵי רֹאשׁ מְלִיכָד:

כדי לא להשתחוות לישו נוצרי: מְלִיכָד ל' קידה והשתחויה

כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְעֵלָה תְּמִימִים.

כְּבָשׁוּ עוֹלוֹת כְּזָבְחֵי אֱמוּרֵי שְׁלָמִים.

נלקחו לשריפה כעולה וכאימורי שלמים.

לְאִמּוֹתָם אוֹמְרִים לֹא תִכְמְרוּ רַחֲמִים.

אל תרחמנה.

לְקָרֵב אִשָּׁה לִי נִתְּבַקְשָׁנוּ מִפְּרָמִים:

מִפְּרָפְרִים הִילָדִים וְזֶה עַל־זֶה מִפְּרָכְסִים.

פרפור ופרכוס שניהם תנועות בשעת ילידת נשמה

מִמֶּהָרִים שְׁחֹט אַחֲרֵים וּבְדַמֵּיהֶם מִתְבּוֹסְסִים.

מתלכלכים.

נִתּוֹן עַל רֶכֶד הַיִּכְלָף וְאַף לְמִמָּרְסִים.

ייחשב דם זה כדם פר ושעיר י"כ שנתנו אותו לממרס על הרובד הרביעי שבהיכל שלא יקרוש (יומא פ"ד מ"ג).

נֶגֶד עֵינֶיךָ לַעֲד יְהוּ תוֹסְסִים:

רותחים :

סִדְרוּ לְפָנֶיךָ סִדּוּר מַעֲרָכָה גְדוֹלָה.

הקריבו לך כל כך הרבה קרבנות.

סוֹבֵב וְגַם הִיסוֹד קָטוֹן מִהַכִּילָה.

שהמזבח, לרבות הסובב והיסוד, אינו יכול להכיל אותם.

עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים הַנּוֹבְחִים כָּלִיל עוֹלָה.

ילדים

עוֹלָתְךָ יִדְשָׁנָה, יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ סֶלָה:

יקבל ברצון

פְּנוֹת וְעֲזָרוֹת מָלְאוּ קָרְבָּנִי זִבְחִים.

פְּדָרִים וְאַבְרִים הָרֹאשׁ וְהָרֶגֶל וְהַנֶּתְחִים.

חלבִים

צִרְדֵי מִנְחֹת כַּמָּה עֲשָׂרָנִי מוֹחִים.

ובמקום קמח המנחות, הקריבו מוחים.

צִדְקָנִיּוֹת קִנִּיָּהֶם הִמָּה עוֹלָלֵי טַפִּחִים:

במקום קרבן העוף, הביאו הנשים את ילדיהן המטופחים :

קִיץ לְמוֹזֵבַח הֵם בָּנִי בֵּי־רֶב.

במקום עולת נדבה, הוקרבו התלמידים.

קָרְבַּן הָעַם לְכַפֵּר תִּלְמִיד עַם־צוֹרֵב.

חכם צעיר וחריף

רַחֵשׁ מִרְבֶּךָ זֶה מֵאֵז לֹא נִקְרַב.

והם חשובים כמנחה על המרחשת שמזמן החורבן לא הוקרבה.

רִיחַ נִיחַח מִנְחַת יְהוּדָה תִּעָרֵב:

שָׂרֵתִי כִהְנָה כְּשָׂרוֹ נָשִׁים כַּאֲנָשִׁים.

גם הנשים היו כשרות לעשות

שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְקִבְלָה מִקְרִיבִים וּמִגִּישִׁים.

את כל העבודות.

תִּקְרַבְתָּ מִנְחָה טְהוֹרָה נִפְשׁוֹת תִּקְדוּשִׁים.

תְּנוּפֶת חֲזָה וְשׁוֹק וְלִחְיֵי הָרֹאשִׁים:

דְּמָעוֹת מִפֶּה וּמִפֶּה נוֹבְעִים וּמִקְלָחִים.

וְשׁוֹחֲטִים וְנִשְׁחָטִים אֵלֹהֵי עַל־אֵלֹהֵי גּוֹנִחִים.

דְּמִי אָבוֹת וּבָנִים נוֹגְעִים וְטוֹפְחִים.

בְּרַפֵּת הַזֵּבַח שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל צוֹרְחִים:

יִרְאֶה יִרְאֶה פְּעֻלַּת בָּנוֹת בּוֹטְחוֹת.

יִרְאֶה ה' וייראו לפניו מעשי נשים צדקניות שבטחו בו למות על קידוש ה'.

בָּחַם הַיּוֹם עֲרֻמוֹת לַשָּׁמַיִם נִשְׁטָחוֹת.

יָפָה בְּנָשִׁים מִבְּקָעוֹת כָּרִם וּמִפְּלָחוֹת.

כמו מבוקעות.

מִבֵּין רִגְלֶיהָ שְׁלִיחַ וְלֹד מִפְּרִיחוֹת:

מוציאות:

שְׁמוֹעַ הַנִּשְׁמָע אִם נִרְאָה.

לְהֶאֱמִין מִי יֶאֱמִין גְּדוּלָּה פְּלִיאָה.

מוֹלִיכִים בְּנִיחָם לְטַבַּח בְּלֶחָפָה נָאָה.

הַעֲלֵאָה תִּתְאַפֵּק רָם גָּאָה גָּאָה:

קָדָם נִשְׁעַנְנוּ וַתַּעֲמִד עֲקֵדַת הָר מוֹר.

בעבר סמכנו על זכות עקדת יצחק.

טְמוּנָה לִישׁוּעַ בְּכַל־דּוֹר וְדוֹר לְשֹׁמֵר.

השמורה להביא ישועה לכל דור.

נִתּוֹסְפוּ אֵלֶּה וְכֹאֵלֶּה עַד בְּלֹתִי לֵאמֹר.

חַי, זְכוּוּף קוֹם תִּשְׁמְרֵלָנוּ וְצָרוֹתֵינוּ תִּגְמֹר:

בטחונם הטחור

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁחֹדְעֶתָ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעֵנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֹּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלִּיחָתָ לְעוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מִחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִקּוֹל מִחֶרֶף
וּמִגִּדָף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־חַיִּים גָּחַשְׁכֵּנוּ כְּצֹאן

טְבַחָהּ: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נֹחַוּ הַשָּׁמוֹ: הֶעֱלֵאֲלָהּ תַתְּאֶפֶק יי
 תַּחֲשֶׁה וּתְעַנֶּנּוּ עַד־מָאֹד: אֶל־נִקְמֹת יי אֶל נִקְמֹת הוֹפִיעַ: הַנָּשָׂא שִׁפְט
 הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים: וְהַשֵּׁב לְשֹׁכְנֵינוּ שְׂבָעִתִּים אֶל־חֵיקָם
 חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפוּ אֲדָנִי: יי בְּגִבּוֹר יֵצֵא בְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה
 יִרְיעַ אַף־יִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו וּתְגַבֵּר:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹד בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמֵנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַפְּלֵךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ חֲרָבִים: אֲדָנִי
 שְׁמָעָה אֲדָנִי סֶלָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹד:

(ג) עקדה ע"ס א"ב וזסוף חתום קלונימוס בר רבי יהודה חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם.

שמע את הקול של יעקב מיילל.

בְּיָדֵי עֲשׂוֹ בָהֶם מִתְּלָהֶם.

מתעלל.

גְּבִיר שִׁמְתּוֹ בְּאָרֶץ לֹא לָהֶם.

הבטחתו שיהיה גביר, והנה הוא גר.

דְּבָאוּם בְּעֲבֹדוֹת וְעַלֶם מְטִילִים עֲלֵיהֶם:

הוֹרְגִים תּוֹלִים מִשְׁמִידִים בְּכָל־מִינֵי מַשְׁמֵד.

וּבְכָל־זֹאת עָלֶיךָ אוֹתָם לְהַצִּמֵּד.

בשכר כל זאת, אתה תקרבם אליך לחיי העולם הבא.

זִנוּחַ אֵי חַי, קִלְקוּלֶם לְלֵמֵד.

האויבים מבקשים שזוניח אל חי ונלמד את דתם המקולקלת.

חוֹבָטִים וְחוֹבָלִים בְּאֵין מֶאֱמָד:

בלי שיעור:

טוֹמְנִים פַּח לְלִכּוֹד בְּשֶׁךְ יְקוּשִׁים.

כמי שמניח מוקשים.

יַחֲוִדְךָ לְהַמִּיר בְּבַעַל לְהַאֲשִׁים.

רוצים שנמיר את ה' בעבודה זרה, כדי שנחטא.

כָּלָה לְגַמֵּר בְּעַם קְדוּשִׁים.

כיליון

לֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל לְהַרְשִׁים:

לא ייזכר שם ישראל ולא ייכתב:

מִזְמוֹת נָפְלוּ תַעֲוִיבָם בְּשִׁלְמוֹתָם לְצִיָּן.

יעצו נגדנו עצות רעות וציירו על בגדיהם את הצלב.

נְטוּשׁ יִרְאָתְךָ, בְּהִבָּלֵיהֶם לְעֵינַי.

שִׁיחַ פּוֹצִים עִמָּךְ לְהַדִּיין.

מדברים ומתדיינים נגדך.

עַד־מֹות אֶתְכֵנוּהוּ חֲצִצִּיךְ הַזֹּדֵיין:

אנחנו מוכנים למות על קידוש ה' ואתה ה' הזדיין בחיציד והילחם בם:

פּוֹשְׁטִים צוֹאֵר לְאַבְחַת הָרֶג רַב.

לחרב

צִדְקָנִיּוֹת חֲשׂוֹת קִנְיָהֶן לְקָרֵב.

ממהרות להקריב את ילדיהן במקום קרבן העוף.

קָרְבֵּן כָּלִיל רֵיחַ הַנֶּעֱרָב.

רוֹגְשִׁים לְקֵדָם מִנְחָתָם לְהַעֲרֵב:

מתאספים להביא לפניך מנחה עריבה:

שׁוֹחֲטִים הָאֲבוֹת בְּנֵיהֶם בְּדַמֵּיהֶם מִתְּבוֹסָסִים.

מתלכלכים.

תְּבוֹסָתָם עָלֵיהֶם בְּאַחַב מִתַּעֲלָסִים.

לכלוך דם בניהם עליהם והם באהבתך שמחים.

קָצִים בְּחֵייהֶם וְעַל־נַפְשׁוֹתָם לֹא חָסִים.

לִיחַד שְׁמֶךְ דָּצִים וְשִׁשִּׁים:

וּמִתְאַשְּׁרִים לְהַשְׁמִיעַ שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאתָם.

נוֹהֵם פִּיהֶם בְּבִרְכַּת זְבָחָתָם.

צועק

יחַד אֲבוֹת וּבָנִים חֲתָנִים וְכִלּוֹתָם.

מִמֵּהָרִים לְטַבַּח בְּבִאֲפָרִיזֶן חֲפָתָם:

לפריזון ל' חופה

וְלִדֵי נֶעֱמָךְ נְטִיעֵי שַׁעֲשׁוּעִים.

ילדיך הנעימים, כמו עצים יפים.

סָפִים כָּלִים גּוֹעִים מְנוּעִים.

נמנעו מלחיות עוד.

מתים

בְּךָ נִשְׁבַּעְתָּ בְּעֶקֶד הָרוּעִים.

בעקדת יצחק. רועי לאן היו אבותינו

רְבוֹת זֶרַעַם כְּכִי רְקִיעִים:

להרבות

רְאֵה תִרְאֶה עֲקֻדּוֹת אֵלֶּה נֶעֱקְדוּ.

בְּחֵייהֶם נֶאֱהָבוּ וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדוּ.

יְחִיד שְׁמֶךָ לְקָדֶם שְׁקָדוֹ.

מְהֵרָה.

יְיָ יִדְוֶת יִשְׂרָאֵל פְּקוּד פֶּאֶשֶׁר נֶאֱחָדוּ:

זכור את העת בה נאחדו אתך במותם על קידוש ה':

הֵא זְכוּר וְאַל תִּשְׁכַּח.

וּשְׂאֲרִית הַפְּלִיטָה בְּמִכְאוֹב מוֹכָח.

מיוסרים בייסורים.

דֹּרֵשׁ דָּמִים דְּרוֹשׁ לְהַתְּנֹפֶת.

דרוש דמנו והתנוכח עם אויבינו.

הוֹפִיעַ בְּנִקְמַת עִם נִשְׁכָּח:

לנקום את ישראל שנשכחו בגלותם:

חֲפוּץ וּבְעִבְרוֹת צוּרֵי הַנֶּשֶׂא.

יהי רצון שתקום בכעס נגד אויבינו.

זַעֲוָה תַּשִּׁים מִפְּרִיָּהּ וְשׁוֹסָה.

תשים לזעווה את העריצים שהעבידונו עבודת פרך ודרסו עלינו.

קְנוּיָהּ תַּחֲזֹן בְּאַבְרָתָהּ מַחֲסָה.

ישראל שקנית לך תן להם חנינה ובכנפיך ימצאו מחסה.

וְעַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ אַחֲבָה תִּכְסֶּה:

אַמִּץ וְשִׁגְבַּ פְּלִטָּת שְׂרִידֶיהָ.

חזק והצל

מִיַּחֲלִים לְחַסְדֶּךָ זֶרַע חֲסִידֶיהָ.

צַעֲקָתָם קָשׁוּב מִמְּכוֹן הוֹדֶךָ.

זְכוּר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אָרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאֶיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: בָּךְ בְּטַחוֹ
אַבְתִּינוּ בְּטַחוֹ וְתַפְלִטֵמוּ: אֱלֹהֶיךָ זַעֲקוּ וְנִמְלִטוּ בָּךְ בְּטַחוֹ וְלֹא־בִּישׁוֹ:

וַיִּבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עֲזַבְתָּ דְרָשִׁיךָ יי: וְאַתָּה יי אֶל־תִּרְחַק
אֵילָנוֹתֵי לְעִזְרָתִי חוֹשָׁה: אֶל־תִּרְחַק מִפָּנָיו כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עֲזָר:
שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוֹ יי הִיחֵעֲזָר לָנוּ: בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יי עָלֵינוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁגְּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי חוֹשִׁיעַה הַמִּלֵּךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּיִלִּים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעַה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קי עקדה ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימין בן זרח חזק
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַהֲבַת עֲזוּז וְתַקָּה חֶבֶה.

זכור נא את האהבה העזה והחזקה של אברהם אבינו.

בְּרִית נְעוּרִים^(א) זִכֹּר וְחֶסֶד תִּאֲוָה.

זכור את הברית שִׁכְרָתָ עִם אֲבִרָהם בְּנִעוּרָיו וְאֵת רִצּוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד.

גִּדְר מְשׁוּכָה בְּמַסְלֹל נְתִיבָה^(ב).

הִכִּין דֶּרֶךְ בַּמָּקוֹם מִלֵּא קוֹצִים (פִּי לִימֹד תוֹעִים עֲבוֹדַת ה').

דֶּרֶךְ אָב וְרֹדֶף בְּפָרִישׁוֹת אֶהְבָּה^(ג).

אֲבִרָהם אֲבִינוּ הִלֵּךְ וְרָץ לַעֲבוֹד אֶת ה', וּפָרַשׁ מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה מֵאַהֲבַת ה'.

הוֹעֵר מִקֶּדֶם וּמִמְזִרָה הוֹבֵא.

הִקְבִּיָּה הָעִיר אֶת אֲבִרָהם אֲבִינוּ וְהִבִּיא אוֹתוֹ מֵאַרְץ מִזְרָח.

וְצִדֵּק לְרִגְלָיו נִקְרָא וְנִתְוָה^(ד).

וּבְכָל מָקוֹם שֶׁעָבְרוּ רִגְלָיו עָשָׂה צִדֵּק.

זִהַר תוֹעִים מִדֶּרֶךְ תוֹעֵבָה.

הִפְרִישׁ וְהִזְחִיר אֶת הַתוֹעִים מִמַּעֲשֵׂי תוֹעֵבָה.

חֲשַׁכְם מֵאֵשׁ וּמִלֶּהֶבָה.

מִנַּעַם מֵאֵשׁ שֶׁל גִּהִינִם.

טִירוֹת בָּתִּים מֵאֵם מְלִישָׁבָה.

לֹא יֵשֶׁב בְּבֵית.

יְתִדוֹת אֲהָלִים הִפִּיעַ בְּעֶרְבָה.

אַלֵּא נִסַּע מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְגַר בְּאוֹהֶל.

(א) ברית נעורים. בנדרים (דף ל"ב ע"א) בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו.

(ב) גִּדְר מְשׁוּכָה בְּמַסְלֹל נְתִיבָה. ע"ש הפס' דֶּרֶךְ עֲצִיל בְּמִשְׁכַּת חֶדֶק וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סֵלָה (משלי טו יט),
מִשְׁכַּת חֶדֶק, פִּי קוֹלִים. וּבְמִדְרָשׁ (בְּרַחֲשִׁית רַבָּה י"ב א) עַל הַפֶּסֶק הַזֶּה אֵלֶּה קְצוֹת דִּרְכָּיו (אִיוֹז כו יד) דִּרְכּוֹ
קְצוֹת, קוֹלִים, מִשָּׁל לַחֲרִישַׁת קוֹלִים (פִּי יַעֲר מִלֵּא קוֹלִים) שֶׁלֹּא יוּכַל הָיָה אִדָּם לְהִיכָנֵס בְּחוּכָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָס
בְּחוּכָה הָיָה טוֹעֵה, מִה עָשָׂה פִּיקַח אֶחָד, כִּסּוּחַ וְנִכְנָס וְכו' הַתַּחֲלִילוֹ כָּל מִתְכַּנְסִין וְיוֹלְאִין דֶּרֶךְ הַכְּסוּחַ. וְזֶה הִפִּי
כֹּאן, שֶׁהָעוֹלָם הָיָה דוֹמֵה לְגִדְר מִלֵּא קוֹלִים, כִּי לֹא יָדְעוּ אִיךְ לַעֲבֹד אֶת ה' וְלִהְיוֹתֵל מִיָּדָה הָרַע, עַד שֶׁבָּא
אֲבִרָהם אֲבִינוּ וְהִרְאָה לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ.

(ג) בְּפָרִישׁוֹת אֶהְבָּה. בִּירוֹשָׁלַיִם בְּרִכּוֹת (פ"ט ה"ה) פָּרוּשׁ אֶהְבָּה כֹּאֲבִרָהם.

(ד) נִתְוָה. נִרְשָׁם.

כָּלוּ רַב יָמָיו בְּאַפָּם תִּקְוָה.

עד גיל מבוגר התייאש מלהוליד בן.

לְמַשְׁק בֶּן־בֵּית בְּזֶקֶן בֵּיתוֹ לְהִתְחַשְּׁבָה.

וחשב כי עבדו זקן ביתו ימשול בכל אשר לו.

מֵאֵמֶר בָּבוֹא וּפְקִידָה בְּהִתְקַרְּבָה.

ה' פקד את שרה כאשר אמר.

נִחְנַט שְׂרִיג^(א) יִשָּׂר וּמִשְׁעָנָת שִׁיבָה.

ונוולד בן ישר, עזרה לעת זקנתו.

יִשָּׁבֵר תּוֹחֲלָתוֹ מִמָּוֶה לֹא נִכְזָּבָה.

ההבטחה שלך התקיימה.

עֲשֵׂת^(ב) מַחֲשַׁבְתּוֹ אֵלֶיךָ הוֹשָׁבָה.

מחשבותיו הטובות היו ידועות לך.

פָּקֵד בְּחִינָתוֹ בְּעֵת לְפָנֶיךָ קָרְבָה.

כשהחלטת לנסות אותו.

צְוִיתוֹ עַל חֶשֶׁק תַּאֲוָתוֹ לֶךְ לְהִקְרִיבָה.

קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ וְהַעֲלֵהוּ לְנִדְבָה.

רְצִיתִיו חֲשַׁקְתִּיו לְרִיחַ נִיחַח לְהִתְעַרְבָה.

לחיות ערב.

שִׁיחַ פְּעִירָתוֹ בְּרָגֶן וּתְנוּאוֹת^(ג) לֹא הִרְבָה.

לא פתח פיו ולא התלונן.

תַּעַן מְזֻמּוֹתָיו לֹא הִשִּׁיב בְּתִשּׁוּבָה^(ד).

ולא השיב שום טענה.

בְּקַע עֲצִים וּמַעֲרֶכֶת שׁוּה.

הכין.

נִין עָקֵד בְּרָצוֹן תַּאֲוָה.

את בנו

יָדָיו וְרַגְלָיו קָשָׁר בְּעֵנֹוד וְעִנִּיבָה.

עניוד ועניבה שניהם לשון קשר

פֶּן־בִּפְרָכּוֹם יִפְסֹל עֲלֵת חוּבָה^(ה).

(א) שריג. ענף.

(ב) עשת. מחשבה כמו עֲשֵׂתְנָתִיו (תהלים קמו ז).

(ג) רגן ותנואות. שניהם ל' תרעומת, רגן כמו וְתִרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיכֶם (דברים א כז), תנואות, כמו תְּנוּאוֹת עָלַי יִמָּצֵא (איוב לג י) ת"י תרעומתא.

(ד) לא השיב בתשובה. במדרש (בראשית רבה נו י) היה לי מה להשיב, אתמול אמרת בי בְּיִצְחָק וגו' ועכשיו קח־נָא אֶת־בִּנְךָ וגו' וחם ושלום לא עשיתי כן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך.

(ה) פֶּן־בִּפְרָכּוֹם יִפְסֹל עֲלֵת חוּבָה. בת"י (בראשית כב י) ואמר יצחק לאביו כפת יתי יאות דלא נפרכים מן לערא דנפשי וישתכח פסולא בקרבך.

מֵאֲכֶלֶת לְשַׁחֲטוּ יָד בְּשַׁלַּח בְּנַפְשׁ רֹחַ^(א).

לקח את הסכין לשחוט אותו בנפש חפצה.

נָעַר אֶל תְּשַׁחֲט, קוֹל אֱלֹיוּ בָּא.

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי עֶקֶב אֲשֶׁר עַל יְחִידֶךָ נִפְשֶׁךָ לֹא עֲצָבָה.

וְרַעַךְ אִשִּׁית בְּצַמְחִי רַבָּבָה.

חִי הוּא וְאֶפְרוּ לְפָנַי צָבוּר^(ב) וּמוֹבָא.

אף על פי שיצחק חי, אפרו צבור לפני כאילו נשרף.

חָשׁוּב הוּא לְפָנַי בְּטָבוֹחַ בְּמוֹקֵד אַחֻוָּה^(ג).

זְכוּתוֹ הַמְצִיאֲנוּ בְּהַרְיָחֶךָ קְטָרֶת הָעֶרְבָה.

חשוב זכותו כמו קטורת הסמים.

קָצַף שֵׁבֶךְ וַחֲמָה תִּשְׁבִּית מִבֵּת הַשּׁוֹבָבָה.

מישראל שמרדו בד'.

וּבְאֲשֶׁר כָּבְשׁוּ יֵצֵר וּשְׁנֵיהֶם עָקְרוּ לֵב הַתְּאֻוָּה.

עקרו מליבם כל תאווה גשמית.

בֶּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת־פַּעְסֶךָ מִשּׁוֹבָבָה.

משוכה כינוי לכלל ישראל, הבת השוכנה

וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֱלִיָּה שׁוֹבָבָה.

וְתֹאמַר שׁוֹבָבָה מְשׁוֹבָבָה:

שובה ישראל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. בְּמֹו שְׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעֵזְרִי וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שְׁמַע קוֹלָנוּ יי
אֲחֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמַע קוֹל תְּחִנּוּתֵינוּ
בְּשׁוֹעֲנוּ אֱלִיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדֵינוּ אֶל־דִּבְרִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוּ יי

(א) רֹחַ. נ"א רֹחַ.

(ב) צָבוּר. בְּתַנְחוּמָא פִּר' תּוֹלְדוֹת (ע"פ ויהי כי זקן יצחק) רואה את אפרו כאילו הוא צבור על גבי המזבח.

(ג) אַחֻוָּה. אֵשׁ כְּמוֹ שְׁנֹאמַר וְאֶת־הָאֵשׁ לְפָנָיו מְבַעֲרֶת (ירמיה לו כב).

הִיחַיֵּנוּ לָנוּ: שְׁמַעֵי קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶל־תַּפִּלַּת עַבְדֶּיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכָּתְךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בִּטָּח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפִּלָּה יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדָנִי
שְׁמַע אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

(נב) חתום בראשי המאמרים אפרים מבונא בר רבי יעקב חזק ואמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתְךָ.

בְּרַב חֶסֶדְךָ אֲבוֹא בֵּיתְךָ.

מִחַר בְּיוֹם קָדֵשׁ לְפָקֶדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ.

באתי לבקש כי מחר תפקוד אותנו לישועה.

שִׁבְתוֹן שִׁבְת־קָדֵשׁ לִי מִחַר (שמות טז כג):

(*)אֶעֱיָרָה שִׁחַר וְלֹא שִׁחַר יַעֲרִינִי.

בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר פָּחַד קִרְאָנוּ.

לְפָנֶי בּוֹא יוֹם הַגָּדוֹל לְדוֹנֵנִי.

בְּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ חַג לִי מִחַר:

פִּשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי תִסּוּבֵנִי.

אני יודע כי פשעתי והעונש המגיע לי מאיים עלי מכל צד.

וְאֲדַאֵג לְיוֹם מִחַר יוֹם מִשְׁפָּטִי וְדִינִי.

וְאֶת־פִּלֵּל אֶל־יְיָ לְסִלּוֹחַ לְעוֹנֵי.

מִדְּאָגָה מְדַבֵּר עֲשִׂינוּ זֹאת לֵאמֹר מִחַר (יהושע כב כד):

התחלנו כבר היום להתפלל למחר:

רַחוּם פִּדְנִי וּבִמְרָעִים לִי תִתְחַר.

והילחם באויביי.

שִׁלְחָנִי כִּי עָלָה הַשִּׁחַר.

קבל תפילתי ושלחני כי התפללתי זמן רב בלילה ועכשיו עלה השחר.

* יס מלגים מאמר זה ומתחילים מיד פִּשְׁעֵי.

כִּי אֵיזָה עִם סִגְלָתָ לָךְ לְבַחֵר.
חשקת

כִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמַחֵר (אסתר ה יז):
גם מחר הראה לכל כי אני עמך:

יִשְׁלָנוּ אָב זָקֵן וְיִלְד זָקָנִים.
אברהם יצחק

וְאָבִי יֵשֵׁב אֶהְל וּמִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים.
יעקב אבינו שישב בבית המדרש ועסק בתורה.

תַּחֲזֹן זְכוֹת אָבוֹת לְבָאִי בְּכִי וּבִתְחִנוּנִים.
זכות אבות תביא חנינה

וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמַחֵר (שמות יט י):
וקרבת אותם אליך

מִקְשֶׁר אֲמִיץ קֶשֶׁר רְשָׁעִים מְשַׁכְּלִי.
התר את הקשר החזק שבו קשרו אותי רשעים, הורגי ילדיי.

אִפּוֹר חָל עַל אִפּוֹר כּוֹלֵל וּמוֹסִיף אֵלַי.
שמו אותי במאסר תוך מאסר.

קֶשֶׁר הַעֲקָדָה יִתִּירָם מִהִתְגַּזְלֵל עָלַי.
בזכות הקשרים שקשר אברהם את יצחק בנו הוצא אותנו ממאסר ומנע ממנו כל התעללות.

וְאַל־הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (זמלזכר יא יח):
התכווננו למחר:

מִקְדָּם צִלְחָה דָּרְכִי, וְהָיָה יְיָ עִמָּדִי.

וְעַתָּה לְהַפּוֹךְ נִסְתַּחֲפָה שְׂדִי.
נשטפה שדי ונתרוקנה מכל.

לְחָרֵב וּלְהֶרֶג נִמְסַרְתִּי בְּיַד רוֹדִי.
רשע השולט עלי.

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר (דברים ו כ):
ועל זאת יתפללו ישראל מחר:

בַּחֶסֶד וּבְאֶסֶר נֶאֱסַרְתִּי בְּגִלוּתִי.

וְלֹא־קָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצּוֹת אִישׁ בְּשׁוֹרְתִי.
לא הגיע משיח בן דוד, אשר אליהו הנביא יבשר לנו.

אִפּוֹטְרוּפוֹם שְׁמִנְהוּ אָבִי יִתּוּמִים מִלְּאֵךְ בְּרִיתִי.
אליהו הנביא שמינהו הקב"ה עלינו,

יֵשֶׁם יְיָ מוֹעֵד לְאֹמַר מָחָר (שמות ט ה):
יביא ה' מחר את גאולתנו:

וְחֻקַּצִּים כָּלָם כָּלוּ וּבִנְךָ בְּיַד קָמִיךָ מִתְאַחֵר.
אוֹיֵבֶךָ

וְהֵלֵא אֵין אָדָם רוֹצֶה שְׂיִהִי פִקְדוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר.
כל חשבונות הקץ כבר עברו

לְכַל־תִּכְלָה יֵשׁ קֵץ, רַחֲבָה גְלוּתִי לְסַחֵר.

דבר להסתובב ממדינה למדינה.

נִשְׁאַל לִי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַמֶּךָ וַיֹּאמֶר לְמַחֵר (שמות ח ה-ו):

שאלנו את ה' מתי צריך להתפלל על כלל ישראל ואמר לנו – "מחר":

נֹרָא, מַהֵר וְהוֹרֵד כְּבָרִים לַטֶּבֶח.

ככבשים

אִם עוֹבֵד זָרָה, וַיִּקְרָא לָהּ נִבְח^(א).

ומחה את שמה.

חֲמַל עַל זֹבְחִים נַפְשׁוֹתָם לָךְ זִבַּח.

וְעֲנֵתָהּ בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מָחָר (בראשית ל לג):

אִם שְׁטִהַרְתָּה טִמְאָה אֶצֶל הַקֹּדֶשׁ.

מה שטהור אצלם טמא הוא לנו.

תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מָחָר בְּעֶשׂוֹר לַחֹדֶשׁ.

הכחלה לשון השמדה

נָקָם נִקְמָתִי וּמַד לָהּ צָרוֹת בְּגֹדֶשׁ.

בכמויות גדולות.

ומדוד

וַיֵּצֵא הֵלֶחֶם בְּעֶמְלֶק מָחָר (שמות יז ט):

אנא ה', הילחם באויבינו מחר:

בּוֹזוּזֵי נוֹאֲמִים, הָאוֹכְלִים אוֹתִי וּמִדְּקִים.

לועסים אותי הדק היטב.

מדברים נגדי

אֲכַלְתִּיךָ בֶּפֶה שְׁנֵי חֻזָּקָה וַיֵּשׁ חֻזָּקָה לְנוֹזְקִים.

טוענים כי יש להם חזקה לאכול אותי ולהזיק לי.

עוֹלֵל לָמוּ כַּאֲשֶׁר עוֹלְלָתָ לִי, דִּנָּקִים

שישית השקל,

בְּשֶׁקֶל, וְהָיָה בַּעֲת מָחָר (מ"ב ז יח):

ישלמו בשקל מחר (השב להם שש פעמים מה שעשו לנו):

רַחוּם, הִכִּינוּ לָךְ בִּימָה וְסִנְגוּרִים לְהִתְקַרֵּב.

בעלי תפילה

וַיִּכָּבֶר בָּא חָכָם לְדְרוֹשׁ בְּמַעֲרָב^(ב).

וְעֵתָה תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב.

לֵינן פֶּה וַיֵּיטֵב לְבָבְךָ וְהִשְׁכַּמְתָּם מָחָר (שופטים יט ט):

ה' יגיד לנו – בואו להתפלל הלילה, גם מחר בבוקר, וייטב לכם:

רֵאָה אָבִינוּ בִּי עֲשִׂינוּ כְּאֲמוֹנוֹתֵינוּ.

(א) ויקרא לה נבח. ע"ש הפ' ויקרא לה נבח בשמו' (במדבר לב מז), ופירש"י לה אינו מפיק ה"א וראיתי דיסודו של רבי משה הדקדוק לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה שמשמע מדרשו כמו לא.

(ב) בא חכם לדרוש. רמז לדרשת שנת שזבה. בְּמַעֲרָב פי' המפרשים מַעֲרָב יו"כ. ול"נ בדברים עֲרֵבִים המושכים את לב השומעים לתשובה. או בעירוב ומזיגה של דברי הלכה ודברי אגדה.

יִצַּר לִב־הָאָדָם רַע מִנְעוּרֵינוּ.

עֲשֵׂה בְּאַמְנוּתְךָ וּסְלַח לָנוּ.

קָם קֹדֶשׁ אֶת־הָעָם וְאָמְרָת הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (יהושע ז יג):

בְּרוּר כִּי אֵין צְדִיק שְׁלֹא־יִחָטֵא בְּעִבְרָה.

לְמִלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא נִתְּנָה תוֹרָה.

וְאָנוּ אֵין לְדַקְדֵּק עִמָּנוּ כְּחוֹט הַשְּׁעֶרָה.

כִּי־יֹאמְרוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֶל־דֹּרֹתֵינוּ מַחֵר (יהושע כב כח):

כאשר יוכיחו אותנו ואת בנינו

יְהִי, כְּבוֹדְךָ עוֹמֵד בֵּין עַדְתֵּנוּ כְּהַבְטַחְתָּ לְזֻקְנֵנוּ.

אתה עומד בתוכנו, כמו שהבטחת לאברהם אבינו.

אֱלֹהִים נִצָּב בְּעַדְת־אֵי בְּקִרְבָּנוּ.

גַּם אַתָּה יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סְבִיבָנוּ.

עמוד סביבנו.

שֵׁב בְּזֶה גַּם־הַיּוֹם וּמַחֵר (ס"ז יא יז):

יָד פְּשׁוּטָה פָּשַׁט בְּעַל הַבַּיִת לְבַעְלֵי תְּשׁוּבָה.

הקב"ה

וּפָשַׁט הָעָנִי אֶת־יָדוֹ לְקַבֵּל טוֹבָה.

ישראל

אֲמַת נִתְּתָ לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּאַהֲבָה.

יִנָּתֵן גַּם־מַחֵר (אסתר ט יג):

עַד־מָתִי תִרְדְּפֵנִי רוּדָף מְלֹא.

רדיפה מלאה.

כְּתוּב וְלֹא כְּתוּב עָלִי תַעֲלֶה.

קללות הכתובות בתורה וגם שאינן כתובות אתה מעלה עלי.

אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַמְּפֹלֵא.

הקב"ה

זֹאת אוֹת בְּקִרְבָּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּ בְּנֵיכֶם מַחֵר (יהושע ז ו):

כי יש לבני ישראל להתפלל מחר:

קִדְמוֹךְ בְּנִיךָ בְּתַפִּלַּת הַיּוֹם שְׁבָרָם.

בתקוה.

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּלְמַחֵר לְטוֹל שְׁכָרָם.

כי יקבלו מחר שכר על מה שהתפללו היום.

הַיּוֹם בְּמַחֵר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם לְטוֹבָה לְזָכָרָם.

וְהָיָה כִּזְהָ יוֹם מַחֵר (ישעיה נו יז):

בְּזֵרוּז צִירֵי יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלְּלוּ עַל־אַחֵיכֶם.

שליחי צבור

עַל כָּל־צָרָה וְצוּקָה שְׁלֹא תָבוֹא עַל צְבוּרֵיכֶם.

וְצַעֲקוּ בְּכַח פִּי תוֹלַעַת יַעֲקֹב אֲבִיכֶם.

בתפילה חזקה

וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנַי יי מַחֵר (במדבר טז ז):

תפילה במקום קטורת

בְּתוֹרָה וּבְמִצְוָה שֶׁקִּיָּמוּ הֵם וְאַבּוֹתֵיהֶם.

יִזְכּוּ לְהִיטִיב לְעוֹלָם לָהֶם וּלְבְנֵיהֶם.

יי הַטּוֹב יַכְפִּיר בְּעַד עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

וְכֵן תֹּאמַר אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (במדבר יא יח):

חַנוּן, הָשִׁב שָׁנִים בְּבִרְכָּתְךָ.

הוֹאִיל וּמִסֻּתְּכֵם לָךְ וּמִקְוִים לִישׁוּעָתְךָ.

חֲדַשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וְעִטְרַת שָׁנַת טוֹבָתְךָ.

תברך בפירות מרובים.

הִנֵּה יוֹם קֹדֶשׁ לִי מַחֵר (שמות טז כג):

זָכָה חֲדַשׁ תִּשְׁרִי לְהֵתֵר וּסְלִיחָה.

להתיר אותנו ממאסר

יֵרַח אֵיתָנִי עוֹלָם וּגְבָעוֹת נִזְכְּרוּ וְנִפְקְדוּ בֹו לְהַשְׁמִיחָה.

חודש בו האבות והאמהות נפקדו בבנים.

וְבו עֲתִידִים לְהִנָּחֵל צֶמַח צְדִיק לְהַצְמִיחָה.

מלך המשיח יצמח בו.

כֵּן אָמַר יי כַּעַת מַחֵר (מ"ב ז א):

"מחר אגאל אתכם":

וְאַנִּי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחְתִּי, אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

צְדִקְנוּ תִכְרִיעַ בְּגֵרוּמִים בְּיָדִים לְהַפְּנֶה.

תכביד את כף זכויותינו ותוסיף עליה משקל.

תֹּאמַר לִי רַב־חֶסֶד, מִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד, מִפְּנֶה.

מטה את כף המאזניים לצד הזכויות, ומסלק את העברות.

אַל־תִּצַּר צַר־תִּצַּר מִחֶרֶד (בן סירא כח א):

"אל תדאג למחר":

אַרְךָ זְמַן וְזַמַּנִּים וְזַמַּנֵּיהֶם קִדְשָׁה נִתְחַלְלָה.

וְטִמְאַת אָבִי אֲבוֹת הַטִּמְאַת בּוֹקֶעַת וְעוֹלָה.

יְרוּדָה עַד־עֶפֶר תַּעֲלֶה מֵעֶלָה מֵעֶלָה.

וְהַעֲמִלְקִי וְהַכְנִיעֵנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מִחֶרֶד (במלכר יד כה):

תשפיל אותם

מִחֶרֶד שְׁעִיר אֲכַנְיָסָךְ בְּשָׁנָה רָעָה.

בְּנֵי מִיָּדָךְ אוֹצִיא וְאוֹשִׁיעָה.

הִמָּה פּוֹרְשִׁים לְחַיִּים טוֹבִים וְאַתָּה לְמִיתָה קְבוּעָה.

וְשִׁמְתִּי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמְּךָ מִחֶרֶד (שמות ח יט):

צִדְקָה וּגְאֻלָּה הִנְנִי מֵבִיא לְמִחֶרֶד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה^(א).

שָׁנָת אִסָּם וּבִרְכָּה בָּאוּ אֵלַי פָּעַת מִחֶרֶד לְחִנּוּנָה.

לקבל חנם.

יְשׁוּעָה וְחַיִּים וְשָׁלוֹם רַחֲמִים וְחִנּוּנָה.

הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם פָּעַת מִחֶרֶד (שמות ט יח):

אֲ מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְגָּה מִחִילָה לְחִטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צִדְקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדֵעַתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצַּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלִּיחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וְלִחֲטָאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לִקְנוֹ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיִּדַּע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעִדְדֵי וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְיָ עַל כָּן

(א) בראש השנה. גס יו"כ נקרא ר"ה כ"ט (יחזקאל מ א) בראש השנה בעשור לחדש. נ"א בעשור לשנה,
נ"א ביום כפור שנה.

יִוְרָה הַפָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוֹמָם לְתַשׁוּעָתָא יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָּסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטֶחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קִיָּא פּוֹמּוֹן חַתּוּם נוּ יִצְחָק

פּוֹתְחִין אֲרוֹן הַקּוֹדֶשׁ

יִרְצֶה צוֹם עַמּוֹךְ אֲשֶׁר דָּמּוּ לָךְ מִזֶּה.

יִרְצֶה לַפְּנִיךָ מִיַּעוֹט דַּמְנוּ וְחַלְבֵנוּ מִחַמַּת צוֹם כִּיפּוּר, כֹּאִילוֹ הָיִינוּ אֶת דַּמְנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

חֲשׁוֹב חֲלָבּוֹ^(א) בְּעַל זָבַח וְקָרְבָּנוֹ אֶל תִּבְּזָה.

וְהַקְטַרְנוּ אֶת חֲלָבּוֹ

חַתּוּם עָלֵינוּ אוֹת חַיִּים וְתַחֲנִתּוֹ תַּחֲנִתּוֹ.

תַּחֲתַמְנוּ לַחַיִּים וְתַשִּׁים לֵב לַתְּפִלָּתָנוּ.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה^(ב):

מָחָר תַּחֲתַמְנוּ לַחַיִּים:

צַדִּיקְתְּךָ הַתְּאִיֹּר שׁוֹכֵן עַד וּמְרוֹמָם.

הַתְּלַבֵּשׁ בַּצִּדִּיקָה, אֵתָהּ הִי הַנִּצְחִי וְהַנֶּעֱלָה.

סִמְךָ־נָא הַנִּבְשָׁלִים, שְׁלַח יָדְךָ לַהֲקִימָם.

אֲשֶׁר דִּמְעָם שְׁקוּיִם וְאֲנַחְתָּם הִיא לַחֲמָם.

דַּמְעָתָם לָהֶם לַמִּשְׁקָה, וּבִמְקוֹם לֶחֶם, מֵאֲכִילִים אוֹתָם יִגוֹן.

וְתַנְקוּם דָּם עַבְדֶּיךָ מֵאוֹיְבֶיךָ עַד תִּמָּם.

וְתִדְרוֹשׁ לְשִׁפְךָ דָּמָם. לִדְעַת מַה־זֶּה וְעַל מַה־זֶּה.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

חֲנוּן חֵן בִּנְךָ אֲשֶׁר לְשְׁמֶךָ הוּא מֵאֲמִין.

סִנְגוֹר עָלֵי תִמְנָה אֲשֶׁר חַטֹּאתֵי יִטְמִין.

(א) דָּמוֹ, חֲלָבּוֹ. צִבְרוֹת (דף י"ז ע"א) וְעַכְשִׁיו יִשְׁכַּחֲנוּ בַּתְּעִנִּית וְנִתְמַעֵט חֲלָבִי וְדָמִי, יֵה"ר מִלְּפָנֶיךָ שִׂיחָא חֲלָבִי
וְדָמִי שְׁנִתְמַעֵט כֹּאִילוֹ הַקְרַבְתָּנוּ לַפְּנִיךָ ע"ג הַמִּזְבֵּחַ וְתַרְלָנוּ.

(ב) מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה. פִּי מָחָר תִּשָּׂים עָלֵינוּ אוֹת חַיִּים וְתַחֲתוּם אוֹתָנוּ לַחַיִּים, כִּי אוֹת וְחַתִּימָה עֲנִין אֶחָד.

וְחוּבִי בְשִׁמְאֵל יִכְמִין^(א) זְכוּתִי יַעֲלֶה בְיָמִין^(ב).
יחביא

וְאַפֶּר יִצְחָק יִזְמִין. אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה:

קָרַב וְשָׁמַע רִנָּתִי, לְצַעֲקִי תִפְתַּח שַׁעַר.

לְזִכּוֹת אֶת־חַטָּאתִי כְּמוֹ בֶן־שָׁנָה נֶעַר.

וְתַחֲסוּם לְשׁוֹן מִסְטִינִי וְאֶת־פִּיהוּ לֹא יִפְעַר.
יפתח.

יִי בְשִׁטָּן יִגְעַר. קוּם יְרֵד מִהֵר מְזֻה^(ג):

בַּמָּה אֶקְדֵּם וְאַכְפֶּה פָּנַי לֹא יִקַּח שִׁחַד.
איך אבוא ואשתחוה

וּבִגְדֵי אֵין מַעֲשֵׂה וְעַל זֹאת לְבִי יִפְחַד.
מעשים טובים

אֲבָל עֲתָה בְּזִכְרֵי מַלְכוּת שֵׁם הַמִּיחָד.
את זכות מצות קריאת שמע.

וְעַל זֹאת אֲנִי בֹטֵחַ בְּאוֹמְרִים יִי אֶחָד.

וּמוֹשְׁכִים^(ד) בְּלֶם יַחַד. מְזֻה אֶחָד וּמְזֻה:

רֵאָה אֵין מְכַפֵּר בְּעַדִּי וְאֵין סוֹדֵר לִי סֶדֶר.

ואין כה"ג לעשות עבודת יו"כ לפי הסדר.

וּבִגְדֵי לָבָן אֵין וְאֵין לֹבֵשׁ הָאֶדָר.
בגדי כהונה.

וְגַם אֵין קָרְבֵּן חוֹבָה וְלֹא נִדְבָה וְנֶדֶר.

וְאַתָּה תִּכְפֹּר עָלַי, בּוֹחֵן בְּלִיּוֹת וְחֶדֶר.
וחדרי הלב.

גְּדוֹר פְּרִצַת צִאֲנָךְ וְשִׁים רוּחַ לְעֶדֶר.
הגן על צאנך מאויביהם ותן להם רוח והצלח.

וְתִבְנֶה־לָּמוֹ גֵּדֵר. מְזֻה וְגֵדֵר מְזֻה:

(א) יכמין. יחביא כ"ש בְּמִכְמִינֵי הַדָּהָב וְהַכֶּסֶף (דניאל יא מג) ופי' במלודה אורחות מסתרים. ובסנהדרין פ"ז מ"י מכמינין לו עדס, פי' הרע"ב ל' מארצ.

(ב) וחובי בשמאל יכמין וכותי יעלה בימין. במדרש (סיר רצה א מה) וְכָל־צָבָא הַשְּׂמִינִים עֹמֵד עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ (מ"א כז יט) וכו' אלו מימינים ואלו משמאלים, אלו מכריעין לכף זכות ואלו מכריעין לכף חובה. ע"כ. כיון שהמקטרגים עומדים בשמאל, אמר חובי בשמאל יכמין, יסתיר את חובותי מהמקטרגים, וכיון שהסניגורים עומדים בימין, אמר וכותי יעלה בימין, ימלא את זכויותי לסניגורים.

(ג) רד מהר מזה. ציומא (דף כ' ע"א) שטן ציומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.

(ד) ומושכים. מלה להאריך באחד (ברכות דף י"ג ע"ב).

צַל קוֹרְתֶךָ בָּאוּ בָּנִים אֲשֶׁר נִגְרָשׁוּ.

לבית הכנסת באו בניך, אשר גרשתם מארץ ישראל.

בְּנִיךָ בְּנִתּוֹעַדוֹ רָעִישׁוּ וְגַם נִתְגַּעְשׁוּ.

כאשר נאספים בניך, הם רועדים. רעשו ונתגעשו שניהם ל' תנועה מרוב פחד

חֶסֶד אֲבוֹתָם תִּזְכּוֹר עֵת לָרִיב יִגְשׁוּ.

אַמֶּת וְשָׁלוֹם נִפְגְּשׁוּ. גַּם אֶת־זֶה לְעַמַּת זֶה.

ויש ביניהם אמת ושלוש, כי ביקשו מחילה זה מזה.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

**ק' יִרְצֶה צוֹם עִמָּךְ אֲשֶׁר דָּמּוּ לָךְ מִזֶּה. חֲשׂוֹב חֲלָבוֹ כְּעַל זֶבֶח
וְקָרְבָּנוֹ אֵל תִּבְזֶה. חֲתוּם עָלָיו אוֹת חַיִּים וְתִחַנְתּוֹ תִּחַנְתּוֹ. מָחָר
יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:**

סוגרין

**א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּאֵי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:**

**וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי א' רַחֲמִים וַחֲנוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְיָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:**

**וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לְבִנְשִׁפֹּר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְכִחֲצִדֶּךָ עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲוָלָם הִפָּה: זָכַרְנוּ יי בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדִתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי חֶפֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲחֵבֶת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּה: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִלְיָהֶם
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנַחֲלּוּ לָעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֲלֵתֶּפֶן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵלֵנָּה תִּשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:**

חָטֵאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

קִיב חַטָּאֵנוּ ע"ס א"ב מְסוּלָשׁ וְאִח"כ חַתּוּם מִנְחָם בַּר רַבִּי יַעֲקֹב חֹזֶק וְאִמּוּן
עֵינֵי סְלִיחָה ז' בַּעֲשֶׂרֶה הַרְגוּ מַלְכוּת.

אֵל אֱלֹהִים אֲצַעֲקָה בְּמַלּוּלִי.
בְּדִיבּוּרִי.

אִשָּׂא כָפִי עַל־נַפְשִׁי עוֹלָלִי.
אֲרִים כַּפֵּי הַשְּׁמִימָה בַּתְּפִלָּה עַל חַיֵּי יַלְדֵּי.

אֲשַׁפְּכָה כַּמִּים לְבִי עָלִי.

אֶל־יְיָ וְהֶאֱזִין אֵלַי (תהלים עז ז):
וְיִשְׁמַע

אֵלַי, עֲנֵי וְכוּאֵב, יֶאֱזִין בְּחַמְלָתוֹ.

בְּעִבּוּר הָעָרוֹ נִפְשָׁם לַמָּוֶת בְּאַהֲבָתוֹ.
בְּזָכוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם

בְּאֵדוֹם יִתֵּן בְּיָמֵינוּ נִקְמָתוֹ.

שְׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמָיו חָלַל בְּרִיתוֹ^(א) (תהלים נה כח):
בְּנֵי אָדָם הָרְגוּ אוֹתָנוּ, לַמְּרוֹת שֶׁהֵינּוּ בְּשָׁלוֹם אֵיתָם וְהִפְּרוּ אֶת הַבְּרִית שִׁכְרָתוֹ עִם יִשְׂרָאֵל:

בְּרִיתוֹ לַעְזוֹב יַחַד עָלִי חֲבָרוֹ.
הַתְּאֵסֶפּוּ.

בְּרִי לֵבָב עֲשֶׂרָה מְנֵי בַּחֲרוֹ.
טַהוּרֵי לֵב

בְּתוֹרַת א' וּבְמִצְוֹתָיו נֶאֱזָרוֹ.
הַתְּגַבְּרוּ.

מִנְשָׁרִים קָלוּ וּמֵאֲרִיּוֹת נִגְּרוֹ (ס"א א כג):

נִגְּרוּ לְסִבּוֹל דִּין הָא' בְּאִמְרוֹ.
כַּאֲשֶׁר אָמַר ה'.

נְבוֹת מִהֶם שְׁטִימַת אָח וּמִמְכָּרוֹ^(ב).
שְׁנֵאת הַשְּׁבִטִים לְיוֹסֵף וּמִכִּירָתוֹ.

נְדוּלֵי עוֹלָם נִבְחָנוּ לְכַבְּדוֹ וּלְפָאֲרוֹ.

מִלֵּאכָיו גִּבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ (תהלים קג כ):

(א) בְּרִיתוֹ. בְּרִית כְּתוּבָה אֶדְוָם עִם יִשְׂרָאֵל כ"ש בַּע"ז (דף ח' ע"ב) תַּלְתִּין וְתַרְיֵן קִרְבֵּי עֲבָדוֹ רֹמְאֵי בַּהֲדֵי יוֹנָאֵי וְלֹא יִכְלוּ לַהּ עַד דְּשַׁתְּפִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בַּהֲדִיּוּהוּ וְהָכִי אֲחֵנוּ בַּהֲדִיּוּהוּ אִי מִינֵן מַלְכֵי מִינִיּוּכּוּ הַפְּרָכִי אִי מִינִיּוּכּוּ מַלְכֵי מִינֵן הַפְּרָכִי, בְּנוֹסָף לְבְּרִית הַרְאָשׁוֹנָה שִׁכְרָתוֹ בִּימֵי יְהוֹרֵם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיִהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה (מ"ב ג ז). וְהַרְמוּיִים הִפְּרוּ בְּרִית ז'. וְכַז"ר (ט"ז ז') וְהַנֶּחֱרָר הָרַבִּיעִי הוּא פָּרַת ז' מַלְכוּת הַרְבִּיעִית שֶׁהִפְרָה וְהִאֲרָה לְיִשְׂרָאֵל. וְי"מ הַרְשָׁעִים שֶׁלְּחוּ יָדָיו בַּת"ח שֶׁהֵם שְׁלוּמִי ה', וְחִילְלוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת בְּרִית כְּמוֹ שֶׁנֶּא' אֲסִילָא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה.

(ב) נְבוֹת מִהֶם שְׁטִימַת אָח וּמִמְכָּרוֹ. בְּמַדְרָשׁ אֲלֵה אֲזַכְרָה, שְׁמַעְתִּי מֵאַחֲרוֹי הַפְּרָגוֹד, שֶׁעֲשָׂה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל נִמְסְרוּ לְהַרְיָגָה בְּיַד מַלְכוּת הַרְשָׁעָה וְכו' עַל מַכִּירַת יוֹסֵף שֶׁמְכָרוּהוּ אַחֲיוֹ וְכו' שְׁמִיּוֹם שֶׁמְכָרוּ הַשְּׁבִטִים אֶת יוֹסֵף לֹא מֵאֵל הַקִּבְ"ה בְּדוֹר אֶחָד עֲשָׂרָה לְדִיקָיִם וְחִסְדִּים כְּמוֹ הַשְּׁבִטִים לְפִיכָךְ הַקִּבְ"ה פּוֹרַע מַכֵּם.

דְּבָרוּ יֵצֵא וְהַמְצִינִים^(א) פָּחַדוּ וְרָהוּ.

והצדיקים פחדו ורחו ענין אחד

דְּבָקוּ אַחֲרֵי מַלְכָם וַיִּנָּהוּ^(ב).

דַּעַת שְׁפָתַי כִּהֵן דְּרָשׁוּ מִפִּיהוּ^(ג).

ביקשו מר' ישמעאל כ"ג לעלות השמימה ולבדוק אם נגזרה גזרה.

כִּי מִלֵּאדָּה יִי־צָבָאוֹת הוּא (מלאכי ז ז):

כי היה קדוש כמלאך:

הוּא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קוֹנֵנוּ מִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְהַתְפָּאֶרָה^(ד).

הַיְכָלוֹת וְרַקִּיעִים גְּלוּיִם לוֹ לְסִקְרָה.

לראות.

הַזִּכִּיר גַּם עֵתָה מִתּוֹךְ צָרָה.

אֶת־הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא (דברים כח נח):

וְהַנּוֹרָא וּפִמְלִיתוֹ חָקַר כִּי נִמְסְרוּ לְאַבְחָה.

שאל את ה' ואת המלאכים ונאמר לו כי נגזר עליהם מיתה.

וְתִיקִים^(ה) בְּאַחֵי יוֹסֵף מִצָּאֵם בְּשִׁבְחָה^(ו).

חכמים

וְאֵל מִדַּת הַדִּין נִתְּנָם לְטִבָּח.

חֲסִידֵי כְרִיתִי כְרִיתִי עַל־יִזְבַּח (תהלים נ ה):

כרתו ברית עם ה' כאשר נהרגו על קידוש שמו:

זָבַח הַגִּיד לְרַעְיוֹ וְחָרְדוּ חֲמוּדָיו.

אמר ר' ישמעאל לחבריו כי נגזר עליהם מיתה והצדיקים פחדו.

זָרוּזוּ וְנִטְּהָרוּ בְּנִקְיוֹן וְטָהַר עֲבָדָיו.

וַיִּגְוּ הַנְּשִׂיא וְהַמְּשִׁירַת בְּיוֹמוֹ יַחַדָּיו.

על רשב"ג הנשיא ועל ר' ישמעאל כ"ג נגזר ליהרג ביום אחד.

הַדָּר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו (תהלים קמט ט):

(א) וְהַמְצִינִים. מַצְקֵי אֶרֶץ (ש"א ז ח) פי' יסודות, ת"י לדיקיא עבדי רעותיה.

(ב) וַיִּנָּהוּ. נִמְסְרוּ אֵל ה' (רש"י ש"א ז ב).

(ג) דַּעַת שְׁפָתַי כִּהֵן גְּדוֹל דְּרָשׁוּ מִפִּיהוּ. בַּמֶּדְרַשׁ אֵלֶּה אֲזַכְרֶה, וְחָלוּ אֵת פִּנֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כֵּהֵן גְּדוֹל שְׁיִזְכִּיר הַשֵּׁם הַגָּדוֹל וְיַעֲלֶה לְרַקִּיעַ וְיַחְקוֹר אֵם נְגִזְרָה גִזְרָה מֵאֵת הַשֵּׁם יִחַדְּךָ.

(ד) קוֹנֵנוּ מִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְהַתְפָּאֶרָה. בַּמֶּדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים (מִן הַגִּיטָה, גְּרִינְהוּט) אֵתָה הוּא ר' יִשְׁמָעֵאל שְׁהַקְבֵּה מִשְׁתַּבַּח בְּכָל כִּיּוֹם.

(ה) וְתִיקִים. מִי שְׁלֹמֶה הִרְבֵּה נִקְרָא וְתִיק כִּמוֹ תַלְמִיד וְתִיק הִיא בִיצְנָה (עִירוּבִין דף י"ג ע"ב).

(ו) בְּאַחֵי יוֹסֵף מִצָּאֵם בְּשִׁבְחָה. בַּמֶּדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים (שם) חִיפָשׁ הַקְבֵּה וְלֹא מֵאֵל עֲשֶׂרָה כַבִּי יַעֲקֹב אֵלֶּה אֲחֵם.

חֲסִידֵי הַגָּרְלוֹ לַהֲרוֹג וְקִדְּשׁוּ הַשֵּׁם בְּזִכְיָה^(א).

חֲבַב הַנְּשִׂיא וְקָדַם שָׁעָה לַעֲלִיָּה.

חֲבָקוּ הַמִּכְהֵן וְנִשְׁק רֹאשׁוֹ בְּקוֹל הַבְּכִיָּה.

פָּצַע וַחֲבוּרָה וּמִכָּה טָרִיָּה (ישעיה א ו):

טָרִיָּה הַסֶּפִּיד אֵיךְ נִהְיָתָה בְּנְשִׂיא מְמֻנָּה.

איך הוציאו את רשב"ג להורג.

טַעַמֵי תוֹרָה וּמִרְגְּלִיּוֹת בְּפִיו שׁוֹנָה.

טָמוֹן בְּעֶפֶר כְּגֹזֵב וּמַחֲלִיל^(ב) הֵנָּה.

אֵיכָה יוּעַם זָהָב יִשְׁנָא (איכה ד ז):

כהה והשתנה צבע הזהב:

יִשְׁנָא הַכֶּתֶם^(א) נֶזֶר כְּהֵנָּה בְּחֻלָּלִים.

חיללו כתר כהונה בהורגם את ר' ישמעאל כ"ג.

יְפִי הַדֶּרֶת צוּרְתוֹ הַפְּשִׁיטוֹ^(ג) בְּמַעֲלָם.

היה יפה מאוד ולכן הפשיטו את עורו (כדי לשמור את מראהו היפה).

יִשְׁיֵשׁ הֵן צַדִּיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם.

ישמח צדיק על כך כי נענש בעד חטאיו המעטים בעולם הזה.

בִּיַּעַת וּפָגַע^(ה) יִקְרָה אֶת־כָּל־סָלָם (קהלת ט יא):

כי אין אדם שלא יחטא, ולכן גם הצדיקים מיוסרים בעולם הזה:

כָּל־סָלָם מִכְּאוֹבָם סָבָלָם וְנָתַן דָּמִי.

שתק בשעה שהיו מפשיטים את עור פניו.

כְּהִגִּיעַ לְטוֹטְפוֹת צַעַק הַזֹּאת אוֹת בְּקִיָּמִי.

אבל צעק כשהגיע למקום תפילין.

כְּבִיר פֶּן אֶפֶה כֶּפִּי וְאַחֲרִיב עוֹלָמִי.

הקב"ה אמר –

לִיתַת כְּבוֹד לְשָׁמִי (מלאכי ב ז):

גזרה זו כדי לתת כבוד לשם ה' שאין משוא פנים ומעניש גם את הצדיקים:

(א) וקדשו השם בזכיה. באבות דר"נ (לח ג) זה אמר אני כהן בן כהן גדול, הרגני תחלה ואל ארצה במיתת חבירי. וזה אמר לו אני נשיא בן נשיא, הרגני תחלה ואל ארצה במיתת חבירי. אמר להם, הפילו גורלות.

והפילו, ונפל הפור על רבן שמעון בן גמליאל. מיד נטל החרב וחתך את ראשו. נטלו רבי ישמעאל בן אלישע והניחו בחיקו, והיה בוכה ולועק.

(ב) ומחלל. באבות דר"נ (לח ג) אוי לנו שאנו נהרגין כמחללי שבתות. וכן במס' שמחות פ"ח בוכה אני על שאנו נהרגין כשופכי דמים וכמחללי שבתות.

(ג) בתם. נוי כלי הזהב (רש"י איכה ד א).

(ד) יפי הדרת צורתו הפשיטו. במדרש אלה אזכרה, ציוה להפשיט את עור פניו, וכיון שהגיע למקום תפלין צעק צעקה גדולה ומרה וכו' יאלה בן קול ואמרה אם אשמע קול אחר אהפוך את כל העולם לְתַהוֹ וְבַהוֹ.

(ה) כי עת ופגע. באבות דרבי נתן (לח ג) מוכן אדם שיקבל את פגעו.

לְשִׁמִּי הַנִּקְרָא הִלְלוּ וְלוֹלִי כְּכֹר נְחֻתָם^(א).

לולי כבר נחתמה גזירה היה ה' מבטל אותה.

לֹא עֲזַבְתִּים בְּיַד עֲלִיזֵי גְאוֹתָם.

ולא היה עוזב אותם בידי רשעים שמחים ומתגאים.

לֵבָן יִקְבְּלוּ מוֹסֵר וְלִדְוֹרוֹת תַּעֲמֹד צְדָקָתָם^(ב).

יקבלו צדיקים אלה את הייסורין עליהם

יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יִרְנְנוּ עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם (תהלים קמט ה):

יקבלו אחרי המיתה את שכרם בעולם הבא:

מִשְׁכְּבוֹתָם וּשְׁנָתָם נִדְּדָה אִם נִגְזְרָה גְזֵרָה.

נדדה שנה מישראל כאשר נגזרה גזרה זו.

מִפְּחָדוֹ סָמַר בְּשָׂרֵי פִלְצוֹת וּמוֹרָא.

התקשו שערותי כמו מסמרים

מִמִּקְדָּשִׁים יִחַל וְנִקְדַּשׁ בְּכָבוֹדוֹ וּכְיִרְאָתוֹ עֲבָרָה.

התחיל ה' בהריגת הקדושים ובזה נקדש שמו והבריות יראים ממנו ומכעסו.

לְדַקְדֵּק בַּחוּט הַשְּׁעָרָה וּסְבִיבּוֹ מְאֹד נִשְׁעָרָה (תהלים נ ג):

כשרואים שה' מדקדק כחוט השערה עם חסידיו:

נִסְעָרָה בְּשִׁפְטָם רַבִּי עֲקִיבָא הַדִּירְשָׁן מִיתָה מָרָה.

נִגְהַ דְּבָרִים מְאִיר בְּמִשְׁשָׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

אור

נַעֲלָם וְכִלְיָקָר רָאֲתָה עֵינֵינוּ^(א) לְחֻקָּרָה.

כל סתרי תורה

טַעֲמָה בִּי־טוֹב סִחָרָה (משלי לא יח):

טעם את טעם התורה כי טוב הוא:

סִחָרָה מִפְּלִיל לְכָל־קוֹץ וְקוֹץ תִּלֵּי תִלִּים^(ג).

סוֹפֵר וְשׁוֹקֵל וְדוֹרֵשׁ אֶת־הַמִּגְדָּלִים^(ה).

ר"ע ספר כל אותיות שבתורה, שקל כל ק"ו שבתורה, ודרש הלכות רבות.

(א) ולולי כבר נחתם. במדרש אלה אזכרה, אם היא גזרה לא חתומה תוכל לבטלה.

(ב) ולדורות תעמוד צדקתם. במדרש אלה אזכרה, הגיעו לו שבעה עמוד זכותו לדורות שלאחריו.

(ג) נעלם וכל יקר וכו'. במדרש במדב"ר (פ' יט) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחזיריו (איוז כח י) וְכִלְיָקָר רָאֲתָה עֵינֵינוּ זה רבי עקיבא וחזיריו.

(ד) לבל קוץ וקוץ תלי תלים. במנחות (דף כ"ט ע"ב) אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תלין תלין של הלכות.

(ה) סופר ושוקל ודורש את המגדלים. בסנהדרין (דף ק"ו ע"ב) א"ר יוחנן מאי דכתיב אֵיחָה סִפֵּר אֵיחָה שִׁקֵּל אֵיחָה סִפֵּר אֶת־הַמִּגְדָּלִים, אֵיחָה סִפֵּר כל אותיות שבתורה, אֵיחָה שִׁקֵּל שִׁקֵּל כל קלים וחמורים שבתורה, אֵיחָה סִפֵּר אֶת־הַמִּגְדָּלִים שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר. ע"כ. מגדל הפורח באויר פירש"י מתג עליונה שלמעלה מן הלמ"ד מפני מה כפופה למטה וכו' ל"א במגדל הפורח באויר הנכנס לארץ העמים בשידה חיבה ומגדל אם הוא טמא אם לאו ל"א ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כישוף להעמיד מגדל באויר כגון שלש מאות הלכות בנטיעות קשואין וכו' ולמורי נראה דה"ג שלש מאות הלכות במגדל העומד באויר ומשנה אחת באהלות (פ"ד משנה א) דמשחתי בהכי מגדל העומד באויר וטומאה בחוכה כלים שבתוכו טמאים.

סופו היו שוקלים את־בשרו במקולים^(א).

באיטליז.

והנה מלאכי אלהים עליהם (בראשית כח יז):

בשעת פטירתו של אותו צדיק:

עליהם הראהו למשה קושר זיו אותיות^(ב).

כשעלה משה למרום מצא את ה' מצייר כתרי האותיות.

עמד ושאל מי יבאר רזי עליהן.

שאל – מי יפרש את הסודות שבכתרי האותיות.

ענהו עתיד רבי עקיבא בסוף פמה דורות להיות.

רוממות א בגרונם וחרב פיפיות^(א) (תהלים קמט ו):

פיפיות ומגזרי ברזל גדון אחרי זאת ראהו.

בהמשך ראה משה את מותו של רבי עקיבא, על ידי מסרקות של ברזל.

פלץ במיתתו הזאת תורה ושכרה בלמידהו.

נבהל ממיתתו ושאל – האם זה שכר תורתו.

פקד אל תהרהר⁽⁷⁾ אחר אריהו.

ה' ציוה לו לא להרהר בדבר.

הא תמים דרכו אמרת יי צרפתהו (תהלים קה יט):

פעולת ה' תמימה והוא החליט לייסר אותו:

צרפתהו אמרתו ערב יום כפור^(ה) להתבקשה.

צור ביחדו יצתה נפשו באחד⁽¹⁾ בקדשה.

צדקתו אחז עד מצוי נפשו לדרשה.

עד רגעו האחרון נשאר בצדקתו.

ביעזה כמות אהבה קשה (שיר ח ו):

אהבת ר"ע לה' היתה חזקה מאוד:

קשה יקר בעיני יי לחסידיו המותה.

קברוהו אליהו ויהושע הגרסי⁽¹⁾ בפחד ואימתה.

(א)

במקולים. במנחות (דף כ"ט ע"ב) ראה ששוקלין בשרו במקולים, פי' באיטליז.

(ב)

קושר זיו אותיות. במנחות (דף כ"ט ע"ב) בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות וכו'.

(ג)

וחרב פיפיות. דברי תורה נמשלו לכלי זיין מחודדין (קידושין דף ל' ע"ב).

(ד)

אל תהרהר. במנחות (דף כ"ט ע"ב) אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, אל' שתוק כך עלה במחשבה לפני.

(ה)

ערב יום כפור. במדרש משלי (פ"ט) ערב יום טוב.

(ו)

באחד. בזכרות (דף ס"א ע"ב) בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה וכו' היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד יצתה ד"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד.

(ז)

אליהו ויהושע הגרסי. במדרש משלי פ"ט ובמדרש אלה אזכרה.

קָבוּל שְׁכָרוֹ מָה רַב־טוֹבָךְ צַפְנָתָּ.

הכנת לו שכר רב.

אֵלֶּיֶם זולָתְךָ עֵין לֹא־רָאִתָּה (ישעיה סד ג):

שאף בריה אינה יכולה לשער:

רָאִתָּה עֵינִי אֶהֱבֵת מִלְּפִי הַמַּחֲטָאת.

המיוחדת.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־תְּרַדְיוֹן בְּהִדְבָּקוֹ בַּתּוֹרָה הִנָּאֶהֱבֵת.

רְשׁוּמִיָּה בְּרַבִּים דָּרֵשׁ וְנִשְׂרָפָה עִמּוֹ מִשְׁלֶבֶת^(א).

רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שִׁלְהֶבֶת (שיר ח ו):

גחליה

שִׁלְהֶבֶת גְּוִילֶיהָ נִשְׂרָפִים וְאוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת הַשָּׁמַיְמָה.

שְׁמוֹ סְפוּגִין עַל לְבוֹ לְהַעֲצִימָה.

שמו ספוגין של צמר על לבו שלא ימות מהר ויתייסר.

שַׁעֲשְׁעֵי יוֹמִים תִּבְעֵי עַלְבוֹנָךְ לְהִנָּקְמָה.

תורה, בקשי מה' נקמה.

תּוֹרַת יִי תִמְיָמָה (תהלים יט ח):

תִּמְיָמָה מִכָּתִי אֲנוּשָׁה בְּיַד אֶכְזֹר.

כואבת

נִחְלָה מְאֹד בְּהִרְיַגַת רַבִּי חֲצִפִּית וְרַבִּי אֶלְעָזָר.

חליתי

מִלִּבֵּנוּ יַחְקֹר אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם מְנַזֵּר.

שם מלכותו.

וְנִפְרֹשׁ כִּפִּינוּ לֹא זֹר (תהלים מד כא):

זֹר בִּרְרָבִי לְבָטֵל אֲשַׁכּוּלוֹת.

האויב לקח ממני את החכמים, שידעו את כל התורה.

יַעַן קָצַר בְּצִירִי עִם הָעֵלִילֹת.

(המשיל את ישראל לגפן) האויב לקח גם את האשכולות וגם את העוללות.

בְּהִזְיָדוֹ לְהַרְוֹג רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־חֲכִינִי וְרַבִּי יִשָּׁבֵב לְכָלוֹת.

בְּבוֹצֵר עַל־סִלְסִלוֹת^(ב) (ירמיה ו ט):

כמי שבוצר ולוקח גם העוללות:

(א) וְנִשְׂרָפָה עִמּוֹ מִשְׁלֶבֶת. בעבודה זרה (דף י"ח ע"א) הביאוהו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראוהו במים והניחוהו על לבו כדי שלא תאכל נשמתו מהרה וכו' אמר לה אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני, אמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה, אמר להן גוילין נשרפין ואותיות פורחות.

(ב) בְּבוֹצֵר עַל־סִלְסִלוֹת. פירש"י כבוצר המסלסל והמחפש עוללות.

סְלִסְלוֹת חֲסִידֵי בְּהִפּילוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־בָּבָא בְּחֶרְבוֹ.

את אחרון חסידי לקח

זָקֵן בֶּן־שִׁבְעִים לֹא טָעַם שְׁנַת סוּם^(א) עַל מִשְׁכָּבוֹ.

וְנִתְעַנָּה עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ לָשִׁם מִשְׁגָּבוֹ.

וצם כ"ו שנה לשם ה'.

גַּם־בְּלִילָה לֹא־שָׁכַב לְבוֹ (קהלת ז כג):

לְבוֹ אֲמִין צָר בְּהֶרְגוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־דִּמְאִי.

האויב התחזק להרוג

בְּהִתְחִילוֹ לְשָׁבוֹת וּלְקַדֵּשׁ קוֹל לְהַרְיָמָה^(ב).

כאשר התחיל לקדש קידוש ליל שבת.

בְּאֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים הַשָּׁלִים נִפְשׁוֹ בְּנִעְיָמָה.

אֵיךְ נָפְלוּ גְבוּרִים וַיֵּאבְדּוּ כְּלֵי מִלְחָמָה (ש"צ א כז):

מִלְחָמָה יִפְקֹד עַל רוּמֵי וְעַל שָׂרָה.

על אדום ועל מלאך שלה.

יִכְסֶּנָּה הָעֶנָן שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים לְצַעֲרָה.

יִנְגַּעֲנָה בְּבִהָרֶת^(ג), יִרְדֶּנָּה אֶף וְעִבְרָה.

יחלה אותה בצרעת ויִשְׁלַט עליה מלאכי חבלה.

כִּי זָבַח לֵי בְּבַצָּרָה (ישעיה לו ו):

כי ה' יעניש את בצרה:

בְּבַצָּרָה הָעֵמִידָה מֶלֶךְ^(ד) תִּפֹּל בְּהִנָּקְמָה.

למרות שבצרה אינה מאדום, יצא ממנה מלך על אדום, ולכן יש להינקם גם ממנה.

תִּמְחֹץ רֹאשׁ עַל אָרֶץ בְּזַעֲמָה.

תדרוס ראש איובינו

וְאִז תַּעֲזֹר רַחֲמִים עַל רַחוּמֶיךָ.

אֲתָה יְיָ לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ (תהלים מ יז):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(א) לא טעם שנת סום. במדרש עשרה הרוגי מלכות (ילינק, בית המדרש ח"ו עמ' 28).

(ב) בְּהִתְחִילוֹ לְשָׁבוֹת וּלְקַדֵּשׁ קוֹל לְהַרְיָמָה. במדרש אלה אזכרה נאמר כך על רבי יהודה בן צבא, ובמדרש עשרה הרוגי מלכות ה"ל נאמר כן על ר' אלעזר בן שמוע. ואילו על ר' יהודה בן דמא נאמר במדרש אלה אזכרה כי נהרג בשעה שאלה לקדש ערב שבעות.

(ג) יִנְגַּעֲנָה בְּבִהָרֶת. במדרש אלה אזכרה, קרא למטטרון הסופר הגדול השר, ואמר לו כתוב וחתום ששה חדשים שלמים נגע צרעת שאת וספחת ובהרת, ירקון ושחין רע על אדום הרשעה.

(ד) בְּבַצָּרָה הָעֵמִידָה מֶלֶךְ. דרש"י (בראשית לו לג) בצרה מערי מואב היא ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם.

(נה) פוזמון ע"ס א"ב כפול עד לות ו' ואח"כ חתום גרשם בר יהודה חזק

פותחין ארון הקדש

זְכוֹר בְּרִית אֲבֹתָם וְעֲקֵדַת יִצְחָק.

וְהָשִׁב שָׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

אֲבָדְנוּ מֵאֶרֶץ טוֹבָה בְּחַפְזוֹן.

אָרְכוּ הַיָּמִים וּדְבַר כָּל־חַזוֹן.

רבו שנות הגלות, והתקיימו כל הנבואות בענין זה.

בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ פְּרוֹזוֹן.

ישראל מפחדים מאויביהם ולכן חדלו מלגור בערי הפרזות.

בְּמִשְׁמָנֵי שֶׁלַח רוֹזוֹן.

וְהָשִׁב שָׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

גּוֹלָה אַחֵר גּוֹלָה.

גָּלְתָה יְהוּדָה כְּלָה.

דָּוָה כָּל־הַיּוֹם וְכָלָה.

בצער ומתמעטות.

דוֹרֵשׁ וּמִבְקֵשׁ אֵין לָהּ:

הָעִיר הַקִּדָּשׁ וְהַמְּחֻזָּזוֹת.

שאר ארץ ישראל.

הָיוּ לְחֶרֶפָה וּלְבָזוֹת.

וְכָל־מַחְמָדֶיהָ נְטוּלוֹת וּגְנוּזוֹת.

וְאֵין שִׁיּוֹר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

ולא נשאר

גּוֹאֵל חֹזֶק, לְמַעַנְךָ פִּדְנוֹ.

רֵאָה כִּי אֲזַלְתָּ יָדְנוּ.

הלך כוחנו.

שׁוֹר כִּי אֲבָדוּ חֲסִידֵינוּ.

ראה

מִפְּנֵי אֵין בְּעֵדְנוּ:

מתפלל

בְּרִית אָבוֹת וְאַמָּהוֹת וְהַשְׁבָּטִים.

רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶּיךָ זָכָר בְּרַבּוֹת עֵתִים.

אחרי שנים רבות.

יְהִי זָכָר לְמַכּוּם וּנְמַרְטִים.

שאויביהם תולשים את שערים.

וְעָלֶיךָ כָּל־הַיּוֹם נִשְׁחַטִּים:

דוֹרֵשׁ דָּמִים דּוֹן דִּינָנו.

הַשֵּׁב שְׁבָעֵתִים אֶל חֵיק מַעֲנִינו.

חָנָם נִמְכָּרְנוּ וְלֹא בִכְסֵף קִנְנו.

זָקוּף בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַם לְעֵינֵינוּ.

וְהַשֵּׁב שְׁבוּת אֶהְיֶי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

ק' זָכָר בְּרִית אֲבֹרָהֶם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהַשֵּׁב שְׁבוּת אֶהְיֶי יַעֲקֹב.
וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

סוגרין הארון

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלָּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. כִּי אֶ רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הַשֵּׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְשֵׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקֶצֶה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֶּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלֵּכַן חֲטֵאֵינוּ כְּשֶׁלֵּג יִלְבִּינוּ אִם־יִאָּדִימוּ כִּתּוּלָע כְּצֶמֶר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיַּם טְהוֹרִים וּמִהָרֶנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב. וְזָרַקְתִּי עָלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים
וּמִהָרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחַה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
פֶּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָּעֵב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרִּי־פִינוּ וְהִגִּינוּ
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

(נז) תחנון

אֲנֵא הִבֵּט בְּצִדְקַת עֲבָדֶיךָ חֲסִידֶיךָ. אֲשֶׁר הִעָּרּוּ נַפְשָׁם לַמּוֹת עָלֶיךָ. וְלֹא חָסוּ עַל
עַצְמָם וְעַל זִרְעָם. וְקִצּוּ וּמָאָסוּ בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבִטְלוּ רָצוֹנָם מִפְּנֵי רָצוֹנְךָ.

וְקִדְּשׁוּ שְׁמֶךָ הַמִּיחָד וְלֹא תִלְוֶהוּ. וְרָצוּ לְטֹבָח וּפִשְׁטוּ צִוָּאר וְעָמְדוּ בְּנִסְיוֹן
וְנִאֲמָנוּ. וְנִבְחָנוּ בְּצָרוּף וְנִמְצָאוּ תְּמִימִים. וְנִגְעוּ דְּמֵי אַבּוֹת וּבָנִים וְדְּמֵי
רַחֲמָנוּת וַיִּלְדִּיהֶן. וְנִתְעַרְבוּ דְּמֵי אֲחִים וְאֶחָיוֹת. וְדְּמֵי חֲתָנִים וּכְלוֹת. וְדְּמֵי
יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת. וְדְּמֵי חֲכָמִים וְחֲכָמוֹת. וְדְּמֵי חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת. וְדְּמֵי יְלָדִים
וְיִלְדוֹת. וְדְּמֵי זָקֵנִים וְזָקֵנוֹת. וְדְּמֵי בָחוּרִים וּבַחוּרוֹת. וְדְּמֵי פָרָנְסִים וְחוֹזְנִיהֶם.
וְדְּמֵי מְלָמְדִים וְתַלְמִידֵיהֶם. וְדְּמֵי דִינִים וְסוֹפְרֵיהֶם. וְדְּמֵי אֲנָשִׁים וְנָשִׁיהֶם. וְדְּמֵי
גְמוּלֵי מַחֲלָב וַיּוֹנְקֵי שָׂדִים. וְנִהְרְגוּ כֻלָּם יַחַד עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ הַמִּיחָד: אֶרֶץ
אֶל־תִּכְבְּסֵי דָמָם וְאַל־יִהְיֶה מָקוֹם לְזַעֲקָתָם עַד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשְׁמָיִם. וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ
וְנִקְמַת עַמּוֹ. וְנִקְמַת תּוֹרָתוֹ וְנִקְמַת דָּם עֶבְדֻי אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָמָם בְּמַיִם.
כְּהִבְטַחְתָּנוּ בְּיַד אָבִי חוֹזָה. הִרְגִּינוּ גּוֹיִם עַמּוֹ כִּי־דָם עֶבְדֻי יָקוּם וְנָקָם יֵשִׁיב
לְצָרֵינוּ וְכַפֵּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: אֶת־אַלֹּהַת הַמִּזְבְּחוֹת זָכַר. וְאֶת־אַלֹּהַת הָעֵקֶדוֹת תִּרְאֶה.
כִּי עַל אַחַת הִרְעִישׁ הָעוֹלָם. וְהֵן אֲרָאֶלֶם צָעֲקוּ חוֹצֵה. וְנִשְׁבַּעְתָּ לְכָרֶךְ עוֹקֵד
וְנִעְקָד לְהִרְבּוֹת זֶרַעַם בְּחוֹל הַיָּם. וְאַף כִּי עָתִידָהּ כַּפֹּה וְכַפָּה עֵקֶדוֹת עֲקָדוֹת בְּנֵיהֶם
עַל יְחוּד שְׁמֶךָ הַנִּבְכָּד. נָא דוֹרֵשׁ דְּמֵימִם, קוֹל דְּמֵי בְּנֵיךָ צוֹעֲקִים אֵלֶיךָ
מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹא־רֵץ לֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שָׁפְכוּ. הִנָּחֵם,
וְשַׁבְּךָ אִפֹּ, וְחַמָּה כָּלָה. וְתִשָּׁבֵית שׂוֹד וְשֹׁכֵר מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְחוּם וְחִמּוּל אֶת־יִתְרָה
הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאָרָה וְתוֹצִיאָנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. וְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה. שְׁנַת
רָצוֹן שְׁנַת גְּאֻלָּה. שְׂדֵי תִזְכָּר־לָנוּ בְּרִית אֲזָרָה. וְתִזְכָּר־לָנוּ זְכוֹת הַנִּעְקָד. וְצִדְקָנוּ
בְּצִדְקַת אִישׁ תָּם:

אֲהִינוּ וְאֵהִי אַבּוֹתֵינוּ^(א).

תָּבוֹא לִפְנֶיךָ תַּפִּלָּתָנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לִזְמֹר לִפְנֶיךָ יְיָ אֲהִינוּ וְאֵהִי אַבּוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אָבִל
אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינָה. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. גֵּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינָה. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחְתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנַּחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לִפְנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֲהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִיאוֹךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

(א) בערב יום כיפור אומרים הוידוי פעם אחת בלכד (רוקה, הוצא צב"י א"ח סי' תר"צ; מהרי"ל; וכן פסק הרמ"א סס) כיון שעתיד להתוודות במנחה ובערבית.

מיכה עבדך אִמַר לִפְנֵיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵוֹן וְעֵבֶר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתָּ לֹא־תִחְזֹק לְעַד אֲפֹו בִי־חֲפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ וַיִּכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׂמִמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי תִּקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אִמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹהוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַבְּחִינֵינוּ וְקִיָּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶךְ בְּאִמּוֹר. בְּיָמֵים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִאֲסִי יִבְקֹשׁ אֶת־עֵוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יִהְיֶדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשֹׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּ רַעֲבֵי טוֹבָה צְמֵאֵי חֶסֶד תֹּאבֵי יִשְׁעֶךָ וַיִּדְעוּ כִּי לֹאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

ע"כ אומרים בערב יו"כ^(א) אצל אס חל בערב שבת ממשיכים א' רחום שמך

א' רחום שְׁמֶךָ: א' חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתַפְאֶרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עוֹד: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלֵּלְתָּ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׂוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיִּבְלָה: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֵלֶב שְׁלֹא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹאֲלֵנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנְּאֻמָּן עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד עֲנֵנוּ:

(א) בערב יום כיפור אין אומרים א' רחום שמך (מהרי"ל, הובא בדרכי משה סי' תר"ד). אצל אס חל בערב יום כיפור בערב שבת, אומרים אותו (מעגלי דקדק סי' מ', קרית חנה על א"ח סי' תר"ד, נוהג כללל יוסף) כיון שאין אומרים אותו כלילה כ"ש מההרי"ל.

עֲנֵנוּ יְיָ וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִזֶּכֶד וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֶּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֹרַת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִפְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יִתְּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּזְרִיחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר הוֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַפְּרָמֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדֶּגֶה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמַרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכִּי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דִּי בָרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵי:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאַמִּירָן בְּעֵלְמָא וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵי אֲחֵימִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ק' עֲזָרִי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְיִן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אַמֵּן:

ת"ו"ש"ל"ב"ע

סדר התרת נדרים

כתב בחיי אדם כלל קל"ח, כריך כל אדם שיהיה נזהר שיבין מה שהוא אומר ולא כמו שחושבין עמי הארלות שהוא איזה תחינה.

שְׁמַעו־נָא רַבּוֹתֵי דִּינִים מִמָּחִים^(א) פֶּל־נָדָר^(ב) או שְׁבוּעָה^(ג) או
אָפֶר^(ד) או קוֹנֵם^(ה) או חָרֵם^(ו) שְׁנַדְרָתִי או נִשְׁבַּעְתִּי בְּהִקִּיין או

(א) דינים מומחים. בזכורות דף ל"ו ע"ב ג' מתירין את הגדר במקום שאין חכם, ר' יהודה אומר אחד מהם חכם, במקום שאין חכם כגון מאן, א"ר נחמן כגון אנא, ר' יהודה אומר אחד מהן חכם, מכלל להגך כל דהו, אמר רבינא דמסכתרי להו וסברי, פירש"י ואותו חכם ילמד את השנים. ובירושלמי שלשה שכן יודעין לפתוח פתח מתירין זקוק. בשו"ע פ' והאידנא אין מומחה שיהיה ראוי להתיר הגדר, ונימוקו דמי יבוא ויאמר שהוא כרוב נחמן. אבל להרמז"ס האידנא נמי מתיר ביחיד חכם מובהק בדורו דזו היתה כוונת ר"נ כגון אנא חכם מובהק בדורו. ומ"ש ג' הדיוטות בעינן למסכרי להו וסברי, מפירש"י משמע דהיינו רק לר' יהודה, שכן פירש"י ואותו חכם ילמד את השנים, וזוהו יובן דעת הרמז"ס בפ"ו משבועות ה"א ג' הדיוטות כל דהו סגי. אבל דעת הרא"ש דבעינן ג' למסכרי להו וסברי פי' שאם ילמד ממומחה הלכות נדרים, יבינו אותן, וגם ידעו לפתוח פתח, וכ"פ הטור והשו"ע. והש"ך כ' בשם הלבוש נוהגים להסתפק בגמירי להו וסברי קצת, ולא בעינן סברי היטב, רק שידעו מה יתירו. וזא להקל וגמלא מחמיר שמשמע מדבריו דלא סגי שאם ילמד ממומחה יבינו, אלא חייבים שצפועל ילמד ממומחה ויבינו. ונראה שכן כוונת הריטב"א (בפ"ג דנדרים) ג' הדיוטות לא הדיוטות ממסך אלא דגמירי הלכות נדרים ובאיזה פתח ראוי להתיר ובאיזה פתח אין מתירין לו. וכ"ד ר' ירוחם (נתיב י"ד ח"ז הובא בב"י) בשם הרמ"ה ג' הדיוטות בעינן גמירי וסברי כמו שמוכח מיבמות בפרק כילד וז"ל ראייתו מדף כ"ה ע"ב החכם שאסר את האישה בנדר על בעלה הרי זה לא יאונה ואמרו בגמ' דווקא ביחיד מומחה, אבל בשלושה הדיוטות מותר, דתלתא לא חשידי, ואי תימא דסגי בהדיוטות דלא גמירי ולא סברי, אי לא חשידי נמי, אם יאמר להם אותו חכם שלפי הדין לא ניתן להתיר את הגדר, איך יחלקו עליו, וא"כ יש לאסור את החכם שצניניהם. ובט"ז כ' דבעינן יודעים לפתוח לו פתח אפי' אם התרה זאת הבאה לפנייהם על ידי חרטה היא בלא פתח. ובחכמ"א כלל ק' הורה שיהיו המתירין בקיאים בהלכות התרת נדרים, לדעת אלו נדרים אין להתיר וגם ידעו למאור פתח.

ומה שאנחנו נוהגים לומר נוסח התרת נדרים בפני ג' גם אם לא למדו הלכות התרת נדרים ואינם יודעים למאור פתח, נר' שסמכו על פשטות דברי השו"ע דסגי בג' שצנינים מה שלומדים עמהם, גם אם לא למדו מימיהם הלכות נדרים, וגם נקטו דיודעין לפתוח פתח, אינו לעיכובא, אלא כדי שיוכלו להתיר, ובאמירת נוסח התרת נדרים, אין לורך.

(ב) נדר. חל רק על דבר שיש בו ממש אבל נדר שאינו ישן שאינו מהלך שאינו מדבר אינו חל (תוספתא דנדרים פ"א) ופי' הר"ן (נדרים דף ט"ז ע"א) הטעם דלא משכחת נדר בלא חפלא, ואולם מדרבנן איכא כל יחל ואריך התרה (כדברי רבינא נדרים דף ט"ז ע"א והרמז"ן שם וכן בשו"ע י"ד סי' רי"ג ס"א) ונדר מזה כגון שנדר לתת לזקנה או ללמוד פרק אחד חלים אף על דבר שאין בו ממש שנא' בְּפִיךָ זו לזקנה (רא"ש נדרים פ"א סי' ב', שו"ע שם סעיף ב'). והריטב"א כ' בפ"ג דנדרים דבעס הארץ שנדר על דבר שאין בו ממש, חיישין לידות שבעה ואריך התרה מן התורה.

(ג) שבועה. בנדרים דף כ"ח ע"א בש"א אין שאלה בשבועות ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועות, והלכה כב"ה. בפ"ו מהל' שבועות ה"א כ' הרדב"ז דאין שאלת חכם בכל שבועות ביטוי אלא רק בנשבע להבא שאוכל או שלא אוכל אבל הנשבע לשעבר שאכלתי או שלא אכלתי, משעה שיאכל שבועה מפיו, לשקר יאכל, ומה תועיל החרטה לשעבר, ומכל מקום כבר נהגו להתיר אפי' לשעבר כדי להקל מהעונש ובתנאי שעשה תשובה עיי"ש. בניגוד לנדר, שבועה חלה על גופו ולכן חלה גם על דבר שאין בו ממש (ר"ן נדרים דף ט"ז ע"א). עוד זאת בין נדר לשבועה, שמארה להישאל על הגדר (שו"ע י"ד סי' ר"ג, נדרים דף כ"ב ע"א), והשבועה אין מארה לישראל עליה, ואדברה זכות תיחשב לו שאינו נשאל כדאשכחן בריב"ל (כתובות דף ע"ז ע"ב), וכ"כ הרמז"ס בפ"ב מהל' שבועות הי"ב שנא' (תהלים טו ד) נִשְׁבַּע לְהִרְעֵי וְלֹא יָמַר.

(ד) אָפֶר. כ"ש (במדבר ל ג) לְאָפֶר אָפֶר, לרבא (שבועות דף כ' ע"א) דהילכתא כוותיה לגבי דאביי, אָפֶר זה הטיול הכתוב בין נדר לשבועה הוציאו בלשון נדר נדר, בלשון שבועה שבועה, ופירש"י אם אמירתו בלשון שבועה כגון איסר שלא אוכל כבר זה, כן לשון הנשבעין אומרים שלא אוכל, אף האָפֶר שהוציאו בלשון זה שבועה הוא וחייב קרבן, ואם לאו אלא הוציאו בלשון נדר שאמר אָפֶר כבר זו עלי שהוא לשון הנודרים קונם זה עלי, אף זה נדר ופטור מקרבן, וכן בירושלמי פ"א אמרו בלשון נדר את תופסו בל' נדר, אמרו בל' שבועה את תופסו בל' שבועה, אָפֶר הרי הוא עלי, נדר, אָפֶר ואיני טועמו, שבועה. והרמז"ס כתב בריש הל' נדרים אוסר אדם על עצמו דברים

בְּחֵלוֹם⁽¹⁾ או נִשְׁבַּעְתִּי בַּשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׂאִינָם נִמְחָקִים
וּבְשֵׁם הַיְיִה בָּרוּךְ הוּא⁽²⁾ וְכָל־מִינִי⁽³⁾ נְזִירוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי
וְאֶפִּילוֹ נְזִירוֹת שְׁמִשׁוֹן⁽⁴⁾ וְכָל־שׁוֹם אֶסּוּר וְאֶפִּילוֹ אֶסּוּר הַנָּאָה
שְׂאֶסְרֹתִי עָלַי אוֹ עַל אֲחֵרִים⁽⁵⁾ בְּכָל־לְשׁוֹן שֶׁל אֶסּוּר בֵּין בְּלִשׁוֹן
אֶפֶר אוֹ חֶרֶם אוֹ קוֹנָם וְכָל־שׁוֹם קִבַּלְתִּי אֶפִּילוֹ שֶׁל מִצְוָה
שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי בֵּין בְּלִשׁוֹן נֶדֶר בֵּין בְּלִשׁוֹן נִדְבָה⁽⁶⁾ בֵּין בְּלִשׁוֹן
שְׁבוּעָה בֵּין בְּלִשׁוֹן נְזִירוֹת בֵּין בְּכָל־לְשׁוֹן וְגַם הִנְעֵשָׂה
בְּתַקִּיעַת כַּף⁽⁷⁾ בֵּין כָּל־נֶדֶר וּבֵין כָּל־נִדְבָה וּבֵין שׁוֹם מְנַהֵג שֶׁל

המותירים לו כגון שיאמר פירות אלו אסורין עלי, בכל לשון שיאסור, הרי זה נאסר בהן, ואע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת השם ולא כינוי, וע"ז נאמר בתורה לאָסֹר עַל־נַפְשׁוֹ, שיאסור על עצמו דברים המותרים וכן אם אמר הרי הן עלי אָפֶר הרי אלו אסורין עכ"ל. ונפסק בשו"ע יו"ד סי' ר"ד ס"א. עוד כ' הרמב"ם בפ"ג דשבועות ה"ז אָפֶר לה' או למי ששמו חנון שלא לעשה או שלאעשה הואיל והואילוי בל' שבועה הרי היא כשבועה עכ"ל. אבל הא' דתניא איזהו אָפֶר האומר בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו וכו' והוא שגדור ובא מאותו היום, שבאותו יום שמת בו אביו אסר על עצמו אכילת בשר, פי' רבא דלא באָפֶר מיידי אלא בעיקר הגדר.

(ה) קונם. כינוי לקרבן (נדרים דף י' ע"א).

(ו) הרם. דתנן (פ"ג דנדרים) הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור, ונא' (ויקרא כז כח) כָּל־חֶרֶם קִדְש־קָדָשִׁים הוּא לָהּ.

(ז) או בחלום. בשו"ע יו"ד סי' ר"י סע' ז' הנודר בחלום אינו כלום ואינו כריד שאלה ויש אומרים שיתירו לו עשרה דיעוי למקרי ויש לחוש לדבריהם והרשב"א בתשובה סי' תרס"ח כ' דמעיקר הדין סגי בהיתר בשלושה נדרים ויש לסמוך ע"ז אם אין בקלות עשרה והובא ברמ"א.

(ח) בשמות הקדושים וכו' ובשם הוי"ה ב"ה. בשו"ע סי' ר"ל מתירין שבועות ונדרים אפילו נשבע בהזכרת השם, ואשכחן נמי בלדקיהו לאשבעיה נבוכדנצר בשם דכתיב (דה"צ לו יג) וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּ בְּאֲזֵיחִים ושרו ליה סנהדרין (רמב"ן פ"ג דנדרים).

(ט) ובל מיני נזירות. יש נזירות סתם ויש נזירות מפורשת (ראה ברמב"ם הל' נזירות פ"ד ה"א) ויש נזירות עולם (שם פ"ג ה"ב). ועדיין ז"ע למה דווקא לגבי נזירות כתב לשון כל מיני.

(י) נזירות שמשוון. תנן בפ"א דנזיר מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון, נזיר עולם הכביד שעריו מקל בתער ומציא שלש בהמות ואם נטמא מציא קרבן טומאה, נזיר שמשון הכביד שעריו אינו מקל ואם נטמא אינו מציא קרבן טומאה (ואף מותר להיטמא למתים לכתחילה). והקשה בפתחי תשובה יו"ד סי' רל"ט ס"ק ו' הא נזירות שמשון אין לה התרה, כדאי' בנזיר דף י"ד ע"א אמר הריני נזיר שמשון וכו' הכא לא אפשר לאיתשולי. ובש"ת כוכב מיעקב (ה"ר יעקב ווינפלד) סוף סי' ע"ד יישב את הנוסח ע"פ דברי המהרי"ט המתיר נ"ש ללורך מצוה (שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כ"ד), וכאן מצוה איכא, כיון שהוא אינו זוכר את הנזירות, ועבר עליה ועתיד לעבור עליה שוב, וכ"כ במנחת יצחק (ה"ר יצחק יעקב וויס) חלק שמיני סי' פ'.

וק' מאי טעמא נזירות שמשון אין לה היתר, ומנא לן דללורך מצוה יש לה היתר. ונלע"ד כיון שנזירות שמשון על פי הדיבור היתה, המקבל עליו נזירות שמשון הוי כנודר על דעת המקום, ופ' הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח סכ"ב דעל דעת המקום אין מתירין לו אלא לדבר מצוה.

(יא) או על אחרים. היינו שאסר חפץ שלו על אחר.

(יב) בין בלשון נדר בין בלשון נדבה. בקינים פ"א מ"א איזהו נדר, האומר הרי עלי עולה, ואיזהו נדבה, האומר הרי זו עולה, מה בין נדרים לנדבות, אלא שהנדרים, מתו או נגנבו, חייבים באחריותם, ונדבות, מתו או נגנבו, אין חייבים באחריותן.

(יג) בתקיעת כף. בשו"ע יו"ד סי' רל"ט סע' ז' תקיעת כף דינה כדין שאר שבועות ויש לה התרה. והוסיף הרמ"א, הגביה ידו ואמר אני תוקע כפי לשמים או לכורי כריד התרה, ורמז לתקיעת כף שהיא כשבועה שנא' (ויחזקאל יז יח) צַעֲנִין לַקִּיקָה וּבָזָה אֵלָהּ לְהַפֵּר בְּרִית וְהִנֵּה נָתַן יָדוֹ וְכָל־אֵלָהּ עֲשָׂה לָא יִפְלֹא, ונא' (שמות ו ח) אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי, ונא' (דניאל יב ז) וְיָרֵם יְמִינוֹ וְשִׁמְאוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּשָּׁבַע בְּחַי הָעוֹלָם.

מִצּוֹה שֶׁהִנְהֵגְתִּי אֶת־עַצְמִי⁽⁷⁾ וְכָל־מוֹצֵא שְׁפָתַי שִׁיצֵא מִפִּי^(ט)
אוֹ שֶׁנִּדְרַתִּי וְגַמְרַתִּי בְּלִבִּי^(ט) לַעֲשׂוֹת שׁוּם מִצְוָה מִהַמִּצְוֹת אוֹ
אִיזוֹ הִנְהֵגָה טוֹבָה אוֹ אִיזָה דָּבָר שֶׁהִנְהֵגְתִּי שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים^(ט) וְלֹא
הִתְנִיתִי שְׂיִהְיֶה בְּלִי נֶדֶר הֵן דָּבָר שֶׁעָשִׂיתִי בֵּין עַל־עַצְמִי הֵן
עַל־אַחֵרִים הֵן אוֹתָם הִידוּעִים לִי הֵן אוֹתָם שֶׁכָּבַר נִשְׁכַּחוּ
מִמֶּנִּי^(ח) בְּכִלְהוֹן מִתְחַרְטָנָא בְּהוֹן מַעֲקָרָא^(ט) וְשׂוֹאֵל וּמִבְקֵשׁ
אֲנִי מִמַּעֲלֵתְכֶם הַתָּרָה^(כ) עֲלֵיהֶם כִּי יֵרָאֵתִי פֶן־אֶכְשַׁל
וְנִלְכְּדֵתִי^(כא) חֵם וְשָׁלוֹם בַּעֲוֹן נְדָרִים וְשִׁבּוּעוֹת וְנִזְיוֹרוֹת וְחֲרָמוֹת

(7) מנהג של מוצה וכו'. בשו"ע יו"ד סי' רי"ז דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור הוא כאלו קיבלו עליהם בנדר וכו' אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפילו פעם אחת לריד התרה. לכן כאן לא הזכיר שלוש פעמים, שהרי הנהיג את עצמו בכוונה לנהוג כן לעולם.

ומפי' הר"ן נדרים דף פ"א ע"ב משמע שמדבריהם הצריכו התרה שלא ינהוג קלות ראש בנדרים גמורים. וכן צפי' הרא"ש כתב גם לריד התרה מדרבנן. וכן משמע מהרא"ש בפ"ב סי' ד'.

(טו) וכל מוצא שפתי אשר יצא מפי. אולי בא לרבות ידות לדאית תנא דמפיק ליה לידות מן בְּכִלְהוֹנָא מִפִּי יַעֲשֶׂה (נדרים דף ג' ע"ב) והריטב"א (נדרים דף ח') בענין האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר, פירש שהוא מדין ידות, וה"ה המקבל על עצמו כל דבר מלא חשיב כנדר מדין ידות. אי נמי בא לרבות דקה כ"ש (ר"ה דף ו' ע"א) בפי' זו דקה.

(טז) וגמרת בלבי. כי אין הגדר או השבועה חלים אלא בכוונת לבו אבל גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שפורין אינו נדר (שבועות דף כ"ו ע"ב) ונפסק בשו"ע י"ד סי' ר"י ס"א.

(יז) שלוש פעמים. הכא מיירי כשלא היה בדעתו לנהוג כן תמיד, ואפ"ה אם נהג כן ג' פעמים, נעשה מנהגו נדר וצריך התרה כדעת פוסקים רבים לרבות משנה ברורה סי' תקצ"ז סק"ו וסק"ד, וכ"כ בספר בכל החכמה (ה"ר בללאל שטרן) ח"ד סי' קס"א אות ה' וכן בשו"ת אמרי יוסף (ה"ר מאיר אריק) ח"ב סי' קל"ו הביא ראיה מנוסח התרת נדרים שבג' פעמים אף בסתם נהיה נדר (ו"ע במשנה דשקלים פ"א מ"ג קטן שהתחיל לבדו לשקול על ידו שוב אינו פוסק, משמע בפעם אחת, וגם אם לא היה דעתו לנהוג כן לעולם וצמג"א ח"א סי' ת"ע סק"ב למד משם לאם שהתענתה פ"א עבור בנה הבכור בער"פ דהוי כמו נדר).

(יח) הן אותם הידועים לי הן אותם שכבר נשכחו ממוני. מלים אלה אינן בשל"ה ובסידור שער השמים ואולי בדווקא השמיטו אותן שהידועים לו חייב הוא לפורטם כמו שיתבאר לקמן בשם הגמ' והפוסקים (וכן בסידור ע"ז החיים ובשער הכולל [דרך החיים נתיב החיים] עמ' שח סי' קלח כתבו דנדרים שלא שכן וזכר אותם לריד לפרט אותם ואם לאו אין מתירין לו).

(יט) מתחרטנא בהון מעקרא. כ"ש בשו"ע (יו"ד סי' רכ"ח ס"ז) לריד שיתחרט בעיקר הגדר שהיה רואה שלא נדר מעולם אבל אם אמר שעתה הוא מתחרט ועד עתה הוא חפץ במה שנדר לא הוא חרטה שצריך שיעקור הגדר מעיקרו. ומקורו בתוס' נדרים דף כ"א ע"ב ד"ה ח"ל לא וז"ל אבל אם אינו מתחרט מעיקרא חלל מכאן ולהבא לכו"ע אין פותחין בחרטה זו.

(כ) התרה. תנן במס' חגיגה (דף י' ע"א) היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו וצגמ' גם תניא רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (ויקרא כז ב) בִּי יִפְלֹא, (במדבר ו ב) בִּי יִפְלֹא, שתי פעמים אחת הפללה לאיסור ואחת הפללה להיתר, רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים כה יא) אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְּאָפִי, באפי נשבעתי וחזרתי בִּי, ר' יצחק אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (שמות לה ה) בֶּן־נָדָב לְבִי, חנניה בן אחי רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים קטו קו) נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדְקָךְ, אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו ידידי עדיפא מדידכו שנאמר (במדבר ג) לֹא יִחַל דְּבָרֹךְ הוּא אִינוּ מוֹחֵל אֲבָל אַחֵרִים מוֹחֵלִין לוֹ אִמֵּר רַבָּא לְכוּלֵּהוּ אֵית לְהוּ פִּירְכָּא לְבַר מִשְׁמוּאֵל דְּלִית לֵיה פִּירְכָּא וכו' עיי"ש.

(כא) פן אכשל ונלכדתי בעון נדרים. כן הנוסח בשל"ה ובכל הסידורים והמחזורים לרבות מחזור הרו"ה (אבל בקיור של"ה ובמחזורי רעדעלהיים החדשים פן אכשל ולאכד). ע"פ פשוטו נר' כי כולו לעתיד משמע ב"ו ההיפוך. במקור חיים (ה"ר יאיר חיים בכרך) או"ח סי' תרי"ט בקיור ההלכות כ' ותמהתי על נוסח שבשל"ה כי יראתי פן אכשל, טוב יותר לומר פן נכשלתי. עכ"ל. ונר' נימוקו כי חשש שמא כבר עבר ופחד העונש יותר סיבה

וְאִפְרִים וְקִנְמֹת וְהַסְכָּמוֹת^(כב), וְאֵין אֲנִי תֹהֵא^(כג) חֵם וְשָׁלוֹם
עַל קִיּוֹם הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים הָהֵם שְׁעִשִּׁיתִי רַק אֲנִי מִתְחַרֵּט
עַל קְבֻלַּת הָעֲנִינִים בְּלִשׁוֹן נָדָר אוֹ שְׁבוּעָה אוֹ נְזִירוֹת אוֹ אֶפֶר
אוֹ חֵרֶם אוֹ קוֹנָם אוֹ הַסְכָּמָה אוֹ קְבֻלָּה בְּלֵב^(כד) וּמִתְחַרֵּט אֲנִי
עַל־זֶה שֶׁלֹּא אָמַרְתִּי הִנְנִי עוֹשֶׂה דָּבָר זֶה בְּלִי נָדָר^(כה) וְשְׁבוּעָה
וְנְזִירוֹת וְחֵרֶם וְאֶפֶר וְקוֹנָם וְקְבֻלָּה בְּלֵב, לָכֵן אֲנִי שׂוֹאֵל הַתִּרָּה
בְּכֻלָּהוֹן וְאֲנִי מִתְחַרֵּט עַל פְּלִי־נִזְכָּר בֵּין אִם הָיוּ הַמַּעֲשִׂים
מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בְּמִמּוֹן בֵּין מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בַּגּוּף בֵּין
מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים אֶל־הַנְּשָׁמָה בְּכֻלָּהוֹן אֲנִי מִתְחַרֵּט עַל לִשׁוֹן
נָדָר וְשְׁבוּעָה וְנְזִירוֹת וְאֶפֶר וְחֵרֶם וְקוֹנָם וְקְבֻלָּה בְּלֵב, וְהִנֵּה

להתחרט מחשק שמא יעבור, וכ"כ הרא"ש בפ"ג דנדרים סי' ה' אנו סהדי שכל מי שעבר על נדרו מתחרט מעיקרו כדי להינצל מעונש, עכ"ל הרא"ש, אבל לומר שמתחרט בגלל שחושש שמא יעבור, לא שמענו. ואולי יש לפרש פן אבשל לעתיד ונלבדתי כבר ודוחק. וראה בט"ז יו"ד סי' שפ"ג סק"ב שחלק על הרא"ש וסבר דמחמת יראת העונש אין להתיר, ובנקודות הכסף שם דחה דבריו.

(כב) והסכמות. ובהמשך הסכמה או קבלה בלב. לא ידעתי למה לא הזכיר אותן ברשימה הראשונה ואולי הסכמה כלולה במ"ש וכל מוציא שפתי שייצא מפי וקבלה כלולה במ"ש וגמירתי בלבי.

נראה כי הסכמה להכח הסכמה בפה לעשות דבר מלוא וחשובה כמו נדר כ"ש (נדרים דף ח' ע"א) האומר אשכים ואשנה פרק זה וכו' נדר גדול נדר ללוי ישראל וכתב שם הר"ן וקמ"ל דקבלה בעלמא לדבר מלוא מהני הגם שלא הזכיר לא נדר ולא שבועה דומיא דאמרין דקבלה לחוד מהניא לדקה כ"ש (ר"ה דף ו' ע"א) בפי' זו לדקה וה"ה לכל דבר מלוא והריטב"א כתב שהוא מדיון ידות, וכבר פסקו הרמב"ן והרא"ש דיש יד לדקה. וכן בתוס' ד"ק דף ל"ו ע"ב ד"ה יד עניינים, מחייב דקה באמירה כדלכשינן בפי' זו לדקה. ובשו"ע סי' ר"ג סעי' ד' ואם פוסקים לדקה ולריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר, וכ' הש"ך שיאמר בפירוש בלא נדר אבל אם פוסק סתם הוא נדר. וכן בחכמת אדם כלל ז"א כריך אדם שירגיל א"ע שכלל דבר שרואה לעשות יאמר בלא נדר.

(כג) ואין אני תוהא. ל' חז"ל תוהא על הראשונות (קידושין דף מ' ע"ב), ואומר כך כדי לא להפסיד שכל המעשים הטובים שעשה, כ"ש בקידושין שם צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו בתוהא על הראשונות. וכ"כ הר"ן בנדרים דף כ"ב ע"ב שהמתחרט ותוהא על תעניות שנדר הפסיד את שכל תעניותיו. ומקור להתיר את הנדר אע"פ שאינו מתחרט על המעשים עצמם רק על ל' נדר, מגמ' נדרים דף כ"ב ע"א דללישנא קמא פותחין לנודר בזה דר' נתן הנודר כאילו בנה במה, אע"פ שאינו תוהא על קיום המעשים.

(כד) קבלה בלב. ק' דהא אמר שמואל גמר בלבו כריך שיוציא בשפתי (שבועות דף כ"ו ע"ב), ולא מהניא מחשבה אלא בקדשים (שנא' פלג' נדיב לבו) ותרומה (שנא' ונחשב לבם) ולא גמירין מינייהו דהוו שני כתובים הבאים כאחד. ובשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רכ"ב כתב ואנו מחמירין להתיר הסכמה בלב כמבואר בנוסח היתר נדרים בערב ראש השנה, וכ' שם דהיינו בנדר שיש בו נטילת מלוא דבהא כתיב פלג' נדיב לבו. ועדיין ק' שהוא נגד הגמ' דאין ללמוד מפלג' נדיב לבו דהוו ב' כתובים הבאים כא'. וי"ל ע"פ מ"ש (נדרים דף ז' ע"א) איתקש דקה לקרבנות וכבר הבאתי את דברי הר"ן בדף ח' ע"א לדקה ל"ד וה"ה כל דבר מלוא. וכ"כ הרמ"א יו"ד סי' רנ"ח סעי' י"ג שחש בלבו ליתן לדקה חייב וביאר הגר"א דאיתקש לקדשים. וכ"כ הרמב"ן והרא"ש והריטב"א בנדרים דף ח' להלכה איתקשו דקה ודבר מלוא לקדשים.

בספרי אין לי אלא שהוציא מפי קבל עליו בנדר ובשבועה מנין ת"ל לאָפֶר עַל־נַפְשׁוֹ ופי' רבנו הלל אם קיבל עליו בנדרה היינו שהתנדב בלבו שבועה כדכתי' בל נדיב לב מנין דנדרו נדר ת"ל לאָפֶר עַל־נַפְשׁוֹ משמע דאע"ג דלא הוציא בפיו אלא קאמר בנפשו הוי נדר. וייתכן שגם ר' הלל מסכים שאין המחשבה כדבור אלא בנדר של מלוא.

(כה) ומתחרט אני ע"ז שלא אמרתי הנני עושה ד"ז בל"ז. כ"ש רבנו ירוחם (נתיב י"ד ח"ו) והרא"ש (נדרים פ"ב סי' ז') אם נהג אדם שלא לאכול בשר או שלא לשנות יין כריך התרה ויפתח בחרטה שנהג בו לשם נדר. ונפסק בשו"ע י"ד סי' רי"ד ס"א ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר.

מִצַּד הַדִּין^(כ) הַמִּתְחַרֵּט וּמִבִּקֵּשׁ הַתָּרָה צָרִיךְ לְפָרוֹט הַנֶּדֶר^(כז)
 אֶךְ דְּעִינָא רַבּוּתִי כִּי אֵי אֶפְשָׁר לִי לְפָרְטִים כִּי רַבִּים הֵם^(כח)
 וְאֵין אֲנִי מִבִּקֵּשׁ הַתָּרָה עַל אוֹתָם הַנֶּדָּרִים שְׂאִין לְהַתִּיר
 אוֹתָם^(כט) עַל כֵּן יִהְיוּנָא בְּעֵינֵיכֶם כְּאֵלוֹ הָיִיתִי פּוֹרְטִים^(ל);

(כו) מצד הדין. בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סעי' י"ד קודם שיתירו לו כריך שיפרוט להם הגדר והסיבה שצבילה נדר, והוא מחלוקת בגיטין דף ל"ה ע"ב רב נחמן אמר אינו כריך לפרט את הגדר רב פפא אמר כריך ופסק כמו רב פפא. ובדיעבד אם לא פירט צפניהם את הגדר פסק בשו"ע שם שאין התרתו התרה. וזו דעת הרא"ש והרשב"א במס' גיטין (הובאו בב"י), וראה מהא דאמרו שם בגיטין זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר, משמע דאי לא יפרט כדבעי לא תהא התרה. אבל הריטב"א בפ"ט דנדרים כ' דדיעבד הו"א התרה, ודברי הגמ' זימנין דגייז וכו' יש לפרש כמו פירש"י שם יפרט מקצת בלבד, יתיר החכם על דעת כן, וכיון שאינו כן, נמאץ שאין התרתו התרה. ואין להקשות על הריטב"א אי דיעבד חלה התרה, מה הועילו חכמים להדיר את האלמנה, שהרי אין לנו לחוש לב"ד טועין, ומן הסתם ישאלו אותה המתירין את סיבת הגדר, וכשישמעו שנדרה צפני יתומים אם נהנית מכתובתי לא יתירו לה.

(כז) לפרוט הנדר. פירש"י (בגיטין דף ל"ה ע"ב ד"ה כריך) לפרט הגדר היינו לפרש האידך נדרה כגון לפני היתומים, ובאזיזה תנאי נדרה אם נהנית מכתובתי, ובהמשך (בד"ה וחכם) כתב דלמ"ד אינו כריך לפרט את הגדר, מספיק שיאמר כך נדרתי ואסרתי עלי פירות מין פלוני. ולכו"ע מיהא חייב לומר על מה נדר. וכ"כ הריטב"א בפ"ט דנדרים. וכן בש"ך סי' רכ"ח ס"ק כ"ה מה דאיתא בש"ס ופוסקים כריך שיפרט הגדר, היינו שיפרט הסיבה. ולפ"ז התרה להכא שאינו אומר כלל על מה נדר, נראה דלא מהניא אפי' למ"ד אין כריך לפרט את הגדר. וכן בערכין דף כ"ג ע"א תורה מר סבר שך' דאי"ל לפרט הגדר כי אם הלשון שנדר בו אבל אין כריך לפרש למה נדר, עכ"ל, גם הם מסכימים דלכו"ע כריך לומר מה אסר על עצמו, אלא דלמ"ד כריך לפרט חייב להגיד לחכם כל לשון נדרו כפי שאמר לרבות כל התנאים שהתנה, ולמ"ד אי"ל כג' שיזכיר בקצרה מה אסר על עצמו.

(כח) כי רבים הם. אולי יש לפרש כי מחמת רובם אינו זוכר אותם, כדרך אדם שאינו זוכר מעשים שעשה פעמים רבות, אבל אם זוכרים, גם אם רבים הם, אין מתירין לו אלא"כ פורטם, כאמור לעיל.

(כט) אותם הנדרים שאין להתיר אותם. מבוארים הם בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח – 1) בס"ה, אסר על עצמו הגיית בני העיר אסור להישאל לחכם מצני אותה העיר [שהרי הוא נהנה ממנו בהיתר זה], ולפי הטור, אסר הנאחו על בני העיר אינו נשאל לחכם ששם [שהרי החכם נוגע בהיתר זה והוי קצת כמתיר נדרי עצמו] (ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד; 2) בס"ו, נשבע שלא יהיה גבאי או נאמן מהעיר אינו נשאל לחכם שבעיר, והוא נלמד מהדין הקודם; 3) בסט"ו, אין מתירין נדר של דבר איסור ואיסור זה לאוריייתא כ"ס בשדי חמד מערכת אל"ף כלל מ"ו], והש"ך ס"ק כ"ו ביאר שזה כולל שני עניינים, א' נשבע שלא לעבור עבירה אפי' אינו אלא איסור מדרבנן, ב' שאמר קונם עלי פירות אם לעבור עבירה פלונית, ונראה מקורו מהגמ' בגיטין ל"ה ע"ב, וכ"כ הרמ"א בס' ר"ל כל נדר שיש בהתרתו נטוה עבירה אין להתירו; 4) בס"ז, אין מתירין נדרים שעדיין לא חלו כגון שעמד בניסן ונשבע שלא יאכל בשר בחודש אייר (נדרים דף ז' ע"א; 5) בס"כ מבואר דין נדר על דעת חבירו, שאין מתירין לו אלא"כ הודיעו למי שנדר על דעתו וי"א מדעתו ורלונו (נדרים דף ס"ה ע"א; 6) בסכ"א מבואר דין נדר על דעת רבים (גיטין דף ל"ו ע"א; 7) נדר על דעת המקום מבואר ברמ"א סכ"ב ומקורו בגמ' שבעות דף כ"ט ע"א על דעת המקום למה לי אלא כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתיה; 8) נדר לצדקה ומסרה ליד גבאי (סעי' מ"ב; 9) נדר בשעת צרה מבואר ברמ"א סמ"ה; 10) בס' רכ"ט ס"ד בהג"ה מי שנשבע על דבר אחד ואמר שאל יאכל על נדרו אינו יהודי אסור לשאול על נדרו; 11) הא דתניא בתוספתא סוף פ"ב המודר הגאה מחבירו צפניו אין נשאלין לו אלא צפניו (הובא בגמ' נדרים דף ס"ה ע"א) ונפסק ברמב"ם פ"ו משבועות ה"ז.

(ל) באילו הייתי פורטם. כיון שהחויב לפרט את הגדר הוא כדי שלא יבואו להתיר לו נדר שנדר לאפרושי מאיסורא או מגזל וכמבואר בגמ' גיטין דף ל"ה ע"ב ובבית יוסף סי' רכ"ח, אם אינו מבקש להתיר נדרים כאלה, יש להתיר לו למרות שאינו מפרט וכ"כ בפרישה סי' רל"ד אות מה. וכבר כתבתי דאפילו למ"ד אי"ל לפרט את הגדר, היינו שאין כריך לפרט את הסיבה או את התנאים, אבל עיקר נדרו מה אסר על עצמו ודאי כריך לומר לב"ד. ולפ"ז י"ע אי מהניא כלל התרת נדרים להכא ומה הועילו בתקנתם. אולם בתוספתא פ"ה דנדרים תניא נדר בנזיר בקרבן ובשבועה פותחין לו פתח אחד על כולם, אם אמר נדרתי ואינו יודע מה נדרתי פותחין לו פתח אחד על כולם עכ"ל התוספתא.

והמתירין משיבין לו ג"פ^(לז) בזה הלשון

הַכֹּהֵן^(לז) יְהִי^(לז) מִתְּרִים לָךְ הַכֹּהֵן מְחֻלִּים לָךְ הַכֹּהֵן שְׂרוּיִם לָךְ.
אֵין בֶּן לֹא נֶדֶר^(לז) וְלֹא שְׁבוּעָה וְלֹא נְזִירוֹת וְלֹא חֶרֶם וְלֹא אֶפֶר
וְלֹא קוֹנָם. יֵשׁ בֶּן מְחִילָה וְסְלִיחָה וּבִפְרָה^(לז). וּבְשֵׁם שְׁמִיתִירִין
בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה כֹּךְ יְהִי מִתְּרִים בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה^(לז):

(לא) ג' פעמים. כ"ש בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סע' ג' כילד היא ההתרה יאמר לו ג' פעמים מותר לך או שריו לך או מחול לך, ואע"פ שבפעם אחת כגי, וסמך לזה מדלמך ר' יהושע (גיטין ס"ח ע"א) הותר הנדר הנדר, וכן בב"ב דף ע"ד ע"א מופר לך מופר לך כגרסת הב"ח ולפי הגר"א (בבאורו סס) אמרו כן ג"פ. וכן בריטב"א פ"י נדרים נהגו לומר מותר לך שרי לך ג' פעמים. ומה שמרבים בלשונות התרה, אולי משום דתנן שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת ואמר רבא (נדרים דף י"ח ע"א) נשאל על הראשונה שניה חלה עליו, וה"ה לנדרים לדעת השו"ע (יו"ד סי' רכ"ט ס"ג), ולדעת השו"ע אינו יכול להתיר את השניה עד שתחול לכן פ' בסי' רכ"ח סמ"ו מי שנשבע על דבר אחד פעמים ושלוש צריך התרה לכל אחד ואחד וא"א להתיר את כולם בהיתר אחד (אבל דעת הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות ה"ז שיכול לישאל על השניה לפני שהתירו לו את הראשונה, וא"כ ה"ה שיכול להתיר שתיהן בהיתר אחד, והב"ח בסי' רכ"ט ובנקודות הכסף שם השיגו על השו"ע וכתבו שאין הראשונים חלוקים על הרמב"ם בזה).

(לב) הבל. בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סמ"ו מתירין כמה נדרים לאיש אחד אפי' בהיתר אחד ומקורו בתשובות המיוחסות סי' רע"ד (הובאה בב"י) שהוכיח כן מהא דתנן (נדרים דף ע"ב ע"ב) דרך ת"ח עד שלא היתה יולאת בתו מרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וה"ה להיתר חכם.

(לג) יהיו מותרים. בשל"ה ובסידור שער השמים יהיו ליתא. וברצות אפרים (ה"ר אפרים גרינבלט) ח"ד סי' קמ"ו נשאל למה בהתרת נדרים הגדפס בסידורים כתוב הנוסח הכל יהיו מותרים שמשמעו להבא והרי חכם עוקר הגדר מעיקרו וכו' והרי בשו"ע הנוסח של התרה מותר לך בלי המילה יהיו. ותירץ דיהיו לא משמע דווקא להבא והעיקר שיאמר מותרים שמשמע למפרע. ובירושלמי (נדרים פ"ו ה"ד) הקשו איך ייחשב נדרים דשיל"מ והלא חכם עוקר את הגדר מעיקרו וזבתוס' פסחים דף מ"ד ע"ב כתבו דנזיר אינו דשיל"מ כיון שחכם עוקר נדר מעיקרו ונמצא שלא נאסר מעולם, ותירצו דאין עוקרו אלא מכאן ולהבא, ופי' בפני משה שאע"פ שהוא עוקר מעיקרא היה אסור עד עתה מחמת נדרו ולכן חשבו דבר שיש לו מתירין. וכן בבבלי דף ס"ז ע"א משמע שאינו עוקר לגמרי למפרע הפר א' מהם וקיים א' וחזר המקיים ונשאל על הקמתו הפרה קמיתא דאיך בטלה לה. והקשה הר"ן דתניא (כתובות דף ע"ד ע"ב) המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת הלכה לפני חכם והתירה הר"ן מקודשת דחשבינן לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קידושין וותירץ דקידושין הם מעשה גמור, ואולי כוונתו שהקידושין תקפים מלד עצמם, רק שתלכס בתנאי, ולאחר ההיתר נודע שאין התנאי מבטל אותם, משא"כ ההתרה מלד עצמה לא יכלה לחול כלל בזמנה. וכן בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סעיף י"ז מי שנשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבועה ראשונה ונשאל על שבועה ראשונה יש להסתפק אי אמרינן שנפטר מידי שבועת שוא ותחזור שבועה שניה משבועת שוא לשבועת ביטוי כיון שמצאה מקום לחול, עכ"ל, ואם העקירה למפרע ממש, אין מקום להסתפק. וכן הבאתי לעיל שאינו יכול להתיר את השניה עד שתחול ע"י היתר הראשונה, ואם למפרע ממש, יתיר את השניה לפני הראשונה, ולכשיתיר את הראשונה, יוכשר למפרע היתר השניה.

(לד) אין באן לא נדר. גם זה ל' התרה כ"ש בירושלמי פ' נערה המאורסה והזקן אומר אין באן נדר אין באן שבועה. ומאלנו במדרש (שמו"ר פר' מג) שהשתמש משה רבנו בשני הלשונות גם יחד ואמר מותר לך מותר לך אין באן נדר ואין באן שבועה.

(לה) מחילה סליחה ובפרה. זקוק הוא למחילה סליחה ובפרה אם עבר על הנדר, ואע"פ שהותר לו למפרע, כ"ש (נזיר כ"ג ע"א) וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה בפרה וסליחה ווי"ג מחילה ובפרה ר' תוס' קידושין דף ל"ב ע"א ד"ה דמחיל וכאן נקט כולן וכשהיה מגיע ר"ע אלל פסוק זה היה בזכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה. עוד נר' שאריך כפרה כיון שעבר על איסור, כמו שכתבתי לעיל לנדרים הוי דבר שיש לו מתירין, ואין ההיתר למפרע לגמרי.

(לו) בבית דין של מעלה. במדרש ויק"ר (י' ה') שאלתיאל שנשאל הקב"ה לבית דין של מעלה והתירו לו נדרו. ומצקשים שגם הם יתירו את הנדר. אי נמי יש לפרש יהיו מותרים גם בע"כ של ב"ד של מעלה כביכול, כדמשמע מאהבת איתן (על עין יעקב) על ב"ב דף ע"ד ע"א שהיה בידי רבה בר בר חנה להתיר את שבועתו של מקום

הָרִי אֲנִי מוֹסֵר מוֹדָעָה^(כז) לַפְּנִיכֶם וְאֲנִי מִבְטֵל מִכֶּן וּלְהַבִּיא
מִהַשְׁאֵקֶל עָלַי כָּל־הַנְּדָרִים וְכָל־שְׂבוּעוֹת^(כח) וְנִזְיוֹנוֹת וְאַפְרִים
וְקוֹנָמוֹת וְחֶרְמוֹת וְהַסְכָּמוֹת וְקִבְלָה בְּלֵב הָזֶה בְּהַקִּיץ הַזֶּה בְּחֵלוֹם
חוּץ מִנְדָּרֵי תַעֲנִית בַּשָּׁעַת מִנְחָה^(כט), וּבָאִם שְׂאֵשׁ שְׂפָחָה^(מ) לְתַנִּי

(1) אבל בהרבה בסידורים המאוויים כמ"פ בנוסח קבלת תענית בלי נדר ובלי שבועיה (כן בסידור שער השמים להש"ל), ובסידור דרך ישרה לזעל קיור של"ה, משמע שקבלת תענית אינה טעונה נדר ואינה מענין נדר ואם כן אין צורך להחריג נדרי תעניות בשעת מנחה ממסירת המודעה. (2) וכן בגמ' תענית דף י"ב ע"ב ב"ק אמר רב יהודה אמר רב לזה אדם תעניתו ופורע כי אמרייתה קמיה דשמואל אמר וכי נדר קיבל עליה וכו' והלא שמואל עצמו לאמר (בע"א) כל תעניתא שלא קיבל עליו מצעדו יום לאו שמייה תעניתא, ואע"ג דדברי שמואל ב"ק לאו היילכחא נינהו מ"מ יא ללמוד מהם דאין קבלת תענית כרוכה בהכרח בנדר, ולכן אי נמי נקטינן שמי קיבל תענית סתם, יא בקבלתו גם נדר, אולם גם אם אמר בלי נדר קבלתו קבלה. (3) וכ"כ הרמב"ן בהל' נדרים סוף פ"ט והקבלת תענית לא חמירא כנדרים כדאמרינן התם גבי לזה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי לזה משלם ולא חידק ליטנא נמי דקאמר לא יהא אלא נדר, מ"מ נדר גמור לא הוי, ולכן אמרו בירושלמי שאם קיבל תענית לשבת ויום טוב אוכל ואינו צריך התרה ולוקה מכת מדרות מדרבנן ואף לפרוע אינו צריך. (4) וכל דברי הרמב"ן

מוֹדַעַה הַזֹּאת וְאֵדוֹר מִהַיּוֹם עוֹד, מַעֲתָה אֲנִי מִתְחַרֵּט עָלֵיהֶם וּמִתְנֶה עָלֵיהֶם שִׁיְהִיו כֻּלָּם בְּטָלִים וּמִבְטָלִים לֹא שְׂרִירִין וְלֹא

האלה הועתקו ע"י הרא"ש ס"ט. (5) בהשגת הראב"ד פ"ג נדרים ה"ט כתב שהריני בתענית אינו לשון נדר. ובכס"מ ס"ט כ"כ בשם הרא"ש והר"ן בפ"ק לתענית. (6) וכ"כ הריטב"א במס' תענית דף י"ב ע"א דקבלת תענית היינו כדי לעשות קצת לדבר. (7) והר"ף כ' שם כל תענית שלא קבילה מבעוד יום לא שמה תענית שנא' (ויאלף א' (7) קדש-צום. (8) ובפ"א לתענית על הא דנחלקו אם גמר אינו אוכל או יאן אינו אוכל (דף י"ב ע"א), כתב הר"ף לאיסורא דרבנן ולקולא הלכך אם לא יאן אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, ועיי"ש ברא"ש שהביא את הראב"ד שפסק לחומרה והקשה עליו למה פסק בשל סופרים הלכה כאיכא דאמרי לחומרה, ותי' שמה לא חשיב ליה מדברי סופרים דקיום נדרו הו' לאורייתא, וכ"כ בשיטת הראב"ד וליה לא סבירא ליה, משמע מהר"ף והרא"ש שהאוכל ביום שקיבל בו תענית אינו עובר על כל יחל ויהאווה עם מ"ש הרא"ש נדרים פ"א סי' ג' בעי רבא יס יד לזקה או אין יד לזקה ולא איפשטיא ותיקו לאורייתא לחומרא. (9) ובנמוקי יוסף סוף פ"ט נדרים (בסוף פיסקא דפותחין בשבתות) כ' דהעובר על קבלת תענית עבר על דרבנן ולוקה מכת מרדות. (10) ובתענית דף כ"ד ע"א דבי נשיאה גזר תעניתא ולא אודעינהו לר' יוחנן ור"ל, לזכרא אודעינהו, אל"ר ר"ל לר"י הא לא קבלינא עלן מאורתא, אל"ר אנן בתרייהו גריינן, אע"ג דוודאי אין קבלת הגשאי מחילה דין נדר ואיסור כל יחל, טובה היא להיחשב קבלה לכל העם. (11) וכן בר"ן נדרים דף כ"ב ע"ב דמי שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקצת ומבקש להחיר את נדרו, משמע שאינו מפסיד שכן תעניתו אי"כ תוהא על הראשונות אע"פ שהחירו את נדרו בהתרה דמעיקרא ומשמע שאע"פ שבטל הנדר, קבלת התעניות לא בטלה. (12) וכן במגיד משנה פ"א מהל' תעניות ה"ט כתב אין קבלת התענית נדר גמור וחמור. (13) ובכס"מ (פ"ג מהל' נדרים ה"ט) אם אמר הריני בתענית אין לו דין נדר, ובסוף דבריו, הרי ברור שהוא (הרמב"ם) מחלק בין קבל עליו תענית בלשון נדר לקיבלו בלשון קבלת תענית בעלמא. (14) בשו"ע יו"ד סי' רט"ו ס"ג קבלת תענית אינה לשון נדר. (15) בשו"ע אל"ח סי' תק"ע ס"א יחיד שקיבל עליו תענית כך וכך ימים ואירעו בהם שבתות וי"ט או ר"ח חנוכה ופורים או עריו"כ אם קיבלו בלשון תענית בעלמא אינו צריך התרה, ועיי"ש במג"א סק"ב דה"ה אם אמר הריני נודר להתענות יום לא מקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני נודר להתענות ב' וה' כל ימות השנה אל"כ להתענות בר"ח אל"כ התרה. (16) ברמ"א אל"ח סי' תקס"ח ס"ב ואם קיבל עליו התענית בזמנה צריך להתענות יס אומרים שאם מוטעם הרבה בתעניתו יכול לפדותו בזמנו וה"ה באונס אחר ונראה דוקא אם קיבל עליו התענית בעלמא אבל אם קיבלו דרך נדר צריך לקיים נדרו. (17) וכן בערוך השולחן אל"ח סי' תקס"ב הסיק שלדברי רוב הראשונים המקבל תענית בשעת מנחה אינו חייב לאום מלדבר. (18) וכן במשנה ברורה (סי' תקס"ב ס"ק ל"ט) כשמצרכין בשבת שאחר פסח וסוכות מי שקיבל עליו להתענות בה"ב והעם אומרים אמן זה הקבלה ואי"ל לקבלו עוד בזמנה שלפניו ומ"מ אם רואה אח"כ שלא להתענות הרשות בידו. (19) וכ"כ בספר תשובות והנהגות (ה"ר משה שטרנבוך) ח"ב סי' רנ"ו דקבלת תענית בלי נדר מועילה. (20) וכן בספר שבט הלוי (ה"ר שמואל וואזנר) ח"י יו"ד סי' קנ"ו בתשובה לה"ר אלחנן ברלין כ' לקיים נוסח סידורי מ"פ לקבל תענית בלשון בלי נדר. (21) ודע כי בשל"ה ובסידור שער השמים להשל"ה בנוסח המודעה ליתא חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה.

וודאי יס פוסקים דקבלת תענית סתם הויא נדר, כ"ש הריטב"א בסופ"ט נדרים וכן בתענית (דף י"ב), וביאר דאינו נדר איסור אלא נדר הקדש, פי' קבלה לעשות מצוה. לפי דבריו נראה שעובר על כל יחל, ועיין בט"ז יו"ד סי' רל"ב ס"ק י"ג שהצריך היתר בקבלת תענית. אולם גם אלה יסכימו שהמקבל תענית בלי נדר קבלתו קבלה ומקבל שכן על תעניתו.

ועוד ראיה שאין קשר בין קבלת תענית לחיוב לאום מלאתי בבית יוסף אל"ח סי' תקס"ח שכתב וז"ל פסק הרמב"ם נדרים פ"ד ה"ז הנודר לאום עשרה ימים באיזה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד והוצרך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול הרי זה אוכל ופורע יום אחד שהרי לא קבע הימים בתחילת הנדר וכן נראה שהוא דעת הרא"ש בזה שפירש הירושלמי דקאמר דביום סתם לזה ופורע היינו שקיבל עליו להתענות יום אחד ובמנחה קיבל עליו להתענות אותו תענית למחר ובשכיל קבלתו לא מיקרי יום זה דמשמע הא אם לא קיבל עליו קודם לכן להתענות עשרה ימים אלא בזמנה קיבל עליו להתענות למחר מיקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו וכו' ולענין הלכה כיון דהרמב"ם סובר דהיכא דלא נדר להתענות קודם לכן סך ימים אלא קיבל עליו סתם להתענות ביום זה אין יכול ללוותו כלל אפי' מפני דבר מצוה והרא"ש בפ"ק דשבת משמע דהכי ס"ל הכי נקטינן. עכ"ל בבית יוסף. עולה מדבריו שאכל מי שנדר להתענות עשרה ימים, ומקבל תענית בזמנה אדעתא דנדרו הראשון, אין קבלתו נדר כלל, ולכן יכול ללוות את התענית, ואינו עובר על כל יחל, ואפ"ה קבלתו קבלה ותעניתו תענית ומתפלל ענוו.

(מ) ובאם שאשכח. כ"ש (נדרים כ"ג ע"ב) ובבבב שלא יהא זכור בשעת הנדר.

קִיּוּמִין וְלֹא יִהְיוּ חֲלִין כָּלֵל וְכָלֵל בְּכֶלָם מִתְחַרְטָּנָא בְּהוּן מִעֲתָה
וְעַד-עוֹלָם^(מא).

(מא) מעתה ועד עולם. ואע"פ ששנו הרו"ה שלא יתקיימו נדריו כל השנה (נדריס דף כ"ג ע"ב), יכול להתנות כך גם לעשר שנים או לכל זמן שירצה (רמב"ם בפ"י המשנה) וכן במשנה תורה (נדריס פ"ב ה"ד) כל נדר שאדור מכאן ועד עשר שנים.

מקורות

גולדשמידט : תחת שם זה כלולים סליחות כמנהג ליטא, סליחות כמנהג פולין, ומחזור יום כיפור שהוציא אחד החוקרים המרכזיים בתחום הפיוטים בדור שלפנינו. רובם המכריע של התיקונים מבוסס על עבודותיו של גולדשמידט.

פראג 1 : סליחות פראג רל"ה כמנהג פראג, כאשר בסוף הספר מופיעות הרבה סליחות כמנהג אשכנז.

פראג 2 : סליחות פראג שמ"ז כמנהג אשכנז, המהדורה הראשונה של הסליחות מסודרות כמנהג אשכנז.

בזל : סליחות בזל ש"ס כמנהג אשכנז, המהדורה השניה של הסליחות מסודרות כמנהג אשכנז (נוסח קרוב לפראג 2).

פד"ם : סליחות פיוזה די סאקו כמנהג האשכנזים שצאיטליה, אולי משנת רל"ה. סליחות אלה לא נוקדו בדפוס, אולם קיים עותק עם ניקוד שהוסף בכתב יד.

וניציאה : בפני היו 3 מהדורות של הסליחות כמנהג האשכנזים שצאיטליה אשר נדפסו בז'נבה בשנים ש"ח, ש"ח, ש"ח, ש"ס. הנוסח של שלוש מהדורות אלה מאוד קרוב.

אויגשפורג. סליחות אויגשפורג שנת רל"ו כמנהג האשכנזים שצאיטליה. בסוף הספר מופיעות כמה סליחות כמנהג שוואבן.

כת"י נירנברג. כת"י מפורסם המכיל סליחות רבות.

מינכן 21. מחזור כת"י כמנהג פולין המכיל סליחות רבות, בספריית מינכן.

סליחות ופזמונים ר' גרשום מאור הגולה : מהד' הברמן ירושלים תש"ד.

פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק. מהד' הברמן ברלין ירושלים תרל"ח.

פיוטי ר' אליה בר שמעיה. האקדמיה האמריקאית לענייני יהדות תשל"ז.

פיוטי ר' אפרים בר יעקב. מהד' הברמן ירושלים תשנ"ט.

פיוטי ר' שלמה הבבלי. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשל"ג.

האדאמאר. סליחות כמנהג עלזאס מעץ תרע"ב בהגהת ר' משה צדינגן, וכן מחזור כמנהג אשכנז מעץ תקע"ז. על מהדורה זו שאינה מבוססת על כתבי יד הסתמכתי רק לענייני ניקוד ודקדוק.

דורלאכער. מחזור ליו"כ נדפס בפאריז דפוס ראשון תרי"ב, מבוסס בעיקר על מחזור האדאמאר תקע"ז שהוגה על ידי ר' משה צדינגן.

דפוסי מ"א. ספרי הדפוס כמנהג אשכנז שהיו בפני, אמשטרדם תכ"ד, אמשטרדם תע"ב (המוכר בשם המסביר), הומבורג תקי"ז, מחזור זולצבאך תק"ל, מעץ תקמ"ה (מאיי), פיורדל תקנ"ב. נוסח דפוסי מ"א קרוב אחד לשני.

זולצבאך : מחזור זולצבאך תק"ל, עם סליחות כמנהג אשכנז.

מ"פ. נוסח המצוי בסדורים או סליחות כמנהג פולין.

ערוגת הבושם. פי' על פיוטים וסליחות מזמן הראשונים, ממנו ניתן להבין מה היה הנוסח לפניו.

כת"י לונדון. כת"י Add 27,205 במוזיאון הבריטי.

מטיב שפה. סליחות כמנהג פראג (בעהמון מעהרן ואונגארן) קראטאשין תקל"ט.

רעדעלהיים תקצ"ד. סליחות כמנהג אשכנז נדפסו לאחר פטירתו של הרו"ה והרו"ה לא הוציא לאור סליחות כמנהג אשכנז "מוגהות על פי ר' וואלף היידנהיים שהגיה על פי כתבי יד" עם פירוש של ר' שלום כהן. לפי המבוא, הגהות הרו"ה נלקטו מספר הסליחות זו הוא השתמש.

כת"י קע"מ. כת"י Heb. 34°1114 בספריה הלאומית בירושלים.

וילהרמרשדורף תע"ד. סליחות כמנהג פיורדל.

פיזרו רע"ז. מחזור כמנהג אשכנז עם סליחות ליו"כ כמנהג האשכנזים שצאיטליה.

פאנז. סליחות כמנהג האשכנזים שצאיטליה פאנו רס"ה.

העדערנהיים. סליחות כמנהג האשכנזים שצאיטליה העדערנהיים (הידרנוס) ש"ו.

מחזור רומניא. כפי שנדפס בז'נבה ש"ג.

שווייץ שוואבן (ש"ש). סליחות כמנהג שווייץ ושוואבן דפוס ציריך פיורדל.

פיורדל. מחזור כמנהג אשכנז נדפס תע"ט בזילהרמרש דורף עם סליחות כמנהג פיורדל.

וניציאה שפ"ד: ארבע תעניות כמנהג הספרדים

הנוסחאות הקבועים

את הנוסחאות הקבועים בסליחות לקחתי מסליחות רעדעלהיים תרמ"ה שערך ר' יצחק בן אריה יוסף דוב המכונה זליגמאן בער. עם זאת, נאלצתי לתקן במספר מקומות כפי שיפורט.

4 מלך יושב – מְהִלָּה לְחַפְּאִים. הנוסח בסליחות כמ"א היה מְהִלָּה לְחַפְּאִים אלא שהרו"ה תיקן חַפְּאִים ונימוקיו במחזור כל נדרי – לְחַפְּאִים לְפִשְׁעִים. זה"א הידיעה, כן נמצא בכל הספרים, והרו"ה תיקן לְחַפְּאִים לְפִשְׁעִים וכן

בתפילת נעילה היה כתוב לפושעים ותיקן רו"ה לפושעים ואני דבקתי בנוסח הישן, כיון שר' שצתי סופר בסידורו מסביר שהוא נכון בה"א הידיעה שלפני הקב"ה ידועים הם – ע"ש צדקות. בצירה תחת הסימן כל' הכתוב (תהלים קג ו) וכן ניקד גולדשמידט וכן ניקד בסליחות מעץ תקמ"ה – ור"ה. בשו"א תחת ה"ו כרו"ה וכלה"כ (מ"א יח מה) – לא ברע"תם תגמול. כן הוא אלל רו"ה ובכל הספרים – הור"ת לנז. כן הוא אלל הרו"ה ובהרבה סליחות כמנהג פפד"מ.

שומע תפלה – יבוא כל־בשר להשתחוות לפניך יי: המילה יי חסרה בסליחות רעדעלהיים אבל נמצאת במחזור הרו"ה של כל נדרי, וכן בכל ספרי הסליחות שראיתי. – לפניך יי אהינו ויכרעו ויפלו וילבדו שמוך יקר ויחננו: משפט זה שאינו פסוק נמצא בפראג ש"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, ובהרבה ספרים כמנהג פפד"מ, ונראה כי הוא מנהג פפד"מ, אבל האשכנזים שבאיטליה ובני פולין אין אומרים אותו. ומ"ש בדברי קהלות שאין אומרים אותו בפפד"מ בליל כל נדרי, אינו לעניינו, שהרי בליל כל נדרי הנוסח של שומע תפלה שונה מימי הסליחות. משפט זה נמצא גם בסדר טרויש, וכן במחזור וורמייזא (תפילת כל נדרי).

הנשמוך לך והגוף שאלך, חוסה על עמלק: הנשמוך לך והגוף שאלך, יי עשה למען שמוך: כן הוא פראג ש"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, המסביר (תע"ב), הומבורג תקי"ז בחלק הסליחות, כל סליחות רעדעלהיים.

א ארך אפים – ותקשיב לנו מאמר. (ולא במנו) כן הוא אלל הרו"ה ובכל הספרים.

מה נאמר – פי כנב"ה השמים עליה ארץ בן הגבר חסדך עלינו: ברחק מזרח מופערב בן תרחיק ממונו את־פשיענו: ברחם אב עלינו בן תרחם יי עלינו: בג' פסוקים אלה החסירו בסליחות רעדעלהיים את המילה בן אבל היא נמצאת בכל הספרים שראיתי דפוס וכת"י. ונראה טעם מי שמחק בן כי חשב מילה זו מיותרת, אבל כן ל' המקרא באשר פתור־לנו בן ה'יה (בראשית מא יג) ועוד הרבה מקומות.

ואתה קדוש – ועתה יי אבינו אתה וכו': אתה יי לא תבלא רחמיך וכו': שני פסוקים אלה אינם מופיעים בסליחות הראשונות כמנהג פפד"מ פראג ר"ה (בחלק המוקדש למנהג פפד"מ), פראג ש"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, ואף לא במחזור כת"י קע"ט (סליחות בה"ב ותעניות) לכן נראה כי אינם מתקנת חכמי פפד"מ, ואף ביו"כ שחרית מוסף ומנחה אין לאומרים, ובכל נדרי ז"ע (שהרי גם נוסח טוב ה' של כל נדרי שונה מימי הסליחות והרו"ה כתב שצק"ק אין אומרים, ובמחזור יד כל זו בכל נדרי כתוב על שני פסוקים אלה א"א).

זכר לנו ברית – הרז"ב גרס במו' במקום במו' (שהיה כתוב בספרים ישנים) וכן לעת הרש"ס בהגדה של פסח.

א רחום שמוך – למען אמתך. כן ניקד הרו"ה במחזור כל נדרי, בניגוד לכל ספרי הסליחות הישנים. ותימה למה שינה אותו מהשענות שם ניקד למען אמתך ואף האדיק ניקוד זה (ראה נימוקי הרו"ה בנספחים לסידור רש"ס). את הניקוד אמתך, יש לתמוך בדברי המהרי"ל בהלכות ראש השנה כל חיבה שמסיימת לך מן תך היה אומרו בסגול. וכן ניקד בסידור הרש"ס בהשענות. גם אני הלכתי בעקבות הני אשלי דרדבי. שוממות היבךך. (ולא שוממות) כן בכל הספרים דפוס וכת"י וכן לה"כ (ישעיה מט יט; ישעיה סא ד; דניאל ט יח; דניאל ט כו) גם שוממות נמצא בלה"כ (ירמיה כה יז ומקומות אחרים) אבל אינו נמצא בספרי הסליחות.

עננו יי עננו – הסדר בסוף הפיוט בימי הסליחות ע' אביר יעקב ע'; ע' עזרת השבטים ע'; ע' משגב אמהות ע'; ע' אבי יתומים ע'; ע' דין אלהות ע'; כן הוא בכל ספרי הדפוס כמנהג פפד"מ ואבל אמשטרדם תכ"ד משגב אמהות לפני עזרת השבטים, וכן בדברי קהלות אבל בסליחות רעדעלהיים סדר אחר עם הוספות והוא הנוסח של ליל כל נדרי.

מי שענה – על גבי המזבח. (ולא על גב) כן הוא בכל ספרי הדפוס וכן אלל גולדשמידט.

שומר ישראל – בשלש קדושות קדוש קדוש. רבו שינויי הנוסחאות בין הספרים במאמר זה. ואני רשמתי כפי שהוא מנהג פפד"מ לפי עדות קע"י ניו יורק.

הפזמון

פיוט הנקרא פזמון נאמר על ידי החזן, אלא שקהל חוזר על המאמר הראשון מיד אחרי שאמרו ש"ץ ושזב בסוף הפזמון. ועל השם פזמון נשאל הר"י מייגאש בתשובה ר"ד והשיב וז"ל וכן מלת פזמון הוא הדבר שחוזרין לאומרו פעמים רבות וזה שבעלי לשון זה קוראים את האיש החוזר לשנות דבריו פעם אחר פעם וחוזר על הדבר פעמים רבות פזמאנ"ה וכן הפזמון להיות לעולם סודב וחוזר על כל בית ובית מבתי השיר קראוהו פזמון. עכ"ל. ולענ"ד כוונתו שבזמן הקדום היה

הקהל חוזר על המאמר הראשון אחרי כל מאמר שאמר הש"ץ, כעניינת הדודו שזהלל. רוב הפזמונים תיקן להם הפייטן חוזר כמו בסמין ד' לשמוע אל הרגה ואל התפלה או בסי' ט' אולי יהיה עם עני ואביון בסוף כל מאמר ומאמר. אולם בני אשכנז לא נהגו לחזור על החזר אחרי כל מאמר אלא רק בסוף הפזמון, ולכן כתב בדברי קהלות יוס' כ"ד כי פזמון הוא סליחה שסופה בסוף מאמרה הראשון. ומנהג זה ישן נשן כבר מתחילת האלף השישי. חריגים למנהג זה הם הפזמונים לער"ה וער"כ שופט כל הארץ (סי' נג), זכור ברית אברהם (סי' נה) וירצה צום עמך (סי' קיא), בהם החזר נאמר ג' פעמים, במקומו בסוף המאמר הראשון, ושוב בסוף המאמר השני, ופעם ג' בסוף הפזמון. נראה כי תופעה זו קשורה עם מנהג עתיק, נשמר באמסטרדם ובוורמז שבג' פזמונים אלה הציבור חוזר על המאמר הראשון ג' פעמים, מיד אחרי שאמרו ש"ץ, אחרי שאמר ש"ץ את המאמר השני ובסוף הפזמון וכן נוהגים בפפד"מ ביו"כ לפזמונים שופט כל הארץ, שרי קודש בשחרית וזכור ברית אברהם שנעילה.

מאחרי פזמונים שבהם כוונת הפייטן לא היתה לתקן להם חוזר ואלה הם, שופט כל הארץ (סי' נג), יי יי (סי' כד), הורית דרך תשובה (סי' סו) וכן בפזמונים לי' בטבת, תענית אסתר וי"ז תמוז, ועם זאת בני אשכנז איחדו את אורת אמירת הפזמונים וגם באלה נהגו לסיים את הפזמון בחזרה על סוף המאמר הראשון.

נפילת אפים בסליחות בערב ראש השנה

ז"ל המהרי"ל : בערב ראש השנה בהשקמה לסליחות נופלים לתחנון ובתפלת יו"ר אין נופלים. הג"ה וא"ת לא יפלו בסליחות אפי' בערב ר"ה מאי שנא מעיו"כ ושאר עיו"ט ושמא אותם שרגילים ליפול משום שרגילים לסיים סליחות קודם עלות השחר עכ"ל. וביאר במג"א סי' תקפ"א ס"ק י"ג בכוונת הגהת המהרי"ל שאף אם אירע שהמשיכו עד היום נופלים. ול' המהרי"ל עצמו מוכיח כן, שלא כתב באשמורת, אלא בהשקמה. אף מדברי קהילות עולה שלעולם לא נמנעו בפפד"מ מלומר תחנון בסליחות בער"ה.

ולעיל מיניה כתב המהרי"ל וכן בערב ראש השנה שדרך הנערים והבתולות לאכול קודם עלות השחר, ייזירו במאוד שיהא עדיין לילה ובהמשך דבריו כתב שבשבע ראשון לסליחות מתחילין את הסליחות אחר עלות השחר. משמע מדבריו שלא הקפידו לסיים את הסליחות בער"ה לפני עלות השחר, ואפ"ה המהרי"ל עצמו כתב ליפול לתחנון בסליחות.

ל' הטור א"ח סוף סי' תקפ"א ונהגין באשכנז שאין נפילת אפים בער"ה כמו בשאר עיו"ט אע"פ שנופלים על פניהם בבוקר באשמורת (ונפסק בשו"ע). ויש לדקדק למה לא נקט איפכא שנופלים על פניהם בסליחות אע"פ שאין נפילת אפים בשחרית. ונראה שהוא מכוון כנגד דבר שבו"ל להקטו וז"ל הימים הללו ימי תענית ותפילה הן הילכך ער"ה שחרית אין נמנעין מליפול על פניהן ולומר ויודוי שהרי משכימין לשחרית לתחנונים עכ"ל שהוכיח ליפול על פניהן בתפילת שחרית ממה שתיקנו להשכים לסליחות. ע"ז בא הטור לומר שאע"פ כן באשכנז נהגו שאין נפילת אפים בשחרית להשוותו לשאר עריו"ט, והטור ודאי מודה דער"ה לאו יום שמחה הוא אלא יום תענית ותפילה והוא עצמו הורה לאוס דו, אלא רק לענין זה שלא ליפול שחרית נהגו להשוותו לשאר עיו"ט. ולפי זה קושית הגהת מהרי"ל מעיקרא ליתא, שהרי ודאי ערב ראש השנה ראוי מלד עצמו ליפול על פניהם. וגם מל' הטור שכתב בבוקר באשמורת, ולא כתב באשמורת גרידא או באשמורת הבוקר, יש ללמוד שגם אם האיר הבוקר יש נפילת אפים בסליחות. וגם במקור חיים קיאר הלכות סי' תקפ"א סעיפים א' ו' ג' כ' שלא נהגו להשכים אלא מעלות השחר ונופלים על פניהם בער"ה גם אם האיר היום.

אבל מנהג נירנברג ופירדא שלא ליפול על פניהם אחר עלות השחר, וכן מו"ן בסליחות כמנהג פירדא, וכ"כ בספר מעגלי דדק שמחברו יליד נירנברג, וכן מנהג בכהופן ווכפי ששיער בספר מקום שנהגו, בכהופן אמרו סליחות כמנהג פירדא, ולא כמנהג פפד"מ.

נוסח הפיוטים

נוסח פיוטי הסליחות לקחתי מסליחות רעדעלהיים תרמ"ה שערך ר' יצחק בן אריה יוסף דוב המכונה זליגמאן בער. עם זאת, במקום האורך לא נמנעתי מלשפר את נוסח תרמ"ה, וסבורני כי ר' בער בעצמו היה מסכים עם רובם המכריע של השינויים.

בסוגריים מרובעים יופיע [] הנוסח של ספר זה, בסוגריים עגולים () הנוסח של תרמ"ה, ובהמשך, המקורות לשינוי. אם מופיע בסוגריים מקורות לאחר סימן הסליחה כמו : ב (ע"פ וניציאה ואויגשבורג), כל השינויים באותה סליחה מול ספר תרמ"ה מבוססים על הנוסח המופיע במקורות אלה וועדיין הנוסח מבוסס בעיקר על סליחות תרמ"ה.

- ב (ע"פ וניציאה, אויגשבורג, פראג, בול, זולצבאך תק"ל, וילהרמרשדורף תע"ד, פאנו, העדערנהיים) – [עלך] [כבד עלך] פראג 1; [לעמך] [עלינו].
- ג (ע"פ גולדשמידט) – [וצדיק] [תצדיק]; [ברשומיך] [ברשמך].
- ו (ע"פ גולדשמידט וראה גם פאת שך – ה"ר שמואל דוד מונק, עמ' רי"ח) – [טמאים] [טועים]; [נצרך נתעב לאלוהי לקבל] [נמות מדרכיך ותהו לקבל]; [רבה המהומה] [רוח תגרות]; [ביניהם] [מביניהם]; [החישה למו] [החישה לנו] פראג 2, אמשטרדם תכ"ד.
- ז (ע"פ גולדשמידט) – [להשיב לחם] [להשיב]; [טמאה] [אליל]; [מי חלציו] [מחלציו]; [הפושט] [הפושט יד]; [בלוע] [בלועה].
- ט (ע"פ גולדשמידט) – [פשוהי] [שפוחי] רוב הספרים; [מכורי] [מכורים] כל הספרים; [כמו בפיו] [ובפיו] כל הספרים.
- י – [ועל הגוים] [ועליהם] גולדשמידט, פראג 1, כת"י קע"ט, פד"ם, כת"י לונדון, פאנו; [מאתך] [מאתך] גולדשמידט, כת"י לונדון.
- יא (ע"פ גולדשמידט) – [לעמל ויגע] [לעמל ויגע]; [תרחם] [תקיף] כל הספרים.
- יב (ע"פ גולדשמידט) – [וכמה צרות] [וכמה רבות]; [רעי גוים] [רעים].
- יג (ע"פ גולדשמידט) – [בקשה] [בקשה]; [סגלתך דוחק וכו'] [סגלתך דוחק וכו']; [שכול וכו'] [שבור וכו'].
- יד (ע"פ גולדשמידט) – [שעיר והותנו] [שעבוד מלכיות] כל כת"י, ספרי פולין, פראג 1.
- טו (ע"פ גולדשמידט) – [בשתיים] [בניבותים]; [לאבדון] [אבדון]; [סמכת] [תמכת]; [זנחה] [זנחה]; [טמאה טמאה] [טמאה טמאה]; [תקנאה] [תקנאה].
- יו (ע"פ גולדשמידט) – [ולוקים] [ולוקים]; [שלטון] [שלטון].
- יח (ע"פ גולדשמידט, פד"ם) – [סור ערל וטמא בעלי דבבם] [סור מעליהם כל בעלי דבבם]; [טפול ונכל פמר תער הגלבים] [טהורי לב עליך משלימים יהבים].
- יט – [לחננו] [לחננו] גולדשמידט, כל כת"י, פראג 1, פיזרו רע"ז, האדאמאר, דורלאכער; [נושקין] [מושכי] רוב כתבי היד.
- כ (ע"פ גולדשמידט) – [עדן] [ועדן].
- כא (ע"פ גולדשמידט) – [פבחן] [פבחן]; [ויתור צחן] [ויתור צחן]; [להחשב] [להשיב]; [מקצר דעה] [מקצר רוח]; [עבדים] [עבדים].
- כב (ע"פ גולדשמידט) – [נהריתיה] [נהרה]; [קרב יום יקראו נוצרים וכו'] [קרב יום גאלת אסורים וכו']; [קבצו] [לקבצו]; [שפר חציה מגוי מועימה] [שלח חציה ויהם מועימה]; [נמסך לצרים להגידם] [נמסך לצרים להגידם].
- כג (ע"פ גולדשמידט וראה גם פאת שך – ה"ר שמואל דוד מונק, עמ' רי"ח) – [וענותם] [ענותם]; [דרוך פורה ונצחם יזה] [דרוך גת ונצחם יזה]; [פושל רבה] [פושל רבה]; [בנצרך נאפה] [ונתנום לשפוח]; [ויהיו] [ויהיו]; [צפות בקצפה שוחחים לתלוי] [צור עולמים הושיענו בגלוי]; [ריבה ריבנו מעם הרמך וכו'] [ריבה ריבנו למען חסדך וכו'] פראג 1, אויגשפורג, פד"ם.
- כד (ע"פ גולדשמידט) – [יהו] [יהי].
- כו (ע"פ פזמונים וסליחות ר' גרשם) – [לכלבקה] [לכלבקה]; [משאון מורדיך] [עם ידידיך]; [שאגם המך ולשונם תפם וכו'] [שלא יהיו בניך למסמם וכו'].
- כז – [הימצא] [המצא] רעדעלהיים תקצ"ד וכן משמע מערוגת הבושם; [מרצה עתה] [מרצה עתה עתה] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 2, בול, פאנו; [נכות] [נכות] ערוגת הבושם, אויגשפורג, פראג 2, בול, פאנו; [אחר גורה] [אחר רוע גורה] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 1, אויגשפורג, פראג 2, בול, פאנו; [וצמר גזו] [וצמר צחר גזו] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 1, אויגשפורג, פראג 2, בול, פאנו; [שלמים להולמים] [שלמים תמימים להולמים] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 2+1; [ברתת ורטט] [ברתת ורטט] תיקנתו על פי לה"פ (השע יג א) בדרב אפרים רתת. חז"ל ניקד ו"ו החיבור בקמץ, כמו שניתן לעשות כאשר הניגון כראש המלה. וזה קורה כל"כ בטעם מפסוק, אבל מאלו ופרץ וקדמה בטעם משרת, וכבר תמה ע"ז כלכלי קהלות. ומ"מ כאן שהוא בסמיכות, אינו נראה כלל לנקד ו"ו החיבור בקמץ, וכן לא ייעשה.
- כח – [וחקור] [חקור] דפוס מ"פ; [שוואלת] [נשאלת] דפוס מ"פ.
- כט (ע"פ גולדשמידט) – [צת] [צת] פראג 2+1, כת"י לונדון, ערוגת הבושם, רוב כת"י; [טוע] [טוע]; [מתוק] [מתוק]; [ומכלב] [ומכלב] כל כתבי היד, כת"י לונדון, אויגשפורג, פראג 2+1; [לך] [לב] כל כתבי היד; [נקל] [נקל]; [ע"פ ערוגת הבושם כמו נקל מהיותך לי עבד] [שעיה מט ו]; [נשוי נשוי] [נשוי נשוי]; [הסתתם] [הסתתם] כל הספרים; [עז עין עין] [עז בעין עין] כל כת"י, אויגשפורג.
- ל – [רודי יפפה וידקר] [רודפי וצרי יעקר] [רגז מעמו יעקר וכו'] כל הספרים.
- לא (ע"פ גולדשמידט) – [קמעה] [קמה]; [תומכים] [תומכים]; [צדקותם] [צדקותם].
- לב (ע"פ גולדשמידט) – [בצדקתנו] [בצדקתנו]; [גם] [אף]; [בלוי] [בלוי]; [יבוא] [תבוא].
- לג (ע"פ גולדשמידט) – [מערכי לב משונה] [ממערכי לב משונה]; [אפול] [אפול]; [ומחלל] [ומחלל].

לד (ע"פ גולדשמידט) – [גְּדֻלְתָּהּ] [גְּדֻלְתָּהּ] כתי"י נירנברג, ערוגת הבושם : שהרי היא גדולה שלך שגילתה ורוממה; [בא בְּחֻמֵּי בְּגָדִים] [בְּבֹא חֻמֵּי בְּגָדִים] כל כתי"י, פד"ם, פיזארו רע"ז, אויגשפורג רע"ז, וכל ספרי וניצחיה וכן בערוגת הבושם, פאנו, העדערנחיים; [אחר] (אָגוד) פראג2+1, בזל, פד"ם, העדערנחיים, פאנו, אויגשפורג, כל ספרי וניצחיה, פיזארו רע"ז; [שנים שחוקים] (חרוקים) כל הספרים; [העדרת וְהַחֲסִים] (העדרת וְהַחֲסִים).

לה – [וְיִחְסֶה] [וְיִחְסֶה] האדאמאר.

מ – [מיד] (מקו) גולדשמידט, לקט יוסף ; [עֲקָבִים] [עֲקָבִים] דפוס מ"א.

מא (ע"פ גולדשמידט) – [השקיפה וראה] [השקיפה]; [דחתה] (דחית); [שפוך חמתך על עם וכו'] (שפוך מי טוהר וכו') פד"ם, פראג שמ"ז, אמשטרדם תכ"ד.

פסוקים לפני סליחה מב – [הָנֻנוּ אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ כְּרַב רַחֲמֶיךָ פָּנֶה אֵלֵינוּ (תה' נא + תה' סט יז)] [עָנֻנוּ יְיָ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ כְּרַב רַחֲמֶיךָ פָּנֶה אֵלֵינוּ תה' סט יז] פראג2, בזל, דפוס מ"א.

מב (ע"פ גולדשמידט) – [מחזיר] (מחזיק); [תכף] (תכופ); [שְׁנוֹה לְכַף] [שְׁנוֹה לְכַף] הרוו"ה במחזור יו"כ, דורלאכער, אמשטרדם תכ"ד, פראג שמ"ז, וניצחיה ש"ח.

מג (ע"פ גולדשמידט) – [הַשְׁבֵּם] [הַשְׁבֵּם] ה"ה"ל שגילתה הדפוס, לגבי הניקוד גולדשמידט, כתי"י לונדון, האדאמאר ; [שְׁמֹר אֶלֶה] [שְׁמֹר־אֶלֶה] כל כתי"י, פד"ם, מערוגת הבושם משמע שגם אלה.

מד (ע"פ גולדשמידט) – [מוֹפְלִים שֶׁקָּרְוָנוּ וכו'] (טובך ומדת רחמך וכו'); [נענינו] (נענו); [רעוץ תרעץ וכו'] (רחמך וכו'); [יריבי ריב וכו'] (ידידך יעלוזו וכו'); [שפכו בני נבל] (השפוך); [מתקוממי] (מתקוממך).

מה (ע"פ גולדשמידט) – [שְׁלֹטוֹן] [שְׁלֹטוֹן]; [בתשות] (כי תש).

מו (ע"פ גולדשמידט) – [חקות העמים תהו] (חיתך על צרתם תמהו); [אחריו] (אחריו); [הוֹצִיאָנוּ] (הוֹצִיאָנוּ); [צרים כלות בחרין] (צעקתנו לפניך נרין).

מח (ע"פ גולדשמידט) – [חֲטָאוֹת] [חֲטָאוֹת]; [שְׁלֹחַת] [שְׁלֹחַת]; [שְׁבַעְתִּים וכו'] (שובנו וכו') פד"ם; [וְתִפְדֶּה] [וְתִפְדֶּה].

מט (ע"פ גולדשמידט) – [יחום הַזֶּמֶה וכו'] (יחודו וכו') פד"ם; [תכמרו] (יכמרו).

נ (ע"פ גולדשמידט) – [עֲשֹׂו] (רשע) פד"ם; [וְעַל נִפְשׁוֹתָם] [וְנִפְשׁוֹתָם].

נא (ע"פ גולדשמידט) – [וְדִכְאוֹת] [וְדִכְאוֹת].

נב – [לְדוֹנֵנוּ] (לְדוֹנֵנוּ) וניצחיה, פד"ם, פראג2+1, בזל, אויגשפורג, פאנו, העדערנחיים; [וּבְמִרְעִים לִי תִתְחַר] [וּבְמִרְעִים אֶל תִּתְחַר] רוב כ"י המובאים בספר פיוטי ר' אפרים בר יעקב, פד"ם, וניצחיה, פראג2+1, בזל, אויגשפורג, פאנו, העדערנחיים; [אָבִי] [אָבִי]; [נִזְרָא מִהָר וכו'] עד בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כְּעֵת מִחָר; [חסר] פיוטי ר' אפרים בר יעקב, פראג1, פד"ם, אויגשפורג, פאנו; [שעיר] (שמן) פיוטי ר' אפרים בר יעקב, פראג1.

נג – אחר מאמר ג' אין מ"א להגיד את החוזר, ואינו כדור ספרי הסליחות כמ"ל וזמנהגי אמשטרדם מפורש אין החזן חוזר המלים עולת הבוקר וכו' אחרי פסוק ג'.

נד – [גִּבְהָ לֵב בְּלִיעַל עוֹבֵד אֱלֹהִים] [גִּבְהָ לֵב בְּגִדוֹלִים] פד"ם, גולדשמידט, פיזארו רע"ז, מחזור רומניא, וניצחיה שפ"ד; [אִיָּה אֲבוֹתֶיכֶם אֲשֶׁר אֲחִיהֶם מְכַוְּהוּ] [אִיָּה אֲחִיכֶם אֲשֶׁר אֲבוֹתֶיכֶם מְכַוְּהוּ] פיזארו רע"ז, גולדשמידט, מחזור באמבערג ל"ט, מחזור רומניא, וכן פד"ם, פראג2 בשינוי קל, בזל, וניצחיה שפ"ד בשינוי קל; [גזרת] (גזרות) גולדשמידט, וניצחיה שפ"ד, וכן פראג2 בשינוי קל; [מְעַט] [מְעַט] גולדשמידט; [תִּקְפוּ עֲלֵינוּ מִצֹּת לְהַפֵּר] [תִּקְפוּ עֲלֵינוּ צָרוֹת מִצֹּת לְהַפֵּר] גולדשמידט, פראג2, בזל, פיזארו רע"ז, מחזור רומניא, וניצחיה שפ"ד.

נה (ע"פ גולדשמידט) – [השב שבעתים וכו'] (השב שבותנו וכו').

נו (ע"פ גולדשמידט) – [כי משך עלינו השעבוד וארך עלינו עול המלכויות] (כי משך עלינו עול השעבוד); [אִין־מִנְהַל לָהּ וכו'] עד וּמִי יִנְחַמְנוּ . בְּאֲשֶׁר אֶמְרָתָהּ. [חסר].

נז (ע"פ גולדשמידט) – [וַיִּנְקֶם נִקְמָתוֹ וכו'] עד וּכְפָר אֲדָמָתוֹ עֲמָו [חסר]; [וְלֹאֲרֵץ לֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שִׁפְדָּבָהּ פִּיָּאָם בְּדָם שִׁפְכוֹ] [חסר].

נח (ע"פ גולדשמידט) – [נִעְרָכוֹ] [נִעְרָכוֹ]; [לְרִצּוֹת] [לְרִצּוֹת]; [לְעוֹלָם] [לְעוֹלָת]; [גְּזָרִים] [גְּזָרִים]; [לְמִזְבֵּחַ] [לְמִזְבֵּחַ]; [וְשֶׁר וּפְחָד]; [נִכְיֵת חֲזוֹר] [נִכְיֵת חֲזוֹר]; [צִדְקָה] [צִדְקָה] כל הספרים דפוס וכת"י.

נט (ע"פ גולדשמידט) – [וְהִנְחֹוֹתִים] [וְהִנְחֹוֹתִים]; [לֹא הִקְשַׁבְנוּ לְמוֹרִים וּמוֹכִיחִים] (לא הקשבנו למורים ולשמוע למוכחים).

ס (ע"פ גולדשמידט) – [מיום] (ביום).

סא (ע"פ גולדשמידט) – [מְהוֹר לֵב] [מְהוֹר לֵב]; [וּדוֹת] [וּלְהַתְדוֹת].

סג (ע"פ גולדשמידט) – [ואתה רחום מסביר מקבל בורחין] (ואתה ר' רחום מקבל בורחין); [וְגִדְלָה] [וְגִדְלָה]; [גִּזְרָה] [גִּזְרָה]; [אִין עוֹד]; [וְנִיחֻחִים] [וְנִיחֻחִים]; [וְאֶתְרוּנִית] [וְאֶתְרוּנִית]; [תְּשׁוּבָה תִּרְחַמְנוּ תִּכְבֹּשׁ וְתִשְׁלִיךְ עֲוֹנוֹתֵינוּ] (תשוב תרחמנו ותכבוש כל עונותינו); [מנחה וקטורת] (מנחה טהורה וקטורת) פראג2+1, פד"ם, וניצחיה ש"ח, ערוגת הבושם.

סד (ע"פ גולדשמידט) – [אשר אשמתו] (מה אשמתו); [ראי חטאתך] (ראי חטאך); [אֲחֻזְתִּיךָ לַמִּדְנָי] (וחקיד לַמִּדְנָי).

סה (ע"פ גולדשמידט) – [לְקוֹחִים מִמֶּנָּה תִּחְשָׁךְ. לְפִי מִסְתַּיִנִּי כְּתוּם וְחֶשֶׁךְ:] (לְקוֹחִים לָךְ לְסִגְלָה. וּמִחֲפִים לָךְ לְגִלְגָּלָה: מִמֶּנָּה תִּצְלִי וְתִחְשָׁךְ. לְפִי מִסְתַּיִנִּי כְּתוּם וְחֶשֶׁךְ:)

סו (ע"פ גולדשמידט) – [המתחת ערין] (המתחת ארין) כל ספרי פולין וליטא, ערוגת הבושם. כסא כונן – [בכבודך] (כבודך) דפוס מ"א, אויגשפורג, פראג, ש"ש, פיורדא; [שם] (שם) דפוס מ"א, פראג, המסביר, האדמאר, ש"ש, פיורדא; [מַצְדִּיקִי] (מַצְדִּיקִי) האדמאר; [יְדִידוּת] (רדת) דפוס מ"א; [שְׁוֹעָה] (שועה) פראג, האדמאר.

סז (ע"פ גולדשמידט) – [דְּתוּתִיךָ] (דְּתוּתִיךָ); [נִקְרוֹ] (נִקְרוֹ); [נודדת] (נודדה); [לְפִלְשׁ] (לְפִלְשׁ); [וְחֶנְנִי] (וְחֶנְנִי); [בִּירְאָה תְּהוֹרָה] (בִּירְאָה תְּהוֹרָה).

סט (ע"פ גולדשמידט) – [להקדים למו] (להקדים לנו); [טובך נודע] (טובך אשר נודע); [וישוב] (וישובנא) כל הספרים דפוס וכת"י.

ע – נחלקו הספרים אם להקדים לסליחה זאת או"א ובסליחות תקמ"ה איננו ואני הלכתי בעקבותיו; [גִּלְגָּל הָלֵב וּמִטְמֵם] (גִּלְגָּל הָלֵב וּמִטְמֵם) גולדשמידט, פראג, פאנו; [הייתי כבגד עדים וכשמלה מגוללה] (הייתי כעדים והושמתי כשמלה מגוללה) פראג כל דפוס איטליה וכן מלאתי ככת"י גרמנים המוצאים על ידי גולדשמידט; [בצל] (ובצל) פראג, פאנו, גולדשמידט.

עא (ע"פ פיוטי ר' שמעון בן יצחק, פראג 2) – [דכנו] (דמנו); [טנוף] (מיט); [כשל כחנו לסבול] (כשל כחנו); [ואל יעוזו גוים] (ואל יעוזו).

עב (ע"פ גולדשמידט) – [אִמּוֹן] (אִמּוֹן); [הִבְכָּא] (הִבְכָּא); [הַצְפָּתָה] (הַצְפָּתָה); [הַשְׁפָּתָה] (הַשְׁפָּתָה); [עֲנֹתָה] (עֲנֹתָה). עג – [נודדת] (נודד) כת"י נירנברג, כל דפוס איטליה, פראג, בול; [ובכית נחש] (ובית נחש) כל דפוס איטליה, פראג, בול.

עד (ע"פ גולדשמידט) – [סכות] (מסכות).

עו – [בְּרִגְלִי] (בְּרִגְלִי) גולדשמידט, פראג, פראג, האדמאר; [האביון עתה] (האביון אתה) כל הספרים; [בְּשִׁפְלָה] (בְּשִׁפְלָה) האדמאר; [מלאה] (מלאה) גולדשמידט, פראג 1; [ענינו הביטה] (ענינו זכור) גולדשמידט פד"ס פראג 1; [שְׁאִיתֵנוּ בְּחִיקֵנוּ וכו'] (וחוסך לא יכלמו וכו') גולדשמידט; [יְדָמּוּ דוֹכְרֵי שְׁקָר] (יְדָמּוּ) גולדשמידט; [בְּאֶבֶד] (בְּאֶבֶד) גולדשמידט, פראג 1+2, אמשטרדם תכ"ד, רעדעלחיים תקצ"ד, האדמאר.

עז – [רְאָה] (רְאָה) גולדשמידט; [לְאֶדְמִים] (לְאֶדְמִים) מ"פ – הנוסח לְאֶדְמִים לא נמלא בספרים. עט (פיוטי ר' שלמה הכבלי) – [גבם] (על גבם); [מציקים צוררים] (מורדים פושעים) (פאנו: מציקים צוררי); [לך בנים אביהם] (לך בנים לאביהם); [אויביהם] (כארץ אויביהם) פראג 2.

פ – [בְּסִבְבָּ] (בְּסִבְבָּ) דפוס מ"א, פראג 1, אויגשפורג; [צִפְחָה] (צִפְחָה) פראג 1, ערוגת הבושם, אויגשפורג; [תְּחַפְּרָה] (תְּחַפְּרָה) פראג 1, ערוגת הבושם, אויגשפורג; [קְלוּטָה] (קְלוּטָה) בול, דפוס מ"א (אויגשפורג: קְלוּטָה בְּחֶבֶד); [נְכָמוֹ] (נְכָמוֹ) פראג 1, מטיב שפה, ערוגת הבושם, כת"י לונדון, אויגשפורג; [חֲבֶרְתָּה] (חֲבֶרְתָּה) כל הספרים וכן נידק גולדשמידט במערבית של ש"ע; [לְהַמְלִיךְ נְזָרוֹ] (מְמַלְכֵה נְזָרוֹ) דפוס מ"א, פראג 1, ערוגת הבושם, כת"י לונדון (אויגשפורג: לְמַלְכֵה); [דִּירוֹנוֹ] (דִּירוֹנוֹ) פראג 1, ערוגת הבושם, מטיב שפה, אויגשפורג (בול: דורינו); [נֹתֵן] (נֹתֵן) פראג 1, מטיב שפה, אויגשפורג.

פא (ע"פ גולדשמידט) – [נְפִשִּׁי] (רוחי); [לך צפוי וגלוי תאב רגוני] (לך חבוי וגלוי ותאב רגוני). פסוקים לפני סי' פב – [קראנו שמך] (קראנוך שמך) כת"י נירנברג ולשון הפסוק קראתי שמך ה' מנור תחיות (איכה ג נה).

פב (ע"פ גולדשמידט) – [לְנוֹ וְאִין] (לְנוֹ אִין) פראג 2; [כי רב] (כי מאוד) פראג 2; [גִּנֵּעַ יְנֵעַ] (גִּנֵּעַ יְנֵעַ); [תַּעֲמִיד מְלָבוֹשׁ] (תַּעֲבוֹר מְלָבוֹשׁ) אבל פראג 2 תַּעֲבֵר; [הַמְשַׁנֵּה דְרָבָן] (הַמְשַׁנֵּה דְרָבָן) פראג 2; [אֶכּוּל] (אֶכּוּל); [יִרְגֵּז] (יִרְגֵּז) פראג 2.

פה – [שְׁפוֹךְ עֲלֵיהֶם וְחֶרֶץ מִמְּרוֹמֵיךְ] (שְׁפוֹךְ רוּחַ מִשְׁמִיךְ עַל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹךְ) כל כתבי היד שהביא גולדשמידט, פד"ס, פראג 1+2, אויגשפורג; [אֲשֶׁר בְּגוֹיִם מְחַלְלִי] (אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מְחַלְלִי) גולדשמידט, פד"ס, פראג 1+2, אויגשפורג, פאנו, העדערנהיים; [וְרָבָה] (וְרָבָה) גולדשמידט, רוב כת"י, ערוגת הבושם, אמשטרדם תכ"ד, המסביר, הומבורג תקי", זולצבאך תקי", וילהמרש דורף תע"ד, יד כל בו, סליחות ישנות כמנהג ליטא, זולצבאך תק"ל, מטיב שפה; [ותותחן] (ורוחי) גולדשמידט, רוב כת"י, פראג 1+2, בול, כת"י לונדון, מחזור אלטונה, מטיב שפה (מ"פ: ותותחן).

פו – [בְּאֶף תְּדוּשׁ גוֹיִם: גוֹיִם תִּגְרַשׁ לְמַעַת] (בְּקֶרֶן תְּרוֹם גוֹעִים: גוֹעִים בִּירְאָתְךָ לְמַעַת) פד"ס; [שְׁפֵל] (שְׁפֵל) פד"ס וניצאה, פאנו, העדערנהיים; [הַקְצִפְנוֹ] (הַקְצִפְנוֹ) פד"ס וניצאה פראג 2, בול, פאנו, העדערנהיים; [סְלַע מְצוּדָתִי] (סְלַע מְצוּדָתִי) פד"ס, וניצאה, פראג 2, בול, פאנו, העדערנהיים.

פז – [הִלְקֵנוּ יְכָשָׁר] (הִלְקֵנוּ יְכָשָׁר) גולדשמידט.

פט (ע"פ גולדשמידט) – [לְמַלְכֵה] (לְמוֹ הַמְלִיךְ); [יְדִנֵּם עוֹמֵד] (יְדִנֵּם עוֹמֵדִים); [וְלֹא נִדְעָ] (וְלֹא נִדְעָ); [הַכְּמָתָם] (הַכְּמָתָם) פְּהִימוֹן וְדִרְעָה; [הַכְּמָתָם פְּהִימוֹן וְדִרְעָה]; [לְמַלְכֵה בְּנֵי עוֹלָה] (ולא כלה); [הַקּוֹרְאִים נָבִיא לְאִישׁ מְעוֹלָם לֹא נָבִיא]

(וְעוֹשִׁים לִי כְּאֲשֶׁר עָלִי נִבָּא); [ואני בחסדך במחתי יגל לבי] (ואני ברוב חסדך יגל לבי); [ברעיון] (ברציון); [ממכון שבתך] (משמי מעונך) כל כתבי היד, אויגשפורג רצ"ו, פראג רצ"ה+1.

צ - [מְשֻׁךְ] (וּמְשֻׁךְ) גולדשמידט, פראג2; [פְּעָמִים קָצִיר] (פְּמָה פְּעָמִים) גולדשמידט; [וּמְתִי שִׁיר אֵילִי] (וּמְתִי שִׁיר אֵילִי) האדאמאר, וכן משמע מערונת הכושם ומכת"י נירנברג ולונדון (פראג2 : אֵילִי ; [רְוִינִי] (רְאִינִי) דפוסי מ"א, דפוסי איטליה, האדאמאר, פראג2.

צא (ע"פ גולדשמידט) - [בְּעוֹנוֹ מִפְּגִיעַ] (בְּיִינוֹ מִפְּגִיעַ) פראג2; [ידידיך נְהַלֵּם נְהַלֵּם] (יְנַהֲלֵם יְנַהֲלֵם תְּנַחֵם); [באש ובמים] (ובמים) פראג2.

צב (ע"פ גולדשמידט) - [רחק] (רחם) פראג 2.

צג (ע"פ גולדשמידט) - [מְעֻשִׁים] (כפושים); [גברו עד מאד] (גברו מאד); [פְּתָאִים] (פְּתָאִים); [גודר] (גודר) גודר; [תשכחנו] (למה לנצח תשכחנו); [שה אויבד עם נושע] (שה אויבד בקש עם נושע); [הָשִׁיף] (יָשִׁיף); [שמעה יודעך] (שמע יה דורשך).

צה (ע"פ גולדשמידט) - [למקריבי] (למקריבים) כל הספרים דפוס וכת"י; [תהי] (יהי) רוב כת"י, פראג1.

צח (ע"פ גולדשמידט פראג2) - [הַטּוֹבִים] (פְּרָבִים).

קא - [בְּפִיצָה] (בְּפִיצָה) גולדשמידט; [בוש וְחָפֵר] (בוש וְחָפֵר) ע"ש הפס' בּוֹשָׁה וְחָפֵרָה (ירמיה טו ט); [ישוב ונחם] (ישוב ירצה) גולדשמידט.

קג - [סמלי הקנאה וגלולימו. סחוכים ילוד ואמו] (סעפים שנא לבמו. סמלי הקנאה וגלולימו) כת"י מובאים ברעדעלהיים תקצ"ד, פראג2, בזל; [פֶּסֶחַ רִגְלִים מְקַצָּה. פְּאֲתִי קָצִיצָה] (פה שקר פוצה. פסילי חמנים רוצה) כת"י מובאים ברעדעלהיים תקצ"ד, פראג2, בזל.

קו - [וּמְכוּוֹת] (וּמְכוּוֹת) פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק; [מִיָּקוּשׁ מְדָבָר] (מְדָבָר) פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק.

קז (ע"פ פיוטי ר' אפרים בר יעקב) - [דבר עשן] (דבר מצרא); [אדום ומצרים אידי ואידי] (אידי ואידי); [קָלָא דְשִׁנְיָאָה] (קָלָא) (פראג2 דסנוותא).

קה - [וְיִשְׁן] (וְיִשְׁן); [לפני] (לפניו) כל הספרים לפני שנת תכ"ד.

קט (ע"פ גולדשמידט) - [מְדִינִים] (מְדִינִים); [רְצוֹן] (לְרְצוֹן).

קי - [עקרו] (עקדו) כל הספרים.

נב (של ערב יום כפור) - [בעשור לחדש חג ליי מחר] (בכסה ליום חגנו חג ליי מחר) רעדעלהיים תקצ"ג, אמשטרדם תר"כ, זהרנא ספרים (בפראג2 ונציאה ש"ח+תע"ב, המסביר, סביוטינה ש"ז, זולצבאך תקצ"ה, הומבורג תקי"ז, יד כל בו, זולצבאך תקמ"ב) נרסם "צמקוס בכסה אומרים בעשור לחודש", צדכי קהלות הורה לומר בעשור לחדש מחר כי יו"כ אינו חג; [תשמידנה ותכחידנה מחר בעשור לחודש] (חסר) פיוטי ר' אפרים בר יעקב אצל זהרנא כת"י על אמשטרדם תכ"ד וצאויגשפורג מחר ביום קודש.

קיא (ע"פ גולדשמידט) - [וְתִנָּקֶם דָּם עֲבָדֶיךָ מֵאֲוִיבֶיךָ עַד תִּמָּס. וְתִדְרֹשׁ לְשִׁפּוֹ דָּמָם] (חסר) פיובה די סאקו, פאנו, פראג 1, וכל כת"י.

קיב - [באדום] (חסר) פראג1; [רומי] (רשעה) פראג1.

נוסח התרת נדרים

נוסח התרת נדרים לקחתי ממחזורי רעדעלהיים החדשים, לא ידעתי מי ערכו. עם זאת, במקום האורך לא נמנעתי מלספר את הנוסח על פי המקורות להלן: ש"ה, קימור ש"ה, סידור שער השמים, סידור יעב"ץ, מחזור הרו"ה, מחזור האלמאכ, מחזור דוללכער, סידורי פולין.

[וְכָל־שׁוֹם אֶסּוּר וְאֶפִּילוֹ אֶסּוּר הִנָּאָה] (וְכָל־שׁוֹם אֶסּוּר וְאֶפִּילוֹ אֶסּוּר הִנָּאָה) כל הספרים. [וְשִׁנְיָאָה] (שִׁנְיָאָה) סדור יעב"ץ, הרו"ה, האדאמאר ודורלאכער, אבל בסידור שער השמים ושנהגתי או הנהגתי את עצמי.

[וְהֵן דְּבָר שְׁעִשִּׁיתִי בֵּן עַל־עַצְמִי] (וְהֵן דְּבָר שְׁעִשִּׁיתִי הֵן עַל־עַצְמִי) של"ה וסידור שער השמים, אבל ביעב"ץ [וְהֵן דְּבָר שְׁעִשִּׁיתִי בֵּן עַל־עַצְמִי].

[וְכָשֶׁם שְׁמִתִּירִין בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה] (וְכָשֶׁם שְׁמִתִּירִין בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה) סידורי מ"פ, מחזור הרו"ה. [בְּךָ יִהְיוּ מִתְּרִים בְּבֵית דִּין שֶׁל מִעֲלָה] (בְּךָ יִהְיוּ מִתְּרִים מִבֵּית דִּין שֶׁל מִעֲלָה) סידורי מ"פ.